

തർക്കശാസ്ത്രം

“കാലികാവലീ, എന്നസംഗ്രാഹ്യനത്താടു
കൂടിയു.

പ്രിണ്ടർ കൂത്തുരവറിയത മട്ടപ്പു

മുദ്രണം

തർക്കശാസ്ത്രം

“കാരികാവലീ,, എന്നസത്യാപ്താനന്തോട
കൂടിയു.

വിദ്യാരത്നപ്രഭാഅച്ചുകടം മാനെജിംഗപ്രൊഫ്രെ
സർ കൂത്തുരപാറമ്മൽ ജയ്യുട്ടപ്പ
അവർകളുടെ ചിലവിന്മേൽ

പാലപ്പുറത്തു പുതിയെടത്ത ഗൊവിന്ദൻനമ്പ്യാര
അവർകളുടെ ശിഷ്യനായി യോഗവിദ്യാപദ
ഷ്ടാവായ യോഗാനന്ദസ്വാമി അവർകളിൽനി
ന്നുസിദ്ധിച്ചതായ നാമത്രയത്തോട കൂടിയ
കയ്യുളങ്ങളെ വാരിയത്ത രാമവാരീയരവ
ർകളാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടത.

പ്രിണ്ടർ കൂത്തുരവറിയത ഉട്ടപ്പ

കുന്നംകുളങ്ങര
വിദ്യാരത്നപ്രഭാഅച്ചുകടത്തിൽ
അച്ചടിച്ചത.
൧൮൯൭

൧൭ പകുതികാശം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു.

തർക്കശാസ്ത്രം

കാരികാവലി സവ്യാഖ്യാനം

വാചസ്പേയനുമധിത്യപ്രസമീക്ഷ്യശിശ്രുൻവിതന്ത്രതൈയയാ ।
അഥവൈശേഷികരക്ഷാരത്നമിയംകാരികാവലിവ്യാഖ്യാനം ॥

മൂലം

മംഗലശ്ലോകം

൧. നൂതനജലധരരുചയഗൊപവധുടിദൃകുലചൊരായ । ത
സ്സൈകൃഷ്ണായനമസ്സംസാരമഹീരുഹസ്യബീജായ ।

അന്വയം — നൂതനജലധരരുചയം - ഗൊപവധുടിദൃകുല
ചൊരായ - സംസാരമഹീരുഹസ്യ ബീജായ - തസ്സൈ - കൃഷ്ണായ -
നമഃ -

അന്വയാർത്ഥം — നൂതനജലധരരുചിയായി ഗൊപവധുടിദൃ
കുലചൊരനായി സംസാരമഹീരുഹത്തിന്റെ ബീജമായിരിക്കു
ന്ന ആ കൃഷ്ണനായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം.

പരിഭാഷാ — നൂതനജലധരരുചി = നൂതനജലധരത്തിന്റെ
രുചിപൊലെയിരിക്കുന്ന രുചിയൊടുക്കിയവൻ. നൂതനജലധ
രം = നൂതനമായിരിക്കുന്ന ജലധരം. നൂതനം = നവം. പുതിയത)
ജലധരം = മേഘം. രുചി കാന്തി. ഗൊപവധുടിദൃകുലചൊരൻ =
ഗൊപവധുടിദൃകുലങ്ങളെ ചൊരണംചെയ്യുവൻ. ഗൊപവധുടി
ദൃകുലങ്ങൾ = ഗൊപവധുടികളുടെദൃകുലങ്ങൾ. ഗൊപവധുടികൾ =
ഗൊപസ്ത്രീകൾ. ദൃകുലങ്ങൾ = വസ്ത്രങ്ങൾ. ചൊരണം ചെയ്യു =
അപഹരിക്ക. സംസാരമഹീരുഹം = സംസാരമാകുന്ന മഹീരു
ഹം = സംസാരം = പ്രപഞ്ചം. മഹീരുഹം = വൃക്ഷം. ബീജം = വിത്തം.
(ഉൽപ്പത്തിയുള്ള വസ്തുക്കൾക്കൊക്കെയും നിമിത്തമായിട്ടുള്ളവനെ
ന്നു സാരം) കൃഷ്ണൻ = ശ്രീകൃഷ്ണൻ. (തസ്സൈ എന്നതുകൊണ്ടു ഭാ
ഗവതം മുതലായ പുരാണങ്ങളെ സാക്ഷികരിച്ചു ജന ലോക

ത്തിലുള്ള അഭിജ്ഞന്മാരാൽ വ്യവഹരിക്കപ്പെട്ടുവരുന്ന ഐശ്വര്യത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായ പുണ്യപ്രസിദ്ധിയെ വിശേഷണത്തെ വിവക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക.

അനുബന്ധചതുഷ്ടയവിവരം.

വിഷയം, പ്രയോജനം, സംബന്ധം, അധികാരി ഇവ നാലും ശാസ്ത്രത്തിന്നു കാണിക്കേണ്ടതാണ്. “കാരികാവലി,” എന്ന ഈ ശാസ്ത്രനിബന്ധത്തിൽ അതു കാണിക്കാത്തതുകൊണ്ടു ഞാൻ അതുകളെ താഴെ കണിക്കുന്നു.

വിഷയം

ഓരം ശാസ്ത്രത്തിന്നു വിഷയങ്ങൾ പദാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു. പദാർത്ഥമെന്നതു വസ്തുമാത്രമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. പദാർത്ഥങ്ങൾ ഇത്ര എന്നും ഇന്നതുകൾ എന്നും അതാതുപദാർത്ഥങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങളും ഇതിലടങ്ങി ഇരിക്കുന്നു.

പ്രയോജനം

ഓരം ശാസ്ത്രത്തിന്റെ പ്രയോജനം പദാർത്ഥജ്ഞാനമാകുന്നു.

സംബന്ധം

ഈ ശാസ്ത്രത്തിന്നും പദാർത്ഥങ്ങൾക്കും തമ്മിലുള്ള സംബന്ധം പ്രതിപാദ്യപ്രതിപാദകഭാവമാകുന്നു. പദാർത്ഥങ്ങൾ ഇതിനാൽ പ്രതിപാദിക്ക (അറിയിക്ക)പ്പെടുന്നതുകൊണ്ടാൽ പ്രതിപാദ്യഭാവം (പ്രതിപാദിക്കപ്പെടുന്നതുകൾ വ്യക്തം എന്നുള്ളതു) അതുകളിൽ ഇരിക്കുന്നു. പദാർത്ഥങ്ങളെ പ്രതിപാദിക്കുന്നത (അറിയിക്കുന്നതു) ഓരം ശാസ്ത്രമാകയാൽ ഇതിങ്കൽ പ്രതിപാദകഭാവം (അറിയിക്കുന്നതാവ്യം എന്നുള്ളതു) ഇരിക്കുന്നു. പ്രതിപാദകംകൂടാതെ പ്രതിപാദ്യവും പ്രതിപാദ്യം കൂടാതെ പ്രതിപാദകവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. അപ്രകാരമാകയാൽ പ്രതിപാദ്യപ്രതിപാദകങ്ങൾ പരസ്പരസംബന്ധികളാകുന്നു എന്നും അതുകളുടെ സംബന്ധത്തിന്നു ശാസ്ത്രങ്ങളിലെ വ്യവഹാരം പ്രതിപാദ്യപ്രതിപാദകഭാവമെന്നാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

അധികാരി

പദാർത്ഥഗ്രഹണമർപ്പുള്ളവർ ഓരം ശാസ്ത്രത്തിങ്കൽ അധികാരമുള്ളവരാകുന്നു. വിഷയം, പ്രയോജനം, സംബന്ധം, അധികാരി ഈ നാലിന്നും അനുബന്ധമെന്ന പെരുണ്ടാകയാൽ അതുകളെ ഒന്നായി പറയുന്നവർ അനുബന്ധചതുഷ്ടയമെന്ന സമുപാധാത്മ്യേന വ്യവഹരിച്ചു വരുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക.

മംഗളപാദം

(ശംകാ) പദാർത്ഥങ്ങളെ വിഷയീകരിച്ച ഒരു നവീനഗ്രന്ഥമുണ്ടാകട്ടെ എന്നുവിചാരിച്ച അതിനെ നിർമ്മിച്ചാൻ പുറപ്പെട്ടവനെ കൃഷ്ണനമസ്കാരം പ്രയോജനമില്ലാത്തതാകയാൽ അതും അതിനെ ഗ്രഹിച്ചിരുന്നതായ റം (ആതനെത്യാദി) ശബ്ദബന്ധവും നിഷ്പലമാണെന്നുതൊന്നുന്നു.

സമാധാനം-ഇപ്രകാരം ശംകിക്കുരുത കൃഷ്ണനമസ്കാരത്തെപ്പോലെയുത മംഗളാചരണമെന്ന കർമ്മത്തെ ഇതിങ്കൽ സിദ്ധമാക്കുവാനായിക്കൊണ്ടാകുന്നു എന്നും അതിനെ ബോധിപ്പിക്കുന്നതായ ശബ്ദബന്ധത്തെപ്പോലെയുത ശിഷ്യബോധത്തിനായിക്കൊണ്ടാകുന്നു എന്നും ശിഷ്യബോധംകൊണ്ടുള്ള ഫലം അവരിലുചിത്തിനെയുള്ള പ്രവൃത്തിയുടെ അനുവൃത്തിയാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

(ശംകാ) മംഗളാചരണമായിരുന്നാലും പ്രയോജനമില്ലെന്നുള്ള ദോഷം വിട്ടു പോകുന്നതല്ല - നിഷ്പ്രയോജനമായ കർമ്മങ്ങൾ ഒക്കെയും നിവൃത്തിയാകുന്ന (നകർച്ചാന്നിഷ്ഠലം കർമ്മാണുജ്ഞസൂതിയാൽ നിഷ്പലമായ കർമ്മം സാകല്യേന നിഷേധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഇത മംഗലാചരണത്തിൽ അന്തർവിചാലും ഔഘ്രമാകുന്നത എന്ന പ്രകാരത്തിലാകുന്നു - മംഗളാചരണത്തിന്ന ഫലമുണ്ടോ ഉണ്ടെങ്കിൽ എന്നാകുന്നു സമാപ്തിയല്ലാതെ വെറെ ഒരു ഫലത്തെ കല്പിച്ചാൻ സംഗതി കാണുന്നില്ല. മംഗളാചരണമെന്നതു വിദ്വാന്മാരാൽ ഗ്രന്ഥനിർമ്മാണത്തിന്റെ ആദിയിൽ ചെയ്തപ്പോൾ വരുണോരു കർമ്മാകയാൽ അതിന്നു വെറെ ഒരു ഫലത്തെ കല്പിച്ചു കൂടാ എല്ലാ എന്നാൽ സമാപ്തിതന്നെ ഫലമായിരിക്കട്ടെ എന്നും പറഞ്ഞുകൂട. സമാപ്തിയെക്കുറിച്ചു കാരണമായല്ലാതെ ഇതിന്റെ ഫലം സമാപ്തിയാണെന്നതു ചെറുത്തതാകുന്നു - സമാപ്തിയെക്കുറിച്ചു കാരണമായി വരണമെങ്കിൽ അതുളളടത്ത ഇതുണ്ട എന്നുള്ള അന്വയവും അതില്ലെങ്കിൽ ഇതില്ല എന്നുള്ള വ്യതിരേകവും നിയമമന്ത വെണം - റം അന്വയ വ്യതിരേകങ്ങൾ രണ്ടും വ്യഭിചരിച്ചു. കാണുന്നു കിരണാവലി എന്ന ഗ്രന്ഥം മംഗളാചരണമുണ്ടായിട്ടും സമാപ്തമായിട്ടില്ല. കാദംബരി എന്ന ഗ്രന്ഥം മംഗളാചരണത്തോടു കൂടാത്തതായിരുന്നാലും സമാപ്തമായി കാണുന്നു. ഇതുകൂടി വെച്ചു ആദിയിൽ പറഞ്ഞ ദോഷം സമാപ്തിയെ വിരോധിക്കുന്നതായ ഭൂരിതത്തിന്ന മംഗളത്തെക്കാൾ അവിടെബലാധികൃ മുണ്ടാകയാലാണ സമാപ്തി ഭവിക്കാത്തതു

എന്നും ഒടുവിൽ പറഞ്ഞ ദോഷം ഗ്രന്ഥത്തിൽ മംഗളാചരണത്തെ ശബ്ദംകൊണ്ടു ബോധിപ്പിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും അതിങ്കൽ കാണുന്ന സമാപ്തിയാകുന്ന കാര്യത്തിന്നു വേറെ ഒരു പ്രകാരം ചെയ്യയില്ലാത്തതാകകൊണ്ടു സമാപ്തിയെ കുറിച്ചു കാരണമായ മംഗളാചരണത്തെ ഗ്രന്ഥകർത്താവു ചെയ്തിരിക്കുന്നു. കല്പിച്ചു പണിപ്പെട്ടു പരിഹരിക്കത്തക്കതാകുന്നു - ഏകിലും അങ്ങിനെ പരിഹരിക്കുന്നവർക്കു ഇഷ്ടമായ കാര്യം കാരണ ഭാവവും നാസിക ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ വെച്ചു ചിലതുകളിൽ ഘടിക്കുന്നില്ല. അതു കൾ മംഗളാചരണത്തോടു കൂടാതെ സമാപ്തങ്ങളായി കാണുന്നു - പ്രത്യക്ഷമായും പ്രമാണമെന്നും മൃത്യുതന്നെ അപവർഗ്ഗമെന്നും ഭൂതങ്ങൾ തന്നെ ചെയ്തതായെ നടുത്തുന്നതെന്നും ദൈവം തന്നെ ആത്മാവെന്നും പരലോകമില്ലെന്നും മറ്റുമായ അപസിദ്ധാന്തത്തെ സിദ്ധാന്തമാക്കി ഗ്രഹിച്ചവരായ നാസികന്മാരുടെ സമാപ്തികളു കാദംബരീരീതിയെ അനുസരിച്ചും സംഗതി പറഞ്ഞു കൂടാത്തതാണല്ലോ - അതുകൊണ്ടു ബലവത്തരമായ മംഗളം സമാപ്തിയെ കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു എന്നതും ദൃഷ്ടം തന്നെ എന്നതു സിദ്ധമായി ഇപ്രകാരമായിരിക്കെ മംഗളാചരണത്തിന്റെ ഫലം സമാപ്തിതന്നെ എന്നു കല്പിച്ചു കൂട വെറെ ഫലമില്ലെന്നതു മുഖ്യം തന്നെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു - ഇതുകൊണ്ടുവന്നുകൂടുന്നത - ആദിയിൽ പറകപ്പെട്ട ദോഷത്തിന്റെ താദൃശസ്വരൂപം തന്നെ -

സമാധാനം. ഇങ്ങിനെ മുൻപറഞ്ഞതിന്നു ഉപരിയായിട്ടും ശ്രദ്ധിക്കരുത - മംഗളാചരണത്തിന്നു ശിഷ്ടന്മാർ പ്രവൃത്തിച്ചു കാണുന്നുണ്ടല്ലോ - അതിങ്കൽ കൂടെ ഭാഗ്യവെക്കുന്നതയോഗ്യമാണ് - അവരുടെ ആചാരത്തിന്നു വിഷയങ്ങളായ പലകർമ്മങ്ങളും സഫലങ്ങളായി നാം അറിയുന്നു - അതുകളിൽ ചെയ്ത ഒന്നെങ്കിലും നിഷ്ഠപ്രമാണ എന്നു നിശ്ചയിച്ചവർ അസ്സദാദികളിൽ ഇല്ല - ഓരോ അവസ്ഥക്കു മംഗളാചരണത്തിന്നും സാഫല്യമുണ്ടെന്നു കല്പിക്കുന്നതു ആവശ്യകമായിട്ടുള്ളതാണ് - ഇങ്ങിനെ സാഫല്യം മംഗളാചരണത്തിന്നു സിദ്ധിച്ചും സമാപ്തിയല്ലാതെ വെറെ ഫലമില്ലെന്നു കണ്ടുമിരിക്കയാൽ അതിന്റെ ഫലം സമാപ്തി തന്നെ എന്നു നിശ്ചയിക്കുന്നതെന്നതു മുഖ്യം ഭൂഷണമാകുന്നത - നാസിക ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്ന സമാപ്തികളു ജന്മാന്തരത്തിങ്കൽ ചെയ്ത വെച്ച മംഗളം കാരണമാകുന്നു എന്നു പറയാം - നാസികന്മാർക്കു ജന്മാന്തരം സമ്മതമു

ല്ല ഏകിലും അതിനെ സമ്മതിക്കുന്നവരായ നമുക്കു അങ്ങിനെ പറയുന്നത വിരോധമുള്ളതല്ലല്ലോ- അത മാത്രമല്ല അതിനെ പറയാതെ നില്പാമവുമില്ല- മാതൃഭൂമിയിന്റെ സാഹചര്യം ശിഷ്ടാചാരത്തിന്നു മറുപടി വിധിയായതിനാൽ അനുമാനസിദ്ധമാണു അതിനെ അനുസരിച്ചും മെൽ പ്രകാരംകല്പിച്ചെടുക്കുകയും ഇതിനെക്കുറിച്ചു നാസ്തികസമ്മതി ഉണ്ടാവാനുണ്ടാകുന്നതിനാൽ നമുക്കു വിശേഷിച്ചു യാതൊരു ഭാരവും സംഭവിച്ചിട്ടില്ല- ജനാധിപത്യത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം മുട്ടിച്ചുവീഴുകയും നാം പറയുന്നതു ശരിയല്ല എന്നു ആന്തരമായിട്ടുണ്ടാകിലും ഒരു ബോധത്തെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു വെക്കുന്നതുമുഖ്യമായ ഒരു അവസ്ഥയായിരിക്കുന്നു- അതിനെക്കുറിച്ചും യഥാവസരമായ പുറത്തു മെൽ ഉണ്ടാകുവാൻ പൊകുന്നു- ആ സമയത്തിൽ അതിനോടു കൂടെ ഇതിനെക്കുറിച്ചും സമ്മതി അവർ ഉണ്ടാകുവാനുണ്ടാകുന്ന സംഗതി കാണുന്നതും- അതുകൊണ്ടു ഇവിടെ ആലോചനയ്ക്കു ശ്രീകൃഷ്ണനായിക്കൊണ്ടു നമസ്കരിച്ചതും ഇപ്രകാരം ആനന്ദജലധര രൂപയെ ഇത്രാദിയായ ശബ്ദബന്ധം കൊണ്ടു അതിനെ അറിയിച്ചതും യുക്തം തന്നെ എന്നും ഗുണമത്തെ നോക്കുന്നവർ എല്ലാവരും വിചാരിച്ചു കൊണ്ടാലെന്നു വെച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു ശോഭിക്കുന്നതെന്നു ഞാൻ ആലോചിച്ചു നോക്കുന്നെടത്തൊളം ഭയം മായിക്കുന്നു.

മാതൃഭൂമിയിൽനിന്നും

പ്രയോജനവിചാരം

(ശംകര)മെൽപറഞ്ഞതുകൾ കൈയും സമ്മതിയൊഴുത്തു തന്നെ എന്നു വന്നാലും ഇവിടെ അനുപപത്തി തീർന്നിട്ടില്ല- കൃഷ്ണായനമഃ എന്നതു തന്നെ മതിയായിരുന്നു- അങ്ങിനെയൊരു (ആനന്ദജലധര രൂപം) (ഗോപവധൂതിദൂത ചൊരായ) (സംസാരമഹിമയീരമസ്യ ബീജായ) (തന്നെ) ഇങ്ങിനെയുള്ള വിശേഷണത്തോടുകൂടെ മെൽ പറഞ്ഞ വാക്യത്തെ പ്രയോഗിച്ചതിന്നു സംഗതി എന്താകുന്നു- വിശേഷണ പാദാനം കൊണ്ടു യാതൊരു വിശേഷവും പ്രകൃതാനുകൂലമായി തന്നെ നില്പു- ആയതിനോടു (ഗോപവധൂതിദൂത ചൊരായ) എന്ന വിശേഷണം പ്രതികൂലമായിട്ടാണു തന്നെത്തന്നെ ഒരുത്തൻ കള്ളനാണെന്നു പറയുന്നതുപോലെത്തന്നെയും അവിനെക്കുറിച്ചു നോക്കുന്ന കെൾക്കു ചിലപ്പോഴെന്നതു അവന്നു എത്രയൊ അപ്രിയമായി വരുന്നതാണെന്നു ലോകാരോധി കളായു

എല്ലാവർക്കും നിശ്ചയിക്കാം- ഞാൻ അവസ്ഥകളെന്തെ പറ്റാത്തവി
ശേഷമെന്നെ പ്രയോഗിച്ചതു കൃഷ്ണൻ അപ്രിയമായി വരുമെ
ല്ലൊ- അപ്രിയ വചനംകൊണ്ടു ഏവനും സന്തോഷിക്കുമായില്ല-
കൊപിച്ചു എന്നതു വരികയുമാം- അവിശേഷമെന്ന അന്യന്മാ
രാൽ അപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടതിനെ സാധിച്ചിട്ടുവാൻ ഒരുങ്ങിയിരി
ക്കുന്നവരായാലും അവരുടെ പ്രതിപത്തി അപ്രിയമായ വചനം
കൊണ്ടു സന്ദിഗ്ദ്ധ ഭംഗാവസ്ഥമാക്കിയെടുത്തു നതായ ഉപചാരം
സ്വാത്മാനുഭവമായിട്ടും ചിലർക്കു സംഭവിച്ചുകൊള്ളുന്നതെന്ന
കൊണ്ടും സിദ്ധമില്ല- ഇങ്ങിനെ ഉള്ള സംഗതികൾ മെൽ പറ
ഞ്ഞതിനെക്കുറിച്ചു സമാധാനമായിത്തീരുന്നു-

സാരം- എന്നു സംഗ്രഹം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതും. വിശേഷമെന്ന പ്ര
യോഗത്തെ സ്പഷ്ടമായി അറിയിക്കാം. നൂതനജലധരതവ
യെ എന്നുള്ള വിശേഷണം നീലവസ്ത്രമായിരിക്കുന്ന കൃഷ്ണന്മാ
യിക്കൊണ്ടാകുന്നു തന്റെ മനസ്സാശ്വസനവിധിച്ചാണായിക്കൊ
ണ്ടാകുന്നു. കൃഷ്ണന്റെ രൂപം നീലമായിട്ടും നീലമല്ലാതെയുമുണ്ടു. ഇ
ങ്ങിനെ രണ്ടുപ്രകാരമുള്ള മുഖ്യാഭിമുഖ്യം നീലമുതലായി
രിക്കുന്ന കൃഷ്ണൻ ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ഇഷ്ടഭാവതയാകുന്നു എ
ന്ന നമുക്കു കല്പിക്കാം. എന്നാൽ അങ്ങിനെയുള്ള ഇഷ്ടഭാവത
ക്കായിക്കൊണ്ടു നമസ്കരിച്ചാൽ അതിനെ നിബന്ധിക്കുവാൻ
പഥമിക്രമത്തിങ്കലെ ഉപദേശശാസ്ത്രമനുക്രമത്തിൽ അഗ്നിവിശേഷ
മെന്ന പഥമിക്രമപദമെന്നപോലെ (നൂതനജലധരതവ
യെ) എന്നതും സമാലമായി ഭവിക്കുന്നതാകുന്നു. ഞാൻ വഴി എ
ല്ലാവർക്കും സമ്മതമായി വരുന്നത കൃഷ്ണന്റെ അനേകവസ്ത്രം
ത്തെ ഗ്രഹിച്ചതിന്റെ ശേഷമല്ലാതെ സംഭവമുള്ളതല്ലൊ അതു
കൃഷ്ണന്റെ നിറം കറുപ്പുതന്നെ എന്നില്ല എന്നുള്ളതിന്നു പ്രമാ
ണത്തെ ഇതിന്നുതാഴെ കാണിക്കുന്നു.

ഏകാം ച- കൊദന്ധമൈക്ഷവമവസ്ഥാമിഷ്ടഞ്ചപൈശ്വര്യം
ചക്രാഞ്ചപാശസുണികഞ്ചനവംശനാളം ബിഭ്രാണമഷ്ടവിധ
ബാഹുഭരകവസ്ത്രം ധ്യാനയലരിമന്ദനശോഭകിശോരമുന്തിരി||

൨. ശ്രീമൽകല്പദ്രുമലോക്തകമലസൽകണ്ണികാമധ്യസംസ്ഥ
സുച്ഛാപാലംബിപതാദരവിസരദസംഖ്യാതരണാഭിനീകാഃ |
ഛൊമാഭസ്പാപ്രഭാഭിസ്രിഭവനമഖിലംഭാസയൻവാസു ദൈവാ
യാദവപാപസാശിനവനവനവനീതാമൃതാശിവശീസഃ||

ഇങ്ങിനെ രണ്ടു ഞ്ഞുകൾ പൂർണ്ണമായിട്ടുണ്ടു ഇതുകൂടി
രണ്ടെല്ലാം ഒന്നാമത്തെ ഞ്ഞുകൾ ആദിത്യന്റെ നിറംപോ

ഒലുള്ള നിറവും രണ്ടാമത്തെ ഏറ്റുകരതികൾ സ്വസ്തത്തിന്റെ നിറംപോലെ ഉള്ള നിറവും കൃഷ്ണ പരത്തിരിക്കുന്നു. ഇതുകൊണ്ട് നീലവസ്ത്രനല്ലാതെയും കൃഷ്ണൻ എന്നത നിലമായിരിക്കുന്നു. നീലവസ്ത്രനാകട്ടെ നീലവസ്ത്രനല്ലാത്തവനാകട്ടെ രണ്ടും കൃഷ്ണൻ തന്നെ അല്ലയോ എന്നുള്ളത പഥികൃന്യായെന്ന നിരസിക്കത്തക്കതുമാണ്. അതുകൊണ്ട് ആദ്യവിശേഷണത്തിന്നനൈരത്ഥക്യമില്ല. എന്നാലും നീലവസ്ത്രനായ എന്നുപൊരെയെന്ന സംശയം. ആ സംശയത്തെക്കുറിച്ചും പൂർവ്വഭാഗമില്ല. ഉപമാദ്യലംകാരങ്ങളിൽ എന്തെങ്കിലും ഒന്ന ഇതികൾ സ്പഷ്ടതയായിട്ടും പ്രാരംഭത്തികൾ തന്നെയായിട്ടും ഉണ്ടായിത്തന്നാൽ അതികൾനിന്നുണ്ടാകുന്ന ചമൽകാരം കൂടെ രംഗിബന്ധത്തെ നൊക്കുന്നവർ ഉത്സാഹജനകമാക്കുന്നതെന്ന ആലോചിച്ചിട്ടാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ നിബന്ധിച്ചത എന്നത സഹജയനാകു് ഗ്രഹിപ്പാൻ തക്കതാകുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ വിശേഷണം പ്രതികൂലമായല്ലോ എന്നതിനെ മുമ്പെ നിരസിക്കുന്നു.

ഗോപവധൂതിദൃഗ്വചൊരണത്തെ പാകനിമിത്തമായിട്ടാണല്ലോ അതികൾ പ്രാതികൂലയാതൊന്നിയത അതുതന്നെ നിസ്സാരമായിട്ടുള്ളതാണ്. ലോകത്തികൾ നടന്നുവരുന്ന സമ്പാദ്യത്തെ അനുസരിച്ചതാകട്ടെ അനുസരിക്കാത്തതാകട്ടെ രാഗാതിശയത്താൽ വരുത്തപ്പെട്ട സകല കർമ്മങ്ങളും അന്യന്റെ വാക്കികൾനിന്ന പ്രകാശിച്ചാൻ അതുകൾ കത്താവിനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുമെന്നപരവാൻ ഉപമയായ സംഗതിയുണ്ട്. അതിനെ ഇതിനാതാഴെ കാണിക്കാം. സംശയമുള്ളവർ നൊക്കി അറിഞ്ഞാട്ടെ ദൈവഭ്രാന്തൻ പണ്ടു രാഗാതിശയംമെതുവായിട്ട അന്യവധു സംഭോഗം ധർമ്മല്ലെന്നുള്ള അറിവിനെ നിരസിച്ചുപോയി. അഥല്യയെ അംഗീകരിച്ചു. അഥല്യ ജാരനെനുള്ള പെരിന്ന പാത്രമായിട്ടും തീർന്നു. അഥല്യയുടെ ജാരനായാലും അഥല്യ ജാരനെന പറയുന്നത മെപ്പറഞ്ഞപ്രകാരംനൊക്കുപൊൾ ഇത്രന്ന എത്രയൊ അപ്രിയമായിക്കാണുന്നതാകുന്നു. പരമാർത്ഥത്തികൾ ആ വാക്കു അപ്രിയമല്ല എത്രയും പ്രിയമായിട്ടുള്ളതാണെന്നു എന്നുള്ളതികൾ വൈദികന്മാർ യാതൊരാളെപ്പോലും കാണുന്നില്ല. അഥല്യ ജാരശബ്ദംകൊണ്ടു വിളിച്ചില്ല എങ്കിൽ ഇത്രന്നിനും യാഗത്തികൾ ധർമ്മിദാഗ്ദ്ധവാൻ വരികയില്ല എന്നാകുന്നു അവരുടെ സിദ്ധാന്തം അതിനെക്കുറിച്ചു പൂർവ്വ

ണവും സഹായിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഗോപവധുദീദിക്ഷുലചൊ
രണവും ഭഗവാനാൽ രാഗാതിശയമൂലമായി പ്രവൃത്തിക്കപ്പെട്ട
താകയാൽ അതിനെ പറയുന്നതായവാക്കു എത്രയും സന്തോഷ
ത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതാകയാൽ അനുകൂലംതന്നെ എന്നാണതൊ
ൻവിചാരിക്കുന്നത്. ഇതുകൊണ്ടു നൈരത്ഥക്യശംകയുള്ള അവ
കാശവും തീർന്നുപോയി എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയുംചെയ്യണം.

(സംസാരമഹീഭദമസ്യ ബീജായ) എന്നതുകൊണ്ടു വിശപക
ന്ത്രതപത്തെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു- അതുകൊണ്ടുഅന്യന്മാരിൽ ഉള്ള
സമസ്തായുതയെക്കാൾ ആധിക്യമുള്ള സമസ്തായുത തന്റെസാമി
ക്കുണ്ടെന്നുതനിക്കുള്ളനിശ്ചയത്തെ അറിയിപ്പാൻഗ്രന്ഥകർത്താ
വ ആവശ്യപ്പെട്ടവനെത്രെ ആകുന്നു-അദ്ദേഹാക്കു അരിഭാ
ഷാക്കു തല്പ്രണോക്കു- നിഷ്പെപണം ഇതുകൾക്കെയും സാ
മൊപായത്തിൽ അന്തർവിച്ചതുകൾകയാലും തല്പ്രണോക്കുഎ
ന്നപദത്തിന്നയാതൊരുത്തനൊടാണ ഒരു കായ്ച്ചുവത്തഅപെക്ഷി
ക്കപ്പെടുന്നത അവന്റെ ഗുണങ്ങളെ ആപെക്ഷാ കർത്താവു പറ
ക എന്നർത്ഥമാകയാൽ ഇവിടെ ജഗൽകർത്തൃത്വമാകുന്ന പരമ
ഗുണത്തെസ്വസമ്മതിയൊടു കൂടെ അറിയിക്കുന്നത എത്രയുംയു
ക്തമായിട്ടും ആവശ്യമായിട്ടു മുള്ളതാകുന്നു- അതു സാധിക്കെ
ണമെങ്കിൽ റം വിധമായ വചനം പ്രയോഗിക്കയും ചെയ്യണം-
ഇങ്ങിനെ സാത്വകവും മൂന്നാമത്തെ വിശേഷണത്തിന്നു മൂണ്ടു
സംസാരത്തെ മഹീഭദമാക്കിയതും സംസാരം പ്രതിനിധിത്വ
മായ റംശാപരനെ അങ്ങിനെ ഉള്ള മഹീഭദത്തിന്റെ ഉൽപ
ത്തി കാരണമായ വിത്താക്കിയതും നാസ്തിക പ്രതാരണാവൈ
ഭവശാൽ ചിലർക്കു റംശാപരനിലെന്നുള്ള ബുദ്ധി ലക്ഷ്യവദയാ
യിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതു മിതിനാൽ നിരസിക്കപ്പെട്ടട്ടെ എന്നുള്ള
ശിഷ്യാനുഗ്രഹ ദൃഷ്ടിവശാൽ ഉണ്ടായതെത്രെ ആകുന്നത-

യാസോദകായ്ച്ചുത്തിന്നും കർത്താവിനൊടു കൂടാതെ നിഷ്പത്തി
ലൊകത്തിങ്കൽ കാണുന്നില്ല- ഇങ്ങിനെയുള്ള കായ്ച്ചുങ്ങളിലൊന്ന
ബീജാംകരവുമാകുന്നു - ബീജാംകരകർത്തൃത്വം അസ്തദാദികളി
ഇരിക്കട്ടെഎന്ന പറഞ്ഞാൽ ആയത യുക്തി റത്തമായിട്ടുംതീരും-
അതുകൊണ്ടു ബീജാംകര കർത്താവ റംശാപരൻതന്നെ എന്നുഗ്ര-
ഹിച്ചുകൊൾവിൻ എന്നാണ ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ അഭിപ്രാ
യം (തന്മൈ) എന്നതുകൊണ്ടു ഐശ്വര്യത്തെയും തന്മൂലങ്ങളാ
യ അസാധാരണ കർമ്മങ്ങളെയും പററി ഉണ്ടായ പരമപ്രസി
ദ്ധിയെ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു മുമ്പേ പറഞ്ഞു അതിന്റെ

പ്രയോജനം കൃഷ്ണനിശ്ചാരനോ അല്ലയോ എന്നുള്ള സംശയത്തിന്റെ പരിഹാരമാകുന്നു ഇങ്ങിനെ സകല വിശേഷണങ്ങൾ സാത്മക്യം ഇതിങ്കൽ സിദ്ധമായിരിക്കയാൽ രം മംഗള നിബന്ധനം സർവ്വതോഭാഗം തന്നെ എന്ന എല്ലാവരും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും ചെയ്യണം:-

രംശപരാനുമാനം

അത്യന്തസംക്ഷേപമെന്ന മെൽ പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു തന്നെ സിദ്ധമായ രംശപരാനുമാന സ്വരൂപത്തെ കുറിച്ചു വിശദമാക്കി പറയാം. ബീജാംകരം കർത്തൃജന്ത്വം കായ്ത്താൽ ഘടവൽ യദകർത്തൃജന്ത്വം നൽകായ്ക ഭവിതുമതിയഥാ ആകാശാദിഃ) ഇങ്ങിനെ രംശപരാനുമാന സ്വരൂപമെന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക-

മെൽ പറഞ്ഞതു കളിൽ ബീജാംകരമെന്നതു വിത്തിന്റെ മുളയാകുന്നു - കർത്തൃജന്ത്വം കർത്താവിനാൽ ജനിച്ചിരിക്കപ്പെടുന്നതും (കായ്ത്താൽ എന്നത പഞ്ചമ്യന്തമാകയാൽ അതിന്റെ അന്തഃസ്വരൂപം കായ്ത്താൽ മെതുവായിട്ടു എന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക) കായ്ത്താൽ = കായ്താമ്യം എന്നുള്ളതും - കായ്തം = പ്രാഗഭാവപ്രതിയോഗി - എല്ലാവന്നു കളും ഉണ്ടാകുന്നതിന്റെ മുഖ്യയുക്തി അതുകൾക്കുണ്ടു അഭാവത്തിന്നു (ഇല്ലായ്മയ്ക്കു) പ്രാഗഭാവമെന്ന പൊരുത്തം എന്നും - ഘടവൽ ഉണ്ടായാൽ അതിന്റെ പ്രാഗഭാവം നശിക്കുന്നതാകയാൽ ഉണ്ടാകുന്ന വസ്തുക്കളൊക്കെയും പ്രാഗഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗികളാകുന്നു എന്നും ധരിച്ചു കൊൾക) ഘടവൽ = എന്നതിന്നു ഘടമെന്ന പൊലെ എന്ന അന്തഃസ്വരൂപം ഘടം = കടം - (യദകർത്തൃജന്ത്വം നൽകായ്ക ഭവിതുമതി) എന്നതിന്നു യാതൊന്നും അകർത്തൃജന്ത്വമായി ഭവിക്കുന്നുവോ അത കായ്തമായി ഭവിച്ചാൻ അർത്ഥിക്കുന്നില്ല എന്ന അന്തഃസ്വരൂപം അകർത്തൃജന്ത്വം = കർത്തൃജന്ത്വമല്ലാത്തതും - അർത്ഥിക്കും യോഗ്യമായി ഭവിക്കും - (യഥാ - ആകാശാദിഃ) എന്നതിന്നു ആകാശം മുതലായത എന്ന പൊലെ അർത്ഥമാകുന്നു - ഇങ്ങിനെയാകയാൽ മെൽ വിവരിക്കപ്പെട്ട അനുമാനവാക്യത്തിന്റെ സാരം വിത്തിന്റെ മുള ഒരു കർത്താവിനാൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതോ അല്ലയോ എന്ന സംശയമില്ല - അതും ഒരു കർത്താവിനാൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതു തന്നെ ഇങ്ങിനെ നിശ്ചയച്ചത വിത്തിന്റെ മുളയും പ്രാഗഭാവ പ്രതിയോഗിയാകുന്നു എന്നതു മെതുവായിട്ടാകുന്നു - യാതൊന്നിങ്കൽ പ്രാഗഭാവപ്രതിയോഗിതാമിരിക്കുന്നുവോ അതിങ്കൽ കർത്തൃജന്ത്വമുണ്ടായിരിക്കും - രണ്ടിന്നും സാധ

പശ്ചാത്താപമെന്നത ഘടത്തിന്റെ പരിക്ഷിച്ചാൽ അറിയാം - ഘടം ഉണ്ടാവുന്നതിന്റെ മുൻപു ആ സ്ഥലത്തിൽ ഘടത്തിന്റെ പ്രാഗല്ഭ്യമുണ്ടായിരുന്നു - ഘടമുണ്ടായപ്പോൾ അതു നശിച്ചു - അതുകൊണ്ടു ഘടം പ്രാഗല്ഭ്യപ്രതിയോഗിയാകുന്നു എന്നു നിശ്ചയിക്കാം അതിന്റെ കർത്തൃത്വമുണ്ടു - ഘടകാരന്റെ (കാര്യവന്റെ) യത്നം കൂടാതെക്കൊണ്ടു ഘടമുണ്ടാകുന്നില്ല - യാതൊരു പദാർത്ഥം കർത്തൃത്വമില്ലാത്തതായി ഭവിക്കുന്നുവോ അങ്ങിനെ ഉള്ള ആകാശാദികളിൽ പ്രാഗല്ഭ്യ പ്രതിയോഗിത്വം കാണുന്നതു മില്ല - ഇങ്ങിനെയാകയാൽ വിത്തിന്റെ മുളക്കും ഒരു കർത്താവുണ്ടെന്നു നിശ്ചയിക്കാമെന്നാകുന്നു - ദൃശ്യന്മാരായിരിക്കുന്ന അന്യോദാദികളിൽ ഏവനും വിത്തിന്റെ മുളയുടെ കർത്തൃത്വം ചെയ്യുന്നതല്ലായ്കയാൽ അതിന്റെ കർത്താവായിട്ടു അദൃശ്യനായിട്ടു ഒരുത്തനെ കല്പിക്കാതെ കഴിവില്ല അവന്നു പെർരം ശപരണെന്നാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക -

(ആ) ആയതിരിക്കട്ടെ ഇവിടെ നെഞ്ചൊലിച്ചാണു - വിത്തിന്റെ മുളക്കും കൊണ്ടുണ്ടാകപ്പെടുന്നതൊ അല്ലയോ ശരീരം കൊണ്ടുണ്ടാകപ്പെടുന്നതാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിന്റെ കർത്താവായരം ശപരണം ശരീരിയായിരിക്കണം. അതിന്നു സംഭവമില്ലെല്ലൊരം ശപരണ ശരീരമില്ല എന്നല്ലെങ്കിലാത്തമാകുന്നത - അതുകൊണ്ടു ശരീരം കൊണ്ടുണ്ടാകപ്പെടുന്നതല്ല എന്നു തന്നെ പറയണം - എന്നാൽ അതിന്റെ കർത്താവായിട്ടു ഒരുത്തനെയും കല്പിച്ചുകൂടാ എന്നും വരുന്നതാണ് - യാതൊരു പദാർത്ഥം ശരീരമുണ്ടായിട്ടുണ്ടോ അത ഒരു കർത്താവിനാലും ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതല്ല എന്നു നിയമമുണ്ടു - രം നിയമമിരിക്കുപോൾ മെൽ പറഞ്ഞതു ദുഷ്ടം തന്നെ -

(സ) ഇങ്ങിനെ ശങ്കിക്കരുത - ശരീരമുണ്ടായതിനൊക്കെയും കർത്താവിനാൽ ജനിച്ചിരിക്കപ്പെടാത്ത എന്നതിനെ അംഗീകരിച്ചു കഴിയു എന്നു പറയണമെങ്കിൽ അതിന്നു അനുകൂലമായൊരു സംഗതിയുണ്ടായിരിക്കണം - അതില്ലായ്കയാൽ ആ നിയമം സ്വീകാര യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതു - എന്നാൽ യാതൊന്നിന്റെ പ്രാഗല്ഭ്യപ്രതിയോഗിത്വമുണ്ടോ അതൊക്കെയും കർത്താവിനാൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള നിയമവും വെണ്ട എന്നു പറഞ്ഞുകൂടയോ - അപ്രകാരം പറഞ്ഞുകൂടാ - എപ്പോഴാകാത്താകാതെ കർത്താവു കാരണമാകുന്നു - എന്നുള്ള അനുകൂല സംഗതി രം നിയമത്തിന്നു സഹായമായിട്ടുണ്ടു - രം ഒരു ഭേദം മെൽ പറഞ്ഞതിൽ

മത്തെ അപേക്ഷിച്ചാൽ ഇതിങ്കൽ കാണുന്നതാകയാൽ ഇത്രയും തുല്യം തന്നെ എന്നു ഓലമാവാത്തതാകുന്നു - ഇതു ചെറുതായിട്ടാകുന്നു അപ്രകാരം പറഞ്ഞു കൂടാ എന്ന മുഖ്യ ഞാൻ പറഞ്ഞതെന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും ചെയ്യണം - ഹൈന്ദവദർശനമാനം ഇങ്ങിനെ ഒരു ധീയത്തിൽ കാണിക്കപ്പെട്ടു - ഇനിയുള്ള വിസ്മരത്തെ ഗ്രഹമാന്തരത്തിങ്കൽനിന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക -

പദാർത്ഥസാമാന്യലക്ഷണം

ഇനി ഹൈന്ദവ ഗ്രന്ഥത്താൽ പ്രതിപാദ്യങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളുടെ സാമാന്യ ലക്ഷണത്തെ പറയുന്നു - (ചൊ) ലക്ഷണമെന്നതിന്നു എന്ത - (ഉ) യാതൊരു പദാർത്ഥത്തെ അന്യനെ ബോധിപ്പിക്കണമെന്നു വശമായു താല്പര്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ ആ പദാർത്ഥത്തിങ്കലല്ലാത്തതുമിരിക്കുന്നതായിട്ടും വേറെ ഒന്നിന്റെ പ്രസിദ്ധിയുണ്ടെങ്കിൽ അതിങ്കൽ ഇരിക്കാത്തതായിട്ടുള്ള ധർമ്മത്തെ ലക്ഷണമാകുന്നത - പശുവിന്നു സാസ്സായത്വം ലക്ഷണമെന്നു വ്യവഹാരമുണ്ടു - അവിടെ സാസ്സായത്വമെന്നതിന്നു സാസ്സുള്ളതായു എന്നുള്ളതു എന്നർത്ഥം - സാസ്സം=താട-ഇതുകൊണ്ടു പശുവിന്റെ ലക്ഷണം താടയാകുന്നു എന്നു തന്നെ വന്നു കൂടുന്നത - മെൽപ്രകാരം വ്യവഹരിക്കുന്നവരുടെതാല്പര്യം പശുവിനെയും കണ്ടാൽ എന്റെ ശിഷ്യനാ ഇതു പശുവാണെന്നുള്ള ബോധത്തെ കൊടുക്കുന്നതായ ഒരു ധർമ്മത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കണമെന്നാകുന്നു - അപ്രകാരമുള്ള താല്പര്യം നിമിത്തമായി വ്യവഹരിക്കപ്പെട്ടത പശുവിന്റെ ലക്ഷണം താടയാകുന്നു എന്നു പ്രകാരമാണു - ഇതിനാൽ ഗ്രഹിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ താട എല്ലാ പശുവിങ്കലും ചെർന്നിരിക്കുന്നതാകയാലും പശുവല്ലാത്തതുകളിൽ ഇരിക്കാത്തതാകയാലും അതു പശുവിന്റെ ലക്ഷണമാവാൻ മതിയായതാകുന്നു ഇപ്രകാരം എല്ലാപദാർത്ഥത്തിനുംകൂടെ ഒന്നായിട്ടു ലക്ഷണം ഇന്നതെന്നു പറയാനാണു ഇനിയുള്ള ആരംഭം -

പദാർത്ഥ സാമാന്യ ലക്ഷണം അഭിധേയത്വമെന്നു ആകുന്നതു അഭിധേയത്വം=അഭിധേയമാവു എന്നുള്ളതു-അഭിധേയം=അഭിധാനം ചെയ്യപ്പെട്ടവാൻ യോഗ്യം - അഭിധാനം=ചെയ്യുക=ശബ്ദപ്രയോഗം കൊണ്ടു അറിയിക്കു എന്നൊരു വസ്തുവായാലും അതിനെ ബോധിപ്പിക്കുന്നതായ ഒരു ശബ്ദമുണ്ടായിരിക്കും അതുകൂടാതെ ഒന്നുമില്ല - അപ്രകാരമാകയാൽ അഭിധേയത്വമെന്നതു സകല പദാർത്ഥങ്ങളിലും ഇരിക്കുന്ന ധർമ്മമാകുന്നു എ

നും അതുകൊണ്ടു അത പദാർത്ഥങ്ങളുടെ സാമാന്യ ലക്ഷണമാവാൻ യോഗ്യതയുള്ളതാകുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞു കൊൾക- ഇതുപൊലെ പ്രാമേയത്വാദികളും പദാർത്ഥസാമാന്യ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു അതുകളിൽ ഏതെങ്കിലുംഒന്നു പറഞ്ഞാൽ അതുകൊണ്ടു പദാർത്ഥ സാമാന്യ ജ്ഞാനമുണ്ടാകും-സാമാന്യ ജ്ഞാനമുണ്ടായാൽ അങ്ങിനെയുള്ള പദാർത്ഥങ്ങൾ ഏതെത എന്നുള്ള വിശേഷജ്ഞാനത്തിനായിക്കൊണ്ടു ഇച്ഛ ജനിക്കും- അതിനെ ജനിപ്പിച്ചല്ലാതെ ജനനമുണ്ടാകുന്നതും പദാർത്ഥമെന്ന പറയാൻ സംഗതിയില്ല എങ്കിലും പദത്തിന്റെ അർത്ഥം പദാർത്ഥമെന്ന ലൗകികമായൊരു ബോധംകൊണ്ടുതന്നെ അഭിധേയത്വം പദാർത്ഥ സാമാന്യ ലക്ഷണമാകുന്നു എന്ന നിശ്ചയിക്കാം- അതുകൊണ്ടു ജനനമുണ്ടാകുന്നതുമായി ആകെ പദാർത്ഥങ്ങൾ ഇത്രയുണ്ടു എന്നതുമായും പറഞ്ഞാൽ മതി എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടും ഗുണമകത്താവു മുഖ്യതന്നെ പദാർത്ഥവിഭാഗത്തെ കാണിക്കുന്നു-

അഥപദാർത്ഥവിഭാഗം

൨. ദ്രവ്യഗുണസമാകർമ്മസാമാന്യ സവിശേഷകം സമവായസമാഭാവഃപദാർത്ഥാസ്സപ്രകീർത്തിതഃ ||

അന്വയം- പദാർത്ഥഃ ദ്രവ്യം- ഗുണം- തഥാ- കർമ്മ- സവിശേഷകം- സാമാന്യം- തഥാ- അഭാവഃ- സപ്രകീർത്തിതഃ-

അന്വയാർത്ഥം- പദാർത്ഥങ്ങൾ ദ്രവ്യവും ഗുണവും അപ്രകാരം കർമ്മവും സവിശേഷകമായിരിക്കുന്ന സാമാന്യവും അപ്രകാരം അഭാവവുംആകുന്ന ഏഴു എന്ന കീർത്തിതങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ-ദ്രവ്യം=ഗുണകർമ്മങ്ങൾക്കു ആശ്രയമായിട്ടുള്ളത- ഗുണം-രൂപം രസമിത്യാദി- കർമ്മം=ഉയർന്നുകയറലായത- സാമാന്യം ദ്രവ്യത്വാദിജാതി (സാമാന്യമെന്നതിന്നു സവിശേഷകമെന്നൊരു വിശേഷണം കൊണ്ടു വിശേഷത്തൊടുള്ള സാമാന്യത്വത്തെ പറകയാൽ ഇവിടെ സാമാന്യമെന്നതിന്റെ ശേഷം വിശേഷമെന്നൊരു പദാർത്ഥത്തെ ഗണിച്ചു കൊൾക- വിശേഷത്തിന്റെ സ്വരൂപം ഇനിയൊരേതെ ഉപവാദിക്കപ്പെട്ടു) സമവായം=നിത്യസംബന്ധം- അഭാവം=ഇല്ലായ്മയും അല്ലായ്മയും- കീർത്തിതങ്ങൾ=കീർത്തിക്കപ്പെട്ടവ- കീർത്തിതം പറക- (ഇവിടെ ഏഴു എന്നു കീർത്തിതങ്ങളായത ആരാൽ എന്നൊരു ആകാശം ഉണ്ടു അതുമൊതുവായിട്ടു അന്വയത്തിൽ സാമാന്യസമവായസമാഭാവഃകാരാദിഭിഃ എന്നതു കൂടെ ചെർത്തു ന്യായസമവായത്തിന്റെ ഭാഷ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കിയ കണാദമഹർഷി മുതലായവരാൽ

കീർത്തിതങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു എന്ന പറഞ്ഞു കൊൾകയും ചെയ്തം -

(ആ) ന്യായസൂത്രകാരൻ പദാർത്ഥങ്ങൾ ഏഴു എന്ന പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ ഇല്ലയോ ഉണ്ടു എങ്കിൽ ഭാഷ്യകാരാദികളാൽ കീർത്തിക്കപ്പെട്ടതുകൾകൊണ്ടു എന്ന പറയുന്നത എങ്ങിനെ - വൈയാകരണന്മാർ സൂത്രകാരനായ പാണിനി മഹർഷിയെക്കാൾ ഭാഷ്യകൃത്തായ പത്മജുലി മഹർഷിക്കു മാഹാത്മ്യത്തെ പറയുന്നവരാകുന്നു എങ്കിലും അവർ സൂത്രാനുവാദരൂപമായ ഭാഷ്യത്താലോ ബോദ്ധ്യമായ അർത്ഥത്തെ പ്രാണസമിതമായി കാണിക്കുന്നതല്ല പാണിനിയെ പ്രമാണിക്കുന്നവരാകുന്നു. നൈയാധികന്മാർ യുക്തിമാത്രത്തെ നൊക്കുന്നവരാകയാൽ ഋഷി മാഹാത്മ്യത്തെക്കൊണ്ടു അതിന്റെ താരതമ്യത്തെക്കൊണ്ടു ശരണമാക്കിപ്പിടിക്കുന്നവരെല്ലാവരും. എന്തു പിന്നെ റം വിധമായ കീർത്തനത്തിന്നു കണാദമുനി കർത്താവകളെ എന്നു വിചാരിപ്പാൻ സംഗതി എന്ന അറിയില്ല. അതിനെ അറിയിക്കേണം. സൂത്രകാരൻ പദാർത്ഥങ്ങൾ ഇത്ര എന്നതിനെ കുറിച്ചു അത്യന്ത മൌനത്തെ ആശ്രയിച്ചു എന്നതു കല്പനയൊഗ്യവുമല്ല. സൂത്രകാരൻ പറഞ്ഞ ഏഴു എന്നല്ല എങ്കിൽ സൂത്രകാരന്തന്നെ വിട്ട ഭാഷ്യകാരന്തന്നെ സ്വീകരിപ്പാൻ സംഗതി എന്ത. ഇതൊന്നുപറയാതെ ഇവിടെ കീർത്തിതാ എന്നതിന്നു കർത്താവായിട്ട ഭാഷ്യകാരാദികളെ ചെർത്തു പറഞ്ഞു കൊള്ളണമെന്നു ശംസിപ്പാൻ ഇതു വല്ലതായൊരു സങ്കടമല്ല.

(സ) എന്ന ശങ്കിക്കുന്നു എങ്കിൽ ആയത ഉചിതമെന്നു എങ്കിലും വാസ്തവമായ അഭിപ്രായത്തെപറയാം. അതിനെ ഗ്രഹിക്കുപോൾ റം ശങ്ക നിവൃത്തിക്കും. അതുകൊണ്ടു ഇപ്പറഞ്ഞതൊരു കെടുന്നു കാരണമായി വരുന്നതല്ലെന്നു എന്റെ മനസ്സു മുമ്പെതന്നെ സമാധാനത്തിലായിരിക്കുന്നു. എങ്ങിനെ എന്നതും വിവരിക്കാം. ലോകാനുരോധിയായ ആചാര്യൻ യുക്തികവചമായൊരു സിദ്ധാന്തത്തെ രക്ഷിപ്പാനായിട്ട അന്യന്മാരിലിന്നവനെനില്ലാതെ ഒരുത്തനെ കാണിച്ചതന്നു അതുകൊണ്ടു നാം ഗ്രഹിക്കുന്നത ആരംഭിക്കുമാം എന്നില്ല ഭാഷ്യകാരാദികളെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാണ്. സൂത്രകാരൻ പതിനാറു പദാർത്ഥങ്ങളെ അംഗീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനെ അനുസരിച്ചവരായിട്ടും പിന്നെയും ചിലരുണ്ടു. എങ്കിലും സൂത്രകാരനെ പദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭൂതാദികളായ ഏഴു പദാർത്ഥങ്ങളിലുപയോഗിക്കുമെന്നു

ണ്ട പദാർത്ഥങ്ങൾ ഭവ്യാദികളായ ഏഴ എന്ന പറഞ്ഞത ഭാഷ്യ
കാരനായ കണാദമഹർഷിയാകുന്നു പിന്നെ അതിനെ അനുവ
ദിച്ചവരായിട്ടു വെറെ പലരുമുണ്ടു. അവരിൽ ആരൊങ്കിലും ക
ൽത്തായായി തൊന്നട്ടെ എന്നല്ലാതെ ഇവിടെ യാതൊരാശയവും
ഗ്രഹകർത്താവിന്നില്ല. െരം അവസ്ഥകളു ഇവിടെ കീർത്തിതാ
യെന്ന ഒരു അധികപദത്തെ ഉപാദാനം ചെയ്തതു യുക്തിസിദ്ധമാ
യ ഭരതർത്ഥത്തിനകലും ഞാൻ പൂർവ്വസമ്മതിയെ നൊക്കുന്നവനാ
ണെ എന്നുള്ള വിയന്യാധികൃതനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു
എന്നറിഞ്ഞു വളരെ അഭിനന്ദിക്കുന്നതത്രെ യോഗ്യമായിട്ടുള്ള
തെന്നാണ ഇനിക്കു തൊന്നിയതു. ഇങ്ങിനെയല്ലായെങ്കിൽ സൂ
ത്രകാരൻ പതിനാലു പദാർത്ഥങ്ങളെ അംഗീകരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ
അതുകൾക്കൊക്കെയും വെണ്ടതുകൾതന്നെ എങ്കിലും ഭവ്യാദികളാ
യ ഏഴ പദാർത്ഥങ്ങളിൽ അതുകൾക്കുണ്ട അന്തർവ്യാപാരമാകുന്ന ലാ
ഘവമൂലം അതു ബഹുമാനിച്ചുകൊണ്ടു പദാർത്ഥങ്ങൾ ഭൂമി, ഗു
ണം, കർമ്മം, സാമാന്യം, വിശേഷം, സമവായം, അഭാവം ഇ
ങ്ങിനെ ഏഴ എന്ന ഭാഷ്യകർത്താവു പറഞ്ഞതുപൊലെ ഭാഷ്യകാ
രൊക്കുപദാർത്ഥങ്ങളായ ഏഴം അഭാവങ്ങൾ എന്ന രണ്ടുപദാ
ർത്ഥങ്ങളിൽ അന്തർവ്യാപിക്കുമെന്നകരുതി ഇവിടെ രണ്ടായിട്ടുതന്നെ
വിഭാഗം ചെയ്യാൻ സംഗതിയുള്ളപ്പോൾ ഏഴ എന്ന പറഞ്ഞ
ത നന്നായില്ലെന്ന വന്നുപൊകും. അതുകൊണ്ടു മെൽപ്രകാരം
തന്നെ ഈ ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ആശയത്തെ കല്പിക്കുന്നതു യുക്തം
തന്നെയെന്നതു സിദ്ധമായി. ഭാവമെന്നും അഭാവമെന്നും രണ്ടു
പദാർത്ഥങ്ങളെ സീകരിച്ചിട്ടു മറ്റുള്ളതുകൾക്കു ഇതുകൾക്കു അ
ന്തർവ്യാപത്തെ പറയാമെന്നതിനെ ഇവിടെ സൂചിതമാക്കിയെഴു
ട്ടുണ്ടു. സമവായസമാഭാവം എന്നുള്ള പദത്തിനകലെ തഥാശ
ബ്ദംകൊണ്ടുഅഭാവമാത്രത്തിന്നു ചുമക്കുരണത്തെചെയ്യിരിക്കുന്നു
അതുകൊണ്ടു ഭവ്യം മുതൽ സമവായംവരെ ഉള്ള പദാർത്ഥങ്ങൾ
എകകൊടിപ്രവിഷ്ടങ്ങളാകുന്നു. അഭാവമാത്രം വെറെ ഒരു പദാ
ർത്ഥമാകുന്നു. ചുമക്കുരണത്തിന്നു കർമ്മമായ പദാർത്ഥത്തിന്നുപെ
ർ അഭാവമെന്നാകയാൽ മറ്റുള്ളതൊക്കെകൂടി ഭാവപദാർത്ഥമായി
രിക്കട്ടെ ഇങ്ങിനെ രണ്ടു മതിയായിത്തന്നെ എന്നുള്ള അഭിപ്രായ
ത്തെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന പറവാൻ വിരോധമില്ലാത്ത
ത മെൽപറഞ്ഞതിന്റെ സാധകതയെ ആശ്രയിക്കുമെന്ന അ
റിഞ്ഞുകൊൾക. ഭവ്യംഗുണസമാകർമ്മ എന്നപദത്തിനകലെ ത
ഥാശബ്ദം കർമ്മാദികൾക്കു ഭവ്യവൃത്തിതം മുതലായതുകൊണ്ടു

ഗുണസാമ്യമുണ്ടെന്നു തന്നെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതത്രെ ആകുന്നത. സൂര്യകാരണങ്ങളായ പരിനാമ പദാത്മങ്ങൾ ഭൂവാദികളായ ഏഴിൽ അന്തർവിചുതേന്ദിനെ എന്ന ചൊരിക്കുന്നവരെക്കുറിച്ച് പറയേണ്ടതൊക്കെയും ഒടുവിൽ കാണിച്ചുകൊള്ളാം. ഇപ്പോൾ പദാത്മങ്ങൾ ഭൂവാദികളായ ഏഴ് എന്നതുമത്രം ആചാര്യവചനത്തെ വിശ്വസിച്ചു ധരിച്ചുകൊൾവിൻ. ഇതി ഭൂവാദികളെതൊക്കെ എന്നും ഗുണങ്ങളെതൊക്കെ എന്നും പറവാൻ പൊകുന്നു.

(ശംകാ) ഭവ്യസാമാന്യവക്തൃനാമം പരയാതേ ഭവ്യങ്ങളെ തൊക്കെ എന്നുള്ള ആകാശം അപേക്ഷിച്ചു പറയേണ്ടതായ ഭവ്യവിഭാഗത്തിനുള്ള പുറംഭാഗം യുക്തമാണ്. തമോ ഭവ്യമെന്ന പറയത്തക്കതായിട്ടു ചിലതുമുണ്ടു എന്നുള്ള സാമാന്യബോധം ഉണ്ടായതിന്റെ ശേഷം അതേ ഭവ്യങ്ങളെ തൊക്കെ എന്നുള്ള ആകാശം സംഭവമില്ലെല്ലോ.

(സാരം) എന്നുള്ള ശാക്തേയ ശിരീഷം എങ്കിലും ഭക്തന്മാർക്കു തിന്നെ അല്ലാതെ ഭവ്യശബ്ദം കൊണ്ടു പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതിനാലാകുന്നു എങ്കിലും അതുകൊണ്ടു ഭവ്യശബ്ദം എന്നതിനെ ഭവ്യപക്ഷണമെന്നതിന്റെ അർത്ഥം ഭവ്യമെന്നുള്ള വ്യക്തിമാരുടെ മുമ്പിൽനിന്നുതന്നെ ബാഹ്യമായ സംഭവിക്കാം എന്നായിരിക്കും ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ആശയമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകുവാൻ ഉണ്ടാകുന്ന സാമാന്യത്തിൽ അർത്ഥം വ്യക്തമാകുന്നു. സാമാന്യപക്ഷണം ഇതിന്റെ പര്യായമായിട്ടു. ഇതുകൊണ്ടു ഗുണസാമാന്യപക്ഷണം ഗുണസ്വരൂപം എന്നും ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ അർത്ഥം ഗുണസ്വരൂപം എന്നായിരിക്കും.

௩. கனிதரவுகளை மருத்துவகாலபிதாவினோடும், குழந்தைமருத்துவமனையோடும் சம்பந்தப்படுத்தி பராமருத்துவபரம்பரை ||

சு. ஸ்ரீஸ்ரீவ்யாபரிமிதிஃ || மகாமதந்தைபரம் || ஸ்வொ
ர்வைவிஜயபரமமாபரதிகா ||

6. ബുദ്ധിസ്സുപംഘചരിതാദിചൈവയന്തോഽതരത്വകാദേവ
തപംസ്സേമസംസ്കാരാവദിഷ്ടാശ്ചൈവ||

അനന്തം. — ഭൂപ്രാണി- ക്ഷി- പ്രാപ്തജാതഭെദ്യമകാലദി-
 മെഹിന-മനു- ച-അഥ-ഗുണാ- രൂപ-രനു- ഗന്ധ- തത്-
 പര-ബ്രഹ്മ- സംഖ്യാ- പരിമിതി- ചുമകപ-പ- തത്- പര-
 സായോഗ- ച- വിഭാഗ- ച- വാരത- അവരത- ക- ച- ബുദ്ധി-
 സുഖ- ഭവ- ഇഹ- വൈ- ച- യ- ഗുണ- വൈ- ച- സ്വ-

മനസ്സാർത്ഥം അഭിപ്രായം-ശബ്ദം-ച-എവ-

അന്വയം—ഭൂതങ്ങൾ ക്ഷിത്യപ്പെടുമെന്നു പ്രമാണമാക്കി
ശബ്ദം മനസ്സും ആകുന്നു. (അഥ) ശബ്ദം പ്രാപ്തിഭാവം
സമാപ്തിയെ തൊന്നിപ്പിക്കുന്നതായാൽ ഭൂതങ്ങൾ സമാപ്ത
ളായി എന്ന അതിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക) ഗുണ
ങ്ങൾ രൂപവും രസവും ഗന്ധവും അതികർത്തിന അനന്തരം പ
രിതമായപ്പോൾ സംഖ്യയും പരിമിതിയും പൂർണ്ണവും അതി
കർത്തിന അനന്തരം പരിതമായസംയോഗവും വിഭാഗവും പ
രത്വവും അവരത്വവും ബുദ്ധിയും സുഖവും ദുഃഖവും ഇച്ഛയും
ദോഷവും യത്നവും ഗുണത്വവും ഭൂതത്വവും സ്തംഭസംസ്കാര
ങ്ങളും അഭിപ്രായവും ശബ്ദവും തന്നെ ആകുന്നു.

പരിഭാഷ—ഭൂതങ്ങൾ=ഭൂതമെന്ന പെരെടുക്കിയതുകൾ -
ക്ഷിത്യപ്പെടുമെന്ന പ്രമാണമാക്കി ശബ്ദം=ക്ഷിതിയും അപ്പ
കളും തെജസ്സും മന്ത്രവും പ്രാപ്തിയും കാലവും ദിക്കും ദൈവിയും-
ക്ഷിതി=ഭൂമി അപ്പകൾ=ജലം- (അപ്പവും ബഹുവചനാത്മാ
യിട്ടല്ലാതെ പ്രയോഗിച്ചു വരുമാറില്ല- അതുകൊണ്ടു അപ്പകൾ
എന്ന ബഹുവചനത്വം സ്പഷ്ടമാക്കിത്തന്നെ പ്രവചനാർത്ഥം
ജലമെന്ന അതിന്റെ പരിഭാഷയെ ഗ്രഹിച്ചാൽ മതി. ജ
ലങ്ങൾ എന്നതന്നെ വെണമെന്നില്ല- അപ്പ=ജലം ഇങ്ങിനെ
തന്നെയുമാണെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക) തെജസ്സ്=ഉഷ്ണസ്വർത്തി
ന്ന ആശ്രയമായ അഗ്നി, ആദിത്യൻ മുതലായത- മന്ത്രം=വാ
യു- കാലം=വിനയാധികമുതലായത- ദിക്=കിഴക്കു മുതലായത-
ദൈവം=ആത്മാവ- മനസ്സ്=മനസ്സുതന്നെ- ഗുണങ്ങൾ ഗുണങ്ങ
ളെന്ന പെരെടുക്കിയവ- രൂപം=വെളിച്ചമുതലായത- രസം=മ
ധുരം- പൂരി ഇത്യാദി- ഗന്ധം=നാരം- സ്വർണം=തണുപ്പു മുട്ടു
ത്യാദി- സംഖ്യ=ഏകത്വമുതലായത- പരിമിതി=പരിമാണം-
(ആകൃതിയുടെ വലിപ്പമുതലായത) പൂർണ്ണം=പൂർണ്ണാഭി
ന്നുള്ളത- പൂർണ്ണം=വെറെള്ളത- സംയോഗം=ഒന്നിങ്കൽ മറെറാ
ന്നിന്റെ ചേർച്ച വിഭാഗം=ചെറുചെയ്ത വസ്തുക്കളിൽ ഒന്നി
കർത്തിന മറെറതിന്റെ അകൽപ- പരത്വം=പരമാവൃ എന്ന
നത്- പരം=കാലംകൊണ്ടോ ദേശംകൊണ്ടോ അകൽപ ഏ
റിയത- അപരത്വം=അപരമാവൃ എന്നുള്ളത- അപരം=കാലം
കൊണ്ടോ ദേശംകൊണ്ടോ അപ്പം ഏറിയത- (അപരത്വവും
അപരത്വവും ഒന്നുതന്നെ ക പ്രത്യയം സമാർത്ഥമെന്നായ അ
ർത്ഥത്തെ പറയുന്നില്ല- ക പ്രത്യയത്തെ ചെർത്ത പാദംതികയു

ധാനായിട്ടുതന്നെ ചെയ്തപ്പട്ടതാകുന്നു) ബുദ്ധി=ജ്ഞാനം- സുഖം സുഖംതന്നെ. ദുഃഖം=ദുഃഖംതന്നെ . ഇച്ഛ=ഇച്ഛതന്നെ. ദൈഷം=ദൈവം- യത്നം=പ്രയത്നം . ഗുരുത്വം- കനം- (ഗുരുത്വവും അതുതന്നെ) ഭവത്വം=ഭവമാവൂ എന്നുള്ളത- ഭവം=ഭവിക്കുന്നത- ഭവിക്കും=ഘോരക- സ്നേഹസംസ്കാരങ്ങൾ=സ്നേഹവും സംസ്കാരവും- സ്നേഹം=ഘോരക- സംസ്കാരം=വൈകാരികമായത അദ്വൈതം=ആരാലും കാണപ്പെടാത്തത- (ധർമ്മവും അധർമ്മവും) ശബ്ദം=ശബ്ദംതന്നെ.

വ്യേചിഭാഗം

ഭൂമി, ജലം, തെജസ്സ് വായു, ആകാശം, കാലം, ദിക്കു, ആത്മാവ, മനസ്സ് ഇതുകൾ പെട്ടു തന്നെ വ്യേചനം പെരെട്ട കൂടിയതുകൾകുന്നത- ഇതുകളിൽ വ്യേചനമെന്നൊരു ജാതി ഇരിക്കയാൽ ഇതുകളെ വ്യേചനം വ്യവഹരിക്കുന്നു- വ്യേചനമെന്നത വ്യേചനമുള്ള വ്യവഹാരത്തിന്നു വിഷയമല്ലാതെ ഇരിക്കുന്ന ഗുണാദികളിൽ ഇരിക്കുന്നതല്ല വ്യേചനമില്ലാതെ ഉള്ളിലും ഇരിക്കാത്തതുമല്ല- അതുകൊണ്ടു വ്യേചനം തന്നെ വ്യവഹാരമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു കൊൾക- വ്യേചനമെന്നതൊരു ജാതിയാകയാൽ സാമാന്യമെന്ന പദാർത്ഥത്തിൽ ചെറുതാകുന്നു- വെറെ നല്ല ഇതിന്നു അവലംബമായിട്ടുള്ളതെന്തും വ്യേചനമെന്നിങ്ങനെ എല്ലാറ്റിലും അനുഗതമായ വ്യവഹാരമെത്ര ആകുന്നത.

(ശാങ്ക) ഇതും വ്യേചനം ഇതും വ്യേചനമുള്ള വ്യവഹാരം മെൽ പറഞ്ഞ ജാതിക്കു അവലംബമെന്നതു ചെറുതല്ല- മെൽ പറഞ്ഞ വ്യവഹാരത്തിന്നു വിഷയങ്ങളായ വസ്തുക്കളിൽ എല്ലാറ്റിലും ഇരിക്കുന്നതായ മെൽ പറഞ്ഞ ജാതിയെ എങ്ങനെ ഗ്രഹിക്കും- പ്രത്യക്ഷം കൊണ്ടു അതിനെ ഗ്രഹിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞു കൂട- യാതൊരു വസ്തുവിന്റെ ആകൃതിക്കു പരിണാമം ഭവിച്ചാലും ആ വസ്തുവിനെക്കുറിച്ചു മുമ്പുള്ള വ്യവഹാരം ആ അവസ്ഥയിലുമാമെന്നുണ്ടോ അങ്ങിനെ ഉള്ള വസ്തുവിൽ ഇരിക്കുന്ന ജാതിയുടെ ഗ്രഹണം പ്രത്യക്ഷംകൊണ്ടു സാധ്യമല്ല- അതുകൊണ്ടു ഘൃതം ജന്തുമൃതലായതുകളിലെ വ്യേചനത്തെ എങ്ങിനെ അതുകളെ ഗ്രഹിക്കുന്നതായ ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കും- അതിന്നു നിർമ്മാണം കാണുന്നില്ല- ഇതുതന്നെ അല്പകേവലലൗകികന്മാർ വ്യേചനം വ്യവഹരിക്കുന്നത- പൈ, കാശു, പൈസ, പണം- ഇത്യാദികളെ കുറിച്ചാകുന്നു -അതു

കുറുപ്പിലെ പ്രത്യേകതയെ പ്രത്യക്ഷം കൊണ്ടുതന്നെ ചിലർ അറിഞ്ഞാലും പരിഹാസികളിലെ പ്രത്യേകതയെ അവർ അറിയുന്നില്ല.

(സ) ഇങ്ങിനെ ശങ്കിക്കുന്നവർ കാര്യസമവായികാരണതയുടെ നിയമമകമായിട്ട ഒരു ധർമ്മം വെണമെല്ലോ അതാകുന്നു പ്രത്യേകമെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- കാര്യസമവായി കാരണതയുടെ നിയമമകമായിട്ട ഒരു ധർമ്മം വെണമെന്നത അതികുറുപ്പുള്ള കാരണതാപം കൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്നതാകുന്നു-

മെൽ പറഞ്ഞതിനെ സ്പഷ്ടമായി ഉപപാദിക്കാം- കാര്യങ്ങളിൽ എല്ലാമിരിക്കുന്നതായ ഒരു ധർമ്മവിശേഷമെത്രെ കാര്യതയാകുന്നത അതുതന്റെ ആശ്രയമായ കാര്യം യാതൊരു സംബന്ധന ഉണ്ടാകുന്നുവോ അതിനാൽ അവമിന്നായായിരിക്കും അവസ്ഥിനാ എന്നതിന്നു സാമചയ്ക്കനിയമത്തോടു കൂടിയതാകപ്പെട്ടത എന്ന സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- സമവായികാരണത്തിന്റെ സ്വരൂപം ഇനി ദൈർഘ്യം സ്പഷ്ടമാക്കപ്പെട്ടതും അതിങ്കൽ കാര്യത്തിന്റെ ഉൽപത്തി സമവായ സംബന്ധത്തോടു കൂടെയാകുന്നു- അതു മെത്രവായിട്ട അങ്ങിനെ ഉണ്ടാകുന്ന കാര്യങ്ങളിലുള്ള കാര്യത എന്ന ധർമ്മം സമവായ സംബന്ധത്താൽ അവസ്ഥിനായായിരിക്കുമെന്നറിക- അപ്രകാരമുള്ള കാര്യതയെ വിദ്വാന്മാർ സമവായ സംബന്ധാവമിന്ന കാര്യത എന്ന പറയുന്നു അങ്ങിനെയുള്ള കാര്യത്തെക്കുറിച്ച് യാതൊരു സമവായി കാരണമാകുന്നുവോ അതികുറുപ്പുള്ള കാരണതയും മുൻപറഞ്ഞ കാര്യതയെപ്പോലെ ഒരു സംബന്ധ വിശേഷത്താൽ അവസ്ഥിനായായിരിക്കും- സമവായി കാരണങ്ങളുടെ സംബന്ധം താദാത്മ്യമാകയാൽ അതിനെ താദാത്മ്യ സംബന്ധാവസ്ഥിന കാരണതാ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- കാരണതയ്ക്കു നിരൂപ്യതയും കാര്യതയ്ക്കു നിരൂപകതയും പരസ്പര സംബന്ധത്തിന്റെ അംശങ്ങളാകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞ കാരണതയെ മെൽ പറഞ്ഞ കാര്യതയെക്കൊണ്ടു വിശേഷിപ്പിച്ചു പറയുന്നവരുടെ വ്യവഹാരം സമവായ സംബന്ധാവസ്ഥിന കാര്യത നിരൂപിതതാദാത്മ്യ സംബന്ധാവമിന്ന കാരണത എന്നാകുന്നു- രംഭ്യവഹാരത്തിന്നു വിഷയമായതും ഒരു കാരണതാ എല്ലാ ആകുന്നത അതുകൊണ്ടും കാരണത എന്നതയെ അവളെക്കൂടെയമർത്താതെ കൂടിയിരിക്കണമെന്ന നിയമമുണ്ടാകുകൊണ്ടും മെൽ പറഞ്ഞ കാരണതയെ ഒരു അവളെക്കൂടെയമർത്താതെ എന്ന അനുമാനമിരിക്കണം- ഇങ്ങിനെ അനുമാനപ്പെട്ടതായ ധർമ്മത്തെ പ്രത്യേകമെന്നു പറയുന്നു- യാതൊരു ദൈർഘ്യം

സമമായ സംബന്ധനകൾ കണ്ടുകൊണ്ടുവരികെ പര
 ണ്ണാപ്രതിപാദിക്കുകയാണു സംബന്ധനയുടെയും അപ്രകാരം
 മിരിക്കാത്തതായ സമമായ സംബന്ധന കണ്ടു സംബന്ധിച്ചിട്ടു
 നന്നായ നിയമമുണ്ടാകയാൽ അപ്രകാരം സിദ്ധിച്ചതായ പ്രേ
 രപത്തിന്റെ ആശ്രയം പ്രതിപാദിക്കുകയാണു അതുകൾ ക
 ന്നുകിലും മറിച്ചിട്ടില്ലതാനും. അതുകൊണ്ടു മേൽ പറഞ്ഞ ഭൂ
 മി മുതലായതുകൾ ഒക്കെയും ഭവ്യങ്ങളാകുന്നു എന്നും അതുകൾ
 ലെ ഭവ്യത്വമെന്നത അനുമാനരൂപ പ്രമാണസിദ്ധമാകുന്നു എ
 ന്നും ഭവ്യസാമന്യ ലക്ഷണം ഭവ്യത്വം തന്നെ എന്നും നിശ്ച
 യിച്ചു കൊൾക - ഭവ്യത്വമെന്നത ഒരു ജാതിയാകുന്നു എന്ന
 പുഷ്പന്മാർ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. ജാതിയെ നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ടിട്ടു
 ഉപാധിയാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ നിശ്ചയിക്കേണ്ടിവരും എ
 ന്നാൽ ലാഘവം ചെറുതായിട്ടു ജാതിയാണെന്നു തന്നെ അം
 ഗീകരിക്കുന്നതു നല്ലതാണെന്നു പുഷ്പന്മാരുടെ ആശയമാകു
 ന്നു - ജാതിത്വത്തെ ബാധിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വ്യക്തമല്ലാത്തതുകൊ
 ള്ളതും ഇതിന്നു ഇല്ലെന്നു മറിക - ഇങ്ങിനെ ഉള്ള ഭവ്യത്വം സം
 യോഗത്തിന്റെയോ വിഭാഗത്തിന്റെയോ സമമായി കാണുന്ന
 തയെ ഗ്രഹിച്ചാലും സിദ്ധമാണെന്നു താകുന്നു. ഭവ്യത്വമല്ലാത്ത
 വെറെ ഒന്നും ഭവ്യലക്ഷണമായിട്ടില്ലെന്നിട്ടു - ഗുണവത്ത്വമോ
 കർമ്മവത്ത്വമോ എന്തെങ്കിലും - ഗുണവത്ത്വം = ഗുണവത്ത്വം
 വ്യക്തിയുള്ളത - ഗുണവത്ത്വം = ഗുണമുള്ളത - (ഗുണാധികരണമെന്നു
 സാരം) ഗുണം സമമായ സംബന്ധന വെണമെന്നു മുണ്ടു -
 കർമ്മവത്ത്വമെന്നതിന്റെ അർത്ഥത്തെയും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചു
 കൊൾക കർമ്മവത്ത്വം = കർമ്മവത്ത്വവ്യക്തിയുള്ളത - (സമമായ
 സംബന്ധന കർമ്മത്തിന്നു അധികരണമായിട്ടുള്ളത എന്നു
 സാരം) ഗുണസമാനാധികരണ സത്താഭിന്നജാതിമത്താലും ക
 മ്സമാനാധികരണ സത്താഭിന്ന ജാതിമത്താലും ഭവ്യലക്ഷ
 ണങ്ങളാകുന്നു ആദ്യത്തിന്നു സമമായ സംബന്ധന ഗുണ
 ത്തിന്നു അധികരണം യാതൊന്നൊ (ഭവ്യ) അതിങ്കൽ ഇരി
 കുന്നതായിരും സത്താ എന്നു ജാതിയല്ലാത്തതായിരും മിരിക്കു
 ന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതാവ്യവ്യക്തിയുള്ളത എന്നർത്ഥമാകുന്നു - ര
 ണ്ണാമത്തതിന്നു സമമായ സംബന്ധന കർമ്മത്തിന്നു അധിക
 രണം യാതൊന്നൊ അതിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായിരും സത്തയല്ലാ
 ത്തതായിരും മിരിക്കുന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതാവ്യവ്യക്തിയുള്ളത എന്ന
 ന്നർത്ഥമാകുന്നു. െരും അർത്ഥം ഭവ്യങ്ങളാകുന്നു - എങ്ങിനെ എ

ന്നാൽ സമവായ സംബന്ധന ഗുണത്തിന്നോ കർമ്മത്തിന്നോ അധികരണമാണ്യുതനത ഭൂപ്രം തന്നെ അതികൽ സത്താ എന്ന ജാതിയല്ലാതെ ഇരിക്കുന്ന ജാതിഭൂപ്രതം തന്നെയാകുന്നു- അതിനൊടു കൂടിയതാകൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥാ ഭൂപ്രങ്ങൾക്കുണ്ടല്ലോ- ഭൂപ്രങ്ങളിലല്ലാതെ ഓൽ പറഞ്ഞ അവസ്ഥയിലിരിക്കുകയുമില്ല- അതുകൊണ്ടു രണ്ടും ഭൂപ്രലക്ഷണങ്ങൾ തന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക- ഭൂപ്രതം തന്നെ ഭൂപ്രങ്ങളുടെ ലക്ഷണമെന്നു പറഞ്ഞത ഭൂപ്രങ്ങളല്ലാത്തതുകളിൽ നിന്ന ഭൂപ്രങ്ങളെ വെരെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതായ അനുമാനത്തെക്കുറിച്ചു ആനുകൂല്യം പൊരാത്തതാകുന്നു- ഗുണവത്ത്വവും കർമ്മവത്ത്വവും ആദ്യക്ഷണാദി ക്ലിന്നമായിരിക്കുന്ന ഘടമാകുന്ന ഭൂപ്രത്തികളും ഉൽപന്നവിനഷ്ടമായിരിക്കുന്ന ഘടം യാതൊന്നോ അതികലുമില്ലാത്തതാകയാൽ അറുപ്താപ്തി എന്ന ദോഷത്തെടു കൂടിയതാകുന്നു- ഉൽപത്തിയുള്ള ഭൂപ്രങ്ങളൊക്കെയും സ്വപാൽപത്തിയുടെ ശേഷം എകക്ഷണം മുഴുവൻ ഗുണകർമ്മങ്ങളൊടു കൂടാതെ നില്ക്കുമെന്നതു സിദ്ധമായിരിക്കയാൽ ആദ്യക്ഷണ സംബന്ധത്തൊടു കൂടെതന്നെ ഇരിക്കുന്ന ഘടം ഗുണകർമ്മങ്ങൾക്കു അധികരണമായി ഭവിക്കുന്നതല്ല എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- ദ്വിതീയ ക്ഷണത്തിങ്കൽ ആ ഘടത്തിങ്കൽ തന്നെ ഗുണ കർമ്മങ്ങളുടെ ഉൽപത്തിസംഭവിക്കുന്നതാകുന്നു- എങ്കിലും ആദ്യക്ഷണ സംബന്ധത്തൊടു കൂടിയ ഘടം അതിങ്കൽ നിന്നു വെറെയാകയാൽ അതിങ്കൽ ലക്ഷണംപൊല്ലെന്നമെങ്കിൽ മെൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരം പറഞ്ഞാൽ പൊരാ എന്ന ധരിച്ചുകൊൾക- ഗുണസമാനാധി കരണ ജാതിമത്ത്വമൊ കർമ്മ സമാനാധികരണ ജാതിമത്ത്വമൊ ലക്ഷണമെന്നായാൽ ഗുണകർമ്മങ്ങളുടെ അധികരണം ഭൂപ്രാകയാലും ഭൂപ്രത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന ജാതി എന്നത ഭൂപ്രതവുമായാകയാലും ഭൂപ്രതമെന്ന ജാതി ആദ്യക്ഷണാ വചിന്ന ഘടത്തികളും ഉൽപന്നമായതിന്റെ ശേഷം ഉടനെ നശിച്ചുപോയ ഘടത്തികളും മറ്റുള്ള ഘടങ്ങിലെന്ന പൊലെ സ്ഥിതിയുള്ളതാകയാലും മെൽ പറഞ്ഞ അറുപ്താപ്തി എന്ന ദോഷത്തിന്ന അവകാശമില്ല- ഗുണകർമ്മങ്ങളിൽ അതിച്ചുപിടി ഭവിക്കുകയും സത്താ എന്നൊരു ജാതി ഭൂപ്രത്തികളും ഗുണ കർമ്മങ്ങളിലും ഇരിക്കുന്നു- ഗുണസമാനാധി കരണ ജാതി എന്നതുകൊണ്ടും കർമ്മസമാനാധി കരണ ജാതി എന്നതുകൊണ്ടും ഭൂപ്രതഗ്രഹിക്കുന്നതു പൊലെ സത്തയെയും ഗ്രഹിക്കാമെല്ലൊ അതുകൊണ്ടു ല

ക്ഷണശരീരത്തിൽ സത്താഭിന്ന എന്ന ശബ്ദം കൂടെ ചെർക്കേണ്ടിവന്നു- ഗുണ കർമ്മങ്ങളുടെ അധികരണമാകുന്നത സമവായ സംബന്ധന വെണമെന്നുള്ളത കാലിക സംബന്ധത്തെ പിടിച്ചു ആപാദിക്കപ്പെടുന്ന ദോഷത്തിന്റെ നിയാരണത്തിനായിക്കൊണ്ടാകുന്നു - എങ്ങിനെ എന്നാൽ ഗുണാധികരണവുമായി എന്നാണെല്ലോ ഗുണസമാനാധി കരണപദത്തിന്റെ അർത്ഥം അവിടെ സമവായ സംബന്ധന ഗുണത്തിന്റെ അധികരണമെന്നു തന്നെ പറയാതിരുന്നാൽ ഗുണാധികരണമെന്നതുകൊണ്ടു മറ്റുള്ളതിനെയും ഗ്രഹിക്കാം- കാലിക സംബന്ധം കൊണ്ടു സർവ്വവും സർവ്വത്ര ജരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള സിദ്ധാന്തത്തെ കൂടെ ഇവിടെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- കാലികസംബന്ധമെന്നത കാലത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതായ പരം പരാ സംബന്ധ വിശേഷമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ ആലോചിച്ചു മെൽ പ്രകാരം പറകപ്പെട്ട ലക്ഷണങ്ങൾകൊണ്ടു പരീക്ഷിച്ചു മെൽ പറഞ്ഞ പൃഥ്വിയാദികൾ കൈയും ഭ്രൂണങ്ങളാകുന്നു എന്നും വെറെ ഇല്ല എന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

തമൊവാദഃ

(ശംകാ) തമസ്സ എന്നൊരു വസ്തു എല്ലാവരാലും കണ്ണുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- അതു കറുത്ത നിറത്തോടു കൂടിയതാകുന്നു എന്നും പ്രത്യക്ഷം കൊണ്ടു തന്നെ അറിയുന്നു- ഇതാ തമസ്സ ഇളകുന്നു എന്നും അനുഭവമുണ്ട്- അതുകൊണ്ടു അതിൽ ഗുണകർമ്മങ്ങൾ ജരിക്കുന്നു എന്നതും സിദ്ധമാണു ഗുണകർമ്മങ്ങളുണ്ടായിരുന്നാൽ ഭ്രൂണങ്ങളിൽ ചെരണമെല്ലൊ- തമസ്സ എന്നു ഭ്രൂണം എതിൽ ചെർന്നതാകുന്നു- ഗന്ധത്തോടുകൂടാത്തതായാൽ അതു ഭൂമിയിലന്തർവിടുന്നതല്ല - കറുപ്പുണ്ടാകകൊണ്ടു ജലത്തിനകലും തെജസ്സിനകലും വായുവകാശകാലദിഗാത്മ മനസ്സുകലിലും അതിന്നു അന്തർഭാവമില്ല- അതുചെത്തുവായിട്ടു പത്താമത്തായ ഒരു ഭൂപ്രമാണ എന്നു തൊന്നുന്നു അങ്ങിനെ ഉള്ള തമസ്സിനെ ഇവിടെ പറയാത്തത നന്നായില്ല-

(സ) എന്ന ശംകിക്കരുത- തമസ്സ എന്നുള്ള രൂപമാരത്തിന്റെ വിഷയം തെജസ്സിന്റെ അഭാവമാകുന്നു- ഇതുപൊലെതമസ്സിന്റെ അഭാവമാണു തെജസ്സു എന്ന അംഗീകരിച്ചുകൂട- ഉഷ്ണസ്വർത്തിന്നു ആശ്രയമായിട്ടു ഒരു ഭൂപ്രം വെണം- അഭാവമെന്നതു ഭൂപ്രമല്ല- അതിൽ ഉഷ്ണസ്വർമാകുന്ന ഗുണം ഇരിക്കില്ല- ഗുണങ്ങളൊക്കെയും ഭൂപ്രത്തിൽ തന്നെ ജരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു

ന്നു - അതു തെജസ്സ് എന്നൊരു ദ്രവ്യത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നത ആ വശ്യകമാണു. തമസ്സ് എന്നതു തെജസ്സിന്റെ അഭാവം തന്നെ എന്ന നിശ്ചയിക്കുന്നതിന്നു ബാധകവുമില്ല. ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ തമസ്സ് എന്ന വേറെ ഒന്നുണ്ട എന്ന കല്പിക്കുന്നത യുക്തമല്ല. തമസ്സ് തെജോഭാവം തന്നെ എന്നുവന്നാൽ അതിങ്കൽ തൊന്നുന്ന കറുപ്പിന്ന ചെച്ചയില്ലല്ലോ അതുകൊണ്ടു അതും ദ്രവ്യം തന്നെ എന്നു പറയുന്നു എങ്കിൽ ദ്രവ്യമായിട്ടു തന്നെ ഇരിക്കട്ടെ എന്നതു വരുന്നതായിരുന്നു. അതിന്നും വാസ്തവമായ കറുപ്പുണ്ടെങ്കിലല്ലാതെ സംഗതിയില്ല. തമസ്സിനകൽ കറുപ്പുതൊന്നുന്നത ഭൂമാകുന്നു - വാസ്തവമായ കറുപ്പു മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലൊക്കെയും കണ്ണുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ടെന്നെങ്കിൽ വെളിച്ചം അതിനെക്കുറിച്ചു സഹായിക്കേണമെന്നത നിയമമെന്നു കണ്ടുവരുന്നു. വെളിച്ചത്തിന്റെ സാഹായ്യം വെണമെന്നതു എല്ലാദ്രവ്യങ്ങളുടെ ചാക്ഷുഷഗ്രമണത്തിങ്കലും സാധാരണമായിട്ടു മിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഇരുട്ടിനെ ഞാൻ കണ്ണുകൊണ്ടു കാണുന്നു എന്നു തൊന്നുന്നതും അതു കരുത്തിട്ടാണു എന്നു തൊന്നുന്നതും ഭൂമി തന്നെ എന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾക - തമസ്സ് ഇളകുന്നു എന്നു തൊന്നുന്നുതെജസ്സിന്റെ വരവൊപൊക്കൊ രണ്ടിൽവെച്ചൊന്നിന്നാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായൊരു ഭൂമാകുന്നു എന്നു യുക്തിവശാൽ നിശ്ചയിച്ചുകൊൾകയും വെണം. തമസ്സ് അതിരിക്കുമായിട്ടൊന്നാണു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിന്നു എത്രയൊ അവയവങ്ങൾ ഉണ്ടു എന്നും അതുകൾ കൂട്ടക്കൂടെ ഉണ്ടാകുന്നു എന്നും കൂട്ടക്കൂടെ നശിക്കുന്നു എന്നും അനേകങ്ങളായ അയുക്തകല്പനകൾക്കു ഇടയുണ്ടാകയും ചെയ്യും.

ഗുണവിഭാഗം

ഗുണങ്ങൾ രൂപം, രസം, ഗന്ധം, സ്പർശം, സംഖ്യ, പരിമാണം, പൃഥക്ത്വം, സംയോഗം, വിഭാഗം, പരത്വം, അവസ്ഥാപനം, ബുദ്ധി, സുഖം, ദുഃഖം, ഇഹം, ദൈവം, പ്രയത്നം, ഗുണത്വം, ദൈവത്വം, സ്റ്റേഷനം, സംസ്കാരം, ധർമ്മം, അധർമ്മം, ശബ്ദം, ഇവ ഇരുപത്തുനാലുമാകുന്നു. ഗുണസാമാന്യ ലക്ഷണം ഗുണത്വ ജാതിമത്തമെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക. ഗുണത്വജാതി ഇന്നു പ്രകാരമാണു സിദ്ധിച്ചത എന്നു ഇനി കരേടത്തു പറയും. ഗുണത്വ ജാതിമത്തമെന്നതിന്നു ഗുണത്വമാകുന്ന ജാതിയുള്ളതാർത്ഥം എന്നുള്ളതു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു.

അഥ കർമ്മവിഭാഗഃ

സ. ഉൽക്ഷേപണം തതോ വക്ഷേപണമാകഞ്ചനം തഥാ | പ്ര
സാരണഞ്ച ഗമനം കർമ്മാഞ്ചൈതാനി പഞ്ചച ||

ഉ- ഭ്രമണം രചനം സ്പന്ദനം ഉൽപ്പാദനം ചലനം ചലിതീകൃതം മന
പ്രകൃതം മനോഭാവലഭ്യതേ ||

അനന്യം— ഉൽക്ഷേപണം- തതഃ- അവക്ഷേപണം- ത
ഥാ. ആകഞ്ചനം- പ്രസാരണം- ഗമനം- ച- എതാനി- പ
ഞ്ച- ച- കർമ്മാണി- ഭ്രമണം- രചനം- സ്പന്ദനം- ഉൽപ്പാദ
നം- ചലനം- ചലിതീകൃതം- അപി- അത്ര- ഗമനാൽ- എവ-
ലഭ്യതേ-

അനന്യത്വം— ഉൽക്ഷേപണവും അനന്തരം പരിതമായ
അവക്ഷേപണവും അപ്രകാരം ആകഞ്ചനവും പ്രസാരണവും
ഗമനവുമാകുന്ന ഞ്ച അഞ്ചു തന്നെ കർമ്മങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു-
ഭ്രമണവും രചനവും സ്പന്ദനവും ഉൽപ്പാദനവും തീകൃതനവും
ജലിതേ ഗമനത്തിൽ നിന്നുതന്നെ ലഭിക്കപ്പെടുന്നു-

പരിഭാഷാ -- ഉൽക്ഷേപണം=ഉയർത്തുക- പരിതം=പറിക്ക
പ്പെട്ടത- പറിക്ക=പറക (കർമ്മങ്ങളുടെ പരിഗണനത്തിൽ
പൂർവ്വാചാര്യന്മാരാൽ പറക്കപ്പെട്ടത എന്ന സാരം) അവക്ഷേപ
ണം=താഴ്ത്തുക- ആകഞ്ചനം=മടക്കുക- പ്രസാരണം=നീർത്തുക-
ഗമനം=നടപ്പ്-കർമ്മങ്ങൾ കർമ്മമെന്ന പെരെടുക്കുടിയവ- ഭ്ര
മണം=വട്ടത്തിലുള്ള ഗതി- രചനം=ചൊന്നുപൊക- സ്പന്ദനം=
ലിപ്പിക്കുക. ഉൽപ്പാദനം=മെൽപ്പടുത്തു ഗതി- തീകൃതനം=
വിലങ്ങത്തിലുള്ള ഗതി-

മെൽ വിവരിക്കപ്പെട്ടതുകൂടായ രണ്ടു ഞ്ചകൾകൊണ്ടു ക
ർമ്മവിഭാഗത്തെച്ചെയ്തിരിക്കുന്നു- എങ്ങിനെ എന്നാൽ- ഉയർത്തു
ക, താഴ്ത്തുക, മടക്കുക, നീർത്തുക, നടക്കുക ഇവ അഞ്ചു തന്നെ ക
ർമ്മങ്ങൾ എന്ന പ്രഥമഞ്ചകൾകൊണ്ടും വട്ടത്തിലുള്ള ഗതി, ചൊ
ന്നു പൊക, ലിപ്പിക്കുക, മെൽപ്പടുത്തുക, വിലങ്ങത്തിൽ നടക്കു
ക ഇവ ഞ്ചയും ഗമനത്തിൽ അടങ്ങിയതാകുന്നു എന്ന രണ്ടാ
മത്തെ ഞ്ചകൾ കൊണ്ടും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞു
കൊൾക-

കർമ്മസാമാന്യ ലക്ഷണം കർമ്മത്വ ജാതിമത്വമെത്ര ആക
ുന്നത- കർമ്മത്വ ജാതിമത്വമെന്നതിന്റെ അർത്ഥം- കർമ്മത്വമാ
കുന്ന ജാതി ഉള്ളതാവുന്നതുള്ളത എന്നാകുന്നു- കർമ്മത്വമെന്ന
ജാതി പ്രത്യക്ഷംകൊണ്ടു തന്നെ സിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- ഉൽ

ക്ഷേപണാദികളിൽ പ്രത്യേകം ഇരിക്കുന്ന ഉൽക്ഷേപണത്വം മുതലായ ജാതികളും മെൽ പ്രകാരം തന്നെ-

അഥസാമാന്യവിഭാഗഃ

വ്യ. സാമാന്യംദ്രവിധം പ്രൊക്തം പരഞ്ചാവരമൈവ ച വ്യോദിതികവൃത്തിസ്സുസത്താപരതയോച്യതേ ||

൯. പരഭിന്നായാജാതിസ്സൈവായരതയോച്യതേ । വ്യോതാദികജാതിസ്സുപരാവരതയോച്യതേ ||

൧൦. വ്യാപകത്വാൽ പരാപിസ്മാദ്വ്യാപ്യത്വാദവരാപി ച അന്യോനിത്യവ്യവൃത്തിർവിശേഷപരികീർത്തിതഃ ||

അന്വയം— പരം അവരം- ച- ഇതി- എവ- ച സാമാന്യം- ദ്രവിധം പ്രൊക്തം- വ്യോദിതികവൃത്തിഃ- സത്താ- തു- പരതയാ ഉച്യതേ- പരഭിന്നാ യാ ജാതി- ഭവതി- സാ- എവ- അവരതയാ- ഉച്യതേ വ്യോതാദികജാതിഃ- തു- പരാവരതയാ- ഉച്യതേ- വ്യാപകത്വാൽ- പരാ- അപി- വ്യാപ്യത്വാൽ- അവരാ- അപി ച- സ്വാൽ- വിശേഷഃ- അന്യഃ- നിത്യവ്യവൃത്തിഃ പരികീർത്തിതഃ- ഭവതി-

അന്വയാത്മം— പരവും അവരവും ഇങ്ങിനെ തന്നെയും സാമാന്യം ദ്രവിധമായിട്ടു പ്രൊക്തമായി ഭവിക്കുന്നു. വ്യോദിതികവൃത്തിയായിരിക്കുന്ന സത്തയാകട്ടെ പരതയാ വചിക്കപ്പെടുന്നു- പരഭിന്നയായിട്ടു യാതൊരു ജാതി ഭവിക്കുന്നുവോ അതുതന്നെ അവരതയാ വചിക്കപ്പെടുന്നു- വ്യോതാദികജാതിയാകട്ടെ പരാവരതയാ വചിക്കപ്പെടുന്നു- വ്യാപകത്വം ഫലതുവായിട്ടു പരയായിട്ടും വ്യാപ്യത്വം ഫലതുവായിട്ടു അവരയായിട്ടും ഭവിക്കും- വിശേഷം അന്യമെന്നും നിത്യവ്യവൃത്തി എന്നും പരികീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ—പരം=അധികദൈശത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നത-അവരം=അല്പദൈശത്തിങ്കലിരിക്കുന്നത- സാമാന്യം=സാമാന്യമെന്നപദാത്മം- ദ്രവിധം=രണ്ടുപ്രകാരമുള്ളത- പ്രൊക്തം=പറയപ്പെട്ടത- വ്യോദിതികവൃത്തി=വ്യോദിതികത്തിങ്കൽ വൃത്തിയോടുകൂടിയത- വ്യോദിതികം=വ്യോദികളായ മൂന്നുപദാത്മങ്ങൾ (വ്യോമണകർമ്മങ്ങൾ വൃത്തി=സ്ഥിതി- സത്താ=സത്താ എന്ന ജാതി- (പരതയാ വചിക്കപ്പെടുന്നു എന്നതിന്നു പരാ എന്നു പറയുന്നു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു) പരഭിന്നാ പരയല്ലാത്തത= (അവരതയാ വചിക്കപ്പെടുന്നു എന്നതിന്നു അവരാ എന്നു പറയുന്നു എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു- വ്യോതാദികജാതി=വ്യോതാദികയായി

രിക്കുന്ന ജാതി-ഭവ്യതാദികാ=ഭവ്യതാം തുടങ്ങിയുള്ളത- പരാവ
രയായചികപ്പെടുന്നു എന്നതിന്നു പരം എന്നും അപരമെന്നും
പറയുന്നു എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു വ്യാപകത്വം=വ്യാപികയാവു
എന്നുള്ളത- വ്യാപികാ=വ്യാപിക്കുന്നത- വ്യാപികാ=അധിക
ദേശത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുക - വ്യാപ്യത്വം=വ്യാപ്യയാവു എന്നുള്ളത-
വ്യാപ്യാ=അല്പദേശത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നത- വിശേഷം=വിശേഷ
മെന്നപദാർത്ഥം- അന്യം=ഒട്ടകുത്തത- നിത്യഭവ്യവൃത്തി=നിത്യ
ഭവ്യങ്ങളിൽ വൃത്തിയൊടു കൂടിയത- നിത്യഭവ്യങ്ങൾ നിത്യങ്ങളാ
യിരിക്കുന്ന ഭവ്യങ്ങൾ നിത്യങ്ങൾ=നാശത്തൊടു കൂടാത്തവ-പ
രികീർത്തിതം=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തികാ=പരക-

സാമാന്യത്തിന്റെ ലക്ഷണം

നിത്യമായിട്ടും അനേകങ്ങളിൽ സമവെതമായിട്ടു മിരിക്കുന്ന
പദാർത്ഥം യാതൊന്നൊ അതാകുന്നു സാമാന്യമെന്നു ഗ്രഹിച്ചു
കൊൾകയും വെണം-

നിത്യം=നാശമില്ലാത്തത- അനേകങ്ങൾ=ഏകമല്ലാത്തവ- (ര
ണ്ടൊ മൂന്നൊ മൂന്നിങ്കൽ നിന്നും അധികമായ സംഖ്യയൊ
ടു കൂടിയതുകൾ ഉണ്ടോ ഉള്ള വ്യക്തികൾ എന്നു സാരം) സമ
വെതം=സമവായ സംബന്ധത്തൊടു കൂടെ ഇരിക്കുന്നത- ഇങ്ങി
നെ മെൽ പറഞ്ഞ വാക്യത്തിൽ അന്തർവിചിത്രമായ പദങ്ങ
ളുടേ അർത്ഥങ്ങൾ ഇതിന്നു ലക്ഷ്യം പദാർത്ഥം മുതലായതാകുന്നു
പദാർത്ഥത്തിന്നു നാശമില്ല- പദാർത്ഥങ്ങളിൽ ചിലതനുശ്ച
തായിട്ടും ചിലതനുശ്ചിതമായിട്ടുണ്ടു- ഇങ്ങിനെ സിദ്ധാ
നമാകയാൽ പദാർത്ഥം നിത്യമാണെന്നു- അതു നാനാപദാർത്ഥ
ങ്ങളിൽ സമവായമാകുന്ന സംബന്ധത്തൊടു കൂടെ ഇരിക്കുന്നു-
അപ്രകാരമാകയാൽ പദാർത്ഥമായത അനേക സമവെതമായി
ട്ടുള്ളതാകുന്നു- സമവായമെന്നത നിത്യമായ സംബന്ധമെത്രെ
ആകുന്നത- പദാർത്ഥങ്ങളും അതുകളിൽ ഇരിക്കുന്ന പദാർത്ഥ
വുമാകുന്ന രണ്ടു വസ്തുക്കളുടെ സംബന്ധം നിത്യമായിട്ടുള്ളതാക
യാൽ അതിന്നു പേർ സമവായമെന്നാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചു
കൊള്ളണം-

മെൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരം ഭവ്യത്വം ഗുണത്വം ഇത്യാദിയും സാ
മാന്യം തന്നെ-

അനേകങ്ങളിൽ സമവായ സംബന്ധത്തൊടു കൂടെ ഇരിക്കുന്ന
താകുന്നു. സാമാന്യമെന്നു പറഞ്ഞാലും സാമാന്യമെന്ന പദം
കൊണ്ടു പദാർത്ഥം മുതലായതിനെ ഗ്രഹിക്കാം- എങ്കിലും

സംയോഗമെന്ന ഗുണത്തിനും അനേകങ്ങളിൽ സമവായസംബന്ധത്തോടുകൂടിയുള്ള സ്ഥിതിയുണ്ടാകയാൽ അതിനെയും ഗ്രഹിക്കാമെന്നുവരും- അങ്ങിനെ വന്നുകൂടാ- സംയോഗം സാമാന്യത്തിൽ അന്തർവിചിത്രല്ല- അതു ഗുണങ്ങളിൽ ചെന്ന്താകുന്നു- അതു ഫലമെന്നായിട്ട് മെൽ പറകപ്പെട്ട ലക്ഷണ വാക്യത്തിൽ നിത്യമായിട്ടുവെന്നത പറയാതെ കഴിയുന്നതല്ല എന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾകയും വേണം-

നിത്യത്വവും സമവായ സംബന്ധത്തോടുകൂടെ ഉള്ള സ്ഥിതിയും ഗഗനപരിമാണത്തിന്നു മൂണ്ട- ഗഗനം=ആകാശം- അതിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന പരിമാണം=പരമമഹത്വം (തികഞ്ഞതായ വലിപ്പമെന്ന സാരം) ഇതു ഒരു ഗുണമാകയാലും ഗുണത്തിന്റെയും ഗുണമുള്ളതിന്റെയും സംബന്ധം സമവായം തന്നെയാകയാലും സമവായ സംബന്ധത്തോടുകൂടിയ സ്ഥിതി അതിന്നു മൂണ്ട- എന്നാൽ ഗഗനപരിമാണവും സാമാന്യം തന്നെ എന്നുവരും അതു വന്നു കൂടാ- അതു ഫലമെന്നായിട്ട് അനേകങ്ങളിൽ എന്നതും വേണം-

നിത്യമായിട്ടും അനേകങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നതായിട്ടുമുള്ളതു സാമാന്യമെന്നു പറഞ്ഞാൽ അഭാവ പദാർത്ഥത്തിൽ അന്തർവിചിത്രമായ അത്യാഭാവവും സാമാന്യമാണെന്നുവരും. അതു ഫലമെന്നായിട്ട് അനേകങ്ങളിൽ ഇരിക്കു എന്നത സമവായ സംബന്ധത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെട്ടതായിരിക്കണമെന്നതു കൂടെ പറയണം-

ഇങ്ങിനെ ആവശ്യമായി പറയേണ്ടതായ വിശേഷണ വിശേഷ്യങ്ങളോടുകൂടിയതായി മെൽ പറകപ്പെട്ട ലക്ഷണ വാക്യത്താൽ ഗ്രഹിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതായ പദാർത്ഥം മുതലായതുകളെ ജാതി എന്നും പറയും ജാതിക്കു ആശ്രയമായിട്ടുള്ളതിന്നു പെർവ്വകി എന്നെന്നത്രെ ആകുന്നത-

ഒന്നായിട്ട് തന്നെ ഉള്ള വ്യക്തിയിൽ ഇരിക്കുന്നതു ജാതിയാകയില്ല-

(ഒറ്റ) വ്യക്തരഭേദസൂല്യത്വം സംകരമാനവസ്ഥിതിഃ ।
രൂപമാന്ദിരസംബന്ധോജാതിബാധകസംഗ്രഹഃ ।

എന്നൊരു വചനമുണ്ട- അതിന്റെ അർത്ഥം- വ്യക്തിയുടെ അഭേദവും രൂപത്വവും സംകരവും അനവസ്ഥിതിയും രൂപമാനിയും അസംബന്ധവും ഇങ്ങിനെ ജാതിബാധക സംഗ്രഹമാകുന്നത എന്നാകുന്നു-

മെൽ പറഞ്ഞ ഏകാന്തതയിൽ അന്തർഭൂതങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളെ സ്പഷ്ടങ്ങളാക്കി ഇതിന്നു താഴെ പറയുന്നു വ്യക്തി=മെൽ പറകപ്പെട്ടതുതന്നെ-അഭേദം=ഐക്യം - തുല്യത്വം=സമാനത-സംകരം=ഇതില്ലാത്തതെന്നു. അതിന്റെ സ്ഥിതിയും അതില്ലാത്തതെന്നു ഇതിന്റെ സ്ഥിതിയും ഇങ്ങിനെ ഉള്ള അവസ്ഥയല്ലൊരു സ്ഥലത്തെ കാണിച്ചിട്ട യാതൊരു ധർമ്മങ്ങൾക്കു സാധിക്കപ്പെട്ടവാനു കഴിയുമൊ അങ്ങിനെയുള്ള രണ്ടു ധർമ്മങ്ങളും കൂടി ഒരേതായിരിക്കുക അനവസ്ഥിതി=അവസ്ഥിതിയില്ലായ്മ - അവസ്ഥിതി=അവസാനം - രൂപമാനി-രൂപത്തിന്റെ രാമനി- രൂപം=സ്വരൂപം- മാനി=നാശം- അസംബന്ധം=സംബന്ധമില്ലായ്മ - ജാതിബാധകസംഗ്രഹം=ജാതിബാധകങ്ങളുടെ സംഗ്രഹം- ജാതിബാധകങ്ങൾ=ജാതിയെ ബാധിക്കുന്നവ- (ജാതിതപത്തെ ഇല്ലാതെയാക്കുന്നതുകൾ എന്നസാരം) സംഗ്രഹം=സംക്ഷേപം-

ഒന്നു തന്നെയായിട്ടുള്ള വ്യക്തിയിൽ ഇരിക്കുന്നത ആകാശത്വം മുതലായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- ആകാശം ഒന്നു ഉള്ള- അനേകമാണു എന്നതിന്നു പ്രമാണമില്ല ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ളതുകളുടെ വ്യക്തൈക്യത്തെയും കണ്ടുകൊൾക- ഇങ്ങിനെയുള്ള ആകാശത്വം മുതലായതു ജാതിയല്ല- വ്യക്തിക്കു സമാനതമുണ്ടാകയാൽ ഘടത്വവും കലശത്വവും കൂടെ ജാതിയാകയില്ല- ഭൂതത്വം മൂർത്തത്വം റം രണ്ടു ധർമ്മങ്ങൾക്കു സംകരമുണ്ടാകയാൽ അതുകൾ ജാതികളാകയില്ല- ഭൂതത്വം=ഭൂതങ്ങളാപൂ എന്നുള്ളത- ഭൂതങ്ങൾ ഭൂതങ്ങളെന്നുള്ള ശബ്ദത്താൽ പറകപ്പെടുന്നവ- (പുഥിവി, ജലം, തെജസ്സ്, വായു ആകാശം ഇതുകൾ) മൂർത്തത്വം=മൂർത്തമാപൂ എന്നുള്ളത- മൂർത്തം അപക്വഘൃപരിമാണം- അപക്വഘൃപരിമാണമെന്നതിന്നു ഇതിനെക്കാൾ ചെറുതായതെന്നു ചിലപ്പോൾ പറയാൻ തക്കവണ്ണമുള്ള ചെറുപ്പമെന്നർത്ഥമാകുന്നു- മെൽ പ്രകാരമുള്ള ഭൂതത്വം മൂർത്തത്വമില്ലാത്തതായ ആകാശത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു- മൂർത്തത്വവും ഭൂതത്വമില്ലാത്തതായ മനസ്സിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു- ഇപ്രകാരമുള്ള ഭൂതത്വവും മൂർത്തത്വവും കൂടി പുഥിവിജലതെജൊവായുക്കളുടെ പരമാണുക്കളിൽ ഇരിക്കുന്നു- ഇങ്ങിനെ അതുകളുടെ സംകരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- പരമാണുക്കൾ എന്നത് ഇതിനെക്കാൾ അധികം ചെറുതായിക്കൂട എന്നു പറയാൻ തക്കതായ ഒരുക്കത്തെ അവയവങ്ങളാകുന്നു- പരമാണു എന്നു ഒന്നിനെ സ്വീകരിച്ചാണുള്ള സംഗതി ഇനി ഒരേതതു പറകപ്പെട്ട-

സാമാന്യത്വമെന്നതു ജാതിയല്ല- അതും ജാതിയാകാൻ സാ

മാന്യത്വവും ജാതിയാകട്ടെ എന്നുവരും- എന്നാൽ അവസാനവും ഇല്ല. വിശേഷത്വവും ജാതിയല്ല- സ്വതന്ത്രാവർത്തകത്വം വിശേഷത്തിന്റെ സ്വരൂപമാകുന്നു- അതിന്നു മാനിവാദനതാകയാൽ വിശേഷത്വം ജാതിയാകട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞുകൂട- സ്വതന്ത്രാവർത്തകത്വം തന്നെക്കൊണ്ടു തന്നെ തന്റെ വ്യവസ്ഥയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ളത- വ്യാവൃത്തി=മുറയുള്ളതുകൂടെ നിന്നു തനിക്കുള്ളതും- വിശേഷത്വമെന്നൊരു ജാതിയെ സ്വീകരിച്ചാൽ വിശേഷത്തിന്നു ഇതരങ്ങളിൽ നിന്നുള്ളതും വിശേഷത്വത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു എന്നു വരും- എന്നാൽ വിശേഷത്തിന്റെ സ്വരൂപത്തിന്നു മാനിവാദമല്ലൊ- വിശേഷമെന്ന പദാർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചു പറയേണ്ടതൊക്കെയും ഇതിന്നുതാഴെ അടുത്തൊരു ദിക്കിൽ കാണപ്പെടുകയും ചെയ്യും. സമവായത്വവും ജാതിയല്ല- സമവായത്തിൽ സമവായത്വം സമവായ സംബന്ധത്തോടു കൂടെ ഇരിക്കുന്നില്ല- അതുകൊണ്ടു അസംബന്ധമെന്നൊരു ജാതി ബാധകമുണ്ടു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

മെൽ പറകപ്പെട്ട ധർമ്മങ്ങളിൽ ആകാശത്വം ജാതിയാകട്ടെ എന്നുത ഇവിടെ മെൽ പറഞ്ഞ സാമാന്യ ലക്ഷണവശാൽ പ്രസംഗിച്ചിട്ടില്ല- അനേകങ്ങളിൽ സമവായ സംബന്ധത്തോടു കൂടെ ഇരിക്കുന്നതെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലൊ- എങ്കിലും വെറുചിലതു കൾക്കു ജാതിത്വം പ്രസംഗിച്ചുകൊണ്ടു അതിനെ തടുപ്പാനായിട്ടു പുഷ്പാവാജ്യ സിദ്ധാന്തമായ മെൽ പറഞ്ഞ വചനത്തെ കാണിച്ചാനായിക്കൊണ്ടുള്ള പുറപ്പാടികൾ നന്നായി തന്നെ ഇരിക്കുന്നവ്യക്തിയിൽ ഇരിക്കുന്നത. ജാതിയല്ല എന്നതു

കൂടെ പറകപ്പെട്ടു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം- മെൽ പറകപ്പെട്ട ആകാശത്വം മുതലായതുകൾ ഉപാധികളാകുന്നു എന്നും ഉപാധി എന്നുത സാമാന്യത്തിൽ തന്നെ അന്തർവിച്ചതാകുന്നു എന്നും ജാതിയെ നിർവ്വചിക്കുമായില്ല- ഉപാധിയെ മിക്കതും നിർവ്വചിക്കണം- ഇങ്ങനെ ജാത്യുപാധികളുടെ ഭേദമെന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

സാമാന്യം രണ്ടു പ്രകാരമുണ്ടു പരം അവരം ഇങ്ങിനെയാകുന്നു- രണ്ടു പ്രകാരമായതു പരമെന്നതിന്നു അധിക ദേശത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നത എന്നും അവരമെന്നതിന്നു അല്പദേശത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നത എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ മുഖ്യതന്നെ കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു അതുകൂടെ പരസാമാന്യമെന്നതു അധിക ദേശ

ത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന ജാതിയാകുന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-
അധിക ദേശങ്ങളിലുള്ള ഇരിപ്പു അല്ലദേശത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന
എതു ജാതിയെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടായാലും വിരോധമില്ല. സകല
ജാതികളെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടും പരയായിട്ട ഒരു ജാതിയുണ്ടു- സ
ത്താ എന്ന- സത്താ എന്ന ജാതി ഭൂപ്രതാദികളായ ജാതികളെ
കൊൾക അധികദേശത്തിൽ ഇരിക്കുന്നു- ഭൂപ്രതാദികളാതെ ഭൂ
പ്രതാമിരിക്കുന്നില്ല- ഇങ്ങിനെഗുണതാമതലായതുമെന്ന അറി
ഞ്ഞുകൊൾക- സത്താ എന്നത ഭൂപ്രഗുണകർമ്മങ്ങളായമൂന്നുപദാ
ർത്ഥങ്ങളിലിരിക്കുന്നു- അതു ഫലമായായിട്ട സത്തയ്ക്കു അധികദെ
ശത്തിങ്കലിരിപ്പുണ്ടു എന്നും അപ്രകാരമാകയാൽ സത്താ എന്ന
ജാതിപരയാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

പരയായിരിക്കുന്ന ജാതിയിൽനിന്ന അന്യയായ ജാതിയെ
അവര എന്നു പറയുന്നു. ഭൂപ്രതാമം മുതലായ ജാതിയെ പര എ
ന്നും അവര എന്നും പറയാം. മെൽപറഞ്ഞ സത്തയെ അപേ
ക്ഷിച്ചാൽ അവരതന്നെ എന്നിരിക്കിലും പൃഥ്വിതാമം മുതലായ
ജാതിയെ അപേക്ഷിച്ചാൽ ആതുതന്നെ പരയായിട്ടു മിരിക്കുമെ
ല്ലാം. അതുകൊണ്ടാകുന്നു ഭൂപ്രതാദിജാതികൾ മെൽപ്രകാരമാ
യതെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. മൂലശ്ലോകത്തിൽ വ്യാപകത്വാൽ
പരാപിസ്പാദ്യവത്താവരാപിച എന്ന സ്ഥലത്തിലുള്ള വ്യാ
പകത്വവ്യാപൃതങ്ങളിൽ വ്യാപകത്വത്തിന്റെ സ്വരൂപം-
(സ്വസമാനാധികരണാത്യാഭാവപ്രതിയോഗിത്വം) ഇതാക
ുന്നു.

അർത്ഥം- സ്വസമാനാധികരണാത്യാഭാവ പ്രതിയോഗി
ത്വം=സ്വസമാനാധികരണാത്യാഭാവപ്രതിയോഗിയാവൂ എ
ന്നുള്ളത-സ്വസമാനാധികരണാത്യാഭാവപ്രതിയോഗി=സ്വ
സമാനാധികരണമായിരിക്കുന്ന അത്യാഭാവത്തിന്റെ അപ്ര
തിയോഗി- സ്വസമാനാധികരണം=സ്വാധികരണവൃത്തി- (താ
നിരിക്കുന്നെടത്തിരിക്കുന്നത) അത്യാഭാവം=സ്പഷ്ടകാലങ്ങളി
ലുള്ളതായ ഇല്ലാജ്ഞ) പ്രതിയോഗി=പ്രതിയോഗിതമെന്ന സം
ബന്ധമുള്ളത- (യാതൊന്നിന്റെ അഭാവമാകുന്നുവൊ ഒരുട
ത്തുള്ളത ആ വസ്തു ആ അഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയാകുന്നു
എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക.

മെൽപറഞ്ഞപ്രകാരമുള്ള വ്യാപകത്വം യാതൊന്നിനെ അ
പേക്ഷിച്ചിട്ടു നേുന്ന ഭവിക്കുന്നുവൊ അതിനെ അപേക്ഷി
ച്ചിട്ട അതു പരയാകുന്നു. സകലജാതിയെ അപേക്ഷിച്ചാലും പ

ഛോകത്താൽ പറകപ്പെട്ടതിനെ വ്യക്തമാക്കി താഴെ എഴുതുന്നു
വിശേഷനിരൂപണം.

അന്ത്യാനിത്യഭവ്യവൃത്തിഃ എന്നുള്ള മൂല ഛോകത്തിങ്കൽ അ
ന്ത്യം എന്നതിന്നു ഒട്ടകുത്തത എന്ന പരിഭാഷ കാണിക്കപ്പെട്ടി
ട്ടു- യാതൊന്നിനെ അപെക്ഷിച്ചിട്ടു വിശേഷം ഭവിക്കുന്നില്ല
യൊഅങ്ങിനെ ഉള്ളത എന്നൊരു അതിർന്നു സാരമാകുന്നത-
ഘടം മുതലായതുകൾക്കും ദ്രവ്യണകപശ്ചത്തങ്ങളായ ഘടാദികളു
ടെ അവയവങ്ങൾക്കും അതാത അവയവങ്ങളും ഫലതുവായിട്ടു
ഭേദത്തെ പറയാം. പരമാണുക്കൾക്കു അവയവമില്ല- അതുക
ൾ നിത്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ആകുന്നത അങ്ങിനെയുള്ള പരമാണുക്കൾ
ക്കു പരസ്പര ഭേദം വിശേഷത്തിന്നു അധീനമാകുന്നു- വിശേഷ
ഭേദത്തിന്നു വിശേഷാന്തരാപെക്ഷയില്ല- അതു തന്നാൽത
ന്നെ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ സിദ്ധാന്തമാകയാൽ
വിശേഷമെന്നത ഒട്ടകുത്തതു തന്നെ- നിത്യഭവ്യങ്ങൾ നന്നു പൂ
ർണ്ണവിവരമാണുക്കൾ രണ്ടു ജലപരമാണുക്കൾ മൂന്നു തെളുപ്പ പര
മാണുക്കൾ നാലു വായുപരമാണുക്കൾ- ഇങ്ങിനെ അണുക്കളാ
യും ചരമാവയവങ്ങളായി യുക്തിരിക്കുന്നവ നാലുവകയായിട്ടുണ്ടു-
ഇതി വിഭജിക്കുകയായിട്ടുണ്ടു- ൧ ആകാരം ൨ കാലം ൩ ദിക്കു ൪
ആത്മാവ- ഇവ കൈയും വിഭജിക്കുകയായ നിത്യഭവ്യങ്ങളാകുന്നു-
(വിഭജിക്കുക എന്നതിന്നു പരമമഥമമായുള്ളവ എന്ന അർത്ഥത്തെ
ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക) ഇങ്ങിനെ ഉള്ള നിത്യഭവ്യങ്ങളിലൊക്കെ
യും വിശേഷമെന്നൊരു പദാർത്ഥം ഇരിക്കുന്നു- ഇങ്ങിനെ സം
ക്ഷേപമെന്ന വിശേഷമെന്ന പദാർത്ഥത്തെ നിരൂപിച്ചു- ഇതി
നെ കുറിച്ചു പലതും പറയാനാണ്ടു വിന്യസഭയം ഫലതുവായിട്ടു
ഇവിടെ സമർപ്പിക്കുന്നു-

സമവായനിരൂപണം

൧൧. ഘടാദിനാകപാലാദൗദവ്യേ ച ഗുണകമ്നൈഃ | തെ
ഷു ജാതൈശ്ച സംബന്ധസ്തഥവായഃ പ്രകീർത്തിതഃ ||

അനവായം- ഘടാദിനാം കപാലാദൗ ഗുണകമ്നൈഃ-
ഭവ്യേ- ച- തേഷു- ജാതഃ- ച- സംബന്ധഃ- സമവായഃ- പ്ര
കീർത്തിതഃ- ഭവതി-

അനവായത്വം- ഘടാദികൾക്കു കപാലാദിയിങ്കലും ഗുണക
മ്നങ്ങൾക്കു ഭവ്യത്തിങ്കലും അതുകൂടെ ജാതിക്കുള്ള സംബന്ധാ
സമവായമെന്ന പ്രകീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷ- ഘടാദികൾ = ഘടംതുടങ്ങിയുള്ളവസ്തുക്കൾ- ഘട

ടംകടം- കപാലാദി=കപാലംതുടങ്ങിയുള്ളത- കപാലം=കുടത്തിന്റെ പകുതി ഭാഗത്തെപ്പോലെ മണ്ണുകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെടുന്നതായ ഒരുവസ്തു- ഗുണകർമ്മങ്ങൾ=ഗുണവും കർമ്മവും- അതുകൾ=ഭവഗുണകർമ്മങ്ങൾ- സമാവായം=സമാവായമെന്ന പദത്താൽ പറയപ്പെടുന്നത- പ്രകീർത്തിതം=പറയപ്പെട്ടത-

സമാവായലക്ഷണം

നിത്യമായിരിക്കുന്ന സംബന്ധമെത്രെ സമാവായമാകുന്നത- കടമുതലായ വസ്തുക്കൾക്കു കപാലം മുതലായ വസ്തുക്കളിൽ ഉള്ള സംബന്ധവും ഗുണകർമ്മങ്ങൾക്കു ഭവഗുണത്തിൽ ഉള്ള സംബന്ധവും ജാതികൾക്കു ഗുണകർമ്മങ്ങളിലുള്ള സംബന്ധവും നിത്യമാകയാൽ സമാവായമാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- ഇത്രതന്നെ യല്ല- വിശേഷനിത്യഭവ്യങ്ങളുടെയും സമാവായം തന്നെ- സമാവായമെന്നൊരു സംബന്ധമുണ്ടു എന്നതിനെ പററി ഒരുപ്രമാണത്തെ ഇതിന്നു താഴെ എഴുതുന്നു-

ഗുണക്രിയാദിവിശിഷ്ടബുദ്ധിവിശേഷവിശേഷണസംബന്ധവിഷയാ വിശിഷ്ടബുദ്ധിതാൽദണ്ഡീപുരുഷഇതിവിശിഷ്ടബുദ്ധിവൽ-

എന്നുള്ള അനുമാനം സമാവായത്തെക്കുറിച്ചു പ്രമാണമാകുന്നു- മെൽ പറഞ്ഞ അനുമാന വാക്യത്തിൽ പക്ഷം, പ്രതിജ്ഞാ, മൊതു, ദൃഷ്ടാന്തം- ഇങ്ങിനെ നാലു അവയവങ്ങൾ ചെന്നിരിക്കുന്നു- ഗുണക്രിയാദി വിശിഷ്ടബുദ്ധി: എന്നതു പക്ഷമാകുന്നു (യാതൊരു വസ്തുവിങ്കൽ മറ്റൊരു വസ്തുവിന്റെ സ്ഥിതി ഉണ്ടു എന്നു യുക്തികൊണ്ടു സാധിച്ചാനാഗ്രഹിക്കുന്നുവോ അതു പക്ഷമെന്നു പെരെട്ടു തുടിയതാകുന്നു) ഗുണക്രിയാദിവിശിഷ്ടബുദ്ധി: ഇത്യാദികളായ പദങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെ ഇതിന്നടുത്തതായ ഒരു സ്ഥലത്തിങ്കൽ വിവരിക്കും- വിശേഷണ വിശേഷ്യ സംബന്ധ വിഷയാ എന്നതു പ്രതിജ്ഞയാകുന്നു- (പക്ഷത്തിങ്കൽ സാധ്യമുണ്ടു എന്നുള്ള വചനമെത്രെ പ്രതിജ്ഞ എന്നുമാകുന്ന വിഷയമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക) വിഷിഷ്ടബുദ്ധിതാൽ എന്നതു മൊതുവാകുന്നു- ദണ്ഡീപുരുഷ ഇതിവിശിഷ്ട ബുദ്ധിവൽ എന്നതു ദൃഷ്ടാന്തമാകുന്നു ഇതിമെൽ പറയപ്പെട്ട പദങ്ങളുടെ അർത്ഥങ്ങളെ പറയാം-

ഗുണക്രിയാദിവിശിഷ്ടബുദ്ധി=ഗുണക്രിയാദി വിശിഷ്ടബുദ്ധിയിരിക്കുന്നുബുദ്ധി- ഗുണക്രിയാദിവിശിഷ്ടാ=ഗുണക്രിയാദികളാൽവിശിഷ്ടാ- ഗുണക്രിയാദികൾ=ഗുണക്രിയാദികൾതുടങ്ങിയ

കൂടവം- ഗുണക്രിയകൾ=ഗുണവും ക്രിയയും- ഗുണം=രൂപംമുതലായി മുഖ്യ പരപ്പെട്ടതുതന്നെ- ക്രിയാ=കർമ്മം- ആദിവദാത്മം=ജാതിമുതലായതാകുന്നു- വിശിഷ്ടാ=വിശേഷിക്കപ്പെട്ടത- വിശേഷിക്ക=ഭേദത്തെ പ്രാപിപ്പിക്ക- ബുദ്ധി=ജ്ഞാനം- വിശേഷണവിശേഷ്യസംബന്ധവിഷയാ=വിശേഷ്യ വിശേഷണ സംബന്ധമാകുന്ന വിഷയത്തെക്കൂടിയത- വിശേഷണവിശേഷ്യസംബന്ധം=വിശേഷണവിശേഷ്യങ്ങളുടെ സംബന്ധം- വിശേഷണവിശേഷ്യങ്ങൾ=വിശേഷണവും വിശേഷ്യവും- വിശിഷ്ടബുദ്ധിത്വം=വിശിഷ്ടബുദ്ധിയാപ്ത എന്നുള്ളത- ദണ്ഡീപുരുഷന്റെ വിശിഷ്ടബുദ്ധിപൽ എന്നതിന്ന ദണ്ഡിയാകുന്ന പുരുഷൻ എന്നുള്ള വിശിഷ്ടബുദ്ധി എന്നപൊലെ എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു.

ദണ്ഡീ=ദണ്ഡമുള്ളവൻ- ഇങ്ങിനെ മെൽ പറഞ്ഞ അനുമാനവാക്യത്തിൽ അന്തർവിച്ചതുകൂടായ പദാർത്ഥങ്ങളെ ധരിച്ചുകൊൾക- ഇനി ഇതിന്റെ സാരത്തെ പറയാം-

ഒരു പുരുഷനെക്കണ്ടാൽ ഇവൻ പുരുഷനാകുന്നു എന്നിപ്രകാരം തന്നെ ഉണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനത്തിങ്കൽനിന്ന ദണ്ഡമുള്ള പുരുഷനാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനത്തിന്ന വിശേഷമുണ്ടാകയാൽ ആയത വിശിഷ്ടബുദ്ധിയാകുന്നു- ഇങ്ങിനെമുള്ള വിശിഷ്ടബുദ്ധി വല്ലൊരു പുരുഷനെക്കണ്ടാൽ ഉണ്ടാകുന്നില്ല- പുരുഷൻ ദണ്ഡിയായിരിക്കുന്നതു കൂടെ അതിനെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു- ദണ്ഡമുണ്ടായിരുന്നാലും വിശേഷ്യമായപുരുഷനും വിശേഷണമായ ദണ്ഡത്തിനും പരസ്പരമുള്ള സംബന്ധത്തെ ദർശനസമയത്തിങ്കൽ ദഷ്ടാപ്തഗ്രഹിച്ചില്ലാഎങ്കിൽ മെൽപറഞ്ഞപ്രകാരമുള്ള ജ്ഞാനം സംഭവിക്കുന്നില്ല- അതു ഹേതുവായിട്ട ദണ്ഡീപുരുഷം എന്നുള്ള ജ്ഞാനം ദണ്ഡത്തിനും പുരുഷനും പരസ്പരമുള്ള സംബന്ധത്തെ കൂടെ വിഷയമാക്കി ചെയ്തിയങ്ങുന്നതായിട്ടുതന്നെ ഉണ്ടായതാകുന്നു എന്നു നിശ്ചയിക്കാം- ദണ്ഡിയായിരിക്കുന്ന പുരുഷനെക്കണ്ട സമയം ദണ്ഡ സംബന്ധത്തെ ഗ്രഹിച്ചില്ല എങ്കിലും ഇവൻ പുരുഷനാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനം സംഭവിക്കുന്നതാകുന്നു- അതിന്നു കാരണം ജ്ഞാനങ്ങളുടെ പരസ്പര ഭേദം തന്നെ- ദണ്ഡീപുരുഷം എന്നുള്ളജ്ഞാനം വിശിഷ്ടബുദ്ധിയാകുന്നു- മറ്റൊരനുധിശിഷ്ട ബുദ്ധിയാകുന്നു- ജ്ഞാനങ്ങളുടെ പരസ്പര ഭേദമെന്നത ഇതുതന്നെ- ഹേതു അവസ്ഥക്കുവിശിഷ്ട ബുദ്ധിത്വം യാതൊരൊട്ടത്തുണ്ടാ അവിടെ വിശേഷ

ണ വിശേഷ്യങ്ങളുടെ സംബന്ധം കൂടെ വിഷയമാകണമെന്നൊരു നിയമമുണ്ട് എന്നുള്ളതിനെ ദണ്ഡീപുരുഷൻ എന്നുള്ള വിശിഷ്ടബുദ്ധിയാകുന്ന ഭഷ്ടാന്തത്തെ അനുസരിച്ചു കല്പിച്ചു കഴിയും- എന്നാൽ ഇതുപൊലെ സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും വിശേഷ്യ വിശേഷണ സംബന്ധം കൂടെ വിഷയമായിരിക്കണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തോടുകൂടി അന്യബോധത്തിനായി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതായ മെൽ പറഞ്ഞ അനുമാന വാക്യത്തിങ്കൽനിന്ന ഇത്രമാത്രം ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- ഗുണമുള്ളതാകുന്നു എന്നും കർമ്മമുള്ളതാകുന്നു എന്നും ഉള്ള ബുദ്ധി ഗുണകർമ്മങ്ങളാകുന്ന വിശേഷണങ്ങൾക്കും വിശേഷ്യമായ ഭവ്യത്തിനും പരസ്പരമുള്ള സംബന്ധത്തെ കൂടെ വിഷയമാക്കി ഉണ്ടായതാകുന്നു- എന്തു മെത്രവായിട്ടാകുന്നു ഓ നിശ്ചയമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറയാം- (വിശിഷ്ടബുദ്ധിതാൽ) വിശിഷ്ടബുദ്ധിതാപം മെത്രവായിട്ടാകുന്നു- വിശിഷ്ടബുദ്ധിതാപമുള്ളടത്ത വിശേഷണ വിശേഷ്യ സംബന്ധം കൂടെ വിഷയമായിരിക്കുമെന്നതിന്ന ഭഷ്ടാന്തമുണ്ടോ എന്നറിവാൻ ചൊദിക്കുന്നു എത്രപൊലെ (ദണ്ഡീപുരുഷജ്ഞിവിശിഷ്ടബുദ്ധിവൽ) ദണ്ഡിയാകുന്നു പുരുഷൻ എന്നുള്ള വിശിഷ്ടബുദ്ധി എന്നപൊലെ ഇതുകൊണ്ടു ഗുണവദ്യോ ഇത്യാദിവിശിഷ്ടബുദ്ധിയെ അനുസരിച്ചിട്ടു ഗുണാദികൾക്കും ഭവ്യത്തിനും തങ്ങളിൽ ഒരു സംബന്ധമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നതു സിദ്ധമായി- ഇപ്രകാരം സിദ്ധമായ സംബന്ധം സംയോഗാദികളിൽനിന്ന ഭേദത്തോടുകൂടിയുമിരിക്കയാൽ അതിനെ സമവായ ശബ്ദാകൊണ്ടു വ്യചമരിച്ചുവരുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം-

(രോകാ) മെൽ വിവരിക്കപ്പെട്ട അനുമാനം സിദ്ധസാധനമാകുന്നു - എങ്ങിനെ എന്നാൽ ഗുണവദ്യുമിത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിൽ വിശേഷണ വിശേഷ്യ സംബന്ധം സ്വരൂപ സംബന്ധത്തിങ്കൽനിന്നു വേറെ ഒന്നല്ല സ്വരൂപസംബന്ധമെന്നതു സിദ്ധംതന്നെ- അതു മെത്രവായിട്ടു സമവായമെന്നൊരു സംബന്ധത്തെ വിശേഷിച്ചു കല്പിച്ചാൽ പ്രമാണമില്ല-

(സ) എന്ന രോകിക്കുരുത- സ്വരൂപങ്ങൾ ഇത്ര എന്നില്ലായ്യാൽ അനന്തങ്ങളാകുന്നു- അനന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന സ്വരൂപങ്ങൾക്കു സംബന്ധതാപത്തെ കല്പിക്കുന്നതിനെക്കാൾ ഏകമായിരിക്കുന്ന സമവായത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നത നല്ലതാകുന്നു.

(ശാകാ) സമവായമെന്നത ഒന്നു ഉള്ള എന്നു പറഞ്ഞാൽ

വായുവിന്നു രൂപമുണ്ടെന്നുള്ള ബുദ്ധി ഭവിക്കാമെന്നു വരും. രൂപസമവായം വായുവിങ്കൽ ഉണ്ടല്ലോ. ഇങ്ങിനെ എന്നാൽ വായുവിങ്കൽ സ്വർഗ്ഗമെന്ന ഗുണസമവായ സംബന്ധന ഇരിക്കുന്നു എന്നല്ല സിദ്ധാന്തമാകുന്നതെന്നാൽ സ്വർഗ്ഗസമവായം ഇല്ലെന്ന പറഞ്ഞു കൂട- സ്വർഗ്ഗസമവായവും രൂപസമവായവും ഒന്നു തന്നെ എന്നും വരുന്നു- രൂപസമവായം രൂപമുണ്ടെന്നുള്ള ബുദ്ധിയെ കുറിച്ചു കാരണവുമാകുന്നു.

(സ) ഇങ്ങിനെ ശങ്കിക്കരുത്. വായുവിങ്കൽ രൂപസമവായമുണ്ടെന്നിലും രൂപമില്ലെന്നുള്ള രൂപമുണ്ടെന്നുള്ള ബുദ്ധിയെ കുറിച്ചു രൂപമില്ലെന്നുള്ള നിശ്ചയം പ്രതിബന്ധകമാകുന്നു. പ്രതിബന്ധകമുള്ളപ്പോൾ യാതൊരു കാര്യവും സംഭവിക്കുന്നതല്ല- അതുകൊണ്ടു രൂപാഭാവ നിശ്ചയ രൂപ പ്രതിബന്ധകമുള്ളപ്പോൾ വായുവിന്നു രൂപമുണ്ടെന്നുള്ള ബുദ്ധി ഒരുത്തന്നും ഭവിക്കില്ല എന്നും രൂപാഭാവ നിശ്ചയം ഒരുത്തന്നു ഭവിച്ചില്ല എന്നിച്ച് അവന്നു വായു രൂപവാനാകുന്നു എന്നുള്ള ബുദ്ധി ഇപ്പോൾ തന്നെ എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക-

(ശങ്കാ) ഇങ്ങിനെയാവാൻ അഭാവത്തിന്നു വൈശിഷ്ട്യമെന്ന വെറുതെന്ന ഒരു സംബന്ധം സിദ്ധമായി എന്നു വരും. ഭൂതലം ഘടാഭാവമുള്ളതാകുന്നു എന്നതും ഒരുവിശിഷ്ടബുദ്ധിയാകയാൽ അവിടെയും വിശേഷ്യമായ ഭൂതലത്തിന്നും വിശേഷണമായ ഘടാഭാവത്തിന്നും തമ്മിലൊരു സംബന്ധം വെന്നമല്ലൊ സ്വരൂപ സംബന്ധം തന്നെ എന്നതൊ പറഞ്ഞു കൂടെല്ലോ- അതുകൊണ്ടു ആയതു വൈശിഷ്ട്യമെന്നുവെറൊടു കൂടിയതായിയും വെറുതെന്നായിട്ടു മിക്കട്ടെ-

(സ) എന്നു പറയുന്നുവൊ എന്നാൽ ഇവിടെ അല്പമായൊരു വിശേഷമുള്ളതിനെ പറയാം- അതു നിത്യമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ ഒരുമത്തു ഘടത്തെ കൊണ്ടുവന്നുവെച്ചാലും ഘടാഭാവ ബുദ്ധി ഭവിക്കുകയും- അതുകൊണ്ടു മറ്റൊരു കുമ്മളസമയത്തിങ്കലും കുമ്മളത്തിന്റെ അഭാവത്തൊടു കൂടിയതാകുന്നു മറ്റൊന്നുമെന്നുള്ള ബുദ്ധി ഭവിക്കട്ടെ എന്നുവരും. ഘടാഭാവമില്ല എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ ഘടാഭാവം നിത്യമാകുന്നു നിത്യമല്ലാത്തതിൽനിന്നു ലാഭത്തിങ്കലും ഘടാഭാവ ബുദ്ധി അരുതെന്നതു വരികയും ചെയ്യും- ഘടാഭാവം നിത്യമായിരുന്നാലും വൈശിഷ്ട്യമില്ലെന്നും പറഞ്ഞുകൂടാ- വൈശിഷ്ട്യവും നിത്യമായിട്ടുള്ളതെന്നു വൈശിഷ്ട്യത്തിന്നു അനിത്യത്വത്തെ സിദ്ധിക്കിച്ചാൽ അന്നു

വൈശിഷ്ട്യങ്ങൾക്കുസംബന്ധതാം കല്പിക്കേണ്ടതായി വരുന്ന താകയാൽ എത്രയൊ ഗ്രഹരവമുണ്ടു- അതുമൊതുവായിട്ടു അതാതു കാലങ്ങളിലുള്ള അതാതു ദേശങ്ങൾ അതാത അഭാവങ്ങളുടെ സംബന്ധമാകുന്നു എന്നു കല്പിക്കുന്നു- എന്നാൽ വൈശിഷ്ട്യം സംബന്ധ ഘടകമായി ഉണ്ടാകുന്നു- ചില സമയം നശിക്കുന്നു പിന്നെയുമുണ്ടാകുന്നു- ഇങ്ങിനെയുള്ള കല്പനാധാരയെ ആശ്രയിക്കുതന്നെ വേണ്ട എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക-

അഭാവവിഭാഗം

൧൧. അഭാവസ്വഭവിയാന്യൊന്യസംസർഗ്ഗാഭാവഭേദം | പ്രാഗഭാവസ്വമാപ്രധാനംസൗത്യത്താഭാവഃ |

൧൨. എവംത്രൈവിധ്യമാപന്നസംസർഗ്ഗാഭാവജ്ഞതേ | സപ്താനാമപിസാധച്ഛേന്തൈതാദികമിഷ്യതേ ||

അനന്യം- അഭാവഃ- തു- അന്യൊന്യസംസർഗ്ഗാഭാവഭേദം- ഭവിയാ- ഭവതി- പ്രാഗഭാവഃ- തഥാ- പ്രധാനഃ- അത്യന്താഭാവഃ- ച- എവം- സംസർഗ്ഗാഭാവഃ- ത്രൈവിധ്യം- ആപന്ന- എവ- ജ്ഞതേ- സപ്താനാം- അപി സാധച്ഛേ- ഞ്തൈതാദികം- ഇഷ്യതേ-

അനന്യം- അഭാവമാകട്ടെ അന്യൊന്യസംസർഗ്ഗാഭാവഭേദം മൊതുവായിട്ടു രണ്ടുപ്രകാരമെന്നു ഭവിക്കുന്നു- പ്രാഗഭാവവും പ്രധാനവും അത്യന്താഭാവവും ഇങ്ങിനെ സംസർഗ്ഗാഭാവം ത്രൈവിധ്യത്തെ ആപന്നമായിട്ടുതന്നെ ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു- എഴുക്കൾക്കും സാധച്ഛേ ഞ്തൈതാദികമായിട്ടു ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു-

പരിഭാഷാ - അഭാവം=അഭാവമെന്ന പദാർത്ഥം- അന്യൊന്യസംസർഗ്ഗാഭാവഭേദം=അന്യൊന്യസംസർഗ്ഗാഭാവങ്ങളുടെഭേദം- അന്യൊന്യസംസർഗ്ഗാഭാവങ്ങൾ അന്യൊന്യഭാവവും സംസർഗ്ഗാഭാവവും ത്രൈവിധ്യം=ത്രിവിധമാവുന്നുള്ളത- ത്രിവിധം=മൂന്നുപ്രകാരത്തിലുള്ളത- സാധച്ഛേ=സാധനാക്കളാവുന്നുള്ളത- സാധനാക്കൾ=സമാനമായിരിക്കുന്നവർത്തമാനങ്ങളെക്കൂടിയിവ- സമാനം=തുല്യം (ഇങ്ങിനെയൊക്കയാൽ സാധച്ഛേമെന്നതിന്നതുല്യമായ വർത്തമാന സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക) ഞ്തൈതാദികം=ഞ്തൈതാദി തുടങ്ങിയുള്ളത- ഞ്തൈതാദി=ജ്ഞാനവിഷയതാം-

സാരം- അഭാവമെന്ന പദാർത്ഥം രണ്ടു പ്രകാരമാകുന്നു- രണ്ടു പ്രകാരമായതി അന്യൊന്യഭാവവും സംസർഗ്ഗാഭാവവും ഇ

ങ്ങിനെയാകുന്നു. അന്യോന്യഭാവത്തിന്ന ഐക്യമുണ്ടാകയാൽ വിഭാഗമില്ല- സംസ്കൃതഭാവം മൂന്നുപ്രകാരമായത- പ്രാഗഭാവവും പ്രധാനഭാവവും അന്യോന്യഭാവവും ഇങ്ങിനെയാകുന്നു. ദ്രവ്യം മുതലായ ഏഴിനും സാധർമ്മ്യം ജ്ഞാനവിഷയത്വവും അഭിധേയത്വം മുതലായതാകുന്നു. മെൽ പറഞ്ഞ പദാർത്ഥത്തെ പരിജ്ഞിപദയെണ്ടതൊക്കെയും സംക്ഷേപപണിതാഴെപറയുന്നു.

അഭാവമെന്നതിന്ന അഭാവത്വമുള്ളതാണെന്ന അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- മെൽപറഞ്ഞ ധർമ്മം ദ്രവ്യങ്ങളിലും ഗുണങ്ങളിലും കർമ്മങ്ങളിലും സാമാന്യത്തിങ്കലും വിശേഷത്തിങ്കലും സമവായത്തിങ്കലുമില്ല- അതിന്ന അധികരണം വേറെതന്നെ വെണം. ആയത അഭാവമെന്നൊരു പദാർത്ഥമാകുന്നു. മെൽപറഞ്ഞ അഭാവത്വം നാനാപദാർത്ഥങ്ങളിൽചെരാതെ ഇരിക്കുന്നതാകയാൽ അഖണ്ഡാപാധിയാകുന്നു എന്ന ചിലരുടെപക്ഷം- അഖണ്ഡാപാധിയെ നിർദ്വചിക്കുമാറില്ല- ഉപാധിക നിർദ്വചനം വെണമെന്നത സഖണ്ഡാപാധികളിൽ തന്നെ സംബന്ധിക്കുന്നതാകുന്ന എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- അഖണ്ഡാപാധിയല്ല എന്നുള്ള മതത്തെ ആശ്രയിച്ചു നിർദ്വചിക്കുപൊൾ അഭാവത്വമെന്നത ദ്രവ്യാദിഷ്ടകാന്തോന്യാഭാവവത്ത്വാകുന്നു- ദ്രവ്യാദിഷ്ടകാന്തോന്യാഭാവവത്ത്വം=ദ്രവ്യാദിഷ്ടകാന്തോന്യാഭാവവത്ത്വാപൂ എന്നുള്ളതദ്രവ്യാദിഷ്ടകാന്തോന്യാഭാവവത്ത്വം=ദ്രവ്യാദിഷ്ടകാന്തോന്യാഭാവമുള്ളതദ്രവ്യാദിഷ്ടകാന്തോന്യാഭാവം ദ്രവ്യാദിഷ്ടകാന്തത്തിന്റെ അന്യോന്യാഭാവം ദ്രവ്യാദിഷ്ടകം=ദ്രവ്യാദികളുടെ ഷ്ടകം- ദ്രവ്യാദികഷ്ടം=ദ്രവ്യാമുതലായ വ-ഷ്ടകം=ആ

റിന്റെയും കൂടയുള്ള സമുദായം- (ദ്രവ്യം, ഗുണം, കർമ്മം, സാമാന്യം, വിശേഷം, സമവായം ഇതുകൾക്കുസാരം) അന്യോന്യാഭാവം=അതല്ലായ്മ- (ദ്രവ്യമല്ലായ്മയും ഗുണമല്ലായ്മയും കർമ്മമല്ലായ്മയും സാമാന്യമല്ലായ്മയും വിശേഷമല്ലായ്മയെന്നസാരം)

ദ്രവ്യമല്ലായ്മമുതലായത ദ്രവ്യം മുതലായതിൽ ഇരിക്കില്ല- അതുകൂടെ ഇരിക്കുമായിട്ട വേറെ ഒരു വസ്തുവെന്നും- അതുകൊണ്ടു അതിന്റെ അധികരണമായ അഭാവം വേറെതന്നെ- അതുണ്ടുവിധമാകുന്നു എന്ന പറഞ്ഞു- അവിടെ അന്യോന്യാഭാവമെന്നത താദാത്മ്യസംബന്ധാവസ്ഥയിന്ന പ്രതിയോഗിതാകുമായിരിക്കുന്ന അഭാവമാകുന്നു- താദാത്മ്യസംബന്ധാവസ്ഥയിന്ന പ്രതിയോഗിതാകം=താദാത്മ്യ സംബന്ധാവസ്ഥയായിരിക്കുന്ന പ്രതിയോഗിതയൊടു കൂടിയത താദാത്മ്യസംബന്ധാവസ്ഥയിന്നാ

താദാത്മ്യസംബന്ധത്താൽ അവസ്ഥിനാ- താദാത്മ്യസംബന്ധം= താദാത്മ്യമാകുന്നസംബന്ധം- അവസ്ഥിനാ=അവസ്ഥിദിക്കപ്പെട്ടത- അവസ്ഥിദികട=സംബന്ധാരിയാക്കി നിയമിക്ക- പ്രതിയോഗിതാ=പ്രതിയോഗിതാം.

ഘടപടാന- എന്നുള്ള വാക്യത്തിൽ ഘട-പട-ന- ഇങ്ങിനെ മൂന്നുപദങ്ങൾ ഉണ്ട്. അതുകൂടെവെച്ചു ആദ്യപദത്തിന്നു ശംഖുപൊലെ ഉള്ള കഴുത്തു മുതലായതുകൾ ഉണ്ടു മൂന്നു കൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായ ഒരു വൃത്തി അർത്ഥമാകുന്നു- അതിനെ കടമെന്നു പറയുന്നു. രണ്ടാമത്തെ പദത്തിന്നു മെലെയും ചൊടിയുമായി അന്യോന്യം അടുത്ത നിറത്തപ്പെട്ട നൂലുകളാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടൊരു വൃത്തിയാകുന്നു- അതിനെ വസ്ത്രമെന്നു പറയുന്നു- ന എന്നതിന്നു അഭാവം അർത്ഥമാകുന്നു * ഇങ്ങിനെ ഉള്ള മെൽപറഞ്ഞ പദങ്ങളിൽ ഘട-പട- എന്നുള്ള രണ്ടുപദങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചാൽ വരുന്നത ഘടം പടമാകുന്നു എന്നു പ്രകാരമുള്ള അഭേദവിശിഷ്ടമായിരിക്കുന്ന ബോധമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെയുള്ള അഭേദത്തെ താദാത്മ്യമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- മെൽപറഞ്ഞ പദങ്ങളുടെ ശേഷം ന എന്നപദം ഉണ്ടായിരുന്നാൽ ഘടം പടമല്ല എന്നുള്ള അർത്ഥം അതിൽനിന്നു തോന്നുന്നു. അവിടെ അല്ല എന്നുള്ള അല്ലായ്മ യാതൊന്നിന്റെയൊ അത അതിന്റെ പ്രതിയോഗിയാകുന്നു- അങ്ങിനെയാകയാൽ ഇവിടെ പ്രതിയോഗി പടംതന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക- പടം പ്രതിയോഗിയായപ്പോൾ പടത്തിൽ പ്രതിയോഗിതാ എന്നൊരു ധർമ്മമുണ്ടു- അത താദാത്മ്യമെന്ന സംബന്ധത്താൽ അവസ്ഥിനായുമാകുന്നു- താദാത്മ്യമെന്നൊരു സംബന്ധന ഘടം പടമായി ഭവിക്കുന്നില്ല എന്നല്ലൊ ഘട-പടാന എന്നതിന്റെ സാരമാകുന്നത- അതുകൊണ്ടു ഘടത്തിൽ തൊന്നപ്പെടുന്ന പടഭേദത്തിന്നു പടത്തിൽ യാതൊരു പ്രതിയോഗിതയുണ്ടൊ അതുതാദാത്മ്യസംബന്ധത്താൽ തന്നെ വെടിഞ്ഞിരിക്കാത്തതായി നിയമിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു എന്നും ഇങ്ങിനെ യാകയാൽ മെൽപറകപ്പെട്ട വാക്യത്തിൽ നിന്നു തോന്നുന്ന അഭാവത്തെ അന്യോന്യാഭാവമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- സംസ്കാഭാവമെന്നതു അന്യോന്യാഭാവമല്ലാതെ ഉള്ള അഭാവമാകുന്നു- അന്യോന്യാഭാവമല്ലായ്മയും അഭാവമാവു എന്നുള്ളതും പ്രാഗഭാവമെന്നതിലും പ്രേമപംസാഭാവമെന്നതിലും അത്യന്താഭാവമെന്നതിലും ഉണ്ടു- അതുകൂടെ വെച്ചു പ്രാഗഭാവമെന്നതു ഒരു

വസ്തു ഉണ്ടാകുവാൻ പൊകുന്നെത്ത അതിന്റെ ഉൽപത്തിക്കു മു
 വെള്ളത്തായിരും ഉൽപത്തിയുടെ ശേഷം നശിക്കുന്നതായിരും
 മിരിക്കുന്ന ഒരു അഭാവമാകുന്നു പ്രാപം സാഭാവമെന്നത ഒരു വസ്തു
 നശിച്ചു ചൂലുണ്ടാകുന്നതിന്റെ അഭാവമാകുന്നു ഇതിന്നു ധ്വംസാഭാ
 വമെന്നും ധ്വംസമെന്നും ധ്വംസമാർത്ഥം ധ്വംസത്തിന്നു നാശമില്ല -
 അത്യന്താഭാവമെന്നതും ക്രൈകാലിക സംബന്ധാവശിന്നു പ്രതി
 യോഗിതാകമായിരിക്കുന്ന അഭാവമാകുന്നു - ഇങ്ങനെ എ
 ന്നപ്രകാരമുണ്ടു - ൧ ഭത്തിൽ (കയത്തിൽ) വഹി (തിരു) ഇല്ല
 എന്ന അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു - ൨ വഹിഭാവം ഇപ്പോൾ എ
 ന്നും ഇതിന്നു മുഖ്യം എന്നും ഇതിമേലിൽ എന്നുമുള്ള കാലവി
 ശേഷത്തെ അപേക്ഷിക്കുന്നില്ല എന്നുമെന്നുള്ള വിശേഷ
 ത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടാണെന്നെന്നത - അതുകൊണ്ടു എല്ലാസ
 മയത്തിലുമുള്ളതായ സംബന്ധ വിശേഷം തൊട്ടു കൂടത്തന്നെ
 ഇരിക്കുന്ന പ്രതിയോഗിതയൊടു കൂടിയതാകുന്നു എന്നും അപ്ര
 കാരമാകയാൽ ഇത അത്യന്താഭാവമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചു
 കൊൾക - അത്യന്താഭാവമെന്നത നിശ്ചാകുന്നു എങ്കിലും യാ
 തൊരു സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഘടം മുതലായ വസ്തു ഒരു കാലത്തിങ്കൽ
 ഇല്ലാതെയും പിന്നെ ഉള്ളതായിട്ടും വരുന്നുവൊ അവിടെ ഘടാ
 ദികളുടെ കാലം ഘടാത്യന്താഭാവമാകിട്ടും ആസ്ഥലവും തമ്മി
 ലുള്ള സംബന്ധത്തെ വിടത്തുന്നതാകയാൽ ഘടാദികളുടെ അ
 ത്യന്താഭാവം ഇവിടെ ഉണ്ടു എന്നുള്ള ബുദ്ധി ഉണ്ടാകുന്നില്ല -
 ൩ പരത്ത സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഉൽപത്തിവിനാശങ്ങളൊടു കൂടി
 യതായിട്ടു നാലാമത്തതായിട്ടു വെറെ തന്നെ ഒരു അഭാവമാണു
 എന്ന ചിലർ പറയുന്നു - ഘടാദികാലത്തിന്നു ഘടാദികളുടെ
 അഭാവം നിത്യമായിരുന്നാലും അതിനൊടുള്ള സംബന്ധത്തെ
 വിടത്തുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥയെ അംഗീകരിച്ചാലും ഇ
 ഷ്ടസിദ്ധി ഭവിക്കുന്നതാകയാൽ നാലാമത്തതായി ഒരു അഭാവ
 ത്തെ സ്വീകരിക്കണമെന്നില്ല - ഇങ്ങിനെ ഉള്ള അഭാവങ്ങളി
 ൽ വെച്ചു ധ്വംസത്തിന്റെയും പ്രാഗഭാവത്തിന്റെയും ഇരിപ്പി
 ടമായ സ്ഥലത്തിങ്കൽ അത്യന്താഭാവം ഇരിക്കാത്തതാകുന്നു എ
 ന്നു പറയുള്ളവർ പറയുന്നു - അവരുടെ മതത്തിങ്കൽ ചുക്കുന്നക
 ടത്തിങ്കൽ കറുപ്പില്ല എന്നുള്ള ബുദ്ധി കറുപ്പിന്റെ പ്രാഗഭാവ
 ത്തെയൊ കറുപ്പിന്റെ ധ്വംസത്തെയൊ വിഷയമാക്കി ഉണ്ടായ
 താകുന്നു എന്നു പറകയും വെണം - ചുക്കുന്നകടം തന്നെ പാ
 കംകൊണ്ടു കറുത്തതീരും - അതുകൊണ്ടു കറുപ്പിന്റെ പ്രാഗഭാ

വം അതിലുണ്ട്- പാകത്തിന്ന മുഖ്യ കരത്തതായിരുന്നാലും
 കറുപ്പിന്ന നാശം പാകം ഫെതുവായിട്ടു ഭവിക്കാം അതുകൊ
 ണ്ടു കറുപ്പിന്റെ ധംസവും അതിലുണ്ടായിരിക്കാം. ഇപ്രകാരം
 പ്രാഗഭാവവും ധംസവും അതിലുള്ളതായി വരുന്നതാകയാൽ എ
 തിനെ എങ്കിലും വിഷയമാക്കി മെൽ പറഞ്ഞ ബുദ്ധി ജനങ്ങ
 ലിൽ ഉദിക്കുന്നു- കറുപ്പിന്റെ അത്യന്താഭാവം അതിലിരിക്കാ
 ത്തതാകയാൽ അതിനെ വിഷയമാക്കിമെൽ പറഞ്ഞ ബുദ്ധിയു
 ടെ ഉൽപത്തിക്കു ചെച്ചു അവരുടെ മതത്തിൽ ഇല്ലെന്നു ധരി
 ച്ചുകൊൾക- മറ്റുള്ളവർ കറുപ്പിന്റെ അത്യന്താഭാവം തന്നെ
 മെൽ പറഞ്ഞ ബുദ്ധിക്കു വിഷയമെന്നു ധംസപ്രാഗഭാവങ്ങളു
 ടെ ഇരിപ്പിടത്തിൽ അത്യന്താഭാവം ഇരിക്കില്ല- എന്നതിന്നു
 പ്രമാണമില്ല എന്നും പറയുന്നു- പാകത്തിന്ന മുഖ്യ കരത്ത
 തായിട്ടു പാകംകൊണ്ടു പിന്നെയും കരത്തതായി ഭവിപ്പാൻ
 പൊകുന്നതായിട്ടുമിരിക്കുന്ന രക്ഷഘടത്തിൽ കറുപ്പില്ല എ
 ന്നിപ്രകാരം കറുപ്പിന്റെ അത്യന്താഭാവത്തെവിഷയമാക്കി ഉണ്ടാ
 കുന്ന അനുഭവം നവീനമത്തിന്ന സഹായമായി തീരുന്നു- അ
 തിന്നു വിഷയം പ്രാഗഭാവമൊ ധംസമൊ ആയിരിക്കുമെന്നു
 തുയ്യക്കുമല്ല- ശ്യാമഃ, രക്തഃ, ശ്യാമഃ, രക്തഃ, ശ്യാമഃ- ഇങ്ങിനെയും
 ഘടമുണ്ടു- ഋഘടം ആദിയിൽ കരത്തതായിരുന്നു- അതു പാ
 കത്തിൽ മുഖ്യ ചുക്കുന്നതായിട്ടും പിന്നെ കരത്തതായിട്ടും
 പിന്നെ ചുക്കുന്നതായിട്ടും പിന്നെ കരത്തതായിട്ടും ഭവിച്ചു എ
 ന്നവരാമെല്ലൊ അങ്ങിനെയുള്ള ഘടം മുഖ്യ ഉണ്ടായിരുന്നു
 കറുപ്പു നശിക്കയാൽ അതിന്റെ ധംസത്തൊടും അപ്പൊൾ ഉ
 ള്ള കറുപ്പു നശിച്ചതിന്റെ ശേഷം പിന്നെയും കരത്തതായി
 ഭവിപ്പാൻ പൊകുന്നതാകകൊണ്ടു കറുപ്പിന്റെ പ്രാഗഭാവ
 തൊടും കൂടിയതായി മധ്യത്തിൽ കരത്തതിനൊത്തു കൂടി
 ഇരിക്കുപൊൾ അത്രശ്യാമത്രപം നാസി എന്ന ആക്കം തൊ
 നുന്നില്ല- ധംസപ്രാഗഭാവങ്ങളെ വിഷയമാക്കിച്ചെയ്തിട്ടു ഉ
 ണ്ടാകുന്നതാകുന്നു മെൽ പറഞ്ഞ ബുദ്ധി എങ്കിൽ ഇവിടെയും
 ഭവിക്കാം- അതില്ലാക്കൊണ്ടു തന്നെ പൂർവ്വാർ പറയുന്നത യു
 ക്തി വിരുദ്ധമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾക- മെൽ പറക
 ്കൂട്ട അഭാവങ്ങൾ അധികരണ സ്വരൂപങ്ങളാകുന്നു എന്നവി
 ലർ പറയുന്നു- അധികരണങ്ങളുടെ ആനന്ത്യം ഫെതുവായിട്ടു
 അപ്രകാരം പറയുന്നതിനൊക്കൾ അഭാവമെന്നതു വെറെ ത
 ന്നെ ഒരു പദാർത്ഥമാകുന്നു എന്ന പറയുന്നതു തന്നെ നല്ലതെ

ന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു അതാതുകൂടിലുള്ള ശബ്ദഗന്ധരസാദികളുടെ അഭാവങ്ങൾ പ്രത്യക്ഷങ്ങളായി വരുന്നതിന്നും ചെയ്തു ഇപ്രകാരമായാൽ തന്നെ സംഭവിക്കുന്നതാകുന്നു- അധികരണരൂപങ്ങളാകുന്നു അഭാവങ്ങൾ എങ്കിൽ അതാതധികരണങ്ങൾക്കു അതാതിന്ദ്രിയങ്ങൾകൊണ്ടുള്ള ഗ്രഹണം സംഭവിക്കാത്തതാകയാൽ അതിന്നു ചെയ്യയില്ലെന്നുള്ള അനിഷ്ടപ്രാപ്തി ഭവിക്കുകമെന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- ഇതുകൊണ്ടു അഭാവങ്ങൾ ജ്ഞാനവിശേഷങ്ങളാകുന്നു എന്നും കാലവിശേഷങ്ങളാകുന്നു എന്നുമുള്ള മതങ്ങളും വ്യക്തികളുണ്ടു- അപ്രകാരമായാലും മേൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരം പ്രത്യക്ഷതപെടുന്ന ഉപപത്തിയില്ലെന്നുള്ള ദോഷം വിട്ടുപോകുന്നതല്ലല്ലോ- ഇങ്ങിനെ അഭാവപര്യന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഏഴു പദാർത്ഥങ്ങളും അതാതു ജ്ഞാനങ്ങൾക്കു വിഷയമായിട്ടുള്ളതാകയാൽ അതുകൂടെ ജ്ഞായതമെന്നു ധർമ്മം സാധാരണമായിരിക്കുന്നു അഭിധേയത്വമാകുന്ന ധർമ്മവും അപ്രകാരം തന്നെ ഇപ്രകാരം പരിശിഷ്ടങ്ങളായ സാധർമ്മ്യവൈധർമ്മ്യങ്ങളെ ഇനി പറവാൻ പൊകുന്നു-

സാധർമ്മ്യവൈധർമ്മ്യപ്രക്രിയാ

൧൨. ദ്രവ്യാദയഃ പഞ്ചഭാവഃ അനൈകൈ സമവായിനഃ | സത്താവനശ്രയസ്സു പാദ്യാഗുണാദി നിർഗുണക്രിയഃ ||

അനന്യം — ദ്രവ്യാദയഃ പഞ്ച- ഭാവഃ-അനൈകൈ-സമവായിനഃ- ആദ്യഃ- ത്രയഃ- തു- സത്താവനഃ- ഗുണാദി- നിർഗുണക്രിയഃ-

അനന്യത്വം—ദ്രവ്യാദികളാകുന്ന അഞ്ചു ഭാവങ്ങളായിട്ടും അനൈകങ്ങളായിട്ടും സമവായികളായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- ആദ്യങ്ങളായ മൂന്നാകട്ടെ സത്താവനകളായി ഭവിക്കുന്നു- ഗുണാദി നിർഗുണക്രിയയായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— ദ്രവ്യാദികൾ = ദ്രവ്യാതുടങ്ങിയുള്ളവ. ഭാവങ്ങൾ = ഭാവപദാർത്ഥങ്ങൾ- അനൈകങ്ങൾ = ഏകങ്ങളല്ലാത്തവ- ഏകങ്ങൾ = ഏകത്വമുള്ളവ- ഏകത്വം = ഏകത്വമെന്ന സംഖ്യാ-സമവായികൾ = സമവായ സംബന്ധം മൊതുവായിട്ടു സാബന്ധികളായിരിക്കുന്നവ- ആദ്യങ്ങൾ = ആദിയിലുള്ളവ സത്താവനകൾ = സത്തയുള്ളവ- സത്താ = സത്താ എന്നർത്ഥം- ഗുണാദി = ഗുണം തുടങ്ങിയുള്ളത- നിർഗുണക്രിയ = ഗുണക്രിയകളോടുകൂടാത്തത- ഗുണക്രിയകൾ = ഗുണവും ക്രിയയും- ഗുണം = രൂപം മുതലായത- ക്രിയ = കർമ്മം-

സാരം—ഘോഷികളാകുന്ന അഞ്ചു എന്നത ഭാഗ്യം, ഇന്നുകു
 മ്കം, സാമാന്യം വിശേഷം- ഇതുകൾക്കു- ഇതുകൾക്കു അഞ്ചു
 ഭാവങ്ങളാകുന്നു. എന്നുള്ളതിന്നു അഭാവങ്ങളിൽ അന്തർവികാ
 അതുകൾക്കു ഭാവശബ്ദംകൊണ്ടു പറയപ്പെട്ടവൻ അതു
 കൾ യോഗ്യങ്ങളാകുന്നു എന്നും അപ്രകാരമാകയാൽ ഭാവത്വ
 മെന്നൊരു ധർമ്മം അതുകളിൽ സാധാരണമായി ഇരിക്കുന്നു എ
 ന്നും അഭിപ്രായമാകുന്നു- ഭാവത്വമെന്നത ഘോഷികളായ ആ
 റിലും ഇരിക്കുന്നൊരു ധർമ്മമാകുന്നു. ഏഴാമത്തതായ പദാർത്ഥത്തെ
 അഭാവശബ്ദംകൊണ്ടു പറയയാൽ തന്നെ മറ്റുള്ളതുകൾക്കു ഭാ
 വത്വം പ്രാപ്തമായിരിക്കയാൽ ഇവിടെ അതു പറയാതെ തന്നെ
 ഗ്രഹിക്കത്തക്കതാകുന്നു- എങ്കിലും ഭാഗ്യഗുണകർമ്മസാമാന്യ വി
 ശേഷങ്ങളിൽ തന്നെയായിട്ടു ധർമ്മം ഇരിക്കാത്തതാകയാൽ
 അതുകളുടെ സാധാരണ ഭാവത്വമാകുന്നു എന്നതു ചെറുകയി
 ല്ല അതുകൊണ്ടു ഭാവത്വവും അനൈകത്വവും കൂടെയാകുന്നു
 സാധാരണമാകുന്നതും എന്നും ഭാവത്വാനൈകത്വവും രണ്ടു കൂടെ
 സമവായത്തിൽ ഇല്ലായ്കയാൽ ഇപ്രകാരമായാൽ അതിവ്യാ
 പ്തി ഇല്ലെന്നും ഇവിടെ ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യമാകുന്നു.

(ശംകാ) ഘോഷികളായ ആറിൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നതായ ഭാ
 വത്വം അതുകൾക്കു സാധാരണമായി ഇവിടെ പറയപ്പെട്ടിരു
 ന്നാൽ ആയതു യുക്തമായിരിക്കും. അർത്ഥസിദ്ധമായാലും ശിഷ്യ
 ബോധത്തിന്നു എളുപ്പമുണ്ടെന്നു ആലോചിച്ചിട്ടു പറയാമെ
 ല്ലൊ. ആയതു ചെയ്യാത്തതിനെക്കുറിച്ചു ആകെ അപിക്കുന്നില്ലാ-
 ഏഴാമത്തതിനെ അഭാവ ശബ്ദംകൊണ്ടു പറഞ്ഞപ്പോൾ ത
 ന്നെ മറ്റുള്ള ആറു പദാർത്ഥങ്ങളും ഭാവങ്ങളാകുന്നു എന്നു ഗ്ര
 ഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ഘോഷികളായ അഞ്ചിന്നു പറഞ്ഞ സാധ
 രണത്തേക്കുറിച്ചു ചൊല്ലും ഉണ്ടു. മറ്റൊന്നിൽ കൂടെ ഇരിക്കുന്ന
 തായ ഭാവത്വം ഘോഷികളായ അഞ്ചിന്നു സാധാരണമാക്കി
 തീർക്കുന്നമൊകിൽ അനൈകത്വത്തിന്റെ സാമാന്യം കൂടെവെ
 ണമെങ്കിൽ അതുതന്നെ പറഞ്ഞാലും ദോഷമില്ലെന്നു വരുന്നപ
 ക്ഷത്തിൽ ഭാവത്വത്തെ ഇവിടെ പറയാൻ യുക്തിയില്ല-
 എന്നു ചിലർ ശംകിക്കുമായിരിക്കും

(സ) എങ്കിലും ദീർഘദ്രവ്യങ്ങൾക്കു ധർമ്മം അപസരമില്ല-
 അനൈകത്വം സമവായത്തിൽ ഇല്ല എങ്കിലും അഭാവത്തിൽ
 ഉണ്ടെല്ലൊ അതുകൊണ്ടു ഭാവത്വസഹിതമായ അനൈക
 ത്വം തന്നെ സാധാരണമായി പറയുവാൻ യോഗ്യമാകുന്നു എന്നു

ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു- അനൈകത്വ സമിതമായ ഭാവത്വം ദ്രവ്യാദികളായ അഞ്ചിന്നു സാധമ്യമെന്നുമാം- അനൈകത്വ സമിതമായ ഭാവത്തു മെന്നതിന്നു- അനൈകഭാവവൃത്തിപദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധിമത്താമെന്നെത്ര താൽപര്യമാകുന്നത- ഇതിന്റെ അർത്ഥത്തെ താഴെപ്പറയട്ടെ-

പരിഭാഷാ - അനൈകഭാവവൃത്തിപദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധിമത്താം=അനൈകഭാവവൃത്തി പദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധിമത്താ വൃത്തിയുള്ളത- അനൈകഭാവവൃത്തിപദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധി=അനൈകഭാവവൃത്തിയായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധി- അനൈകഭാവവൃത്തി=അനൈകഭാവങ്ങളിൽവൃത്തിയൊട്ടുടിയത- അനൈകഭാവങ്ങൾ=അനൈകങ്ങളായിരിക്കുന്നഭാവങ്ങൾ-വൃത്തി=സ്ഥിതി- പദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധി=പദാർത്ഥവിഭാജകമായിരിക്കുന്നഉപാധി- പദാർത്ഥവിഭാജകം=പദാർത്ഥങ്ങളെ വിഭജിക്കുന്നവ- വിഭജിക്കുവെന്നൊക്കെ- ഉപാധി=ചിരേഷണം-(ഒന്നല്ലാതെ ഇരിക്കുന്നതുകൾ ഭാവപദാർത്ഥങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്ന പദാർത്ഥ വിഭാജകധർമ്മം യാതൊന്നൊ അതാകുന്നു ദ്രവ്യാദിപഞ്ചകത്തിന്നു സാധമ്യമെന്നുസാരം) ഇങ്ങിനെയാകയാൽഎക ഘടവ്യക്തിയെ പിടിച്ചാലും അപ്പൊഴി എന്ന ദോഷത്തെ പറയാൻ വഴിയില്ലെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക-

അനൈകത്വസമിതമായ ഭാവത്വമെന്നതിന്നു യഥാശ്രുതമായ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ എക ഘടവ്യക്തിയിൽ ഭാവത്വമുണ്ടെന്നിരിക്കിലും അനൈകത്വമില്ലാത്തതാൽ അനൈകത്വ സമിതമായ ഭാവത്വം ഇല്ലെന്നുവരും എന്നാൽ സാധമ്യവാദത്തിന്നു അപ്പൊഴി എന്ന ദോഷമുണ്ടെന്നുള്ള ആക്ഷേപത്തിന്നു അവസരവും ഭവിക്കും- ഇപ്പോൾ അപ്പൊഴിയില്ലാതെ ആയതെങ്ങിനെ എന്നുണ്ടെന്നുകിൽ പറയാം- ഭവ്യങ്ങൾ സ്വതാകയാൽ അനൈകങ്ങളാകുന്നു- അതുകൾ ഭാവങ്ങളാകുന്നു- അഭാവമല്ലാത്തതുകൾ ഒക്കെയും ഭാവങ്ങളാകുന്നു എല്ലാ അപ്രകാരമുള്ളഭാവങ്ങളായ ഭവ്യങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്ന പദാർത്ഥവിഭാജക ധർമ്മം ഭവ്യത്വമാം- അതു ഘടത്തിങ്കലുചിരിക്കുന്നു- അതുകൊണ്ടു അപ്പൊഴിയില്ലെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- സമാധാനം എന്നതിന്നു സമാധാനം യാവചില വസ്തുക്കളിൽ ഭവിക്കുന്നുവൊ അങ്ങിനെയുള്ള വസ്തുക്കൾ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ ഭവ്യഗുണകർമ്മങ്ങളിൽ ഭവ്യത്വ ഗുണത്വ കർമ്മങ്ങളുടെ സമാധാനമുണ്ടാകയാൽ ദോഷമില്ലെന്നിലും സമാന്യവിശേഷങ്ങളിൽ ഒന്നി

ഒന്നും സമവായമില്ലാത്തതായാ അതുകൂടി അയാളി ലഭിക്ക
മെന്ന വിചാരിച്ചിട്ടുണ്ടാതിന്ന സമവായ സംബന്ധം മെത്ര
വായിട്ടുള്ള സംബന്ധിതമുള്ളവ- എന്നുള്ള പരിഭാഷയെ കാ
ണിച്ചു സമാന്തം സമവായ സംബന്ധന ഭൂഗുണ കർമ്മ
ലിഖിരിക്കുന്നതുകയാൽ അതിനും സമവായ സംബന്ധംമെ
ത്രവായിട്ടുള്ള സംബന്ധിതമുണ്ടാകയാൽ ഞ്ഞുത്തെ സീ
കരിച്ചാൽ മെൽ പറഞ്ഞ ദോഷമില്ല- അവയവിദ്യുതങ്ങൾ
വയവങ്ങളിലും ഗുണകർമ്മങ്ങൾ ഭൂമിയിലും സമവായ സംബ
ന്ധന വർത്തിക്കുന്നതുകൊണ്ടാൽ അതുകൂടിയും അയാളി ഇ
ല്ല എന്നിലും നിത്യഭൂമിയിൽ അയാളി ഉണ്ടാകയാൽ സമ
വയവത്തി പദാർത്ഥവിഭാജ കൊപാധിമത്താമെന്ന അതിന്റെ
അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വേണം -

സമവയവത്തി പദാർത്ഥവിഭാജ കൊപാധിമത്താമെന്നുള്ള
പദത്തിലെ സമവയവ ശബ്ദത്തിന്ന സമവായ സംബന്ധന
ചിലതിൽ ചെറുപ്പിക്കുന്നത എന്നർത്ഥമാകുന്നു - ഒരേ പദ
ൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക ഗുണം മുതലായ പ
ദാർത്ഥങ്ങൾക്കു ഗുണക്രിയാ ശൂന്യത്വം സാധ്യമാകുന്നു -

ഗുണക്രിയാശൂന്യത്വം=ഗുണക്രിയാശൂന്യങ്ങളാകൂ എന്നുള്ള
ത- ഗുണക്രിയാശൂന്യങ്ങൾ=ഗുണക്രിയകളൊട്ടുടത്തവ - ഗു
ണക്രിയകൾ ഗുണവും ക്രിയയും- ഇങ്ങിനയാകയാൽ ഗുണക്രി
യാശൂന്യത്വമെന്നത ആദ്യക്ഷണത്തികലുള്ള ഘടത്തികലും ഉ
ണ്ട ഉൽപത്തിയുള്ളതുകലായ എല്ലാഭവ്യങ്ങളും ആദ്യക്ഷണത്തി
കൽ ഗുണത്തൊട്ടും ക്രിയയൊട്ടു ഉടത്തെ നില്ക്കുന്നതുകലാക
യാൽ ആദ്യക്ഷണത്തികലുള്ള ഘടം ഗുണക്രിയാ ശൂന്യംതന്നെ
എന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾക - ക്രിയാശൂന്യത്വം ഗഗനാദികലിലു
മുള്ളതാകുന്നു- ആദ്യക്ഷണത്തികലുള്ള ഘടവും ഗഗനാദികലും
ഗുണാദികലിൽ അർത്ഥവികുന്നതുകലാല്ല അതുകൊണ്ടു ഗുണ
ക്രിയാ ശൂന്യത്വം ഗുണം മുതലായ പദാർത്ഥങ്ങൾക്കു സാധ്യ
മെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിയാലുണ്ടു അതിനെ പരിഹരിച്ചാ
നായിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുന്നക്രിയ എന്നപദത്തിന്ന ഗുണപദവ്യ
ത്തി ധർമ്മവത്തെന്നും കർമ്മവദവ്യത്തി പദാർത്ഥവിഭാജ കൊപാ
ധിമത്ത എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വേണം -

ഗുണവദവ്യത്തി ധർമ്മവത്ത=ഗുണവത്തികൽ അപ്പത്തിയായി
രിക്കുന്ന ധർമ്മത്തൊട്ടുടിയത- ഗുണവത്ത=ഗുണമുള്ളത- (ഭൂമി
മെന്നുസാരം) അപ്പത്തി=പ്പത്തിയൊട്ടുടത്തത- പ്പത്തി=സ്ഥി

തി- കർമ്മവദ്യത്തിപദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധിമത്തം=കർമ്മവത്തി
 കർമ്മ അദ്ധ്യത്തിയായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധിയൊടുക്കു
 ടിയത- കർമ്മവത്തം=കർമ്മമുള്ളത- (ഭവ്യമെന്നുസാരം) ശബ്ദം
 മുൻ പറഞ്ഞ പ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

ഇങ്ങിനെ അർത്ഥഭേദത്തെ സ്വീകരിച്ചാൽ ഗുണം മുതലായതു
 കൾക്കു ഗുണവദ്യത്തി ധർമ്മവത്തവും കർമ്മവദ്യത്തി പദാർത്ഥ
 വിഭാജ കൊപാധി മത്തവും സാധർമ്മ്യമാകുന്നു എന്നതുഫലി
 തമാകയും ചെയ്യും- ഗുണവദ്യത്തിധർമ്മവത്തവും കർമ്മവദ്യ
 ത്തിപദാർത്ഥവിഭാജ കൊപാധിമത്തവും ഗുണകർമ്മസാമാന്യ
 വിശേഷ സമവായാഭാവങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നു- എങ്ങിനെ എന്നു
 ഞങ്ങളിൽ പറയാം- ഗുണവദ്യത്തിയായിരിക്കുന്ന ധർമ്മം ഗുണ
 ത്വംമുതലായതുതന്നെ- ഗുണത്വം മുതലായതു ഗുണാധി കരണ
 മായ ഭവ്യത്തിങ്കൽ ഇരിക്കാത്തതായാൽ ഗുണവദ്യത്തിയാകു
 ന്നു- അങ്ങിനെ ഉള്ള ധർമ്മം ഗുണാധികളിൽ ഇരിക്കുകയാൽഗു
 ണവദ്യത്തി ധർമ്മവത്തംമെന്നതു ഗുണാധികളിൽ സർവ്വത്ര ഉപ്യ
 മാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- കർമ്മവത്ത എന്നതുകൊ
 ണ്ടു ഭവ്യത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നു അതു കൊണ്ടു കർമ്മവത്വം ഭവ്യാ
 തന്നെ അതികലിരിക്കാത്തതായ- പദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധി
 കൾ ഗുണതപകർമ്മത്വാദികൾ തന്നെ അതുകൾ ഗുണാധിക
 ലിലിരിക്കുന്നിമിത്തമായിട്ടു കർമ്മവദ്യത്തി പദാർത്ഥവിഭാജകൊ
 പാധിമത്തവും ഗുണാധികളിൽ സർവ്വത്ര ഉപ്യം തന്നെ എ
 ന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക- ഗുണവദ്യത്തി ധർമ്മവത്തംമെന്നതു
 പൊലെ കർമ്മവദ്യത്തി ധർമ്മവത്തംമെന്നു പറയാതെ കർമ്മവ
 ദ്യത്തിപദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധിമത്തംമെന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ
 ഫലത്തെ പറയാം- കർമ്മവദ്യത്തി ധർമ്മം ആകാശത്വമുതലാ
 യതും അത ആകാശാദികളിൽ ഇരിക്കയാൽ അതിവ്യാപ്തി
 എന്ന ദോഷം ഭവിക്കും- പദാർത്ഥവിഭാജ കൊപാധി എന്നുപ
 റഞ്ഞാൽ ആകാശത്വാദികൾ പദാർത്ഥ വിഭാജ കൊപാധികളു
 ള്ലാജ്ജയാൽ അതിനെ പിടിച്ചു ആകാശാദികളിൽ അതിവ്യാ
 പ്തി പറവാൻ വഴിയില്ല- ഇപ്രകാരംആലോചിച്ചിട്ടാകുന്നുക
 ൾമവദ്യത്തി പദാർത്ഥവിഭാജകൊപാധിമത്തംമെന്നുപറഞ്ഞത-

൧൫. സാമാന്യപരിമീനാസുസദ്യേഷാത്യാദയൊമതഃ । പാ
 രിമാന്യപ്രഭിന്നാനാംകാരണതമദാഹതം ॥

അനന്യം- സദ്യേഷാത്യാദയഃ- തു സാമാന്യപരിമീനാഃ-
 മതഃ- പാരിമാന്യപ്രഭിന്നാനാം- കാരണത്വം- സാധർമ്മ്യം-

ഉദാഹരണം- ഭവതി-

അന്വയം— സർപ്പങ്ങളായിരിക്കുന്ന ജാത്യാദികൾ സാമാന്യ പരിമീനങ്ങളായിട്ടു തങ്ങളാകുന്നു- പാരിമാണ്ഡല്യഭിന്നങ്ങൾക്കു കാരണത്വം സാധിച്ചുമായിട്ടു ഉദാഹരണമായി ഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ—സർപ്പങ്ങൾ=ഒട്ടൊഴിയാതെ ഉള്ളവ- ജാത്യാദികൾ=ജാതിതൂടങ്ങിയുള്ളവ- സാമാന്യപരിമീനങ്ങൾ=സാമാന്യത്തോടു കൂടാത്തവ- സാമാന്യം=ജാതി- പാരിമാണ്ഡല്യഭിന്നങ്ങൾ=പാരിമാണ്ഡല്യത്തിൽനിന്നു ഭിന്നങ്ങൾ- പാരിമാണ്ഡല്യം അനുപരിമാണം- ഭിന്നങ്ങൾ=അന്യങ്ങൾ- കാരണത്വം=കാരണമാവു എന്നുള്ളതു സാധിച്ചും സമാനമായിരിക്കുന്ന ധർമ്മം- ഉദാഹരണം=ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടത- ഉദാഹരിക്ക=പറക-

സാരം—സാമാന്യ വിശേഷ സമവായ ഭാവങ്ങളിൽ ജാതി ഇരിക്കാത്തതായ് അതുകൾക്കു ജാതിമീനത്വം സാധിച്ചുകൊണ്ടു- ഭവ്യഗുണകർമ്മങ്ങളിൽ ഭവ്യത്വം ഗുണത്വം കർമ്മത്വം ഇങ്ങിനെ ഉള്ള ജാതികൾ ഉണ്ടു- സാമാന്യവിശേഷ സമവായ ഭാവങ്ങളിൽ സാമാന്യത്വമുതലായതിന്നുപോ അതു ജാതിയല്ലായ്ക്കയാൽ അതുകൾ ജാതിമീനങ്ങൾ തന്നെ എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക-

അനുപരിമാണം ഒഴികെ അന്യങ്ങളായ വസ്തുക്കൾക്കു കാരണത്വം സാധിച്ചുകൊണ്ടു- അനുപരിമാണം ഒന്നിനെക്കുറിച്ചും കാരണമല്ല അനുപരിമാണത്തിന്നു കാരണത്വം ഭവിക്കട്ടെ എന്നു പറയെണ്ടതു- അനുപരിമാണത്തിന്നു ആശ്രയമായിരിക്കുന്ന ഭവ്യത്താൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഭവ്യത്തിന്റെ പരിമാണത്തെക്കുറിച്ചാകുന്നു- അതു സംഭവിക്കുമില്ല- പരിമാണം തനിക്കു സജാതീയമായിരിക്കുന്ന ഉൽകൃഷ്ടപരിമാണത്തെ ജനിപ്പിക്കുമെന്നുള്ള നിയമമുണ്ടു- മറ്റൊരു കൂടെ രണ്ടു കവാലങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നതായ മറ്റൊരു പരിമാണം തനിക്കു ആശ്രയങ്ങളായി യും ഭവ്യങ്ങളായി യുമിരിക്കുന്ന കവാലങ്ങളാൽ ഉണ്ടാകപ്പെട്ട ഘടത്തിന്റെ പരിമാണത്തെക്കുറിച്ചു കാരണമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- അപ്രകാരം കാരണമായ പരിമാണം തന്നെക്കാൾ മറ്റൊരു പരിമാണത്തെ ഘടത്തിൽ ജനിപ്പിക്കുന്നു- റം അവസ്ഥയെ വിചാരിക്കുവാൻ അനുപരിമാണം ഒരു പരിമാണത്തെ ഉണ്ടാക്കിയാൽ അതു തന്നെക്കാൾ അനുപായി ഭവിച്ചാനാകുന്നു സംഗതികാണുന്നതു- ആയതൊ അനുഭവ വിരുദ്ധമാണല്ലോ- അതുകൊ

ണ്ട അണുപരിമാണം ഒന്നിനെക്കുറിച്ചും കാരണമല്ലെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- ഗുണാദികളിൽ ഇരിക്കുന്ന പരമമഹത്വമെന്ന പരിമാണവും അതീന്ദ്രിയവസ്തുക്കളിൽ ഇരിക്കുന്ന സാമാന്യ വിശേഷവും മെൽ പ്രകാരമാകയാൽ അണുപരിമാണം മുതലായതുകളിൽ നിന്ന അന്യങ്ങൾക്കു കാരണത്വം സാധിച്ചു മെന്നൊത്ര സിദ്ധാന്തമാകുന്നത. ഇപ്പറഞ്ഞ യോഗിപ്രത്യക്ഷതെക്കുറിച്ചു വിഷയം കാരണമല്ലെന്നും- ജ്ഞായമാനസാമാന്യം പ്രത്യാസത്തിയല്ലെന്നും ജ്ഞായമാനലിംഗം അനുമാതികരണമല്ലെന്നും വിചാരിച്ചിട്ടാകുന്നു അപ്രകാരമല്ലാ ഏകിൽ ഇപ്പറഞ്ഞതു ചെരാത്തതാകുന്നു. നമ്മുടെ ഇന്ദ്രിയജന്യമായ ജ്ഞാനത്തിന്നു അണുപരിമാണമൊ അണുപരിമാണത്തിന്നു ആശ്രയമായിരിക്കുന്ന ഭൗതികലക്ഷ്യ സാമാന്യമൊ വിശേഷമൊ പരമമഹത്വമൊ വിഷയമാകുന്നില്ല ഏകിലും യോഗിപ്രത്യക്ഷതയിൽ ഇതൊക്കെയും വിഷയങ്ങളാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ ഒരു ജ്ഞാനത്തിന്നു വിഷയങ്ങളായിരിക്കുപൊൾ മെൽ പറഞ്ഞ പദാർത്ഥങ്ങൾ അതിനെക്കുറിച്ചു കാരണമല്ലെന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ ജ്ഞാനം പ്രതി വിഷയങ്ങൾ കാരണങ്ങളാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ അയ്യങ്കി ഗ്രന്ഥമായിപ്പോയി ഇപ്പറഞ്ഞതെന്നു വരുമല്ലൊ-

യോഗി പ്രത്യക്ഷതെക്കുറിച്ചു വിഷയങ്ങൾ കാരണമല്ലെന്നുള്ള മതത്തിങ്കൽ മെൽ പറഞ്ഞതു ശുദ്ധം തന്നെ എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- ജ്ഞായമാനസാമാന്യം പ്രത്യാസത്തിയല്ലെന്നും ജ്ഞായമാനലിംഗം അനുമാതികരണമല്ലെന്നും പറഞ്ഞ രണ്ടു വാക്യങ്ങളുടെ ആശയം ഇനി ഒരേതെന്തുസ്പഷ്ടമായി ഭവിക്കും ഇപ്പൊൾ അതിനെക്കുറിച്ചു പറയുന്നില്ല- പരമമഹത്വം കാരണമല്ല എന്നുള്ള സിദ്ധാന്തത്തിങ്കലെ പരമമഹത്വമെന്നതിന്നു ആത്മാവിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതല്ലാതെ ഉള്ള പരമമഹത്വമെന്നുള്ള നിഷ്പന്നത്തെ ധരിച്ചുകൊൾക- പരമമഹത്വമൊക്കെയെന്നു ഗ്രഹിച്ചാൽ ആത്മമഹത്വത്തിന്നു ആത്മമാനസ പ്രത്യക്ഷതെക്കുറിച്ചു കാരണത്വത്തെ അംഗീകരിച്ചിരിക്കയാൽ അതു വിരുദ്ധമായി വരികയും ചെയ്താ അതു മെരുവായിട്ട ആകാശാദികളിൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നു. പരമമഹത്വം തന്നെ അതിന്റെ അർത്ഥമെന്നു ധരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

൧൯. അന്യമാസിദ്ധിശ്രുത്യസ്യ നിയതാപൂർവ്വത്തിതാ കാരണത്വം ഭവേത്സ്യത്രൈവിധ്യം പരികീർത്തിതം ||

അനന്യം— അന്യമാസിദ്ധിശ്രുത്യ- നിയതാപൂർവ്വ

ത്തിതാ- കാരണതപം- ഭവേൽ- തസ്യത്രൈവിധ്യം- പരികീർത്തിതം- ഭവതി-

അന്വയാത്മം— അന്യമാസിദ്ധിശ്രുതം=അന്യമാസിദ്ധിയൊഴുകുമാത്തത (അന്യമാസിദ്ധി ഇന്നത എന്ന ഗ്രന്ഥകർത്താവു തന്നെ അനന്തരം പറയും) നിയതം=നിയമിക്കപ്പെട്ടത- പുഷ്പവർത്തിതം=പുഷ്പവർത്തിയാവുന്നത- പുഷ്പവർത്തി=മുഖ്യവർത്തികുന്നത- വർത്തിക=ഉണ്ടായിരിക്ക- അത=കാരണതപം- ത്രൈവിധ്യം=ത്രിവിധമാവുന്നത- ത്രിവിധം മൂന്നപ്രകാരത്തിലുള്ളത പരികീർത്തിതം=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തിക=പറക-

പരിഭാഷാ - അന്യമാസിദ്ധിശ്രുതം=അന്യമാസിദ്ധിയൊഴുകുമാത്തത (അന്യമാസിദ്ധി ഇന്നത എന്ന ഗ്രന്ഥകർത്താവു തന്നെ അനന്തരം പറയും) നിയതം=നിയമിക്കപ്പെട്ടത- പുഷ്പവർത്തിതം=പുഷ്പവർത്തിയാവുന്നത- പുഷ്പവർത്തി=മുഖ്യവർത്തികുന്നത- വർത്തിക=ഉണ്ടായിരിക്ക- അത=കാരണതപം- ത്രൈവിധ്യം=ത്രിവിധമാവുന്നത- ത്രിവിധം മൂന്നപ്രകാരത്തിലുള്ളത പരികീർത്തിതം=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തിക=പറക-

സാരം— യാതൊരുകാര്യത്തിന്റെ ഉൽപത്തിക്കു മുഖ്യയാതൊരുവസ്തുവിന്നു നിയമനെ പുഷ്പവർത്തിതം ഉണ്ടായിവരുന്നുവോ ആ കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു ആവസ്തു കാരണമാകയാൽ നിയത പുഷ്പവർത്തിതം തന്നെ കാരണതപമെന്നു- യാതൊന്നിന്റെ നിയത പുഷ്പവർത്തിതത്തെ കാണിച്ചു കാരണതപത്തെ നിശ്ചയിച്ചാൽ പൊകുന്നുവോ ആവസ്തു ആകാര്യത്തെ കുറിച്ചു അത ആകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു അന്യമാസിദ്ധിയുള്ളതായിരുന്നാൽ അതിന്നു കാരണതപം ആകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞുകൂടാ എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക:- ഇപ്പറഞ്ഞത എറ്റവും സ്പഷ്ടമാവാൻ പൊകുന്നു- അന്യമാസിദ്ധിയില്ലാത്തതായിരുന്നാൽ നിയത പുഷ്പവർത്തിതം ഉള്ളതൊക്കെയും കാരണങ്ങളാതെന്ന- ഇപ്രകാരമുള്ള കാരണതപം മൂന്നു പ്രകാരമാണെന്ന പുഷ്പവർത്തിതം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്-

അതു മൂന്നു പ്രകാരമായതെങ്ങിനെ എന്ന പറയുന്നു

൧൭. സമവായികാരണതപംജ്ഞയമപ്രസമവായിമെതുതപംഐവാന്ത്യായനയജ്ഞസ്തതീയമകുന്തിമിത്തമെതുതപം

അന്വയം—സമവായി കാരണതപം- ആദൌ- ജ്ഞയം- അഥ- അസമവായിമെതപം- അപി- എവം- സ്ത്യായനയജ്ഞസ്തതീയം- നിമിത്തമെതുതപം ഉക്തം ഭവതി-

അന്വയാത്മം— സമവായി കാരണതപം ആദിയിൽ ജ്ഞയുമാകുന്നു-അനന്തരം അസമവായിമെതുവും ജ്ഞയുമാകുന്നു-

ഇപ്രകാരം ന്യായനയജ്ഞന്മാരാൽ തൃതീയം നിമത്ത മൊതുപ
മായിട്ടു ഉക്തമായി ഭവിക്കുന്നു -

പരിഭാഷാ — ജ്ഞായം അരികപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യം - അസ
മായി മൊതുതപം = അസമവായികാരണതപം. ന്യായനയജ്ഞന്മാർ =
ന്യായനയത്തെ അറിയുന്നവർ - ന്യായനയം = ന്യായശാസ്ത്രം - തൃതീ
യം = മൂന്നാമത്തെ - നിമിത്തമൊതുതപം = നിമിത്തകാരണതപം -
ഉക്തം = വചിക്കപ്പെട്ടത - വചിക്ക = പറക -

സാരം — സമവായികാരണതപം, അസമവായികാരണതപം,
നിമിത്തകാരണതപം ഇങ്ങിനെ കാരണതപം മൂന്നുപ്രകാരമാകു
ന്നു - സമവായികാരണതപം എന്നൊരു സ്വരൂപത്തോടുകൂടിയ
താകുന്നു എന്നുള്ള ജിജ്ഞാസയുള്ളവരെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു -

എ യൽസമവയതം കാൽച്ചാലേതി ജ്ഞായതാത്രസമവായി
തത്ത്വാസന്നം ജനകം ദിതീയമാല്യാം പരം തൃതീയം സ്വാൽ ||

അനവയം — യൽസമവയതം - കാൽച്ചം - ലേതി - തൽ - അത്ര
സമവായി - ജ്ഞായം - തത്ത്വം - ആസന്നം - ജനകം - ദിതീയം -
ലേതി - ആല്യാം - പരം - തൃതീയം - സ്വാൽ -

അനവയം — യൽസമവയതമായിട്ടു കാൽച്ചം ഭവിക്കുന്നുവോ
അത ഇവിടെ സമവായി എന്ന ജ്ഞായമായി ഭവിക്കുന്നു - അ
തിങ്കൽ ആസന്നമായിട്ടു ജനകമായിരിക്കുന്നത ദിതീയമായി ഭ
വിക്കും ഇതുകുളിൽനിന്നു പരമായിട്ടുള്ളതു നിമിത്തമായി ഭ
വിക്കും -

പരിഭാഷാ — യൽസമവയതം = യാതൊന്നിങ്കൽ സമവയതം -
സമവയതം = സമവായസംബന്ധത്തിലുള്ളത - വർത്തിക = ഇരി
ക - സമവായി = സമവായികാരണം - അത = സമവായികാരണം -
ആസന്നം = ആസത്തിയോടുകൂടിയത - അസത്തി പ്രത്യാശത്തി -
(സംബന്ധമെന്ന സാരം) ജനകം = ജനിപ്പിക്കുന്നത - ദിതീയം =
രണ്ടാമത്തെ - (അസമവായികാരണമെന്ന സാരം) ഇതുകൾ =
സമവായികാരണസമവായികാരണങ്ങൾ - പരം = അന്യം - തൃ
തീയം = മൂന്നാമത്തെ - (നിമിത്തകാരണമെന്ന സാരം) മെൽപ
റഞ്ഞതിനെത്തന്നെ സ്പഷ്ടമാക്കി താഴെ പറയുന്നു - യാതൊ
രുവസ്തുവിങ്കൽ നിത്യമായ സംബന്ധത്തെ ലഭിച്ചിട്ടു യാതൊ
രു കാൽച്ചം ജനിക്കുന്നുവോ ആ കാൽച്ചത്തെ കുറിച്ച് അത സമവാ
യി കാരണമാകുന്നു -

ഘട്ടമെന്നൊരു കാൽച്ചം രണ്ടു കവാലങ്ങളിൽ നിത്യമായ സം
ബന്ധത്തെ ലഭിച്ചു ജനിക്കുന്നു - ഘട്ടത്തെക്കുറിച്ച് കവാലങ്ങൾ

സമവായി കാരണങ്ങളാകുന്നു- ഇപ്രകാരം പടാദികൾക്കു തി ന്നു മുതലായതുകൾ സമവായി കാരണങ്ങളാകുന്നു- സമവായി കാരണത്തിങ്കൽ പ്രത്യാസത്തിയൊടുക്കിയതായിട്ടെന്നിനെ യാ ഞൊന്നു ജനിപ്പിക്കുന്നുവോ അത അസമവായി കാരണമാ കുന്നു-

സമവായി കാരണ പ്രത്യാസത്തിരണ്ടുപ്രകാരത്തിലുണ്ട കാ ഞ്ചെങ്കാൽപ്രത്യാസത്തികൊണ്ടും കാരണൈകാൽപ്രത്യാസ ത്തികൊണ്ടുമാണ രണ്ടുപ്രകാരമായത്-

കാഞ്ചെങ്കാൽപ്രത്യാസത്തി=കാൽച്ചെന്തൊടുക്കട്ടെ എന്നുമായിരി ക്കുന്ന അർത്ഥത്തിലുള്ളപ്രത്യാസത്തി- കാൽച്ചം=പ്രാഗഭാവത്തി ന്ന പ്രതിയോഗിയായിട്ടുള്ളത- (ഉൽപത്തിയുള്ള പദാർത്ഥമെന്നു സാരം) എന്നും=ഒന്ന- അർത്ഥം=വസ്തു പ്രത്യാസത്തി=സംബന്ധ- (കാരണൈകാൽപ്രത്യാസത്തി എന്നതിന്റെ അർത്ഥത്തെ യും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- അവിടെയുള്ളകാരണരൂപെ ത്തിന്ന സ്വകാൽച്ചസമവായി കാരണമെന്ന അർത്ഥമാകുന്നു) കാ ഞ്ചെങ്കാൽപ്രത്യാസത്തികൊണ്ട കാൽച്ചത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതാ യ അസമവായി കാരണം ഘടാദികാൽച്ചത്തെക്കുറിച്ചു കപാല സംയോഗം മുതലായതാകുന്നു-

കപാല സംയോഗം കാൽച്ചമായ ഘടത്തെൊടുക്കട്ടെ കപാലരൂ പമായ ഒരു വസ്തുവിലിരിക്കുന്നു- കാൽച്ചമായ ഘടത്തെ ജനിപ്പി ക്കുന്നതാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ സമവായി കാരണത്തിങ്കൽ പ്രത്യാ സത്തിയൊടും കാൽച്ചത്തെ ജനിപ്പിച്ചതായിട്ടുമിരിക്കയാൽ ഘടാ ദികാൽച്ചത്തെ കുറിച്ചു കപാല സംയോഗം മുതലായത അസമ വായി കാരണം തന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- കാരണൈ കാൽപ്രത്യാസത്തികൊണ്ട കാൽച്ചത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതായഅ സമവായി കാരണം ഘടരൂപത്തെ കുറിച്ചു കപാലരൂപമാ കുന്നു-

അവിടെ സ്വകാൽച്ചമാകുന്നതു ഘടരൂപം തന്നെ- അതിന്റെ സമവായികാരണം ഘടമെത്രെ ആകുന്നത- അങ്ങിനെയുള്ള ഘ ടത്തൊടു കൂടി മെൽപറഞ്ഞ കപാല രൂപം കപാലമാകുന്ന ഏ ഒരു വസ്തുവിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു- ഘടരൂപമായ കാൽച്ചത്തെ ജനിപ്പി ച്ചതായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- ഇങ്ങിനെ യാകയാൽ ഘടരൂപത്തെക്കു റിച്ച കപാലരൂപം അസമവായി കാരണമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ളതുകളെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക) ഇപ്രകാരമായപ്പോൾ ചിലെടത്ത സമവായ സംബന്ധംകൊണ്ടും ചിലെടത്ത സ്വ

സമവായി സമവായിത്വസംബന്ധംകൊണ്ടുവന്നത ഫലിതാത്മമായി എന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയുംമാ - സമവായികാരണവുമാ സമവായികാരണവു മല്ലാത്തതു യാതൊരു കാരണമൊ അതു നിമിത്തകാരണമാകുന്നു - ഘടം മുതലായതിനെക്കുറിച്ചുകലാലൻ മുതലായവർ കാരണത്വമുള്ളവരാകുന്നു അവരിൽ സമവായി കാരണലക്ഷണവുംഅസമവായി കാരണ ലക്ഷണവും ചെരുകയുമില്ല- അതുകൊണ്ടു കലാലാദികൾ ഘടാദികളെ കുറിച്ചു നിമിത്ത കാരണങ്ങൾതന്നെ എന്നുറിക-

ഇവിടെ അല്പമായൊരു വിശേഷമുള്ളതിനെ പറയാം- മെൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരം തുരീതന്തുക്കളുടെ സംയോഗം പടത്തിന്റെ അസമവായി കാരണമായിത്തീർന്നുപോയി- ഇങ്ങിനെ വെഗാദികൾ അഭിപ്രായം മുതലായതുകളെക്കുറിച്ചു അസമവായി കാരണങ്ങളാകുന്നു എന്നും ജ്ഞാനാദികൾ ഇച്ഛാദികളെക്കുറിച്ചു അസമവായി കാരണങ്ങളാകുന്നു എന്നും വന്നിരിക്കുന്നു- അതുകൊണ്ടു പടാസമവായി കാരണ ലക്ഷണത്തിങ്കൽതുരീതന്തുസംയോഗാദിഭിന്നത്വത്തെ ചെക്കുകയും വെണം- പടാസമവായി കാരണലക്ഷണം=പടാസമവായികാരണത്തിന്റെ ലക്ഷണം- പടാസമവായികാരണം=പടത്തിന്റെ അസമവായികാരണം- പടം=വസ്ത്രം- തുരീതന്തുസംയോഗാദിഭിന്നത്വം=തുരീതന്തുസംയോഗാദിഭിന്നമാവൂ എന്നുള്ളത- തുരീതന്തുസംയോഗാദിഭിന്നം=തുരീതന്തു സംയോഗാദികളിൽനിന്നുഭിന്നം- തുരീതന്തു സംയോഗാദികൾ=തുരീതന്തു സംയോഗം മുതലായവ- തുരീതന്തുസംയോഗം=തുരീതന്തുക്കളുടെസംയോഗം. തുരീതന്തുക്കൾ=തുരിയും തന്തുവും- തുരീ=നൈതന്തുരി- തന്തു=നൂല-സംയോഗം=രണ്ടും കൂടെയുള്ളചെമു- ഭിന്നം=അന്യം-

ഇങ്ങിനെ അതമായ മെൽ പറഞ്ഞ വിശേഷണത്തെ ചെത്താൽ പടത്തെക്കുറിച്ചു തുരീതന്തു സംയോഗം മുതലായതൊന്നും അസമവായി കാരണങ്ങളായിത്തീരുകഇല്ല- തുരീതന്തു സംയോഗം തുരീപടസംയോഗത്തെ കുറിച്ചു അസമവായി കാരണമാകുന്നത ഇഷ്ടം തന്നെ വെഗാദികൾ സ്വന്തം മുതലായതുകളെക്കുറിച്ചും മെൽപ്രകാരം തന്നെ അതിന്നു ഉദ്ദേശം വിരോധം വന്നിട്ടുമില്ല- ഇങ്ങിനെ അതാതു കാര്യങ്ങളുടെ അസമവായി കാരണ ലക്ഷണങ്ങളിൽ അതാതുകളിൽ നിന്ന അന്യത്വത്തെ ചെത്തുകൊൾക - അത്മവിശേഷഗുണങ്ങൾ ഒന്നിനെക്കുറിച്ചും അസമവായി കാരണങ്ങളല്ലെന്നു സിദ്ധാന്തമാകുന്നു- അതു

മെതുവായിട്ട അതുകൂലുത്തതാപു എന്നുള്ളത എന്നൊരു വി
 രേഷണത്തെ അസമവായി കാരണസമാന്യ ലക്ഷണത്തിങ്ക
 ലും ചെൺകണം. ഇപ്രകാരമാകയാൽ അസമവായി കാരണ-
 സമാന്യ ലക്ഷണ ശരീരം കാഞ്ചെകാർമ്മകാരണൈകാർമ്മാസ്യ
 തരപ്രത്യാസത്യാകാരണം ജ്ഞാനാദിഭിന്ന മസമവായി കാര
 ണം ഇപ്രകാരമായി കാഞ്ചെകാർമ്മകാരണൈകാർമ്മാസ്യതരപ്രത്യാ
 സത്തി എന്നതിന്ന കാഞ്ചെകാർമ്മ പ്രത്യാസത്തിയൊ കാര
 ണൈകാർമ്മ പ്രത്യാസത്തിയൊ രണ്ടിലൊന്ന എന്നെത്രെ അ
 ത്ഥമാകുന്നത- ജ്ഞാനാദിഭിന്നം=ജ്ഞാനാദികളിൽനിന്ന അ
 ന്യം- ആത്മവിരേഷ ഗുണങ്ങൾതന്നെ ജ്ഞാനാദികളെന്നും
 ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

മൺ വിവരിക്കപ്പെട്ട സമവായി കാരണങ്ങളിൽനിന്നും അ
 സമവായി കാരണങ്ങളിൽനിന്നും അന്യമായ കാരണം നിമി
 ത്ത കാരണമാകുന്നു എന്നുള്ളതും സമവായ സംബന്ധന കാ
 ള്ളം യാതൊന്നിങ്കൽ ഉണ്ടാകുന്നുവൊ അതുസമവായി കാരണ
 മെന്നതും സ്ഥിരമാകയാൽ അതിനെക്കുറിച്ച ഒന്നും പറയാനി
 ല്ലെന്നും ധരിച്ചു കൊൾക- ഇനി അന്യഥാ സിദ്ധിപദാർത്ഥത്തെ
 താഴെ വിവരിച്ചാൽ പൊകുന്നു-

൧൮. യെനസമപൂർവ്വഭാവഃ കാരണമാഭായവായസ്യ ! അ
 ന്യംപ്രതിപൂർവ്വഭവേജ്ഞാതൈർപൂർവ്വഭാവവിജ്ഞാനം ||

൧൯. ജനകംപ്രതിപൂർവ്വവർത്തിതാമപരിജ്ഞായനയസ്യ ഗൃഹ്യ
 തൈ അതിരിക്കുമഥാപിയാഭവേന്നിയതാവശ്യകപൂർവ്വഭാവിനഃ |

൨൦. എതെപഞ്ചാനുമാസിദ്ധാഭണ്ഡതാദികമാദിമഃ ഘ
 ടാഭൗഭണ്ഡരൂപാദിദിഗീയമപിദർശിതം ||

൨൧. തൃതീയനുഭവേഷ്യമകലാലജനകൊപരഃ | പഞ്ച
 മൊരാസഭാദിസ്ത പ്രാദൈതേഷ്വാവശ്യകസ്തപസൗ ||

അനന്തരം— യെന- സമ- പൂർവ്വഭാവഃ- ഗൃഹ്യതെ- തൽ-
 യസ്യ- പൂർവ്വഭാവഃ- കാരണം- ആഭായ- ഗൃഹ്യതെ- തൽ-വാ-
 അന്യം-പ്രതി പൂർവ്വഭവേ ജ്ഞാതൈർപൂർവ്വഭാവവിജ്ഞാനം-
 ഭവതി-തൽ- യസ്യ- പൂർവ്വഭാവഃ- ജനകം പ്രതി- പൂർവ്വവർത്തി
 താം- അപരിജ്ഞായന- ഗൃഹ്യതെ-തൽ- അഥ- നിയതാവശ്യ-
 കപൂർവ്വഭാവിനഃ- യൽ- അതിരിക്കും- ഭവേൽ- തൽ- അപി-
 യാ- എതെ-പഞ്ച-അനുമാ-സിദ്ധാഃ- ആദിമഃ ഘടാഭൗഭ
 ണ്ടതാദികം- ദ്വിതീയം-ഭണ്ഡരൂപാദി- അപി ദർശിതം- ഭ
 വഭവതി, തൃതീയം, തു. വ്യോമം, ഭവേൽ, അപരം, കലാലജന

കു. പഞ്ചമഃ. രാസഭാദിഃ. സ്വാൽ. അസൌ. തു. ഏതേഷു ആവശ്യഃ - ഭവതി.

അന യാതം - യാതൊന്നിനൊടു കൂടെ പുറപ്പോവം ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നുവോ അതും യാതൊന്നിന്റെ പുറപ്പോവും കാരണത്തെ ആദാനം ചെയ്തിട്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നുവോ അതും അന്യത്തെ കുറിച്ചു പുറപ്പോവം ജ്ഞാതമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ യൽ പുറപ്പോവ വിജ്ഞാനം ഭവിക്കുന്നുവോ അതും യാതൊന്നിന്റെ പുറപ്പോവം ജനകത്തെപ്പറ്റിച്ചുള്ള പുറപ്പോവത്തിതയെ അറിയാതെ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നില്ലയോ അതും നിയതാവശ്യക പുറപ്പോവയിങ്കൽനിന്ന യാതൊന്ന അതിരിക്കുമായി ഭവിക്കുമോ അതുമാകുന്ന രം അഞ്ചു പദാർത്ഥങ്ങൾ അന്യമാസിദ്ധങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു - ആദിമമായിട്ടുള്ളത ഘടാദി കാര്യമായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ദണ്ഡത്വാദികമായി ഭവിക്കുന്നു - ദ്വിതീയം ദണ്ഡരൂപാദിയിലും ദർശിതമായി ഭവിക്കുന്നു - തൃതീയമാകട്ടെ വ്യോമമായി ഭവിക്കുന്നു - അപരമായിട്ടുള്ളതു കലാലജനകനാകുന്നു - പഞ്ചമം രാസഭാദിയാൽ ഭവിക്കും ഇതുതന്നെ ഇതുകൂടെ വെച്ചു ആവശ്യകമായി ഭവിക്കുന്നു -

പരിഭാഷ - പുറപ്പോവം = പുറപ്പോവത്തിതാം. (മുമ്പുള്ളതാ മുഖുന്നുള്ള അവസ്ഥ) ഗ്രഹിക്കാം = അരിക - ആദാനം ചെയ്ത = സ്വീകരിക്ക ഗ്രഹിക്കാം = അരിക അന്യം = വെറൊരുവസ്തു - പുറപ്പോവം = മുന്നിലുള്ളതും ഭവം = ഭവിക്ക എന്ന ക്രിയ - (പുറപ്പോവത്തിതാം കാരണവും) ജ്ഞാനം = അരികെ ഭവം - യൽ പുറപ്പോവവിജ്ഞാനം = യൽ പുറപ്പോവത്തിന്റെ വിജ്ഞാനം - യൽ പുറപ്പോവം = യാതൊന്നിന്റെ പുറപ്പോവം - പുറപ്പോവം = പുറപ്പോവത്തിതാം - വിജ്ഞാനം = അറിവ. ജനകം = കാരണം - പുറപ്പോവത്തിതാം പുറപ്പോവത്തിതാം - ഗ്രഹിക്കാം = അരിക - നിയതാവശ്യക പുറപ്പോവി = നിയതമായിരും ആവശ്യകമായിരും ഇരിക്കുന്ന പുറപ്പോവി - നിയതം = നിയമത്തോടുകൂടിയത - നിയമം = നീക്കമില്ലായ്മ - ആവശ്യകം = ഉടനെ കഴിയത്തക്കത - പുറപ്പോവി = പുറപ്പോവത്തി - അതിരിക്കാം = അന്യം - അന്യമാസിദ്ധങ്ങൾ = അന്യമാസിദ്ധിയുള്ളവ - ഘടാദി = ഘടം മുതലായത - ആദിമം = ഒന്നാമത്തേത - ദണ്ഡത്വം = ദണ്ഡത്വം തുടങ്ങിയുള്ളത. ദണ്ഡത്വം = ദണ്ഡത്വമെന്നു കാതി - ദ്വിതീയം രണ്ടാമത്തേത - ദണ്ഡരൂപാദി = ദണ്ഡരൂപം തുടങ്ങിയുള്ളത - ദണ്ഡരൂപം = ദണ്ഡത്തിന്റെ രൂപം - ദണ്ഡം വടി - രൂപം = നിറം - ദർശിതം = ദർശിക്കപ്പെട്ടത (പുറപ്പോവം)

ചുന്മാരാൽ കാണിക്കപ്പെട്ടത് എന്നുസാരം) വൃതിയം=മൂന്നാമ
 ത്തത്- വ്യോമാ-ആകാശം- അപരം=നാലാമത്ത- കലാലജന
 കൻ=കലാലജൻരജനകൻ- പലാലൻ=കംഭകാരൻ ജനകൻ=
 പിതാവ-പത്നീമം=അഞ്ചാമത്ത- രാസഭാഭി=രാസഭംതുടങ്ങിയ
 ഈ രാസഭം=കഴി- ആവശ്യകം=കൂടാതെ കഴിയത്ത-
 സാരം-— ഒരു വസ്തുവിനെ കുറിച്ച ഒന്നിന്നു കാരണത്വം
 എന്തൊരു രൂപത്തൊടു കൂടെ ഗ്രഹിക്കുന്നുവോ അത് ആദ്യമായ
 അന്യഥാ സിദ്ധപദമാകുന്നു- ഘടമാകുന്ന ഒരുകായ്ക്കത്തിന്നു
 ഭണ്ഡം കാരണമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നത ഭണ്ഡതപമെന്ന
 രൂപത്തൊടു (ധർമ്മത്തൊടു) കൂടെയാകുന്നു ഭണ്ഡത്തെ ഗ്രഹി
 ക്കാപൊൾ ഭണ്ഡരൂപത്തെ ഗ്രഹിച്ചില്ലെന്നത വരുന്നതല്ല ഭ
 ണ്ടരൂപത്തെ ഗ്രഹിക്കാതെ ഭണ്ഡമെന്നുള്ള ഗ്രഹണം ഭവിക്ക
 നതല്ലൊല്ല- അങ്ങിനെ ഉള്ള ഭണ്ഡത്വം അന്യഥാസിദ്ധിയു
 ്ള്ളതായാൽ ഘടമാകുന്ന കായ്ക്കം ഉണ്ടാവുന്നതിന്നു മുൻപു ഉള്ള
 തായിരുന്നാലും ഘടത്തെക്കുറിച്ച കാരണമല്ല- ഭണ്ഡം തന്നെ
 കാരണമാകുന്നത എന്നരിക സ്വഭാവത്തെക്കൊണ്ടുകൊള്ളത്തക്ക
 റിച്ച താനെങ്ങ ഏകിൽ ൾ കാഴ്ചം ഭവിക്കുമെന്നുള്ള അന്യ
 യത്തൊടും താനില്ല എങ്കിൽ ൾ കാഴ്ചം ഭവിക്കില്ലെന്നുള്ള വൃ
 തിരേകത്തൊടും കൂടാത്തതായിരും കാരണമായ പദാർത്ഥത്തൊ
 ടു കൂടി നിഷ്പന്നതായാൽ അതുപോലു വർത്തിയാകയാൽ ഉണ്ടാ
 യതായ അന്യായത്തൊടും അപ്രകാരമുള്ള വൃതിരേകത്തൊടും കൂ
 ടുന്നതായിരും മിരിക്കുന്ന വസ്തു രണ്ടാമത്തെ അന്യഥാസിദ്ധ പ
 ദാർത്ഥമാകുന്നു- ഘടത്തെക്കുറിച്ച ഭണ്ഡരൂപത്തിന്നു സ്വതന്ത്ര
 മായ അന്യായവും വൃതിരേകവുമില്ല ഘടത്തെക്കുറിച്ച കാരണ
 മായ ഭണ്ഡത്തൊടു കൂടിയുണ്ടായാൽ ഭണ്ഡം പൂർണ്ണമായതുകൊ
 ണ്ട ഭണ്ഡരൂപവും പൂർണ്ണവർത്തിയായി വരുന്നതാണു ജ്ഞിനെ
 ഉള്ള ഭണ്ഡരൂപം ഘടത്തെക്കുറിച്ച അന്യഥാസിദ്ധമാകുന്നു എ
 ന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- വെറെ ഒരുകായ്ക്കത്തെക്കുറിച്ചുള്ള പൂർണ്ണ
 വർത്തിതത്തെ ഗ്രഹിച്ചതിന്റെ ശേഷം പ്രകൃതകായ്ക്കത്തെ കു
 റിച്ചുള്ള പൂർണ്ണവർത്തിത്വം യാതൊന്നിങ്കൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടന്നു
 വൊ അതു മൂന്നാമത്തെ അന്യഥാ സിദ്ധപദമാകുന്നു- ഘടാ
 ദികായ്ക്കത്തെക്കുറിച്ച ആകാശത്തിങ്കൽ പൂർണ്ണവർത്തിതത്തെ ഗ്രഹി
 കുന്നത ആകാശ സ്വരൂപഗ്രഹണത്തിങ്കൽ തന്നെ ശബ്ദത്തെ
 കുറിച്ചുള്ള കാരണതാഗ്രഹണം ഭവിക്കുന്നതായാൽ വെറെ
 ന്നിനെക്കുറിച്ചുള്ള പൂർണ്ണവർത്തിതത്തെ ഗ്രഹിച്ചതിന്റെ ശെ

ഷമാകുന്നു എന്നിരിക്കയാൽ ആകാശം ഘടാദികാൽപ്പത്തേക്കുറി
 ച്ച അന്യമാസിദ്ധമാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- രം അ
 ന്യമാ സിദ്ധി ആകാശത്തെ ന കാരണതയെ ഗ്രഹിക്കുപൊ
 ഡ ഉള്ളതാകുന്നു- ആകാശം കാരണമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിക്കെ
 ണമെങ്കിൽ ആകാശത്വത്തിന്റെ ഗ്രഹണമുണ്ടായിർ കെന്നം
 ആകാശത്വമെന്നത ജാതിയല്ല എന്ന മുന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്- ജാ
 തിയല്ല എന്നു സിദ്ധാന്തമിരിക്കുപൊൾ ആകാശത്വമെന്നതശ
 ബ്ദജനകത്വമാകുന്നു എന്നു പറകയും വെണം- ശബ്ദജനകത്വമെ
 ന്നതിന്നശബ്ദജനകമാപ്യുണ്ടെന്നുള്ളതെന്ന അർത്ഥമാകുന്നു. അതി
 നെ ഗ്രഹിക്കാതെ ആകാശത്വം പരമാർത്ഥം ഗ്രഹണം ഭൂതമാക
 ന്നു- അതിനെ ഗ്രഹിച്ചാൽ ശബ്ദത്തെക്കുറിച്ചുള്ള കാരണമാ ഗ്രഹ
 ണം അപ്പോൾ തന്നെ സിദ്ധമാകുന്നതാകയാൽ ഉത്തരകാലത്തിങ്ക
 ലുണ്ടാകുന്നതായ ഘടാദികാൽപ്പത്തേക്കുറിച്ചുള്ള പൂർവ്വപത്തിത്വം
 ആകാശത്തിങ്കൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നത അന്യത്തേക്കുറിച്ചുള്ള പൂ
 വ്വപത്തിത്വത്തെ ഗ്രഹിച്ചതിന്റെ ശേഷമാകുന്നു എന്നു വരു
 ന്നു- അതുകൊണ്ടു മെൽ പ്രകാരം കാരണതയെ പറയുമ്പോൾ
 ആകാശത്തിന്ന അന്യമാ സിദ്ധി ഉള്ളതു തന്നെ- ശബ്ദാശ്ര
 യമായ വസ്തു ഘടാദിയെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു എന്നു പറ
 യുമ്പോൾ ആകാശത്തിന്റെ അന്യമാസിദ്ധി മൂന്നാമതു പറക
 പ്പെട്ടതിൽനിന്നു ഭേദിക്കുകയും അഞ്ചാമത്തെ അന്യമാസിദ്ധി
 യിൽ അന്തർവികയും ചെയ്യും- അതു മെതുവായിട്ട ആകാശം
 ഘടാദികാൽപ്പത്തേക്കുറിച്ച അന്യമാ സിദ്ധതെന്ന എന്നതിനെ
 സ്ഥിരപ്പെടുത്തിക്കൊൾക- മരു കാൽപ്പത്തേക്കുറിച്ചു യാതൊന്നു
 കാരണമായിരിക്കുന്നുവോ അതിനെക്കുറിച്ചുള്ള പൂർവ്വപത്തിത്വ
 ത്തെ ഗ്രഹിക്കാതെ അക്കാൽപ്പത്തേക്കുറിച്ചുള്ള പൂർവ്വപത്തിത്വം
 യാതൊന്നിന്ന ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നില്ലയൊ ആവസ്തുനാലാമത്തെ അ
 ന്യമാ സിദ്ധ പരമാർത്ഥമാകുന്നു- ഘടാദികാൽപ്പത്തേക്കുറിച്ചു കലാ
 ലൻ മുതലായവരും അവരുടെ പിതാക്കന്മാരും പൂർവ്വപത്തിക
 ഡ തന്നെ എങ്കിലും കലാലാദികൾ പൂർവ്വപത്തിമുല്ലാഎങ്കിൽ
 അവരുടെ പിതാക്കന്മാരും പൂർവ്വപത്തികളായി ഭവിക്കാത്തവ
 രാകയാൽ കലാല പിതാവു മുതലായവരിൽ പൂർവ്വപത്തിത്വത്തെ
 ഗ്രഹിച്ചതു കലാലാദികളുടെ പൂർവ്വപത്തിത്വത്തെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടുത
 ന്നെ ഉണ്ടായതാകുന്നു എന്നു വരുന്നു- അതുകൊണ്ടു ഘടാതി
 കാൽപ്പത്തേക്കുറിച്ചു കലാലാദികൾ കാരണമായാലും അവരുടെ
 പിതാക്കന്മാർ അന്യമാസിദ്ധന്മാർ തന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾ

കുലാലപിതാവിനാൽ നിമിക്കപ്പെട്ടാലടത്തേക്കുറിച്ചും അവന്നു കാരണതപംകുലാലനാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥയെത്തന്നെ ആശ്രയിച്ചിട്ടുപറയേണ്ടതാകുന്നു ഇപ്രകാരമാകയാൽ ഘടത്തേക്കുറിച്ചു കാരണം കുലാലൻതന്നെ എന്നെത്രെ സിദ്ധാന്തമാകുന്നതുള്ളിനെ മറ്റൊരു സ്ഥലങ്ങളിലും വിചാരിച്ചു കൊൾക-കൂടിയെ കഴിവുള്ളു എന്നുള്ളത അവിടവിടെ കാണാത്താൽ ആവശ്യമായി കല്പിക്കപ്പെട്ടതുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും നിയമനെ പൂർവ്വവർത്തികളായിട്ടും ചില പദാർത്ഥങ്ങൾ ഉള്ളപ്പോൾ അതുകൾ ഉണ്ടെന്ന് നന്നിന്നു പൂർവ്വവർത്തികളായി ഭവിക്കുന്ന വസ്തു അഞ്ചാമത്തെ അന്യമാസിദ്ധ പദാർത്ഥമാകുന്നു മറ്റു ചുരുക്കുന്ന കഴുതക്കും കുലാലനെന്നു പൊലെ ഒരു ഘടത്തേക്കുറിച്ചു പൂർവ്വവർത്തിത മണ്ടായി എന്നു വരാം എങ്കിലും കഴുത അവശ്യമായി കല്പിക്കപ്പെട്ടതല്ലായ്യാൽ അന്യമാസിദ്ധമാകുന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- മോടി വരിക്കപ്പെട്ട അന്യമാസിദ്ധ പദാർത്ഥങ്ങളിൽ ആവശ്യകമായിട്ടുള്ളത ഒക്കത്താകുന്നു- രണ്ടാം ഇതിലടങ്ങിയതുകൾ കയ്യാൽ അതുകൾ വെറെ പറയണമെന്നില്ല എന്ന ധരിച്ചുകൊൾകയും വെന്നും- ഇപ്രകാരമായപ്പോൾ പ്രത്യക്ഷത്തേക്കുറിച്ചു മഹത്വം കാരണമെന്നും അതെകുറിച്ചുള്ളിൽ സമവായസംബന്ധന ഉള്ള ഇരിപ്പു അന്യമാസിദ്ധമാകുന്നു എന്നും സിദ്ധമായി ആവിടെ അതെകുറിച്ചുള്ളിൽ സമവായ സംബന്ധന ഉള്ള ഇരിപ്പു കാരണമെന്നും മഹത്വം അന്യമാസിദ്ധമാകുന്നു എന്നും പറയരുതെ എന്നുണ്ടെങ്കിൽ മഹത്വതപമെന്നതൊരു ജാതിയല്ലായ്യാൽ അതിന്നു തന്നെ കാരണതാനിയമകതാത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതു ലാഘവ പാടാകയാൽ നല്ലതാകുന്നു- എന്നും കൂടെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ളിടത്തും ഇങ്ങിനെ കാരണതപ നിരൂപണയുടെ സംക്ഷേപം-

൨൨. സമവായികാരണതപം ഭവ്യസ്യവെതിവിജ്ഞയേ ഗുണകർമ്മമാത്രവൃത്തിജ്ഞയേ മാപ്യസമവായിമൊതുതപം ||

അന്വയം- സമവായികാരണതപം- ഭവ്യസ്യ- എവ- ഇതി- വിജ്ഞയം- അഥ- അസമവായിമൊതുതപം- അവി- ഗുണകർമ്മമാത്രവൃത്തി- ജ്ഞയം-

അന്വയാർത്ഥം- സമവായി കാരണതപം ഭവ്യത്തിന്നുതന്നെ എന്ന വിജ്ഞയമായി ഭവിക്കുന്നു- അന്വയം അസമവായി മൊതുതപവും ഗുണകർമ്മമാത്രവൃത്തിയായിട്ടു ജ്ഞയമായി ഭവിക്കുന്നു-

സാരം— സമവായികാരണതാമെന്നത ഭൂട്ടാളിലല്ലാതെ
 വെറുനെനിൽ ഇരിക്കില്ല അസമവായികാരണതാമെന്നത ഗുണ
 കർമ്മങ്ങളിൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു. എന്നാൽ ഗുണകർമ്മങ്ങൾ
 ക്ഷണസമവായികാരണതാം സാധമ്യമെന്നായിരിക്കും ഇപ്പറഞ്ഞ
 തിന്നതാൽപര്യമെന്നു ഭവിക്കരുത്— അസമവായികാരണതാം ഗുണ
 കർമ്മങ്ങളിൽ നിന്ന അന്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളുടെ വൈ
 ധമ്യമാകുന്നു എന്നാകുന്നു ഇതിന്റെ ആശയമെന്ന അറിഞ്ഞു
 കൊൾക അഥവാ അസമവായികാരണതാമെന്നതിന്ന അസമ
 വായി കാരണങ്ങളായവ സൂക്ഷ്മങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നതായിരുന്നെങ്കിൽ
 നിന്ന അന്യയായിരുന്നെങ്കിൽ ഇരിക്കുന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതായാ പൂരി
 ള്ളത എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക— എന്നാൽ ജ്ഞാ
 നാമുതലായ ഗുണങ്ങൾ അസമവായികാരണങ്ങളായിരുന്നാലും
 അസമവായികാരണതാം ഗുണകർമ്മങ്ങളുടെ സാധമ്യമെന്നത
 ന്നമെൽപറഞ്ഞതിന്റെ ആശയമെന്നു കല്പിക്കുകയുംമാം— ഗു
 ണങ്ങളിൽ അന്തർഭൂതങ്ങളായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനാമുതലായതുക
 ളിൽ അസമവായികാരണതാമില്ല എന്നിരിക്കിലും അസമവായികാ
 ണങ്ങളായ ഗുണങ്ങളിലും കർമ്മങ്ങളിലും ഇരിക്കുന്നതായിരുന്നെങ്കിൽ
 തയല്ലാത്തതായിരുന്നെങ്കിൽ ഇരിക്കുന്ന ജാതി എന്നതു ഗുണതാമെന്നാ
 പരവാൻ വിരോധമില്ലാത്തതാകയാലും ഗുണതാമെന്ന ജാതിമ
 റുള്ള ഗുണങ്ങളിലെന്നപോലെ ജ്ഞാനാമുതലായ ഗുണങ്ങളിലാ
 ഇരിക്കുന്നതാകയാലും അഗ്യാപ്തിയെപരവാൻ മെൽപ്രകാരമാ
 യാലും പിന്നെ വഴിയില്ല സത്താഭിന്ന എന്നതുകൂടെ ഉണ്ടാക
 യാൽ അസമവായികാരണങ്ങളിലെന്നപോലെ സമവായികാ
 ണങ്ങളിലും സത്താജാതി ഇരിക്കുന്നതിനെക്കൊണ്ട അതിവാ
 പ്തിയെപരവാൻ വഴിയില്ല— ഇതിനായി കൊണ്ടാകുന്നു അസ
 മവായികാരണമുതിർത്ത സത്താഭിന്ന ജാതിമത്താമെന്ന പരയെണ്ടി

വന്നതു എന്നുധരിച്ചുകൊൾകയുംവെണം-

൨൩- അന്യത്രവിശ്വഭൂതഭൂതശ്രിതത്വമിഹൊച്ഛതേ! ക്ഷി
ത്വാദീനാം നവാനന്തഭൂതപുണ്ണയോഗിത്യേ

അനന്തം- ഇഹ- നിത്യഭൂതഭൂതഃ അന്യത്ര- ആശ്രിതത്വം-
സാധർമ്മ്യം- ഉച്യതേ - ക്ഷിത്വാദീനാം- നവാനാം- തു- ഭൂതപു
ണ്ണയോഗിതേ- സാധർമ്മ്യം- ഉച്യതേ-

അന്യായം- ഇതുകൾ- ഇതുകൾ- നിത്യഭൂതങ്ങളിൽനി
ന്നഅന്യങ്ങളിൽ ആശ്രിതത്വം സാധർമ്മ്യമെന്നു വചിക്കപ്പെട്ട
ന്നു ക്ഷിത്വാദികളാകുന്ന വെതുകൾക്കു ഭൂതപുണ്ണയോഗിത
കൾ സാധർമ്മ്യമായിവചിക്കപ്പെടുന്നു

പരിഭാഷാ- ഇതുകൾ പദാർത്ഥങ്ങൾ- നിത്യഭൂതങ്ങൾ-
നിത്യങ്ങളായിരിക്കുന്നഭൂതങ്ങൾ- നിത്യങ്ങൾ-നാശമില്ലാത്തവ-
ഭൂതങ്ങൾ- ഗുണാധികരണങ്ങളായ വസ്തുക്കൾ ആശ്രിത
ത്വം-ആശ്രിതങ്ങളാപൂയിനുള്ളതു ആശ്രിതങ്ങൾ-ആശ്രയിച്ചു
വ- ആശ്രയിക്കു-ഒന്നിങ്കൽഇരിക്കുക- സാധർമ്മ്യം-സമാനമായ
ധർമ്മം- വചിക്കു-പറക- ക്ഷിത്വാദികൾ-ക്ഷിതിതട്ടങ്ങിയുള്ളവ-
ക്ഷിതി-ഭൂമി ഭൂതപുണ്ണയോഗിതകൾ- ഭൂതപുണ്ണയോഗിത
ഗിതയും ഭൂതപുണ്ണയോഗിതമെന്നജാതി- ഗുണയോഗിതം-ഗു
ണയോഗികളാപൂ എന്നുള്ളത- ഗുണയോഗികൾ-ഗുണയോഗംഉ
ള്ളവ- ഗുണയോഗം- ഗുണങ്ങളാകുന്നവ- ഗുണങ്ങൾ-
രൂപരസാദികൾ- യോഗം-ചെപ്പ്- സാധർമ്മ്യം-സമാനമായ
ധർമ്മം- വചിക്കു-പറക-

സാരം- ഭൂമിയുടെ പദാർത്ഥങ്ങൾ ജലപദാർത്ഥങ്ങൾ തേ
ജസ്സിയുടെ പദാർത്ഥങ്ങൾ വായുപദാർത്ഥങ്ങൾ ആകാശം കാ
ലം ദിക്കു ആത്മാവ മനസ്സ് ഇങ്ങിനെള്ള നിത്യഭൂതങ്ങളെ
പ്പിച്ഛിക്കുന്നവർത്തമാനങ്ങൾക്കു വൃത്തിമത്ത്വം സാ
ധർമ്മ്യമാകുന്നു- വൃത്തി ഒന്നിങ്കലുള്ളതുപിച്ഛിക്ക- അതുള്ളതുകൾഎ
ത്രവൃത്തിമത്തുകൾകൊണ്ടു വൃത്തിമത്തുകൾപൂയിനുള്ളഅവസ്ഥ
യെവൃത്തിമത്ത്വമെന്നുപറയുന്നു നിത്യഭൂതങ്ങൾക്കു ഒന്നിനെ
ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥിതിയില്ലാത്തതുകൾക്കു അങ്ങിനെയുള്ള
സ്ഥിതിയുണ്ടു അതുവെട്ടുവായിട്ടു നിത്യഭൂതങ്ങളെപ്പിച്ഛിക്കുന്ന
കൂടെപറയേണ്ടിവന്നു. സർവ്വങ്ങളിലും ആശ്രിതത്വംസാധർമ്മ്യം
എന്നുപറഞ്ഞാൽ അനന്തശ്രിതപദാർത്ഥങ്ങളായ നിത്യഭൂതങ്ങ
ളുംസർവ്വങ്ങളിൽ ചെന്ന്രിക്കുകൊണ്ടും അതുകൾആശ്രിത

തപംസംഭവിക്കാത്തതുകൊണ്ടും അപ്രാപ്തിവന്നുപോകുമെന്നറി
ക- വൃത്തിമത്താമെന്നതിനെ സമവായാദിസംബന്ധവിശെ
ഷംകൊണ്ടു വിശേഷിപ്പിക്കണം എന്തിനായിട്ടെന്നാൽവി
ശേഷണതാഹ്വനോദസംബന്ധത്തെ സീകരിച്ചിട്ടു നിത്യഭ
വ്യങ്ങളും മറ്റുള്ളതുകൾപൊലെ കാലത്തിങ്കൽ ഇരിപ്പോടുകൂടി
യതുകൾകയാൽനിത്യഭവ്യങ്ങളെ ഒഴിച്ചു മറ്റുള്ളതുകൾക്കു ആ
ശ്രിതത്വം സാധമ്യമെന്നു പറഞ്ഞതിന്നു അതിപ്രാപ്തി എന്നൊ
രുദോഷമുണ്ടു ആയുർത്ഥമെന്നാകട്ടെ അതിനായിക്കൊണ്ടുള്ള
സംബന്ധത്തെ സീകരിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥിതി എന്ന വിവരിച്ചുത
ന്നു പറയണമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഭൂമിമുതലായവെതുക
ൾക്കു ഭവ്യത്വം സാധമ്യമാകുന്നു- ഭവ്യത്വമെന്നു ജാതിയിലും ഭ
വ്യങ്ങളിലുമിരിക്കുന്നതും ഭവ്യങ്ങളല്ലാത്തതിൽ ഇരിക്കാത്തതുമാ
കുന്നു എന്നല്ലൊ ഇപ്രകാരം ഗുണയോഗിത്വവും സാധമ്യംതന്നെ
എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക ഗുണയോഗിത്വം = ഗുണസംബന്ധമെന്ന
സംക്ഷേപം ഗുണഗുണികളുടെ സംബന്ധം സമവായാമാകയാൽ
അതിനെത്തന്നെ വിശേഷിച്ചു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയുണ്ടെന്നും-

൨൪- ക്ഷിതിജ്വലം തഥാ തൈജഃ പവനാ മനഃ ഏവ ച | പര
പരത്വമുത്തത്വക്രിയാവൈഗാത്രയഃ ||

അനന്തരം- ക്ഷിതിഃ- ജ്വലം- തഥാ- തൈജഃ- പവനഃ- മനഃ-
ച- അമി- ഏവ- പരാപരത്വമുത്തത്വക്രിയാവൈഗാത്രയഃ-
ഭവന്തി-

അനന്തരം- ക്ഷിതിയും ജ്വലവും അപ്രകാരത്തെ സ്തംഭം
പവനനും മനസ്സുമാകുന്ന രണ്ടു പദാർത്ഥങ്ങൾ തന്നെ പരാപ
രത്വമുത്തത്വക്രിയാവൈഗാത്രയങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ - ക്ഷിതിഃ- ഭൂമി- ജ്വലം= വെള്ളം- തൈജസ്സ്= അ
ഗ്നി- ആദിത്യൻ= ഇങ്ങിനെ തൂടങ്ങിയുള്ളത- പവനൻ= വായു- പ
രാപരത്വമുത്തത്വക്രിയാവൈഗാത്രയങ്ങൾ= പരാപരത്വമുത്ത
ത്വക്രിയാവൈഗാത്രങ്ങൾക്കു ആശ്രയങ്ങൾ= പരാപരത്വമുത്ത
ക്രിയാവൈഗാത്രങ്ങൾ പരത്വവും അപരത്വവും മുത്തത്വവും ക്രിയ
യും വൈഗാത്രവും- പരത്വം= പരത്വമെന്നു ഗുണം- അപരത്വം= അ
പരത്വമെന്നു ഗുണം- മുത്തത്വം= ഉപാധിവിശേഷം (അതി
ന്റെ നിമിത്തം)- അപക്വപരിമാണവത്വമെന്നാകുന്നു- അ
പക്വപരിമാണവത്വം= അപക്വപരിമാണവത്തായവു എന്നു
ഇതു- അപക്വപരിമാണവത്വം= അപക്വപരിമാണമുള്ളതു-
അപക്വപരിമാണം= അപക്വമായിരിക്കുന്ന പരിമാണം-

അപക്വഃ=താഴെയാടുത്തിയത - പരിമാണം= പരിമിതമാണ്-
(ഇത്ര എന്നുള്ളതുകൊണ്ടുതന്നെ ഗുണമാകുന്നു-) ക്രിയ=കർമ്മം-
വെഗം=വേഗമാകുന്നഗുണം- (ഇതുസംസ്കാരമെന്നഗുണത്തിൽ
അന്തർവിചിതമാകുന്നു-) ആശ്രയങ്ങൾ=ഇരിപ്പടങ്ങൾ-

സാരം— ഭൂമി-ജലം- തെജസ്സ്- വായു-മനസ്സ് ഇതുകൾക്കു
പരതാവും- അപരതാവും മൂർത്തതാവും ക്രിയയും വെഗവും സാ-
ധ്യത്വമാകുന്നു- പരതാപരതാലായതുകൾക്കുവെട്ടെ ദൈർഘ്യത്തുവെട്ടെ
ന്നതായും ദ്രാഗ്യതാമില്ലാത്തതെന്നുവെട്ടെ അന്തരതായായും ഉള്ള ജാ-
തിയാതെന്നൊ അതുവെട്ടെപറഞ്ഞതുകൾക്കു സാധ്യത്വമെന്ന
ത്രെ ഇതിന്റെ ആശയമാകുന്നു - അതുവെട്ടെ വാട്ടയാതൊരു വെട്ടെ
ദിവസ്സുകളിൽ പരതാദികൾ ഉണ്ടായില്ലയൊ അതുകളിൽ അ-
വ്യാപ്തിയുണ്ടെന്നു ശങ്കിച്ചിട്ടുണ്ടു അതുകളിലും വെട്ടെപറഞ്ഞവ
കാരമുള്ള ജാതി ഉണ്ടാകുമല്ലൊ അതിനെ സ്പർശിച്ചു സ്പർശ-
മെട്ടെപ്രകാരമുള്ള അവ്യാപ്തിയെ നിരസിക്കാമെന്നറിഞ്ഞുകൊ-
ൾക-

൨൫ കാലചാത്മദിശാംസപ്തഗതതാം പരമം മമൽക്ഷിത്യാ
ദിപഞ്ചഭൂതാനി ചതാരിസ്സർവ്വവന്തിഹി

അന്വയം — കാലചാത്മദിശാംസപ്തഗതതാം പരമം- മ-
മൽ-ച- സാധ്യത്വം- ക്ഷിത്യാദി- പഞ്ച- ഭൂതാനി- ഭവന്തി-
ചതാരി-ഹിസ്സർവ്വവന്തി-ഭവന്തി-

അന്വയാർത്ഥം—കാലചാത്മദികൾക്കു സപ്തഗതതാവും പ-
രമായിരിക്കുന്ന മമത്തും സാധ്യത്വമായിരിക്കുന്നു-ക്ഷിതിയാ-
കുന്ന ആദിയാടുത്തിയതായിട്ടു അഞ്ചുഭൂതങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു-
നാലുതന്നെ സ്പർശത്തുകൾക്കായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— കാലചാത്മദികൾ=കാലവും വായുവും ആ-
ത്മാവും ദിക്കും-ചം=ആകാശം- സപ്തഗതതാം=സപ്തഗതമാവു-
എന്നുള്ളത- സപ്തഗതം=സപ്തങ്ങളിൽ ഗതം- സപ്തങ്ങൾ=ഒട്ടാ-
ഴിയാതെ ഉള്ളവ ഗതം=ഗമിച്ചത- ഗമിക്കു=സംയോഗിക്കു-പ-
രമം=ഉൽകൃഷ്ടം- (ഒന്നിനെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടും താഴെയില്ലാത്തത)
മമത്തം=മമതാം (വെട്ടെവെന്ന സാരം) ക്ഷിതി=ഭൂമി ഭൂതങ്ങ-
ൾ=ഭൂതമെന്നു ധർമ്മത്താടു കൂടിയവ- സ്പർശത്തുകൾ=സ്പർ-
ശമുള്ളവ സ്പർശം=സ്പർശമെന്ന ഗുണം-

സാരം— കാലത്തിന്നും ആത്മാവിന്നും ദിക്കിന്നും സപ്തഗ-
തതാം സാധ്യത്വമാകുന്നു സപ്തഗതതാമെന്നതെല്ലാപാധിയാക-
യാൽ അതിനെ നിവൃത്തിക്കുന്നു അതുവെട്ടെ വായിട്ടു സപ്തമു

ത്തസംയോഗിത മെന്നഅതിനെനിവ്വിച്ചുകൊൾക. 'സർവ്വമു
ത്തസംയോഗിതം = സർവ്വമുത്തസംയോഗികളാവുമെന്നുള്ളതു.
സർവ്വമുത്തസംയോഗികൾ = സർവ്വമുത്തസംയോഗം ഉള്ളവ സ
ർവ്വമുത്തസംയോഗം = സർവ്വമുത്തങ്ങളിൽ ഉള്ളസംയോഗം. സ
ർവ്വമുത്തങ്ങൾ = സർവ്വങ്ങളായിരിക്കുന്നമുത്തങ്ങൾ. സർവ്വങ്ങൾ = ഒ
ട്ടൊഴിയാതെ ഉള്ളവ. മുത്തങ്ങൾ = അപഗ്രഷ്ടപരിമാണങ്ങളായ
വസ്തുക്കൾ സംയോഗം = യോജിപ്പ്.) ഇങ്ങിനെ സർവ്വമുത്തസം
യോഗിതമെന്നതിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക ഇവിടെ
മുത്തപദത്തെവിട്ടു സർവ്വസംയോഗിത മെന്ന പദത്തോൽ അസം
ഭവമുണ്ടു. സംയോഗമെന്നത ഒരു ഗുണമാകുന്നു അത എല്ലാ
പദാർത്ഥങ്ങളിലുമുണ്ടാകുന്നതല്ല അതു ഹേതുവായിട്ടു സർവ്വ സം
യോഗമെന്നത അപ്രസിദ്ധം തന്നെ എന്നു വരുമല്ലോ സർവ്വ
പദത്തിന്നു സർവ്വമായ ദ്രവ്യമെന്നുള്ള അർത്ഥം കല്പനയെച്ചെയ്താ
ലും പരമമഹത്തകളായ ആകാശദികൾക്കു അന്യോന്യം സം
യോഗത്തെ അംഗീകരിച്ചിട്ടില്ലാത്തതാൽ പിന്നെയും അസംഭ
വം തടുത്തുകൂടാ എന്നു വരും. സർവ്വമുത്ത സംയോഗിതമെ
ന്നായാൽ ഒരു ദ്രവ്യവുമില്ല അതുകൊണ്ടു അപ്രകാരം നിവ്വിചി
ക്കണമെന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക. കലത്തിന്നും ആകാശത്തി
ന്നും ആത്മാവിന്നും ദിക്കിന്നും പരമമഹത്ത്വം സാധ്യമുതന്നെ
പരമമഹത്ത്വമെന്നത ഒരു ജാതിവിശേഷമാകുന്നു എന്ന ചിലർ
അംഗീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. അന്യന്മാർ ഒന്നിനെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടും
താഴ്ന്നൊട്ടുകൂടാത്തതായ വലുപ്പമെന്ന പരിമാണത്തൊട്ടുകൂടിയതു
കളാവുമെന്നുള്ള അവസ്ഥതന്നെ പരമമഹത്ത്വമാകുന്നതെന്നു
പറയുന്നു. കാലദികൾ ചെറുതായിട്ടുള്ളവയോ വലുതായിട്ടുള്ളവ
യോ ഇടയിൽ പെട്ടതുകൾ ഉണ്ടെന്നുള്ള വിചാരത്തിൽ വലുതായി
ട്ടുള്ളവയാകുന്നു എന്നത സ്ഥിരപ്പെട്ടതാകുന്നു. ചെറുതായിട്ടുള്ളവ
യാകുന്നു എന്നുള്ള വ്യവഹാരത്തിന്നു ചെറുപ്പമെല്ലൊക്കാരണമാ
കുന്നത ഇപ്രകാരം വലുതായിട്ടുള്ളവയാകുന്നു എന്നുള്ള വ്യവഹാ
രത്തിന്നു വലുപ്പവും കാരണമാകുന്നു ചെറുപ്പവും വലുപ്പവും പ
രിമാണമെന്ന ഗുണത്തിൽ അന്തർവിചിത്രതകളാകുന്നു. അങ്ങി
നെയുള്ള മഹത്ത്വവും ഒന്നിനെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടല്ലാതെ തൊ
ന്നുകയില്ല മഹത്ത്വം എന്നു പറയുമ്പോൾ എന്തിനെക്കാൾ എ
ന്ന ആകാശക്കു ഭവിക്കുന്നതാകയാൽ ഒരു വസ്തുവിനെ കാണി
ച്ചു കൊടുക്കണം. ഇങ്ങിനെ ഒന്നിനെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടു മഹ
ത്തായിരുന്നാലും മറ്റൊന്നിനെ അപേക്ഷിക്കുപോൾ അതി

നെത്തന്നെ ചെറിയതെന്നും പറയണമെന്നു വരികിൽ അതിന്റെ മഹത്വം മറ്റൊന്നിനെ അർത്ഥപ്പെടുത്താൻ താഴെത്തള്ളതായിരിക്കും താഴെത്തള്ള സംസ്കൃതവാക്കു അപകുഷ്ടമെന്നാകുന്നു അപകുഷ്ടത്തിന്ന ആശ്രയമായിരിക്കുന്ന പരിമാണത്തെ അപകുഷ്ടപരിമാണമെന്നു പറയുന്നു. അപകുഷ്ടത്തിന്ന ആശ്രയമല്ലാത്തതിനെ പരമമഹത്തെന്നു പറയുന്നു. അതികവിരിക്കുന്ന പരമമഹത്താപ്യ എന്നുള്ള അവസ്ഥയ്ക്കു ഒന്നിനെ അപേക്ഷിച്ചാലും താഴെത്തള്ളിയായാലത്രെ പരമപദംകൊണ്ടുവിശേഷിപ്പിക്കപ്പെട്ടതെന്നും അങ്ങനെയുള്ള പരിമാണം ആകാശത്തിനും ആകാശത്തിനും ആത്മാവിനും ദിക്കിനുമുള്ളതാകയാലും വേറെ ഒന്നിന്നു മില്ലാത്തതാകയാലും അതുകൾക്കു പരമമഹത്താം സാധർമ്മ്യമാകുന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ക്ഷിതിയാദിയായ അഞ്ചുപദാർത്ഥങ്ങൾ ഭൂമിയും ജലവും തെങ്ങുസ്തം വായുവും ആകാശവുംആകുന്നു. ക്ഷിതിയുപേക്ഷാമതദ്യെപ്പാമ എന്ന ദ്രവ്യങ്ങളെ പരിഗണിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ - അതുകൾക്കു ഭൂതതമെന്നത സാധർമ്മ്യമാകുന്നു. ഭൂതതമെന്നതഎന്താകുന്നു എന്നുണ്ടെങ്കിൽ അവരെക്കുറിച്ച് ഞാൻ പറയുന്നു. ഇവിടെ ഭൂതതമെന്നത ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യവിശേഷഗുണവത്താകുന്നു. ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യവിശേഷഗുണവത്താം=ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യവിശേഷഗുണവത്തുകൾവുമുണ്ടുത- ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യവിശേഷഗുണവത്തുകൾ=ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യ വിശേഷഗുണമുള്ളവ. ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യവിശേഷഗുണം=ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യമായിരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണം- ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യം=ബഹിരിന്ദ്രിയംകൊണ്ടുഗ്രാഹ്യം ബഹിരിന്ദ്രിയം=ബഹിരിന്ദ്രിയത്തിലുള്ള ഇന്ദ്രിയം- ബഹിരിന്ദ്രിയം=പുറം- ഇന്ദ്രിയം=കണ്ണു മുതലായവ. ഗ്രാഹ്യം ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവായോഗ്യം- ഗ്രഹിക്കാൻ അർഹം. വിശേഷഗുണങ്ങൾ=രൂപം, സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛാ, ദോഷം, പ്രയത്നം, രൂപം, രസം, ഗന്ധം, സ്പർശം, സ്തോമം, സാംസ്കാരികവേദനം, അഭിജ്ഞം ഭാവനം, ശബ്ദം- ഇതുകൾകുന്നു) ഇങ്ങിനെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഭൂമിക്കുള്ള ഗന്ധം മൂക്കുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു. ജലത്തിങ്കലെ ശീതസ്പർശം താലുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു. തെങ്ങുസ്തിന്റെ ശീതസ്പർശവും താലുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു വായുവിന്റെ സ്പർശവും താലുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ആകാശഗുണമായ രേഖയും ചെവികൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ഇങ്ങിനെ അതാത ബഹിരിന്ദ്രിയംകൊ

ണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൂടായ വിശേഷഗുണങ്ങൾ ഭൂമിതുടങ്ങിയുള്ള അഞ്ചുഭൂമുഖങ്ങളിൽ ഇനിയും ഉണ്ടു- ഭൂമിയിൽ രൂപം, രസം, ഗന്ധം, സ്പർശം ഇങ്ങിനെ ബഹിരിന്ദ്രിയ ഗ്രാഹ്യങ്ങളായ വിശേഷഗുണങ്ങൾ ൨ ജലത്തിൽ രൂപം, രസം, സ്പർശം, സ്നേഹം, സാംസിദ്ധികഭൂതം ഇങ്ങിനെ മെൽ പ്രകാരമുള്ള വിശേഷ ഗുണങ്ങൾ അഞ്ചു- തെജസ്സിങ്കൽ രൂപം, സ്പർശം ഇങ്ങിനെ മെൽ പ്രകാരമുള്ള വിശേഷഗുണങ്ങൾ ൨- വായുവിങ്കൽ സ്പർശം എന്ന തന്നെ ആകാശത്തിങ്കൽ ശബ്ദം എന്ന തന്നെ ആകുകയും രണ്ടും ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യങ്ങളെല്ലാം ആകുന്നതു- ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യമായ ഒരുവിശേഷ ഗുണമുണ്ടായാലും ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യ വിശേഷഗുണവത്ത്വത്തെപ്പറയുകയും ഇപ്രകാരം ചെയ്താൽ ഭൂമിതുടങ്ങി അഞ്ചുപദാർത്ഥങ്ങൾക്കു ഭൂതത്വമെന്നതു സമാന്യമുമാണെന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഭൂമിതുടങ്ങിനാലു പദാർത്ഥങ്ങൾക്കു സ്പർശമെന്നും സാധർമ്മ്യമാകുന്നു- സ്പർശമെന്നതു ഭൂമിയിലും ജലത്തിങ്കലും തെജസ്സിലും വായുവിങ്കലുമിരിക്കുന്നു- ഘോര യാതൊരു പദാർത്ഥത്തിങ്കലും ഇരിക്കുന്നതുമില്ല- ആകാശദിശിഷ്ടഭൂമുഖങ്ങളിൽ സ്പർശമില്ല ഗുണകർമ്മ സാമാന്യവിശേഷസമവായാ ഭാവങ്ങളിലുമില്ല- ഇങ്ങിനെ യാകയാലെത്രെ അതു സാധർമ്മ്യമായതെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും ചെയ്തും

൨. ന. ഭൂപ്രാരംഭശബ്ദമുൾപ്പെട്ടാദമാകാശശരീരിണാം । അപ്യാപ്യവൃത്തിഃ ക്ഷണികൊവിശേഷഗുണമുഷ്യതേ ॥

അനന്തം — ചതുർഷ്വഭൂപ്രാരംഭം- സ്വാൽ- അഥ- ആകാശശരീരിണാം- അപ്യാപ്യവൃത്തിഃ- ക്ഷണികഃ- വിശേഷഗുണഃ- ഇഷ്യതേ-

അനന്തയാത്മം — നാലു പദാർത്ഥങ്ങളിൽ ഭൂപ്രാരംഭം ഭാഗിക്കാ- ആകാശശരീരികൾക്കു അപ്യാപ്യ വൃത്തിയായിയും ക്ഷണികയായിയും ഇരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണം സാധർമ്മ്യമായിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു-

പരിഭാഷാ — ഭൂപ്രാരംഭം=ഭൂവൃത്തിന്റെ ആരംഭം- ഭൂപ്രാരംഭം=മുതലായതു- ആരംഭം=ഉൽപാദനം- ആകാശശരീരികൾ=ആകാശവും ശരീരികളും- ശരീരികൾ ആത്മാക്കൾ- അപ്യാപ്യവൃത്തി=വ്യാപിക്കാതെ വർത്തിക്കുന്നതു- വ്യാപിക്കു സർവ്വത്രസംബന്ധിക്കു- വർത്തിക്കു=ഇരിക്കു- ക്ഷണികം=ക്ഷണമാത്രം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു

സാരം — ധൂമ്രിവി, ജലം, തെജസ്സ്, വായു- െം നാലു പ

ദാർശനിക പ്രശ്നങ്ങൾക്കു സാധാരണമാകുന്നു. കാരണമേ
 വ്യക്തികളിൽനിന്നു കാര്യം വ്യക്തികളുടെ ജനനമാകയാൽ മെൽ പ
 റഞ്ഞുകൾ നാലു പ്രശ്നങ്ങൾക്കുമാകുന്നു. കാര്യവ്യക്തികളായി
 ിക്കുന്ന ഘടാദികൾ ഒരു വ്യക്തിയെപ്പോലും ഉണ്ടാക്കുന്നില്ല. അതു
 മെൽവായിട്ടു പരിശോധിക്കുകയായ നാലുപ്രശ്നങ്ങൾക്കു പ്രശ്ന
 രംഭകത്വം സാധാരണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഘടാദികളിൽ അപ്രാ
 പ്തി ഭവിക്കും- എങ്കിലും പ്രശ്നമവായി കാരണവൃത്തി പ്രത്യേ
 വ്യാപ്ത ജാതിമത്തമെന്ന അതിന്റെ ആശയമാകയാൽ ദോഷ
 മില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. പ്രശ്നമവായി കാരണവൃത്തി പ്രത്യേ
 വ്യാപ്തജാതിമത്തമെന്നു പ്രശ്നമവായി കാരണവൃത്തി പ്രത്യേ
 വ്യാപ്തജാതി മത്തമെന്നുപറഞ്ഞാൽ- പ്രശ്നമവായികാരണവൃ
 ത്തിപ്രത്യേവ്യാപ്തജാതിമത്തമെന്നുപ്രശ്നമവായി കാരണവൃത്തിയാ
 യി പ്രത്യേവ്യാപ്തയായിരിക്കുന്ന ജാതിയുള്ളത- പ്രശ്നമവായി
 കാരണവൃത്തി=പ്രശ്നമവായി കാരണങ്ങളിൽ വൃത്തിയൊട്ടു
 ിയത- പ്രശ്നമവായികാരണങ്ങൾ പ്രശ്നങ്ങളുടെ സമവായികാ
 രണങ്ങൾ- വൃത്തി=സ്ഥിതി. പ്രത്യേവ്യാപ്ത=പ്രത്യേവ്യാപ്തിന്റെ
 വ്യാപ്തം- പ്രത്യേവ്യാപ്തിയെത്തന്നെ ഇരിക്കാത്തത എന്ന സാരം)
 ഇങ്ങിനെ മെൽ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾ
 ക- ഘടാദികളിൽ പ്രശ്നരംഭകത്വമില്ല എങ്കിലും പ്രശ്നമവാ
 യി കാരണങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നതായിരുന്ന പ്രത്യേവ്യാപ്തിയെത്ത
 ന്നതെ ഇരിക്കാത്തതായിരുന്ന ജാതി എന്നത പരിശോധിക്കുകയാ
 കയാലും ആ ജാതി ഘടാദികളിലു മിരിക്കുകയും മെൽ പ്രകാ
 രം പറഞ്ഞാൽ അപ്രാപ്തിയില്ല- എങ്കിലും പ്രശ്നമവായി കാ
 രണവൃത്തിയായും പ്രത്യേവ്യാപ്തയായിരുന്ന ജാതി എ
 ന്നതുകൊണ്ടു പ്രത്യേവ്യാപ്തിയും ഗ്രഹിക്കാം- പ്രശ്നമവായി കാ
 രണങ്ങൾ പ്രത്യേവ്യാപ്തി തന്നെ- അതുകൊണ്ട് പ്രത്യേവ്യാപ്തി ജാതി
 ഇരിക്കാത്തതായാൽ അതപ്രശ്നമവായി കാരണ വൃത്തിയാകുന്നു പ്രത്യേ
 വ്യാപ്തജാതി പ്രത്യേവ്യാപ്തിയെത്തന്നെ സ്ഥലമായ ഗുണാദികളിൽ ഇരിക്കു
 ന്നില്ല ഇങ്ങിനെയൊക്കെയാൽ അതിന്നു പ്രത്യേവ്യാപ്തിയുമുണ്ടു-
 പ്രത്യേവ്യാപ്തി ജാതി എന്നതു കൊണ്ടു പ്രത്യേവ്യാപ്തിയെത്തന്നെ ഗ
 റിക്കാതെപോൾ അതുസകല പ്രത്യേവ്യാപ്തി സാധാരണമായിരിക്കുന്നതാ
 കയാൽ അതിപ്രാപ്തിയെ പറയാം. അതു മെൽവായിട്ടു മെൽ
 പറഞ്ഞ വാക്യത്തിൽ പ്രത്യേവ്യാപ്തി എന്നതിന്റെ ദോഷം പ്രത്യേ
 വ്യാപ്തി എന്നതിനെ കൂടെ യൊജിപ്പിക്കണം. അതിനെ
 യൊജിപ്പിക്കുമ്പോൾ അങ്ങിനെ ഉള്ള ജാതി പ്രത്യേവ്യാപ്തിയെ

തായിരുന്ന മിരിക്കുന്നമെന്നതു വരുന്നതാകയാൽ മെൽ പ്രകാരമുള്ള അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കില്ലെന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വെണം- ആകാശത്തിനും ആത്മാവിനും അപ്യാപ്യൂഷ്ണി വിശേഷഗുണവത്താവും ക്ഷണികവിശേഷ ഗുണവത്താവും സാധർമ്മ്യമാകുന്നു- ആകാശത്തിൽ അപ്യാപ്യൂഷ്ണിയായ വിശേഷഗുണം ശബ്ദം തന്നെ- ഒരുത്തരൂ ശബ്ദമുള്ളപ്പോൾ മറ്റൊരുത്തരൂ അതിന്റെ അഭാവം കൂടെ ഇരിക്കുന്നതാകകൊണ്ടു ശബ്ദം അപ്യാപ്യൂഷ്ണിയാകുന്നു- അത്രതന്നെ അല്ല വിശേഷഗുണമെത്ര ആകുന്നത- ഇതു മുഖ്യ പരഞ്ഞിട്ടുണ്ടു- ആത്മാവിൽ അപ്യാപ്യൂഷ്ണിയായ വിശേഷഗുണം ജ്ഞാനമാകുന്നു- ആത്മാവ സർവ്വവ്യാപിയാകുന്നു എന്നല്ല സിദ്ധാന്തമാകുന്നത- അങ്ങിനെയുള്ള ആത്മാവിനും യാതൊരു ഭാഗം ശരീരത്തോടു ചെന്നിരിക്കുന്നുവോ അവിടെയല്ലാതെ ജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നില്ല- അതു ഫലത്തുവായിട്ടു ജ്ഞാനം അപ്യാപ്യൂഷ്ണിയായിട്ടുള്ളതുതന്നെ- ഉദാഹരണവിശേഷ ഗുണമായി പറകപ്പെട്ട ശബ്ദവും ജ്ഞാനവും ക്ഷണദൈർഘ്യമായി കളകയാൽ ക്ഷണികങ്ങളാകുന്നു- അതു ഫലത്തുവായിട്ടു ക്ഷണിക വിശേഷ ഗുണവത്താ സാധർമ്മ്യമാകുന്നു പറയാം-

൨൦. രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷയോഗിസ്യാൽപ്രഥമം ത്രികം ഇന്ദ്രണീഭേദരസവരീടാഭയാനൈർമിത്തികോഭവഃ ||

അന്വയം- പ്രഥമം- ത്രികം- രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷയോഗി- സ്യാൽ- ഭേദ- ഗുണീ- രസവരീ, ച- ഭവയാഃ, നൈർമിത്തി- കഃ- ഭവഃ, ഭവതി-

അന്വയാർത്ഥം- പ്രഥമമായിരിക്കുന്ന ത്രികം രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷയോഗിയായി ഭവിക്കും, രണ്ടുകൾ ഗുണകളായിട്ടും രസവത്തുകളായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു. രണ്ടുകൾക്ക് നൈർമിതികമായിരിക്കുന്ന ഭവം ഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷ- പ്രഥമം=ആദ്യം, ത്രികം=മൂന്നു, രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷയോഗി=രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷയോഗമുള്ളത, രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷയോഗം=രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷങ്ങളുടെയോഗം, രൂപഭവതപ്രത്യക്ഷങ്ങൾ=രൂപവും ഭവതാവും പ്രത്യക്ഷവും- രൂപം=വെളുപ്പു മുതലായവയും, ഭവതം=ഭവതമെന്നഗുണം, പ്രത്യക്ഷം=ഇന്ദ്രിയസംയോഗം ഫലത്തുവായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനം- യോഗം=സംബന്ധം- രണ്ടുകൾ=രണ്ടുഭവ്യങ്ങൾ, ഗുണകൾ=ഗുണപരമുള്ളവ, ഗുണതം=ഗുണപരമെന്നഗുണം- രസവത്തുകൾ=ര

സമുജ്ജവ- രസം=രസമെന്നുണ്ണം- (മധുരമുതലായത്) ഒന്നെ
മിത്തികം=നിമിത്തത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നത്- നിമിത്തം=കാ
രണം- ദ്രവം=ദ്രവത്വമെന്നുണ്ണം-

സാരം— ആദ്യമായ മൂന്നു എന്നത ഭൂമി ജലം, തെജസ്സ് -
ഇതുകൊണ്ടു-ഭൂമിക്കും ജലത്തിനും തെജസ്സിനും രൂപവത്ത്വ
വും ദ്രവത്വവത്ത്വവും പ്രത്യക്ഷവിഷയതയും സാധമ്യമാകുന്നു.
രൂപവത്ത്വം=രൂപവത്താ പൂയിന്നുള്ളത- രൂപവത്ത്വം=രൂപമു
ള്ളത- ഇതു ഭൂമിക്കും ജലത്തിനും തെജസ്സിനുമുണ്ട്. മലരി
ന്റെ വിത്തു വരക്കുവാനായി തിയിൽ വെച്ചു പഴുപ്പിച്ച കല
ത്തിന്മേൽ ചെന്നിരിക്കുന്ന തീയിന്റെ ഉഷ്ണവും തൊജാത്ര
പ പദാർത്ഥത്തിൽ ചെന്നതുകൊണ്ടുണ്ടല്ലോ അതിനാൽ രൂപ
വത്ത്വമുണ്ടോ ഉല്ലായോ ഇല്ല എന്ന അംഗീകരിച്ചാൽ ഭൂമിജ
ലതെജസ്സുകൾക്കു രൂപവത്ത്വം സാധമ്യമെന്നു പറഞ്ഞത യ
ക്കുമല്ലെന്നു വരും അതുകൊണ്ടു മേൽ പറഞ്ഞ തീയിനും ഉഷ്ണ
വിനും രൂപവത്ത്വമുണ്ടു എന്നു തന്നെ അംഗീകരിക്കണം
അപകാരം അംഗീകരിച്ചാലും അതുകൂടിലെ രൂപവത്ത്വം പ്ര
മാണസാധ്യമാകയാൽ അതിനു പ്രമാണം ഇന്നതെന്നു പറ
യെന്നും എന്നുണ്ടു എങ്കിൽ പറയാം സ്പഷ്ടമായ രൂപത്തെ ക
ണ്ടുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കാം സ്പഷ്ടമല്ലാത്തതു മെരുവായിട്ട അതു
കളുടെ രൂപം കണ്ടുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നില്ല അസ്പഷ്ടമാ
യ രൂപത്തെ അതുകൂടി അംഗീകരിക്കാതെ കഴിയില്ലതെജ
സ്സപമെന്ന ധർമ്മ രൂപത്തെപ്പോലെയെന്തെ ഇരിക്കാത്തതാ
കുന്നു എവിടെ തെജസ്സും ഭൂമിക്കുണ്ടുവോ അവിടെ രൂപവത്ത്വ
മുണ്ടു എന്നൊരു നിയമം സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു ഇങ്ങിനെയാക
യാൽ അനുമാനം തന്നെ അതിന്നു പ്രമാണമെന്ന അറിഞ്ഞു
കൊൾക. ഇതുകൊണ്ടു തെജോമയമായ ചക്ഷുസ്സെന്ന ഇന്ദ്രി
യത്തിനും രൂപവത്ത്വം സിദ്ധമായികാരവഴിക്കു സമീപത്തെപ്പോ
ലിച്ചതായ ഭൂമിയുടെയും ജലത്തിന്റെയും സൂക്ഷ്മങ്ങളായ അവയ
വങ്ങൾക്കും രൂപവത്ത്വത്തിന്റെ സിദ്ധി ഇപ്രകാരം തന്നെ അതു
കൊണ്ടു രൂപവത്ത്വത്തിന്നു ലക്ഷ്യമായ തെജസ്സിൽക്കൊണ്ടുതന്നെ
ഇല്ലായ്ക്കു ഇല്ല- മറ്റുള്ള ദൈർഘ്യങ്ങളെ ആപാദിപ്പാനും വഴിയില്ല-
ഇപ്രകാരം ആകയാൽ അതു മേൽ പറഞ്ഞതുകൾക്കു സാധ
മ്യം തന്നെ ഇപ്രകാരം ദ്രവത്വവത്ത്വവും സാധമ്യമുതന്നെ- ഭൂ
വത്ത്വവത്ത്വം=ദ്രവത്വവത്ത്വം പൂയിന്നുള്ളത- ദ്രവത്ത്വവത്ത്വം=ദ്രവ
ത്വമുള്ളത- ഇതു ഭൂമിക്കും ജലത്തിനും തെജസ്സിനുമുണ്ട്- മെ

റെ ഒന്നിന്നും ഇല്ല- നെഞ്ചു അരക്കു ഇത്യാദികളായ വ്യത്യസ്ത ഭൂമിയിൽ ചെറുതുകൾകൊണ്ടു- അതുകൾ അഗ്നി സംയോഗം ചെയ്തുവന്നിട്ടു ഉരുകി ദ്രവത്വത്തെ ഉൾക്കൊള്ളുകയായി ഭവിക്കുന്നതുകൾകൊണ്ടു ഭൂമിയിൽ ദ്രവത്വം അഗ്നി സംയോഗരൂപനിമിത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതായി ഇരിക്കുന്നു എന്നും ജലത്തിൽ സ്വാഭാവികമായിട്ടു തന്നെ ഉണ്ടെന്നും പൊന്നു എന്ന പദം കൂടും തെജസ്സിൻ ചെറുതുകൾ എന്നതും ശാസ്ത്രത്തെ അറിയുന്നവർ സിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാകയാലും അതിന്നും നൈമിത്തികമായ ദ്രവത്വമുള്ളതാകയാലും ഭൂമി ജലത്തെജസ്സുകൾ ദ്രവത്വമെന്ന ഗുണമുള്ളതുകൾ തന്നെ എങ്കിലും ഭൂമിയിൽ അന്തർവിച്ചതുകൾ കൈയും മെൽപ്രകാരം തന്നെ എന്നു സിദ്ധമല്ല- ഘടമുതലായതും ഭൂമിതന്നെ അതിൽ ദ്രവത്വമില്ല- ഇപ്രകാരം പൊന്നല്ലാതെ ഉള്ള തെജസ്സിന്നും ദ്രവത്വമില്ല- ഇങ്ങിനെ ഉള്ള അവസ്ഥകൾ ദ്രവത്വവത്തും ഭൂമി ജലത്തെജസ്സുകൾക്കു സാധ്യമെന്നതു ചെറുത്തതാകുന്നു- അതുകൊണ്ടു അവിടെ ദ്രവത്വവത്താമെന്നതിന്നു ദ്രവത്വവദൂർത്തിദ്രവ്യത്വ വ്യാപ്തജാതിമത്താമെന്ന ആന്തരാത്മാകുന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ദ്രവത്വവദൂർത്തി ദ്രവ്യത്വവ്യാപ്തജാതിമത്താം ദ്രവത്വവദൂർത്തിയായി ദ്രവ്യത്വവ്യാപ്തയായിരിക്കുന്ന ജാതി ഉള്ളതാവൂ എന്നുള്ളത- ദ്രവത്വവദൂർത്തി ദ്രവത്വമുള്ളതെ ഇരിക്കുന്നത- ദ്രവ്യത്വവ്യാപ്ത ദ്രവ്യത്വമില്ലാത്തതെ ഇരിക്കാത്തത- ഇങ്ങിനെ മെൽപറഞ്ഞതിന്റെ സാരം ഭൂമിയിൽ ദ്രവത്വമുള്ളതെ ഇരിക്കുന്നതായിയും ദ്രവ്യത്വമില്ലാത്തതെ ഇരിക്കാത്തതായിയും ഉള്ള ജാതിഭൂമിതമെത്ര ആകുന്നത- ഇതിന്നു പൂർവ്വികത്വം ക്ഷിതിത്വം ഇത്യാദിവാക്കുകൾകൊണ്ടു വ്യവഹാരമുണ്ടു- ജലത്തിൽ മെൽപ്രകാരമുള്ള ജാതിജലത്വമെത്ര ആകുന്നത- തെജസ്സിൻ മെൽപ്രകാരമുള്ള ജാതി തെജസ്വത്വമെത്ര ആകുന്നത- ഇങ്ങിനെ ഉള്ളതെന്നു ജാതികളെയും ദ്രവത്വ വദൂർത്തി ദ്രവ്യത്വവ്യാപ്തജാതി എന്ന പദം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവാൻ കഴിയുന്നതാകയാൽ ഭൂമിമുതലായ മൂന്നിന്നും ദ്രവത്വവദൂർത്തി ദ്രവ്യത്വവ്യാപ്ത ജാതിമത്താം സാധ്യമെന്നു തന്നെ- ഇതിന്നു മെൽ പറഞ്ഞു അവ്യാപ്തി ദോഷം ഭവിക്കുമില്ല എന്നതു പരീക്ഷയിൽ അറിയുമാം- അതിവ്യാപ്തി മുതലായതു മെൽ പ്രകാരം തന്നെ ഇങ്ങനാലും പ്രസംഗിച്ചിട്ടു മില്ലല്ലോ- ഇവിടെ ദ്രവ്യത്വവ്യാപ്ത എന്ന വിശേഷണം പറയാതെ ഇങ്ങനാൽ സത്ത്വം എന്ന മഹാജാതി

യെ പിടിച്ചു ശിഷ്യഭൃത്യങ്ങളിലും ഗുണകർമ്മങ്ങളിലും അതിവ്യാപ്തിയെ പറയും അതുകൊണ്ടു അങ്ങിനെ ഒരു വിശേഷണം ചെത്തിരിക്കുന്നു- മെൽ പറഞ്ഞതുകൾ എന്നപോലെ പ്രത്യക്ഷ വിഷയത്വവും മെൽ പറഞ്ഞതുകൾക്കു സാധർമ്മ്യമാകുന്നു- ഭൂമിയും ജലവും തെജസ്സും പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു വിഷയമായിട്ടാവിഷയമല്ലാതെയും ഉണ്ടു- മഹത്വമുള്ളതുകൾ പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു വിഷയങ്ങളായിട്ടും അനുകൂല വിഷയങ്ങളല്ലാതെയു മിരിക്കുന്നു- ഭൂമിയിലും ജലത്തിലും തെജസ്സിലും അന്തർവികാശത്തുകൾായ രൂപാദി ഗുണങ്ങളും പ്രത്യക്ഷ വിഷയങ്ങളായിട്ടുണ്ടു- അതുകൊണ്ടു മെൽ പറഞ്ഞതിന്നു ചാക്ഷുഷലൌകിക പ്രത്യക്ഷ വിഷയമായ ഒരു വസ്തുവിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായിരും ദൃശ്യത്വമില്ലാത്തതെങ്കിൽ ഇരിക്കാത്തതായിരുന്നെങ്കിൽ ജാതിയൊടു കൂടിയതാവൂ എന്നുള്ളതു എന്നുള്ള ആന്തരത്വത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വേണം- ചാക്ഷുഷലൌകിക പ്രത്യക്ഷമെന്ന പദംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതെന്നതെന്നുള്ളതു മെലിൽ പ്രത്യക്ഷന നിരൂപണ പ്രകരണത്താൽ സ്പഷ്ടമാക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യും ചക്ഷുസ്സിന്നും ഗ്രാഹ്യവസ്തുവിന്നും കൂടി ലൌകികമായ സംയോഗാദി സന്നി ക്ഷിത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതായ പ്രത്യക്ഷ ജ്ഞാനമെന്ന ഇവിടെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക. ആത്മാവിങ്കൽ മനോരൂപേന്ദ്രിയത്തിന്റെ സംയോഗത്താൽ ഉണ്ടാകുന്നതായ ആത്മപ്രത്യക്ഷത്തിന്നു ആത്മാവു വിഷയമാകയാൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കുക എന്ന വിചാരിച്ചിട്ടേതൊ ലൌകിക പ്രത്യക്ഷത്തെ ഇവിടെ ചാക്ഷുഷപദംകൊണ്ടു വിശേഷിപ്പിച്ചുതന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക- ഗുരുത്വവത്ത്വവും രസവത്ത്വവും ഭൂമിക്കും ജലത്തിന്നും സാധർമ്മ്യമാകുന്നു. ഗുരുത്വവത്ത്വം=ഗുരുത്വമുള്ളതാവൂ എന്നുള്ളതു. രസവത്ത്വമെന്നതിന്നും ഇപ്രകാരം അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക. ഗ്രാണമെന്ന ഇന്ദ്രിയം ഭൂമിയിൽ അന്തർഭൂതമാകുന്നു. രസനെന്ദ്രിയം ജലത്തിൽ അന്തർവിച്ചതാകുന്നു ഇപ്രകാരം കഠറിനാൽ അസാര വഴിക്കു കൊണ്ടു നടുത്തപ്പെടുന്ന ഭൂമിയുടെ സൂക്ഷ്യാവയവത്തിന്നും ജലത്തിന്റെ സൂക്ഷ്യാവയവത്തിന്നും ഗുരുത്വവത്ത്വവും രസവത്ത്വവുമുണ്ടു എന്നതു പൂർവ്വവിതാപം കൊണ്ടും ജലത്വംകൊണ്ടും അനുഭവിച്ചു കൊൾക. പൂർവ്വവിജലങ്ങൾക്കു നൈമിത്തിക ദ്രവത്വവത്ത്വവും സാധർമ്മ്യമാകുന്നു. നൈമിത്തികം=മൊതുവശാൽ ഉണ്ടാകുന്നതു. അങ്ങിനെ ഉള്ള ദ്രവത്വം പൂർവ്വിവിധിയിൽ അന്തർവിച്ചതുകൾായ അരക്കു.

നെയ്യും ഇത്യാദിപദാർത്ഥങ്ങളിലും തെജസ്സിൽ അന്തർവിചിതമായ സ്വപ്നത്തിലുമുണ്ടു എങ്കിലും ഘടം മുതലായതുകളിലും തിയ്യ മുതലായതുകളിലും ഇല്ലായ്മയാൽ വരുന്ന അപ്യാപ്തിയുടെ പരിഹാരത്തിനായിക്കൊണ്ടു മെൽ പറകപ്പെട്ട നൈമിത്തിക ഭവത്വവത്താമെന്നതിന്നു നൈമിത്തിക ഭവത്വ സമാനാധികരണ ഭവ്യത്വപ്രാപ്തപ്രജാതിമത്വമെന്നുള്ള ആന്തരാർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വേണം-

നൈമിത്തികഭവത്വസമാനാധികരണഭവ്യത്വപ്രാപ്തപ്രജാതിമത്വം=നൈമിത്തികഭവ്യത്വത്തോടുസമാനാധികരണയായും ഭവ്യത്വപ്രാപ്തയായും ഇരിക്കുന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതാവൂ എന്നുള്ളതും നൈമിത്തികഭവത്വസമാനാധികരണം= നൈമിത്തികഭവത്വത്തോടു സമാനമായിരിക്കുന്ന അധികരണത്തോടു കൂടിയതും നൈമിത്തികഭവത്വം= നൈമിത്തികമായിരിക്കുന്ന ഭവത്വം= നൈമിത്തികം= നിമിത്തവശാൽ ഉണ്ടാകുന്നതും ഭവത്വം=ഭവത്വമെന്നു ഗുണം= സമാനം=തുല്യം= അധികരണം ഇരിപ്പിടം= ഭവ്യത്വപ്രാപ്തപ്രാപ്തമില്ലാത്തതോടു ഇരിക്കാത്തതും ഇങ്ങിനെ മെൽ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥത്തെയും മെൽ പ്രകാരമുള്ള ജാതി ഒന്നു പൂർവികവും രണ്ടാമത്തേതു തെജസ്സുപമകുന്നു എന്നും മൂന്നാമത്തേതായിട്ടു നന്നായില്ലെന്നും പൂർവികവും തെജസ്സുപമം എല്ലാ പൂർവികങ്ങളിലും എല്ലാ തെജസ്സുകളിലും ഇരിക്കുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

൨൮. ആത്മാനന്ദഭൂതവർഗ്ഗശ്ച വിശേഷഗുണയോഗിനഃ യദുക്തമസ്യ സാധച്ഛം വൈയച്ഛം നിതരസ്യതത്||

അനന്ദം= ആത്മാനന്ദം ഭൂതവർഗ്ഗം ച= വിശേഷഗുണയോഗിനഃ= ഭവതി- അസ്യ= യത്= സാധച്ഛം= ഉക്തം= തൽ= ഇതരസ്യ= വൈയച്ഛം= ഭവതി-

അനന്ദാർത്ഥം= ആത്മാനന്ദം ഭൂതവർഗ്ഗവും വിശേഷഗുണയോഗികളായി ഭവിക്കുന്നു= ഇതിന്നു യാഗൊന്നു സാധച്ഛമായിട്ടു ഉക്തമായി ഭവിക്കുന്നുവോ അതേ ഇതരത്തിന്നു വൈയച്ഛമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ= ആത്മാനന്ദം= ജീവാത്മാക്കളും പരമാത്മാവും= ഭൂതവർഗ്ഗം= ഭൂതങ്ങളുടെ വർഗ്ഗം= ഭൂതങ്ങൾ= പൂർവികപുരുഷോപാധായകാശങ്ങൾ= വർഗ്ഗം= സമൂഹം= വിശേഷഗുണയോഗികൾ= വിശേഷഗുണയോഗമുള്ളവ= വിശേഷഗുണയോഗം= വിശേഷഗുണത്തിന്റെ യോഗം= വിശേഷഗുണം= ഇന്നു തന്നെ മുമ്പെ പറ

കുറച്ചപ്പോൾ) യോഗം=സംബന്ധം- സാധമ്യം=സമാനധർമ്മം- ഉ
 ക്ഷേപചിഹ്നപ്പെട്ടത-പ്രാപിക്കുവാൻ- ഇതരം=അന്യം- വൈ
 ധമ്യം=വിരുദ്ധധർമ്മം-

സാരം— ചുറ്റിവിട്ട ലോകത്തെക്കുറിച്ചു- വായു- ആകാശം- ആ
 ന്തരം- ഓരോ ആവരണങ്ങൾക്കു വിശേഷഗുണവത്ത്വം സാധ
 മ്യമാകുന്നു- വിശേഷഗുണവത്ത്വം=വിശേഷഗുണത്തെക്കുറിച്ചു
 താല്പര്യം എന്നുള്ളത ഇങ്ങിനെത്തന്നെ വ്യത്യസ്തമായ ധർമ്മങ്ങൾ ചി
 ലതുകൾക്കു സാധമ്യമായിപറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതത്രമാത്രംകൊണ്ടുതന്നെ
 പദാർത്ഥങ്ങളുടെവൈധമ്യത്തെയും ഗ്രഹിക്കാം എങ്ങിനെ എന്നാ
 ൽ മെൽപറഞ്ഞ ധർമ്മങ്ങളിൽ ജ്ഞാതവത്ത്വം സമ്യക്സാധാരണമായി
 തന്നാലും മറ്റുള്ളതുകൾ ചുറ്റെയുവെക്കുകയും സാധാരണങ്ങളാ
 യിപറയപ്പെട്ടവയോ അതുകൂടിയിരിക്കുന്ന അന്യങ്ങളായവയെക്കുറിച്ചു
 കണ്ടുതുകൾ തന്നെ വിരുദ്ധധർമ്മമായി വെക്കുമെന്നു പ്രകാരം ഗ്ര
 ഹിച്ചുകൊൾക-

ഇതിസാധമ്യവൈധമ്യ

പ്രക്രിയാ സമാപ്തം.

൨൯. വായോന്നവൈകാദശതൈരസാഗുണാജലക്ഷിതിപ്രാ
 ണഭൂതാംചതുർശാദികാലയോഃ പഞ്ചബലധാബരമഹൈ
 ശ്വരൈഷ്ടമനസ്സുശ്ചൈവച||

അന്വയം— വായോഃ) ഗുണാഃ നവ. എവ. തൈരസഃ-ഗു
 ണാഃ- എകാദശ- ഏവ- ജലക്ഷിതിപ്രാണഭൂതാം- ഗുണാഃ- ച
 തുർശ- എവ- ദികാലയോഃ- ഗുണാഃ- പഞ്ച-ഏ- അബരൈ
 ഗുണാഃ- ഷഡ- എവഃ-ച മഹൈശ്വരൈ- ഗുണാഃ- അഷ്ടൈ- എ-
 തഥാ- മാനുഷ- ഗുണാഃ- ച- അഷ്ടൈ- എവ

അന്വയാർത്ഥം — വായുവിന്റെ ഗുണങ്ങൾ വെട്ടുതന്ന തെ
 ജസ്സിന്റെ ഗുണങ്ങൾ പതിനൊന്നുതന്നെ ജലക്ഷിതിപ്രാണഭൂ
 തകളുടെ ഗുണങ്ങൾ പതിനാലുതന്നെ ദികാലങ്ങളുടെ ഗുണങ്ങ
 ൾ അഞ്ചുതന്നെ അബരത്തിങ്കൽ ഗുണങ്ങൾ ആറുതന്നെ മഹൈ
 ശ്വരകൾ ഗുണങ്ങൾ എട്ടുതന്നെ മനസ്സിന്റെയും ഗുണങ്ങൾ എ
 ളുതന്നെ

പരിഭാഷാ— തൈരസ്യ=അഗ്നിമുതലായത- ജലക്ഷിതിപ്രാ
 ണഭൂതകൾ=ജലവും ക്ഷിതിയും പ്രാണഭൂതകളും- ക്ഷിതി=ഭൂ
 മി- പ്രാണഭൂതകൾ=ജീവാത്മാക്കൾ ദികാലങ്ങൾ=ദിക്കു കാല
 വ്യാ-അബരം=ആകാശം- മഹൈശ്വരൻ=പരമാത്മാവ-

അതാതുവ്യങ്ങളുടെ ഗുണസംഖ്യാ.

സാരം.— വായുവിന്ന ആകെഗുണങ്ങൾവെത-തെജസ്സിന്ന ആകെഗുണങ്ങൾ പതിനൊന്നു; ജലത്തിന്നും ഭൂമിക്കും ആകെ ഗുണങ്ങൾപ്രത്യേകംപതിന്നാലു ജീവന്മാർക്കുംമെൽപ്രകാരംതന്നെ ദിക്കിന്നുംകാലത്തിന്നുംആകെഗുണങ്ങൾ പ്രത്യേകം അഞ്ചു ആകാശത്തിന്നുഗുണങ്ങൾ ആകെആറു പരമാത്മാവിന്നുഗുണങ്ങൾ ആകെഎട്ടു മനുസ്സിന്നും മെൽപ്രകാരംതന്നെ വായുവാദികൾക്കു മെൽപറഞ്ഞപ്രകാരമുള്ള ഗുണങ്ങൾ എന്തെങ്കിലും എന്ന ഇതിപറയുന്നതുകൊണ്ടു സ്പഷ്ടമാകയുംചെയ്യും.

൩൦- സ്പർശായൊഷ്ടൗവൈഗാഖ്യസംസ്കാരാമതതൊഗുണാഃ സ്പർശാദ്യഷ്ടൗരൂപവൈഗൗഢ്യേതപതെജസോഗുണാഃ | അന്വയം — മരുതഃ- ഗുണാഃ- സ്പർശാദയഃ- അഷ്ടൗ- വൈഗാഖ്യസംസ്കാരഃ- ച- തെജഃ- ഗുണാഃ- സ്പർശാദ്യഷ്ടൗ രൂപവൈഗൗ- ഭവതപം- ച-

അന്വയാത്മാ — മരുത്തിന്റെ ഗുണങ്ങൾ സ്പർശാദികളായ എട്ടു വൈഗാഖ്യസംസ്കാരവുമാകുന്നു. തെജസ്സിന്റെ ഗുണങ്ങൾ സ്പർശാദികളായ എട്ടും രൂപവൈഗങ്ങളും ഭവതപവുമാകുന്നു.

പരിഭാഷാ — മരുത്തം=വായു. സ്പർശാദികൾ=സ്പർശ തുടങ്ങിയ ഉള്ളവ വൈഗാഖ്യസംസ്കാരം= വൈഗാഖ്യമായിരിക്കുന്ന സംസ്കാരം. വൈഗാഖ്യം=വൈഗമെന്ന ആപ്രേയൊടുമുടിയട- ആഖ്യം=പേര- സംസ്കാരം സംസ്കാരമെന്നഗുണം സ്പർശാദികൾ= സ്പർശാതുടങ്ങിയുള്ളവ- രൂപവൈഗങ്ങൾ=രൂപവും വൈഗവും- രൂപം=വെളുപ്പുകുറുപ്പുഇത്യാദി വൈഗം=വൈഗമെന്നസംസ്കാരം- ഭവതപം=ഭവതപമെന്നഗുണം-

വായുഗുണങ്ങൾ

സാരം — സ്പർശം സംഖ്യ, പരിമാണം, ചൂട്മകുളം, സായോഗം വിഭാഗം, പരത്വം, അപരത്വം, വൈഗമെന്നസംസ്കാരം ഇങ്ങിനെവായുവിന്റെ ഗുണങ്ങൾ വെതാകുന്നു-

തെജോഗുണങ്ങൾ.

സ്പർശമതലായിമെൽപറകപ്പെട്ടതുകൾഎട്ടും രൂപവും വൈഗവും ഭവതപവും ഇങ്ങിനെതെജസ്സിന്റെ ഗുണങ്ങൾ പതിനൊന്നാകുന്നു-

൩൧-സ്പർശായൊഷ്ടൗവൈഗൗഢ്യേതപം ചഭവതപകി രൂപംരസസുന്ദാസ്തോദാ വാരിണ്യൈതമിത്വം |

അന്വയം — സ്പർശാദയഃ അഷ്ടൗ- വൈഗഃ- ച- ഗുരുത്വം- ഭവതപകം- ച- രൂപം- രസഃ- തഥാ- സ്തോമഃ- ച- എന്ത-

ചതുർശ- ഗുണാഃ. വാരിണി ഭവന്തി-

അന്വയാത്മം— സ്വർഗാദികൾ എട്ടും വെഗവും ഗുരുത്വവും ഭവത്വവും രൂപവും രസവും അപ്രകാരം സ്നേഹവുമാകുന്നതും പതിനാലുഗുണങ്ങൾ വാരിയിൽഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ— സ്വർഗാദികൾ=സ്വർഗം തുടങ്ങിയുള്ളവ- സ്വർഗം=സ്വർഗമെന്നഗുണം=വെഗം=വെഗമെന്നസംസ്കാരം- ഗുരുത്വം=ഗുരുത്വമെന്നഗുണം- ഭവത്വം=ഭവത്വമെന്നഗുണം- രൂപം=രൂപമെന്നഗുണം- രസം=രസമെന്നഗുണം- സ്നേഹം=സ്നേഹമെന്നഗുണം- വാരി=ജലം-

ജലഗുണങ്ങൾ

സാരം— മെൽപൊകപ്പെട്ടതുകൂടായസ്വർഗം മുതൽഎട്ടും വെഗമെന്നസംസ്കാരവും ഗുരുത്വവും ഭവത്വവും രൂപവുംരസവും സ്നേഹവും ഇങ്ങിനെജലഗുണങ്ങൾപതിനാലാകുന്നു.

൩൨- സ്തംഭരമീനാഗ ധന്യകൗഃക്ഷിതാവതൈചതുർശ ബുദ്ധ്യാദിഷ്ടകംസംഖ്യാദിപഞ്ചകംഭാവനാത്ഥമാ||

൩൩- ധന്യാധമ്മേഗുണാഃഐരേആത്മനസ്സ്യ ശ്ചതുർശിസംഖ്യാദിപഞ്ചകം കാലദിശൊജ്ജ്വലതൈചഖ്വൈ||

അന്വയം— സ്തംഭരമീനാഃ- ഗന്ധയുക്താഃ. ഐരൈ- ചതുർശ- ഗുണാഃ. ക്ഷിതൈ-ഭവന്തി- ആത്മനഃ- ബുദ്ധ്യാദിഷ്ടകം- സംഖ്യാദിപഞ്ചകം- ഭാവനാ-ത്ഥം. ധന്യാധമ്മേ ച ഐതൈ- ചതുർശ- ഗുണാഃ സ്യുഃ- കാലദിശൊഃ- സംഖ്യാദിപഞ്ചകം- ഭവതി. ചൈ-തൈവ-ശബ്ദ-ഃച.

അന്വയാത്മം— സ്തംഭരമീനങ്ങളായിഗന്ധയുക്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന തരംപതിനാലു ഗുണങ്ങൾക്ഷിതിയിൽ ഭവിക്കുന്നു. ആത്മാവിനുബുദ്ധ്യാദിഷ്ടകവും സംഖ്യാദിപഞ്ചകവും ഭാവനയും അപ്രകാരം ധന്യാധമ്മങ്ങളുമാകുന്ന തരം പതിനാലുഗുണങ്ങൾ ഭവിക്കാം. കാലദിക്കുകൾക്കു സംഖ്യാദിപഞ്ചകം ഭവിക്കുന്നു- വത്തിങ്കൽ അതുകളും ശബ്ദവും ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— സ്തംഭരമീനങ്ങൾ=സ്തംഭത്തെത്തട്ടുകൂടാത്തവ- സ്തംഭം=സ്തംഭമെന്നഗുണം. ഗന്ധയുക്തങ്ങൾ=ഗന്ധത്തൊട്ടുടിയവ- ഗന്ധം=ഗന്ധമെന്നഗുണം- ക്ഷിതി=പ്രകാശം. (ഭൂമി) ആത്മാവ=ജീവാത്മാവ- ബുദ്ധ്യാദിഷ്ടകം=ബുദ്ധ്യാദികളുടെ ഷ്ടകം- ബുദ്ധ്യാദികൾ=ബുദ്ധിതുടങ്ങിയുള്ളവ-ഷ്ടകം=ആറൊന്നു തൊട്ടുടിയസമുദായം- സംഖ്യാദിപഞ്ചകം=സംഖ്യാദികളുടെപഞ്ചകം- സംഖ്യാദികൾ=സംഖ്യതുടങ്ങിയുള്ളവ- പഞ്ചകം=

അഞ്ചെണ്ണത്തൊട്ടു കൂടിയ സമുദായം- ഭാവനം-ഭാവനാ എന്ന സംസ്കാരം- ധർമ്മം-ധർമ്മം-ധർമ്മം- അധർമ്മം- കാലദിക്കുകൾ- കാലവുമിടം- സംപ്രാദികൾ-സംപ്രദികളുടെ പഞ്ചകം- സംപ്രാദികൾ-സംപ്രദികളുടെ പഞ്ചകം- അഞ്ചെണ്ണത്തൊട്ടു കൂടിയ സമുദായം- വം-ആകാശം- അതുകൾ-സംപ്രാദികൾ-

പ്രാമുഖ്യഗുണങ്ങൾ

ജലത്തിന്നു പരകപ്പെട്ട ഗുണങ്ങളിൽ നിന്നു ഏതെങ്കിലും അതിന്റെ സ്ഥാനത്തിൽ ഗന്ധത്തെ വെട്ടുകൊൾക- എന്നാൽ ഉണ്ടാകുന്ന പതിനാലു ഗുണങ്ങൾ ഭൂമിയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക-

ജീവാത്മഗുണങ്ങൾ

ജീവാത്മാക്കൾക്കു ബുദ്ധി, സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛാ, ദേഷാ, യത്നം, സംപ്രാ, പരിമാണം, പ്രാപ്തം, സംയോഗം, വിഭാഗം, ഭാവനാ എന്ന സംസ്കാരം, ധർമ്മം, അധർമ്മം ഇങ്ങിനെ പതിനാലു ഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടു

ദിക്കാലങ്ങളുടെ ഗുണങ്ങൾ

ദിക്കിനും കാലത്തിനും സംപ്രാ പരിമാണം, പ്രാപ്തം, സംയോഗം, വിഭാഗം- ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു ഗുണങ്ങളുണ്ടു-

ആകാശഗുണങ്ങൾ

സംപ്രദതൽ അഞ്ചും ശബ്ദവും- ഇങ്ങിനെ ആകാശത്തിന്നു ആറു ഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടു-

൩൪- സംപ്രാദയം-പഞ്ചബുദ്ധിരിട്ടായതൊപിചെശ്വരൈ പരാവരതപസംപ്രാദയം പഞ്ചവൈശ്വനരസൈ

അനന്തം-— രംശപരം- സംപ്രാദയം- പഞ്ച- ബുദ്ധി- ഇച്ഛാ- യത്നം- അപിച- മാനസൈ- പരാവരതപ- സംപ്രാദയം- പഞ്ചവൈശ്വ- മ-

അനന്തം-— രംശപരം- സംപ്രാദികളാകുന്ന അഞ്ചും ബുദ്ധിയും ഇച്ഛയും യത്നവും ഭവിക്കുന്നു. മാനസത്തിൽ പരാവരതങ്ങളും സംപ്രാദയങ്ങളായിരിക്കുന്ന അഞ്ചും വൈശ്വനരം വികസിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ-— രംശപരം-പരമാത്മാവ- സംപ്രാദികൾ-സംപ്രദതങ്ങളുള്ളവ- ബുദ്ധി ബുദ്ധിയെന്നുണ്ണം (ജ്ഞാനം) യത്നം-പ്രയത്നം- മാനസം-മനസ്സ്- പരാവരതങ്ങൾ- പരാവരതവും അവരതവും- പരാവരതം-പരാവരതമെന്നുണ്ണം- അ

വരതം = അവരതം എന്നു ഗുണം - സംഖ്യാവൃത്തം = സംഖ്യയുടെ
 ണി ഉള്ളവ വെഗം = വേഗമെന്ന സംസ്കാരം -

പരമാത്മഗുണങ്ങൾ

സാരം — സംഖ്യാ, പരിമാണം, ചുരുക്കം, സംയോഗം,
 വിഭാഗം, സ്വയം, ഇച്ഛ, പ്രയത്നം - ഇങ്ങിനെ പരമാത്മാവി
 ന്റെ ഗുണങ്ങൾ എട്ടാകുന്നു

മനോഗുണങ്ങൾ

വരതം, അവരതം, സംഖ്യാ, പരിമാണം, ചുരുക്കം, സം
 യോഗം, വിഭാഗം വെഗമെന്ന സംസ്കാരം - ഇങ്ങിനെ മനസ്സി
 ന്റെ ഗുണങ്ങൾ എട്ടാകുന്നു -

ഇപ്രകാരമാകയാൽ വാസ്തവിക ഗുണങ്ങൾ പൊതുവെ
 തെളിയിക്കുന്ന ഗുണങ്ങൾ പതിനൊന്നെന്നും ജലത്തിനും പൂമി
 വിഷം ജീവാത്മാക്കൾക്കും പതിനാലിതെന്നും ദിക്കിനും
 കാലത്തിനും അയ്യച്ചെന്നും ആകാശത്തിന്നു ആറെന്നും പ
 രമാത്മാവിനും മനസ്സിനും എട്ടെട്ടു എന്നും മുൻ പറഞ്ഞതു
 സിദ്ധമായി എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക - ഇനി ഭൂമിനിരൂപണ
 ത്തിന്റെ അവസരം പ്രാപ്തമായിരിക്കയാൽ ക്ഷിത്രപ്രകാശം
 മരുദ്വൈതം ഇത്യാദികാരികളോടു പരിഗണനം ചെയ്യപ്പെട്ടി
 ട്ടതുകൾ ഭൂമിയിലെ ക്രമം നിരൂപിച്ചാൽ തുടങ്ങുന്നു -

൩൫. തത്ത്വക്ഷിതിഗുണമെന്നു നാനാരുപവതിമതാഃ ഷ
 ഡധിധസുരസസുരഗസസുദധിവിധോമതഃ

അനന്തം — തത്ത്വ - ക്ഷിതിഃ - ഗുണമെന്നും നാനാരുപ
 വതി - മതഃ - തത്ത്വ - രൂ - ഷഡധിഃ - രസഃ - ഗന്ധഃ - തു - ദധി
 വിധഃ - മതഃ - ഭവതി

അനന്തം — അതുകൾ വെച്ചു ക്ഷിതിഗുണ മെന്നുവാ
 യിട്ടും നാനാരുപവതിയായിട്ടും മതയായി ഭവിക്കുന്നു അതി
 കൽ തന്നെ ഷഡധിയായിരിക്കുന്ന രസം ഭവിക്കുന്നു - ഗന്ധമാ
 കട്ടെ ദധിവിധമായിട്ടു മതയായി ഭവിക്കുന്നു

പരിഭാഷ - അതുകൾ = ക്ഷിത്രാദിപദാർത്ഥങ്ങൾ - ക്ഷി
 തി = പൂമിവി - ഗുണമെന്നും = ഗുണത്തിനെന്നും - ഗന്ധം = ഗന്ധ
 മെന്നു ഗുണം - മതഃ = കാരണം - (സമവായികാരണമെന്നു സാ
 രം) നാനാരുപവതി = നാനാരുപങ്ങൾ ഉള്ളത - നാനാരുപങ്ങ
 ൾ = അനേകരുപങ്ങൾ - മതഃ = അറിയപ്പെടുന്നത - അത = ക്ഷി
 തി - ഷഡധി = ആറധികളോടുകൂടിയത - വിധകൾ = പ്രകാ
 രങ്ങൾ - രസം = രസമെന്നു ഗുണം - ഗന്ധം = ഗന്ധമെന്നു ഗുണം -

ദിവിധം = രണ്ടുവിധകളോടുകൂടിയത- വിധകൾ = പ്രകാരങ്ങൾ
 മതം = അറികപ്പെടുന്നത.

ക്ഷിതിനിരൂപണം

ക്ഷിത്രപുഷ്പ ഇത്യാദി ഞ്ഞാകം കൊണ്ടു പറകപ്പെട്ട ക്ഷിത്രാദി ഭവ്യങ്ങളിൽ വെച്ചു ക്ഷിതി എന്നത പൂമിവിധാകുന്നു - എന്നു മുഖ്യേ തന്നെ പറകപ്പെട്ടു - അതിന്റെ ലക്ഷണം ഗന്ധസമവായി കാരണതപമാകുന്നു - (ഗന്ധസമവായികാരണതപം = ഗന്ധസമവായി കാരണമാവൂ എന്നുള്ളത യാതൊന്നികൾ സമവായ സംബന്ധന ഗന്ധം ഉണ്ടാകുന്നുവോ അതു പൂമിവിധാകുന്നു എന്ന ഗ്രമിച്ചു കൊൾക. ഗന്ധവത്തപം തന്നെ ലക്ഷണമാക്കി പറകപ്പെട്ടാൽ മതിയായിരുന്നു - അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഗന്ധസമവായി കാരണതപത്തെ ലക്ഷണമാക്കിയതിന്റെ ഫലം പൂമിവിത്വമെന്ന ജാതിയുടെ പ്രമാണത്തെ ഇതുകൊണ്ടു ഗ്രമിക്കാമെന്നുള്ളതു മാത്രമാകുന്നു - പൂമിവിത്വമെന്ന ജാതി ഗന്ധസമവായി കാരണതയുടെ നിയാമക ധർമ്മമായിട്ടു സിദ്ധിച്ചതാകുന്നു - ഗന്ധസമവായി കാരണത ഇന്നെടത്ത ഇരിക്കുമെന്നും ഇന്നെടത്ത ഇരിക്കില്ല എന്നും നിയമിമില്ലെങ്കിൽ ഗന്ധത്തിന്റെ സമവായി കാരണം ഇന്നതെന്നു നിശ്ചയിച്ചുകൂടാ എന്നു വരും എന്നാൽ ഗന്ധം താനെ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു എന്നും വരും അപ്രകാരമായാൽ ഏവിടെ എങ്കിലുവാവാമല്ലോ അതുകാണാത്തുവാൽ ഒരു നിയാമക ധർമ്മത്തെ അംഗീകരിക്കേണം അതുപൂമിവിത്വമെന്നത്ര ആകുന്നത എന്നു ഗ്രമിച്ചു കൊൾക - ഗന്ധസമവായി കാരണതപം ലക്ഷണമെന്നു പറഞ്ഞാലും ഗന്ധവത്തപം ലക്ഷണമെന്നു പറഞ്ഞാലും അഗ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടു - കല്ലു മുതലായ വസ്തുക്കളിൽ ഗന്ധം സമവായ സംബന്ധന ഉണ്ടാകുന്നു എന്നൊ കല്ലു മുതലായതുകളിൽ ഗന്ധമുണ്ടു എന്നൊ എവനും ഗ്രമിക്കുന്നില്ല - കല്ലു മുതലായതുകൾ പൂമിവിധിൽ അന്തർവിക്കുന്നതുകൂടാകുന്നു - വെറെ ഒന്നിന്റെയും ലക്ഷണം അതുകൾക്കില്ല - ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ പൂമിവിധിലും ചെരുന്നതല്ലെന്നു വന്നാൽ പദാത്മാനന്തരങ്ങളാണെന്നു വരും എന്നാൽ ശിലാദികൾ പൂമി വ്യന്തർഭൂതങ്ങളാകുന്നു എന്നുള്ള ചിരന്തനമായ ലോക വ്യവഹാരം വിരുദ്ധമാകയും ചെയ്യും ചിരന്തനമായ ലോകവ്യവഹാരം അവിരുദ്ധമായിട്ടു തന്നെ ഇരിക്കേണം - എന്നാൽ ശിലാദികൾക്കു പൂമിവിത്വമുണ്ടു എന്ന അംഗീകരിക്കേണം ഇങ്ങിനെയാ

കയാൽ അതുകൂടെ മെൽ പറഞ്ഞ ലക്ഷണത്തിന്നു അപ്പോഴപ്പി
ഉണ്ട എന്നു പറഞ്ഞത സ്ഥിരം തന്നെ- എന്നു പറയുന്നവർ
താഴെ കാണിക്കുന്ന സമാധാനത്തെ നൊക്കിക്കൊൾക- കല്പമു
തലായ പദാർത്ഥങ്ങളിലും ഗന്ധമുണ്ടെന്നു ഞാൻ പറയുന്നു എ
ന്നാൽ അതിന്റെ അനുഭവമില്ലാത്തത എന്തു മൊതുവായിട്ടാ
കുന്നു എന്ന ചൊദിക്കുന്നു എങ്കിൽ അനുഭവഗോചരമായി ഒ
വിട്ടാൻ തകരായ ആധിക്യം അതിന്നു ഭവിക്കാജ്ഞയാലാക
ുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- അതുകൂടെ അസ്സടമായിട്ടും ഗ
ന്ധമില്ല എങ്കിൽ അതുകൾക്കു പൂർവ്വികമായിട്ടില്ലെന്നുവരും പൂ
ർവ്വികമായിട്ടെ ലക്ഷണം ഗന്ധമുണ്ടെന്നുമാത്രമായിരിക്കുംപോൾ സ
മ്യമാഗന്ധാഭാവത്തെ സ്വീകരിച്ചാൽ അപ്രകാരം വരുമെല്ലൊ
അതുവന്നൊട്ടെ അപ്രമാണമായിട്ടും ചില ലോകികവ്യവഹാ
രങ്ങൾ ഭവിക്കുവത എന്നില്ലാജ്ഞയാൽ ലോകവ്യവഹാരത്തെ ആ
ദരിച്ചാൻ മനസ്സില- ഉടനീനെ പറയുന്നു എങ്കിൽ ഇവിടെ ഒ
ന്നു ചൊദിക്കുന്നു- ഒരു ശിലകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഭൂസ്തൂതിക
ൽ ഗന്ധമുണ്ട എന്നത അനുഭവ സിദ്ധമാകുന്നു- ശിലാഭൂസ്തൂ
തിലയുടെ ധ്വംസത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതാകയാൽ അതിന്റെ ഉ
പാദാനത്തിന്നും ശിലയുടെ ഉപാദാനത്തിന്നും ഐക്യത്തെ
സ്വീകരിക്കാതെ ഇരുന്നുകൂടാ യദ്രൂപം യദ്രൂപം സമസ്തം തത്ത്വ
ഭൂപാദാനപാദമേവ- എന്നൊരു നിയമമുണ്ട- ഇതിന്റെ സാ
രം- യാതൊരു ഭൂപ്രായാതൊരു ഭൂപ്രത്തിന്റെ ധ്വംസത്താൽ ജ
നിപ്പിക്കപ്പെടുന്നുവൊ ആ ഭൂപ്രം ആ ഭൂപ്രത്തിന്റെ ഉപാദാന
ത്താൽ (സമവായികാരണത്താൽ) ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു എ
ന്നൊത്ര ആകുന്നത- ഇതു ലോകത്തിൽ കണ്ടുവരുമാറുണ്ട- വ
ലുതായൊരു വസ്ത്രം ചെറുതാക്കി അനേകഖണ്ഡമായി വരുമാ
റു മുറിച്ചാൽ ആ സ്ഥലത്തിൽ വലുതായവസ്ത്രം നശിക്കുക
യും ചെറുതായവസ്ത്രം ഉണ്ടാകയും ഇതുണ്ടും ഭവിക്കുന്നു- ചെ
റുതായ വസ്ത്രം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ അതിന്നും സമവായി കാരണം
വെണമെല്ലൊ അത എന്നാകുന്നു എന്നു നൊക്കുംപോൾ വെ
റെ ഒന്നും കണ്ടു വരുമാറില്ല അതുകൊണ്ടു അപ്പോൾ ഉണ്ടാ
യ ചെറുതായ വസ്ത്രം യാതൊരു മഹാവസ്ത്രത്തിന്റെ നാശ
ത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടുവൊ അതിന്റെ സമവായി കാരണം യാ
തൊന്നൊ അതുതന്നെ അപ്പോൾ ഉണ്ടായ ചെറുതായ വസ്ത്ര
ത്തിന്നും സമവായി കാരണമെന്നു കല്പിക്കുന്നു- ഇപ്രകാരം ശി
ലാഭൂസ്തൂതിന്റെ സമവായി കാരണം ശിലയുടെ സമവായി

കാരണംതന്നെ എന്നൊക്കളിക്കേണം- ശിലാഭൂജം ഗന്ധത്തെ ട കൂടിയതാകുന്നു എന്നത അനുഭവ സിദ്ധമാകയാൽ അതു ചുമിവിയിൽ അനുഭവിച്ചതാകുന്നു എന്നും വരുന്നു റം അവ സ്ഥക ശിലാസമവായി കാരണം ചുമിവിയിലെല്ലെൻ വരുന്ന ത എങ്ങിനെ ഇപ്രകാരമാകുന്നു- ഞാൻ ചൊരിക്കുന്നത ഇതി ന്ന സമാധാന മില്ലാത്തതാൽ ശിലാദികൾ ചുമിവിയിൽ ഭൂത ങ്ങൾ തന്നെ എന്ന അംഗീകരിച്ചു കൊൾക- മെൽ പറഞ്ഞ ലക്ഷണത്തിന്റെ അപ്യാപ്തി ചുമിവിയിൽ രൂപമെന്തു കൊണ്ടു ഗന്ധംസാധ്യമായിരിക്കുംവിഷയത്തിൽ അതിന്റെ അപ്രത്യ ക്ഷതയെ അപ്യക്തത കൊണ്ടു ഉപപാദിച്ചും പരിഹരിച്ചാൻക ഴിയുന്നതാകയാൽ അതിനായിക്കൊണ്ടു ലക്ഷണാന്തരത്തെസ്വീ കരിക്കുന്നതു യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നതും സിദ്ധമാകുന്നു- ഇ പ്രകാരം നാനാരൂപവത്താലും ചുമിവിയിലെ ലക്ഷണമാകുന്നു- വെളുപ്പു കറുപ്പു ഇത്യാദികളായ അനേകരൂപങ്ങൾ ചുമിവിയി ല് അല്ലാതെ ചെറു ഒന്നിൽ ഇരിക്കുന്നില്ല- ജലതെജസ്സുക ളിൽ വെളുപ്പുമാത്രം ഉണ്ടു- വായാദികൾ കൈയും അരൂപങ്ങ ളാകുന്നു അതു മെതുവാഴിട്ടു നാനാരൂപവത്താം ചുമിവിയി ലെ ലക്ഷണമാകുന്നു- എന്നതു യുക്തം തന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊ ള്ക- ചുമിവിയിൽ റൈടത്തു തന്നെ പാകം നിമിത്തമായിട്ടു നാനാ രൂപങ്ങളുടെ സംഭവവുണ്ടു യാതൊരൈത്തു പാക വ ശാൽ അനേകരൂപങ്ങൾ ഉൽപന്നങ്ങളായാതെ ചൊകുന്നു വൊ അവിടെ വരുന്ന അപ്യാപ്തിയെ പരിഹരിച്ചാനായിക്കൊ ണ്ടു നാനാ രൂപവത്താമെന്നതിന്നു രൂപഭവവദൃഷ്ഠി ഭൂവൃ ത്യാപ്യാപ്ത ജാതി മത്താമെന്നുള്ള ആന്തരാത്മത്തെ ഗ്രഹിക്കുക യും വെണം (രൂപഭവവദൃഷ്ഠിഭൂവൃത്യാപ്തജാതിമത്താം= രൂപഭവവദൃഷ്ഠിഭൂവൃത്യാപ്തജാതിയിയാവൂ എന്നുള്ളതു രൂപഭവവദൃഷ്ഠിഭൂവൃത്യാപ്തജാതി=രൂപഭവ വദൃഷ്ഠിയിലും ഭൂവൃത്യാപ്തജാതിയും ഇരിക്കുന്നജാതി- രൂപഭവവ ദൃഷ്ഠി=രൂപഭവവത്തിൽ വൃത്തിയൊടു കൂടിയത രൂപഭവ വത്ത=രൂപഭവത്തെടുക്കിയത- രൂപഭവം=രണ്ടുരൂപങ്ങൾ- വൃത്തി=സ്ഥിതി- ഭൂവൃത്യാപ്താ=ഭൂവൃതമില്ലാത്തതെടത്തിരിക്കാ തത) ഇങ്ങിനെ ഉള്ള ജാതി ചുമിവിയിൽ തന്നെ അത എല്ലാ ചുമിവിയിലും ഉള്ളതാകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞതിന്നു റം വിധ മായ ആന്തരാത്മത്തെ സ്വീകരിച്ചാൽ മെൽ പറഞ്ഞ ലക്ഷ ണഭാഷശങ്കകൾ പിന്നെ അവസരമില്ലെന്നു അറിഞ്ഞു

കൊൾകയും വെണം. രൂപനാശവദപ്രതിഭാപ്രകാശപ്രാപ്തജാതി മത്താമെന്നും മെൽ പറഞ്ഞതിന്നു ആന്തരാർത്ഥത്തെ കല്പിക്കാം- എന്നാലും ദൈഷമിമു ദൈവശേഷികാതത്തിങ്കൽ പാകവശാൽ പൂർവ്വിപരമാണകൂടിലും നൈയാധികമതത്തിങ്കൽ ഘടാദികളിൽ ഉടേയും രൂപനാശവും രൂപാന്തരോൽപ്പത്തിയും സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടതുകൂടായിരിക്കയാൽ രണ്ടുലക്ഷണങ്ങളാലേ വേർതിരിയും ചെയ്യും. ഇതുകൾപോലെ മധുരാദികളായ ആരസങ്ങളും പൂർവ്വിപരികളായതുകൂടായാൽ രണ്ടുരസങ്ങളോടുകൂടിയതിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായിയും ദ്രാഗ്യതമിളാത്തൊത്ത ഇരിക്കാത്തതായിയും ഇജാതിയാതൊന്നോ അതിനോടു കൂടിയതാവുമെന്നുള്ളതും പൂർവ്വിപരിയുടെ ലക്ഷണമാകുന്നു. പൂർവ്വിപരിയിൽ സുഗന്ധം, ദുർഗന്ധം ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപ്രകാരമെന്നു സമീപിക്കുന്നു ഇതസംഗ്രഹപരമാകുന്നു ദിവ്യധർമ്മസ്വഭാവം പൂർവ്വിപരിയുടെ ലക്ഷണമാകുന്നു എന്നവിചാരിക്കരുത വേറെഒന്നിലും സർവ്വമാഗന്ധമിരിക്കാത്തതായാൽ ഗന്ധസ്വഭാവം പൂർവ്വിപരിയുടെ ലക്ഷണമെന്നു പറഞ്ഞാൽതന്നെ മതിയായിരിക്കുംപോൾ ദിവ്യധർമ്മത്തെ ലക്ഷണശരീരത്തിങ്കൽ പ്രാവർത്തികമായിത്തന്നെ ഒരുഭാവമായിത്തീർത്തെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക -

ന-ന സ്പർശസ്പർശവിജ്ഞയോപുനസ്താശീതപാകജഃ നിത്യാനിത്യാചസാദൈവാനിത്യാസ്യാദൗലക്ഷണാഃ

ന-ന- അനിത്യാതുതദന്ത്യാസ്യാൽസൈവായവയൊഗിനീ സാചത്രിയാഭവദ്ദൈവമിന്ദ്രിയവിഷയസുമാ

ന-വ- യൊനിജാദിഭവദ്ദൈവമിന്ദ്രിയപ്രാണലക്ഷണാവിഷയോപുനകാദിസു ബ്രഹ്മാണാന്തഃപ്രാപ്തതഃ

അനന്തരം -- തസ്യഃ- സ്പർശഃ- തു- അനുഷ്ഠാശീതപാകജഃ വിജ്ഞയഃ- മി- സാ- നിത്യാ- അനിത്യാ- ച- ദൈവം ഭവതി- നിത്യാ- സാ- അൺലക്ഷണാ- ഭവതി- അനിത്യാ- സാ- തു- തദന്ത്യാ- സ്യാൽ സാ എവ അവയവയൊഗിനീ- ഭവതി- സാ- ദൈവം- ഇന്ദ്രിയം- തഥാ- വിഷയഃ- ഇതി ത്രിയാ ച- ദൈവം- യൊനിജാദി- ഭവത്- ഇന്ദ്രിയം- പ്രാണലക്ഷണം- ഭവത്- വിഷയഃ- തു ദൃഷ്ടാദി- ബ്രഹ്മാണാന്തഃ- ഉപാപ്ര- തഃ- ഭവതി-

അനന്തരം -- അതിന്റെ സ്പർശാകളെ അനുഷ്ഠാശീതപാകജമായിട്ടു വിജ്ഞയമായിഭവിക്കുന്നു - അതുനിത്യയായിട്ടും അനിത്യയായിട്ടും രണ്ടുപ്രകാരമെന്നു ഭവിക്കുന്നു നിത്യയായിരി

കുന്നത്തു അണുലക്ഷണമായിരിക്കുന്നു- അനിത്യയായിരിക്കുന്നതുകൂടെ തദ്വ്യയായിരിക്കും- അതുതന്നെ അവയവയോഗിനിയായിരിക്കുന്നു- അതദൈവവും ഇന്ദ്രിയവും അപ്രകാരം വിഷയവും ഇന്ദ്രിയമെന്നപ്രകാരമെന്ന ഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു- ദൈവം യോഗിയാതിയായിരിക്കും- ഇന്ദ്രിയം പ്രാണലക്ഷണമായിരിക്കും- വിഷയമാകട്ടെ ദൃഢതകാലിയായിട്ടും ബ്രഹ്മാണാത്മയായിട്ടും ഉദാഹൃതമായിരിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ- അതഃക്ഷിതി- സ്വർഗ്ഗം=സ്വർഗ്ഗമെന്നാണു്- അനുഷ്ഠാശീതപരകജം=അനുഷ്ഠാനമായിരുന്ന അശീതമായിരുന്ന പാകജമായിരുന്ന ഇരിക്കുന്നത- അനുഷ്ഠം=ഉഷ്ണമല്ലാത്തത- ഉഷ്ണം=മൃദ- അശീതം=ശീതമല്ലാത്തത ശീതം=തണുപ്പ- പാകജം=പാകം ചെയ്തവയായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നത- പാകം=കൈപ്പറ്റിയൊഗം- അതഃക്ഷിതി- നിത്യാ=നാശത്തൊടു കൂടാത്തത- നാശം=ധ്വംസം- അനിത്യാ=നാശത്തൊടു കൂടിയത- അണുലക്ഷണം=അണുവാകുന്ന ലക്ഷണത്തൊടു കൂടിയത- അണു=പരമാണു- തദ്വ്യയം=അതികൽനിന്നു അന്യ അത=പരമാണുസ്വരൂപമായിരിക്കുന്നക്ഷിതി- അന്യ=അപര അത=അനിത്യക്ഷിതി- അവയവയോഗിനി=അവയവയോഗമുള്ളത- അവയവയോഗം=അവയവത്തിന്റെ യോഗം- യോഗം=സംയോഗം- അത അനിത്യക്ഷിതി- ദൈവം=ശരീരം- ഇന്ദ്രിയം=ഇന്ദ്രിയമെന്നപദാർത്ഥം- (കണ്ണ, നാവ, മൂക്കു, തലക്കു, ചെവിഇതുകൾ ബാഹ്യേന്ദ്രിയങ്ങളാകുന്നു എന്നും മനസ്സു ആന്തരേന്ദ്രിയമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക) വിഷയം=ഗൊചരം- ദൃഢതകാലി=ദൃഢതകാലമുള്ളത- ദൃഢതകാലം=രണ്ടു അണുക്കൾ തമ്മിൽ ചെന്നാൽ ഉണ്ടാകുന്നത- ബ്രഹ്മാണാത്മം=ബ്രഹ്മാണാത്മമാകുന്ന അന്തത്തൊടു കൂടിയത- അന്തം=ഒട്ടകത്ത- ഉദാഹൃതം=ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടത- ഉദാഹരിക്കപ്രകാരം-

സാരം- ചുമിവിരുടെസ്വർഗ്ഗം അനുഷ്ഠാനമായിട്ടും അശീതമായിട്ടും ഉള്ളതാകുന്നു. വായുവിന്റെ സ്വർഗ്ഗവും അനുഷ്ഠാശീതമാകയാൽ വരുന്ന അതിഗ്രാഹിപരിമർദ്ദാനായിരിക്കൊണ്ടു പാകജമാകുന്നു എന്നും പരമേന്ദ്ര്യം അത്ഭുതമായിട്ട് അനുഷ്ഠാശീതപദോപാദാനത്തിന്നു ഫലമില്ലാത്തതായ് ആയതു സ്വരൂപകഥനമാത്രമാകുന്നു എന്നും പാകജസ്വർഗ്ഗം പത്മമാത്രം ലക്ഷണമെന്നും ഗ്രഹിക്കുന്നതു ശുഭമാകുന്നു- പാകജസ്വർഗ്ഗം വസ്ത്രാദികളിൽ ഭവിക്കുന്നില്ല അതു മേൽവായിട്ടു പാകജസ്വർഗ്ഗം പത്മമെന്നതിന്നു

പാകജസ്സർവഭൂത്തിഭവ്യത്വപ്രാപ്തജാതിമത്ത്വമെന്നുള്ള ആന്തരത്വത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയുംവെണം- (പാകജസ്സർവഭൂത്തിഭവ്യത്വപ്രാപ്തജാതിമത്ത്വം= പാകജസ്സർവഭൂത്തിയായിരും ഭവ്യത്വപ്രാപ്തയായിരുന്നിരിക്കുന്നജാതിയൊടു കൂടിയതാവുന്നതുള്ളത- പാകജസ്സർവഭൂത്തി=പാകജസ്സർവത്തിങ്കൽവൃത്തിയൊടു കൂടിയത- പാകജസ്സർവത്ത്=പാകജാതിയിരിക്കുന്ന സ്സർവ്വുള്ളത-വൃത്തി=സ്ഥിതി-ഭവ്യത്വപ്രാപ്തം=ഭവ്യത്വമില്ലാത്തതെത്തന്നെക്കൊത്തത)- മെൽപ്രകാരമുള്ള ജാതിപുഥിവിത്വംതന്നെ അതുപുഥിവിധിയിൽ അന്തർവിചിതകളായ വസ്ത്രാദികളിലു മിരിക്കയാൽ അപ്രകാരമുള്ള അത്മത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ മെൽപറഞ്ഞ ദോഷത്തിന്നു അവസരമില്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക-

മെൽപ്രകാരമിരിക്കുന്നപുഥിവിനിത്യയായിട്ടും അനിത്യയായിട്ടുണ്ടു പരമാണുസ്വരൂപയായിരിക്കുന്ന പുഥിവിനിത്യയാകുന്നു- പരമാണുവല്ലാതെ ഉള്ളപുഥിവി അനിത്യയാകുന്നു പരമാണുവല്ലാതെ ഉള്ള പുഥിവി അവയവത്തൊടു കൂടിയതാകുന്നു- അതു മെതുവായിട്ടു അത അവസരവികളിൽ അന്തർവിചിതയാകുന്നു എന്നും പരമാണുരൂപയായിരിക്കുന്നതിന്നു അവയമില്ലായ്മയാൽ അത അവയവങ്ങളിൽ അന്തർവിചിതയാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

ഇവിടെ അവയവവികല്പനക്കു പ്രമാണമില്ല അവയവമെന്നതു അനൈകപരമാണുക്കളുടെപുഷ്പമാകുന്നു- (പുഷ്പം=സമൂഹം-) ഇപ്രകാരമായാൽ അന്യോന്യമിതിത്തങ്ങളായ അനൈകപുഥിവിപരമാണുക്കൾ ഘടാ, ചരാത, ചട്ടി ഇത്യാദിവാക്കിന്റെവിഷയങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു എന്നുള്ളതതു പശ്ചാത്താപം വരുന്നതാകയാൽ ഘടാദികൾ അപ്രത്യക്ഷങ്ങളായിത്തന്നെ ഇരിക്കുമെന്നും വരുന്നതാകുന്നു- പരമാണു എന്നുമായാലും അനൈകമായാലും അപ്രത്യക്ഷതത്തിങ്കൽ വിശേഷമില്ലല്ലോ എന്നു പറയുന്നതൊന്നാൽ ഇതിന്റെ സമാധാനത്തോളപ്പറയാം ഒരുതലനാരുദൃശ്യത്തിങ്കലിരിക്കുംപോൾ പ്രത്യക്ഷമാകുന്നില്ല അങ്ങിനെ ഉള്ളതലനാരുവളരെ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ ദൂരത്തിങ്കലായാലും പ്രത്യക്ഷമായി ഭവിക്കുന്നു- അതുപ്രകാരം ഘടാദികൾ പ്രത്യക്ഷങ്ങളായി ഭവിക്കാം എന്നത്രെ സമാധാനമാകുന്നത ഇപ്രകാരമായാലും എന്നു സൂചനാമഹാൻഘടം എന്നുള്ള വാക്കിന്റെവിഷയനിർണ്ണയത്തിങ്കൽ വിശേഷ്യമായ ഘടശബ്ദത്താൽ പാകപ്പെടുന്നവസ്തു അനൈകങ്ങളായിരുന്നെങ്കിലും അങ്ങനെയായിരുന്നിരിക്കുന്ന പുഥിവിപ

രമാണകൂടാകുന്നു എന്നുതന്നെ സ്ഥിരപ്പെടുത്തണം അതുകൂടി
 ൽ ഏകത്വവും സമുദായവും മഹത്വവും ചെരാത്തതുകൾക്കുല്ലൊ
 ആകുന്നത അതുതന്നെയായിട്ട അങ്ങിനെ ഉള്ള വ്യവഹാരംയുക്ത
 മല്ലെന്നുവരുന്നു എന്നുള്ള ഒരു അനിഷ്ടശംക ഉണ്ടാകിൽ അ
 തിനെയും പരിഹരിക്കാം ഏകൈമാമാന്ധാസ്വരാശി എന്നു
 ഉദ്യവഹാരം യാതൊരുപ്രകാരം യുക്തമായി ഭവിക്കുമൊരുപ്ര
 കാരം മെൽ പറഞ്ഞ വ്യവഹാരത്തിനും യുക്തിയുണ്ടു എങ്കാമ
 മാൻ ധാസ്വരാശി എന്നുള്ള വാക്കിൽ വിശേഷമായ ധാസ്വരാ
 ശി എന്നു പറഞ്ഞിന്ന അനൈക ധാസ്വരങ്ങൾ എന്നെല്ലൊ അർത്ഥമാ
 കുന്നത അനൈകങ്ങളായ ധാസ്വരങ്ങളിൽ ഏകത്വവും വക്താവി
 ന്റെ താൽപര്യ പ്രകാരമുള്ള മഹത്വവും ബാധിതമാകയാൽ എ
 ങ്ങിനെ ചെറുതന്നു- ധാസ്വരസമൂഹത്തിങ്കൽ ഏകത്വാദികൾ ചെ
 ച്ചുള്ളതുകൂടാകുന്നു എങ്കിൽ പരമാണു സമൂഹത്തിലും അ
 പ്രകാരം തന്നെ അതുകൾ ചെന്നിരിക്കട്ടെ അതുകൊണ്ടു എ
 ന്തൊരു ഭാരം വരുവാൻ പൊകുന്നു എന്നു പ്രകാരം യുക്തി യു
 ക്തമായ വചനം തന്നെ അതിന്റെ പരിഹാരമാകുന്നത - അ
 തു തന്നെയായിട്ട അവയവി കല്പനയു യാതൊരു ബീജവും കാ
 ബാതില്ല- എന്നു ശങ്കിക്കരുത- പരമാണുക്കൾ അതീന്ദ്രിയങ്ങ
 ളാകയാൽ അതുകൂടെ സമൂഹവും അതീന്ദ്രിയമായി ഭവിക്കുന്ന
 താകയാൽ ഘടാദികളുടെ പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു ചെച്ചുയില്ലെന്നുവ
 ന്നു കൂടും- ഭൂതത്തിങ്കൽ ഉള്ള തലവാർ അതീന്ദ്രിയമല്ല- അടു
 ത്താലത്തുതന്നെ ഇന്ദ്രിയം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു - അതീ
 ന്ദ്രിയമായിട്ടുള്ളത അടുത്താലും ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടാ
 ത്തതാകുന്നു- പരമാണുക്കൾ അതീന്ദ്രിയങ്ങളായിരുന്നാലും അ
 പ്താലം കാണപ്പെടുന്ന അതുകൂടെ സമൂഹം ഉൽപന്നമായിട്ടു
 ഉത്താകയാൽ പ്രത്യക്ഷമായി ഭവിക്കും സമൂഹത്തിന്നു അതീ
 ന്ദ്രിയത്വം വെണ്ട- അതു ദൃശ്യമായിട്ടു തന്നെ ഇരുന്നൊട്ടെ എ
 ന്നു പറയുന്നു ഏകിൽ അതു സാമസമമത്രെ ആകുന്നത- അ
 ദൃശ്യമായിട്ടുള്ളതു ദൃശ്യത്തിന്റെ കാരണമാകുമെങ്കിൽ കണ്ണി
 ലുള്ള ഉഷ്ണാപു തുടങ്ങിയുള്ളതിന്റെ സമൂഹവും ചിലകാലത്തി
 ന്കൽ ദർശിക്കപ്പെടുന്നതായി ഭവിക്കാം- അപ്രകാരം ഭവിക്കാത്ത
 താകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞതു യുക്തിയുക്തമല്ലെന്നറിക- അന്നി
 സംയോഗം മെതുവായിട്ട അധികമായി മൂത്ത എണ്ണയിൽ അ
 ദൃശ്യങ്ങളായി ഇരുന്ന അന്നിയുടെ അയവയങ്ങളിൽനിന്നു എ
 ങ്ങിനെ ദൃശ്യമായ അന്നിയുടെ ഉൽപത്തി എന്നു ചൊരിക്കുന്നു

ഖൊ എന്നാൽ പറയാം. അവിടെ അദ്വൈതമായ അഗ്നിയുടെ അവയവങ്ങളിൽ നിന്ന ദൃശ്യമായ അഗ്നി ഉണ്ടാകുന്നു എന്നു ഞാൻ അംഗീകരിക്കുന്നില്ല- അതിരൂപമായ തൈലത്തിന്റെ അന്തർഗതത്വമുള്ള ദൃശ്യങ്ങളായിട്ടുള്ള അഗ്നിയുടെ അവയവങ്ങൾ ചെന്നിട്ട അവിടെ സ്ഥൂലമായ അഗ്നിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു എന്നെത്രെ സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്- അദ്വൈതത്തിൽനിന്ന ദൃശ്യമായിട്ടുള്ളത ഉണ്ടാകുന്നു എന്നു പറയുന്നവർക്കും ഉൽപ്പന്നമായി വരുന്ന വസ്തുവിന്റെ പ്രത്യക്ഷത ചെല്ലുമെങ്കിൽ അതിൽ മഹത്തവം ഉദ്ഭവരൂപം ഇത്യാദികളായ കാരണങ്ങൾ കൂടെ ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നുള്ളതു സമാനമാകുന്നു പരമാണവിന്നു മഹത്തവമില്ലാത്ത ഇരിക്കാപോൾ അതുകൂടെ സമൂഹത്തിൽ മഹത്തവത്തിന്നും ചെച്ചയില്ല ഇതുകൊണ്ടും ഘടാദി പ്രത്യക്ഷ സംഗതിയില്ലാത്തതായി വരുമെന്ന അവയവിയെ അംഗീകരിക്കേണ്ട എന്നുപറയുന്നവർ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വെണം- ഇപ്രകാരമാകയാൽ അവയവി ഉണ്ട എന്നതുസിദ്ധാതന്നെ- അവയവിയായിട്ടുള്ളതിന്റെ ഉൽപ്പത്തിയും വിനാശവും പ്രത്യക്ഷ സിദ്ധമാകയാൽ അതിന്ന അനിത്യത്വവും സിദ്ധം തന്നെ അവയവിയായ വസ്തുക്കളുടെ അവയവാരക്ക അവസാനമില്ല എങ്കിൽ കടകിൻമണിയും പറ്റുതവും സമാനമാകുന്നു എന്നുവരും അതു മറ്റൊരുകാരായിട്ടു കണ്ടെത്ത അവയവി കല്പന അവസാനിക്കണം. അവയവികല്പന എവിടെ അവസാനിക്കുന്നുവോ അതിന്നും നാശമുണ്ട- എങ്കിൽ ഒരു വസ്തുവിങ്കലും സമമായ സംബന്ധത്തോടു കൂടാതെതന്നെത്തുടങ്ങിയ വസ്തുക്കൾ ഉണ്ടാകുന്നു എന്നു വരും അതു വിരുദ്ധമാകുന്നു. വലുപ്പമുള്ള പരിമാണത്തിന്റെ താരതമ്യം ഗഗനാദികളിൽ അവസാനിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ചെറുപ്പത്തിന്റെ താരതമ്യത്തിന്നും കണ്ടെത്ത അവസാനം ഭവിക്കുന്നതു യുക്തം തന്നെ എന്നു മിരിക്കുന്നു- ഇതു മറ്റൊരുകാരായിട്ടു കണ്ടെത്ത അവയവത്തിന്നു നിത്യത്വവും അതിന്ന പരമാണത്വവും സിദ്ധമായി എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക- അവയവധാരയുടെ അവസാനം രൂപരേണവിൽ ഭവിക്കാത്തതു എന്നു ചൊരിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതിനുള്ള വിരോധത്തെ പറയാം കിളിവാതിലിന്റെ അഴികളുടെ ഇടയിൽ കൂടെ അകങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതായ സൂര്യരശ്മിയുടെ മധ്യത്തിൽ എത്രയും ചെറുതായി കാണപ്പെടുന്ന പൊടിയെക്കുറിച്ചെല്ലൊ പൊകത്തിൽ രൂപരേണ എന്നുള്ള വ്യവഹാരം നടപ്പുള്ളത അല്ല

കാരമാകയാൽ അതു ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതായ ഒരു ഭൂപ്രമാണ എന്നതിന്നു സംശയമില്ല- ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നഭവ്യങ്ങളിൽ ചാക്ഷുഷ ഭൂപ്രതമെന്നൊരു ധർമ്മമുണ്ട- ഞ്ഞം ധർമ്മം ഘടാദികളിൽ എന്നപൊലെസർവ്വത്തിങ്കലും സാവയവതപത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു- (സാവയവതപം അവയവങ്ങളോടുകൂടിയതാവൂ എന്നുള്ളതു) രൂസരണവിന്റെ അവയവം മഹത്തമുള്ള നെനിന്റെ അവയവമാകയാൽ അതിന്നും കപാലാവയവത്തിന്നു എന്നപൊലെ അവയവമുണ്ട എന്ന അനുമാനം- മഹത്തമുള്ള നെനിന്റെ അവയവമാവൂ എന്നുള്ളതു ഇങ്ങനൊട്ടെ അതുണ്ടു എങ്കിൽ അവയവങ്ങളോടു കൂടിയതാവൂ എന്നുള്ളതും വേണമെന്നുണ്ടൊ- ഇല്ലാ എങ്കിൽ എന്തു വരുവാൻ പൊകുന്നു എന്നു പൊടിക്കുന്നു എങ്കിൽ പറയാം- രൂസരണവിന്റെ അവയവങ്ങൾക്കുള്ള പരിമാണം എത്രാകുന്നു എന്നുവിചാരിക്കണം- എന്നാൽ അപക്വഷ്ണ മഹത്തമമെന്നു നിശ്ചയിക്കേണ്ടി വരും (യാതൊന്നിനെക്കാൾ അധികമായിട്ടുപാത്ര നെനികളും മഹത്വമില്ലെന്നു വരുന്നുവൊ അതിങ്കലുള്ള പരിമാണമത്രെ അപക്വഷ്ണ മഹത്വമാകുന്നതു) ഇങ്ങിനെ യുള്ള അപക്വഷ്ണമഹത്വത്തെക്കുറിച്ചു അനേക ഭവ്യങ്ങളിൽ സമവായ സംബന്ധത്തോടുകൂടെയുള്ള ഉൽപത്തി മെതുവാകുന്നു- ഞ്ഞം മെതു ഇല്ല എങ്കിൽ അപക്വഷ്ണമഹത്വം സംഭവിക്കുകയില്ല അതു മെതുവായിട്ടു രൂസരണവിന്റെ അവയവങ്ങൾക്കും അവയവങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം എന്നാൽ രൂസരണവിന്റെ അവയവങ്ങളുടെ അവയവങ്ങൾക്കും അവയവങ്ങൾ അതുതുകൾക്കും അവയവങ്ങൾ ഇത്രമെന്ന അവയവധാരയും സിദ്ധിച്ചെക്കും എന്നു ശങ്കിക്കരുതു- അവസാനമില്ലാത്തതാണുതമെല്ലൊ എന്ന വിചാരിച്ചിട്ടു രൂസരണവിന്റെ അവയവങ്ങളുടെ അവയവങ്ങൾക്കു അവയവങ്ങളെക്കല്പിക്കമാറില്ല- രൂസരണവിന്റെ അവയവങ്ങളുടെ അവയവങ്ങൾ അതു മെതുവായിട്ടു നിത്യങ്ങൾ തന്നെ- അതെത്രെ പൃഥ്വിപരമാണുക്കളാകുന്നതെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയുംവെന്നും- അനിത്യയായിരിക്കുന്ന പൃഥ്വി,ശരീരം, ഇന്ദ്രിയംവിഷയം-ഇങ്ങിനെ മൂന്നുപ്രകാരമായിരും ഭവിക്കുന്നു- മറ്റുവിധിൽ അന്തർഭവിക്കുന്നതായ ദൈവവും ഇന്ദ്രിയവും വിഷയവുമുള്ളതാകയാൽ അനിത്യയായ പൃഥ്വി മൂന്നു പ്രകാരമുണ്ടു എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക- പൃഥ്വിവിധിൽ അന്തർഭവിക്കുന്നതായ വസ്തുവിനെ പാത്ഥ്വിമെന്നും

പറയാം- പാത്ഥിവിമായ ശരീരം യൊനിജമായിട്ടും അയൊനിജമായിട്ടു മുണ്ടാകയാൽ രണ്ടുവിധമാകുന്നു- യൊനിജം യൊനിയിൽ ജനിച്ചത- അയൊനിജം=യൊനിജമല്ലാത്തത) ഇതു കളിധ വെച്ചു യൊനിജമായിരിക്കുന്ന പാത്ഥിവി ശരീരവും ജരായുജം അണ്ഡജം- ഇങ്ങിനെ രണ്ടു വിധമാകുന്നു . ജരായുജം=ജരായുവിൽ ജനിച്ചത- ജരായു=വഴല- അണ്ഡജം=അണ്ഡത്തിൽ ജനിച്ചത- അണ്ഡം=മുട്ട- ഇതുകൂടി വെച്ചുജരായുജമായിരിക്കുന്ന പാത്ഥിവി ശരീരം എന്തെ എന്നതും പറയാം മനുഷ്യാദി ശരീരം ജരായുജമാകുന്നു- സ്പർശാദി ശരീരം അണ്ഡജമാകുന്നു- അയൊനിജമായപാത്ഥിവി ശരീരവും സ്പെദജം ഉദ്ഭിതം- ഇങ്ങിനെ രണ്ടു പ്രകാരമുണ്ട- (സ്പെദജം=സ്പെദം ഫെതുവായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നത- സ്പെദം=ചിയപ്പ്- ഉദ്ഭിദം=ഉത്ഭാപഭാഗത്തിൽക്കൂടിക്കുന്നത- കൂടക്ക=പിളക്കുക) റം ചുപാററുത്യാദികളുടെ ശരീരംസ്പെദജമാകുന്നു . വൃക്ഷലതാദികളുടെ ശരീരം ഉദ്ഭിദമാകുന്നു- മനുഷ്യാദി ശരീരം യൊനിജമായിട്ടുംജരായുജമായിട്ടുമുള്ളതാകുന്നു എന്നതിനും സ്പർശാദിശരീരം യൊനിജമായിട്ടും അണ്ഡജമായിട്ടുമുള്ളതാകുന്നു എന്നതിനും റം ചു പാററമുതലായതുകളുടെ ശരീരം അയൊനിജമായിട്ടുംസ്പെദജമായിട്ടു മുള്ളതാകുന്നു എന്നതിനും വൃക്ഷാദിശരീരംഅയൊനിജമായിട്ടും ഉദ്ഭിമാകുന്നു എന്നതിനും അനുഭവം മുതലായതു സാക്ഷിയാകുന്നു- എങ്കിലും മനുഷ്യാദി ശരീരവും മററപാത്ഥിവിമാകുന്നു എന്നുള്ളതിന്നു പ്രമാണമെന്താകുന്നു എന്ന ചൊദിക്കുന്നു എങ്കിൽ പൃഥ്വിയിയുടെ ഗുണങ്ങളായ ഗന്ധം മുതലായതുകൾ മനുഷ്യശരീരത്തിൽ ഉണ്ടല്ലോ- അതു തന്നെ പ്രമാണമെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- ഇപ്രകാരമായാൽ ക്ലൈദാഷ്യാദികളും അതിൽ അനുഭവസിദ്ധങ്ങളായിരിക്കയാൽ ആപ്യത്വം മുതലായതുകൾ കൂടെ ഉണ്ടെന്നുവരും (ആപ്യത്വം=ജലമയമാവൂ എന്നുള്ളത) എന്നുശംകിക്കരുത- അപ്രകാരമായാൽ പൃഥ്വിവീത്പജലതാദികൾക്കുസംകരമുണ്ടു എന്നുവരും അതു ജാതിത്വത്തെ ബാധിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നു മുഖേ പറഞ്ഞിട്ടുമുണ്ട- എന്നാൽ ആപ്യത്വമൊ തൈജസത്വമൊ എന്തെങ്കിലും ഒന്നു ഇവെന്നൊട്ടൊ പാത്ഥിവിത്വം വെണ്ട എന്നതും യുക്തമല്ല- ക്ലൈദാഷ്യാദികൾ ചില സമയം നശിക്കും ആ സമയവും അതുവരെ ഉണ്ടായിരുന്ന ശരീരത്തിൽ തന്നെ മുമ്പിൽ യാതൊരു പ്രകാരമൊ അപ്രകാരം തന്നെ ഗന്ധാദികൾ അനുഭവഗോചരങ്ങളായിത്തന്നെ ഇരിക്കയാൽ അതിന്നുപാ

ത്ഥിവത്സംസികരിക്കാതെ ഇരിപ്പാൻ നിർദ്ദാമമില്ല - അതു ഫെ
തുവായിട്ട പാത്ഥിവ ശരീരത്തെക്കുറിച്ചു ജലാദികൾ നിമിത്ത
ങ്ങളാകുന്നു എന്നതന്നെ അംഗീകരിച്ചു കൊൾകയും വേണം -

ശരീരമെന്നുള്ള വ്യവഹാരത്തിന്റെ വിഷയനിസ്സയത്തെ
ക്കുറിച്ചു ശരീരത്വമെല്ലാം കാരണമാകുന്നത അപ്രകാരമുള്ള ശ
രീരത്വമെന്നത ഒരു ജാതിയാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ- പൃഥി
വീതപാദികളോടുകൂടെ അതിന്നു സംകരംവരുമെല്ലാം- അതു ഫെ
തുവായിട്ട ഉപാധിതന്നെ എന്നു പറയുന്നു എങ്കിൽ അതിന്റെ
സ്വരൂപം ഇന്നു പ്രകാരമെന്നു പറയണം എന്നുണ്ടു എങ്കിൽ പ
റയാം- ശരീരത്വമെന്നതു ചെഷ്ടാശ്രയത്വമാകുന്നു- (ചെഷ്ടാശ്ര
യത്വം=ചെഷ്ടകളാശ്രയമാവുന്നതിനുള്ളത വൃക്ഷാദി ശരീരങ്ങളി
ലും ചെഷ്ട ഉണ്ടെന്നു അംഗീകരിക്കുന്നു അതു ഫെതുവായിട്ട അ
തുകൂടി അപ്രാപ്തിയല്ലെന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക- വൃക്ഷാദികൾ
ശരീരങ്ങളാകുന്നു എന്നതിന്നു പ്രമാണം അതുകൂടെ ഉള്ളിൽ ഉള്ള
വായു സഞ്ചാരമത്രെ ആകുന്നത- വായു സഞ്ചാരമുണ്ടു എന്നത
മറിഞ്ഞാൽ അപ്പുറത്തു മിപ്പുറത്തു മുണ്ടാകുന്ന വക്രകൾ കാലാന്ത
രത്തിങ്കൽ തമ്മിൽ യോജിക്കുന്നതിനാൽ ഉപാധികളെപ്പോലെയുമാം-
ചെഷ്ടാശ്രയത്വമെന്നുള്ള വാക്കിൽ അന്തർഭൂതമായ ചെഷ്ടാപദ
ത്തിന്നു ധിതത്തിന്റെ പ്രാപ്തിയും അധിതത്തിന്റെ പരിമാ
രത്തിന്നും അനുക്രമപരമായ കൂടിയക്രിയാ എന്ന അർത്ഥമാകു
ന്നു- ഇളകുമെന്നു തന്നെ അതിന്റെ അർത്ഥമെന്ന ഭൂമിക്കു ത
ഇളകുമെന്നു തന്നെ അർത്ഥമായാൽ തെർ മുതലായ വാചന
ങ്ങളും ഇളകുന്നതുകൾകൊണ്ടു അതുകൂടും ശരീരങ്ങൾ തന്നെ
എന്നതു വന്നു കൂടും- അതു സിദ്ധാന്തവിരുദ്ധമായിട്ടും ലോകവി
രുദ്ധമായിട്ടു മുളുതാകയാൽ ഇഷ്ടമല്ലെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക-

ശരീരത്വമെന്നതു ചെഷ്ടാശ്രയത്വമാകുന്നു എന്നുകിൽ ചെ
ഷ്ടാശ്രയമായിട്ടുള്ളത എന്തെന്തൊക്കെയും ശരീരത്തെ
എന്നുവരും എന്നാൽ ഹസ്സപാദാദികളും ശരീരങ്ങൾ എന്നു സ
മ്മതിക്കുകയും വേണ്ടിവരും ഹസ്സപാദാദികൾ ശരീരവായവ
ങ്ങൾ എന്നെത്രെ വ്യവഹരിക്കപ്പെടുവരുന്നത അതുകൾ ഉള്ള
പ്പോൾ ശരീരങ്ങളാകുന്നു എന്ന സമ്മതിക്കു എന്നത അസാധ്യ
മാകുന്നു എന്നു വിചാരിക്കുന്നു എന്നുകിൽ അന്ത്യാവയവിതൈസ
തി ചെഷ്ടാശ്രയത്വമെന്നു നിർദ്ദിച്ഛിച്ചുകൊൾക- അന്ത്യാവയവി
തൈസതി എന്നതുകൊണ്ടു അന്ത്യാവയവിതപംകൂടെ വേണമെന്നു
ഇവിടെ ശേഷത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. (അന്ത്യാവയവിതപം=അ

ന്യായവിയോദ്ധ്യ എന്നുള്ളത്- അന്ത്യാവയവി = അന്ത്യമായിരിക്കുന്ന അവയവി അന്ത്യം = ഒക്കത്തത് - അവയവി = അവയവങ്ങളോടുകൂടിയവസ്തു -) അന്ത്യാവയവിതപം ഹസ്തുപാദാദികൾക്കു ഉണ്ടാകുന്ന ഒരുധർമ്മമല്ല അസ്തുപാദാദികൾക്കു വിരലമൃതലായ അവയവങ്ങൾ ഉണ്ടാകയാൽ അതുകൾ അവയവികൾ തന്നെ എങ്കിലും അവയവികൾവെച്ചു ഒക്കത്തതുകൾക്കായിട്ടുടാം അപ്രകാരമിരിക്കുന്ന ഹസ്തുപാദാദികൾക്കും വെറെ ഒന്നിന്റെ അവയവങ്ങളായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു തങ്ങൾ യാതൊന്നിന്റെ അവയവങ്ങളായിരുന്നില്ലെന്നുവെൊ ആവസ്തുതങ്ങൾ ഉണ്ടായതിന്റെ ശേഷം അവയവിയായിത്തീർന്നതുകയാൽ അതുകൾ അന്ത്യങ്ങളായിത്തീരുന്നതു ദൃഷ്ടമെത്രെതുകുന്നതു അങ്ങിനെയാകയാൽ ഹസ്തുപാദാദികളിൽ അതിവ്യാപ്തി ഇല്ലെന്നും ശരീരമെന്നുള്ളതു പ്രത്യയവഹാരത്തിന്നുമുപ്യാപ്തിയെക്കൂടാതെ അന്ത്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന അവയവികളാകയാൽ അതുകളിൽ ലക്ഷണം ചെല്ലുവാൻ വിരോധമില്ലെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക - ഇപ്രകാരമായാലും യാതൊരുശരീരത്തിങ്കൽ ചെഷ്ടുണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു വരുന്നുവൊ അതിങ്കൽ അത്യാപ്തി ഭവിക്കാമെന്നു എവൻ സംശയിക്കുന്നുവൊ അവനെക്കുറിച്ചു പറയുന്നു അങ്ങിനെയും ഒരുശരീരം ഭവിക്കാമെന്നുള്ളതിന്നു പ്രമാണമില്ലഎങ്കിലും ചെഷ്ടാവദന്ത്യാവയവിവൃത്തിഭൂതത്വപ്രാപ്തജാതിമത്തമെന്നതന്നെ നിവൃത്തിയെ അംഗീകരിച്ചുകൊൾക - (ചെഷ്ടാവദന്ത്യാവയവിവൃത്തിഭൂതത്വപ്രാപ്തജാതിമത്തം = ചെഷ്ടാവയവമായിരിക്കുന്നതായിയും അന്ത്യാവയവിയായിരുന്നതായിരിക്കുന്നതു യാതൊന്നൊ അതിങ്കൽവൃത്തിയൊടു കൂടിയതായിയും ഭൂതപ്രാപ്തയായിയും ഇരിക്കുന്നതായിയൊടു കൂടിയതാവൂ എന്നുള്ളതു - ചെഷ്ടാവതം = ചെഷ്ടയൊടു കൂടിയതം - വൃത്തി = സ്ഥിതി - ഭൂതപ്രാപ്തപ്രാ = ഭൂതപ്രാപ്തജാതിമത്തമുള്ളതായിരിക്കത്തക്കതം) മെൽപ്രകാരമുള്ള ജാതിപ്രാപ്തി തത്വപ്രാപ്തികളെക്കൂടാതെ അതുകൾ പാർത്ഥിവാനുകുലശരീരങ്ങളിലു മിരിക്കയാൽ ഇതിന്നയാതൊരു ദോഷവുമില്ലെന്നറിക. ഇനിയും വെറെ ഒരുപ്രകാരം നിവൃത്തിചിക്കാം അന്ത്യാവയവിമാത്രവൃത്തിചെഷ്ടാവദന്തജാതിമത്തമെന്നു തന്നെ പറയാം - (അന്ത്യമായ അവയവിയിങ്കൽതന്നെ ഇരിക്കുന്നതായിരുന്ന ചെഷ്ടയുള്ളതെ ഇരിക്കുന്നതായിരുന്ന ജാതിയാതൊന്നൊ അതിനൊടു കൂടിയതാവൂ എന്നുള്ളതു എന്നുമെൽപറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. മെൽപ്രകാരമുള്ള ജാതി മാന്യതാദികളെക്കൂടാ

ആകുന്നതനുസരിച്ച് മനുഷ്യാദിശരീരങ്ങളിൽ ഇരിക്കുകയാൽ ഒത്തും അപ്രാപ്തിയില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നരസിംഹശരീരത്തിങ്കൽ ലക്ഷണംചെല്ലുന്നത എങ്ങിനെ എന്നു ശങ്കിക്കാം നരസിംഹത്വമെന്നത ഏകവ്യക്തിയിൽ ഇരിക്കുന്നതാകയാൽ ജാതിയല്ല- ജലതജശ്ശരീരസാധാരണമാകയാൽ ദൈവതവുമാജാതിയല്ല- ഇതുണ്ടാമെന്തെന്നു ശങ്കിക്കുവാനുമാകുന്നു. എങ്കിലും ഒരൊരൊക്കളുടെ ഉൾ ഓരൊരൊ നരസിംഹശരീരത്തിന്റെ സംഭവമുണ്ടാകയാൽ നരസിംഹ ശരീരത്തിന്നു അനേകത മുണ്ടെന്നും അതു മൊത്തമായിട്ടു നരസിംഹത്വം ജാതിതന്നെ എന്നും അപ്രകാരമാകയാൽ അപ്രാപ്തി ശങ്കിക്കുവാനുവശമില്ലെന്നും സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലുമിപ്രകാരം പ്രസക്തമായ ദോഷത്തിനും പരിഹാരമിപ്രകാരം തന്നെ എന്നും ഗ്രഹിച്ചു അതിങ്കൽനിന്നു ബുദ്ധിമാന്മാർ നിവർത്തിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. പാത്രിയമായിരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രിയം പ്രാണമെന്നു പെരെട്ടു കൂടിയതാകുന്നു പ്രാണേന്ദ്രിയപാത്രിയമാകുന്നു എന്നതിനും പ്രാണാഗ്നിയോടൊത്തു ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥയാതൊന്നൊത്തുതന്നെ ഗോഘൃതം കംകളഗ്നിയോടൊത്തു ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു രൂപസാദികളെ ഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു ഗ്നിയോടൊത്തു ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ ഗോഘൃതമാകുന്നു ദൃഷ്ടാന്തത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു എന്നും അതിങ്കൽ അതിന്റെ സ്ഥിതി പാത്രിയത്വമാകുന്ന സാധ്യതയോടുകൂടെയാകുന്നു എന്നും സിദ്ധമായിരിക്കയാൽ മെന്തെന്നു അവസ്ഥ ഉള്ളതെന്നു കേൾക്കുവാൻ വിവരപാത്രമുണ്ടാകുമെന്നു ഉപദേശിക്കുമെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. പുതിയവരാതിന്റെ ഗ്നിയോടൊത്തു ജലം ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകയാൽ അതിങ്കലും ഗ്നിയോടൊത്തു ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ ഇരിക്കുന്നു പാത്രിയത്വമില്ലെന്നതും സമത്വമാകുന്നു എന്നു ധാരണയാകുന്നു എന്നു മറ്റൊരു മെന്തെന്നു അറിയുക. മെന്തെന്നു അറിയുക എന്നതൊന്നു എങ്കിൽ ഗ്നിയോടൊത്തു ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ ജലത്തിങ്കൽ ചിഹ്നമില്ല എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു നാൽ മലർതവിടിന്റെ രസഗുണങ്ങൾ കരിച്ചുപോലും സമാധിയിക്കുന്നു ഇതുതന്നെ സംഗതി എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. അതു മൊത്തമായിട്ടു മെന്തെന്നു അറിയുക എന്നുള്ളവ മാത്രം ഗ്രഹണമെന്നു കൊണ്ടു അതിനെ പരിഹരിച്ചുകൊൾക എന്നും ദൃഷ്ടാന്തത്തിങ്കൽ തന്റെ സ്വരൂപത്തെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥയുടെ ഉണ്ടാകുന്നതിന്നു ഗ്നിയോടൊത്തു ഗ്ര

ഹിച്ഛിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥാ എന്നതിന്നു അന്യവസ്തു സംബന്ധികളായ രൂപാദികളിൽ വെച്ചു ഗന്ധമാത്രത്തെ ഗ്രഹിച്ഛിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥാ എന്ന ആശയമാകയാൽ അസിദ്ധിലഭിക്കുന്നില്ല അല്ലഎങ്കിൽ വായുവിനാൽ സമീപത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ളതായതിനും മഹത്തമിദ്വയാൽ അദൃശ്യമായതിനും ജ്വരിക്കുന്ന സുഗന്ധവ്യഞ്ജനത്തിന്റെ അവയവത്തെ ഉഷ്ണാന്തമാക്കുകയും എന്നാൽ മെൽ പറഞ്ഞ ആശയവിശേഷകല്പനയെ അപേക്ഷിക്കേണ്ട എന്നിരിക്കയാൽ ലാഘവമുണ്ടല്ലോ രണ്ടു പ്രകാരമായാലും പ്രാണൈന്ദ്രിയത്തിന്നു പാർത്ഥിവരൂപം സിദ്ധമാക്കുന്നതിന്നു യാതൊരു വിശേഷമില്ല പ്രാണൈന്ദ്രിയത്തിന്നു ഗന്ധത്തെപ്പോലുള്ള അടുപ്പം കൂടെവെണം അതില്ലെങ്കിൽ പ്രാണാങ്കൊണ്ടും ഗന്ധത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നില്ല- അതു മെത്രവായിട്ടു ഗന്ധമാത്രത്തെ ഗ്രഹിച്ഛിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥ പ്രാണൈന്ദ്രിയത്തിന്റെ സന്നിക്ഷേപത്തിലുണ്ടു- അതിങ്കൽ പാർത്ഥിവത്വമില്ലെല്ലോ അതുകൊണ്ടു പ്രാണൈന്ദ്രിയവും പാർത്ഥിവമല്ല പ്രാണൈന്ദ്രിയസന്നിക്ഷേപം യാതൊരു പ്രകാരം ഗന്ധത്തെ ഗ്രഹിച്ഛിക്കുന്നുവോ അപ്രകാരം ഗന്ധത്വത്തെയും ഗ്രഹിച്ഛിക്കുന്നു അതു മെത്രവായിട്ടു ഗന്ധമാത്രത്തെ ഗ്രഹിച്ഛിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥ അതിന്നു ഇല്ലാ എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ ഗന്ധമാത്രത്തെ ഗ്രഹിച്ഛിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥാ എന്നുള്ളതെല്ലാ ഗന്ധമാത്രപദത്തിന്നു രൂപാദികളിൽ വെച്ചു ഗന്ധത്തെത്തന്നെ എന്നർത്ഥമാകുന്നു എന്നു എത്രവിധമായാലും പറയണം അല്ലാഎങ്കിൽ മെത്ര സിദ്ധിതുല്യമായി ഭവിക്കും അപ്രകാരം തന്നെ ആകുന്നു അതിന്റെ അഭിപ്രായമെങ്കിൽ മെത്ര സിദ്ധിയാതുല്യം തന്നെ എന്നു ശങ്കിക്കുന്നു എങ്കിൽ ശരിതന്നെ എന്നു ഞാൻ അംഗീകരിക്കുന്നു. ഭൂതപ്രപഞ്ചം എന്നതുകൊണ്ടു വിശേഷിച്ചിരിക്കണം എന്നാൽ ഭൂതപക്ഷങ്ങളൊക്കെ രൂപാദികളിൽ വെച്ചു ഗന്ധത്തെത്തന്നെ ഗ്രഹിച്ഛിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥ മെൽ പറഞ്ഞതിന്റെ സിദ്ധിയെക്കുറിച്ചു മെത്രവായി ഭവിക്കും രണ്ടു അവസ്ഥകൾ പറഞ്ഞു സന്നിക്ഷേപത്തിൽ സ്ഥിതിയില്ലതാനും- അതിന്നു ഭൂതപക്ഷമില്ലെല്ലോ അതു മെത്രവായിട്ടു പ്രാണൈന്ദ്രിയം പാർത്ഥിവമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും വെണം- പാർത്ഥിവഭൂതങ്ങളെക്കൂടെ ബ്രഹ്മണ്യപശ്ചാത്തമായുള്ളതൊക്കെയും പാർത്ഥിവവിഷയമാകയാൽ അതൊക്കെയും വിഷയരൂപയായിരിക്കുന്ന ചുമ്മിവിയാകുന്നു എ

[illegible]

കുന്ന ഉദ്ഭവവിശേഷഗുണം - ശബ്ദൈതരം = ശബ്ദത്തിങ്കൽ നിന്ന ഇതരം - ഇതരം = അന്യം - ഉദ്ഭവവിശേഷഗുണം = ഉദ്ഭവമായിരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണം - ഉദ്ഭവം = അനുദ്ഭവമല്ലാത്തത് വിശേഷഗുണം = വിശേഷമായിരിക്കുന്നഗുണം (വിശേഷഗുണങ്ങൾ ഇന്നതുകൾ എന്നതു സാധമ്യ വൈധമ്യ പ്രകരണത്തിങ്കൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്) അനാശ്രയം = ആശ്രയമല്ലാത്തത് - ആശ്രയം = ഇരിപ്പിടം - ജ്ഞാനകാരണമനസ്സായോഗശ്രയത്വം = ജ്ഞാനകാരണമനസ്സായോഗശ്രയമാവുന്നുള്ളത് - ജ്ഞാനകാരണമനസ്സായോഗശ്രയം = ജ്ഞാനകാരണ മനസ്സായോഗത്തിന്ന ആശ്രയം - ജ്ഞാനകാരണമനസ്സായോഗം = ജ്ഞാനകാരണമായിരിക്കുന്ന മനസ്സായോഗം - ജ്ഞാനകാരണം = ജ്ഞാനത്തിന്ന കാരണം - ജ്ഞാനം = അറിവ് - കാരണം = ഫലതു - മനസ്സായോഗം = മനസ്സിന്റെ സംയോഗം - സംയോഗം = ചെച്ചു) ഇപ്രകാരമാകയാൽ രൂപത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതായകണ്ണും രസത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതായനാവും ഗന്ധത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതായ മൂക്കും സ്പർശത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതായ താപവും ശബ്ദത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതായ ചെവിയും ഇന്ദ്രിയങ്ങളാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക - മനസ്സും ഇന്ദ്രിയം തന്നെ - ഇതുകൂടെ എപ്പാരിലും ജ്ഞാനത്തിന്ന കാരണമായ മനസ്സിന്റെ സംയോഗത്തിന്ന ആശ്രയമാവുന്നുള്ള അവസ്ഥ ഉണ്ട് - കണ്ണു മുതലായതുകൾ ഉള്ള മനസ്സു പെരുകയും മറ്റുള്ള കാരണങ്ങളുടെ തികവ അക്കാലത്തിങ്കലുണ്ടായിരിക്കുകയും അതതു ജ്ഞാനത്തിന്ന കാരണമാകുന്നു ഇങ്ങിനെ ആകയാൽ ജ്ഞാനത്തിന്ന കാരണമായ മനസ്സായോഗത്തിന്ന കണ്ണു മുതലായതുകൾ ആശ്രയങ്ങൾ തന്നെ എന്നിരിക്കയാൽ ബഹിരിന്ദ്രിയങ്ങളിൽ കൈയും ജ്ഞാനകാരണ മനസ്സായോഗത്വമുണ്ട് എന്നതു സിദ്ധമായി ജ്ഞാനകാരണ മനസ്സായോഗത്തിന്ന മനസ്സും ആശ്രയമാകുന്നു - യാതൊന്നും സംയോഗിക്കുന്നുവോ അതും യാതൊന്നിങ്കൽ സംയോഗിക്കുന്നുവോ അതും സംയോഗത്തിന്ന ആശ്രയമായിരിക്കുമല്ലൊ അതു ഫലതുവായിട്ടു അന്തരിന്ദ്രിയമായ മനസ്സിന്നും മെൽ പറഞ്ഞ അവസ്ഥ സാധാരണം തന്നെ എന്നതും സിദ്ധമായി അതുകൊണ്ട് ഇന്ദ്രിയത്വമെന്നത ജ്ഞാനകാരണ മനസ്സായോഗശ്രയത്വം എന്നു തന്നെ പറഞ്ഞാൽ ഒരേ ടത്തും അദ്ധ്യാപ്തി ഇല്ലാ എങ്കിലും ജ്ഞാനകാരണമായിരിക്കുന്ന മനസംയോഗത്തിന്ന ആത്മാവ ആശ്രയമാകയാൽ ആത്മാവി

കൽ അതിവ്യപ്തിഭവിക്കും- അതിനെപരിഹരിച്ചാനായിക്കൊ
 ണ്ട ശബ്ദതരോദ്യമിശേഷ ഗുണത്തിന്ന ആശ്രയമല്ലാത്ത
 താവ്യമിന്നുള്ള അവസ്ഥയും കൂടെ ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നപ
 റയെന്നും. അത്യാവികൽ ശബ്ദമല്ലാത്തതായ ഉദ്യമഗുണംഉണ്ട
 രൂപം, രസം, ഗന്ധം, സ്വരം, ബുദ്ധി, സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛാ
 ദോഷം, പ്രയത്നം, സ്നേഹം, സാംസിദ്ധികദോഷം, ധർമ്മം, അ
 ധർമ്മം, ഭാവനാ, ശബ്ദം- ഇങ്ങിനെ ഉള്ള വിശേഷ ഗുണങ്ങളി
 ൽ വെച്ചു- ബുദ്ധിമുതലായിട്ടുള്ളതുകൾ ആരും ധർമ്മവും അധ
 ഝവും ഭാവനയും ആത്മാവികൽ ഇരിക്കുന്നു എല്ലാം അത അ
 രുത എന്നു വരികയാൽ ശബ്ദതരോദ്യമിശേഷ ഗുണാ
 നാശ്രയതപെ സതി എന്നതു കൂടെ ഉണ്ടായാൽ ആത്മാവികൽ
 അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കില്ല- ശബ്ദതരപദത്തെ മെൽ പറഞ്ഞ
 വാക്യത്തിൽ ഘടിപ്പിച്ചതു ശബ്ദത്തെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതായ
 ശ്രോത്രമെന്ന ഇന്ദ്രിയം കണ്ണുസ്പഷിരത്തിങ്കലെ ആകാരം ത
 ന്നൊന്നായാകയാലും ആകാരത്തികൽ ശബ്ദമാകുന്ന വിശേഷഗു
 ണമുണ്ടാകയാലും അതികൽ അത്യാപ്തി ഭവിക്കരുത എന്നു ക
 രുതിപ്പെട്ടതാകുന്നു- ഉദ്യമപദം വെണ്ടാ എന്നു ചൊല്ലാൽ അ
 നുദ്യമ മായിരിക്കുന്ന ഭാവപര ശുദ്ധരൂപാദികളായ വിശേഷ
 ഗുണങ്ങൾ കണ്ണു മുതലായതുകളിൽ ഉണ്ടാകയാൽ അത്യാപ്തി
 ഭവിക്കും- അനുദ്യമപദത്തിന്ന അനുദ്യമപദമുള്ളതെന്ന അർത്ഥ
 മകുന്നു അനുദ്യമപദമെന്നത ജാതി വിശേഷമാകുന്നു- ശുദ്ധ
 രൂപം മുതലായ ജാതി ഇരിക്കാത്തൊത്തഇരിക്കുകയില്ല- ശുദ്ധരൂപ
 വ്യാപ്തമായ അനുദ്യമപദം വെറെ- നീലരൂപവ്യാപ്തമായ അനു
 ദ്യമപദം വെറെ- ഇങ്ങിനെ അനുദ്യമപദമെന്ന ജാതി നാനാപ്ര
 കാശമാകുന്നു- അനുദ്യമപദമുള്ളതു യാതൊന്നൊ അതു ചക്ഷുശാ
 ദികൾക്കു വിഷയമായി ഭവിക്കില്ല- ഇത്രമാത്രം കൊണ്ടു അനു
 ദ്യമപദാർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക അനുദ്യമപദജാതി എത്ര
 യുണ്ടോ അത്രയുള്ള അതിന്റെ അഭാവം യാതൊന്നിങ്കൽ ഭവി
 കുന്നുവൊ അത്രെത്ര ഉദ്യമമാകുന്നത- ഉദ്യമമായിട്ടുള്ളതു ച
 ക്ഷുശാദികൾക്കു വിഷയമായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്യും കണ്ണുമുത
 ലായതുകളിൽ ഇരിക്കുന്ന രൂപാദികൾ അനുദ്യമങ്ങളാകുന്നു-
 ഉദ്യമ വിശേഷഗുണങ്ങളിൽ ശബ്ദം ഒഴിയെ വെറെ ഒന്നും അ
 രുത എന്നു മാത്രമെ വന്നിട്ടുള്ളു- അങ്ങിനെയാകയാൽ ഉദ്യമപ
 ദം കൂടെച്ചെന്നാൽ മെൽ പറഞ്ഞഅത്യാപ്തി നശിക്കുകയുംചെ
 യ്യും- ശബ്ദതരോദ്യമഗുണമെന്നതുകൊണ്ടു സംയോഗത്തെയും

ഗ്രഹിക്കാം-എന്നാൽ ചക്ഷുരാദികൾക്കുസംയോഗശ്രയത്വമുണ്ടാകയാൽ അതുകൂടെ അപ്യാപ്തി ഭവിക്കും- അതു ഫലതുവാവിട്ട വിശേഷം എന്നു പദം കൂടെച്ചേർക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു- അതു ചെത്താൽ ഉദ്ഭൂതമാകുന്നു എന്നും സംയോഗം സാമാന്യ ഗുണങ്ങളിൽ തന്നെ അന്തർവിചിതമാകയാൽ അതിനെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടു മെൽ പറഞ്ഞ അപ്യാപ്തി ഭവിക്കുമില്ല- ജ്ഞാനകാരണ മനസ്സംയോഗശ്രയത്വമെന്നതിനെ വിട്ടുശബ്ദതരോദ്ഭൂത വിശേഷ ഗുണാശ്രയത്വമാകുന്നു- ഉന്മീലനമെന്നു പറഞ്ഞാൽ കാലാദികളിൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കും- വിശേഷ ഗുണങ്ങളിൽ വെച്ചു നന്നും കാലത്തിങ്കലും ദിക്കിങ്കലും മനസ്സികളും ഇല്ലാത്തതാകയാൽ അതുകൾക്കും മെൽ പറഞ്ഞ ധർമ്മം സാധാരണ മാകയാൽ അതി വ്യാപ്തിയെ ആപാദിക്കാമെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- ജ്ഞാന കാരണ മനസ്സംയോഗശ്രയത്വം അതുകൂടെ ഇല്ലായ്കൊണ്ടു അതുകൂടെ മെൽപ്രകാരം ചെന്ന്നിന്നാൽ അതി വ്യാപ്തിക്കു ദ്വാർദ്ധമില്ലെന്നും ഗ്രഹിക്കണം- പ്രാചീനമതത്തിങ്കൽ ഇന്ദ്രിയാവയവ സംയോഗത്തിന്നും പ്രത്യക്ഷം പ്രതിഫലതുവമുണ്ടെന്നിരിക്കയാൽ അതിങ്കലുള്ള അതിവ്യാപ്തിയെ തട്ടുന്നായി കൊണ്ടത്രെ മനഃപദമെന്നും കാലാദികളിൽ ഉള്ള രൂപാഭാസത്തെ ഗ്രഹിക്കുപോൾ വിശേഷണതാ എന്നു സന്നിധിയിന്റെ ഘടക മാകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞ ഗ്രഹണം പ്രതികാരണ മാജ്ഞാന ചക്ഷുസംയോഗത്തിന്നു ആശ്രയമായി ഭവിക്കുന്ന കാലാദികളിൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കാതെ ഇരിക്കുന്നായിക്കൊണ്ടും മനഃപദം വെണമെന്നും മറ്റും ഇതിന്റെ പുറമെയുണ്ടു

ന.൯. വണ്ണശ്ചൈവ രസസ്വർശാജലമധുരശീതമൈവ സ്നേഹസുത്രവേദനാസാഹസികമുദാഹൃതം ।

അനന്യം- ജലം- വണ്ണം- തൂകും- രസസ്വർശം- മധുരശീതമൈവ- തന്ത്രസ്നേഹം- ഭവതി- വേദനാസാഹസികം- ഉദാഹൃതം-

അനന്യത്വം- ജലത്തിങ്കലേ വണ്ണശ്ചൈവമായി ഭവിക്കുന്നു- രസസ്വർശം മധുരശീതങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു- അതിങ്കൽ സ്നേഹം ഭവിക്കുന്നു- വേദനാമാകട്ടെ സാഹസികമായിട്ടു ഉദാഹൃതമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷ - വണ്ണം=രൂപം- (നിറം) തൂകും=വെളുപ്പ്- രസസ്വർശം=രസവും സ്വർശം= രസം=രസമെന്നു ഗുണം- സ്വ

[illegible]

വെക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നതുകയാൽ കാഴ്ച ഇരിക്കട്ടെ കാരണത
 വെണ്ട എന്നതുകൊണ്ടുണ്ടാകട്ടെ എന്നിപ്രകാരം ഗ്രഹിപ്പിക്ക
 എന്നസാരം- സമവായികാരണതാ= സമവായികാരണമാവൂഎ
 ന്നുള്ളത- സമവായികാരണം= മുൻപറയപ്പെട്ടപ്രകാരമുള്ളതു
 തന്നെ- അവപ്പെട്ടതുകൊണ്ടുണ്ടാകട്ടെ- ഇങ്ങിനെകല്പിച്ചാലും
 പരമാണ്ഡവികൽ ജലതപമില്ലെന്നുവരും അതുവെളുത്തവായിട്ടുവെ
 ല്പ്രകാരംനിശ്ചയിക്കുന്നതു ജന്യജലതപമെന്നൊരു ജാതിയാക
 ന്നു- അതിനെയുംകാഴ്ചതാവപ്പെട്ടതുകൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചാൽ മെൽപറ
 ണ്ണപ്രകാരംകാരണതാവപ്പെട്ടതുകൊണ്ടുജലതപമെന്നൊരുജാതി
 നിശ്ചയിക്കുന്നു എന്നഅറിഞ്ഞുകൊൾക- ഇങ്ങിനെനിശ്ചയിച്ച
 ജലതപത്തിന്നു ആശ്രയമായഭൂതം യാതൊന്നൊ അതിന്റെവ
 ണ്ണം വെളിച്ചാകുന്നു ഇപ്പറഞ്ഞതു ജലത്തിൽ വെളിച്ചല്ലാതെ
 വെറുതെരൂപവുമില്ലെന്നതിനെ ഗ്രഹിച്ചിപ്പോന്നായിക്കൊണ്ടെ
 തെത്തുന്നത- ശുദ്ധവണ്ണകത്വം ലക്ഷണമല്ല- ശുദ്ധമാകുന്നവ
 ണ്ണത്തൊടു കൂടിയതാവൂഎന്നുള്ളതു എന്നർത്ഥമായ ശുദ്ധവണ്ണക
 ത്വംജലത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതുപോലെ അലക്ഷ്യായഭൂമിമുതലാ
 യതിൽ ഇരിക്കുന്നു എല്ലാം- അല്ലാത്തതിൽ വണ്ണശുദ്ധി എന്ന
 പറഞ്ഞതിന്നു നൈമിത്തികഭവതപമുത്ഥി രൂപവദൃത്തിഭ
 വ്യത്യാസാക്ഷാദ്യോപാപ്തജാതി മത്ത്വമെന്നൊ അഭാസപരശു
 ക്ഷേത്രരൂപാസമാനാധികരണ രൂപസമാനാധികരണ ഭവ
 തപസാക്ഷാദ്യോപാപ്തജാതി മത്ത്വമെന്നൊ അതിന്റെ ആശ
 യത്തെകല്പിക്കണം- (നൈമിത്തികഭവതപമുത്ഥിരൂപവ
 ദൃത്തിഭവ്യത്യാസാക്ഷാദ്യോപാപ്തജാതിമത്ത്വം നൈമിത്തികഭവതപ
 മവ്യത്ഥിയായി രൂപവദൃത്തിയായി ഭവ്യത്യാസാക്ഷാദ്യോപാ
 യായിരിക്കുന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതാവൂഎന്നുള്ളത- നൈമി
 ത്തികഭവതപമുത്ഥി= നൈമിത്തിക ഭവതപവത്തിൽ
 വ്യത്ഥിയൊടു കൂടാത്തത- നൈമിത്തികഭവതപവത്ത്വം= നൈ
 മിത്തികവശാൽ ഉണ്ടാകുന്നത- ഭവതപം=ഭവതപമെന്നഗുണം-
 വ്യത്ഥി സ്ഥിതി- രൂപവദൃത്തി= രൂപവത്തിൽ വ്യത്ഥി
 യൊടുകൂടിയത- രൂപവത്ത്വം=രൂപമുള്ളത- രൂപം=രൂപമെന്ന
 ഗുണം- വ്യത്ഥി=സ്ഥിതി- ഭവ്യത്യാസാക്ഷാദ്യോപാപ്ത=ഭവ്യത്യാസി
 ന്റെ സാക്ഷാദ്യോപാപ്ത- ഭവ്യത്യാപ്തമെന്നജാതി- സാ
 ക്ഷാദ്യോപാപ്ത= നൈമിത്തികവശാൽ ഉണ്ടാകുന്നത- വ്യോപാപ്ത=അതി
 ന്റെ അഭാവത്തിന്നു ആശ്രയമായതിൽ ഇരിക്കാത്തത- അല്ല

സംഗ്രഹകൃതരൂപാസമാനാധികരണ രൂപസമാനാധികരണ
 ഭവ്യതാസാക്ഷാദ്യോപയാജാതിമത്തം = അഭാസപരശ്ചൈതരരൂപാ
 പാസമാനാധികരണയായി രൂപസമാനാധികരണയായി ഭവ്യ
 താസാക്ഷാദ്യോപയായിരിക്കുന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതാവുമി
 നുള്ളത- അഭാസപരശ്ചൈതരരൂപാസമാനാധികരണം = അഭാ
 സപരശ്ചൈതരരൂപത്തിന്നു അസമാനാധികരണം-അഭാസപര
 ശ്ചൈതരരൂപം = അഭാസപരശ്ചൈതരമായിരിക്കുന്നരൂപം- അ
 ഭാസപരശ്ചൈതരം = അഭാസപരശ്ചൈതരികൾനിന്നു ഇതരം അ
 ഭാസപരശ്ചൈതരം = അഭാസപരമായിരിക്കുന്ന ശൂന്യം- അഭാസപരം =
 അസ്ത്വം- ശൂന്യം = വെളുപ്പ്- (ജലത്തിന്റെ വെളുപ്പിന്നു അഭാസപ
 രശ്ചൈതരം ശൈത്യത്തിന്റെ വെളുപ്പിന്നു അഭാസപരശ്ചൈതരം
 വ്യവഹാരമുണ്ടു-) ഇതരം = അന്യം- രൂപം = രൂപമെന്നുണ്ണം
 അസമാധികരണം = സമാനാധികരണയല്ലാത്തത- സമാനാ
 ധികരണം = സമാനമായിരിക്കുന്ന അധികരണത്തൊടു കൂടി
 യത- സമാനം = തുല്യം- അധികരണം = ഇരിപ്പിടം- രൂപ
 സമാനാധികരണം = രൂപത്തിന്നു സമാനാധികരണം- (ശേഷം
 മെൽപ്രകാരം) ഇങ്ങിനെ മെൽപറഞ്ഞ ലക്ഷണശരീരമായ ശബ്ദ
 ത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- മെൽപ്രകാരമുള്ള ജാ
 തി ജലതപത്തെ അതുകൊണ്ടു മെൽപ്രകാരം ആശയത്തെ ക
 ളിച്ചാൽ അതു ലക്ഷണമായിട്ടുതന്നെ ചെരുന്നതാകുന്നു ജല
 ത്തിന്റെ രൂപം വെളുപ്പുതന്നെ എന്നു പറഞ്ഞാൽ ഇതു രൂപമായി
 ല്ല യമുനാജലം കറുത്തതാകുന്നു എന്ന അനുഭവബലാൽ നിശ്ച
 യിക്കപ്പെട്ടതത്രെ ആകുന്നതെന്നു ഒരു ശാങ്കഭാഷ്യം എന്നാ
 ലും കരുപ്പിന്റെ ചെറുതയെ നിശ്ചയിക്കുന്നതായ ചുമവീതപര
 നജാതിയമുനാജലത്തിങ്കൽ ഇരിക്കാത്തതാകയാൽ അവിടെ അ
 തിന്നു സംഭവമില്ലെന്നു നിശ്ചയിച്ചു അതിനെ പരിഹരിക്കുക
 യുമാം- യമുനാജലത്തിങ്കൽ തൊന്നുന്ന കറുപ്പു അതിന്റെ ആ
 ശ്രയമായ ഭൂമിയിൽ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു അതിനെ എടുത്തു മെൽ
 പെട്ടു എറിഞ്ഞാൽ മറയ്ക്കു ജലമെന്നു പൊലെ അതും വെളുത്ത
 നിറത്തൊടു കൂടിയതായി കാണപ്പെടുന്നു അതു മറ്റൊരു വായിട്ടു ജ
 ലത്തിന്റെ വണ്ണം വെളുപ്പുതന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയും
 വേണം-

ജലത്തിന്റെ രസം മധുരമാകുന്നു അതിങ്കൽ പ്രത്യക്ഷം കൊ
 ണ്ടയാതൊരു രസവും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നില്ല- എന്തു മറ്റൊരു വായി
 ട്ടാകുന്നു രംഭലം വണരസമായതെന്നു ഇഹ ചൊല്ലുമെന്നു

പൊലെ എന്തു മെതുവായിട്ടാകുന്നു മധുരമായതെന്നും എന്തു മെതുവായിട്ടാകുന്നു പുളിക്കുന്നതെന്നും എന്തു മെതുവായിട്ടാകുന്നു കഷ്ടനതെന്നും എന്തു മെതുവായിട്ടാകുന്നു എറിക്കുന്നതെന്നും എന്തു മെതുവായിട്ടാകുന്നു ചവക്കുന്നതെന്നുള്ള ചൊല്ലുങ്ങൾ നടന്നുവരുന്നു അതു മെതുവശാൽ അതിന്നു ധൈര്യമുണ്ടു മില്ല. നാളികേരജലത്തിന്നുതൊന്നുന്ന മാധുര്യം നാളികേരജലം യാതൊരേതെണ്ടായതാകുന്നുവോ ആസ്ഥലത്തിങ്കൽ നിന്നു മധുരമുണ്ടായ അതിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ വർണ്ണം നാളികേരജലത്തിങ്കൽ ചെന്നിരിക്കയാൽ ഉണ്ടായതെത്ര ആകുന്നത. അപ്രകാരമാകയാൽ അതുജലം മധുരമാകുന്നു എന്നതിനെക്കുറിച്ചു സമാധിക്കുന്നില്ല സഹായിച്ചാലും ജലത്തിന്റെ രസം മധുരംതന്നെ എന്നുവരുന്നില്ല. നാരങ്ങയുടെ ജലത്തിന്നു പുളിയുണ്ടാകയാൽ ജലത്തിങ്കൽ പുളിയും ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ള രസങ്ങളും ഉണ്ടെന്നുവരും. - റോസാവസ്ഥക്കു ജലത്തിന്റെ രസം മധുരമാകുന്നു എന്നെന്നിനെ പ്രത്യേകിച്ചു പറഞ്ഞതയ്യതന്നെയാകുമില്ല. - ഇങ്ങിനെ ശങ്കിക്കുന്നവർ താഴെ പറയുന്നതിനെ നോക്കി സമാധാനത്തെ ലഭിച്ചുകൊൾകയും വേണം:-

നാളികേരജലത്തിങ്കൽ മാധുര്യംതൊന്നുകയാൽ ജലം മധുരമാകുന്നു എന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല 'കൃപതടാകാദി ജലങ്ങൾ മധുരങ്ങളല്ലാതെ ഇരിക്കുംപോൾ നാളികേരജലത്തിന്റെ മാധുര്യത്തെ പ്രാണിച്ചിട്ടു സകലജലവും മധുരമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ എല്ലാ അതു മെതുവായിട്ടു നാളികേരജലത്തിന്റെ മാധുര്യം നാരങ്ങനീരിന്റെ പുളി എന്നുപൊലെ ആശ്രയവശാൽ ഉണ്ടായതുതന്നെ എങ്കിലും ജലത്തിന്റെ രസം മധുരംതന്നെ എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ പ്രത്യക്ഷംകൊണ്ടുതന്നെ എന്നറിക. - രസനെ നിയന്തരം ജലം സംബന്ധിക്കുംപോൾ മധുരത്തെ ഗ്രഹിക്കാത്തതിന്റെ കാരണം വൃഷ്ടകവസ്തു സഹായമായി ഭവിച്ചിട്ടില്ലായ്കയെത്ര ആകുന്നത. - അസ്പടമായതിനെ സ്പഷ്ടമായിരിക്കുന്നതിനെപ്പോലെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥമെത്ര വൃഷ്ടകവസ്തുവാകുന്നത. - ജലമാധുര്യത്തിന്റെ വൃഷ്ടകവസ്തു നെല്ലിന്റെ കായതാകുന്നു. - നെല്ലിന്റെ തിന്നിട്ടു ഉടനെ വെള്ളം കുടിക്കുമ്പോൾ എല്ലാവർക്കും മധുരമായിതൊന്നുന്നു. - ഇപ്രകാരമാകയാൽ വൃഷ്ടകസാഹായ്യത്തോടു കൂടിയ രസനെ നിയം തന്നെ ജലം മധുരമാകുന്നു എന്നതിന്നു പ്രമാണമെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. - നെല്ലിന്റെ കായതായിരിക്കുന്നതിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ വർണ്ണം വായയിൽ പ

റി ഇരിക്കുമ്പോൾ അതുകൂടിയുണ്ടാകുന്ന ജലം സംയോഗം നെ ലിംഗമുതലായതുകളിൽ തന്നെ മധുരസുന്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു എന്നുള്ളകല്പനയെ ഭാരാധികൃതവശാൽ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു ജലത്തിന്റെ രസം മധുരമായിത്തന്നാലും നാളികേരജലത്തിന്റെ രാധുർത്വം റിജാതീയമാകയാൽ അത ആശ്രയമാധുർത്വവശാൽ ഉണ്ടായതാകുന്നു എന്നും പുളിമുതലായ രസങ്ങളുടെ മൊത്തയെപ്പോലെയ്ക്കുന്നതാകുന്നു കൊണ്ടു നിയമിച്ചിരിക്കുവാലും ക്ഷിതിത്വം ക്ഷിതിയിൽ നിന്ന അന്യങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നതല്ലായ്കയാലും ജലത്തിൽ പുളിമുതലായ രസങ്ങളുടെ മൊത്ത ചെരാത്തതാകയാൽ നാരങ്ങനീരിന്നതെന്നു പറയുന്ന പുളിരസവും ആശ്രയവശാൽ ഉണ്ടായതാകുന്നു എന്നും ഗ്രാമിച്ചുകൊൾക ജലത്തിന്റെ സ്വർഗ്ഗം ശീതമാകുന്നു വെറെ ഒരു വസ്തുവും ശീതസ്വർഗ്ഗമായിട്ടു കണ്ടെത്തുമില്ല അതു കൊണ്ടു ശീതസ്വർഗ്ഗവത്വം ജലത്തിന്റെ വ്യക്തതയെന്ന ജലത്തിൽ ഉണ്ണു ഉണ്ടാകുന്നതു തെളിപ്പം സംയോഗം മൊത്തമായിട്ടാകുന്നു യാതൊരു ജലം ഉണ്ണു മായിത്തന്നെന്നു വെ അതു സ്വഭാവമെന്തെ സ്വർഗ്ഗമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു - അതു മൊത്തമായിട്ടു പരഞ്ഞ ലക്ഷണത്തിന്നു അപ്രാപ്തിയല്ലെന്നും ചന്ദനാദികളിൽ തന്നെ നെരെ ശരത്തിന്റെ ആധാരം ചന്ദനാദികളിൽ തന്നെ യാകയാൽ അതിവ്യാപ്തിയല്ലെന്നും ധരിച്ചുകൊൾക.

ജലം സ്നേഹത്തിന്നു ആധാരമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു - നെയ്യുമുതലായതുകളിൽ തന്നെ സ്നേഹത്തിന്നും നെയ്യു മുതലായതുകളിൽ ചെന്നിരിക്കുന്ന ജലമെത്ര ആശ്രയമാകുന്നത. സ്നേഹസമവായി കാരണമായ ജലത്വം കൊണ്ടു നിയമിച്ചിരിക്കും പൊൾ വെറെ ഒന്നിൽ സ്നേഹമാൽപത്തിക്കു സംഭവമില്ല - നെയ്യു മുതലായതുകളിൽ ജലമുണ്ടായിത്തന്നാലും അതിന്നു അതുകൾ അനുകൂലങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നതിന്റെ കാരണം സ്നേഹാധികൃതമെത്ര ആകുന്നത.

ജലത്തിങ്കലെ ദ്രവത്വം സാംസിദ്ധികമാകുന്നു - സാംസിദ്ധിക ദ്രവത്വമെന്നതു വെറെ ഒന്നിലു മിരിക്കാത്തതാകുന്നു - സാംസിദ്ധിക ദ്രവത്വമെന്നൊരു ജാതിയെ പ്രത്യേക ബലാൽ അംഗീകരിക്കുന്നു - സാംസിദ്ധിക ദ്രവത്വം കൊണ്ടു നിയമിക്കപ്പെട്ടതായ കായ്കയെപ്പറ്റിയുള്ള കാരണമായ ജലത്വം കൊണ്ടു നിയമിച്ചിരിക്കുവാൽ സാംസിദ്ധിക ദ്രവത്വമെന്ന ഗുണത്തിന്റെ ആധാരം ജലമാകുന്ന എന്നറിക - തൈലാദികളിൽ ഉള്ള സാംസിദ്ധിക ദ്രവത്വത്തിന്റെയും ആധാരമായിട്ടുള്ളതു

തെലാദികളിൽ ചെന്നിരിക്കുന്ന ജലം തന്നെ എന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

രം. നിത്യതാദിപ്രഥമവൽകിന്തുദൈവമയൊനിജം | ഇന്ദ്രിയാരസനംസിന്ധുവിമാദിച്ഛിയൊമതഃ ||

അപായം— നിത്യതാദി- പ്രഥമവൽ- കിന്തു- ദൈവം- അയൊനിജം- ഭവതി- ഇന്ദ്രിയം- രസനം- സിന്ധുവിമാദിഃ- വിഷയഃ- മതഃ-

അപായത്വം— നിത്യതാദി പ്രഥമത്തിന്നെന്ന പൊലെ ഭവിക്കുന്നു- വിശേഷമുണ്ടു ദൈവംഅയൊനിജമായിഭവിക്കുന്നു- ഇന്ദ്രിയം രസനമാകുന്നു- സിന്ധുവിമാദി വിഷയമെന്ന മതമാകുന്നു-

പരിഭാഷാ — നിത്യതാദി=നിത്യതമുതലായത- പ്രഥമം=മുൻ പറകപ്പെട്ടത (1. ഗ്രാമി എന്ന പ്രസ്താവന സാരം) ദൈവം=ശരീരം- അയൊനിജം=യൊനിജമല്ലാത്തത- യൊനിജം=യൊനിയിൽ ജനിച്ചത രസനം=നാവ- (നാവിന്മേൽ രസജ്ഞാനത്തെ ജനിച്ചിരിക്കുന്നതായി ഇരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രിയത്തെ രസന ശബ്ദം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കുന്നു) സിന്ധുവിമാദി=സിന്ധുവിമാദിങ്ങൾ തുടങ്ങിയുള്ളത- സിന്ധുവിമാദിങ്ങൾ=സിന്ധുവും മറ്റും- സിന്ധു=സമുദ്രം- മിമം=മഞ്ഞ- മതം=അറികപ്പെടുന്നത-

ജലനിരൂപണം

സാരം — നിത്യമെന്നും അനിത്യമെന്നും ഉള്ള ദൈവം പൃഥ്വിവികു എന്ന പൊലെ ജലത്തിന്നുമുണ്ടു അവിച്ഛേദിച്ചു നിത്യമായിരിക്കുന്ന ജലം പരമാണ്മരൂപമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- ദൃഷ്ടകം മുതലായ ജലം ഒക്കെയും അനിത്യമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- അതിന്നു അവയവങ്ങളിൽ സമമായ സംബന്ധന ഉൽപത്തിയുമുണ്ടു- അപ്രകാരം അനിത്യമായ ജലം ശരീരമെന്നും ഇന്ദ്രിയമെന്നും വിഷ്യാനുമുള്ള ദൈവത്താളെടുക്കിയതാകുന്നു- ജലസംബന്ധിയായ ശരീരത്തിന്നു പാർഥിവ ശരീരത്തെക്കാൾ ഭൂവിശേഷമുണ്ടു- പാർഥിവ ശരീരം യൊനിജമായിട്ടും അയൊനിജമായിട്ടുമുണ്ടു- ജലശരീരം അയൊനിജമായിട്ടു തന്നെ ഭവിക്കുന്നു- ഇതൊരേ വിശേഷമാകുന്നത- ജലമയ ശരീരം വരുന്ന ലോകത്തിങ്കൽ പ്രസിദ്ധമാകുന്നു- രസനെന്ദ്രിയം ജലമയമാകുന്നു എന്നതിന്നു പ്രമാണം (രസനെന്ദ്രിയം ജലമയം ഗന്ധാവ്യഞ്ജകത്വൈദ്യവൈചാസതിരസംപ്രജകത്വം സജ്ജരസാഭിപ്രജകൈകൈവൽ)ംരം അനമാനമെന്നു ആകുന്നത- രസനെന്ദ്രി

യം=രസനമാകുന്നഇന്ദ്രിയം=ജലമയം=ജലത്തിങ്കൽനിന്നുണ്ടായ
ത(ജലരൂപമെന്നു സാരം)ഗന്ധാവ്യഞ്ജകത്വം=ഗന്ധാവ്യക്തമാവു
എന്നുള്ളത- ഗന്ധാവ്യഞ്ജകം=ഗന്ധത്തെ വ്യഞ്ജിപ്പിക്കാത്തത-
വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുവാനാകുക- ദ്രവ്യത്വം=ദ്രവ്യമാവുന്നുള്ളത-
രസവ്യഞ്ജകത്വം=രസവ്യഞ്ജകമാവുന്നുള്ളത- രസവ്യഞ്ജകം-
രസത്തെ വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നത- രസം=രസമെന്നർത്ഥം- (മധുരം
മുതലായത്) വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുവാനാകുക- സാരരസാഭിവ്യ
ഞ്ജകൊടകം=സാരരസാഭിവ്യഞ്ജക മായിരിക്കുന്നഉടകം- സ
കുരസാഭിവ്യഞ്ജകം=സകുരസത്തെ അഭിവ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നത-
സകുരസം=സ വിൻദരസം.സകുരം=മലർപൊടി അഭിവ്യ
ഞ്ജിപ്പിക്കുവാനാകുക)ഇങ്ങിനെമെൽ പറഞ്ഞ അനുമാനവാ
ക്യത്തിങ്കൽചെന്നിരിക്കുന്ന പദങ്ങളുടെഅർത്ഥം- രസനെന്ദ്രിയംജ
ലമയമെന്നതിന്നുരസനെന്ദ്രിയംജലമയമാകുന്നുഎന്നഅനുമാനവാ
ക്യം-രസനെന്ദ്രിയംജലമയമാകുന്നു എന്നനിശ്ചയിച്ചതുയാതൊ
ന്നുമെതുവായിട്ടൊ അതിനെ ഗന്ധാവ്യഞ്ജകത്വംപ്രാപ്തിയാ
യ അംശംകൊണ്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു ഗന്ധാവ്യഞ്ജകത്വംദ്രവ്യ
ത്വംമുണ്ടായിരിക്കാപൊൾ ഉള്ള രസാവ്യഞ്ജകത്വം മെതുവാ
യിട്ടു എന്ന അതിൻറെ അനുമാനമാകുന്നു. എന്നന്നപൊ
ലെ എന്നതിനെ സകുരസാഭിവ്യഞ്ജകാദികൾ എന്നതു
കൊണ്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സകുരസാഭിവ്യഞ്ജകാദികളെന്ന
പൊലെ എന്ന അതിന്റെ അനുമാനമാകുന്നു. അനുമാന
വാക്യാഭിപ്രായം- രസനെന്ദ്രിയമെന്നതു ജലരൂപമാകുന്നു എ
ന്നു മെതുവായിട്ടെന്നാൽ അതിൽ ഗന്ധത്തെ വ്യക്തമാക്കാവ
ന്നുള്ള സാമർത്ഥ്യമിരിക്കുന്നില്ല- ദ്രവ്യത്വമുണ്ടു- രസത്തെ വ്യക്ത
മാക്കിച്ചെയ്യുന്നു- രസം മൂന്നു സ്ഥലങ്ങളുണ്ടാകയാൽ മെൽപ്രകാ
രം നിശ്ചയിക്കാമെന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക ഇതിന്നു ദൃഷ്ടാന്ത
വുമുണ്ടു- സകുരസത്തെ അഭിവ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നതായ ജലം ദ
ഷ്ടാനുമാകുന്നു- സകുരസാഭിവ്യഞ്ജകമായ ജലത്തിങ്കൽ ഗന്ധ
ത്തെ വ്യക്തമാക്കുവാനുള്ള സാമർത്ഥ്യമില്ല- ദ്രവ്യത്വമുണ്ടു- അതു
പൊലെ രസത്തെ വ്യക്തമാക്കുവാനുള്ള സാമർത്ഥ്യവുമുണ്ടു- ഇ
പ്രകാരമാകയാൽ രസം ദൃഷ്ടാന്തത്തിങ്കൽജലരൂപമായാകുന്ന സാ
ധ്യത്തൊടു കൂടെ ഇരിക്കുവതായിക്കണ്ടും വെറു ദൈവത്തു മെൽ
പറഞ്ഞ സാധ്യത്തൊടു കൂടാതെ ഇരിക്കുന്നു എന്നുള്ള അറിവി
ന്നു വിഷയമാവാതെയും ഇരിക്കുന്നതായ ഗന്ധാവ്യഞ്ജകത്വ
ത്തൊടും ദ്രവ്യത്വത്തൊടും കൂടി എകാഗ്രയശ്ചിതകൾ ഇരിക്കുന്നു

തായി മുമ്പെ ഗ്രാമികളെപ്പറ്റിയതായ ഓരോ രസനെന്റിയത്തിങ്കലും മുണ്ടാകയാൽ ഉഷ്ണാന്തരീകവെന്നുപൊലെ രസനെന്റിയത്തിങ്കലും ജലരൂപത ഉണ്ടാകുന്ന കർമ്മം ഇപ്രകാരമാകുന്നു രസനെന്റിയം രസാശ്രമസ്ഥലം തങ്ങളിൽ കൈരമ്പൊൾ ആകുന്നു എല്ലാ രസഗ്രാമണമുണ്ടാകുന്നത്- അതുപോലെയാവിട്ടു രസനെന്റിയത്തിന്റെ ചൊല്പ് എന്നു ചിലഭിന്ന വസ്തുവിങ്കൽ ഹൈന്ദു ഇരിക്കാൻ ആപാദിക്കപ്പെട്ടവൻ വഴിപ്പെട്ടു സ്വഭിമാര ചൊഷത്തിന്റെ വിവൃത്തി ദ്രവ്യം കൂടെ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന മൊന്നുള്ളതിന്റെ ചമമാകുന്നു- ഇപ്രകാരമുള്ള അനുമാനബലം ഇന്ദ്രിയം രസനെന്നതു നിമിത്തമായി ചില സംബന്ധിയായ വിഷയം, സമുദം, നദീ പൊഴി, കടലും ചിങ്ങം ഇങ്ങിനെ തുങ്ങിയുള്ളതും മഞ്ഞു മുതലായതുകൊണ്ടു മഞ്ഞു കട്ടയായിട്ടും ആലിപ്പട്ടം കല്ലുപൊലെയുമിരുന്നാലും ചൂടിന്റെ സംയോഗ വശാൽ അലിയുമ്പോൾ അതുകൾ ജലരൂപം പ്രത്യക്ഷമാകൊണ്ടു ഗ്രാമികളെപ്പറ്റുന്നതാകയാൽ അതുകൾ ചിലകാല മുണ്ടാസ്സുതന്നകാരിയുതൊപ്രമാണിച്ചിട്ടാകുമ്പോഴിൽ ചെന്തുകൾ ആകുന്നു എന്നു ഭിമിച്ചു പൊകരുത. യദ്യോ യദ്യോ യാപംസമന്യം തത്തദപാദാനൊപാദായമെന്നു പൂർവ്വി നിരൂപണത്തിങ്കൽ പറകപ്പെട്ടു- അത ഇവിടെയും ഓർത്തു കൊൾക-

൪൧. ഉഷ്ണസ്വർ സമസസ്തസ്യാശൃപംശു കൃതാസ്വരം നൈമിത്തികംഭവതാംനിത്യതാദിചപുർവ്വവൽ ||

൪൨. ഇന്ദ്രിയംനയനംവഹിസ്സ്യാദിപ്പിഷയൊമതഃ | അപാകജാതസ്താശീതസ്വർ സ്തവചനൊമതഃ ||

അനന്യം— തൈജസഃ- സ്വർ- തു- ഉഷ്ണ- രൂപം- ശുക്ലഭാസ്വരംസ്വാൽ- ഭവതാം- തു- നൈമിത്തികം- ഭവതി- പുർവ്വവൽ- നിത്യതാദി- ച- ഇന്ദ്രിയം- നയനം- വിഷയ - വഹിസ്സ്യാദിഃ. മതഃ- പവന- തു- അപാകജാതസ്താശീതസ്വർ- മതഃ-

അനന്യത്വം— തൈജസ്സിന്റെ സ്വർമാകട്ടെ ഉഷ്ണമാകുന്നു. രൂപം ശുക്ലഭാസ്വരമായി ഭവിക്കും- വ്യക്തമാകട്ടെ നൈമിത്തികമായി ഭവിക്കുന്നു- പുർവ്വത്തിന്നു എന്നപൊലെ നിത്യതാദിയും ഭവിക്കുന്നു ഇന്ദ്രിയം നയനമാകുന്നു- വിഷയം വഹിസ്സ്യാദി എന്നു മതമായി ഭവിക്കുന്നു- പവനനാകട്ടെ അപാകജാതസ്താശീതസ്വർനായിട്ടു മതനായി ഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ—തൈജസ്സ്=തൈജസ്സെന്നാലും- സ്വർം=സ്വർ

ണ്ടാക ചെട്ട അസ്സുടത മെതുവായിട്ടാകുന്നു എന്നും രത്നകിരണങ്ങളിൽ ഉഷ്ണഉഷ്ണസ്സൾത്തേ ഗ്രഹിക്കാത്തതു പൂമിവിളുടെ രത്നങ്ങളിൽ ചെന്നിരിക്കയാൽ അതിന്റെ അനുഷ്ഠാശീതമായസ്സൾത്തേൽ ഉണ്ടാകപ്പെട്ടതായ അസ്സുടതമെതുവായിട്ടാകുന്നു എന്നും കല്പിച്ചാൻവഴിയുണ്ടെല്ലോ അതു മെതുവായിട്ടു അപ്പോഴി എന്നദോഷാത്ത പറഞ്ഞുകൂടാ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും ചെയ്തും - ചക്ഷുരാദികളിലുള്ള ഉഷ്ണസ്സൾ അനുൽഭൂതപരമമെതുവായിട്ടും ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടന്നുതല്ല

തെജസ്സിന്റെരൂപം ഭാസപാശുക്തമാകുന്നു തിയ്യപവന്നിട്ടും മരതകത്തിന്റെററിറപച്ചയായിട്ടും തൊന്നുന്നതു പൂമിവിത്രപത്താൽ മറക്കപ്പെട്ടകനിമിത്തമായി അതുകളിലെ ഭാസപരശുക്തത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൻ കഴികയാലെത്രെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക - രൂപഗ്രഹണമുണ്ടാകുന്നില്ല എങ്കിൽ തിയ്യിന്റെയും മരതകാദികളുടെയും പ്രത്യക്ഷമുണ്ടാകുന്നതെങ്ങിനെ കണ്ണാകാണ്ടോരു വസ്തുവിനെ ഗ്രഹിക്കണമെങ്കിൽ അതിന്റെ രൂപഗ്രഹണമുണ്ടാകണമെല്ലോ എന്നു ശാങ്കികെന്നു എങ്കിൽ പറയാം അതിന്റെരൂപത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നില്ല എങ്കിലും മരോന്നിന്റെരൂപത്തെ അതിന്റെരൂപമായിട്ടു ഗ്രഹിച്ചാലും പ്രത്യക്ഷം സംഭവിക്കാം ശാഖിന്റെ സ്വഭാവം കരമായവെല്ലുപ്പിനെ ഗ്രഹിക്കാതെ അതികളിലാത്തതായിയും വെറുമിപവസ്തുക്കളിൽ ഉള്ളതായിയും ഇരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിന്റെരൂപം ഗ്രഹിക്കുന്നില്ലെന്നായിട്ടുപിതശാഖാ എന്നുള്ള പ്രത്യക്ഷം സംഭവിച്ചുകാണുന്നുണ്ടു അതു മെതുവായിട്ടു അസ്സുരൂപം കൊണ്ടും പ്രത്യക്ഷം ഭവിക്കുന്നതു മെതുവായിട്ടു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക -

തെജസ്സിൽ നൈമിത്തികമായ ദേവത്വം ഉണ്ടെന്നുവിടെ എന്നു നല്ല ദിക്രതെജസ്സിലുണ്ടായിട്ടുതന്നെ എന്ന സിദ്ധാന്തമിരിക്കയാൽ സ്വസ്താദികളായിരിക്കുന്ന തെജസ്സുകളിലാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക - സ്വസ്താദികളിൽ ഉണ്ടായാലും തിയ്യമുതലായ തെജസ്സുകളിൽ ഇല്ലാത്ത കാണു അപ്പോഴിനും നെയ്യുമുതലായ പാത്ഥിവിപദാർത്ഥങ്ങളിലുണ്ടാകയാൽ നൈമിത്തികദേവത്വവത്തമെന്നതെജാലക്ഷണത്തിന്ന അതിവ്യാപിയുണ്ടെന്നുതലമതുവായിട്ടു പൂമിപ്രവൃത്തിനൈമിത്തികദേവത്വവദ്യത്തിജാതിമത്താകുന്നമെൽപറഞ്ഞാലക്ഷണം ആശയമാകുന്നു എന്നുകല്പിക്കുകയും ചെയ്തും പൂമിപ്രവൃത്തിനൈമിത്തികദേവത്വവദ്യത്തിജാതിമത്താ പൂമിപ്രവൃത്തിയായി നൈമിത്തികദേവത്വവദ്യത്തി

യായിരിക്കുന്നതിനെയോടുകൂടിയതായും എന്നുള്ളതും ചുമലിപ്പു
 വൃത്തി=പു. നിവിരികൾവൃത്തിയോടുകൂടാത്ത ചുമലിപ്പി=ഭൂമി വൃ
 ത്തി=സ്ഥിതി-നൈമിത്തികഭവതപചലപ്പത്തി=നൈമിത്തികഭവ
 തപചത്തികൾവൃത്തിയോടുകൂടിയതും നൈമിത്തികഭവതപചത്തും
 നൈമിത്തികഭവതപചത്തും നൈമിത്തികഭവതപചത്തും=നൈമിത്തി
 കമായിരിക്കുന്ന ഭവതപചം-നൈമിത്തികം=മേതുവശാൽ
 ഞാകുന്നതും ഭവതപചം=ഭവതപചമെന്നുതന്നെ വൃത്തി=സ്ഥിതി-
 മെൽപ്രകാരമുള്ള ജാതികളെപ്പോലെത്തന്നെ അത എല്ലാതെക്കു
 ലിലു മുണ്ടാകയാൽ മെൽപറഞ്ഞതിന്നു അപ്യാപ്തി ഇല്ലെന്നും
 തെക്കുക്കളിൽനിന്നു അന്യങ്ങളായവയ്ക്കുള്ളിൽ ഇരിക്കാ
 യാൽ അതിപ്യാപ്തി ഇല്ലെന്നും ഗ്രഹിതകൊൾക-

മെൽപ്രകാരമുള്ളതെല്ലാം പൃഥ്വിയിലുണ്ടെന്നുപോലെ നിത്യമായിട്ടും അനിത്യമായിട്ടുണ്ടു പരമാണുരൂപമായിരിക്കുന്നതെല്ലാ നിത്യമാകുന്നു ദൃഷ്ടകാദിസ്വരൂപമായ തെല്ലുഅനിത്യമാകുന്നു അനിത്യമായതെല്ലാ അവയവിയാകുന്നു- (അവയവി=അവയവമുള്ളതി) അതു ശരീരമെന്നും ഇന്ദ്രിയമെന്നും വിഷയമെന്നും വ്യവഹരിക്കപ്പെട്ടവരികളിൽ മൂന്നുപ്രകാരമാകുന്നു-തെജോമയമായശരീരംഅവയവിയാകുന്നുഎന്നുംആദിത്യലോകാദികളിൽ പ്രസിദ്ധമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-തെജോമയമായിരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രിയം ചക്ഷുസ്സെന്നെ (ചക്ഷുസ്സ്=കണ്ണ-) ചക്ഷുസ്സുതെജോമയമാകുന്നു എന്നതിന്നുപ്രമാണം (ചക്ഷുസ്സെന്നുജനം പരകീയസ്വർൂപവ്യഞ്ജകതാപത്ഥിപരകീയരൂപവ്യഞ്ജകതാൽപ്രദീപവൽ) എന്നുള്ള അനുമാനമാകുന്നു- (ചക്ഷുസ്സ്=കണ്ണ-തെജസം=തെജോമയം- പരകീയസ്വർൂപവ്യഞ്ജകതാം= പരകീയസ്വർൂപവ്യഞ്ജകമാവു എന്നുള്ളത-പരകീയസ്വർൂപവ്യഞ്ജകം=പരകീയസ്വർൂപാദികളുടെ അവ്യഞ്ജകം- പരകീയസ്വർൂപികൾ= പരകീയങ്ങളായിരിക്കുന്ന സ്വർൂപികൾ- പരകീയങ്ങൾ=പരത്തെസംബന്ധിച്ചവ. പരം=അന്ത്യം- സ്വർൂപികൾ=സ്വർൂപമുള്ളവ- സ്വർൂപം=സ്വർൂപമെന്നഗുണം- അവ്യഞ്ജകം=വ്യഞ്ജകമല്ലാത്തത- വ്യഞ്ജകം=വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നത- വ്യഞ്ജിപ്പിക്കു= പ്രകാശിപ്പിക്കു (ഗ്രഹിപ്പിക്ക എന്നുസാരം) പരകീയരൂപവ്യഞ്ജകതാം=പരകീയ രൂപത്തിന്റെ വ്യഞ്ജകമാവു എന്നുള്ളത- പരകീയരൂപം=പരകീയമായിരിക്കുന്നരൂപം. പരകീയം=പരത്തെസംബന്ധിച്ചത- പരം=അന്ത്യം- രൂപം=രൂപമെന്നഗുണം വ്യഞ്ജകം=വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നത- വ്യഞ്ജിപ്പിക്കു=പ്ര

കാശിപ്പിക്കും- പ്രദീപം=വിളക്കും- ഇങ്ങിനെ മെൽപറഞ്ഞ അനുമാനവാക്യാന്തർഭൂതങ്ങളായപദങ്ങളുടെ അർത്ഥം- ചക്ഷുസ്സെന്തെജസമാകുന്നു എന്ന അനുമാനയാത്മമാകുന്നു പരകീയസ്വർഗ്വാദ്യവ്യഞ്ജകത്വം സതി പരകീയരൂപവ്യഞ്ജകത്വം എന്നതിന്നു പരകീയസ്വർഗ്വാദ്യവ്യഞ്ജകത്വം സത്തുയിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ പരകീയ രൂപവ്യഞ്ജകത്വം മൊതുവായിട്ടു എന്ന അനുമാനയാത്മമാകുന്നു പ്രദീപവൽ എന്നതിന്നു പ്രദീപമെന്നപോലെ എന്ന അനുമാനയാത്മമാകുന്നു ഇങ്ങിനെ ഉള്ള മെൽപറഞ്ഞ അനുമാനമാകുന്ന പ്രമാണംകൊണ്ടു ചക്ഷുസ്സിന്നുതെജസതമുണ്ടെന്നു സാധിക്കാം എങ്ങിനെ എന്നാൽ പരകീയസ്വർഗ്വാദ്യവ്യഞ്ജകത്വവും പരകീയരൂപവ്യഞ്ജകത്വവുംകൂടെ ഏതെതുവസ്തുക്കളിൽ ഇരിക്കുന്നുവോ അതുകൾതെജസങ്ങളാകുന്നു എന്നൊരു നിയമമുണ്ടു അതിന്നു ഉഷ്ണാത്തം പ്രദീപമാകുന്നു പ്രദീപംതന്റെ രൂപത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുമെങ്കിലും മറ്റൊരു വസ്തുവിന്റെ സ്വർഗ്വത്തു ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നില്ല മറ്റൊരു വസ്തുവിന്റെ രൂപത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നു അങ്ങിനെ ഉള്ള പ്രദീപം തെജോമയമായിട്ടു മിരിക്കുന്നു അതു മറ്റൊരായിട്ടു പരകീയസ്വർഗ്വാദ്യവ്യഞ്ജകത്വത്തൊടു കൂടെ പരകീയരൂപവ്യഞ്ജകത്വം പ്രദീപത്തിങ്കലെ ന്നപോലെ ഏതെതുവസ്തുക്കളിൽ ഇരിക്കുന്നുവോ അതുകൾക്കെല്ലാം തെജോമയങ്ങളാകുന്നു എന്നു കല്പിക്കാം അപ്രകാരം കല്പിക്കാപോൾ ചക്ഷുസ്സുതെജസമായി ഭവിക്കുമെന്നറിക ഉഷ്ണാത്തത്തിങ്കൽ തന്റെ സ്വർഗ്വാദികളെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതാവുന്നില്ല അവസ്ഥ ഉണ്ടാകയാൽ ആദ്യമായ പരകീയപദവുമുണ്ടാകുകൾക്കുതന്റെ രൂപത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതുകൂടാവൂ എന്നു ഇതു അവസ്ഥ ഉണ്ടാകയാൽ രണ്ടാമത്തായ പരകീയപദവും സമാപമാകുന്നു- പ്രത്യേക ഉഷ്ണാത്തമാകിയാൽ ആദ്യമായ പരകീയപദത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാം പരമിവിശ്രാന്തത്തിങ്കൽ മൊതു ഉണ്ടെന്നും സാധ്യമില്ലെന്നും വന്നാൽ റ്റുളിമാരുമെന്നൊരു ദോഷത്തെ പറയാൻ അവകാശം ഭവിക്കുമല്ലോ അതു മൊതുവായിട്ടു രണ്ടാമത്തു കൂടാതെ കലികത്തില്ല ചക്ഷുസ്സിന്നവിധയത്തൊടു കൂടെ ഉള്ള സന്നികർഷത്തിങ്കൽ റ്റുളിമാരും പരന്നതിനെ തടുപ്പാനായി കൊണ്ടു ഭാഗ്യതൊസതി എന്നൊരു വിശേഷണംകൂടെ മൊതുവിന്നുകൊടുക്കണം എന്നാൽ മറ്റൊരു വസ്തുവിന്റെ സ്വർഗ്വാദികളെ ഗ്രഹിപ്പിക്കാത്തതാവുന്നില്ല എന്നുള്ള അവസ്ഥയൊടും ഭവ്യത്വത്തൊടും കൂടിയതായ അന്യരൂപവ്യഞ്ജകമാവൂ

എന്നുള്ള അവസ്ഥമെത്രവായിലേക്കും അതിനും ചക്ഷുസ്സാ
ധാരണതമുണ്ടു ഓഷ്ഠാത്തതികളും സമാനമാകുന്നു തിഷ്ഠിച്ചത
ലായതും സ്വപ്നമുതലായതും റിഷയരൂപമായതെല്ലാകുന്നു.

സ്വപ്നം തൈജസ്സിറങ്ങൽവിചുതമാകുന്നു എന്നുള്ളതിന്നുപ്ര
മാണം- (സ്വപ്നം തൈജസഃ അസിവിപ്രതിബന്ധകേ അത്യ
ന്താനവസംയോഗേ പൂനക്ഷിപ്രമാനഭവത്വപത്താൽ യതെന്ന
വംതന്നെ വായനാപ്രാപിവി) എന്നുള്ള അനുമാനമാകുന്നു- സ്വ
പ്നം=സ്വപ്നം- തൈജസം=തൈജസ്സിറങ്ങൽവിചുത- അസ
ത്വം=സത്തല്ലാത്തത- സത്ത ലക്ഷിച്ചിടത്തുനിന്നു- പ്രതിബന്ധ
കം=തടവിനെ ചെയ്യുന്ന പദാർത്ഥം അത്യന്താനവസംയോഗം=
അത്യന്തമായിരിക്കുന്ന അനവസംയോഗം- അത്യന്തം=അധി
കം- അനവസംയോഗം- അഗ്നിസംയോഗം- അനുക്ഷിപ്രമാ
നഭവത്വപത്താം=അനുക്ഷിപ്രമാനമായിരിക്കുന്ന ഭവത്വം ഉ
ള്ളതാവൂ എന്നുള്ളത- അനുക്ഷിപ്രമാനം- ഉക്ഷിപ്രമാനമ
ല്ലാത്തത- ഉക്ഷിപ്രമാനം=ഉക്ഷിപ്രതിച്ചിടത്തുനിന്നു- ഉക്ഷിപ്രതികം=
നശിക്ക- ഭവത്വം=ഭവത്വമെന്നു ഗുണം പ്രാപിവി=ദ്രവി- ഇങ്ങി
നെ ചെൽപറഞ്ഞ അനുമാനവക്യത്തിൽ അന്തർവിചുതകളാ
യ പദങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- സ്വപ്നം തൈ
ജസമെന്നതിന്നു സ്വപ്നം തൈജസമാകുന്നു എന്നും അസതി,
പ്രതിബന്ധകം, അത്യന്താനവസംയോഗം, പ്രാപി, അനുക്ഷിപ്ര
മാനഭവത്വപത്താൽ എന്നതിന്നു പ്രതിബന്ധകം അനുതായി
രിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ അത്യന്താനവസംയോഗത്തികളും അനു
ക്ഷിപ്രമാനഭവത്വപത്താൽ മെത്രവായിട്ടെന്തും യത്-ന-എവം-ത
ത്-ന-എവം എന്നതിന്നു യാതൊന്നു ഇപ്രകാരമായി ലഭിക്ക
ുന്നില്ലയൊ അതു ഇപ്രകാരമായി ലഭിക്കുന്നില്ല എന്നും യഥാമു
ഹിവി എന്നതിന്നു പ്രാപിവി എന്ന പദാർത്ഥം എന്നും അന്വയാ
ർത്ഥമാകുന്നു ഓരോ അന്വയാർത്ഥത്തെ അനുസരിച്ചു അസതിപ്രതി
ബന്ധകം എന്ന പദങ്ങളെ പ്രതിബന്ധകം അസതി എന്നുകൂ
ടെക്കൂടെ വരുത്തിയും യഥാമു ഹിവി എന്ന പദങ്ങളെ പ്രാപിവി
യഥാ എന്ന കൂടെക്കൂടെ വരുത്തിയും അന്വയത്തെ ഉപദേശിച്ചു
കൊൾക- അധികമായ അഗ്നിസംയോഗമുണ്ടായാലും നശി
ക്കാത്തതായ ഭവത്വം സ്വപ്നത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു. പ്രാപിവിചല
ങ്ങളുടെ ഭവത്വം അധികമായ അഗ്നിസംയോഗത്തിങ്കൽ നശി
ക്കുന്നതത്രെ ആകുന്നത- വായമുതലായതുകൾ രൂപത്തൊട്ടു
ടാത്തതുകൾകൊണ്ടു സ്വപ്നത്തിന്നു രൂപം പ്രത്യക്ഷംകൊണ്ടുത

ന്നെ സിദ്ധമായിട്ടുവരികുന്നു. അതുവെത്രവായിട്ടു സ്വപ്നത്തെ ജസ്സിൽ അന്തർവിച്ചതാകുന്നു- എന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- അധികാഗ്നി സംയോഗത്തിങ്കൽ സ്വപ്നത്തിന്റെ ഭവതപത്തിന്നു നാശമില്ല എങ്കിലും അതിന്നു തെജസ്സിപന്തർഭാവം വെണമൊ എന്ന സംശയിക്കരുത- പൂമിവിജ്ജ്ഞാലയുടെ ഭവതപം അധികാഗ്നി സംയോഗത്തിങ്കൽ നശിക്കുന്നതാകുന്നു വായുവാദികൾക്കു രൂപമില്ലെല്ലൊ അതു കൊണ്ടു സുവസ്നം വെറെ ഒരു ഭവ്യമാകുന്നു എന്നു കല്പിക്കേണ്ടിവരും- അതിനെക്കാൾ അതു തെജസ്സിൽ അന്തർവിച്ചതാകുന്നു എന്നുള്ള കല്പനയെത്ര ഭാരമില്ലാത്തതെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- മെൽ പറഞ്ഞ അനുമാനത്തിന്നു ഒരു ദോഷം- എന്തെന്നാൽ സപ്തത്തിന്നു മഞ്ഞൾനിറവും ഗുരുതപമുണ്ടു- അതുകൾ തെജസ്സികലിപ്പാത്തതുകൾകയാൽ അതുകൾക്കു ആശ്രയമായിട്ടു പൂമിവിജ്ജ്ഞാലയുടെ ഭവതപത്തെ സ്വപ്നത്തിങ്കൽ കല്പിക്കേണം- അങ്ങിനെ ഉള്ള പൂമിവിജ്ജ്ഞാലം അത്യന്താഗ്നിസംയോഗത്തിങ്കൽ നശിക്കാത്തതായദൃശ്യതപത്തെടുക്കിയതായി കാണപ്പെടുന്നു- ഇപ്രകാരമാകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞ മെത്ര ഉള്ളതെ കെൾക്കും തെജസതമുണ്ടു എന്ന നിയമിച്ചാൽ നിച്ഛിന്ദമില്ല ഇതുതന്നെ ദോഷമാകുന്നത- എന്നും ശംകിക്കരുത മഞ്ഞൾ നിറത്തിന്നും ഗുരുതപത്തിന്നും ആശ്രയമായ പൂമിവിജ്ജ്ഞാലത്തിന്നു ഭവതമുണ്ടു എന്നു തോന്നുന്നത ഭവ്യമാകുന്നു- ജലത്തിൽ കലങ്ങിയ മണിപ്പൊടിക്കു ഭവതമുണ്ടു എന്നുതോന്നുന്നതു യാതൊരു പ്രകാരമൊ അപ്രകാരം തന്നെ മെൽ പറഞ്ഞ ഭവതപബുദ്ധിയുമെന്നരിക- അന്യന്മാർ മഞ്ഞൾ നിറത്തിന്നും ഗുരുതപത്തിന്നും ആശ്രയമായ പൂമിവിജ്ജ്ഞാലത്തിന്നു അത്യന്താഗ്നി സംയോഗത്തിങ്കലും നിറഭേദം ഭവിക്കാജ്ഞാകാണ്ടു അതിങ്കൽ പൂമിവിജ്ജ്ഞാലത്തിന്നും കഠിനാഗ്നി സംയോഗത്തിങ്കൽ കൂടെ നാശം ഭവിക്കാത്ത വിധത്തിൽ രക്ഷയായ കൊടുക്കുന്നതായിട്ടു പൂമിവിജ്ജ്ഞാലം ജലമുച്ചാതെ വെറെ ഒരു ഭവ്യമുണ്ടെന്നു കല്പിക്കേണം അങ്ങിനെ കല്പിക്കപ്പെടുന്ന ഭവ്യമുണ്ടു തെജസ്സെത്ര ആകുന്നത എന്നു പറയുന്നു- അവരുടെ അനുമാന പ്രയോഗം അഗ്നിസംയോഗീപീതിമഗുരുതാശ്രയം വിജ്ഞാതീയരൂപപ്രതിബന്ധകഭവ്യമുണ്ടു- അത്യന്താഗ്നിയസംയോഗാപിപൂർവ്വരൂപവിജ്ഞാതീയരൂപാനധികരണതാൽ ജലമുച്ചസ്ഥപീതപടവൽ എന്നാകുന്നു- (അഗ്നിസംയോഗി=അഗ്നിസംയോഗമുള്ളത- അഗ്നിസംയോഗം=അഗ്നിയുടെസംയോഗം- അഗ്നിപീതി=സം

യോഗം=മെച്ച. പീതിമഗുരുതാശ്രയം=പീതിമഗുരുതാപഞ്ചം
 ക ആശ്രയമായിട്ടുള്ളത- പീതിമഗുരുതാപഞ്ചം=പീതിമാവു ഗുരു
 താപം. പീതിമാവ-പീതതാം- മഞ്ഞംനിറം) ഗുരുതാം ഗുരു
 താപമെന്നുണ്ണം- വിജാതീയരൂപപ്രതിബന്ധകഭവദ്രോഷം=
 വിജാതീയരൂപപ്രതിബന്ധകമായിരിക്കുന്ന ഭവദ്രോഷത്താഴെ കൂ
 ടിയത- വിജാതീയരൂപപ്രതിബന്ധകം=വിജാതീയ രൂപത്തെ
 പ്രതിബന്ധിക്കുന്നത- വിജാതീയരൂപം=വിജാതീയമായിരിക്കു
 ന്ന രൂപം- വിജാതീയം=വെറെ ഒരു ജാതിയൊടു കൂടിയത- രൂ
 പം=രൂപമെന്നുണ്ണം പ്രതിബന്ധിക്കുംതടക്കക- ഭവദ്രോഷം
 ഭവമായിരിക്കുന്നവ്യം- ഭവം=ഭവതാമുളളത- അത്യന്താനല
 സംയോഗം=ഇന്നതെന്നു മുഖേ പരകപ്പെട്ടു- പുഷ്പരൂപവിജാ
 തീയരൂപാനധികരണതാം=പുഷ്പരൂപവിജാതീയ രൂപാനധിക
 രണമാവുന്നുള്ളത- പുഷ്പരൂപവിജാതീയരൂപാനധികരണം=
 പുഷ്പരൂപ വിജാതീയമായിരിക്കുന്ന രൂപത്തിന്ന അനധികര
 ണം പുഷ്പരൂപവിജാതീയം=പുഷ്പരൂപത്തിങ്കൽനിന്നു വിജാ
 തീയം- പുഷ്പരൂപം=പുഷ്പമായിരിക്കുന്നരൂപം പുഷ്പം=മുഖേ
 ഉണ്ടായത- രൂപം=രൂപമെന്നുണ്ണം- വിജാതീയം=ഭിന്നം-
 (വെറെയുള്ളത) അനധികരണം=അധികരണമല്ലാത്തത- അധി
 കരണം=ഇരിപ്പിടം- ജലമധ്യസ്ഥപീതപടം=ജലമധ്യസ്ഥമാ
 യിരിക്കുന്ന പീതപടം- ജലമധ്യസ്ഥം=ജലമധ്യത്തിങ്കൽ സ്ഥി
 തിലെയുന്നത- ജലമധ്യം=ജലത്തിന്റെമധ്യം- ജലം=വള്ളം-
 മധ്യം=നടു- പീതപടം=പീതമായിരിക്കുന്നപടം പീതം=മ
 ണ്ണം നിറത്തൊടുകൂടിയത- പടം=വസ്ത്രം- ഇങ്ങിനെ മറ്റു പ
 റഞ്ഞ അനുമാന വാക്യത്തിൽ അന്തർവിചിത്രകളായ പദങ്ങളു
 ടെ അർത്ഥങ്ങൾ അഗ്നി സംയോഗീപീതിഗുരുതാശ്രയം- വി
 ജാതീയരൂപപ്രതിബന്ധകഭവദ്രോഷം- എന്നതിന്ന അഗ്നി
 സംയോഗിയായി പീതിഗുരുതാശ്രയമായിരിക്കുന്ന വസ്തു-
 വിജാതീയ രൂപപ്രതിബന്ധകഭവദ്രോഷയുക്തമാകുന്നുഎന്നും-അ
 ത്യാന്താനല സംയോഗം- അപി- പുഷ്പവിജാതീയരൂപാനധി
 കരണതാൽ- എന്നതിന്ന അത്യന്താനല സംയോഗത്തിങ്കലും
 പുഷ്പവിജാതീയരൂപാനധികരണതാം മെരുവായിട്ടു എന്നും ജ
 ലമധ്യസ്ഥപീതപടവൽ എന്നതിന്ന ജലമധ്യസ്ഥ പീതപടമെ
 ന്നപൊലെ എന്നും അന്വയാത്മമാകുന്നു-

മേൽ പറഞ്ഞ അനുമാനങ്ങൾ കൊണ്ടു ഇന്നുള്ളവരുടെ സി
 ണ്ടുമെന്നുള്ള വ്യവഹാരത്തിന്ന യാതൊന്ന വിഷയമായി ഭവി

കുന്നുവോ അതൊക്കെയും തെജസ്വമാകുന്നു എന്നതു സിദ്ധമായിട്ടില്ല- അതിൽ പുറിച്ചുംകൂട ഉണ്ട എന്ന സമൂതിക്കെണ്ടിവരുന്നു - എങ്കിലും തൈജസ്സിന്റെ അംശത്തിന്നു കൃത്യമായുണ്ടാകയാൽ അതും തെജസ്വമാകുന്നു എന്നു പറയുന്നതിന്നു വിരോധമില്ലെന്നു ധരിച്ചു കൊൾകയും വേണം-

വായുനിരൂപണം

അഗ്നി സായോഗം ചെയ്തവായിട്ടു ഉണ്ടായതല്ലാതെയും ശീതൊണ്ണങ്ങളായ സ്പർശങ്ങളിൽനിന്നു അന്യമായിരുന്ന സ്പർശത്തെപ്പോലെയുള്ളതല്ലാത്തതും വായുവാകുന്നു- അന്യമായിരുന്ന സ്പർശം മറ്റു വിധമുണ്ടാകയാൽ അതുവായുവിന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ അതുകൊണ്ടു അപാകജ പദത്തെ കൂടി പറയുകയുണ്ടാകുന്നു- അപാകജമായിരുന്ന സ്പർശം ജലതൈജസ്സുകളിലുണ്ടാകയാൽ അന്യമായിരുന്നതല്ലാത്തതും നിവേശിച്ചിട്ടും ഇതുകൊണ്ടു വായുവിന്റെ സ്പർശം വെറു ഒരു ജാതിയൊടു കൂടിയതാകുന്നു എന്നുള്ളതിനെ ദർശിച്ചിരിക്കുന്നു- അങ്ങിനെ ഉള്ള സ്പർശത്തിന്റെ സമമായി കാണുന്നതയുടെ നിയാമകമായിട്ടു വായുതാമെന്നൊരു ജാതി സിദ്ധിക്കുന്നു- അതിന്നു ആശ്രയമായിട്ടുള്ളതൊന്നു വായുവാകുന്നത എന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

൨൨. തിച്ഛഗ്രന്ഥവായുവെക്കത്തെയുസ്പർശാദിലിംഗകഃ പുച്ഛവന്നിത്യതാദി ഉക്തം മഹാപ്രാപിതാഗ്നിശ്ചൈവ ||

൨൩. പ്രാണാദിസൂക്ഷ്മവായുതപസ്സുതാപിഷ്ഠായാമതഃ ആകാശസ്യ തുവിജ്ഞേയശ്ചൈവൈശ്വര്യൈശ്ചൈവൈശ്വര്യൈശ്ചൈവൈശ്വര്യൈശ്ച ||

അന്യായം-—എഷ്ടം-തിച്ഛഗ്രന്ഥവായു- സ്പർശാദിലിംഗകഃ- ജ്ഞേയഃ- പുച്ഛവൽ - നിത്യതാദി ഉക്തം- ഇന്ദ്രിയം തപഃ- മഹാപ്രാപി- വ- വിഷയഃ- തു പ്രാണാദിഃ മഹാപ്രാപിതപഞ്ചനഃ മതഃ- ആകാശസ്യ- തു- വൈശ്വര്യൈഃ- ഗുണം- ശബ്ദഃ- വിജ്ഞേയഃ

അന്യായം-— ഇതു തിച്ഛഗ്രന്ഥവായുവായിട്ടും സ്പർശാദിലിംഗകമായിട്ടും ജ്ഞേയമായി ഭവിക്കുന്നു- പുച്ഛത്തിന്നു എന്നു പൊതു നിത്യതാദി ഉക്തമായി ഭവിക്കുന്നു- ഇന്ദ്രിയം തപഃയായിട്ടും മഹാപ്രാപിയായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- വിഷയമാകട്ടെ പ്രാണാദിയായിട്ടും മഹാപ്രാപിതപഞ്ചനമായിട്ടും മതമായി ഭവിക്കുന്നു- ആകാശത്തിന്നാകട്ടെ വൈശ്വര്യമായിരുന്ന ഗുണം ശബ്ദമെന്ന വിജ്ഞേയമായി ഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷ-— ഇത=വായു- തിച്ഛഗ്രന്ഥവായു=തിച്ഛഗ്രന്ഥവായു

ഇത. തിച്ഛഗ്ഗമനം=വിലങ്ങത്തിലുള്ളതതി- സ്വർാദിവിംഗകം= സ്വർാദികളാകുന്ന ലിംഗങ്ങളാകട്ടെയിത. സ്വർാദികൾ=സ്വർംതുടങ്ങിയ ഉപ- ലിംഗങ്ങൾ=അനുമാപകങ്ങൾ- (ഉണ്ട എന്നുള്ള ഉത്തരത്തെ കൊടുക്കുന്നതുകൂടെ മിഥുനങ്ങൾ എന്നുസാരം-) ജ്ഞായം=അറികപ്പെട്ടവൻയോഗം- ചുവ്വം=മുമ്പെ പറകപ്പെട്ടത- (തെജസ്സെന്നസാരം) നിത്യതാദി-നിത്യത തുടങ്ങിയുള്ളത- നിത്യതാ=നിത്യതാം- ഉക്തം വചിക്കപ്പെട്ടത- വചിക്കുപറയുക- തപശ്ശ തന്നെപെരെട്ട കൂടിയത- മേഘവ്യാപി=മേഘത്തിങ്കൽ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നത- മേഘം=ശരീരം- വ്യാപിക്കു=സർപ്പംസംസ്ഥിതം- പ്രാണാദി=പ്രാണൻ തുടങ്ങിയുള്ളത പ്രാണൻ=ശരീരസഞ്ചാരിയായവായും- മഹാവാതപഞ്ചനം=മഹാവാതമാകുന്നപഞ്ചനത്തൊട്ട കൂടിയത മഹാവാതം=മഹത്തായിരിക്കുന്നവാതം- മഹത്ത=വലുതായിരിക്കുന്നത- വാതം=കാറ്റ- പഞ്ചനം=ഒട്ടകത്തത- വിജ്ഞായം=അറികപ്പെട്ടവൻയോഗം-

സാരം— വായുപ്രത്യക്ഷമല്ല സ്വർാദികളാകുന്ന ലിംഗങ്ങൾകൊണ്ടു വായുവിനെ അനുമാകാം വായുവിന്റെസ്വർാവിജാതീയമാകുന്നു എന്നുമുമ്പെപറകപ്പെട്ടിട്ടില്ലൊ അതുപൊലെ വായുവിന്റെശബ്ദവും വിജാതീയമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെഉള്ള ശബ്ദസ്വർങ്ങൾകൊണ്ടും പുല്ല പഞ്ഞി പരത്തി ഇത്യാദികളായ വസ്തുക്കളെ ഭൂസ്വർം കൂടാതെ ധരിക്കുകൊണ്ടും വൃക്ഷശാലാദികളുടെ ജലകുറുകൊണ്ടും ഇതുകൾക്കു ആശ്രയമായിട്ടു തെളവുണ്ടെന്നു ഉപമിക്കുകയും അതിന്നുപേർ വായുഎന്നപേർച്ചുമാർക്കു നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നുഅറികയുംചെയ്തുകൊൾക. വായുവുംതെജസ്സെന്നപൊലെ നിത്യായിട്ടും അനിത്യമായിട്ടുണ്ടു പരമാണുരൂപമായിരിക്കുന്നവായുനിത്യമാകുന്നുപരമാണുരൂപമല്ലാത്തഅനിത്യമാകുന്നുഅനിത്യമായ വായുഅവയവങ്ങളെ കൂടിയതായിരിക്കും അതുതന്നെ- ശരീരം ഇന്ദ്രിയം വിഷയം ഇങ്ങിനെമൂന്നുപ്രകാരമാകുന്നു വായുമയമായിരിക്കുന്നശരീരംഅയോനിജമായിട്ടും പിശാചാദികൾക്കു ഉള്ളതായിട്ടുമിരിക്കുന്നു ജലമയമായശരീരത്തിന്നും തെജോമയമായശരീരത്തിന്നുംവായുമയമായ ശരീരത്തിന്നും പുഥിച്ചുംശരീരകൂടെ അതുകൂടെ ചെന്നിരിക്കയാൽ ഉപഭോഗയോഗ്യയുണ്ട എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- ജലാദികൾക്കു അതുകൂടെ പ്രാധാന്യമുണ്ടാകയാൽ ജലമയമെന്നു മറ്റും അതുകൂടെവ്യവഹരിക്കുന്നു- വ്യ

യുദ്ധജന്മിതം തന്നെ പെരെടുക്കിയതാകുന്നു ശരീരമാത്രത്തിങ്കൽ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നതായിട്ടും സ്പർശത്തെ പ്രതിഷേധിക്കുന്നതായിട്ടാണിരിക്കുന്നതു വായുയുദ്ധജന്മിതം എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- അതുവായുയുദ്ധജന്മിതം എന്നു തിന്നുപ്രമാണം- തപശ്ശിതം വായുവിതം രൂപാദിഷുപഞ്ചസുമദ്ധ്യസ്തർശ്വൈവ വൃഷ്ടകത്വാൽ അംഗസംഗിസലിലശൈത്യാഭിപ്രയജകവൃജനപവനവൽ എന്നുള്ള അനമാനമെത്രെആകുന്നതും- (തപശ്ശിതം-തപ്തമാകുന്നജന്മിതം- വായുവിതം-വായുവിനെ സംബന്ധിച്ചത- രൂപാദികൾ-രൂപംതുടങ്ങിയുള്ളവ- (രൂപരസഗന്ധസ്പർശബുദ്ധ്യർ എന്നുസാരം)- സ്പർശം- സ്പർശമെന്നാണു- വൃഷ്ടകത്വാൽ-വൃഷ്ടകമാവു എന്നുള്ളത- വൃഷ്ടകം-വൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നത- വൃഷ്ടിച്ചിടം-പ്രകാശിച്ചിടം-അംഗസംഗിസലിലശൈത്യാഭി വൃഷ്ടകവൃജനപവനൻ- അംഗസംഗിസലിലശൈത്യാഭി വൃഷ്ടകമായിരിക്കുന്ന വൃജനപവനൻ- അംഗസംഗിസലിലശൈത്യാഭി വൃഷ്ടകം-അംഗസംഗിസലിലശൈത്യത്തെ അഭിവൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്ന അംഗസംഗിസലിലശൈത്യാ-അംഗസംഗിസലിലത്തിന്റെശൈത്യം-അംഗസംഗിസലിലം- അംഗസംഗിയായിരിക്കുന്നസലിലം- അംഗസംഗി-അംഗസംഗമുള്ളത- അംഗസംഗം-അംഗത്തിനുള്ള സ്വംഗം- അംഗം-ശരീരം- സ്വംഗം-സംയോഗം- സലിലം-ജലം- ശൈത്യം-ശീതസ്വർഗ്ഗം- അഭിവൃഷ്ടിച്ചിടം-പ്രകാശിച്ചിടം- വൃജനപവനൻ-വൃജനത്തിന്റെപവനൻ- വൃജനം-വിശദി- പവനൻ-കാറ്റം- (ഇങ്ങിനെമെൽ പറകപ്പെട്ട അനമാനവാക്യത്തിങ്കൽ അന്തർവിചിതകളായപദങ്ങളുടെ അർത്ഥങ്ങൾ തപശ്ശിതം വായുവിതമെന്നതിന്നു തപശ്ശിതംവായുവിതമാകുന്നുഎന്നും രൂപാദിഷു- പഞ്ചസു- മദ്ധ്യ- സ്പർശ്യ എന്നവ- വൃഷ്ടകത്വാൽ എന്നതിന്നു രൂപാദികളായ അഞ്ചുകളിൽ വെച്ചുസ്തർശ്വത്തിന്റെ തന്നെവൃഷ്ടകത്വം മെതുവായിട്ടെന്നും അംഗസംഗിസലിലശൈത്യാഭി വൃഷ്ടകവൃജനപവനവൽ എന്നതിന്നു അംഗസംഗിസലിലശൈത്യാഭി വൃഷ്ടകവൃജനപവനനെന്നപോലെഎന്നുംഅന്വയാർത്ഥമാകുന്നു. തപശ്ശിതസന്നിധിയിൽ മെൽപറഞ്ഞമെതുയണ്ട സാധ്യമില്ല അതു മെതുവായിട്ടു മെതുവിന്നുവ്യത്യസ്തത എന്നൊരു വിശേഷണത്തെക്കൊടുക്കുകയുംവേണം എന്നാൽദ്വൈതം സത്തായിരിക്കുമ്പോഴിപ്പോൾ തപശ്ശിതമായ അഞ്ചുകളിൽവെച്ചു സ്പർശം

ശ്ലാക്കിന്റെ തന്നെ ചുരുക്കം യാതൊന്നും അതമാ
രും മെതുവായിരിക്കും- തരിശിയസന്നിക്ഷം ദൃഢ
മല്ലാത്തതായ് അതിൽ വ്യക്തം സന്ദർഭയില്ല അതുകൊണ്ട്
അവിടെ മെതുവുണ്ട് സാധ്യമില്ലെന്നുള്ളതായ് ഇതുകൊണ്ട്
തീർന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു വായനിയായിരിക്കുന്നവർ
യം പ്രാണൻമാർ മറ്റൊരു കാര്യമെങ്കിലും താമസം
ആകാശനിരൂപണം

[illegible]

നാം- സ്വർവൽ എന്നതിന്ന സ്വർമെന്നപൊലെഎന്നും അ
 നപചാത്മമാകുന്നു ഇപ്രകാരം ഉള്ള അനുമാനംകൊണ്ടു ശബ്ദമ
 ന്നത ഒരുവിശേഷഗുണമാകുന്നു എന്നതു സിദ്ധിക്കുന്നു അതു സ
 മവായസംബന്ധന ന്നതിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ളതു
 ഗുണമാകയാലും സിദ്ധിക്കുന്നു- സമവായസംബന്ധന അതി
 ന്റെ സമിതി മറ്റുള്ളതുകളിലല്ലെന്നുള്ളതിന്നുപ്രമാണം- ശ
 ബ്ബാനസ്വർവചിശ്ചൈതന്യം- അഗ്നിസംയോഗാസമവായി
 കാരണകത്വാഭാവസത്യകാരണഗുണപൂർവ്വക പ്രത്യക്ഷത്വം-
 സുഖവൽ എന്നുള്ള അനുമാനമാകുന്നു- (സ്വർവചിശ്ചൈതന്യം=
 സ്വർവത്തിന്റെ വിശേഷഗുണം സ്വർവത്ത്=സ്വർമുള്ളത്- സ്വ
 ഗം-സ്വർമെന്നഗുണം- അഗ്നിസംയോഗാസമവായികാരണക
 ത്വാഭാവം= അഗ്നിസംയോഗാസമവായികാരണകത്വത്തിന്റെ
 അഭാവം- അഗ്നിസംയോഗാസമവായികാരണകത്വം= അഗ്നി
 സംയോഗാസമവായികാരണകമാപൂർവ്വമെന്നുള്ളത്. അഗ്നിസംയോ
 ഗാസമവായികാരണകം= അഗ്നിസംയോഗമാകുന്ന അസമവാ
 യികാരണത്തെ ഓട്ടുകിയത സത്ത=ഭവിച്ചിയിട്ടുണ്ടെന്നത്- അകാര
 ണഗുണ പൂർവ്വകപ്രത്യക്ഷത്വം=അകാരഗുണപൂർവ്വകമായി പ്ര
 ത്യക്ഷമായി ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ളത്- അകാരണഗുണപൂ
 വ്വകം=കാരണഗുണപൂർവ്വകമല്ലാത്തത്- കാരണഗുണപൂർവ്വകം=
 കാരണഗുണമാകുന്ന പൂർവ്വത്തെ ഓട്ടുകിയത- കാരണഗു
 ണം=കാരണത്തിന്റെ ഗുണം. ശേഷം സ്പഷ്ടം) മേൽ പറഞ്ഞ അ
 നുമാന വാക്യത്തിങ്കൽ അന്തർവിച്ഛിന്നമാകുന്ന ഉത്തരംകൊണ്ടു
 അറിഞ്ഞുകൊൾക- ശബ്ദം-ന- സ്വർവചിശ്ചൈതന്യം എന്നതിന്നു
 ശബ്ദം സ്വർവചിശ്ചൈതന്യമല്ലെന്നും അഗ്നിസം
 യോഗാസമവായികാരണകത്വാഭാവസതി അകാരണഗുണ
 പൂർവ്വകപ്രത്യക്ഷത്വം എന്നതിന്നു അഗ്നിസംയോഗാസമവാ
 യികാരണകത്വാഭാവം സത്തായിരിക്കാ വിഷയത്തിങ്കൽ
 ഉള്ള അകാരണഗുണപൂർവ്വക പ്രത്യക്ഷത്വം മെത്രവായിട്ടു
 ന്നും സുഖവൽ എന്നതിന്നു സുഖമെന്നപൊലെ എന്നും
 അനപചാത്മമാകുന്നു പാകജമായരൂപം മുതലായതു കാരണഗു
 ണത്തെ അപചക്ഷിക്കാതെ ഉണ്ടാകുന്നതും പ്രത്യക്ഷമാകിട്ടുള്ള
 തുമാകയാൽ അതിങ്കൽ ഫലമുണ്ടു സാധ്യമില്ലെന്നുള്ള ദോഷ
 ത്തെ പരിഹരിക്കുന്നതിനായി കൊണ്ടു സതിപ്പെന്ന അന്തത്തെ ഓട്ടുക
 ിയദളത്തെ സിദ്ധിപ്പെടുത്തുന്നതെന്നും ഘടരൂപം മുതലായ
 ത്തിൽ മേൽപ്രകാരം വരുന്ന ദോഷത്തെ പരിഹരിക്കുന്നതിനായി കൊ

൅ അകാരണഗുണവ്യക്തികൾക്കു സമീകരിച്ചിരിക്കുന്നു ജല
 പരമാണുരൂപം മുതലായതുകൂടി പരപ്രകാരം വരുന്ന ദ്രവ്യം
 തെ പരിഹരിച്ചാനായിക്കൊണ്ടു പ്രത്യക്ഷതയെ സംസാരിച്ചിരിക്കുന്നു ഇതിനെ മെൽപറഞ്ഞ അനുമാനവാക്യപദപ്ര
 യോഗങ്ങളെ ധരിച്ചുകൊൾകയും വെന്നം- റം അനുമാനം
 കൊണ്ടു ഭൂമിയുടെയും ജലത്തിന്റെയും തെജസ്സിന്റെയും വായു
 വിന്റെയും ഗുണമല്ല എന്നതു സിദ്ധമായി പ്രാപ്തം ജലവും തെ
 ജസ്സും വായുവും സ്വർത്താഴ്ചകൂടിയ പദാർത്ഥമാകുന്നു സ്വർത്താഴ്ച
 കൂടിയതിന്റെ ഗുണമല്ലാശ്ചമെന്നതു അനുമാനത്താൽ പറക
 പ്പട്ടമില്ലല്ലോ- ഇപ്രകാരം സ്വർത്താഴ്ച കൂടാത്തതുകൂടെ ചികാല
 മനസ്സുകളുടെയും ഗുണമായി വെച്ചുകൂടാ അതിന്നു പ്രമാണം ശ
 ബ്ബാനദികാലമെന്നാണു വിശേഷഗുണത്വം- രൂപമൽ
 എന്നുള്ള അനുമാനമാകുന്നു- (ദികാലമെന്നാണു= ദികാലമന
 സ്സുകളുടെ ഗുണം- ദികാലമനസ്സുകൾ= ദിക്കും കാലവും മനസ്സും-
 വിശേഷഗുണത്വം= വിശേഷഗുണമാകുന്നു എന്നുള്ളതു- രൂപം രൂ
 പമെന്നാണു) ഇങ്ങിനെ മെൽപറഞ്ഞിരിക്കപ്പെട്ട അനുമാനവാക്യ
 തികൾ പദങ്ങളുടെ അർത്ഥം- ശബ്ദം-ന- ദികാലമെന്നാ
 ളുന്നു എന്നതിന്നു ശബ്ദം ദികാലമെന്നാണു മല്ലെന്നും വി
 ശേഷഗുണത്വം എന്നതിന്നു വിശേഷഗുണത്വം മറ്റൊരായി
 ഒന്നും രൂപമൽ എന്നതിന്നു രൂപമെന്നൊന്നാലേ എന്നും അ
 നുപയാർത്ഥമാകുന്നു മെൽപറഞ്ഞ അനുമാനം കൊണ്ടു ശബ്ദം സ്വർ
 മാനങ്ങളായ ഭൂമിയിൽ വെച്ചു ദിക്കും കാലത്തിന്റെ
 യും മനസ്സിന്റെയും ഗുണമല്ല എന്നതു സിദ്ധമായി- ഇതിന്നു
 മാനമായിട്ടു ഭൂമിയിലുള്ള അതു ആത്മാവാകുന്നു. ശബ്ദം ആ
 ത്മാവിന്റെ ഗുണമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നതല്ല അതിന്നു പ്രമാണം
 ശബ്ബാനാണു ഗുണം ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രഹണയോഗ്യത്വം എന്നുള്ള
 അനുമാനമാകുന്നു= ആത്മഗുണം= ആത്മാവിന്റെ ഗു
 ണം- ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രഹണയോഗ്യത്വം- ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രഹ
 ണയോഗ്യമാകുന്നു എന്നുള്ളതു- ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രഹണയോഗ്യം=
 ബഹിരിന്ദ്രിയ ഗ്രഹണത്തിന്നു യോഗ്യം. ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രഹ
 ണം= ബഹിരിന്ദ്രിയം കൊണ്ടുള്ള ഗ്രഹണം- ബഹിരിന്ദ്രി
 യം= ബഹിർഭാഗത്തിലുള്ള ഇന്ദ്രിയം- ബഹിർഭാഗം= പു
 റം- ഗ്രഹണം= ജ്ഞാനം. ഇങ്ങിനെ അനുമാന പദാർത്ഥ
 ണം- ശബ്ദം-ന- ആത്മഗുണം എന്നതിന്നു ശബ്ദം ആ
 ത്മഗുണമല്ലെന്നും ബഹിരിന്ദ്രിയഗ്രഹണ യോഗ്യത്വം എന്ന

തിന്ന ബഹിരിന്ദ്രിയ ഗ്രഹണയോഗ്യത്വം ഫലതുവായിട്ടെ
ന്നും അന്യയാത്മമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ ഉള്ള അനുമാനം കൊ
ണ്ടുശബ്ദം ആത്മഗുണമല്ലെന്നതും സിദ്ധമായി- സമവായസം
ബന്ധേന ശബ്ദത്തിന്ന ദൈർഘ്യസ്ഥിതിവേണമെന്നതുപ്രബ
തെന്നസിദ്ധമായിട്ടു മിരിക്കുന്നു- അതുകൊണ്ടു ശബ്ദാശ്രയമാ
യിട്ടൊരു വ്യോംവേണമെന്നും അതിന്നുപേർ ആകാശമെന്നാ
കുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

വായുവിന്റെ അവയവങ്ങളിൽ മുഖസൂക്ഷ്മശബ്ദങ്ങൾ ഉണ്ടായി
അനന്തരം വായുവിങ്കൽതന്നെ കാരണഗുണപൂർവ്വകമായിട്ടു ശ
ബ്ദം ഉണ്ടാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ കാരണഗുണപൂർവ്വകമായി
ഉണ്ടാകുന്നതായിരുന്നാൽ അതിന്റെ അധികരണമായ വ്യോ
നശിക്കുന്നതുവരെ ഉണ്ടായിരിക്കണം ഇടക്കുള്ളനാശം ചെ
രുകളല്ല ശബ്ദം ഉണ്ടായാൽ താമസംകൂടാതെ നശിക്കുന്നു- അ
തു ഫലതുവായിട്ടു ശബ്ദത്തിന്ന ആശ്രയം ആകാശം തന്നെ-

രുന്ന- ഇന്ദ്രിയർത്തവൈഷ്ണോത്രമെകസ്സന്നപ്തപാധിതഃ ജ
ന്ത്യാനാം ജനകഃ കാലഃ ജഗതാമാത്രയൊമത്യഃ।

ര- പരാവരതപധിമൈതുഃ ക്ഷണാദിസ്ത്വാദുപാധിതഃ ദൂരാ
ന്തികാദിധിമൈതുരേകാനിത്യാദിഗുച്യതേ॥

ര- ഉപാദിഭിരോദകാപിപ്രാച്യാദിവ്യപദഭരഭാക്ഷി ആ
ത്മൈന്ദ്രിയാദ്യധിഷ്ഠാതാകരണം മിസകന്തുകം॥

അന്യയാത്മം- ആകാശഃ- ഏകഃ- സത്- അപി- ഉപാധിതഃ-
ശ്രോത്രം- ഇന്ദ്രിയം- ഭവേൽ- കാലഃ- ജന്ത്യാനാം ജനകഃ- ജഗ
താം- ആശ്രയഃ- മതഃ- പരാവരതപധിമൈതുഃ ഉപാധിതഃ-
ക്ഷണാദിഃ- സ്വാത്- ദിക്- ദൂരാന്തികാദിധിമൈതുഃ ഏക- നി
ത്യാ- ഉച്യതേ- ഏകാ- അപി- ഉപാധിഭിരോൽ- പ്രാച്യാദി
വ്യപദഭരഭാക്ഷ- ഭവതി- ആത്മാ- ഇന്ദ്രിയാദ്യധിഷ്ഠാതാ- കര
ണം- മി- സകന്തുകം- ഭവതി-

അന്യയാത്മം- ആകാശം ഏകമായിത്തന്നായിരുന്നു എ
ങ്കിലും ഉപാധിമൈതുവായിട്ടു ശ്രോത്രമാകുന്ന ഇന്ദ്രിയമായി ഭ
വിക്കും- കാലം ജന്മങ്ങളുടെ ജനകമെന്നും ജഗത്തുകളുടെ ആ
ശ്രയമെന്നും മതമായി ഭവിക്കുന്നു. പരാവരതപധിമൈതുവായി
ട്ടും ഉപാധിമൈതുവായിട്ടു ക്ഷണാദിയാലിട്ടും ഭവിക്കും. ദിക്
ദൂരാന്തികാദിധിമൈതുവായിട്ടും ഏകയായിട്ടും നിത്യയായിട്ടു മു
ളതാകുന്നു എന്നു വചിക്കപ്പെടുന്നു. ഏകയാകുന്നു എന്നു കിലും ഉ

പാധിഭേദം ഹേതുവായിട്ട പ്രാച്യാദിവ്യപദേശഭാഷാക്കായിഭവി
ക്കുന്നു. ആത്മാവ ഇന്ദ്രിയാദ്യധിഷ്ഠാതാവായിഭവിക്കുന്നു. കര
ണഞ്ചൊന്നുമഹേതുവായിട്ട സകൽതുകമായിഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ— എന്നും=ഒന്ന- ന്ത=ഭവിച്ചിയിട്ടുള്ളത ഉ
പാധി=വിശേഷണം- ശ്രോത്രം=ചെവി- ജന്മങ്ങൾ=പ്രാഗഭാ
വഹൃതിയോഗികൾ- ജനകം=ജനിപ്പിക്കുന്നത- ജഗത്തുകൾ=
ലോകങ്ങൾ- (ഒട്ടൊഴിയാതെ ഉള്ളവസ്തുക്കൾ- മതം=അരികപ്പെ
ടുന്നത- പരാവരതപധീമേതു=പരാവരതപധീടെ മേതു- പരാ
വരതപധീ=പരാവരതപത്തിന്റെധി. പരാവരതപം=പരാവരജ്ഞ
ലാപ്യഎന്നുള്ളത- (പരതപവും അവരതപമെന്നുസാരം)- ധീ=
ബുദ്ധി- ഉപാധി=വിശേഷണം- ക്ഷണാദി=ക്ഷണമുതലായു-
ക്ഷണം=ക്ഷണമെന്നകാലം- ദൂരാനികാദിധീമേതു=ദൂരാന്തി
കാദിധീടെ മേതു. ദൂരാനികാദിധീ=ദൂരാനികാദിയുടെ ധീ ദൂരാ
നികാദി= ദൂരാനികങ്ങൾ തുടങ്ങിയുള്ളത. ദൂരാനികങ്ങൾ=ദൂ
രവുംഅന്തികവും- ദൂരം=അകന്നത- അന്തികം= അടുത്ത
ത- ധീ=ബുദ്ധി- എന്നും=ഒന്ന- വിത്യാ= നാശത്തൊടുക്കു
ടത്തത- എന്നും=ഒന്ന- ഉപാധിഭേദം= ഉപാധികളുടെഭേ
ദം- ഉപാധികൾ= വിശേഷണങ്ങൾ പ്രാച്യാദിവ്യപദ
ശം= പ്രാച്യാദികൾ കൊണ്ടുള്ള വ്യപദേശം. പ്രാച്യാ
ദികൾ=പ്രാചീനത്വാദിശബ്ദങ്ങൾ- വ്യപദേശം=വ്യവഹാരം- ഭ
ജിഷ്ഠ=ആശ്രയിക്ക. ആത്മാവ=ആത്മാവെന്നഭവ്യം- ഇന്ദ്രിയാ
ദ്യധിഷ്ഠാതാവ=ഇന്ദ്രിയാദിയുടെ അധിഷ്ഠാതാവ. ഇന്ദ്രിയാദി=
ഇന്ദ്രിയമുതലായത- അധിഷ്ഠാതാവ. ചൈതന്യസംപാദകൻ-
(ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും ശരീരത്തിനും ചൈതന്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന
വനെനുസാരം- കരണം=കരണമെന്നകാരകം- സകൽതുകം=
കൽതാവൊടുക്കിയത-

സാരം—മെഴുപ്രകാരം സിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ആകാശത്തി
ന്ന അനൈകത്വമില്ല. അതുകൊണ്ടുമാകുന്നു. ഏകിലും കണ്ഠവി
വരത്തിങ്കൽ പെട്ടതായിരുന്നാൽ ശ്രോത്രൈന്ദ്രിയമായിഭവിക്കു
യും ചെയ്യും.

കാലനിരൂപണം

കാലമെന്നഭവ്യം ഉൽപത്തിയുള്ള സകലവസ്തുക്കളുടെ ഉൽപ
ത്തിയെ കുറിച്ചുകാരണമാകുന്നു അതുജഗത്തിന്ന ആശ്രയമാ
യിട്ടുംഭവിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾഘടമുണ്ട എന്നുതുടങ്ങിയുള്ളബുദ്ധി
സൂക്ഷ്മപരിസ്സദം മുതലായതിനെവിഷയീകരിക്കുന്ന മൊകിൽ

സൂര്യപരിസ്തന്ദമുതലായതിനൊടു ഘടാദിവസ്തുകൾക്കൊരുസം
ബന്ധമുണ്ടായിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെസിദ്ധമായസംബന്ധംസം
യോഗമുതലായതുകൂടെവെച്ചുനന്നൊ അതല്ലതാനും അതുവെ
തുവായിട്ടു അതുകൾക്കു സംബന്ധത്തെ ചെർക്കുന്നതായിട്ടു കാല
മെന്നൊഴുകുവൃത്ത കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമാകയാൽ ജഗ
ത്തുകൾക്കു ആശ്രയമാകുന്നു എന്നുപറഞ്ഞതുകൊണ്ടുതന്നെ അ
ത്രതന്നെ അല്ലപരമെന്നും അവരമെന്നുമുള്ള ബുദ്ധിക്കുകാലം
കാരണമാകുന്നു പരതപത്തിനും അവതപത്തിനും അസമ
വായികാരണമായിരിക്കുന്ന സംയോഗത്തിന്ന ആശ്രയമായിട്ടു
ള്ളതുകാലമാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക കാലത്തിന്ന അ
നൈകതാമില്ല നാശമില്ല കാലമെന്നതു ഏകമായിരുന്നാൽ
ക്ഷണം, ദിനം, മാസം, സംവത്സരം ഇത്യാദി വ്യവഹാരങ്ങൾ
ചെരുകയില്ലെന്നു ശങ്കിക്കരുത വിശേഷണഭേദമൊതുവായി
ട്ടുണ്ടാവില്ല വ്യവഹാരത്തിന്ന ഏകമായിരിക്കുന്നകാലം തന്നെ
വിഷയമായിരിക്കും. വിശേഷമെന്നാകുന്നു എന്നുണ്ടാക്കി
ൽപറയാം. സ്വച്ഛന്ദവിഭാഗപ്രാഗഭാവാവസ്ഥിനമായിരിക്കുന്ന
കർമ്മമൊ പൂർവ്വസംയോഗാവസ്ഥിനവിഭാഗമൊ പൂർവ്വസംയോ
ഗനാശാവസ്ഥിനെന്നാത്തര സംയോഗപ്രാഗഭാവമൊ ഉത്തരസം
യോഗാവസ്ഥിനമായിരിക്കുന്നകർമ്മമൊ ക്ഷണവ്യവഹാരത്തിങ്ക
ൽഉപാധിയാകുന്നു. (സ്വച്ഛന്ദവിഭാഗ പ്രാഗഭാവാവസ്ഥിനം=
സ്വച്ഛന്ദവിഭാഗപ്രാഗഭാവത്താൽഅവസ്ഥിനം- സ്വച്ഛന്ദവിഭാ
ഗപ്രാഗഭാവം=സ്വച്ഛന്ദമായിരിക്കുന്നവിഭാഗത്തിന്റെപ്രാഗഭാ
വം- സ്വച്ഛന്ദം=തങ്കൽനിന്നുജനിക്കുന്നത- വിഭാഗം=വിഭാഗ
മെന്നുണ്ണം- പ്രാഗഭാവം=പ്രാഗഭാവമെന്ന അഭാവം-അവ
സ്ഥിനം=അവപ്പെട്ടിരിക്കപ്പെട്ടത- അവപ്പെട്ടിരിക്കും= വിശേഷിച്ചി
ക്കും- പൂർവ്വസംയോഗാവസ്ഥിനവിഭാഗം= പൂർവ്വസംയോഗാവ
സ്ഥിനമായിരിക്കുന്നവിഭാഗം- പൂർവ്വസംയോഗാവസ്ഥിനം=പൂ
ർവ്വസംയോഗത്താൽ അവസ്ഥിനം- പൂർവ്വസംയോഗം=പൂർവ്വത്തി
ങ്കലുള്ളസംയോഗം-പൂർവ്വം= പൂർവ്വദശ -സംയോഗം= സംയോ
ഗമെന്നുണ്ണം- അവസ്ഥിനം= അവമൊദിക്കപ്പെട്ടത- അവ
പ്പെട്ടിരിക്കും=വിശേഷിച്ചിരിക്കും- വിഭാഗം=വിഭാഗമെന്നുണ്ണം-
പൂർവ്വസംയോഗനാശാവസ്ഥിനെന്നാത്തരസംയോഗപ്രാഗഭാവം=
പൂർവ്വസംയോഗനാശാവസ്ഥിനമായിരിക്കുന്ന ഉത്തരസംയോ
ഗപ്രാഗഭാവം- പൂർവ്വസംയോഗനാശാവസ്ഥിനം= പൂർവ്വസം
യോഗനാശത്താൽ അവസ്ഥിനം- പൂർവ്വസംയോഗനാശം=പൂ

വ്യസംയോഗത്തിന്റെ നാശം- പൂർവ്വസംയോഗം=പൂർവ്വദൈശ
 ത്തികൾ ഉള്ള സംയോഗം-അവസ്ഥിനം-അവസ്ഥിതികളെപ്പറ്റി-
 അവസ്ഥിതികളിപ്പിന്നെ=വിശദീകരിക്കുക- ഉത്തരസംയോഗപ്രാഗ്ഭാവം
 വം=ഉത്തരസംയോഗത്തിന്റെപ്രാഗ്ഭാവം- ഉത്തരസംയോഗം=
 ഉത്തരദൈശ്വര്യത്തിൽ ഉള്ള സംയോഗം- പ്രാഗ്ഭാവം=പ്രാഗ്ഭാവ
 മെന്ന അഭാവം- ഉത്തരസംയോഗാവസ്ഥിനം=ഉത്തരസംയോഗ
 ത്താൽ അവസ്ഥിനം- ഉത്തരസംയോഗം=ഉത്തര ദൈശ്വര്യത്തിൽ
 ഉള്ള സംയോഗം- അവസ്ഥിനം=അവസ്ഥിതികളെപ്പറ്റി- അവ
 മൊദിക്ക വിശദീകരിക്കുക) ഇങ്ങിനെ മെൽപറയപ്പെട്ട വിശദ
 ഷണ പദാർത്ഥങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- വിഭാഗത്തെ ഉണ്ടാക്കു
 ന്നതായ കർമ്മങ്ങളായാൽ അനന്തരക്ഷണത്തിൽ സംയോഗി
 ച്ചിരിക്കുന്ന വസ്തുക്കൾക്കു അനന്തരവിഭാഗംഭവിക്കും- വിഭാ
 ഗംഭവിച്ചാൽ ഉത്തരസംയോഗംഭവിക്കും- അനന്തരം വിഭാഗ
 പ്രാഗ്ഭാവംനശിക്കും- ഇപ്രകാരംകൃത്യമായാൽ സമുപവിഭാ
 ഗപ്രാഗ്ഭാവംവസ്ഥിനമായിരിക്കുന്ന കർമ്മം എകക്ഷണമാത്ര
 സ്ഥിതിയൊടു കൂടിയതാകുന്നു- അതുതന്നെയാണിട്ടു മെൽപ്രകാ
 രമുള്ള കർമ്മത്താടു കൂടിയവയിരിക്കുന്നതായകാലത്തെ ക്ഷണമെന്ന
 ഉപപദാർത്ഥത്തിന്റെ വിഷയമാകുന്നു- എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക-
 ഇപ്രകാരം പൂർവ്വസംയോഗാവസ്ഥിനവിഭാഗാദികളും ഏ
 കൈകക്ഷണമാത്രസ്ഥിതിയൊടു കൂടിയതുകൾകൊണ്ടാൽ അതുക
 ള്കൾമെൽപറഞ്ഞ വ്യവഹാരത്തെക്കുറിച്ചു ഉപാധികളാകുന്നു-എ
 ന്നതുകുറിച്ചുപറഞ്ഞുവെച്ചാൽ ഉപാധിനിശ്ചയിച്ചുകൊൾക- ഉത്തര
 സംയോഗാനന്തരം വിഭാഗപ്രാഗ്ഭാവാവസ്ഥിനമായകർമ്മം ന
 ശിച്ചാലും വെറൊരു കർമ്മംഭവിക്കുന്നതാകയാൽ ക്ഷണവ്യ
 വഹാരത്തിന്നുമാനിഭവിക്കെല്ലെന്നുംഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ദിനാ
 ദിവ്യവഹാരങ്ങൾ അതാതുപ്രകാരത്തിലുള്ള ക്ഷണസമുദായങ്ങൾ
 കൊണ്ടു ഉപപത്തിയൊടു കൂടിയതുകൾകൊണ്ടു- അതുതന്നെയാ
 ണിട്ടു അതുകൾക്കുറിച്ചുവെച്ചുപോയുപാധികളെ കാണിക്കുന്നില്ല-
 ദിശ്ശിരൂപണം

ദിക്കു എന്ന ഭാഗ്യം അകന്നതെന്നും അടുത്തതെന്നും തുടങ്ങി
 യുള്ള വ്യവഹാരത്തിന്നു മെതുവാകുന്നു-അകൽച എന്നത ദൈ
 ശ്വര്യമായ പരത്വവും അടുപ്പമെന്നത ദൈശ്വര്യമായ അവരത്വ
 വുമാകുന്നു- (ദൈശ്വര്യം=ദൈശ്വര്യം ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടത) ദൈശ്വ
 കപരത്വവരത്വങ്ങൾക്കു അസമവായികാരണമായിരിക്കുന്നസം
 യോഗത്തിന്നനുഗ്രഹമായിട്ടുള്ളതുദിക്കുക എന്ന അഭിപ്രായം

ഇപ്രകാരം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ദിക്കു എകുതപത്തൊട്ടു കൂടിയതാകുന്നു അനൈകതപം വാസ്തവമായിട്ടു അതിനില്ല. എങ്കിലും ഉപാധിവശാൽ കിഴക്കെന്നും തെക്കെന്നും പടിഞ്ഞാറെന്നും വടക്കെന്നും അതിനെ വ്യവഹരിക്കുന്നു. യാതൊരു പുരുഷനും ഉദയ പശ്ചിമത്തൊട്ടു അടുത്ത ദിക്കു നോക്കുന്നതൊന്നും അപന്നം ആകിഴക്കു ദിക്കാകുന്നു - ഉദയ പശ്ചിമത്തിങ്കൽനിന്ന അകന്നതു പടിഞ്ഞാറു ദിക്കാകുന്നു - മറ്റൊരമേധവിനൊടു അടുത്തതു വടക്കു ദിക്കാകുന്നു - മറ്റൊ മേധവിങ്കൽ നിന്ന അകന്നതു തെക്കു ദിക്കാകുന്നു - ഇങ്ങിനെ സിദ്ധാന്തമാകയാൽ ഉദയ പശ്ചിമത്തൊട്ടു ഇങ്ങാടു ചുംമുതലായതു മെൽ പ്രകാരമുള്ള വ്യവഹാരത്തെക്കുറിച്ചു ഉപാധിയാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക -

ആത്മനിരൂപണം -

ആത്മാവെന്നദ്വയം = ആത്മത്വമെന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതാകുന്നു - ആത്മത്വമെന്ന ജാതി = സുഖ ദുഃഖാദി കളുടെ സമവായികാരണത്വത്തിന്റെ നിയാമകായിട്ടു സിദ്ധിച്ചതാകുന്നു - ഇങ്ങിനെ സിദ്ധമായ ആത്മത്വജാതി ജീവാത്മാക്കളിൽ തന്നെ അല്പപരമാത്മാവായ ഞാൻ രൂപരസകൾക്കുമുണ്ടു എങ്കിലും അദ്വൈതം മുതലായ കാരണമില്ലായ്മയാൽ ഞാൻ രൂപരസ ജീവാത്മാക്കൾക്കെന്ന പൊലെ സുഖദുഃഖാദികൾ ഉണ്ടാകുന്നില്ല. ഞാൻ രൂപരസ എന്ന ദ്വയം നിത്യമാകുന്നു എല്ലൊ അങ്ങിനെ ഉള്ള ഞാൻ രൂപരസകൾ സുഖദുഃഖാദി സമവായികാരണത്വത്തെ സാധിക്കുന്നതായ ആത്മത്വജാതിയെ അംഗീകരിച്ചാൽ ഒരു കാലത്തിങ്കൽ അതുകൊണ്ടു ഉള്ള ഫലൊൽപത്തിയും വേണം - മറ്റുള്ള കാരണങ്ങൾ ഇന്നില്ലെങ്കിൽ ഇന്നു സുഖദുഃഖാദികൾ സംഭവിക്കാതെ ഇരിക്കട്ടെ - എന്നും കാരണാന്തരങ്ങൾ ഭവിക്കില്ലെങ്കിൽ അങ്ങിനെ ഉള്ളതെന്നിനെ കുറിച്ചു സമവായികാരണമായിട്ടും ഭവിക്കില്ല - അരബ്ബത്തിങ്കൽ നില്ക്കുന്ന ദണ്ഡം ഘടത്തെ കുറിച്ചു കാരണമൊ അല്ലയോ എന്നു ചൊദിച്ചാൽ അല്ലെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല അതുകൊണ്ടു ഘടത്തെ നിമ്മിക്കാം - ഘടനിർമ്മാണത്തിങ്കൽ ഉപയോഗിച്ചിരുന്നതിന്നു മുഖേ അതു നശിച്ചു പോയാലും സ്വരൂപ യോഗ്യത്വമെന്ന കാരണത്തെയെ അതിങ്കൽ സ്വീകരിക്കാം - ഘടത്തെ ജനിപ്പിച്ചാനുള്ള സാമഗ്ര്യം അതിന്നും തുല്യമാകുന്നു - ഘടത്തെ ജനിപ്പിക്കു ഉണ്ടായിട്ടില്ലെല്ലൊ എന്നുള്ളത് - അതിന്റെ നാരവശാൽ ഉണ്ടായതാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ ചെല്ലുന്നതെത്ര ആകുന്നത യാതൊന്നിങ്കൽ ഒന്നിനെക്കുറിച്ചുകാ

രണതപത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നുവോ അതു നിത്യമായിരുന്നാൽ എ
തൊരു കാലത്തിങ്കൽ എങ്കിലും അക്കാൽത്ത ജനിപ്പിക്കേണം.
ഇങ്ങിനെ ഒരു നിയമം പണ്ടുള്ളവരാൽ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതായി
ട്ടുണ്ട്- എങ്കിലും നിത്യമായതും സ്വരൂപയൊപ്പതാമെന്ന കാര
ണതപത്തോടു കൂടിയതായിരിക്കട്ടെ ഫലം ഭവിച്ചില്ല എങ്കിൽ
എന്തു ദോഷമാകുന്നു വരുവാൻ പൊകുന്നത എന്നു ചൊദിച്ചാ
ൽ ഒന്നും പറയാൻ ഇല്ലായ്കയാൽ അങ്ങിനെ ഉള്ള നിയമത്തെ
ആദരിക്കണമെന്നില്ല - അതുകൊണ്ടു ആത്മതപജാതി രംശപ
ര സാധാരണ്യത്തോടു കൂടിയതു തന്നെ എന്നു ചിലർ പറയു
ന്നു- അന്യന്മാർ രംശപരത്വം അങ്ങിനെ ഒരു ജാതി ഉണ്ടു എ
ന്നതിന്നു പ്രമാണമില്ല- എന്നാൽ രംശപരൻ പത്താമത്തെദ
ർശ്യമായി ഭവിക്കും എന്നു ശങ്കിക്കേണ്ട- ജ്ഞാനവത്സലം കൊ
ണ്ടു വിഭാഗത്തെച്ചെയ്യാതെല്ലൊ എന്നു പറയുന്നു- അവർ ആ
ത്മപദത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിങ്കൽ ജ്ഞാനവൽ എന്ന പദമാകു
ന്നു. ഇങ്ങിനെ ഒരു വിശേഷാദ്യവിഭാജക വാക്യത്തിങ്കൽ ഉ
ണ്ടു എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക - ജീവാത്മ പരമാക്കളിൽ വെച്ചു
ജീവാത്മാവ- ഇന്ദ്രിയ ശരീരങ്ങൾക്കു ചൈതന്യത്തെ ഉണ്ടാക്കു
ന്നവനാകുന്നു- കരണങ്ങളായ ചക്ഷുർകർമ്മ കർത്താവിനൊടുക്
ടാതെ ഇങ്ങനാൽ ഫലസംപാദന സാമർത്ഥ്യം ചെയ്യുന്നതല്ല-
ലോകത്തിങ്കൽ ചെലാമി ക്രിയകൾക്കു കരണങ്ങളായ ചണ്ഡാദി
കൾ കർത്താവിനൊടു കൂടാതെ തന്നെ ഒരു ദാരുവിനെ രണ്ടുപ
ണ്ഡങ്ങളാക്കുന്നില്ല- ഇപ്രകാരം അറിവിനെക്കുറിച്ചു കരണങ്ങ
ളായ ചക്ഷുരാദികൾക്കും ഫലജനനം ചെയ്യണമെന്നാൽ ഒരു
കർത്താവുണ്ടായിരിക്കേണം- അതുകൊണ്ടു ദൈഹിയാദികളി
ൽ നിന്ന അന്യനായ ഒരു കർത്താവിനെ കല്പിക്കുന്നു- അങ്ങി
നെ ഉള്ള കർത്താവിന്നു പെർ ജീവാത്മാവ എന്നാകുന്നു എന്ന
ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക - ഞാൻ അറിയുന്നു ഞാൻ സൂചിയാകുന്നു-
ഇത്യാദിപ്രത്യക്ഷങ്ങൾക്കു വിഷയമാവു എന്നുള്ള അവസ്ഥ ആ
ത്മാവിന്നു ഉണ്ടു എങ്കിലും മെൽ പറഞ്ഞ പ്രത്യക്ഷങ്ങൾക്കു വി
ഷയം ശരീരമാകുന്നു എന്നു പറയുന്നവനൊടു മുഖേതന്നെആ
ത്മാവിന്നു പ്രമാണം പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അ
തുകൊണ്ടു ഫലമില്ലെല്ലൊ എന്നുവിചാരിച്ചിട്ടു കരണങ്ങൾക്കു
കർത്തൃസാമാന്യം വെണമെന്നുള്ള നിയമമുഖേന ദൈഹിനി
ന്നായിട്ടു ആത്മാവിനെ സാധിച്ചു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

൨൯. ശരീരസ്വനചൈതന്യമുതലായവ്യഭിചാരതത്ത്വപ്രമാതാ

ചെദിന്ത്രിയാണാമുപാലാതെകഥംസ്മൃതിഃ ||

ഉ- മനോവിനതഥാജ്ഞാനാദ്യന്യക്ഷണംതഥാഭവേൽ , ധർമ്മാധർമ്മാശ്രയോദ്യക്ഷാവിശേഷഗുണയോഗതഃ ||

൧൧. പ്രവൃത്താദ്യനമെയായംരഥഗത്വൈവസാരഥിഃ | അഹംകാരസ്യാശ്രയായംമനോമാത്രസ്യഗോചരഃ ||

അനന്യം— മൃതന്മാരിൽ പുട്ടിചാരം ശരീരസ്യ- ചൈതന്യം- ന-ഭവതി- ഇന്ത്രിയാണാം- തഥാത്വം- ചൈ- ഉപാലാതെ- സ്മൃതിഃ കഥം- ഭവേൽ- മനഃ- അപി- തഥാ ന- തഥാ-ജ്ഞാനാദി- അന്യക്ഷണം- ഭവേൽ അയം- ധർമ്മാധർമ്മാശ്രയഃ- വിശേഷഗുണയോഗതഃ- അധ്യക്ഷഃ- രഥഗത്യാ-സാരഥിഃ- ഇവ പ്രവൃത്താദ്യനമേയഃ- ഭവതി- അയംഅഹംകാരസ്യ- ആശ്രയഃ- മനോമാത്രസ്യ- ഗോചരഃ- ച-

അനന്യത്വം— മൃതന്മാരിൽ പുട്ടിചാരം ഫലതുവായിട്ടുശരീരത്തിന്നു ചൈതന്യം ഭവിക്കുന്നില്ല- ഇന്ത്രിയങ്ങൾക്കകന്നു തഥാത്വമെങ്കിൽ ഉപാലാതം സത്തായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ സ്മൃതി എങ്ങിനെഭവിക്കും. മനസ്സുംഅപ്രകാരമായിഭവിക്കുന്നില്ല- അപ്രകാരമായാൽ ജ്ഞാനാദി അന്യക്ഷണമായി ഭവിക്കും- ഇവൻ ധർമ്മാധർമ്മാശ്രയമായിട്ടും വിശേഷഗുണയോഗം ഫലതുവായിട്ട അധ്യക്ഷനായിട്ടും രഥഗതി ഫലതുവായിട്ട സാരഥി എന്ന പൊലെ പ്രവൃത്താദ്യനമേയനായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- ഇവൻ അഹംകാരത്തിന്ന ആശ്രയമായിട്ടും മനോമാത്രത്തിന്നു ഗോചരമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— മൃതന്മാർ=മരിച്ചവർ- പുട്ടിചാരം=അഭാവം- ശരീരം=ഭേദം- ചൈതന്യം=ചൈതന്യനാവുമ്പോഴുള്ളത- ചൈതന്യം=ആത്മാവ- ഇന്ത്രിയങ്ങൾ=ചക്ഷുരാദികൾ- തഥാത്വം=ചൈതന്യം- ഉപാലാതം=നാശം- സ്മൃതി=സ്മരണം- ജ്ഞാനാദി=ജ്ഞാനമുതലായത- അന്യക്ഷണം=അപ്രത്യക്ഷം- ഇവൻ=ആത്മാവ- ധർമ്മാധർമ്മാശ്രയം=ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾക്കുആശ്രയം- ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾ=ധർമ്മവും അധർമ്മവും- വിശേഷഗുണയോഗം=വിശേഷഗുണങ്ങളുടേയോഗം- യോഗം=സംബന്ധം- അധ്യക്ഷൻ=പ്രത്യക്ഷത്തിന്ന വിഷയമായി ഭവിക്കുന്നവൻ- രഥഗതി=രഥത്തിന്റെഗതി- രഥം=തെര- ഗതി=ഗമനം- സാരഥി=തെരന്നു കയറുന്നവൻ- പ്രവൃത്താദ്യനമേയൻ=പ്രവൃത്താദികൾക്കൊണ്ട അനുമേയൻ- പ്രവൃത്താദികൾ=പ്രവൃത്തികളെക്കൊണ്ട- പ്രവൃത്തി=പ്രവൃത്തി- ചൈതന്യം=അനുമേയൻ=അനുമാനപ്പെടുവാൻ

യോഗ്യൻ അനുമാനം ഉണ്ട എന്നു നിശ്ചയിക്കും - ഇവൻ=ആത്മാവ് - അഹംകാരം=അഹംമെന്നുള്ള ബുദ്ധി - ആശ്രയം=വിഷയം. മനോമാത്രം=കൈവലമായ മനസ്സ് - ഗോചരം=വിഷയം.

സാരം — ചക്ഷുരാദികളാകുന്ന കരണങ്ങൾക്കു ഒരു കർത്താവിന്റെ അപേക്ഷ ഉണ്ട എന്നതു ശരിതന്നെ എന്നാലും ശരീരത്തിന്നു തന്നെ കർത്തൃത്വം ചെയ്യുന്നതായിരിക്കുംപോൾ വെറെ ഒന്നിനെ അതുകൾക്കു കർത്താവായി സ്വീകരിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല അതുകൊണ്ടു ശരീരം തന്നെ ആത്മാവായിരിക്കുന്നതല്ല എന്നു പറയുന്നു എങ്കിൽ അതു വളരെ വിരുദ്ധമായി വരുന്നതാകുന്നു - ശരീരത്തിന്നു ആത്മത്വമുണ്ട എന്നു പറയുന്നവർ ശവശരീരത്തിന്നും ആത്മത്വമുണ്ട എന്നതിനെ സ്വീകരിക്കേണ്ട - അങ്ങിനെ സ്വീകരിച്ചാലും ശവശരീരത്തിൽ കർത്തൃത്വം സംഭവിക്കാജ്ഞാത അതു വിരുദ്ധമായി ഭവിക്കുന്നതാകുന്നു - ഇതിൽ നിന്നു ഉപരിയായിട്ടു ഇങ്ങിനെ ദൈവാത്മവാദികൾ പറയാം - ആത്മത്വമെന്നതു ജ്ഞാനം മുതലായതാകുന്നു - മൊക്ഷത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന അത്മാവിൽ ജ്ഞാനം മുതലായതു നിന്റെ മതത്തിൽ ഇല്ലെല്ലോ അതുപോലെ എന്റെ മതത്തിൽ ശവശരീരത്തിൽ ജ്ഞാനം മുതലായതു ഭവിക്കുന്നില്ല - നിനക്കു മൊക്ഷം ജ്ഞാനം മുതലായതിന്റെ അഭാവത്തെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു - ഇനിക്കു ശരീരത്തിൽ ജ്ഞാനാദികളുടെ അഭാവത്തെക്കുറിച്ചു പ്രാണാഭാവം കാരണമാകുന്നു ഇങ്ങിനെ മെൽ പറഞ്ഞ ദൈവാത്മവാദി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു ബാഹ്യത്തിൽ കാണപ്പെട്ട വസ്തുവിനെ വാല്യം തത്ത്വം സ്മരിക്കുന്നതല്ല ചെയ്തില്ല എന്നു വരികയാ ചെയ്തു ശരീരങ്ങൾക്കു അവയവങ്ങളുടെ പുഷ്ടികാര്യങ്ങൾ നിമിത്തമായിട്ടു ഉൽപത്തിയും വിനാശമുള്ളതാകയാൽ ബാഹ്യശരീരം നശിച്ചു വാല്യകൃത്താദികളായി ശരീരം വെറെ ആകുന്നു അന്യശരീരത്താൽ അനുഭവിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ സ്മരണം അന്യശരീരത്തിൽ ഉണ്ടാകുകകിൽ ചൈത്രനാൽ അനുഭവിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ സ്മരണം എന്നു ഭവിക്കാമെന്നും വന്നു കൂടുന്നതാകുന്നു - അതുകൊണ്ടു അനുഭവസ്മരണങ്ങളുടെ സാമാന്യമായി കരണ്യനിയമത്തെ അനുസരിച്ചിട്ടു ആത്മാവു മൊഴിഞ്ഞുവരുന്നു എന്നു കല്പിക്കേണമെന്നു വിചാരിച്ചുകൊൾക - പൂർണ്ണശരീരത്തിൽ ഉണ്ടായ സംസ്കാരം മൊത്തമായിട്ടു ദഹിപ്പിയ ശരീരത്തിൽ സ്മരണാജ്ഞാതമായ സംസ്കാരം ജനിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതൊ എന്നാൽ അപവാദ

മില്ലാത്തതുകൂടായ സംസ്കാരങ്ങളെ കല്പിക്കണമെന്നൊരു രീതിയെ തന്നെ ഭേദമാത്മവാദിയുടെ മതത്തിന്നു ദൃഷ്ടമെന്നായി ഭവിക്കാം. വിശേഷിച്ചു ദൈവം തന്നെ ആത്മാവെന്നു പറയുന്നവർ ബാലകന്മാർ സുനപാനാദി പ്രവൃത്തിചെയ്യുക ഇല്ല. എല്ലാ പ്രവൃത്തികളെക്കുറിച്ചും ഇഷ്ടസാധനമാകുന്നതും ചെയ്തുവരുന്നു - ഇന്നു പ്രകാരമുള്ള ഇഷ്ടഫലം ഇതു കൊണ്ടു സാധ്യമായി ഭവിക്കുമെന്നുള്ള അറിവു ഭവിക്കാതെ ഒന്നിങ്കൽ പ്രവൃത്തി എന്തെന്നും ഭവിച്ചാൽ സംഗതിയില്ല - ബാലകന്മാർ സുനപാനം ചെയ്തുവായിട്ടു വിശപ്പാ ദാഹവും ശരിക്കുമെന്നുള്ള അനുഭവം ആദിയിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ലെല്ലോ - പിന്നെ അതിങ്കൽ പ്രവൃത്തി എങ്ങിനെ ചെയ്യാം - എന്തെങ്കിലും മതത്തിങ്കൽ റോം ദൈവം വരുന്നതല്ല - കഴിഞ്ഞ ജന്മത്തിങ്കൽ സുനപാനം തന്നിട്ടു ഇഷ്ടത്തെ സാധിച്ചിരുന്നതാകുന്നു എന്ന അനുഭവമുണ്ടായിട്ടുണ്ടു - അതിന്റെ സ്മരണം നിമിത്തമായിട്ടു റോം ജന്മത്തിങ്കലും പ്രവൃത്തി ഉണ്ടാകുന്നു എന്നു പറയാം - ഇപ്രകാരമായാൽ കഴിഞ്ഞ ജന്മത്തിങ്കൽ അനുഭവിക്കപ്പെട്ടതായ മറ്റുള്ള ചിലർ സ്മരണം ഭവിക്കാം എന്നു ശങ്കിക്കുന്നതൊന്നു എന്നാൽ മറ്റുള്ള ചിലർ സ്മരണം ഭവിക്കാത്തതിന്നും സംഗതിയെ പറയാം അനുഭവിക്കപ്പെട്ട സകലത്തിന്റെയും സ്മരണം ഭവിക്കുന്നില്ല എതിനെ സ്മരിച്ചാനാലിക്കൊണ്ടു ഉൽബാധക മുണ്ടാകുന്നുവൊ അതിനെ സ്മരിക്കും - ഉൽബാധകമില്ലാത്തതിനെ സ്മരിക്കുന്നില്ല - സുനപാനം ഇഷ്ടസാധനമാകുന്നു എന്നതിന്റെ സ്മരണയിന്നു ഗത്യന്തരമില്ലായ്കയാൽ ജീവനാ പലതും തന്നെ ഉൽബാധകമെന്നു ഞാൻ പറയുന്നു - ഇതു ദൈവമാത്മവാദിയോൾ സാധ്യമല്ല അവന്നു ജന്മാന്തരമില്ലെല്ലോ - (ഉൽബാധകമെന്നത സ്മരണയെ ഉന്നിപ്പിക്കുന്നതായ വസ്തു വിശേഷമാകുന്നു - ജീവനാ ദൃഷ്ട - ചിന്തനത്തിന്നു അനുകൂലമായ അഭാഷണം - ജീവനാ ജീവികൾ - അഭാഷണം ധർമ്മവും അധർമ്മവും) ഇപ്രകാരമായപ്പോൾ അനുഭവം ചെയ്തുവായിട്ടുണ്ടായ സംസ്കാരം അനാദിയായതാൽ ആത്മാവും അനാദിയായതാകുന്നു എന്നും അനാദിയായ ഭാവപദാർത്ഥത്തിന്നു നാശമില്ലായ്കയാൽ നിത്യനാകുന്നു എന്നതും സിദ്ധമായി ആത്മാവ് ചക്ഷുസ്സുമുതലായ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ തന്നെ വെറെ ഒന്നല്ല എന്ന ചിലർ പറയുന്നു - മെൽ പറഞ്ഞ ദൈവം അവരുടെ മതത്തിങ്കലുമുണ്ടു - വിശേഷിച്ചു മുഖമുദയം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട വസ്തുവിന്റെ സ്മരണം ചക്ഷുസ്സുതരിച്ചു

ൽ പിന്നെ ഉണ്ടായിട്ടു കാണുന്നതു മുണ്ട അപ്പോൾ അതിന്റെ അനുഭവത്തെപ്പറ്റി കൂടിയ ആത്മാവില്ലായ്മയും അന്യനാൽ അനുഭവിക്കപ്പെട്ടതിനെ അന്യന്ന സ്മരിച്ചു കൂടായ്മയും മെൽപറഞ്ഞതിന്നു സാധകമാകുന്നു - എന്നാൽ ദൈവത്തിന്നും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും ആത്മത്വം വെണ്ട മനസ്സു നിശ്ചയിക്കുന്നു എല്ലാ അതു തന്നെ ആത്മാവായി ഭവിക്കരുതെ എന്നു ചൊരിക്കുന്നു വെറു എന്നാൽ പറയാം- മനസ്സും ആത്മാവല്ല- മനസ്സു ആത്മാവായിരുന്നാൽ മനസ്സു എത്രയും ചെറുതായിട്ടുള്ളതായാൽ അതിങ്കൽ ഉണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനം സുഖം ഇത്യാദിയായതൊന്നും പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു വിഷയമായി ഭവിക്കില്ല. പ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു മുമ്പത്താം കാരണമാകുന്നു- മനസ്സിന്നു മുമ്പാകിലെന്നും അണവായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നും ഇനി ദൈവത്തെ സ്ഥിരപ്പെടുത്തി കൊൾകയുമാം - ജ്ഞാന സുഖാദികൾ യാതൊന്നിന്റെ ആകൃതി ഭേദങ്ങളായിട്ടു അംഗീകരിക്കപ്പെടാൻ കഴിയുമാ അപ്രകാരമുള്ള വിജ്ഞാനമെന്നവസ്തു തന്നെ ആത്മാവായി ഭവിക്കുന്നു- വിജ്ഞാനത്തിന്നു സ്വതഃപ്രകാശം രൂപത്വം മെതുവായിട്ടു ചൈതന്യം വെച്ചുള്ളതാകുന്നു- അതു ഭാവപദാർത്ഥങ്ങളിൽ അന്തർവിച്ഛിന്താകയാൽ ക്ഷണികാണെ എങ്കിലും പൂർണ്ണപൂർണ്ണമായിരിക്കുന്ന വിജ്ഞാനം ഉണ്ടാത്താ വിജ്ഞാനത്തിന്നു കാരണമാകുന്നു- അതു ചെറുതായിട്ടു ഉറങ്ങുന്ന സമയത്തിങ്കലും ആലയവിജ്ഞാന ധാരത ബാധഭാവിക്കുന്നില്ല- (ആലയവിജ്ഞാനമെന്നത അമരമെന്നുള്ള ജ്ഞാനമാകുന്നു- അതിന്റെ ധാരാ എന്നതു പിന്നെയും പിന്നെയും ഉള്ള ഉൽപത്തിയാകുന്നു- കണ്ണുരിയുടെ വാസന വസ്തുത്തിന്മേൽ സംക്രമിക്കുന്നതു പോലെ പൂർണ്ണപൂർണ്ണവിജ്ഞാനത്താൽ ജന്മിപ്പിക്കപ്പെട്ട സംസ്കാരങ്ങൾ ഉത്തരംത്താ വിജ്ഞാനങ്ങളിൽ സംക്രമിക്കുകയാൽ സ്മരണം മുതലായതിന്നു അയക്കി ഭവിക്കുന്നില്ല- ഇങ്ങിനെ ക്ഷണിക വിജ്ഞാനവാദികൾ പറയുന്നു- ഇതും യുക്തമല്ല- എന്നു കൊണ്ടെന്നാൽ ആത്മത്വമെന്ന അവരായ് സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടതായ വിജ്ഞാനം ബുദ്ധി എന്ന ഗുണത്തിൽനിന്നു ബാഹ്യമായതാകുന്നു എങ്കിൽ അങ്ങിനെ ഒരു പദാർത്ഥത്തെ സ്വീകരിപ്പാൻ പ്രമാണമില്ല- ബുദ്ധിയിൽ അന്തർവിച്ഛിന്താകുന്നു എങ്കിൽ അതിനൊരു വിഷയമുണ്ടായിരിക്കണം വിഷയമെന്താകുന്നു- സർവ്വവും വിഷയമാകുന്നു എങ്കിൽ എല്ലാവരും സർവ്വജ്ഞന്മാരായിരിക്കണം- എന്തെങ്കിലും ഒന്നു വിഷയമായിരുന്നാൽ മതിഎങ്കിൽ ഇതി

നേ വിഷയീകരിച്ചുണ്ടായ വിജ്ഞാനമാകുന്നു ആത്മാവെന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ എന്നുവരും ഉറക്കത്തിലും വിഷയങ്ങൾ പ്രകാശിക്കുമെന്നും വന്നുകൂട്ടാ ഉറക്കത്തിൽ വിഷയത്തെപ്പോഴും കൂടാത്തതായ ചിൽ സന്തതി അനുവർത്തിക്കുന്നു എന്നുള്ളതും യുക്തമല്ല- വിഷയം തൊട്ട കൂടാതെ ചിൽ സന്തതി അനുവർത്തിക്കുമെന്നു പ്രമാണമില്ല- വിഷയം കൂടാതെ ചിൽ സന്തതി അനുവർത്തിക്കുമെന്നു വരുന്ന പക്ഷത്തിങ്കൽ ആത്മാവു തന്നെ എന്നു ചോദിക്കട്ടെ വിജ്ഞാനം തന്നെ എന്നു വരികയുമാം- അപ്രകാരം വരുന്നത ഇപ്പോൾ തന്നെ തങ്ങളുടെ മനത്തിങ്കൽ വിജ്ഞാനത്തിങ്കൽനിന്ന അന്യമായൊരു ചിന്ത ഭവിക്കുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ- ചോദിക്കുക അതുകൊണ്ടു ഹൃദയങ്ങളുള്ളവർക്കുപോലും അതുകൾ മറച്ചുവെച്ചാണു ആകർഷിച്ചുള്ളപ്രകാരം തൊന്നുന്നില്ല- ചോദിക്കുക വിജ്ഞാനത്തിന്റെ ആകാരവിശേഷമാകുന്നു എന്നിൽ ഓരോ ആകാരവിശേഷം വിജ്ഞാനത്തിങ്കൽനിന്ന അന്യമായ വിജ്ഞാനമെന്നൊരു വിജ്ഞാനത്തിങ്കൽനിന്ന അന്യമാകുന്നു എന്നിൽ സ്വയം വിജ്ഞാന സ്വരൂപമാകുന്നു എന്നുള്ള സിദ്ധാന്തത്തിന്നു മോഹം മെൽ പറഞ്ഞ ആകാരവിശേഷം വിജ്ഞാനം തന്നെയാകുന്നു എന്നിൽ സമുപാലംബത്തിങ്കൽ നീലാകാരമായിട്ടുള്ളതും പീതാകാരമായി ഭവിക്കും- സ്വരൂപംകൊണ്ടു വിജ്ഞാനത്തിന്നുവിശേഷമില്ലല്ലോ- അന്യംപോലും രൂപമായ നിലവാരം മുതലായതു വിജ്ഞാന വർമ്മമാകുന്നു എന്നും പറഞ്ഞു കൂടാ- നീലതാദികൾ അന്യോന്യ വിശേഷങ്ങളാകയാൽ അതുകൾ കണ്ടെത്തു ഒരുമിച്ചിരിപ്പാൻ സംഗതിയില്ല- അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമെന്നു വരുമ്പോൾ വിശേഷ നിശ്ചയത്തിന്നു തന്നെ ഗതിയില്ലെന്നുവരും- ചിത്തസന്തതി=ചിത്തിന്റെസന്തതി- ചിത്ത=ജ്ഞാനം- സന്തതി നിരന്തരമായിട്ടുള്ള സ്ഥിതി- അന്യംപോലും രൂപം=അന്യംപോലുംമാകുന്ന രൂപത്തോടുകൂടിയത- അന്യംപോലും=അന്യത്തിന്റെഅപൊഹം- അന്യം=വെറുള്ളത- അപൊഹം=നിഷേധം) ഇങ്ങിനെ മെൽ പറഞ്ഞ വാക്യങ്ങളിൽ വ്യാഖ്യാനങ്ങളായ ചിലവദങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെ വിവരിച്ചു മറയ്ക്കുന്ന ചിഹ്നം സുഗമമാകുന്നു എന്നു വിചാരിക്കുന്നു- മെൽ പറഞ്ഞ ദോഷങ്ങൾ തന്നെ അല്ല ഇനിയും ക്ഷണിക വിജ്ഞാന വാദിയുടെ മനത്തിങ്കൽ ചില ദോഷങ്ങൾ ഉണ്ടു- വിജ്ഞാനമെന്നതു ബുദ്ധിഭിന്നമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ എന്നതു മുഖ്യം തന്നെ പറഞ്ഞു വെച്ചു എ

ഒല്ലാ ബുദ്ധിയാകുന്നു എന്നുള്ള പക്ഷത്തിങ്കൽ തന്നെയാകുന്നു അ
 വരുടെ സ്ഥിതി എങ്കിൽ ജ്ഞാനസുഖാദികൾ അതിന്റെ ആകാര
 മാകുന്നു എന്നുള്ളതു ചെലവുകയില്ല- ജ്ഞാനവും ബുദ്ധിയും ഒന്നുത
 ന്നെ എന്നതു സിദ്ധമാകുന്നു സുഖമെന്നതു ബുദ്ധിയിൽ അന്തഃ
 വികന്നു കല്പവേദത്തെക്കൊണ്ടു ഗുണമാകുന്നു- പ്രകാരമാകയാ
 ല് ജ്ഞാന സുഖാദികൾ അതിന്റെ ആകാരമാകുന്നു എന്നുള്ള വ
 ചനം തക്കി ചീനമായിട്ടുള്ളതു തന്നെ എന്ന അറിഞ്ഞു കൊ
 റുക- വാസനയ്ക്കു സംക്രമവും ചെലവാനുള്ള അതിന്നു സംക്ര
 മം ഭവിക്കുകകൾ പാതാവിന്റെ വാസന പുറകുൽ സംക്രമി
 ക്കാത്തത എന്നു വിചിന്തനമാവാകുന്നു- വളരെ പറഞ്ഞിട്ടു സാ
 ധ്യമില്ലൊല്ലാ- ബുദ്ധിയെന്നതൊരു ഗുണമാകയാൽ അതിങ്ക
 ഴ് വാസനയുടെ സംക്രമം തന്നെ സംഭവിക്കുന്നതല്ല പൂർവ്വപു
 ്വ്വസംസ്കാരങ്ങൾ ഉത്തരാന്തര വിജ്ഞാനത്തിങ്കലുടന ഉൽപ
 ത്തിയെ സംക്രമപദം കൊണ്ടു വിവക്ഷിച്ചു മെൽ പ്രകാരം പ
 രഞ്ഞതാകുന്നു എന്നും പറഞ്ഞു കൂടാ- അങ്ങിനെ പറയണ
 മെങ്കിൽ ഉല്ലാസിപ്പിച്ചാൽ ഒരു വസ്തു കൂടെ ഉണ്ടായിരിക്കണം
 ഉൽപാദകവസ്തു ഇന്നതെന്നുള്ളതു സിദ്ധമായിട്ടില്ല- ഇങ്ങിനെ
 തുടങ്ങി മറ്റും ചില ദോഷങ്ങൾ ക്ഷണിക വർത്തന വാദിയ
 ടെ മതത്തിങ്കലുണ്ടെന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾകയും ചെയ്തും-

മെൽ പറഞ്ഞ യുക്തികൾ കൊണ്ടു തന്നെ ക്ഷണിക ദർശി
 ണൾക്കാകുന്നു ചൈതന്യമെന്നതും നിരസിക്കപ്പെട്ടു- ഇനിനി
 ത്യവിജ്ഞാനവാദിയുടെ മതത്തെ പറയാം- നിത്യവിജ്ഞാനവാ
 ദിപറയുന്നതു നിത്യമായിരിക്കുന്ന വിജ്ഞാനമാകുന്നു ആത്മാവെ
 ന്നവസ്തു എന്നാകുന്നു- ഇതു മെൽ പറഞ്ഞ യുക്തികൾ കൊണ്ടുതന്നെ
 ഭൂഷ്ണപ്രായാച്ചമഞ്ഞുപൊയി- അതു ചെലവായിട്ടു ജ്ഞാനത്തിങ്ക
 ഴ്നിന്ന അന്യനായിട്ടും നാശത്തൊടു കൂടാത്തവനായിട്ടുള്ളവനാ
 കുന്നു ആത്മാവെന്നതു തന്നെ സ്ഥിരമായി എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾ
 കയും ചെയ്താ- മെൽ വിവരിച്ച പ്രകാരം ഉള്ള ആത്മാവുതന്നെ ധർമ്മാ
 ധർമ്മങ്ങൾക്കു ആശ്രയമായി ഭവിക്കുന്നു- ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾക്കു ആ
 ശ്രയം ശരീരമായിത്തന്നാൽ അന്യദൈവത്താൽ ചൈതന്യമുള്ള
 മ്ത ചലങ്ങളെ അന്യദൈവം അനുഭവിക്കുന്നു- എന്നു പറക
 വെണ്ടി വരും അതു യുക്തമല്ലെന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾക- യോഗ്യ
 ഗ്രായ വിശേഷ ഗുണത്തിന്റെ സംബന്ധം നിമിത്തമായിട്ടു
 ആത്മാവു മാനസ പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു വിഷയമായി ഭവിക്കും- യോഗ്യ
 ഗ്രായ വിശേഷ ഗുണത്തിന്റെ സംബന്ധത്തൊടു കൂടാതെ

മേൽ പ്രകാരം ഭവിക്കില്ല- ഞാൻ അറിയുന്നു- ഞാൻ യത്നത്തെ ചെയ്യുന്നു- എന്നിപ്രകാരം ജ്ഞാനപ്രയത്നാദി സഫിതനായിട്ടല്ലാതെ ആത്മാവു മാനസപ്രത്യക്ഷം പ്രതിവിഷയമായി ഭവിക്കുന്നില്ലെന്ന മേൽ പറഞ്ഞതിന്റെ ആശയമാകുന്നു- ആത്മാവിനെ പരമേശ്വരത്തിൽ കൽപിച്ചുത്തീർക്കേണ്ട അനുചിതം- (പ്രവൃത്തി=ചെഷ്ട) തന്റെ ഗമനം കൊണ്ടു തന്റെ നടത്തുന്നവനെ യാതൊരു പ്രകാരം അനുചിതമെന്നോ അപ്രകാരമെന്നോ റിക- ആശയവ അഥമെന്നുള്ള ബുദ്ധിയാ വിഷയമാകുന്നു- മനസ്സാകുന്ന ഇന്ദ്രിയം കൊണ്ടു നന്നെ ഗ്രഹിക്കുന്നതല്ലാതെ മറ്റുള്ള ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ കൊണ്ടു മനസ്സാവിനെ ഗ്രഹിച്ചുകൂടാ അതു ചെയ്യുവാനിട്ട ആത്മാവു മനോമാത്രത്തിന്ന വിഷയമാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക-

൫൨- വിഭുഷ്യശ്യാദിഗുണവാൻബുദ്ധിസുദ്ധിവിധാമതാൻ ഭൂതിഃസ്മൃതിശ്ചസ്വാഭാഭൂതിഃപ്രജ്ഞാദി

൫൩- പ്രത്യക്ഷമപ്യനുചിതമിസ്മരണാപചിതിശബ്ദമേ , പ്രാണജാദിപ്രഭേദൈ പ്രത്യക്ഷാർത്ഥധിയാമതം ।

അന്വയം- ഞാൻ വിഭു- ബുദ്ധ്യാദിഗുണവാൻ- ച' ബുദ്ധിഃ- തു- അനുഭൂതിഃ- സ്മൃതിഃ- ച- ജ്ഞാതി- ദിവിധാ- മതാ- അനുഭൂതിഃ- പ്രത്യക്ഷം- അനുചിതഃ- അപി- തഥാ- ഉപചിതിശബ്ദ- മ- ച- ജ്ഞാതി- ച- പ്രജ്ഞാദി- സ്വാൻ- പ്രത്യക്ഷം- പ്രാണജാദിപ്രഭേദൈ- ധർമ്മാ- മതം-

അന്വയാത്മം- ഞാൻ വിഭുവാകിട്ടു ബുദ്ധ്യാദി ഗുണവാനായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- ബുദ്ധിവാകാട്ടു അനുഭൂതിയും ജ്ഞാതിയും ദിവിധയായിട്ടു മതമാകുന്നു- അനുഭൂതി പ്രത്യക്ഷവും അനുചിതവും അപ്രകാരം ഉപചിതി ശബ്ദങ്ങളും ഇങ്ങിനെ ച- പ്രജ്ഞാദി ഭവിക്കും- പ്രത്യക്ഷം പ്രാണജാദി വ്യഭാമം മേൽ ചെയ്തിട്ടു ധർമ്മധാമിട്ടു മതമാകുന്നു-

പരിഭാഷ- ഇവൻ ആത്മാവ വിഭുസർവ്വഗുണാവിചിരികുന്നവൻ- ബുദ്ധ്യാദിഗുണവാൻ ബുദ്ധ്യാദിഗുണങ്ങൾ ഉള്ളവൻ ബുദ്ധ്യാദി ഗുണങ്ങൾ= ബുദ്ധ്യാദികളാകുന്നതു നമ്മൾ ബുദ്ധ്യാദികൾ ബുദ്ധിതൃക്കൾ ഉള്ളവ- ബുദ്ധി- മതം അനുഭൂതി- അനുഭവം സ്മൃതി- സ്മരണം- ദിവിധാ= രണ്ടുവിധമുണ്ടാകുകയായ വിധകാരം= പ്രകാരങ്ങൾ- മതം= അറികാട്ടുന്നത- അനുഭൂതി= അനുഭവം- പ്രത്യക്ഷം= ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു തന്നെ തന്റെ വിഷയത്തെ ഉള്ള സംബന്ധം ചെയ്തുവായിട്ടുണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനം- അനുചിതി=

ഹേതുവശാൽ ഉള്ള അറിവ്- ഉപമിതിശബ്ദജങ്ങൾ=ഉപമിതിയും ശബ്ദജം- ഉപമിതി=സാദൃശ്യമർത്ഥംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അറിവ്- ശബ്ദജം=ശബ്ദത്തിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്നതായ അറിവ്- ചതുർവിധം=നാലുവിധമുള്ളതുടകിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- പ്രാണജാദിപ്രഭേദം=പ്രാണജാദികളുടെപ്രഭേദം- പ്രാണജാദികൾ=പ്രാണജാതുടങ്ങിയവ- പ്രാണജം=പ്രാണത്തിങ്കൽനിന്നു ജനിക്കുന്നത-പ്രാണം=പ്രാണശ്രീയം- പ്രഭേദം=വ്യത്യാസം- ഷഡ്വിധം=ആറുവിധമുള്ളതുടകിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- മതം=അറികപ്പെടുന്നത-

സാരം— ആത്മാവ അനുമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ ആത്മാവിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനസുഖാദികൾ പ്രത്യക്ഷവിഷയങ്ങളല്ലെന്നു വരും പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു മഹത്വം കാരണമാകുന്നു എല്ലാ- മധ്യപരിമാണത്തെ അംഗീകരിച്ചാൽ ജ്ഞാനസുഖാദി പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു വിരോധമില്ല മധ്യപരിമാണത്തിന്നും ഒന്നിനെ അപകുചിച്ചു മഹത്വം സംഭവിക്കാമെല്ലൊ- എങ്കിലും ആത്മാവിന്നു നാശമുണ്ട എന്നുവരും- അതുഹേതുവായിട്ടു ആത്മാവ് ആകാശാദികളെന്ന പോലെ പരമാമഹത്വത്തോടു കൂടിയതാകുന്നു- ബുദ്ധിമാത്രമായ ഇണയോടു കൂടിയവരമാകുന്നു- സുഖാദ്യന്മയ്ക്കു മഹത്വമില്ലാത്തതാൽ ശരണം പ്രതിജ്ഞാത്മാവു വേറെ വേറെ ആകയാൽ അവന്നു ഐക്യമില്ല- പരമാത്മാവായ ശരണൻ ഏകനായിട്ടുള്ളവൻ തന്നെ ജീവാത്മപരമാത്മാക്കളുടെ ഇണയായ ഇന്നതുകൾക്കെന്നും ഇത്ര എന്നും മുഖ്യ പദത്തിട്ടുണ്ട്- അതിനെ ഓർമ്മപ്പെടുത്താമെന്നു കൊൾക- ജ്ഞാനമെന്നു ഇണ ജീവാത്മപരമാത്മാക്കൾക്കു സാധാരണമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- ഇതിന്നു ചിലതു സാധാരണങ്ങളായിട്ടും ചിലത അസാധാരണമായിട്ടുമുണ്ടായിരിക്കും- ഇതൊക്കെയും സാധർമ്മ്യ വൈയർമ്മ്യ പ്രകാരത്തിങ്കൽ തന്നെ ഉള്ളതാകുന്നു- ഇവിടെ വിഭിന്നമാണിഹിതമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു ശിഷ്യവാത്സല്യം ഹേതുവായിട്ടാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- ബുദ്ധിയുടെ പ്രസംഗം ഇവിടെ റഹിക്കയാൽ ചില ബുദ്ധി വിശേഷങ്ങളെ ഉപദിഷ്ടാനന്ന വിശേഷമാകുവാനായിത്തരംഭിക്കുന്നു-

ബുദ്ധി എന്ന ഇണ രണ്ടു പ്രകാരമാകുന്നു- അനുഭവവും ബുദ്ധിയും ഇങ്ങിനെ രണ്ടു പ്രകാരമെന്നാകുന്നു- അനുഭവമെന്നതിന്നു തിരിച്ചറിഞ്ഞുവരികെന്ന ജ്ഞാനമാകുന്നു- ബുദ്ധി എന്നതിന്നു സം

നൂറുമാത്രത്തിങ്കൽ നിന്ന ഉണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനമാകുന്നു - അന്നു വരുന്ന ജ്ഞാനം പ്രത്യക്ഷവും അനുമിതിയും ഉപമിതിയും ശാസ്ത്രവും ഇങ്ങിനെ നാലുപ്രകാരമാകുന്നു - ഇന്ദ്രിയജന്യമായ ജ്ഞാനത്തെ പ്രത്യക്ഷമെന്നു പറയുന്നു - എല്ലാജ്ഞാനവും മനോരൂപമായ ഇന്ദ്രിയത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു എങ്കിലും യാതൊരു ജ്ഞാനത്തെ കഠിച്ച ഇന്ദ്രിയത്തെ ന കാരണത്താലും ഭവിക്കുന്നുവോ അതിനെ പ്രത്യക്ഷമെന്നു പറയുന്നു എന്നു മേൽ പറഞ്ഞതിന്റെ ആശയമാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക - പരമാത്മാവായ ശരണമെന്ന ഇന്ദ്രിയമില്ലായ്മയാൽ ശരണമെന്ന പ്രത്യക്ഷമായ ഇന്ദ്രിയ ജന്യമല്ല - എങ്കിലും മേൽ പറഞ്ഞ ജന്യപ്രത്യക്ഷത്തെത്തന്നെ ലക്ഷ്യമാക്കി സ്വീകരിച്ചിട്ടാകയാൽ ദോഷമില്ലെന്നറിക - ശരണമെന്ന പ്രത്യക്ഷത്തെയും ലക്ഷ്യമാക്കേണമെങ്കിൽ ജ്ഞാനാകരണമെന്നായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനം തന്നെ പ്രത്യക്ഷമെന്നു പറകപ്പെട്ടത എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക - അനുമിതിയെക്കുറിച്ചു വ്യാഖ്യാനിക്കുന്ന കരണമാകുന്നു - ഉപമിതിയെക്കുറിച്ചു സാദൃശ്യ ജ്ഞാനം കരണമാകുന്നു - ശാസ്ത്ര ബോധത്തെ കഠിച്ച പദജ്ഞാനം കരണമാകുന്നു - നൂറുജ്ഞാതകളെക്കുറിച്ചു അനുഭവരൂപമായ ജ്ഞാനം കരണമാകുന്നു - അതുശബ്ദമായിട്ടു ജ്ഞാനമാകുന്ന കരണത്തെപ്പോലെയായ ജ്ഞാനം പ്രത്യക്ഷമാത്രമാകുന്നു - ഇവ ശരണപ്രത്യക്ഷപദജ്ഞാനമാകുന്ന കരണത്തെപ്പോലെയായ ജ്ഞാനം അതു കൊണ്ടു ജ്ഞാതത്വം ശരണപ്രത്യക്ഷത്തിങ്കലും സാധാരണമായ ലക്ഷണത്തെ ഗ്രഹിക്കി ചിട്ടാകുന്നു എന്നു നിശ്ചയിച്ചുകൊൾക - അനുമിതി എന്നതു പരാമർശജന്യമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനമാകുന്നു - പരാമർശജന്യം = പരാമർശത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതും - പരാമർശം ഇല്ലാത്തതാകുന്നു എന്നുള്ളതനുമാന പ്രകാരം അതിൽ വ്യക്തമാക്കപ്പെട്ടതും - പരാമർശജന്യമായിരുന്നെങ്കിലും മറ്റൊരുതരമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനം അതിൽ ഉപമിതിയാകുന്നു എന്നു മേൽ പറഞ്ഞതിന്റെ ആശയമാകുന്നു - ഇതു മറ്റൊരുതരമായിട്ടു പരാമർശപ്രത്യക്ഷം പരാമർശജന്യമായിരുന്ന പരാമർശപ്രാപ്തിയില്ല അതുശബ്ദമായിട്ടു ഉപമിതിയെക്കുറിച്ചുണ്ടായതാകയാൽ മറ്റൊരുതരമായിട്ടു മറ്റൊരുതരമായിട്ടു ഉണ്ടായതായ അനുമിതിയിങ്കൽ അപ്രാപ്തി ഭവിക്കും - അതിനെ പരിമിതിപ്പെടുത്താനായിക്കൊണ്ടു പരാമർശജന്യമായിട്ടു മറ്റൊരു വിധമല്ലാത്തതായിട്ടും ഇരിക്കുന്ന ജ്ഞാനം യാതൊന്നൊ അതിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായിപ്പോ അനുഭവതത്വപ്രാപ്തയായിപ്പോ ഇ

ഉരിക്കുന്ന ജാതിയൊടു കൂടിയതു തന്നെ അനുമിതിയാകുന്നുഎന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

മെൽപ്രകാരമുള്ള അനുഭവത്വപ്രാപ്തജാതി അനുമിതിത്വംതന്നെ. അതുസകലാനുമിതികളിലും ഇരിക്കുന്നു. അനുമിതിയല്ലാത്തതുകളിൽ ഇരിക്കാത്തതുമാകുന്നു. അതുവെട്ടുമായിട്ടു അങ്ങിനെഗ്രഹിച്ചാൽ ഔദ്യോഗത്തിനും അവകാശമില്ലെന്നറിക-
പ്രാപ്തിജ്ഞാനമാകുന്നകരണത്തൊടു കൂടിയതായജ്ഞാനം അനുമിതിഎന്നുമാം- പ്രാപ്തിഎന്നത ഇന്നതാകുന്നുഎന്ന ഇതിരെടുത്തുപറയും- കരണപദാർത്ഥം മെൽപറഞ്ഞവക്യത്തിൽകലും ഇവിടെയും പ്രാപാരത്തൊടു കൂടിയതായ കാരണം യാതൊന്നൊ അതുതന്നെ ഉപമിതിഎന്നതു സാദൃശ്യജ്ഞാനമാകുന്നകരണത്തൊടു കൂടിയതായ ജ്ഞാനമാകുന്നു- ശബ്ദമെന്നതിനു ശാബ്ദമെന്നുസാരം പദജ്ഞാനമാകുന്നകരണത്തൊടു കൂടിയതായജ്ഞാനത്തെ ശാബ്ദബോധമെന്നുപറയുന്നു. ഇപ്രകാരംപ്രത്യക്ഷാദികളായ നാലിന്റെയും ലക്ഷണത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-
ഇതിജന്യപ്രത്യക്ഷത്തെ വിഭജിച്ചാൻ ആരംഭിക്കുന്നു.

പ്രത്യക്ഷപ്രകരണം

ജന്യപ്രത്യക്ഷാഘോഷമായിട്ടും രാസനായിട്ടും മാന്യമായിട്ടും തപാചമായിട്ടും ശ്രോത്രമായിട്ടും മാനസമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നതാകയാൽ ആരപ്രകാരമാകുന്നു- രംശപരപ്രത്യക്ഷത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കിട്ടില്ല- സൂത്രകാരയുതലായവരും രംശപര പ്രത്യക്ഷത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കാതെ പ്രവർത്തിച്ചവരാകുന്നു- അതുവെട്ടുമായിട്ടു രംശപരപ്രത്യക്ഷവിഭാഗത്തെക്കുറിച്ചു നോംപറയാത്തതു കറവുതന്നെ എന്നുശംകിച്ചുപൊകയുംഅരുതു.

൭൦- ഘോഷസ്യഗോചരോഗന്ധോഗന്ധം പദിരവിഷ്ണുതഃതഥാരസോരസജ്ഞായാസുഃനാശബ്ദോപിചശ്ചതൈഃ

അനപായം- ഘോഷസ്യ- ഗോചരഃ ഗന്ധഃ- ഗന്ധതാദിഃ- അപി- സ്മൃതഃ- ഭവതി- തഥാ-രസഃ- രസജ്ഞായാ- തഥാ- ശബ്ദഃ- ശ്ചതൈഃ അപി- ച ഗോചരഃ സ്മൃതഃ-

അനപായം ഘോഷത്തിന്റെ ഗോചരമായിട്ടു ഗന്ധതാദിയും സ്മൃതമായിഭവിക്കുന്നു- അപ്രകാരംരസംരസജ്ഞയുടെയും അപ്രകാരം ശബ്ദം ശ്ചതൈടെയും ഗോചരമായിട്ടു സ്മൃതമായിഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ- ഘോഷം=ഘോഷോക്തിയും. ഗോചരം വിഷയം- ഗന്ധം=ഗന്ധമെന്നുള്ളതും- ഗന്ധതാദി=ഗന്ധതാദൃതലം

യത- ഗന്ധതപഃ= ഗന്ധതപമെന്നജാതി- രസം= രസമെന്നുള്ള
 ണം- രസജ്ഞാ=രസനെന്റിയം- ശബ്ദം=ശബ്ദമെന്നാണു-
 ശ്രുതി-ശ്രോത്രെന്റിയം- ഗോചരം=വ്യഞ്ജയം- സ്മൃതം=സ്മരിക്ക-
 പ്പെട്ടത സ്മരിക്ക=സ്മരണപൂർവ്വകമായിപ്പറക-

സാരം— ഗന്ധചുംഗന്ധതപഃമുതലായതും ശ്രോണെന്റിയം
 കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൂടാകുന്നു- ഗന്ധതപം മുതലായതു
 മെന്നുപറഞ്ഞതുകൊണ്ടു സുരഭിതപഃമുതലായതിനെ ഗ്രഹിച്ചു
 കൊൾക- രസം=രസനെന്റിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതാക-
 നു- അപ്രകാരം രസമെന്നുപറകയാൽ രസതപഃമുതലായതും
 സനെന്റിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുതന്നെ എന്നുധരിച്ചു
 കൊൾക- ശബ്ദശ്രോത്രെന്റിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതാ-
 കുന്നു- അപ്രകാരം ശബ്ദമെന്നുപറകയാൽ ശബ്ദതപഃമുതലായ
 തും ശ്രോത്രെന്റിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു- എന്നു
 ധരിച്ചുകൊൾക- ഗന്ധാസഞ്ചം=ഉദ്ഭൂതങ്ങളായിരിക്കണമെ-
 ന്നുള്ള അഭിപ്രായമുണ്ടു- അതുവരുവായിട്ട അനുഭൂതമായിരി-
 കുന്നഗന്ധം ശ്രോണെന്റിയംകൊണ്ടും അനുഭൂതമായിരിക്കുന്ന
 രസംരസനെന്റിയംകൊണ്ടും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതല്ലഎന്നും യാ-
 തൊരിന്റിയംകൊണ്ടു യാതൊന്നുഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നുവൊരുതിന്ന
 ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന ജാതിയെ ആശ്രയിക്കുകകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കാ-
 മെന്നുനിയമമുണ്ടാകയാൽ ഗന്ധത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന ഗ-
 ന്ധതപമെന്നജാതിയും സുരഭിതപഃജാതികളും ശ്രോണെന്റിയം
 കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൂടാകുന്നുഎന്നും ഗന്ധശ്രവണഗ്രഹ-
 ണത്തിങ്കൽ ശ്രോണെന്റിയത്തിന്നു സാമർത്ഥ്യമില്ലെന്നും ഗ്രഹി-
 ച്ചുകൊൾക- മെൽപറഞ്ഞന്യായം മറുക്കുകകുറിച്ചു തുല്യമാ-
 കുന്നു.

൭൫- ഉദ്ഭൂതരൂപംനയനസ്യഗോചരഭാഗ്യാണിഭവന്തിപൃഥ-
 ക്കാസംഖ്യൈ വിഭാഗസംഖ്യാഗ പരാവരതപാസ്സമഭവത്പാപ-
 റിമാണയുക്തഃ||

൭൯- ക്രിയാജാതിഞ്ചോഗ്യതതി യഥവായശ്ചതാദൃശഃ! തുണ്ണി-
 തിചക്ഷുസ്സംയോഗാദാപ്താകൊഭൂതരൂപയൊഃ||

അനന്യം— ഉദ്ഭൂതരൂപം- നയനസ്യ- ഗോചരഃ- ഭവതി-
 തദന്തി- ദ്വാഗ്യാണി- പൃഥക്കാസംഖ്യ- പരിമാണയുക്തം വി-
 ഭാഗസംഖ്യാഗപരാവരതപാസ്സമഭവത്പാപ- ക്രിയാ- യോഗ്യ-
 തതിഃ- ജാതിഃ- താദൃശഃ- സമവായഃ- ച- ചക്ഷുഃ ആലോകൊ-
 ഭൂതരൂപയൊഃ- സത്ത്വഃ- സംയോഗാൽ- തുണ്ണി-

അനന്യതാം— ഉദ്ഭുതരൂപം നന്യനത്തിന്നുഗോചരമായി ഭവിക്കുന്നു- തദപത്തുകൾായിരിക്കുന്ന ദൃശ്യങ്ങളുംപുഥുഷ്ണവും ചൂടും പരിമാണയുക്തമായിരിക്കുന്ന വിഭാഗസംയോഗപരമാവരതാസ്സോദഭവതാവും ക്രിയയും യോഗ്യവൃത്തിയായിരിക്കുന്ന ജാതിയും താദൃശമായിരിക്കുന്ന സമവായവും നന്യനത്തിന്നു ഗോചരമായി ഭവിക്കുന്നു- ചക്ഷുസ്സു ആലോകകൂതരൂപങ്ങൾ സത്തുകൾായിരിക്കും വിഷയത്തിങ്കൽ ഉത്തസംയോഗംമെതുവാ ട്ടുഗ്രഹിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— ഉദ്ഭുതരൂപം=ഉദ്ഭുതമായിരിക്കുന്നരൂപം- ഉദ്ഭുതം=വ്യക്തം- രൂപം=രൂപമെന്നുഗുണം- നന്യനം=ചക്ഷുരിന്ദ്രിയം- ഗോചരം=വിഷയം തദപത്തുകൾ=അതുഇവ- അത=ഉദ്ഭുതരൂപം- പുഥുഷ്ണവുംചൂടും= പുഥുഷ്ണവുംസംഖ്യയും- പുഥുഷ്ണവും= പുഥുഷ്ണമെന്നുഗുണം- സംഖ്യാം=സംഖ്യ എന്ന ഗുണം- പരിമാണയുക്തം= പരിമാണത്തോടു കൂടിയത- പരിമാണം=പരിമാണമെന്ന ഗുണം- വിഭാഗസംയോഗപരമാവരതാസ്സോദഭവതാം=വിഭാഗവും സംയോഗവും പരതാവും അവരതാവും സ്സോദവും ഭവതാവും- വിഭാഗം=വിഭാഗമെന്നുഗുണം- (സംയോഗം ഇത്യാദികളുടെ പരിഭാഷകളെയും ഇപ്രകാരം ഉദാഹരിച്ചുകൊൾക) ക്രിയാ=കർമ്മം യോഗ്യവൃത്തി=യോഗ്യങ്ങളിൽവൃത്തിയോടുകൂടിയത- യോഗ്യങ്ങൾ=ഗ്രാഹ്യങ്ങൾ വൃത്തി=സ്ഥിതി- താദൃശം= അപ്രകാരമിരിക്കുന്നത- ചക്ഷുസ്സു=ചക്ഷുരിന്ദ്രിയം- ആലോകകൂതരൂപങ്ങൾ= ആലോകവും ഉദ്ഭുതരൂപവും- ആലോകം=വെളിച്ചം-(സൂര്യപ്രഭാതലായത. (സത്തുകൾ ഭവിച്ചിയിങ്ങുന്നവ- ഗ്രഹിക്ക=അറിയുക. അറിവിനെ ഉണ്ടാക്കുക എന്നുതാൽപര്യം)

സാരം — ഉദ്ഭുതമായിരിക്കുന്ന രൂപം ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു- റ്റിഷ്ണോഷ്ണാദികളിലെരൂപം ഉദ്ഭുതപ്രാജ്ഞയാൽ അതുചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നില്ല- ഉദ്ഭുതമായരൂപത്തോടു കൂടിയതുകൾായദൃശ്യങ്ങളും- പുഥുഷ്ണവും, സംഖ്യാ, വിഭാഗം, സംയോഗം, പരതാം, അവരതാം സ്സോദാം, ഭവതാം, പരിമാണം ഇങ്ങിനെഉള്ള ഗുണങ്ങളും ക്രിയയും ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നജാതിയും അപ്രകാരമിരിക്കുന്ന സമവായവും ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടുഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൾാകുന്നു. യോഗ്യവൃത്തിയായിരിക്കുന്നജാതിഎന്ന ജാതിയെവെറൊരിരിച്ചു വിശേഷണസഹിത

മായിപ്പുകയാൽ ജാതിഭാവം യോഗ്യവൃത്തിയായിരിക്കണമെന്നുള്ളതുകൾ അയോഗ്യവൃത്തികളായിരുന്നാലും നയനഗോചരങ്ങളായിരിക്കണമെന്ന ഭവിക്കത്തം പലകർമ്മം മുതലായതും ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ടതെങ്കിൽ യോഗ്യവൃത്തികളായിരിക്കണമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- ചക്ഷുസ്സിനായോഗ്യമായിരിക്കുന്നതങ്ങിനെ ഏകപദയാം യോഗ്യതാഭവസ്സവികൽ സമവാചസംബന്ധന ആലോകസംയോഗസമിതമായ ഉദ്യോഗപ്രവർത്തികളെന്നുവോ അതുചക്ഷുസ്സായോഗ്യമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- അപ്രകാശിരിക്കുന്ന വസ്തുവിനോടു ചക്ഷുരിന്ദ്രിയത്തിന്റെ പ്രഭാവം യോഗ്യതാഭവം അതിന്റെ ചക്ഷുസ്സുപ്രത്യക്ഷമാകുന്നു ഇങ്ങിനെയാകയാൽ ആലോകസംയോഗസമിതമായ ഉദ്യോഗപ്രവർത്തികളായവയെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ ഗോചരസ്ഥിതിചെയ്ത ചില തൂപാത്ര ചക്ഷുസ്സായോഗ്യം രൂപമാകാകുന്നു.

അപരം— ഉദ്യോഗസ്ഥൻ— ഭവം— നദി— അപി— ച. തപാ— ഗോചരം— തൂപാത്രം— ചക്ഷുസ്സു— യോഗ്യം— ച. രൂപം— അതു അപി— യോഗ്യതാഭവം— കാരണം— ഭവതി—

അപരം— ഉദ്യോഗസ്ഥനായിരിക്കുന്ന ഭവവും അതും തപാന്നഗോചരമായിരിക്കുന്നു തൂപാത്രമായിരിക്കുന്ന ചക്ഷുസ്സിനായോഗ്യമായിട്ടുള്ളതും തപാന്നഗോചരമായിരിക്കുന്നു— രൂപം ഇവിടെയും ഭവം പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാരണമാകുന്നു.

പരിഭാഷ— ഉദ്യോഗസ്ഥൻ— ഉദ്യോഗസ്ഥനുള്ളതും— ഉദ്യോഗസ്ഥൻ— ഉദ്യോഗസ്ഥനായിരിക്കുന്നസ്ഥൻ— ഉദ്യോഗസ്ഥൻ— സ്ഥൻ— സ്ഥൻ— സ്ഥൻ— അതും— ഉദ്യോഗസ്ഥൻ— (അപി— ച. എന്നാൽ ച. ശബ്ദത്തെ കൂടി പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത് സ്ഥൻ— ച. മുതലായതുകൾ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.)— തപാ— തപാന്നി— ഗോചരം— ച. വീട്— യം— തൂപാത്രം— രൂപത്തിൽ നിന്ന അപരം— രൂപം— രൂപമെന്ന ഗുണം— ഇവിടെ രൂപത്തെക്കുറിച്ചു തപാന്നഗോചരം ഗ്രഹിക്കുന്നു— അന്യം— അപരം— (വെറുള്ളതും— ചക്ഷുസ്സു— ചക്ഷുരിന്ദ്രിയം— യോഗ്യം— ഗോചരം— രൂപം— രൂപമെന്ന ഗുണം— ഇവിടെയും എന്നതിന്നു തപാപ്രത്യക്ഷത്തിലുള്ളതെന്നു അർത്ഥമാകുന്നു തപാപ്രത്യക്ഷതാപ്രത്യക്ഷതയാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നതായ പ്രത്യക്ഷതാപ്രത്യക്ഷതം— പ്രത്യക്ഷതാപ്രത്യക്ഷതാ കാരണം— മേൽ—

നാമം— ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ കൂടിയ ഭവങ്ങളും ഉദ്യോഗസ്ഥൻ

വംശസ്വരൂപം മുതലായതും രൂപവും രൂപതാമ്യമല്ലാതെ ചക്ഷുസ്സിന്നുവിഷയങ്ങളായിപ്പോകപ്പെട്ടപ്പോൾ അപസംഖ്യാദിഗുണങ്ങളും ക്രിയയും യോഗ്യവൃത്തിയായ ജാതിയും അപ്രകാരമിരിക്കുമ്പോൾ സമവായവും താഗിന്ദ്രിയത്തിന്നു വിഷയങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നതായതൊരു പ്രകാരം ചാക്ഷുഷപ്രത്യക്ഷത്തിങ്കൽ രൂപം കാരണമായി ഭവിക്കുന്നുമൊ അപ്രകാരം താമപ്രത്യക്ഷത്തിങ്കലും കാരണമായി ഭവിക്കുന്നു- താമപ്രത്യക്ഷം ദൃശ്യവിഷയകമായിരിക്കുകയും വെണം- ദൃശ്യാധക്ഷേപിണനുകൂല ഉണ്ടെല്ലോ ബഹിരിന്ദ്രിയത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്ന ദൃശ്യപ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു രൂപം കാരണമാകുന്നു എന്നതു ഫലിതാത്മമായി വായുവിങ്കൽ രൂപമല്ലായ്മയാൽ വായുതാഗിന്ദ്രിയത്തിന്നു വിഷയമല്ല.

നവീനന്മാരായിട്ടുള്ളവർ ബഹിരിന്ദ്രിയ ജന്യമായ ദൃശ്യപ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു രൂപം കാരണമാകുന്നു എന്നുള്ളതിന്നുപ്രമാണമില്ല- അതു മൈതുവായിട്ടു ചാക്ഷുഷപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു രൂപവും താമപ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു സ്വർവ്വം കാരണമാകുന്നു എന്നു കല്പിക്കണം. ബഹിരിന്ദ്രിയജന്യമായ ദൃശ്യപ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു കാരണം എന്താകുന്നു എന്നു ചൊദിക്കുന്നു എങ്കിൽ നെമില്ലെന്നു തന്നെ പറയാം- ആത്മാവിങ്കൽ വർത്തിക്കാതെയും ശബ്ദമല്ലാത്തതായീയും ഇരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണം കാരണമെന്നുമാം- രൂപം കാരണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ ലാഘവമുണ്ടെല്ലോ- എന്നു ശങ്കിക്കരുത- വായുവിനെ താഗിന്ദ്രിയം കൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചു കൂടാ എന്നതു വരുമെല്ലോ- അപ്രകാരം വരുന്നത ഇഷ്ടമാകുന്നു എന്നു പറയുന്നു എങ്കിൽ നെ ചൊദിക്കാം- ലാഘവം മൈതുവായിട്ടു സ്വർവ്വം തന്നെ കാരണമെന്നു കല്പിക്കരുത എന്നുണ്ടോ ഉണ്ടു എങ്കിൽ അതിന്നു കാരണമെന്താകുന്നു- അപ്രകാരം കല്പിച്ചാൽ പ്രഭം എന്നു വസ്തു അപ്രത്യക്ഷമാകുന്നു- എന്നുവരും- ഇതു തന്നെ അതിന്നു കാരണമെന്നു പറയുന്നു എങ്കിൽ അതു വന്നൊട്ടെ ഇഷ്ടം തന്നെ എന്നു എന്തുകൊണ്ടു പറയുന്നില്ല- പ്രഭം പശ്ചാദി എന്നുതൊന്നുണ്ടു എങ്കിൽ അപ്രകാരം വായുവും സ്വർവ്വം പ്രതീതിയുണ്ടു അതു മൈതുവായിട്ടു വായുവും പ്രത്യക്ഷം തന്നെ ബഹിരിന്ദ്രിയത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്ന ദൃശ്യപ്രത്യക്ഷങ്ങളിലെല്ലാം കൂടി രൂപത്തിന്നും സ്വർവ്വത്തിന്നും കാരണതാമരതെ കല്പിക്കുന്നില്ല- വായുവിന്റെയും പ്രഭയുടെയും ഏകത്വവും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതു തന്നെ എന്നും മറ്റും പറയുന്നു-

മുഖ്യം പ്രൊധ്യക്ഷേപചെയ്യാതെ മനസാജ്ഞാനകാരണം
മനോഗ്രാഹ്യം സുഖവും ദുഃഖവും ഇഷ്ടവും ദ്വേഷവും മതിഃ കൃതിഃ ച- മനോ
ഗ്രാഹ്യം.

അനന്തരം— മനസാ- തപഃ- യോഗഃ- ജ്ഞാനകാരണം-
സുഖം- ദുഃഖം- ഇഷ്ടം- ദ്വേഷം- മതിഃ- കൃതിഃ- ച- മനോ
ഗ്രാഹ്യം.

(പ്രൊധ്യക്ഷേപം. എന്ന പദം പുച്ഛാനന്വയിയാകുന്നു അതിനെ
അന്വർത്തശാമത്തെ ഞ്ഞാകൃതികളെ പദങ്ങളോടു ചെർത്ത അ
ന്വയിച്ചിരിക്കുന്നു.)

അനന്തരം— മനസ്സോടുകൂടെ ഉള്ള തപസ്സിന്റെ യോഗം
ജ്ഞാനകാരണമാകുന്നു- സുഖവും ദുഃഖവും ഇഷ്ടവും ദ്വേഷവും
മതിയും കൃതിയും മനോഗ്രാഹ്യമായി ഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ— തപഃ=തപശ്ശിര്യം- യോഗം=സംയോഗം-
ജ്ഞാനകാരണം ജ്ഞാനത്തിന്റെ കാരണം- മതി=ജ്ഞാനം-
കൃതി=യത്നം- മനോഗ്രാഹ്യം=മനസ്സുകാണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതി-
ഗ്രഹിക=അറിക-

സാരം— എല്ലാജ്ഞാനത്തെക്കുറിച്ചും തപസ്സനുയോഗം
കാരണമാകുന്നു ഇതിന്നു പ്രാണം എന്നാകുന്നു- എന്നുണ്ടു
എങ്കിൽ സുഷുപ്തി കാലത്തിങ്കൽ മനസ്സ് തപ്തനശ്ചിയിച്ചിട്ടുപ
രിതഞ്ഞന്ന ആന്തരായാമ്യ അവയവത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ പ്ര
വേശിക്കുന്നു അപ്പോൾ ജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നതുപോലെ- ഇതു തന്നെ
എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- ഇവിടെ ഒരു ശങ്കയുണ്ടു-
സുഷുപ്തികാലത്തിങ്കൽ എന്നൊരു ജ്ഞാനത്തിന്നാകുന്നു സംഭ
വമുള്ളതെന്നു വിചാരിക്കേണം വിചാരിച്ചു മനോഭാവപാർശ്വ
ത്തിന്നും സംഭവമുള്ള പ്രകാരം തന്നെന്നിപ്പോ- അനുഭവരൂപ
മായ ജ്ഞാന മുണ്ടാകേണ്ടതെങ്കിൽ അനുഭവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള കാ
രണ സമുദായം ഉണ്ടായിരിക്കേണം അതില്ലായ്ക്കയാൽ അനുഭ
വരൂപമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനത്തിന്ന സംഭവമില്ല- അനുഭവബ
ദ്ധത വെച്ചു പ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു ചക്ഷുരിന്ദ്രിയം മുതലായതി
നൊടുള്ള മനസ്സനുയോഗം ഹേതുവാകുന്നു- അതില്ലായ്ക്ക ഹേതു
വായിട്ടു തന്നെ ചാക്ഷുഷാദി പ്രത്യക്ഷങ്ങൾ ഭവിക്കില്ല- ജ്ഞാ
നം മുതലായതൊന്നും സുഷുപ്തി കാലത്തിങ്കൽ ഭവിക്കായ്ക്കയാൽ
മാനസ പ്രത്യക്ഷവും ഭവിക്കില്ല- ജ്ഞാനാദികളുടെ അഭാവത്തി
ങ്കൽ ആത്മാവിന്നും പ്രത്യക്ഷത മില്ലല്ലോ- ധ്യാപ്തിജ്ഞാനാ
ഭാവം ഹേതുവായിട്ടു അനുഭവമില്ലാത്ത ജ്ഞാനാഭാവം ഹേ
തുവായിട്ടു ഉപമിതിയും പദജ്ഞാനാഭാവം ഹേതുവായിട്ടു ശബ്ദ

ബോധവും ഭവിക്കില്ല ഇങ്ങിനെ അനുഭവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള കാരണ സമുദായത്തിന്റെ അഭാവം മൊതുവായിട്ടു തന്നെ അനുഭവം അനുഭവമാകുന്നു. ഉദ്ദേശാധികപദാർത്ഥമാകുന്ന കാരണമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു തന്നെ സ്മരണയും ഭവിക്കില്ല- അതുകൊണ്ടു എല്ലാജ്ഞാനത്തെക്കുറിച്ചും തത്വമന്യായം കാരണമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞതു നിശ്ചിതമാണുമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ ശങ്കിക്കരുത്. സൃഷ്ടപുഷ്പയുടെ പൂർവ്വകാലത്തിങ്കൽ ഉണ്ടായ ഇച്ഛാപ്രവൃത്തികൾ അതിന്റെ സംബന്ധം മൊതുവായിട്ടു ആത്മാവിന്നും പ്രത്യക്ഷതാം സൃഷ്ടപുഷ്പകാലത്തിങ്കൽ ഭവിക്കാം-അതേ അതിന്ദ്രിയവസ്തുവാകുന്നു എന്നതിന്നും സൃഷ്ടപുഷ്പയുടെ പൂർവ്വകാലത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാകുന്നതൊക്കെയും നിശ്ചിതപ്രകാരമായിരിക്കുമെന്നതിന്നും പ്രമാണമില്ല- അതു മൊതുവായിട്ടു എല്ലാജ്ഞാനത്തെക്കുറിച്ചും തത്വമന്യായം കാരണമാകുന്നു- എന്നു കല്പിക്കണം അപ്രകാരം കല്പിച്ചാൽ മെൽ പ്രകാരമുള്ള ഇച്ഛാപ്രവൃത്തികൾ അതിന്റെ സംബന്ധത്തോടു കൂടിയ ആത്മാവിന്നും പ്രത്യക്ഷതാം ഭവിക്കാത്തതിന്നും ചെച്ചു ഉണ്ടല്ലോ- എന്നാലും ജ്ഞാനസാമാന്യത്തെക്കുറിച്ചു മെൽ പ്രകാരം കാരണത്തെ സ്വീകരിച്ചാൽ രാസന പ്രത്യക്ഷകാലത്തിങ്കൽ തത്വമന്യായവും ഭവിക്കാമെന്നു കൂടും- വിഷയത്തോടു താല്പര്യത്തിന്റെ സംയോഗവും താല്പര്യമന്യായത്തിന്റെ സംയോഗവും അച്ഛാധി ഉണ്ടാകുമല്ലോ- എന്നൊരു അനിഷ്ടാപത്തി ഭവിക്കാം- ചാനിന്റെ കാരണ സമുദായം മറ്റൊരിനെ പ്രതിബന്ധിക്കുമെങ്കിൽ അതിന്നു നിയമമില്ലാത്തതാൽ അന്യൊന്യ പ്രതിബന്ധം മൊതുവായിട്ടു അനുഭവിക്കില്ലെന്നു വരുമ്പോകുന്നു- അതു മൊതുവായിട്ടു രാസന പ്രത്യക്ഷത്തിന്നു വെണ്ടുന്ന കാരണ സമുദായം താല്പര്യത്തെ പ്രതിബന്ധിക്കുമെന്നു അനുഭവബലവെ ചിലർ കല്പിക്കുന്നു- മറ്റുള്ളവർ സൃഷ്ടപുഷ്പകാലത്തിങ്കൽ ജ്ഞാനം ഭവിക്കാത്തതിനെ അനുസരിച്ചിട്ടു ചെറു മന്യായം മൊതുവായിട്ടു എല്ലാജ്ഞാനത്തെക്കുറിച്ചും മൊതുവായിട്ടു അംഗീകരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും രാസന പ്രത്യക്ഷ കാലത്തിങ്കൽ താല്പര്യത്തെക്കുറിച്ചു മന്യായത്തിന്റെ സംയോഗമില്ലാത്തതാൽ താല്പര്യവും ഭവിക്കുന്നില്ലെന്നും പറയുന്നു- സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛാ, ദ്വേഷം, ജ്ഞാനം, പ്രയത്നം- ഇതുകൾ മന്യായം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടു- സുഖരൂപമി ജാതകവും മെൽ പ്രകാരമാകുന്നു- ആത്മാവുമങ്ങിനെതന്നെ- അതുവെമെന്നു മാത്രം പ്രമാണമാകുന്നു

നന്നതുകൊണ്ടു ചികിത്സിക്കുകയും ചെയ്യും.

ഒൻ. അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും. മറ്റൊരു ചികിത്സയെക്കുറിച്ചും അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും.

അന്തരം— അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും. മറ്റൊരു ചികിത്സയെക്കുറിച്ചും അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും.

അന്തരം— അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും. മറ്റൊരു ചികിത്സയെക്കുറിച്ചും അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും.

പരിഭാഷ— നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും. മറ്റൊരു ചികിത്സയെക്കുറിച്ചും അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും.

സാരം— അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും. മറ്റൊരു ചികിത്സയെക്കുറിച്ചും അന്തരം നിറയുന്നിടത്തുനിന്നു വെട്ടിക്കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യും.

പ്രത്യക്ഷം സമവായസ്യ വിശേഷണതയാ ഭവേൽ ||

അനന്തരം — വിഷയൈര്യസംബന്ധം — വ്യാപാരം — ന്യായം — അപി — ഷഡ്വിധഃ — ഭവതി — ഭവ്യഗ്രഹഃ — തു — സംയോഗാൽ — ഭവേൽ — ഭവ്യവ്യക്തം — സമവായതാനാം — ഗ്രഹഃ — സംയുക്തസമവായതഃ — ഭവേൽ — താനാം — തത്ര — അപി — സമവായതാനാം — ഗ്രഹഃ — തൽസമവായതഃ — ഭവേൽ — ശബ്ദസ്യ — ഗ്രഹഃ — സമവായതഃ — ഭവേൽ — തദ്വ്യതിനിതം — ഗ്രഹഃ — തു — സമവായതസമവായതേന — ഭവേൽ — തദാൽ — വിശേഷണതയാ — യത്ര — സ്വാൽ — യദി — ഉപലഭ്യേത — ഇതി — ഏവം — പ്രസംഗാൽ — തത്ര — അപോഹനം — ഗ്രഹഃ — ഭവേൽ — സമവായസ്യ — പ്രത്യക്ഷം — വിശേഷണതയാ — ഭവേൽ —

അനന്തരം — വിഷയൈര്യസംബന്ധം — വ്യാപാരമാകുന്നു. അതു ഷഡ്വിധമായിരിക്കുന്നു. ഭവ്യഗ്രഹമാകട്ടെ സംയോഗംമെതുവായിട്ടുഭവിക്കും. ഭവ്യങ്ങളിൽ സമവായത്തങ്ങളുടെ ഗ്രഹം സംയുക്തസമവായംമെതുവായിട്ടുഭവിക്കും അപ്രകാരം അതുകൂടിയും സമവായത്തങ്ങളായിട്ടുള്ളതുകളുടെ ഗ്രഹം തൽസമവായംമെതുവായിട്ടുഭവിക്കും. ശബ്ദത്തിന്റെ ഗ്രഹം സമവായംമെതുവായിട്ടുഭവിക്കും. തദ്വ്യതികളുടെ ഗ്രഹമാകട്ടെ സമവായതസമവായം മെതുവായിട്ടുഭവിക്കും. അപ്രകാരം വിശേഷണതാമെതുവായിട്ടു യാതൊന്നിന്റെ ഭവിക്കുമെങ്കിൽ ഉപലഭിക്കപ്പെട്ടു മെന്നിപ്രകാരം പ്രസംഗിക്കുന്നുവോ അതിന്റെ ഉള്ള അഭാവങ്ങളുടെ ഗ്രഹംഭവിക്കും. സമവായത്തിന്റെ പ്രത്യക്ഷം വിശേഷണതാമെതുവായിട്ടുഭവിക്കും.

പരിഭാഷാ — വിഷയൈര്യസംബന്ധം = വിഷയൈര്യങ്ങളുടെ സംബന്ധം — വിഷയൈര്യങ്ങൾ = വിഷയവും ഇന്ദ്രിയവും — വിഷയം = കണ്ണു മുതലായതുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നവ ദർശനം — ഇന്ദ്രിയം = കണ്ണു മുതലായത — വ്യാപാരം = ക്രിയ — അതവിഷയൈര്യസംബന്ധം — ഷഡ്വിധഃ = ആറവിധകളുടെ കൂടിയത — വിധകൾ = പ്രകാരങ്ങൾ — ഭവ്യഗ്രഹം = ഭവ്യത്തിന്റെ ഗ്രഹം — ഭവ്യം = പൂർവ്വികമായത — ഗ്രഹം = ഗ്രഹണം — (പ്രത്യക്ഷമെന്നു സാരം) സംയോഗം = വിഷയത്തോടു കൂടെ ഉള്ള ചെപ്പ് — ഭവിക്കും = ഉണ്ടാകും — സമവായങ്ങൾ = സമവായ സംബന്ധത്തോടു കൂടെ ഇരിക്കുന്നവ — ഗ്രഹം = ഗ്രഹണം — സംയുക്തസമവായം = സംയുക്തങ്ങളിൽ ഉള്ള സമവായം — സംയുക്തങ്ങൾ = സംയോജിച്ചവ — സംയോജിക്കും = ചേരുക — (ഇന്ദ്രിയങ്ങളോടു ചെ

ന്നുവെന്നുസാരം) സമവായം=സമവായസംബന്ധം— അതുകൾ=ഭൂസമവേതങ്ങൾ— തൽസമവായം=അതുകൾ ഉള്ള സമവായം— അതുകൾ=ഭൂസമവേതങ്ങൾ— ഗ്രഹം=ഗ്രഹണം— സമവായം=സമവായസംബന്ധം— തദ്വൃത്തികൾ=അതികാൽപ്പത്തിയൊട്ടുകൂടിയവ— അത=ശബ്ദം— വൃത്തി=സ്ഥിതി— ഗ്രഹം=ഗ്രഹണം— സമവേതസമവായം=സമവേതത്തിങ്കലുള്ള സമവായം— സമവേതം=സമവായസംബന്ധത്തോടുമുളളതുകൊണ്ടു— സമവായം=സമവായസംബന്ധം— വിശേഷണതാ=വിശേഷണമാവൂ എന്നുള്ളത— ഭവിക്കു=ഉണ്ടാക— ഉപലംഭിക്കു=പ്രത്യക്ഷമാക— പ്രസംഗിക്കു=പ്രാപിക്ക— ഗ്രഹം=ഗ്രഹണം— സമവായം=സമവായമെന്നസംബന്ധം— ഗ്രഹം=ഗ്രഹണം— വിശേഷണതാ= വിശേഷണമാവൂ എന്നുള്ളത— ഭവിക്കു=ഉണ്ടാക—

സാരം— പ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ചു ഇന്ദ്രിയം കരണമാകുന്നു എന്നുപറഞ്ഞു. കരണമായിഭവിക്കണമെന്നതിൽ വ്യാപാരമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നുപറഞ്ഞു. ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കുമേൽപറകപ്പെട്ട കരണത്തെ നിവൃത്തിപ്പിക്കുന്നതായ വ്യാപാരം എന്നാകുന്നു എന്നുണ്ടെന്നതിൽപറയാം. ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന പദാർത്ഥത്തോടു ഇന്ദ്രിയത്തിന്നഭവിക്കുന്ന സംബന്ധത്തെനേരിട്ടുവിടെ വ്യാപാരമാകുന്നതു.

മേൽപറഞ്ഞവ്യാപാരത്തെ സന്നിക്ഷമെന്നുപറയും അത ആഭവിധമാകുന്നു. സംയോഗം, സംയുക്തസമവായം സംയുക്തസമവേതസമവായം സമവായം, സമവേതസമവായം, വിശേഷണതാഇതിനെ ആരപ്രകാരമെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഭൂപ്രത്യക്ഷംഇന്ദ്രിയസംയോഗംമെതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു ഭൂസമവേതങ്ങളുടെ പ്രത്യക്ഷം സംയുക്തസമവായം മെതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. (ഭൂസമവേതങ്ങൾ=രൂപാദികൾ-) ഭൂസമവേതസമവേതങ്ങളുടെപ്രത്യക്ഷം സംയുക്തസമവേതസമവായംമെതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. (ഭൂസമവേതസമവേതങ്ങൾ=രൂപതാദികൾ) ശബ്ദപ്രത്യക്ഷം=സമവായംമെതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. ശബ്ദസമവേതപ്രത്യക്ഷംസമവേതസമവായം മെതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. (ശബ്ദസമവേതം= ശബ്ദതപമുതലായത. ഇങ്ങിനെഅഞ്ചുസന്നിക്ഷങ്ങൾ പറകപ്പെട്ടതുതാകുന്നു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതിനെവിവരിക്കാം. ഭൂവൃത്തവിവിധമാക്കിനെതെന്ദ്രിയത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതായ അറിവിനെപ്പറ

റിച്യനെത്രസംയോഗം കാരണമാകുന്നു എന്നും ഭൂപ്രസമവൈത
ത്തെ വിഷയമാക്കിമെൽപറഞ്ഞ ഇന്ത്രിയത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട
ന്നതായ അറിവിനെക്കുറിച്ച് നെത്രസംയുക്തസമവായംകാരണ
മാകുന്നുഎന്നും ഭൂപ്രസമവൈതസമവൈതത്തെ വിഷയമാക്കിമെ
ൽപറഞ്ഞ ഇന്ത്രിയത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടന്നതായ അറിവിനെക്കു
റിച്യനെത്ര സംയുക്തസമവൈതസമവായംകാരണമാകുന്നുഎന്നും
മറുമാകുന്നു. എന്നപൂ മിവിപരമാണവികൽ ഉള്ളപുഥവീത്പ
വും പുഥവീപരമാണ നീലത്തികുലുള്ള നീലതവും നെത്രെ
ന്ത്രിയത്താൽഗ്രഹിച്ചിരിക്കപ്പെട്ടമെന്നുവരുന്നു. അതുകൂടിൽഉദ്യത
രൂപത്തിന്റെയും മഹതത്തിന്റെയും സാബന്ധാധിപ്തായ്യാ
ൽ ഭവിക്കില്ലഎന്നൊ എന്നാൽഅതുകൂടെ സംബന്ധവുമുണ്ടെ
ന്നുപറയാം എങ്ങിനെ എന്നാൽ ഇന്നപ്രകാരംവെണമെന്നുപ
റഞ്ഞിട്ടില്ലെല്ലൊ- അതുകൊണ്ടു പരാപരാ സംബന്ധത്തെ ആ
ശ്രയിച്ചിട്ടും പറയാം- പുഥവീത്പം സർവ്വത്ര മെന്നാകയാൽ അ
തു ഘടാദികളിലും പുഥവീപരമാണവികലും കൂടി ഇരിക്കുന്നു-
അതു മെതുവായിട്ട ഘടാദികളെ ഘടകമാക്കിയതായ പരാപ
രാസാബന്ധംകൊണ്ടു പുഥവീപരമാണവികൽ ഉള്ള പുഥവീ
ത്പത്തിനും ഉദ്യതരൂപമഹത്താങ്ങളുള്ളതാവൂ എന്നുള്ള അവ
സ്ഥയെ പറയാൻ കഴിയുന്നതാകുന്നു- ഘടാദികളിൽ രണ്ടു
ണ്ടെല്ലൊ- ഇപ്രകാരം പുഥവീപരമാണനീലത്തികുല നീല
ത്പത്തിനും പറയാം- ഒരു നീലതമാതിതന്നെ ഘടനീലത്തിം
കലും പരമാണനീലത്തിംകലുമിരിക്കുന്നു- ഘടനീലത്തികൽ മ
ഹത്വസംബന്ധവുമുണ്ടു ഇപ്രകാരം ഉദ്യതരൂപസംബന്ധത്തെ
യും പറയാം- ഇത്രതന്നെ അല്ല- മെൽവിവരിക്കപ്പെട്ട കായ്
കാരണഭാവത്തെ പ്രമാണിച്ചാൽ വായുവികലും അതിന്റെ സ്വർ
മെന്ന ഗുണത്തികലുമിരിക്കുന്ന സത്തയും നെത്രെന്ത്രിയംകൊ
ണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടമെന്നതും വരുന്നു- അതു മെതുവായിട്ട ഉദ്യത
രൂപാവസ്ഥിന്നമഹത്വാവസ്ഥിന്ന ചക്ഷുസ്സംയുക്തസമവായം
തന്നെ ഭൂപ്രസമവൈതപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ച് കാരണത്വത്തെ പ
റയെന്നും- താദൃശചക്ഷുസ്സംയുക്തസമവൈതസമവായംതന്നെ ഭൂ
പ്രസമവൈതസമവൈതപ്രത്യക്ഷത്തെക്കുറിച്ച് കാരണമെന്നുപറ
യെന്നും- (ഉദ്യതരൂപാവസ്ഥിന്നമഹത്വാവസ്ഥിന്നചക്ഷുസ്സംയുക്ത
സമവായം= ഉദ്യതരൂപാവസ്ഥിന്നമഹത്വാവസ്ഥിന്നചക്ഷുസ്സംയു
ക്തം=ഉദ്യതരൂപാവസ്ഥിന്നമായിമഹത്വാവസ്ഥിന്നമായിരിക്കുന്ന
ചക്ഷുസ്സംയോഗം=ഉള്ളതഉദ്യതരൂപാവസ്ഥിന്നം=ഉദ്യതരൂപത്താൽ

അവസ്ഥിനം—ഉദ്യതരൂപം—ഉദ്യതമായിരിക്കുന്നരൂപം—ഉദ്യതം
സ്വഷ്ടം— രൂപം=രൂപമെന്നർത്ഥം— അവസ്ഥിനം=അവ
സ്ഥിതിപ്പെട്ടതും— അവസ്ഥിതിപ്പെട്ടതും=വിശേഷിപ്പിക്കുക— മറ്റൊരു
വസ്ഥിനം=മറ്റൊരുവസ്ഥിനം— മറ്റൊരു=വെളിച്ചം—
അവസ്ഥിനം=അവസ്ഥിതിപ്പെട്ടതും— അവസ്ഥിതിപ്പെട്ടതും=വിശേഷി
പ്പിക്കുക— ചക്ഷുസംയോഗം=ചക്ഷുസ്സിന്റെസംയോഗം—ച
ക്ഷുസ്സ്=നെത്രം— സംയോഗം=ചേർപ്പ്— താദൃശചക്ഷു
സായുക്തസമവേതസമവായം=താദൃശമായിരിക്കുന്ന ചക്ഷുസം
യുക്തസമവേതസമവായം— താദൃശം—അപ്രകാരമായിരിക്കുന്നതും ഇ
തിനെ ചിലപ്പോൾ ആ വാക്യങ്ങളിലെപദാർത്ഥങ്ങളെഗ്രഹി
ച്ചുകൊൾകയുംചെയ്യും) ഇപ്രകാരമായാൽ ചുമിവിപരമാണ്
വിചിത്രം ഉള്ളചുമിവിതാപ്രത്യക്ഷമാക്കിയിരിക്കുന്നവരികൾ
മില്ല. ചുമിവിപരമാണ് ചക്ഷുസംയോഗത്തിന്നു മറ്റൊരുതാ
ൽഉള്ള അവസ്ഥിനരൂപംഭവിക്കുന്നില്ല. അതഭവിക്കണമെങ്കി
ൽചുമിവിപരമാണ്വിചിത്രമെന്നു മറ്റൊരുമുണ്ടായിരിക്കണം
അതഅസംഭവമാകുന്നുവെങ്കിലും ഇതുതന്നെമെൽപ്രകാരം പറ
ഞ്ഞിന്നു കാരണമെന്നരികു ഇതുകൊണ്ടുതന്നെ ചുമിവിപ
രമാണ്നീലത്തിലുള്ള നീലതാമ്രം എന്നുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെ
ട്ടുന്നില്ല എന്നുള്ളആക്ഷേപവും സാധാരണചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കു
ന്നുഇപ്രകാരംവാസ്തവികത്വം ഉള്ളസത്തകളുടെ ഗുണവുംച
ക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഭവിക്കുമെന്നുള്ളതുചിലപ്പോഴവിടെ ഉള്ളചക്ഷുസം
യോഗത്തിന്നു രൂപാവസ്ഥിനരൂപമെന്നതുതന്നെഭവിക്കുന്നില്ലെ
ല്ലൊഎങ്കിലും യാതൊരുഘടത്തിന്റെ പുഷ്പഭാഗത്തിങ്കൽ ആ
ലോകസംയോഗവും അഗ്രഭാഗത്തിങ്കൽനെത്രംസംയോ
ഗവും ഭവിക്കുന്നുവോ അതനെതുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടാണു
മെന്നുള്ള അനുഭവവിശേഷമായ അപാദനത്തെ പരിഹരി
ച്ചാനുജ്ഞാണ്ട ചക്ഷുസംയോഗത്തിനെ ആലോചനംസംയോഗാ
വസ്ഥിനരൂപംകൊണ്ടുകൂടെ വിശേഷിപ്പിക്കണം. (ആലോക
സംയോഗാവസ്ഥിനരൂപം= ആലോകസംയോഗാവസ്ഥിനമാ
വുഎന്നുള്ളതു— ആലോകസംയോഗാവസ്ഥിനം= ആലോക
സംയോഗത്താൽ അവസ്ഥിനം— ആലോകസംയോഗം=ആ
ലോകത്തിന്റെസംയോഗം— ആലോകം=വെളിച്ചം— അ
വസ്ഥിനം=അവസ്ഥിതിപ്പെട്ടതും— അവസ്ഥിതിപ്പെട്ടതും=വിശേഷിപ്പി
ക്കുക.) മെൽപറഞ്ഞ വിശേഷണത്തെക്കൊണ്ടുതാൽ അഗ്രഭാഗ
ത്തിലുള്ള നെത്രംസംയോഗത്തിന്നു ആലോകസംയോഗം

ഗതാലുല്ല അവസ്ഥിനാത്ഥം ഭൂപ്രഭാകന അതിന്നാതന്നെ ആ
ലോകസംയോഗാപദ്യമിനാത്ഥം വേണമെങ്കിൽ അതയാതൊരൊ
ത്തഭവിക്കുന്നുവൊ അവിടെതന്നെ ആലോകസംയോഗമുണ്ടായി
രിക്കണമെന്നും ഭൂപ്രഭാകനവിചിത്രീകരിച്ചുണ്ടാകുന്നതാചപ്രത്യക്ഷ
ത്തെ കുറിച്ചുതപസ്സുയോഗംകാരണമാകുന്നു - മദ്ധ്യസമവേതത്തെ
വിഷയികരിച്ചുണ്ടാകുന്ന അതിനെ കുറിച്ചു തപസ്സുയുക്തസമവാ
യംകാരണമാകുന്നു- മദ്ധ്യസമവേതസമവേതത്തെ വിഷയികരിച്ചു
ണ്ടാകുന്ന അതിനെ കുറിച്ചു തപസ്സുയുക്ത സമവേതസമവായംകാ
രണമാകുന്നു- ഇവിടെയും മാനതാപാപ്തമിനാത്ഥം ഉപാദൃതപ്രകാരമു
ന്നാത്ഥം വിശേഷണമാക്കി യോജിപ്പിക്കണം- ഗന്ധപ്രത്യ
ക്ഷത്തെ കുറിച്ചു പ്രാണ സംയുക്തസമവായം കാരണമാകുന്നു-
പ്രാണേന്ദ്രിയത്തെ സംയുക്തമായിരിക്കുന്ന ചന്ദനചണ്ഡാ
ദികൾ ഗന്ധത്തിന്നു സമവായംകാരണമായും ഭവിക്കുന്നുവെല്ലോ
ഗന്ധസമവേത പ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു പ്രാണസംയുക്ത സമ
വേത സമവായം കാരണമാകുന്നു- രസപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു
രസനസംയുക്ത സമവായം കാരണമാകുന്നു- രസസമവേത പ്ര
ത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു രസം സംയുക്ത സമവേത സമവായം കാ
രണമാകുന്നു- ശബ്ദപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു ശ്രോത്രാവസ്ഥിന
സമവായം കാരണമാകുന്നു- ശ്രോത്രാവസ്ഥിന സമവായം ശ്രോ
ത്രാവസ്ഥിന മായിരിക്കുന്ന സമവായം- ശ്രോത്രാവസ്ഥിനാം
ശ്രോത്രത്താൽ അവസ്ഥിനാം ശ്രോത്രം ശ്രോത്രേന്ദ്രിയം (ചെ
വി) ശബ്ദസമവേതപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു ശ്രോത്രാവസ്ഥിന സ
മവേത സമവായം കാരണമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ വെച്ചെടുത്ത
ന്നെ ഉള്ള കാര്യകാരണ ഭാവങ്ങളെ പ്രത്യക്ഷാപയോഗിത്വേ
ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക ഇവിടെ പ്രത്യക്ഷപദം കൊണ്ടു ലോ
കിക പ്രത്യക്ഷത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വേണം- ഇനിപറ
വാൻ പൊകുന്ന പ്രകാരമുള്ള അലൗകിക പ്രത്യക്ഷം ഇന്ദ്രിയ
സംയോഗാദികളുടെ കൂടായ്മയും ഭവിക്കുന്നതാകുന്നു- ആത്മ
പ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു മനസ്സുയോഗം കാരണമാകുന്നു ആത്മ
സമവേത മാനസ പ്രത്യാക്ഷത്തെ കുറിച്ചു മനസ്സുയുക്തസമവാ
യം കാരണമാകുന്നു എന്നും ധരിച്ചു കൊൾക- അഭാവപ്രത്യ
ക്ഷത്തെ കുറിച്ചും സമവായ പ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചും വിശേഷ
ണത മെതുവാകുന്നു- ഇന്ദ്രിയ സംയുക്ത പദാർത്ഥങ്ങളിൽ അ
ഭാവ സമവായത്താൽ വിശേഷത ഉണ്ടായിരിക്കണം- എ
ന്നാൽ അതാതിന്റെ പ്രത്യക്ഷം ഭവിക്കും വൈശ്വരൂപിക മത

നന്തികലാകട്ടെ സമവായം പ്രത്യക്ഷമല്ല-സമവായപ്രത്യക്ഷ
 ത്തെ കുറിച്ച വിശേഷണ മൊതുവാകുന്നു- എന്ന പറഞ്ഞത-
 വൈയ്യാധിക മതത്തെ അനുസരിച്ചിട്ടാകുന്നു- വിശേഷണതാ=
 വിശേഷമാവൂ എന്നുള്ളത- ഇത നാനാ പ്രകാരമാകുന്നു- ഭൂ
 മിയിലുള്ള ഘടാഭാവം സംയുക്ത വിശേഷണത മൊതു വാ
 യിട്ട ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ഇവിടെ സംയുക്ത പദംകൊണ്ടു നെ
 ത്രെന്റിയ സംയുക്തമായ ഭൂതലത്തെ ഗ്രഹിക്കണം- അവിടെ
 അഭാവം വിശേഷണ മായിരിക്കയാൽ സംയുക്ത വിശേഷണ
 ത എന്നത- അഭാവത്തിൽ ഉള്ളതതന്നെ എന്നറിക- സം
 പ്രാദികളിൽഉള്ള രൂപാദികളുടെ അഭാവം സംയുക്ത സമവെ
 ത വിശേഷണത മൊതുവായിട്ട ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ഇവിടെ
 സംയുക്ത സമവെതപദംകൊണ്ടു ഇന്ത്യ സംയുക്തങ്ങളായ ഘ
 ടാദികളിൽ സമവായ സംബന്ധന ഗുണങ്ങളെ സാമാന്യേ
 ന ഗ്രഹിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയുന്നതാകയാൽ ഗുണങ്ങളിൽ അ
 ന്തർവിച്ചതായ സംഖ്യ മുതലായതിനെയും ഗണിക്കാം- അതി
 ക്ക് രൂപാദികളുടെ അഭാവം വിശേഷണമായിരിക്കുന്നു- സം
 പ്രാതപം മുതലായതുകളിൽ ഉള്ള രൂപാദികളുടെ അഭാവം സം
 യുക്തസമവെതത്തിൽ സമവായ സംബന്ധന യാതൊന്നു
 സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുണ്ടോ അതിന്റെ വിശേഷണത മൊതുവായി
 ട് ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ശബ്ദാഭാവം ശ്രോത്രാവച്ഛിന്ന വിശേഷ
 ണതകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- കകാരം മുതലായതിലുള്ള ഘ
 ത്വാദികളുടെ അഭാവം ശ്രോത്രാവച്ഛിന്ന സമവെതതമൊതുവാ
 യിട്ട ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ഘതാഭാവച്ഛിന്നാ ഭാവത്തിങ്കലുള്ള
 ഘതാഭാവം മുതലായതു വിശേഷണ വിശേഷണത മൊതു
 വായിട്ട ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു ഘടാഭാവം മുതലായതുകളിലുള്ള വ
 ഹന്യാദികളുടെ അഭാവം സംയുക്തവിശേഷണ വിശേഷണത
 മൊതുവായിട്ട ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ളതുകളെയും
 ഉപരിച്ചുകൊൾക- ഇങ്ങിനെ വിശേഷണത നാനാവിധയായി
 രുന്നാലും എല്ലാവിശേഷണതകൾക്കും വിശേഷണതാ 1 മു
 ണ്ടാകയാൽ വിശേഷണത എന്നപ്രകാരം ഒന്നായിട്ട തന്നെ
 അതുകളെ ഗണിച്ചു വരുന്നു- അതവെണ്ടാ എന്നു വെച്ചാൽഇ
 ന്റിയാർ സന്നികൾ ആ പ്രകാരമാകുന്നു- എന്നുള്ളവുമെ
 ക്കിന്നു നില്പാൻ സ്ഥലം ഒല്ലുമായി വരുമെന്നറിക അഭാവ
 പ്രത്യക്ഷത്തിൽ യോഗ്യതപലസ്തിയും കാരണമാകുന്നു- എ
 ന്നുകൊണ്ടെന്നു പറയാം ഗുരന്തികൾ ഘടമുണ്ടു- എന്നുള്ള

ബോധമിരിക്കുമ്പോൾ ഘടാഭാവത്തെവിഷയീകരിച്ചിട്ടുള്ള ബോധം എവന്നോ ഭവിക്കുന്നില്ല അതു മെത്രവായിട്ട അഭാവപ്രത്യക്ഷത്തിൽ പ്രതിയോഗ്യപലംഭാവംകാരണമാകുന്നു പ്രതിയോഗി = ഘടാഭി - ഉപപംഭം പ്രത്യക്ഷം അഭാവം = ഇല്ലായ്മ - എന്തായാ വസ്തുവിന്റെ അഭാവത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നുവോ ആ അഭാവത്തെ കുറിച്ച ആവസ്തു പ്രതിയോഗി ആകുന്നു ഇങ്ങിനെ അതാത ഭാവങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കുന്നതെന്തൊക്കെയും പ്രതിയോഗി പദാർത്ഥങ്ങളായ അതാത വസ്തുക്കളുടെ അപ്രത്യക്ഷ കാരണമായി ഭവിക്കും - പ്രതിയോഗ്യപലംഭാവ ഭാവയോഗ്യതയൊടു കൂടിയതായിരിക്കുകയും വേണം അതിന്റെ യോഗ്യത എന്ത പ്രകാരമാകുന്നു എന്നുണ്ടു എങ്കിൽ പ്രതിയോഗി സത്വപ്രസജനപ്രസജിത പ്രതിയോഗികത്വം രൂപമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക പ്രതിയോഗിസത്വ പ്രസജനപ്രസജിതപ്രതിയോഗികത്വം രൂപം പ്രതിയോഗി സത്വപ്രസജനപ്രസജിത പ്രതിയോഗികത്വം മാകുന്നതുപത്തൊടു കൂടിയതപ്രതിയോഗിസത്വപ്രസജനപ്രസജിതപ്രതിയോഗികത്വം = പ്രതിയോഗി സത്വപ്രസജന പ്രസജിത പ്രതിയോഗികമാവുമെന്നുള്ളതപ്രതിയോഗിസത്വപ്രസജന പ്രസജിതപ്രതിയോഗികം = പ്രതിയോഗിസത്വ പ്രസജന പ്രസജിതമായിരിക്കുന്ന പ്രതിയോഗി = ഉള്ളിയതപ്രതിയോഗിസത്വ പ്രസജന പ്രസജിതപ്രതിയോഗിസത്വ പ്രസജനത്താൽ പ്രസജിതം = പ്രതിയോഗിസത്വപ്രസജനം = പ്രതിയോഗി സത്വത്തിന്റെ പ്രസജനം - പ്രതിയോഗിസത്വം = പ്രതിയോഗിയുടെസത്വം. പ്രതിയോഗി = ഘടാമൂലമായത സത്വം = സത്താവുമെന്നുള്ളത - പ്രസജനം = പ്രസംഗം - പ്രസജിതം = പ്രസാദിപ്പിക്കപ്പെട്ടത - പ്രസംഗിപ്പിക്കും = പ്രാപിപ്പിക്കും - പ്രതിയോഗി = ഉപപംഭം - ഇങ്ങിനെ യോഗ്യത്വസ്വരൂപ ഗ്രാഹകമായ വാക്യത്തിലന്തർലിപ്ത പദങ്ങളുടെ അർത്ഥങ്ങൾ - ഘടാഭാവങ്ങളുടെ ഗ്രാഹണത്തിങ്കൽ പ്രതിയോഗികൾ ഘടാഭികളെല്ലാം ആകുന്നത - അതുകളുടെ സത്വപ്രസജിതത്വം ഉപപംഭാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായ ഉപപംഭം അവിടെപ്രാപിപ്പിക്കപ്പെട്ടവാൻകഴിയുന്നതാകുന്നു - അത മെത്രവായിട്ട ഘടാപലംഭാഭവിക്കളുടെ അഭാവം യോഗ്യതയുള്ളതാകുന്നു അത മെൽ പറഞ്ഞ അഭാവപ്രത്യക്ഷം പ്രതികാരണമായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്യും - ആഭാവംകാരണമാകുന്ന ഉപപംഭം സ്ഥപത്തിങ്കൽ ഭവിക്കുമോ അവിടെ

ഘടാദികൾ ഉണ്ടു എങ്കിൽ കാണപ്പെടുമെന്നു പറവാൻ കഴിയുന്നതാകയാൽ അവിടെ ഉള്ള ഘടാദികളുടെ ഉപലംഭാഭാവത്തിന്നു യോഗ്യത ഉണ്ടു എന്നും അതുകൊണ്ടു അവിടെയുള്ള ഘടാദികളുടെ അഭാവം പ്രത്യക്ഷമായി ഭവിക്കുമെന്നും മെൽപ്പറഞ്ഞതിന്റെ സാരമാകുന്നു ഇരുട്ടുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഘടാദികൾ ഉണ്ടു എങ്കിൽ കാണപ്പെടുമെന്നു പറഞ്ഞ കൂടായ്ക്കയാൽ അവിടെ ഉള്ള ഘടാദികളുടെ അഭാവം ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതല്ല- ഘടാദികളുടെ അഭാവത്തെ വിഷയമാക്കി ഉണ്ടാകുന്ന ചാക്ഷുഷ പ്രത്യക്ഷത്തിന്നും അനുപലപ്തികാരണം തന്നെ എങ്കിലും ഇരുട്ടുള്ളപ്പോഴുള്ള അനുപലപ്തിക്കു യോഗ്യതയല്ലായ്ക്കയാൽ അത കാരണമായി ഭവിക്കുന്നില്ല- അത ഫലമുദായമായിട്ടു അവിടെ ഘടാഭാവത്തെ വിഷയീകരിച്ച ചാക്ഷുഷപ്രത്യക്ഷം ഭവിക്കില്ല എന്നും തപാലപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു ആലോചിക്കുന്നതായാ കാണണമല്ലായ്ക്കയാൽ അത ഭവിക്കാമെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക- ഗുരുതാദികൾ ഇന്ദ്രിയ ഗ്രഹണത്തിന്നു അയോഗ്യങ്ങളാകയാൽ അതുകൾക്കു അഭാവം പ്രത്യക്ഷമല്ല- ഗുരുതാദികൾ ഉണ്ടു എങ്കിൽ പ്രത്യക്ഷങ്ങളായി ഭവിക്കുമെന്നു പറഞ്ഞ കൂടെല്ലാം വായുവിങ്കൽ ഉള്ള രൂപാഭാവം കല്ലിന്മേൽ ഉള്ള ഗന്ധാഭാവം ഗുരുത്തിങ്കലുള്ള തിക്ഷാഭാവം വഹ്നിയിങ്കലുള്ള ശൈത്യാഭാവം ശ്രോത്രത്തിങ്കലുള്ള രഞ്ജാഭാവം ആത്മാവിങ്കലുള്ള സുഖാദികളുടെ അഭാവം ഇത്യാദികളായു അഭാവങ്ങൾ അതാത ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- വായുവിങ്കൽ രൂപം മുതലായതുകൾ ഉണ്ടു എങ്കിൽ ചക്ഷുസ്സു മുതലായ ഇന്ദ്രിയം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുമെന്നു പറവാൻ കഴിയുന്നതാകുന്നു- സംസ്കാരാല പ്രത്യക്ഷത്തിങ്കൽ പ്രതിയോഗി യോഗ്യത കാരണമാകുന്നു- അന്യോന്യ ഭാവ പ്രത്യക്ഷത്തിങ്കൽ അധികരണത്തിന്റെ യോഗ്യത കാരണമാകുന്നു അത ഫലമുദായമായിട്ടു സ്ഥംഭത്തിങ്കലുള്ള പിശാചഭവം മുതലായത ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതു തന്നെ പ്രത്യക്ഷം ലൌകികമായിട്ടും അലൌകികമായിട്ടും ഉണ്ടു അതുകൾക്കു വെച്ചു ലൌകിക പ്രത്യക്ഷത്തിങ്കലേ സന്നിക്ഷം ആറു പ്രകാരം പറയപ്പെടുത്തി അലൌകിക സന്നിക്ഷങ്ങളെ പറവാൻ പൊകുന്നു-

നരഃ-അലൌകികസ്സന്നിക്ഷം സ്രിവിധഃ പരികീർത്തിതഃ സാമാന്യലക്ഷണാജ്ഞാനലക്ഷണായോഗമസുഹൃദഃ ||

നമു ആസത്തിരാശ്രയാണാനുസാമാന്യജ്ഞാനമിച്ഛതേ | ത

ദിശ്രിയജതലമ് ബൊധസാമഗ്രിപെക്ഷ്യാത ||

നന്ദ-വിഷയീയസ്യതസ്യൈവോദ്യാപാരജ്ഞാനലക്ഷണം | യോഗജ്ഞാദിവിധഃപ്രൊക്തായുക്തയുജ്ഞാനഭേദതഃ

നന്ദ- യുക്തസ്യസമുദ്യാഭാനംചിത്താസമക്രതൊപരഃ | വ്യാപാരസ്തപരമർക്കരണമ്യാപ്തിയിർഭവേൽ |

നന്ദ- അനുമായാംജ്ഞായമാനംലിംഗസ്തകരണംനമഃ | അനാഗതാദിലിംഗൈനനസ്യാദനമിതിസ്തദാ ||

നന്ദ- വ്യാപ്യസ്യപക്ഷവൃത്തിത്വധീഃപരമർഉച്യതേ വ്യാപ്തിസാമഗ്ര്യപദസ്യസ്തിന്നസംബന്ധഭാഹുതഃ ||

അനന്തരം— അലൌകികാഃ- സന്നികഷ്ട- സാമാന്യലക്ഷണാ- ജ്ഞാനലക്ഷണാ- തഥാ- യോഗജഃ- ച- ഇതി- ത്രിവിധഃ- പരികീർത്തിതഃ- ആശ്രയാണാം- ആസത്തിഃ- തു- സാമാന്യജ്ഞാനം ഇഷ്യതേ- തദിശ്രിയജതലമ്ബൊധസാമഗ്രി- അപെക്ഷ്യതേ- ജ്ഞാനലക്ഷണം- വ്യാപാരഃ- വിഷയീയസ്യ- തസ്യ ഏവ പ്രത്യാസത്തി- യോഗജഃ- സന്നികഷ്ട- യുക്തയുജ്ഞാനഭേദതഃ- ദിവിധഃ പ്രൊക്തഃ ഭവതി- യുക്തസ്യ- സമുദ്യാഭാനം- ഭവതി- അപരഃ ചിത്താസമക്രതഃ ഭവതി- അനുമായാം- വ്യാപ്തിധീഃ- കരണം- വ്യാപാരഃ- തു- പരമർക്ക- ജ്ഞായമാനം- ലിംഗം- തു- കരണം- ന- ഭവതി- മി- തദ- അനാഗതാദി- ലിംഗൈന അനമിതിഃ- ന- സ്യാൽ- വ്യാപ്യസ്യ- പക്ഷവൃത്തിത്വധീഃ- പരമർക്ക- ഉച്യതേ- സാമഗ്ര്യപദസ്യസ്തിൻ- അസംബന്ധഃ- വ്യാപ്തിഃ- ഉദാഹൃതഃ-

അനന്തരം— അലൌകികമായിരിക്കുന്ന സന്നികഷ്ട സാമാന്യലക്ഷണവും ജ്ഞാനലക്ഷണവും അപ്രകാരംയോഗജവും ഇങ്ങിനെ ത്രിവിധമായിട്ടു പരികീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു. ആശ്രയങ്ങളുടെ ആസത്തിയാകട്ടെ സാമാന്യജ്ഞാനമെന്ന ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു. തദിശ്രിയജതലമ്ബൊധസാമഗ്രി അപെക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു ജ്ഞാനലക്ഷണമായിരിക്കുന്ന വ്യാപാരം വിഷയീയാതൊന്നിന്റെതായിഭവിക്കുന്നുവോ അതിന്റെ തന്നെയാകുന്നു യോഗജമായിരിക്കുന്ന സന്നികഷ്ട യുക്തയുജ്ഞാനഭേദംമെതുവായിട്ടു ദിവിധമായിട്ടു പ്രൊക്തമായിഭവിക്കുന്നു. യുക്തന്ന ഏകസമയങ്ങളിലുംഭാനംഭവിക്കുന്നു. അപരൻചിത്താസമക്രതമായിഭവിക്കുന്നു. അനമയികൾവ്യാപ്തിധീകരണമായിഭവിക്കുന്നു വ്യാപാരമാകട്ടെ പരമർക്കമാകുന്നു. ജ്ഞായമാനമായിരിക്കുന്ന ലിംഗമാകട്ടെ കരണമായിഭവിക്കുന്നില്ല യാ

തൊന്നുമെതുവായിട്ടു അപ്പൊൾ അന്നാഗതാദി ലിംഗങ്ങൾ കൊണ്ടു അനുമാനമിതിലേവിക്കില്ല.

പരിഭാഷാ— അലൌകികം=അലൌകിക പ്രത്യക്ഷത്തെ സംബന്ധിച്ചിട്ടുള്ളതു- സന്നികഷം=വിഷയെന്റിയ സംബന്ധം- സാമാന്യലക്ഷണം=സാമാന്യമാകുന്ന ലക്ഷണത്തൊടു കൂടിയത- സാമാന്യം=സാമാന്യമെന്നപദാർത്ഥം- ലക്ഷണം=സമ്പ്രദായമെന്ന ചിലർ പറയുന്നു- വിഷയമെന്നു ഗ്രാരിച്ചുകൊൾക- ജ്ഞാന ലക്ഷണം=ജ്ഞാനമാകുന്ന ലക്ഷണത്തൊടു കൂടിയതു- ലക്ഷണം=സമ്പ്രദായം- യോഗം=യോഗജം- യോഗത്തിൽനിന്നു ജനിച്ചതു- യോഗം=യോഗാഭ്യാസം (യോഗജനനികഷത്തെ യോഗം=യമമെന്നൊപറയും) ത്രിവിധം=മൂന്നുവിധകളൊടു കൂടിയതു- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- പരിക്രീത്തിതം=പരിക്രീത്തിതപ്പെട്ടതു- പരിക്രീത്തിതം പരക ആശ്രയങ്ങൾ- അധികരണങ്ങൾ- ആസത്തി=പ്രത്യുസത്തി- സാമാന്യജ്ഞാനം=സാമാന്യ വിഷയകമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനം- സാമാന്യവിഷയകം=സാമാന്യമായിരിക്കുന്ന വിഷയത്തൊടു കൂടിയത- തദിന്ദ്രിയജതലമ്ബായസാമഗ്രി=തദിന്ദ്രിയജതലമ്ബായ ബോധത്തിന്റെ സാമഗ്രി- തദിന്ദ്രിയജതലമ്ബായം=തദിന്ദ്രിയജമായിരിക്കുന്ന തലമ്ബായം- തദിന്ദ്രിയം=തദിന്ദ്രിയത്തിൽനിന്നു ജനിക്കുന്നത- തദിന്ദ്രിയം=ആ ഇന്ദ്രിയം=ഇന്ദ്രിയം=ലക്ഷ്യസ്സമുത്പാദയത- തലമ്ബായം=തലമ്ബത്തിന്റെ ബോധം- തലമ്ബം=ആയമ്ബം- ബോധം=അറിവ് സാമഗ്രി=കാരണസമുദായം- ജ്ഞാനലക്ഷണം ജ്ഞാനമാകുന്ന ലക്ഷണത്തൊടു കൂടിയത- ലക്ഷണം=സമ്പ്രദായം- വിഷയം=ജ്ഞാനം- ആസത്തി=പ്രത്യുസത്തി- (സന്നികഷമെന്നാശം) യോഗജം=യോഗത്തിൽനിന്നു ജനിച്ചതു- സന്നികഷം=സംബന്ധം- യുക്തയുജ്ഞാനമേദം=യുക്തയുജ്ഞാനമാരുടെ ഭേദം- യുക്തയുജ്ഞാനന്മാർ=യുക്തനും യുജ്ഞാനനും- യുക്തൻ=യുക്തനെന്നയോഗി- യുജ്ഞാനൻ=യുജ്ഞാനനെന്ന യോഗി- ദിവിധം=രണ്ടുവിധകളൊടു കൂടിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- പ്രോക്തം=പ്രവചിക്കപ്പെട്ടത- പ്രവചികം=പരക- യുക്തൻ=യുക്തനെന്നയോഗി- ഭാഗം=പ്രകാരം- അപരൻ=യുജ്ഞാനൻ- ചിന്താസമക്രതൻ=ചിന്തയുടെ സമക്രതമുള്ളവൻ- ചിന്താ ഭ്യാനം- സമക്രതം=സമകരണം- (ചിന്തയാകുന്ന സമചാരിയൊടു കൂടിയവനെന്നാർത്ഥം) അനുമാനം=അനുമാനം. വ്യാപ്തി=

വ്യാപ്തിജ്ഞാനം - കരണം = അസാധാരണകാരണം - പരാമർശം =
 ജ്ഞാനവിശേഷം - ജ്ഞാനമാനം = അറികപ്പെട്ടിടത്തുനിന്നു ലിം
 ഗം = പൂമാലി - കരണം അസാധാരണകാരണം - അനാഗതാദി
 ലിംഗം അനാഗതാദിയായിരിക്കുന്നലിംഗം അനാഗതാദി-അ
 നാഗതം മുതലായത- ലിംഗം ജ്ഞാപകം (അഗ്നാദികൾ പ്രത്യ
 ക്ഷത്തിന്നവിഷയങ്ങളായിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ട് അതുകൾപറ്റുതാദിക
 ളിൽ ഉണ്ടെന്നുള്ളതൊന്നായ ഉണ്ടാകുന്നതായ പൂമാല മുതലാ
 യതെന്നുസാരം-) അനുഭൂതി = അനുഭൂതിയെന്നുജ്ഞാനം - ഭവ
 ക്ഷ = ഉണ്ടാക - വ്യാപ്തം = വ്യാപ്തിയുള്ളത- വ്യാപ്തി = സാമാന്യ
 നിയമം - ഇതിന്റെസംരൂപം ഉണ്ടെന്നുമാർശപ്പെടും - പക്ഷ
 വൃത്തിത്വം = പക്ഷവൃത്തിത്വത്തിന്റെയടി - പക്ഷവൃത്തിത്വം = പ
 ക്ഷവൃത്തിയാവു എന്നുള്ളതു - പക്ഷവൃത്തികൾവർത്തിക്കുന്നത- പ
 ക്ഷം = പറ്റുതാദി - യി = ബുദ്ധി - പരാമർശം = പരാമർശമെന്ന പെ
 രൊടുക്കിയത- സാധ്യവസ്തു = സാധ്യവസ്തുക്കൾ നിന്നഅ
 ന്തം - സാധ്യവത് = സാധ്യവ്യക്തികരണം - (പൂമാലമെങ്കിലും
 കൊണ്ടു സാധിക്കപ്പെട്ടതാൽ യോഗ്യമായവസ്തുവികളുടെ അ
 വ്യക്തികരണമായമഹാനസംമുതലായത എന്നുസാരം) മഹാനസം =
 അടക്കം - അന്തം = അപരം - അസംബന്ധം = വൃത്തിത്വം = (വൃ
 ത്തിയൊടുക്കത്താലു എന്നുള്ളതെന്നുസാരം) വൃത്തി = സ്ഥി
 തി - വ്യാപ്തി = വ്യാപ്തിയെന്നുപദാർത്ഥം - ഉദാഹരണം = ഉദാഹരിക്ക
 പ്പെട്ടത - ഉദാഹരിക്കാംപറക

സാരം — യാതൊരുദൃഢവ്യക്തി ഇന്ദ്രിയത്തോടു സായോജി ചിരിക്കുന്നുവോ അതിനെ ഗ്രഹിക്കുന്നതും അതിങ്കൽ ഉള്ള ഗുണാദികളെ ആ ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടുതന്നെ ഗ്രഹിക്കുന്നതും ലൗകിക പ്രവൃക്ഷമാകുന്നു. മൃകുന്നന്തരങ്ങളുടെ ഗ്രഹണം ഭവിക്കുന്നത അലൗകിക പ്രവൃക്ഷമാകുന്നു. അതിന്നുപയോഗിയായ സന്നിധി സാമാന്യലക്ഷണവും ജ്ഞാനലക്ഷണവും യോഗ ജഡമ്ബമാകയാൽ മൂന്നുവിധമാകുന്നു. സാമാന്യലക്ഷണമെന്നുള്ള പദത്തിലേലക്ഷണശബ്ദംകൊണ്ടു സമ്പ്രദായത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നു എന്നിൽ ആശ്രയസംബന്ധം സാമാന്യരൂപമാകുന്നു എന്നുള്ള അർത്ഥം ലഭിക്കപ്പെട്ട് സാമാന്യപദംകൊണ്ടു ഇന്ദ്രിയസംബന്ധവിശേഷകജ്ഞാനപ്രകാരിഭൂതമായിരിക്കുന്ന ധൃതപാദികളെ ഗ്രഹിക്കണം (ഇന്ദ്രിയ സംബന്ധവിശേഷക ജ്ഞാനപ്രകാരിഭൂതം ഇന്ദ്രിയ സംബന്ധവിശേഷകജ്ഞാനത്തിങ്കൽ പ്രകാരിഭൂതം - ഇന്ദ്രിയ സംബന്ധവിശേഷകജ്ഞാനം = ഇന്ദ്രിയ സംബന്ധ

വിശേഷ്യകമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനം- ഇന്ത്രിയസംബന്ധവിശേഷ്യകം= ഇന്ത്രിയ സംബന്ധമാകുന്ന വിശേഷ്യത്തെപ്പോലെ കൂടിയത- ഇന്ത്രിയസംബന്ധം=ഇന്ത്രിയത്തെപ്പോലെ സംബന്ധിച്ചത- പ്രകാശീഭൂതം പ്രകാശമായിത്തീർന്നതുപോലെ) ഇങ്ങിനെമെൽപറഞ്ഞ പദങ്ങളുടെ അർത്ഥങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ധൂമദികളിൽ ഇന്ത്രിയസംബന്ധം ഭവിക്കാൻ ധൂമമെന്നപ്രകാരം ഉള്ളജ്ഞാനവും അതുപോലെ മറ്റുള്ളജ്ഞാനവും ഭവിക്കും അതുകൾധൂമപോലാകാൻ പ്രകാരങ്ങളാകുന്നു അപ്രകാരമാകയാൽ അതുകളെ ഗ്രഹിക്കണം എന്നാൽ ധൂമം എന്നുള്ളജ്ഞാനത്തിങ്കൽ ധൂമപോലെന്നസാമാന്യരൂപമായിരിക്കുന്ന സന്നികഷംകൊണ്ടധൂമമെന്നപ്രകാരമുള്ളരൂപത്തോടുകൂടിയതായിട്ട് സകലധൂമവിശേഷ്യകമായിരിക്കുന്നജ്ഞാനം ഉണ്ടാകുന്നുഎന്നുള്ളതചെലുതകയും ചെയ്യും. ഒരു ധൂമവ്യക്തിക്കല്ലാതെ മറ്റുള്ള ധൂമവ്യക്തികൾക്കു ചക്ഷുസ്സും യോഗം ഭവിച്ചിട്ടില്ലാത്തതാൽ അതുകളെയും സംയോഗ സന്നികഷം മെത്രവായിട്ട് ഗ്രഹിക്കുന്നു എന്നുപറഞ്ഞു കൂടാ- അത മെത്രവായിട്ട് വ്യക്തന്തര ഗ്രഹണം സാമാന്യ സന്നികഷം മെത്രവായിട്ടാകുന്നു എന്നും അതിന്നു പേർ അലൗകികപ്രത്യക്ഷമാകുന്നു എന്നും സിദ്ധാന്തമാകുന്നു. ഇന്ത്രിയ സംബന്ധമായിരിക്കുന്ന സാമാന്യത്തെ ഗ്രഹിക്കണമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ സ്പീകരിച്ചാൽ ധൂമീ പദലത്തിങ്കൽ ധൂമമെന്നുള്ള ഭേദം ഭവിക്കുന്നതിന്റെ ശേഷം സകലധൂമവിശേഷ്യകമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനം ഭവിക്കില്ലെന്നുവരും അവിടെ ധൂമരൂപത്തിന്ന ഇന്ത്രിയ സംബന്ധം ഭവിച്ചിട്ടില്ലെല്ലൊ എന്റെ മനത്തിനകൽ ഇന്ത്രിയ സംബന്ധമായിട്ടുള്ളത ധൂമീപദലം തന്നെ ആയിരിക്കുന്നാലും അതാകുന്ന വിശേഷ്യത്തെപ്പോലെ കൂടി ഉണ്ടായ ജ്ഞാനം ധൂമമെന്നപ്രകാരമാകയാൽ ധൂമരൂപസന്നികഷം മെത്രവായിട്ട് എല്ലാധൂമങ്ങളെയും വിഷയമാക്കിയതായ ധൂമജ്ഞാനം സംഭവിക്കുന്നതിന്നു വിരോധമില്ല- ഇന്ത്രിയസംബന്ധം ഇവിടെ ലൗകികമാകുന്നു ഇങ്ങിനെ ബഹിരിന്ത്രിയ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- മാനസസ്ഥലത്തിങ്കൽ ജ്ഞാനത്തിങ്കൽ പ്രകാരമായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്ന സാമാന്യത്തെ പ്രത്യാസത്തി എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- സംബന്ധം സന്നികഷം ആസത്തി പ്രത്യാസത്തി ഇത്യാദികളായപദങ്ങൾസമാനാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു. സാമാന്യജ്ഞാനമെന്നുള്ള പദത്തിങ്കലെ സാമാന്യപദത്തിന്നു സമാനങ്ങളുടെ ഭാവം സാമാന്യം എന്നുള്ള വ്യക്തിത്വത്താൽ ചിലെടത്തു

നിത്യമായിരിക്കുന്ന ധൃതപാദിയെയും ചിലെടത്ത അനിത്യമായ ഘടം മുതലായതിനെയും ഗ്രഹിച്ചിപ്പാനുള്ള സാമാന്യം ഭവിക്കുന്നു. അതു ഫലമുണ്ടായിട്ട യാതൊരു കാലത്തിങ്കൽ സംബന്ധസംബന്ധസന്ധന ഘടം ഭൂപ്രദേശത്തിങ്കൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടുവെന്ന് അതിന്റെ ശേഷവും യാതൊരു കാലത്തിങ്കൽ സമാന്യസംബന്ധന ഘടം കഥാലത്തിങ്കൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടുവെന്ന് അതിന്റെ ശേഷവും ഘടവത്തുകൾായിരിക്കുന്ന എല്ലാ ഭൂപ്രദേശങ്ങളുടെയും സകല കഥാലങ്ങളുടെയും ജ്ഞാനം സംഭവിക്കുകയും മാം- യാതൊരു സംബന്ധത്തോടു കൂടിയതായിട്ട സാമാന്യത്തെ അറിയുന്നുവെന്ന് അതു തന്നെ സംബന്ധമാകുന്നു എങ്കിലല്ലാതെ സാമാന്യം സന്നിഷ്ഠമായി ഭവിക്കുകയുമില്ല- ഇങ്ങിനെയുള്ള അർത്ഥനിഷ്ഠതയെ ചെല്ലാലും ഘടനാസത്തിന്റെ ശേഷം ഘടമുണ്ടായിരുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെ സ്മരണത്തിങ്കൽ സാമാന്യലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തി ഫലമുണ്ടായിട്ട എല്ലാഘടാധി കരണങ്ങളുടെയും ഭാനം ഭവിക്കുകയുമില്ല- സാമാന്യം അക്കാലത്തിങ്കൽ ഇല്ലെല്ലൊ എന്നു തന്നെ അല്ല ഇന്നു ഘടത്തിങ്കൽ ഇന്ദ്രിയ സംബന്ധം ഭവിക്കുകയാൽ ഘടമെന്നുള്ള ജ്ഞാനമുണ്ടായി അതിങ്കൽ ഘടപരത്വമായിരിക്കുന്ന സാമാന്യം വിശേഷണമായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്തതുതന്നെയെന്നിരിക്കുന്നതാകുന്നു- അതു ഫലമുണ്ടായിട്ട യാതൊരു ദിവസം ഘടത്തിങ്കൽ ഇന്ദ്രിയ സംബന്ധമുണ്ടാകയാൽ ഘടമെന്നുള്ള ജ്ഞാനം ഭവിച്ചുവെന്ന് അതിന്റെ പിറ്റേന്നാൾ ഇന്ദ്രിയ സംബന്ധത്തോടു കൂടാതെയും സകല ഘടങ്ങളുടെയും വിഷയികരിച്ചിട്ടുള്ള ഘടമെന്നും എന്തുകൊണ്ടു ഭവിക്കുന്നില്ല- എന്നുള്ള ആക്ഷേപവും വരുന്നതാകുന്നു- അതു ഫലമുണ്ടായിട്ട സാമാന്യ ജ്ഞാനം തന്നെ സന്നിഷ്ഠമെന്ന പറയേണം അതു ഫലമുണ്ടായിട്ട ലക്ഷണ ശബ്ദത്തിന്നു വിഷയമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വേണം- സാമാന്യമാകുന്ന വിഷയത്തോടു കൂടിയ ജ്ഞാനവും ജ്ഞാനവും യോഗജ്യാർദ്ധം ഇങ്ങിനെ മൂന്നു പ്രകാരമെന്നു ഫലിതമായി സാമാന്യ ജ്ഞാനമെന്നതു ആശ്രയങ്ങളുടെ സംബന്ധമാകുന്നു- ആശ്രയങ്ങൾ=അധികരണങ്ങൾ- എന്നു മുമ്പെ പറയപ്പെട്ട ഇപ്രകാരമായാൽ നെത്രെന്ദ്രിയ സംയോഗാദികളോടു കൂടാതെയും സാമാന്യ ജ്ഞാനവശാൽ ഘടാദികളുടെ ചാക്ഷുഷ പ്രത്യക്ഷം ഭവിക്കാമെന്നുള്ള ആപാദക അവസരമുണ്ടു എങ്കിൽ അതിനെ ഇനി പറയാൻ പൊകുന്ന സംഗതികൊണ്ടു പരിഹരിച്ചു കൊ

പ്രക- യാതൊരു കാലത്തിങ്കൽ സാമാന്യ ജ്ഞാനരൂപമായ സ
ന്നികഷം മെതുവായിട്ട ബഹിരിന്ദ്രിയത്താൽ ജ്ഞാനം ജനി
പ്പിക്കേണ്ടതായ്ക്കുമൊ അപ്പൊൾ ഒരു വസ്തുവിങ്കൽ പ്രകൃതമാ
യ സാമാന്യത്തിന്ന അങ്ങിനെയുള്ള ഇന്ദ്രിയത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെ
ടുന്നതായ ജ്ഞാനം പ്രതികാരണമായിട്ട എന്തല്ലാം ഭവിക്കുന്നു
വൊ അതുകൾക്കൊക്കെയു മൂണ്ടായിരിക്കണം അങ്ങിനെയുള്ള
കാരണങ്ങൾ ചക്ഷുസ്സായോഗം ആലോകസായോഗം ഇത്യാ
ദികൾകുന്നു. അതു മെതുവായിട്ട ചക്ഷുസായോഗം ഇല്ലാതെ
കണ്ടുള്ള സായത്ത്തിങ്കൽ മെൽ പറഞ്ഞ സന്നികഷം മെതുവാ
യിട്ട മെൽ പ്രകാരം ജ്ഞാനം ഭവിക്കുമില്ല എന്നും ചക്ഷു
സ്സായോഗം ഉണ്ടായാലും അന്ധകാരത്തിങ്കൽ ആലോക സം
യോഗം ഇല്ലായ്ക്കയാൽ മെൽ പ്രകാരം ഉള്ള ജ്ഞാനം ഭവിക്കില്ലാ
എന്നും അറിവു കൊൾക ഇപ്പറഞ്ഞതൊക്കെയും യുക്തം ത
ന്നെ- എങ്കിലും സാമാന്യലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയും ജ്ഞാന ല
ക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയും ജ്ഞാനമാകുന്ന രൂപത്തോട കൂടിയതാ
യി പറകപ്പെടുകയാൽ അതുകൾക്കു ഭേദമില്ലെന്ന തൊന്നുന്നു-
എങ്കിൽ അതുകൾക്കു ഭേദത്തെ പറയാം സാമാന്യ ലക്ഷണ പ്ര
ത്യാസത്തി സാമാന്യത്തിന്റെ അധികരണങ്ങളായ വസ്തുക്കളു
ടെ ജ്ഞാനത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു- ജ്ഞാനലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തി
യാതൊന്നിനെ വിഷയി കരിച്ചിട്ടുള്ള ജ്ഞാനം ഭവിക്കുന്നുവൊ
അതിന്റെ തന്നെയുള്ള സന്നികഷം വാകുന്നു- പ്രത്യക്ഷത്തിങ്കൽ
സന്നികഷം കൂടാതെ ഒന്നും വിഷയമായി ഭവിക്കില്ല- അപ്ര
കാരമാകയാൽ സാമാന്യലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയോട കൂടാതെ
ധൂമതൈന സകലധൂമങ്ങളും വഹിതൈന സകല വഹികളും
ജ്ഞാനത്തിങ്കൽ വിഷയമായി ഭവിക്കാത്തതുകൾകൊണ്ടാൽ ജ്ഞാ
നലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. സകല ധൂ
മങ്ങളും സകല വഹികളും വിഷയമായി ഭവിക്കേണമെന്നു
ണ്ടോ എന്ന ചൊലിക്കുന്നു എങ്കിൽ അപ്രകാരം ഭവിക്കാതെ ഉ
ള്ളനാൽ വരുന്ന ദോഷത്തെ പറയാം പ്രത്യക്ഷ വിഷയമായി
രിക്കുന്ന ധൂമത്തിങ്കൽ വഹി സംബന്ധത്തെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കു
മെതുവായിട്ടും അന്യധൂമത്തിന്റെയും അന്യവഹിയുടെയും
ജ്ഞാനങ്ങൾക്കു കാരണമില്ലായ്ക്കയാൽ അതുകൾ ഉത്ഭവിക്കാതെ
ഇരിക്കുകമെതുവായിട്ടും ഒരു വഹിധൂമങ്ങളുടെ സംബന്ധത്തെ
ഗ്രഹിച്ചു വന്ന ധൂമം വഹിപ്രാപ്യമൊ അല്ലയൊ എന്നുള്ള
സംശയത്തിന്ന ചെച്ചയില്ലെന്നവതം ഇതു തന്നെ ചൊല്ലി

കുന്നത- എന്റെ മതത്തിൽ സാമാന്യ ലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിവശാൽ സകലധ്വജങ്ങളുടെയും ഉപസ്ഥിതി സംഭവിച്ചിരിക്കയാൽ പ്രത്യക്ഷവിഷയമായ ഓരം ധ്വജത്തിന്ന എന്നപൊലെ ദൈവാനുരത്തികളുള്ള ധ്വജത്തിനും വഹിച്ഛാപ്യത്വമുണ്ടാഇല്ലയൊ എന്നുള്ള സംശയം പെരുന്നതാകുന്നു എന്നാലും സാമാന്യ ലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയെ സ്വീകരിച്ചാൽ ന്യായത്വാനുര സകല പദാർത്ഥങ്ങളുടെയും അന്താനം നമുക്കു ഭവിക്കുന്നു എന്ന പറയേണം- എന്നാലെല്ലാവർക്കും സർവ്വജ്ഞത്വം ഭവിക്കുമെല്ലൊ എന്ന ശങ്കിക്കുന്നു എങ്കിൽ ന്യായത്വാനുര സകലപദാർത്ഥങ്ങളുടെ അന്താനമുണ്ടായാലും വിശേഷിച്ചു തത്ത്വമുപേണ ഉള്ള അന്താനം ഭവിച്ചിട്ടില്ലായ്കയാൽ അങ്ങിനെയുള്ളവർക്കു സർവ്വജ്ഞത്വം ഭവിക്കില്ലെന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഇങ്ങിനെ സാമാന്യ ലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയെ സ്വീകരിക്കണമെങ്കിൽ അങ്ങിനെ കുന്ന ഇങ്ങനും കൊൾകളെ അന്താനലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയെ സ്വീകരിക്കേണ്ട എന്ന പറയുന്നു എങ്കിൽ അതിന്റെ അസ്ഥി കാരണത്തിങ്കൽ സൂരഭിലന്ദനമെന്നുള്ള അന്താനത്തിങ്കൽ സൌരഭ്യം വിഷയമായി ഭവിക്കുന്നതെങ്ങിനെ എന്ന വിചാരിക്കേണം- സാമാന്യ ലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിങ്കൊണ്ടും സൌരഭ്യത്തിന്റെ വിഷയതയെ നിരോധിച്ചു കൂടയെന്നില്ല എങ്കിലും സൌരഭ്യത്വത്തിന്റെ വിഷയത കൂടെ ഉണ്ടാകയാൽ അതിന്റെ നിർവാഹത്തിന്നാജ്ഞാണ്ട അന്താനലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയെ സ്വീകരിക്കേണം. ഇപ്രകാരം മുമ്പെ ധ്വജീപടലത്തെ കണ്ടിട്ട ധ്വജമെന്നുള്ള ഭേദമുണ്ടായവനെ പിന്നെ ഉണ്ടാകുന്ന അനുവ്യവസായത്തിങ്കൽ ധ്വജീപടലം കൂടെ വിഷയം മറുന്നതിന്ന കാരണം അന്താന ലക്ഷണ പ്രത്യാസത്തിയത്രെ ആകുന്നത (ധ്വജീപടലം= ധ്വജികളുടെ പടലം- ധ്വജികൾ=പൊട്ടികൾ-പടലം=സമുഹം- കാരാദികളുടെ ഉയർന്ന ഭൂമതിങ്കൽ കാണപ്പെട്ട മണ്ണൊടിയുടെ സമുഹമെന്ന സാരം) അനുവ്യവസായം=പിന്നെ ഉണ്ടാകുന്ന അന്താനം- (ധ്വജീപടലത്തെ കണ്ടിട്ട ഇത ധ്വജീപടലമാകുന്നു എന്നുള്ള അന്താനമുണ്ടാകുന്നതിന്റെ ശേഷം ധ്വജീപടലത്തെ ഞാൻ അറിയുന്നു എന്നിപ്രകാരമുണ്ടാകുന്ന അന്താനത്തിന്ന അനുവ്യവസായമെന്ന പെരുകുന്നു- ധ്വജീപടലത്തെ കണ്ടിട്ട ധ്വജമാകുന്നു എന്ന ഭ്രമിച്ചാലും മെൽപ്രകാരം അനുവ്യവസായം ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു-) യോഗികൾ യുക്തന്മാരെന്നും യുജ്ഞാനന്മാരെന്നും രണ്ടുപ്രകാരത്തിലുള്ള വരാകയാൽ യോഗജഗദ്മമെന്ന അലൗകിക

കുസന്നിക്ഷപും രണ്ടുപ്രകാരമേഭവിക്കും. യുക്തനായിരിക്കുന്ന യോഗിയോഗജയമ്സമാധയത്തോടു കൂടിയമനസ്സുകൊണ്ടു ആകാരം പരമാണുത്യാദിസർവ്വപദാർത്ഥങ്ങളെ എല്ലാസായത്തിങ്കലും തന്റെ അറിവിന്നു വിഷയങ്ങളാക്കിക്കൊള്ളുന്നവനാകുന്നു- യുജ്ഞാനനായിരിക്കുന്ന യോഗിക്കു മെൽപ്രകാരമുള്ള ജ്ഞാനത്തെ കുറിച്ചു ചിന്തയുടെ സാമാന്യം വെണം- ഇങ്ങിനെ ഒരു ഗുഹപത്തിങ്കൽ കാണപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന- യോഗജയമ്സത്തിന്നു പ്രമാണം ശ്രുതിസ്മൃതിപുരാണാദികളാകുന്നു- യുക്തന്മാരെന്നും യുജ്ഞാനന്മാരെന്നും രണ്ടുപ്രകാരമേ യോഗികൾ ഉണ്ടെന്നുള്ളതിന്നും പ്രമാണം ശ്രുതിസ്മൃത്യാദികളാകുന്നു- യോഗത്തിന്റെ നിരന്തരമായ അനുഷ്ഠാനംകൊണ്ടു സമാധിയെന്ന അവസ്ഥയെ വശീകരിച്ചും അത മെതുവായിട്ടു ലഭിക്കപ്പെട്ട അനേക സിദ്ധികളോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന യോഗിയെ യുക്തനെന്നു പറയുന്നു- അവന്നു ചിന്തയാകുന്ന സമാകാരിപദാർത്ഥത്തിന്റെ അപേക്ഷ കൂടാതെ തന്നെ സകല പദാർത്ഥങ്ങളുടെയും പ്രത്യക്ഷം സർവ്വകാലത്തിങ്കലും ഭവിക്കും- വിഷയത്തിങ്കൽ നിന്നു നിവൃത്തിച്ചിരിക്കുന്ന മനസ്സോടു കൂടിയവനായി സമാധിയിലുള്ള സ്ഥിതി മാത്രത്തെ ലഭിച്ച യോഗിയെ യുജ്ഞാനനെന്നു പറയുന്നു- യുജ്ഞാനൻ ച്ഛാനം കൊണ്ടു സ്ഥൂലത്തെയും സൂക്ഷ്മത്തെയും മറഞ്ഞതിനെയും അകലെയുള്ളതിനെയും പ്രത്യക്ഷമായി അറിയാ ഇപ്രകാരമാകയാൽ യോഗജസന്നിക്ഷം രണ്ടു പ്രകാരമേ ഉണ്ടു എന്നതു സിദ്ധമായി പ്രത്യക്ഷ പ്രകരണം ഇവിടെ സമാപ്തമായി-

അനുഭൂതി പ്രകരണം

അനുഭൂതിക്കു കരണം വ്യാപ്തി ജ്ഞാനമാകുന്നു- കരണമായാൽ വ്യാപാരം വെണമല്ലോ- അതു ചുറ്റിക്കൊണ്ടു എന്നുണ്ടു എങ്കിൽ പരമർത്ഥമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- യാതൊരുപദാർത്ഥം ധൂമവഹ്നികളുടെ വ്യാപ്തിയെ പാകസ്ഥലത്തിങ്കൽ നിന്നു ഗ്രഹിച്ചിട്ടു പിന്നെ ഒരു കാലത്തിങ്കൽ പറ്റുതാദികളിൽ മൂലവിശ്ലേഷത്തോടു കൂടാതെയുള്ള ധൂമരേഖയെ കാണുന്നുവോ അവന്നു ധൂമം വഹി വ്യാപ്തമാകുന്നു എന്നുപ്രകാരം വ്യാപ്തിസ്തമണം ഭവിക്കും അതുകൊണ്ടു ഇതു വഹി വ്യാപ്തമായിരിക്കുന്ന ധൂമത്തോടു കൂടിയതാകുന്നു എന്നുള്ളു. രുദ്ധിഭവിക്കും- അതിനെ പരമർത്ഥമെന്നു പറയുന്നു ഇപ്രകാരം പരമർത്ഥങ്ങളാകയാൽ ഇതു വഹിമാനാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനം ഭവിക്കും- അതുതന്നെ അനുഭൂതിയാകുന്നതു ഇവിടെ പ്രാപ്തിനന്മാർ പറയുന്നതു വ്യാപ്തിയോടു കൂ

ടെഅറികപ്പെട്ടിടങ്ങളെന്നതായ ധ്വാനുതലായലിംഗം അനുമിതിക
രണമാകുന്നു ഇപ്രകാരമാണഅവർ പറയുന്നത- അതയുക്തമല്ലാ-
വ്യാപ്യതാത്തൊട്ടുകടെ അറികപ്പെട്ടിടങ്ങളെന്നലിംഗം കരണമാ
ലാഭം അനാഗതമായിട്ടൊവിനഷ്ടമായിട്ടൊജരിക്കുന്ന ലിംഗം
കൊണ്ട അനുമിതിഭവിക്കില്ലെന്നവരും കരണതൊന്നകല്പിക്ക
പ്പെട്ടലിംഗം അനുമിതിപൂർവ്വകാലത്തിങ്കൽ ഇല്ലെല്ലൊ ഇതുത
ന്നെമെൽപറഞ്ഞതിന്ന കാരണമാകുന്നത. പരാമർശത്തിന്റെ
ലക്ഷണം ധ്വാനുപിവിശിഷ്ടപക്ഷധർമ്മതജ്ഞാനത്വമാകുന്നു. (ധ്വാ
നുപിവിശിഷ്ടപക്ഷധർമ്മതജ്ഞാനത്വം = ധ്വാനുപിവിശിഷ്ടപക്ഷ
ധർമ്മതജ്ഞാനമാവുന്നതു. ധ്വാനുപിവിശിഷ്ടപക്ഷധർമ്മത
ജ്ഞാനം = ധ്വാനുപിവിശിഷ്ടത്തിന്റെ പക്ഷധർമ്മതജ്ഞാനം =
ധ്വാനുപിവിശിഷ്ടം = ധ്വാനുപിയാടുകിയത- പക്ഷധർമ്മതജ്ഞാ
നം = പക്ഷധർമ്മതയുടെ ജ്ഞാനം (പക്ഷത്തൊട്ടുകടെ വൈശി
ഷ്ട്യത്തെ അവഗാഹിച്ചിട്ട ഉണ്ടാകുന്നതായ ജ്ഞാനമെന്ന
സാരം-) ഇതെന്നെവ്യാപ്യത്തിന്റെ പക്ഷധർമ്മതാധീപരാമർ
മാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ സാരം മെൽപ്രകാരമുള്ള പരാമർ
പക്ഷത്തിങ്കൽ വ്യാപ്യഭവിക്കുന്നു എന്നിപ്രകാരവും പക്ഷം
വ്യാപ്യത്തൊട്ട കൂടിയതാകുന്നു എന്നിപ്രകാരവും- അനുമി
തിഉണ്ടാവുന്നത പക്ഷത്തിങ്കൽ വ്യാപ്യം ഭവിക്കുന്നു എന്നിങ്ങി
നെയുള്ള പരാമർശം മെതുവായിട്ട പക്ഷത്തിങ്കൽ സാധ്യഭവി
ക്കുന്നു. എന്നിപ്രകാരവും പക്ഷം വ്യാപ്യവാതാകുന്നു എന്നുള്ള
പരാമർശം മെതുവായിട്ട പക്ഷം സാധ്യവാതാകുന്നു എന്നിപ്ര
കാരമാകുന്നു. രണ്ടുപ്രകാരമെന്ന ഉള്ള പരാമർശം മെതുവായിട്ടാ
അനുമിതി ഉണ്ടാകുന്നത പക്ഷം സാധ്യവാതാകുന്നു എന്നിപ്ര
കാരംതന്നെ എന്നും ചിലരുടെമതമുണ്ടു. മെൽപറഞ്ഞ പരാമർ
ശത്തിന്റെ ആകൃതിയെ ഒന്നിന്റെ ഭൂഷണമാക്കി ഗ്രഹിച്ചുകൊ
പറ്റുതൊവണിമാൻ എന്നുള്ള അനുമിതികകരണം വഹിപ്പാ
പ്പുമാകുന്ന ധ്വാനുതൊട്ട കൂടിയതാകുന്നു പറ്റുതം എന്നുള്ള ജ്ഞാ
നത്തൊട്ട കൂടാതെയൊവാനാജ്ഞന്ന പറ്റുതം ധ്വാനുവാതാകുന്നു
എന്നുള്ള പ്രത്യക്ഷവും ധ്വാനുവഹിപ്പാപ്രകാരം എന്നുള്ള ജ്ഞാ
നവും ഭവിക്കുവാനാവുന്ന ജ്ഞാനഭാവം മെതുവായിട്ടതന്നെ
അനുമിതി ഉണ്ടാകുന്നു. അതു മെതുവായിട്ട ധ്വാനുപിവിശിഷ്ടാഭാ
വിഷ്ട്യത്തെ വിശയികരിച്ചുണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനം അനുമിതിപ്രതി
സർപ്പതകാരണമെന്നില്ല. അതു മെതുവായിട്ട അപ്രകാരം കല്പി
ക്കുണ്ടു വെണ്ടതിനെ പറയാം. വ്യാപ്യകാവതെട്ടുതപ്രകാരം

[illegible]

സമവായസംബന്ധന ഉള്ളതായ വ്യാപ്തിപ്രകാരതാപക്ഷധർമ്മതാജ്ഞാനം സമവായന അനുഭൂതിപ്രതിഫലമെന്നു കാൽക്കാരണഭാവമല്ലെന്നു വസാനത്തിന്നു സംഗതിയില്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം - വ്യാപ്തിപ്രകാരമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനവും പക്ഷധർമ്മതാജ്ഞാനവും സ്വാതന്ത്ര്യപരമായ കാരണമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ രണ്ടു കാരണങ്ങളെ കല്പിക്കേണം - ധൂമം വഹ്നിപ്രാപ്തമാകുന്നു എന്നുള്ള വ്യാപ്തിജ്ഞാനവും ആപാകവാൻപറ്റുത എന്നുള്ള പക്ഷധർമ്മതാജ്ഞാനവുമുണ്ടായാൽ അനുഭൂതി ഉണ്ടായെന്നു വെറേയും ഒരു ഛായമുണ്ടു. അതുമെന്നു വായിട്ടു ജ്ഞാനഭാവം മെന്നു വായിട്ടു അനുഭൂതിതന്നെ ഉണ്ടാകുന്നില്ല സർവ്വത്രവിശിഷ്ടജ്ഞാനം മെന്നു വായിട്ടാകുന്നു എന്നു നന്നെ കല്പിക്കണമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

വ്യാപ്തിവാദഃ

വ്യാപ്തി എന്നത സാധ്യവദന്ത്യാവൃത്തിത്വമാകുന്നു - (സാധ്യവദന്ത്യാവൃത്തിത്വം = സാധ്യവദന്ത്യാവൃത്തികളുള്ള അവൃത്തിത്വം - സാധ്യവദന്ത്വം = സാധ്യവൃത്തികൾ നിന്ന അന്ത്യം - സാധ്യവത്തം = സാധ്യവൃത്തികൾ - അന്ത്യം = അപരം - അവൃത്തിത്വം = വൃത്തിത്വം ഭാവം -) ഇങ്ങിനെ സാധ്യവദന്ത്യാവൃത്തിത്വപദത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക - വഹ്നിമാൻപൂമാൻ ഇത്യാദിസ്ഥലങ്ങളിൽ സാധ്യവഹ്നിയും മറ്റുമുപാപാകുന്നു. ധൂമാദിമേതുകളിൽ വഹ്നിദികളുടെ വ്യാപ്തിയെ പരീക്ഷിക്കേണം. സാധ്യം വഹ്നി - സാധ്യവൃത്തികൾ = മാനസമുദയമായത. അതികൾനിന്ന അന്ത്യപദം ഛായാദിവാതികൾ ഇരിക്കാത്ത. ധൂമത്തിന്നു ഉണ്ടാകയാൽ ധൂമം വഹ്നിപ്രാപ്തി ഉള്ളതാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും പരീക്ഷിച്ചു കൊൾക ധൂമവാൻ വഹ്നിഃ ഇത്യാദിസ്ഥലങ്ങളിൽ സാധ്യവൃത്തികൾ അനുഭൂതിയായിരിക്കുന്ന വസ്തുക്കളിൽനിന്നു അന്ത്യമായിരിക്കുന്ന ലോഹപിണ്ഡാദിയായതുകളിൽ വഹ്നി ഉണ്ടാകയാൽ അതിവ്യാപ്തിയില്ലെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. യാതൊരു സംബന്ധന വഹ്നിദികൾക്കു സാധ്യവദന്ത്യാവൃത്തിയെന്നു വെറേയും സംബന്ധനെന്നു സാധ്യവൃത്തിന്നു അധികരണമായ വസ്തുവിനെ സാധ്യവത്ത എന്നുള്ള പദം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കേണം. വല്ല ഒരു സംബന്ധന കൊണ്ടു സാധ്യവത്തായാൽ മതി എന്നിൽ വഹ്നിമാൻപൂമാൻ എന്നുള്ള പദം സാധ്യം സംയോഗസംബന്ധത്തെ അടിച്ചിടിയായിരുന്നു എന്നും സമവായസംബന്ധന വഹ്നിയുടെ അവി

യവം സാദ്ധ്യധികരണമാകയാലും അതികൽനിന്ന അനൃതമാ
 യപാകസ്ഥാനം തുടങ്ങിയുള്ള സ്ഥലത്തിൽ ധ്വജങ്ങളാകയാ
 ലും ധ്വജത്തിൽ അപ്രാപ്തിഭവിക്കുംയാതൊരു സംബന്ധന
 സാദ്ധ്യതഭവിക്കുന്നുവോ ആസംബന്ധം കൊണ്ടുതന്നെ സാ
 ധ്യധികരണത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ മെൽപറഞ്ഞസ്ഥലത്തിൽസാ
 ധ്യത്വം സംയോഗസംബന്ധംകൊണ്ടാകയാൽ സമവായസം
 ബന്ധനസാദ്ധ്യവത്തായ് വരുന്ന വസ്തുവായവത്തെ സാദ്ധ്യവ
 ത്വപദംകൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചുളളതെന്നല്ലൊവരുന്നത. അപ്രകാ
 രമാകയാൽ അതിനെഗ്രഹിച്ചുളള അതിപ്രാപ്തിപ്രസംഗമി
 ല്ലെന്നരിക. സാദ്ധ്യവദന്യപദംകൊണ്ടുസാദ്ധ്യവത്ത്വവച്ഛിന്ന
 പ്രതിയോഗിതാക സാമാന്യഭേദമുള്ളതിനെ ഗ്രഹിക്കേണം.
 (സാദ്ധ്യവത്ത്വവച്ഛിന്നപ്രതിയോഗിതാകസാമാന്യഭേദം= സാ
 ധ്യവത്ത്വവച്ഛിന്നപ്രതിയോഗിതാകമായിരിക്കുന്ന സാമാന്യഭേ
 ദം-സാദ്ധ്യവത്ത്വവച്ഛിന്നപ്രതിയോഗിതാകം=സാദ്ധ്യവത്ത്വവ
 ഛിന്നമായിരിക്കുന്ന പ്രതിയോഗിതയോടു കൂടിയത- സാ
 ധ്യവത്ത്വവച്ഛിന്നം= സാദ്ധ്യവത്ത്വത്താൽ അവച്ഛിന്നം-
 സാദ്ധ്യവത്ത്വം= സാദ്ധ്യവത്ത്വവച്ഛിന്നം എന്നുള്ളത- സാദ്ധ്യ
 വത്ത്വം= സാദ്ധ്യധികരണം- അവച്ഛിന്നം=അവച്ഛിദിക്ക
 ഘട്ടത്ത- അവച്ഛിദിക്ക=നിയമിക്ക- പ്രതിയോഗിതാ=പ്ര
 തിയോഗിയാവൂ എന്നുള്ളത- സാമാന്യഭേദം=സാമാന്യമായി
 രിക്കുന്ന ഭേദം- ഭേദം=അന്യോന്യാഭാവം) ഇതിനെയുള്ള
 സാദ്ധ്യവദന്യത്തെ ഗ്രഹിക്കേണമെന്നിരിക്കയാൽ ഒരു വചന
 യുടെ അധികരണമായ മഹാനുസത്തികൾ നിന്നുള്ളഭേദം മ
 റ്റൊരു വചനിക്കു അധികരണമായ പദ്യതാദികളിൽ വരുന്ന
 താകയാലും അതിടെ ധ്വജ മൂണ്ടാകയാൽ ധ്വജത്തിൽ അപ്രാ
 പ്തിയില്ലെന്നരിക- മെത്രത്വം യാതൊരു സംബന്ധന ഭവി
 കുന്നുവോ അതുകൊണ്ടുതന്നെ സാദ്ധ്യവദന്യവചികളുള്ള വൃ
 ത്തിത്വ ഭാവത്തെ ഗ്രഹിക്കേണം- അതു മെത്രത്വമായിട്ടുസാദ്ധ്യ
 വദന്യമായിരിക്കുന്ന ധ്വജവായവത്തിൽ ധ്വജത്തിന്നു സമാ
 യ സംബന്ധന വൃത്തിത്വമുണ്ടായാലും അപ്രാപ്തിയില്ലെന്നാ
 റിക- സാദ്ധ്യവദന്യവൃത്തിത്വവും സാദ്ധ്യവദന്യത്വവച്ഛിന്ന
 വൃത്തിത്വ പ്രതിയോഗികാ ഭാവ രൂപമാകുന്നു- (സാദ്ധ്യവദന്യ
 ത്വവച്ഛിന്ന വൃത്തിത്വപ്രതിയോഗികാഭാവ രൂപം=സാദ്ധ്യവദ
 ന്യത്വവച്ഛിന്നവൃത്തിത്വപ്രതിയോഗികാ ഭാവമാകുന്ന രൂപ
 ത്തോടു കൂടിയത- സാദ്ധ്യവദന്യത്വവച്ഛിന്ന വൃത്തിത്വപ്രതി

യോഗികാഭാവം=സാധ്യവദന്യത്വവച്ഛിന്നത്തികലുള്ള വൃത്തി
 തപമാകുന്ന പ്രതിയോഗിയൊടു കൂടിയതായ അഭാവം- സാ
 ധ്യവദന്യത്വവച്ഛിന്നം- സാധ്യവദന്യത്വത്താൽ അവച്ഛിന്നം-
 സാധ്യവദന്യത്വം=സാധ്യവദന്യത്വമാവുന്നതുള്ളത- അവച്ഛി
 ന്നം=അവച്ഛേദിക്കപ്പെട്ടത- വൃത്തിത്വം=ആധൈത്യത്വം (ഇരി
 ങ്ക്) ഇങ്ങിനെ സാധ്യവദന്യത്വ വൃത്തിത്വത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ ധൂ
 മവാൻ വരണം എന്നുള്ളതെ സാധ്യവദന്യമായ ഹദം മുത
 ലായതിൽ വാണിക് സാധിതിയില്ലാ എന്നിലും അതിനകൽ അ
 തിദ്യാപി ഭവിക്കുന്നില്ല- സാധ്യവദന്യത്വവച്ഛിന്നമെന്നുള്ള
 പദം കൊണ്ടു സകല സാധ്യവദന്യങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതായി
 വന്നിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു സാധ്യവദന്യത്തിങ്കൽ വൃത്തിത്വമില്ലെ
 ന്നതിനെ കാണിച്ച അദ്യാപിയെ പറയുന്നത അസംഗത
 മാശ്ശതമെല്ലാം- ഭാഗ്യഗുണ കർമ്മാസ്യത്വവിശിഷ്ട സത്വാൻഎ
 ന്നുള്ള അനുമാനത്തിനകൽ വിശിഷ്ടസത്തക്കും കൈവലസത്ത
 ക്കും ഐക്യമുണ്ടാകയാൽ സാധ്യവദന്യമായിരിക്കുന്ന ഗുണം
 മുതലായതിൽ വിശിഷ്ട സത്ത ഇരിക്കുന്നു എന്നുവരും- എങ്കി
 ലും ഫലതുതാവച്ഛേദക രൂപെണ വൃത്തിത്വം പറയണം- ഫല
 തുതാവച്ഛേദകവിശിഷ്ടസത്താത്വമാകുന്നു- അതുവൃത്തിയുടെ അ
 വച്ഛേദകമായി ഭവിക്കുക- എന്ന ഹേൽ പ്രകാരം പറഞ്ഞാൽ
 വന്നു കൂടുകയും ചെയ്യാ- അതുകൊണ്ടു അദ്യാപിയില്ലെന്ന
 റികയും വെണം- ജ്ഞതയത്വാദി ഹേതുക്കൾ കൈവലാനായിക
 ളാകകൊണ്ടു സാധ്യവദന്യത്തിന്നു അപ്രസിദ്ധി വരുന്നതാക
 യാൽ അതുകളിൽ ഹേൽ പറഞ്ഞ ലക്ഷണത്തിന്നു അദ്യാപിയു
 ണ്ട- അത്രതന്നെ അല്ല സത്താവാൻ ജാതം ഇത്യാദി സ്ഥല
 ത്തിങ്കൽ സാധ്യവദന്യമായിരിക്കുന്ന സാമാന്യദികളിൽ ഫല
 തുതാവ കച്ഛേദമായിരിക്കുന്നസ മവായംകൊണ്ടുള്ള വൃത്തിയു
 ടെ അപ്രസിദ്ധി ഹേതുവായിട്ടു അദ്യാപിയുമുണ്ടു അതഫലതു
 വായിട്ടു ലക്ഷണാസാരത്തെ ആശ്രയിക്കേണം- (വഹിമാൻധൂ
 മാൻ എന്നതിന്നു വഹിതുള്ളതാകുന്നു ധൂമം ഫലതുവായിട്ടു എ
 ന്നതും- ധൂമവാൻവരണം എന്നുള്ളതിന്നു ധൂമം ഉള്ളതാകുന്നു
 വഹിഫലതുവായിട്ടു എന്നതും- ഭാഗ്യഗുണകർമ്മാസ്യത്വവിശി
 ഷ്ടസത്വാൻ എന്നതിന്നു=ഭവ്യമാകുന്നു ഗുണകർമ്മാസ്യത്വവിശി
 ഷ്ടസത്വം ഫലതുവായിട്ടു എന്നതുംമാകുന്നു- ഗുണകർമ്മാസ്യത്വ
 വിശിഷ്ടസത്വം=ഗുണകർമ്മാസ്യത്വ വിശിഷ്ടമായിരിക്കുന്നസ
 ത്വം- ഗുണകർമ്മാസ്യത്വവിശിഷ്ടം=ഗുണകർമ്മാസ്യത്വത്തോടു

കൂടെ ഇരിക്കുന്നത്— ഗുണകർമ്മാസൂത്രം=ഗുണകർമ്മാസൂത്രമാവൂ എന്നുള്ളത. ഗുണകർമ്മാസൂത്രം=ഗുണകർമ്മങ്ങളിൽ നിന്നുത്ഭവം— ഗുണകർമ്മങ്ങൾ=ഗുണവും കർമ്മവും— അത്യാം=അപരം— ഇതിനെ മെൽ പറഞ്ഞ അനുമാനവാക്യങ്ങളിലുള്ള പദങ്ങളുടെ അർത്ഥങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക— ഇതിന്നും പുറമെഎല്ലാവസ്തുക്കളിലും ഇരിക്കുന്നതായുള്ളതിനെ കൈവലാനായി എന്ന പറയുന്നമെന്നംസത്താപാൻജാതഃ— എന്നുള്ളതിന്നു സത്തയുള്ളതാകുന്നു— ജാതിമെതുവായിട്ട എന്നർത്ഥമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക— ഇവിടെ ഉള്ള അപ്രാപ്തിയെ കൂടെ പരിഹരിപ്പാൻ മതിയായതായ ലക്ഷണത്തെ ഇനി പറവാൻ പൊകുന്നു—

ഓ— അഥവാമെതുമന്നിഷ്ടവിരോധപ്രതിയോഗിനാസാദ്ധ്യനമെന്തൊരൈകാധികരണ്യംഗാപ്തിഭൂതതേ ||

അനന്ധം — അഥവാ— മെതുമന്നിഷ്ടവിരോധപ്രതിയോഗിനാ= സാദ്ധ്യന— മെന്തൊ— ഐകാധികരണ്യം— ഗാപ്തിഃ— ഉഭൂതതേ—

അനന്ധാത്മം— അല്ലാ എങ്കിൽ മെതു മന്നിഷ്ട വിരോധപ്രതിയോഗിയായിരിക്കുന്ന സാദ്ധ്യത്തെക്കൂടെ മെതുവിന്റെ ഐകാധികരണ്യം ഗാപ്തിയെന്ന പറകപ്പെടുന്നു—

പരിഭാഷാ — മെതുമന്നിഷ്ടവിരോധപ്രതിയോഗി=മെതു മന്നിഷ്ടവിരോധത്തിന്റെ അപ്രതിയോഗി— മെതുമന്നിഷ്ടവിരോഹം=മെതുമന്നിഷ്ടമായിരിക്കുന്ന വിരോഹം— മെതുമന്നിഷ്ടം=മെതുമാർജ്ജനിയായൊടകൂടിയത— മെതുമാൻ=മെതുവുള്ളത— (മെതുപധികരണമെന്നസാരം) നിഷ്ടാ=സ്ഥിതി- വിരോഹം= അഭാവം— അപ്രതിയോഗി=പ്രതിയോഗിഅല്ലാത്തത— ഐകാധികരണ്യം= ഐകാധികരണമാവൂ എന്നുള്ളത— ഐകാധികരണം=ഐകമായിരിക്കുന്ന അധികരണത്തൊടകൂടിയത . എകം=ഒന്ന— അധികരണം=ഇരിപ്പിടം— വചിക്കു=പറക—

സാരം— മെൽ പറഞ്ഞ ലക്ഷണത്തിന്നു ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ അപ്രാപ്തി വരുന്നതാകയാൽ മെതു സമാനാധികരണാത്മനാഭാവപ്രതിയോഗി സാദ്ധ്യസമാനാധി കരണ്യത്തെ തന്നെ പ്രാപ്തി എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക— (മെതു സാമാനാധികരണാത്മനാഭാവപ്രതിയോഗി സാദ്ധ്യസമാനാധികരണ്യം=മെതു സമാനാധി കരണാത്മനാഭാവ പ്രതിയോഗിയായിരിക്കുന്ന സാദ്ധ്യത്തൊട കൂടെയുള്ള സാമാനാധികരണ്യം— മെതുസമാനാധികരണാത്മനാഭാവപ്രതിയോഗി=മെതുസമാനാധി കര

ണമായിരിക്കുന്ന അത്യന്താഭാവത്തിന്റെ അപ്രതിയോഗി-മൊതുസമാനാധികരണം-മൊതുവിനോടസമാനാധികരണം-മൊതു=വഹ്നിമാനാകുന്നു- (ധൂമം മൊതുവായിട്ടു എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ മറ്റുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഇതു പൊലെ മറ്റൊന്നു(സമാനാധികരണം=സമാനമായിരിക്കുന്ന അധികരണത്തോടു കൂടിയത. സമാനം=തുല്യം- അപ്രതിയോഗി=പ്രതിയോഗിയല്ലാത്തത. (ഋതോന്നിന്റെ അഭാവം കൈത്തട്ടു ഭവിക്കുന്നുവെന്നു അതിന്റെ അഭാവത്തോടു കൂടി അഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായെന്നു എന്ന സർവ്വത ഓർമ്മപ്പെടു കൊൾക- സാധ്യം=വഹ്നിമാനാകുന്ന ധൂമം എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ വഹ്നിമറ്റുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഇതുപൊലെ മറ്റൊന്നു- സമാനാധികരണം-സമാനാധികരണമാവുന്നതു എന്നുള്ളത) ഇങ്ങിനെ വ്യാപ്തി സാധ്യതപക്ഷകങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങൾ- ഇപ്രകാരം വ്യാപ്തിയെ അധികരിച്ചാൽ കൈവലാനായിരായിരിക്കുന്ന മൊതുവിങ്കൽ അപ്യാപ്തി ഭവിക്കില്ല സാധ്യത വ്യാപ്തിയിൽമെന്ന മുൻ പറകപ്പെട്ട ലക്ഷണം കൈവലാനായിരായിരിക്കുന്ന മൊതുവിനെ പ്രതികാരത്തുരണ്ടാമതവകപ്പെട്ടലക്ഷണംസ്സൂരിക്കുന്നതുരണ്ടിനെ എന്നസൂചനാകവണ്ണം അറിവാൻരണ്ടിന്റെയുംഒരു ഓഷ്ഠാന്തത്തെ കാണിച്ചുപൊഴിക്കാം-അഭിയേയത്വംസാധ്യമാകുന്നപ്രമാണമെന്താകുന്ന മൊതുകൈവലാനായിരായെന്നു-കൈവലാനായി എന്നതിന്നു കൈവലമായിരിക്കുന്ന അനന്യമുള്ളതെന്നതും അനന്യം=സാധ്യത്തോടുകൂടെയുള്ള ഇരിപ്പു- കൈവലമെന്ന വിശേഷണമുണ്ടാകയാൽ സാധ്യത്തോടു കൂടെയുള്ള ഇരിപ്പു തന്നെയായിട്ടുള്ളതു എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കണം- ഇതു കൊണ്ടു സാധ്യത്തോടു കൂടാതെയുള്ള ഇരിപ്പു കൈത്തട്ടിലു- എന്നതുകൂടെ സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു- അഭിയേയം പ്രമേയത്വം എന്നുള്ള അനുമാനത്തിങ്കൽ പ്രമേയത്വം ഒരു പ്രകാരമാകുന്നു- പ്രമേയത്വം ഇവിടെയുണ്ടോ അത അഭിയേയത്വമുള്ളതെന്നു എന്നുള്ളതിന്നു സകല പദാർത്ഥങ്ങളും ഓഷ്ഠാന്തമാകുന്നു- അഭിയേയത്വമില്ലാത്തു എവിടെ ഉണ്ടോ പ്രമാണമെന്താകുമില്ല- എന്നി പ്രകാരംഅനന്യത്തിന്നു വിപരീതമായ വ്യതിരേകത്തെ പറയണമെങ്കിൽ അതിന്നു ഓഷ്ഠാന്തമില്ല- എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അഭിയേയത്വവും പ്രമാണത്വവും സർവ്വപദാർത്ഥങ്ങളിലുമുണ്ടു അഭിയേയത്വം=അഭിയേയവ്യതിരേകമെന്നുള്ളത- അഭിയേയം=അഭിധാനം ചെയ്തപ്പട്ടവാൻ യോഗ്യം- അഭിധാനംചെയ്തപ

റക പ്രമേയത്വം=പ്രമേയമാവൂ എന്നുള്ളത. പ്രമേയം-അറികപ്പെട്ടവൻയോഗ്യം - ഇങ്ങിനെ യാകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞ രണ്ട അവസ്ഥകൾ സർവ്വ സാധാരണമാകുന്നു- ഇപ്രകാരമിരിക്കുമ്പോൾ ച്യാപി എന്നത സാധ്യവദന്ത്യാവൃത്തിതാമാവൂ എന്ന പറഞ്ഞാൽ അഭിയേയമാകുന്നു പ്രമേയത്വം മെതുവായിട്ടു എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ സാധ്യവദന്ത്യായ പദാത്മത്തിന്റെ അപ്രസിദ്ധി മെതുവായിട്ട സാധ്യവദന്ത്രികൽ ഇരിക്കാത്ത എന്നുള്ള അവസ്ഥ മെതുവിന്നു ഉണ്ടു എന്നുള്ളതിനെ ഉപവാദിപ്പാൻ ഗതിയില്ല. അതുകൊണ്ടു അച്യാപിയെ പറഞ്ഞത ശരിതന്നെ രണ്ടാമത പറഞ്ഞ ലക്ഷണത്തിന്നു റം ദോഷം വരുന്നതല്ല- എന്നു കൊണ്ടെന്നാൽ മെതു സമാനാധി കരണാത്യാഭാവപ്രതി യോഗി സാധ്യസമാനാധി കരണമെന്നത- അഭിയേയം പ്രമേയത്വം എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലെ മെതുവിന്നുമുണ്ടു എങ്ങിനെ എന്നാൽ മെതു പ്രമേയത്വം മെതു സമാനാധികരണമായ അത്യാന്താഭാവം അഭിയേയത്വത്തിന്റെ അത്യാന്താഭാവ മാകയില്ല- അഭിയേയത്വം അവിടെ ഉണ്ടല്ലോ അത മെതുവായിട്ടു ഘടാഭാവം മുതലായതിനെ ഗ്രഹിക്കണം- അതിന്റെ പ്രതിയോഗി ഘടം മുതലായതാകുന്നു. അതിന്റെ അപ്രതിയായ സാധ്യം അഭിയേയത്വം അതിനൊടു കൂടെയുള്ള സാമാനാധികരണം പ്രമേയത്വത്തിന്നുണ്ടു. അതുകൊണ്ടു രണ്ടാമത്തെ ലക്ഷണത്തിന്നു കൈവലാനായിമെതുവിങ്കൽ അച്യാപിഇല്ല എന്നതും ശരിതന്നെ എന്നഗ്രഹിച്ചു കൊൾക. സത്തയുള്ളതാകുന്നജാതിമെതുവായിട്ടു എന്നതായ സത്താവാൻ ജാതഃ എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കൽ മെതുവായിട്ടുള്ളതു ജാതിമെതു സമാനാധികരണമായ അത്യാന്താഭാവം സത്തയുടെഅഭാവമാകയില്ല മെതുപധികരണങ്ങൾവ്യപ്തനായും കർമ്മവും ഇങ്ങിനെ മൂന്നുപദാത്മങ്ങൾആകുന്നു. അതുകൂടെ സത്താ എന്ന സാധ്യമിരിക്കുന്നു. സത്താ എന്ന സാധ്യമിരിക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ അഭാവം അതുകൂടെലുണ്ടാകയില്ലല്ലോ അതുമെതുവായിട്ടമെൽപ്രകാരം വെറെരാഭാവത്തെ ഗ്രഹിക്കണം എന്നാൽ അതിന്റെ പ്രതിയോഗിത്വം സത്തക്കുടവികാജ്ഞയാൽ സാധ്യംമെതു സമാനാധി കരണാത്യാന്താഭാവത്തിന്നു അപ്രതിയോഗിതന്നെ അങ്ങിനെയുള്ള സാധ്യത്തൊടു കൂടെയുള്ള സമാനാധികരണം ഭവ്യഗുണകർമ്മങ്ങളിൽ ജാതിയാകുന്നമെതുവിന്നു ഉള്ളതുതന്നെ അതുമെതുവായിട്ടു അ

വിടെയും അദ്ധ്യാപിയില്ലെന്നറിക. വഹ്നിമാൻ ധൂമ്നത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിലും മെൽപ്രകാരം ലക്ഷണസംഗതി ഉണ്ടെന്നതിനെ പരീക്ഷിച്ച അറിഞ്ഞുകൊൾക. വഹ്നി ഉള്ളതാകുന്നു ധൂമ്നമൊതുവായിട്ടു എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെപ്പോലെയായ വഹ്നിമാൻ ധൂമ്നമാൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ മൊത്പാധികരണങ്ങളായ പമ്പു താലികളിലുള്ള അഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ അതാത വഹ്നിക്കു ഭവിക്കും. മൊത്പാധികരണം പമ്പുതാലികൾ എന്നതിൽ അവിടെ ഒരു വഹ്നിയിരുന്നാലും മൊത്പാധി വഹ്നി അവിടെ ഇരിക്കാത്തതായാലും അതിന്റെ അഭാവവും വഹ്നിയായതായാലും വഹ്നിയായതിന്നു പ്രതിയോഗി വഹ്നിയാകയാലും ആകുന്നു മെൽപ്രകാരം പറഞ്ഞതെന്നറിക. സമാനാധികരണങ്ങളായിരിക്കുന്ന വഹ്നിധൂമ്നങ്ങൾക്കു തന്നെയാകുന്നു ധ്യാപി എന്ന പറഞ്ഞാലും അതാത വഹ്നിയുടെ ഉഭയാഭാവത്തെ പിടിച്ചു അദ്ധ്യാപിയെ പറയാം. ഇങ്ങിനെയാകുന്നു നന്നെണ്ടെന്നു കിലും രണ്ടാകട്ടെ ഇല്ല എന്നറിഞ്ഞു പറഞ്ഞു വരുമാറുണ്ട്. അതൊതുവായിട്ടു വഹ്നി ഉണ്ടെന്നു കിലും വഹ്നിയില്ലെന്നു കണ്ടു വന്നു കണ്ടു സമുദായം അതിങ്കലില്ലാത്തതായാ വഹ്നിക്കു ഭവിക്കാത്തതായാ ഉണ്ടെന്നു വഹ്നി ഉള്ള സമുദായത്തിങ്കലും പറയാം. വഹ്നിക്കു ഭവിക്കാത്തതായാ വഹ്നിയുടെ പ്രകാരം പ്രതിയോഗിയാകുന്നുവോ അപ്രകാരം വഹ്നിയുടെ പ്രതിയോഗിയാകുന്നു. അതു മൊതുവായിട്ടു മൊതു സമാനാധികരണമായിരിക്കുന്ന അത്രയ്ക്കു ഭവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിത്വം സാധ്യത്തിന്നും വന്നു കൂടി. ഇങ്ങിനെയാകുന്നു അദ്ധ്യാപിയെ പറയാനുള്ള വഴി ഇപ്രകാരം ഗുണവാസനാകുന്നു ദൃശ്യത്വമൊതുവായിട്ടു എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെപ്പോലെയായ വഹ്നിമാൻ ദൃശ്യത്വം എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലും ദൃശ്യത്വമാകുന്ന മൊതുവിങ്കൽ അദ്ധ്യാപിയെ പറയാം. ഇങ്ങിനെയാകുന്നു മുറത്തിലിട്ട അരികൊഴിക്കുമ്പോൾ കൂത്തിൽ അരിതാഴെ വീഴും അപ്പോൾ താഴെ വീണുപോയ അരിയുടെ അഭാവം മുറത്തിൽ ഉണ്ടാകും ആ അഭാവത്തെ അരിയുടെ അഭാവം എന്നുള്ള വാക്കുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കാം. അരിയുടെ അഭാവത്തിന്നു പ്രതിയോഗി അരിയാകുന്നു. മുറത്തിലുള്ളതും അരിതന്നെ ഇങ്ങിനെ താഴെ വീണ അരിയുടെ അഭാവം ഉണ്ടായിരുന്നാൽ അതിന്റെ പ്രതിയോഗിത്വം മുറത്തിലുള്ള അരിക്കു പറയാം. ഇപ്രകാരം ഗുണാധികരണമായ ദൃശ്യത്തിങ്കൽ ചില ഗുണങ്ങളുടെ അഭാവവും വരുന്നതാകയാൽ ഉള്ള ഗുണങ്ങൾക്കു ഇല്ലാത്ത ഗുണ

സമുദ്രത്തെ അഭാവത്തെപ്പിടിച്ചും ഉന്നാഭാവപ്രതിയോഗിതാ
 ത്തെ ഉപാധികാരം ഗുണാഭാവം മൊത്പധികരണത്തിങ്കലുള്ളതാ
 കുന്നു. അതിന്റെപ്രതിയോഗിതാം ഗുണമാകുന്നസാധ്യതാവിന്നു
 എന്നാൽവന്നുട്ടുകയുംചെയ്യും. ഇപ്രകാരമാകുന്നു അതിങ്കൽഅ
 വ്യാപ്തിയെപറയാനുള്ളവഴി. ഇങ്ങിനെ ചിലസ്ഥലങ്ങളിൽ ര
 ങ്ഗഭാവത്തെലക്ഷണത്തിന്നു വരുന്നതായദോഷത്തെ പരിഹരി
 ക്കാനാജ്ഞാണ്ടമെതുസമാനാധികരണാത്യാഭാവ പ്രതിയോഗി
 താതാനവചക്രദകസാധ്യതാവച്ഛേദകാവച്ഛിന്ന സാധ്യസാമാ
 നാധികരണം വ്യാപ്തിഃ എന്നുപറയുകയുംചെയ്യണം. (മെതുസാ
 മാനാധികരണാത്യാഭാവ പ്രതിയോഗിതാനവച്ഛേദകസാധ്യ
 താവകച്ഛേദകാവച്ഛിന്നസാമാനാധികരണംമെതുസമാനാധി
 കരണാത്യാഭാവപ്രതിയോഗിതാനവച്ഛേദകസാധ്യതാവച്ഛേ
 ദകാവച്ഛിന്നത്തൊടുകൂടിയുള്ള സമാനാധികരണം- മെതുസ
 മാനാധികരണാത്യാഭാവപ്രതിയോഗിതാനവച്ഛേദകസാധ്യ
 താവകച്ഛേദകാവച്ഛിന്നം= മെതുസമാനാധികരണമായിരി
 കുന്ന അത്യാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിതയുടെഅനവച്ഛേ
 ദകമായിരിക്കുന്ന സാധ്യതാവകച്ഛേദകത്താൽ അപച്ഛിന്നം
 മെതു സമാനാധികരണം= മെത്പധികരണത്തിങ്കൽഇരിക്കുന്ന
 ത- മെത്പധികരണം=മെതുവിന്റെ അധികരണം- മെതു=
 പൃഥ്വീമുതലായത- അധികരണം=ഇരിപ്പിടം-പ്രതിയോഗിതം=
 പ്രതിയോഗിതാവ്യ എന്നുള്ളത- അനവച്ഛേദകം=അവച്ഛേദ
 കമല്ലാത്തത- അപച്ഛേദകം=നിയമകയമം- പ്രതിയോഗി
 താ ഉള്ളതെ ഇരിക്കുന്നതായിയും പ്രതിയോഗിതജല്ലാത്തതെ
 തെ ഇരിക്കാത്തതായിയും ഉള്ളയമ്മെന്നസാരം- സാധ്യതാ
 വച്ഛേദകം=സാധ്യതയുടെ അവച്ഛേദകം- സാധ്യതാ=സാ
 ധ്യമാവ്യ എന്നുള്ളത- സാധ്യം=വഹ്നിമുതലായത- അവച്ഛേ
 ദകപദാർത്ഥത്തെമെൽപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. മറ്റുള്ളസ്ഥ
 ലങ്ങളിലും ഇപ്രകാരംതന്നെ എന്നുധരിക്കുകയും ഓർമ്മവെച്ചു
 കൊൾകയുംചെയ്യണം. അപച്ഛിന്നം=അവച്ഛേദിക്കപ്പെട്ടത- അ
 വച്ഛേദികം=നിയമികം- മെൽപ്രകാരമുള്ള സാധ്യതാവകച്ഛേദ
 യമ്മത്തൊടുകൂടിയത എന്നസാരം- ഇപ്രകാരം അപച്ഛിന്ന
 പദാർത്ഥത്തെമറ്റുള്ളസ്ഥലങ്ങളിലും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.സാമാനാ
 ധികരണം=സമാനാധികരണമാവൂ എന്നുള്ളത ദൈവത്തോടുകൂ
 ളിച്ചുള്ള ഇരിപ്പെന്നസാരം- ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും
 ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഇങ്ങിനെ സമാനാധികരണാകുന്നുവ്യാ

എപ്പിഎന്നപറകപ്പെടുന്നത-) ഇങ്ങിനെമെൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കേണം- ഇതുകൊണ്ടമെൽപറഞ്ഞവയൊക്കെ പരിഹരിച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്ങിനെ എന്നാൽ വഹ്നിമാൻ യുമാൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ മെത്വധികരണത്തിങ്കൽ ഉള്ള അഭാവം മെത്വധികരണം പറ്റുതമാകുമ്പോൾ മഹാനസത്തിങ്കലുള്ള വഹ്നിയുടെ അഭാവമാകുന്നു. അതിന്റെ പ്രതിയോഗിതാമഹാനസത്തിങ്കലുള്ള വഹ്നിയെങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു- അതിന്റെ അവശ്യഭവം മഹാനസീയവഹ്നിത്വമാകുന്നു. മഹാനസീയവഹ്നിത്വമെന്നത= മഹാനസീയവഹ്നിയിങ്കൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്ന ഒരു യജമാനം- മഹാനസീയവഹ്നി എന്നതിനാൽ മഹാനസീയമായിരിക്കുന്ന വഹ്നിയെന്നും മഹാനസീയമെന്നതിന്നു മഹാനസത്തെ സംബന്ധിച്ചതെന്നും മഹാനസമെന്നതിന്നു പാകസ്ഥലമെന്നും അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- മഹാനസീയവഹ്നിത്വമെന്ന യജമാനസീയവഹ്നിയിങ്കൽ മാത്രം ഇരിക്കുന്നതായാൽ സകലവഹ്നിസാധാരണമായ വഹ്നിത്വം മഹാനസീയവഹ്നിത്വം പ്രാപ്തമായാൽ മെതുസമാനാധികരണാത്യാഭാവപ്രതിയോഗിതയുടെ അവശ്യഭവമാകുന്നു അങ്ങിനെയുള്ള വഹ്നിത്വത്തന്നെ മെൽപറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കൽ സാധ്യതാവശ്യഭവമായാലും അതിനാൽ അവശ്യമായ വഹ്നിയോടു കൂടെ ദൈവത്തുള്ള ഇരിപ്പു പൂർത്തിയാക്കുകയും യുമാന്തിങ്കൽ അപ്പൊഴി ഭവിക്കില്ല എന്നും ഇപ്രകാരം തന്നെ; ഇന്നുവാൻ ഭവ്യത്വം എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലുമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- മെതുസമാനാധികരണമെന്നതിന്നു മെത്വധികരണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നത എന്നുള്ള അർത്ഥം പറയപ്പെട്ടു അവിടെ മെത്വധികരണം എന്ന പദത്തിന്നു യഥാർത്ഥമായ അർത്ഥം മെതുവിന്റെ അധികരണമെന്നതെന്നു ആകുന്നു എങ്കിലും മെതുതാവശ്യഭവവിശിഷ്ടാധികരണം എന്നുള്ള അർത്ഥമെന്നതിന്നു ആവശ്യമായ ഉണ്ടാകയാൽ മെതുപദം മെതുതാവകപ്പെട്ടവിശിഷ്ടതയെ പറയുന്നതാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- മെതുതാവകപ്പെട്ടവിശിഷ്ടാധികരണം= മെതുതാവകപ്പെട്ടവിശിഷ്ടത്തിന്റെ അധികരണം മെതുതാവകപ്പെട്ടവിശിഷ്ടം= മെതുതാവകപ്പെട്ടതും കൊണ്ടവിശിഷ്ടം മെതുതാവകപ്പെട്ടതും= മെതുതയുടെ അവശ്യഭവമായ യജമാനവിശിഷ്ടം= വിശേഷത്തോടു കൂടിയത- മെതുതാവകപ്പെട്ടവിശിഷ്ടാധികരണത്തെ ഗ്രഹിക്കാതെ മെതുവിന്റെ അധികരണം എന്നുള്ള

യഥാശ്രുതാത്മത്തെതന്നെ ഗ്രഹിച്ചാൽഭ്യേം ഗുണകർമ്മാന്യവി
ശിഷ്ടസുതാൽ എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കൽ അദ്ധ്യാപിഭവികൾ
മെൽപറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഭാഗ്യതാം സാദ്ധ്യമാകുന്നു. ഗുണ
കർമ്മാന്യതാവിശിഷ്ടസുതാം മെതുവാകുന്നു. ഗുണകർമ്മാന്യതാ
വിശിഷ്ടസുതാമെന്നതിന്നു ഗുണകർമ്മങ്ങളിൽനിന്നു വെറൊരൊ
വു എന്നുള്ള അവസ്ഥയെപ്പറ്റിയുടെ ഇരിക്കുന്നസത്താ എന്ന
അർത്ഥമാകുന്നു. ഗുണകർമ്മങ്ങളിൽ നിന്നുവെറൊരൊവു എന്നുള്ള
അവസ്ഥയും സത്തയെപ്പറ്റിയുടെ ഭവ്യത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു. അതു
കൊണ്ടു ഗുണകർമ്മാന്യവിശിഷ്ടസത്താ എവിടെവിലകുന്നുവോ
അവിടെഭവ്യതാമുണ്ടു എന്നുള്ളവ്യാപ്തിഗ്രഹണം മെതുവായിട്ടാ
കുന്നു. ഭാഗ്യഗുണകർമ്മാന്യതാവിശിഷ്ടസുതാൽ എന്നുള്ളഅനു
മാനത്തിന്റെ പുറച്ചാടസത്താഎന്ന ജാതികാ ഭവ്യവുംഗുണ
വുക്കർമ്മവും ഇങ്ങിനെമൂന്നു അധികരണങ്ങളുണ്ടാകയാൽ ഒന്നി
ങ്കൽ സത്താ എന്നജാതിഭവിക്കുന്നു എന്നതുകൊണ്ടു എങ്കിലതു
ഭവ്യമാകുന്നുഎന്ന അനുമാിച്ചുകൂടാ. ഭവ്യമല്ലാതെയുള്ള ഗുണത്തി
ങ്കലും കർമ്മത്തിലും സത്താഎന്നജാതി ഉണ്ടെല്ലൊ. അതമെ
തുവായിട്ടു ഗുണകർമ്മാന്യതാവിശിഷ്ടസത്തയെതന്നെ മെതു
വാക്കിപറയെണം. ഗുണകർമ്മങ്ങളിൽനിന്നു വെറൊരൊവസ്തു
വാവു എന്നുള്ളഅവസ്ഥ ഗുണകർമ്മങ്ങളിൽ ഇരിക്കയില്ല. ഭ
വ്യത്തിങ്കൽപ്രാതംഇരിക്കും അങ്ങിനെയുള്ളമെൽപറഞ്ഞ അവ
സ്ഥയൊടു കൂടെയുള്ളസത്തയും ഭവ്യത്തിങ്കൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നു.
ഇപ്രകാരമാകുന്നു അനുമാനപ്രയൊക്താവിന്റെയക്ഷിപ്തമുണ്ടാകിലും
ശുദ്ധസത്തയുടെ അധികരണങ്ങളായ ഗുണാദികളിൽഉള്ള ഭവ്യ
താഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിത്വം ഭാഗ്യതാത്തിങ്കൽ വരുന്ന
താകയാലും വിശിഷ്ടശുദ്ധസ്വരൂപം ഐക്യമുണ്ടാകയാൽ ശുദ്ധ
സത്താധികരണങ്ങളായ ഗുണകർമ്മങ്ങൾക്കും മെതാധികരണ
താമുണ്ടു എന്നുപറവാൻ വഴിയുള്ളതായാലും ഭാഗ്യതാത്തിങ്കൽ
അദ്ധ്യാപിഭവികൾ- മെതുതാവകമൊദക വിശേഷാന്നധികര
ണമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെഗ്രഹിച്ചാൽ വിശിഷ്ട ശുദ്ധസ്വരൂപം
ഐക്യമുണ്ടായാലും മെതുതാവകമൊദകമായ ഗുണകർമ്മാന്യതാ
വിശിഷ്ടതാമാകുന്നധർമ്മം കൊണ്ടുള്ളവിശേഷം ഭവ്യത്തിങ്കലി
രിക്കുന്ന സത്തക്കു എന്നപൊലെ ഗുണകർമ്മങ്ങളിൽഇരിക്ക
ുന്നസത്തക്കുഭവിക്കാത്തതാൽ മെതാധികരണപദംകൊണ്ടു ഭ
വ്യത്തെതന്നെഗ്രഹിക്കണമെന്നുവരും എന്നാൽ മെൽപറഞ്ഞ
അദ്ധ്യാപിക്കുള്ളപഴുത അടയുന്നതാകുന്നു- മെതുവിന്റെ അ

ധികരണമാകുന്നതു മെതുതാവകമൊദകസംബന്ധം കൊണ്ടുതന്നെവെണം. അതുവെണ്ടാഎങ്കിൽവെണിമാൻപൂമാൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ മെതുവായിരിക്കുന്നധൂമംസമവായസംബന്ധന ധൂമാവയവങ്ങളിൽ ഇരിക്കുവാലും അവിടെ വെണിഇല്ലായ്കയാലും മെതുധികരണത്തിങ്കലുള്ള അഭാവത്തിന്റെപ്രതിയോഗിയായവുഎന്നുള്ള അവസ്ഥവെണിക്കുതന്നെ വരുന്നതാകയാൽ അയാപ്തിഭവികും. അതുതാലാവപദംകാണും വല്ലതെ അത്യാവകാശത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽപൊരാ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന അഭാവംപ്രതിയോഗിരൂപധികരണമായിരിക്കെണം— പ്രതിയോഗിരൂപധികരണമെന്നതിന്നു പ്രതിയോഗിക വിരുദ്ധമായ അധികരണത്തെപ്പോലെയെന്നെ അർത്ഥമാകുന്നു) അതു മെതുവായിട്ടു കപിസായോഗീ എന്നു ചേർക്കുന്നതാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ എന്തെങ്കിലുംചെയ്യുന്ന മെതുവായിട്ടു അയാപ്തിഭവികുന്നതിന്നു കപിസം യോഗീഎന്തെ ചേർക്കുന്നതാൽ എന്നുള്ളതിന്നു കപിസായോഗിയെന്നു എന്തെങ്കിലും മെതുവായിട്ടു എന്നുതന്നെ. കപിസം യോഗീ=കപിസം യോഗം ഉള്ളത— കപിസായോഗം= വാനസം യോഗം എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുന്നതാൽ എന്തെങ്കിലുംചെയ്യുന്നതാൽ അവസ്ഥം എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുന്നതാൽ ഇങ്ങിനെ മെതു പറഞ്ഞ അനുമാനവാക്യത്തിങ്കലുള്ള വെണ്ടുകളുടെ അർത്ഥം— ഇവിടെ അയാപ്തിയെ പറയാം— ഒരു വൃക്ഷത്തിന്റെ അഗ്രത്തിങ്കൽ കപിസായോഗം ഉള്ളപ്പോൾതന്നെ മദ്ധ്യമൂലങ്ങളായ അന്യപ്രദേശങ്ങളിൽ കപിസം യോഗത്തിന്റെ അഭാവവും ഇരിക്കും. വൃക്ഷതാലം എന്നുള്ള മെതു മൂലമദ്ധ്യഗ്രഹങ്ങളിൽ സാധാരണമായി ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു. അതു മെതുവായിട്ടു മെതുധികരണത്തിങ്കലുള്ള അഭാവം കപിസം യോഗാഭാവം തന്നെ എന്നു പറയാം— എന്നാൽ അയാപ്തിക്കു സംഗതി വരുമെല്ലോ— ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന അഭാവം പ്രതിയോഗി രൂപധികരണമായിരിക്കെണമെന്നു വരുമ്പോൾ കപിസം യോഗാ ഭാവത്തെ ഗ്രഹിക്കു എന്നത സംഭവിക്കില്ല. കപിസം യോഗാ ഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായ കപിസം യോഗവും കപിസം യോഗാ ഭാവത്തിന്റെ അധികരണമായ വൃക്ഷത്തിങ്കലിരിക്കുകയാൽ കപിസം യോഗാഭാവം പ്രതിയോഗി രൂപധികരണമല്ല. അതുകൊണ്ടു അതിനെ ഗ്രഹിച്ചാൽ വഴി ഇല്ലല്ലോ— വേറെ ഒരു അഭാവത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ ലക്ഷണ സംഗതി ഭവിക്കുന്നതല്ലാതെ അതിയാപ്തിക്കു അർത്ഥസംബന്ധമില്ല.

അതു ഫലമായിട്ട് മെൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരമുള്ള അഭാവത്തെ തന്നെ ഗ്രാമിക്കുണമെന്നുക- പ്രതിയോഗിയുധീകരണ മാ യിരിക്കുന്ന പലവത്തെന്നെ ഗ്രാമിക്കുണമെങ്കിൽ അ ഭാവത്തിന്ന വിശേഷണമായിട്ട് പ്രതിയോഗി വ്യധീകരണ പദത്തെ കൂടെ അഭാവ വിശേഷണമാക്കി ഫലതു ഫലമെന്നെ പൊതു കരണത്യാദി മെൽപറഞ്ഞ വാച്യത്തിന്റെ ആദി യിൽ ചെക്കണം അങ്ങിനെ മെൽപറയും പ്രതിയോഗിയു ധി കരണപദത്തിന്റെ അർത്ഥമെന്നാകുന്നു എന്ന ഒരു നിഷ്ക ഷ്ഠത്തെ ചെയ്യുന്നതു യുക്തമാകുന്നു- പ്രതിയോഗിയുടെ അധി കരണ മല്ലാത്തതിനാൽ ഇരിക്കുന്നമെന്ന അതിന്റെ അർത്ഥമാ യാൽ കപിസംയോഗി എന്തെങ്കിലുംതരം എന്നുള്ളതുള്ളതല്ല അ വ്യാപ്തി അപ്രകാരം തന്നെ ഇരിക്കും എങ്ങിനെ എന്നാൽ പ്ര തിയോഗിയായിരിക്കുന്ന കപി സംയോഗം ഗുണാദികളിൽ ഇരിക്കാത്തതാകയാൽ ഗുണം മുതലായ വസ്തുക്കൾ പ്രതിയോ ഗ്യനധി കരണങ്ങളാകുന്നു അവിടെയുള്ള കപിസംയോഗാഭാവം തന്നെ വൃക്ഷത്തിന്റെ മൂല പ്രദേശത്തിങ്കലും ഭവിക്കുന്നു- അധികരണഭേദം ഫലമായിട്ട് അഭാവഭേദമില്ലെല്ലോ ഇങ്ങി നെ യാകയാൽ പ്രതിയോഗ്യനധി കരണ വൃത്തിയായ അ ഭാവമെന്നത കപിസംയോഗാഭാവവുമായ- കപിസംയോഗാ ഭാവത്തിന്റെ അപ്രതിയോഗിത്വം കപിസംയോഗ രൂപ സാധ്യത്തിങ്കൽ വരുന്നതല്ലെല്ലോ അത ഫലമായിട്ട് മ ണ്ഡലം ഉള്ള അപ്യാപ്തി ഇല്ലാത്ത ഉള്ളതു തന്നെ- ഇനി പ്രതി യോഗ്യധി കരണത്തിനാൽ ഇരിക്കാത്തതെന്നുള്ള അർത്ഥ ത്തെ ഗ്രാമിച്ചാൽ സംയോഗിസത്വം എന്നുള്ളസ്ഥലത്തി ന്കൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കും- ഏങ്ങിനെ എന്നാൽ സത്താ എ ന്ന ജാതിയുടെ അധികരണമായ സത്താ എന്ന ജാതിയാക ന്ന ഫലമായിന്റെ അധികരണമായ ഗുണത്തിനാൽ യാ തൊരു സംയോഗാഭാവം ഭവിക്കുന്നുവോ അത് അതിന്റെ പ്ര തിയോഗിത്വം സംയോഗാഭവിയുടെ അധികരണമായ വൃക്ഷത്തി ന്കലിരിക്കുവാൻ പ്രതിയോഗ്യധി കരണത്തിനാൽ ഇരിക്കാ തത്തല്ല- അങ്ങിനെയുള്ള അഭാവത്തെ ഗ്രാമിച്ചു കൂടാത്തതും മറ്റുള്ള അഭാവത്തെ ഗ്രാമിച്ചാൽ പ്രതിയോഗ്യം ലക്ഷണം ചെ ല്ലതാകയാലും അപ്യാപ്തിയെ പറയാം- ഇങ്ങിനെയൊക്കുന്നു- ഇങ്ങിനെ രണ്ടു വിധ മല്ലാതെ പ്രതിയോഗി വ്യധീകരണ പദ ത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രാമിച്ചാൽ വഴിയും ഇല്ല- ഇങ്ങിനെ ശം

കിടന്നവർ ഗ്രഹിച്ചാനാഞ്ഞോണ്ട അഭാവം പ്രതിയോഗി വ്യ
ധികരണമായിരിക്കണം എന്ന പറഞ്ഞതിന്റെ ആശയത്തെ
പറയാം- പ്രതിയോഗിയുടെ അധികരണമല്ലാത്തതിനാൽ ഇ
രിക്കണമെന്നു തന്നെ അതിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു- അപ്രകാര
മുള്ള ഇരിപ്പു മൊതുവിന്റെ അധികരണത്തിനാൽ ആയിരിക്കെ
ണമെന്നു കൂടെ ഉള്ളിലുണ്ട്- യാതൊരു അഭാവത്തെ അഭാവപ
രം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കുന്നുവോ ആ അഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോ
ഗിക്കു മൊതധികരണം തന്നെ ഇരിപ്പിട മാവരുത എന്ന സാ
രം പ്രതിയോഗിക്കു അധികരണമായി ഭവിക്കരുത എന്നുള്ളതി
ന്നും പ്രതിയോഗിതാവപ്പെട്ടുകൊടുക്കുന്നതിന്നു അധികര
ണമായി ഭവിക്കരുത എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കണം-(പ്ര
തിയോഗിതാവപ്പെട്ടുകൊടുക്കുന്നതിന്നും=പ്രതിയോഗിതാവപ്പെട്ടുകൊ
ടുക്കാൽ അപ്രകാരം) അത മൊതുവായിട്ടു വിശിഷ്ടസത്താവാൻ
ജാതഃ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിനാൽ അപ്രാപ്തി ഭവിക്കുന്നില്ല-വി
ശിഷ്ടസത്താ എന്നത സാധ്യമാകുമ്പോൾ ജാതി എന്ന പദാ
ർത്ഥം സദ്ധതുവാകുന്നു- (സദ്ധതു=നല്ലമൊതു) അതിങ്കൽ അ
പ്രാപ്തി വരുന്നത ദോഷം തന്നെ-അപ്രാപ്തി വന്നത എങ്ങി
നെ എന്ന പറയാം- മെൽ പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കൽ മൊതുവാ
യ ജാതിയുടെ അധികരണമാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥാ ഗുണം
മുതലായതുകളിൽ ഉണ്ടു- അധിടെ വിശിഷ്ട സത്തയുടെ അഭാ
വത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായ സത്തയുണ്ടു- അത മൊതുവാ
യിട്ടു അപ്രാപ്തി ഭവിക്കുമെന്നറിക- വിശിഷ്ടസത്താവാൻ ജാ
തഃ എന്നുള്ളതിന്നു വിശിഷ്ടസത്തയുള്ളതാകുന്നു ജാതി മൊ
തുവായിട്ടു എന്നർത്ഥമാകുന്നു വിശിഷ്ട സത്താ എന്നത ഗുണക
മാന്യത്വ വിശിഷ്ട സത്തയാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾ
ക- ഇങ്ങിനെ വരുന്ന അപ്രാപ്തിയും പ്രതിയോഗിതാവപ്പെട്ടു
കൊടുക്കുന്നതിന്നു അധികരണമായി ഭവിക്കരുത- എന്നുള്ള
അർത്ഥം ഗ്രഹണത്തിങ്കൽ നശിച്ചുപോകും- വിശിഷ്ടസത്താഭാ
വത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായ സത്താ വിശിഷ്ടസത്താത്വമെ
ന്നുള്ള പ്രതിയോഗിതാവപ്പെട്ടുകൊടുക്കുവാനാൽ കൂടെ ഗുണം
മുതലായതിൽ ജാതം എന്നില്ല എല്ലാം- അത മൊതുവായിട്ടു വി
ശിഷ്ട സത്താഭാവം ഗുണാദികളിൽ ഇരുന്നാലും പ്രതിയോ
ഗ്യധികരണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതാകയില്ല എന്ന ഗ്രഹിച്ചു
കൊൾക- ഇത്ര എല്ലാം പറഞ്ഞതിനെ കൊണ്ടും മതിയായില്ല-
സാധ്യതാവകമെങ്കിലും സംബന്ധന പ്രതിയോഗിയുടെ അധിക

രണമായി ഭവിക്കരുത എന്നാകുന്നു പ്രതിയോഗ്യ നധികരണ
മെന്ന പദത്തിന്റെ താല്പര്യം- എന്നും കൂടെ ഗ്രഹിക്കേണം-
അത മെതുവായിട്ട ജ്ഞാനവാൻ സത്യാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തി-
ങ്കൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കുന്നില്ല ജ്ഞാനവാൻ സത്യാൽ എന്ന
ള്ളതിന്ന ജ്ഞാനവാനാകുന്നു സത്യാം മെതുവായിട്ട എന്നതും
മാകുന്നു- സത്യാമെന്നത സത്തതന്നെ ഞ്ഞ മെതു സഭ്യതുവാ-
യി പരമണമെങ്കിൽ സത്തയുള്ളടത്തൊക്കെയും ജ്ഞാനമുണ്ടാ-
യിരിക്കേണം- മെൽ പഠത്ത അനുമാനംകൊണ്ട സാധ്യമാ-
യിട്ടുള്ളത സമവായ സംബന്ധത്തെപ്പട്ട കൂടെയുള്ള ജ്ഞാനമാക-
ുന്നു- അത സത്ത ഇരിക്കുന്നടത്തൊക്കെ ഇരിക്കുന്നില്ല സ-
ത്താ എന്നത ഘടത്തിങ്കൽ ഉണ്ട അവിടെ സമവായ സംബ-
ന്ധന ജ്ഞാനമില്ലെല്ലൊ- അതമെതുവായിട്ട മെൽ പഠത്തഅ-
നുമാനം ദൃഷ്ട്യ മെതുവായിട്ടുള്ളതാകുന്നു ദൃഷ്ട്യ മെതുവിങ്കൽ ല-
ക്ഷണം ചെന്നത എഴുതിനെയെന്നാൽ അവിടെ ലക്ഷണംചെ-
ല്ലാതെ ഇരിക്കേണമെങ്കിൽ അഭാവപദം കൊണ്ട ജ്ഞാനാഭാവ-
ത്തെ ഗ്രഹിക്കാമെന്നു വരേണം- സാധ്യതാവകമൊദസംബ-
ന്ധത്തെ മെൽ പ്രകാരം ലക്ഷണത്തിൽ വിവെചിപ്പിക്കാതെ
അന്നാൽ അതു വരുന്നതല്ല- സത്താധികരണമായ ഘടാദിയിലു-
ള്ള അഭാവം ജ്ഞാനാഭാവം തന്നെ എന്ന പഠത്ത കൂടാ ജ്ഞാ-
നാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായ ജ്ഞാനം വിഷയതാ സം-
ബന്ധന ഘടത്തിങ്കലുണ്ടാകയാൽ ഘടം പ്രതിയോഗ്യധികര-
ണമായി അത മെതുവായിട്ട വെറെ ഒരു അഭാവത്തെ ഗ്രഹി-
ക്കേണം- എന്നാൽ ലക്ഷണ സാഗതി വരുന്നതാകയാൽ അതി-
വ്യാപ്തിവരുമെന്ന ശരതിതന്നെന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- സാധ്യ-
താവകമൊദകസംബന്ധത്തെ മെൽ പ്രകാരം നിവെചിപ്പിച്ചാ-
ൽ വിഷയതാ സംബന്ധന ജ്ഞാനാഭാവതാധികരണമായ ഘടം
മുതലായതിൽ ഇവന്നാലും സാധ്യതാവകമൊദകസംബന്ധമായ സാ-
മവായം കൊണ്ട ജ്ഞാനത്തിന്ന അധികരണമല്ലായ്ക്കാൽ അഭാ-
വപദംകൊണ്ട ജ്ഞാനാഭാവമെന്ന ഗ്രഹിക്കാം- എന്നാൽ അതിവ്യാ-
പ്തിഭവിക്കുമില്ല- ഇപ്രകാരം വഹിമാൻ പൂമാൻ എന്നുള്ള സ്ഥ-
ലത്തിങ്കൽ പൂമാധികരണമായ പാകസ്ഥലം മുതലായതുകളിൽ
സമവായ സംബന്ധന വഹി ഇരിക്കാത്തതൊക്കെയുള്ള അപ്രാ-
പ്തിയിലും- ഐക്യവും പ്രതിയോഗിതാവകമൊദ കാവഹിന-
ത്തിന്റെ അധികരണമല്ലാതെ ഇരിക്കേണം- മെതാധികരണ-
മെന്ന പഠത്ത, തന്ന അർത്ഥം- പ്രതിയോഗിതാവകമൊദകാവ

മറിനായ എന്തെങ്കിലുമൊന്നു മൊത്പധികരണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുത എന്നൊ- പ്രതിയോഗിതാവമൊദകാവമറിന മായിട്ടുള്ളതെന്നും മൊത്പധികരണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുത എന്നൊ- പ്രതിയോഗിതാവമൊദകമായിരിക്കുന്ന ഒന്നിനാൽ അവമറിനായട്ടുള്ളതു മൊത്പധികരണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുത എന്നൊ ആദ്യപക്ഷത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ കപിസായോഗീ എതദ്വക്ഷതാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ അപ്യാപ്തി ഭവിക്കും- എന്നാൽ കപിസംയോഗാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിതാവമൊദകാവമറിനമെന്നതുകൊണ്ടു വ്യക്ഷത്വവിധിരിക്കാത്തതായൊരു കപിസംയോഗത്തെ ഗ്രഹിക്കാം- അതിന്റെ അധികരണം വ്യക്ഷമല്ല ഇങ്ങിനെ ആകുന്നു- ദിതീയപക്ഷത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ പ്രതിയോഗി വ്യധികരണമായ അഭാവത്തിന്റെ അപ്രസിദ്ധി മൊത്തായിട്ടു അസംഭവമെന്ന ലക്ഷണ ദോഷം ഭവിക്കും- മെൽപറഞ്ഞ പ്രകാരമുള്ള അഭാവ പ്രസിദ്ധി ഭവിക്കുന്നതിന്റെ കാരണത്തെ പറയാം- എല്ലാ അഭാവത്തിന്നും പൂർവ്വക്ഷണവൃത്തിയായ തന്റെ അഭാവമാകുന്ന സ്വരൂപത്തോടു കൂടിയ പ്രതിയോഗിയൊടുകൂടി ഉള്ള വരിപ്പുണ്ട്- ഇതുകാരണമാകുന്നു- ഒന്നിനെ ദൃഷ്ടാന്തമാക്കിപ്പറയാം- ഘടാഭാവമെന്നൊരഭാവം ആയതു ഇപ്പോൾ ഉള്ളതു തന്നെ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- ഇപ്പോൾ ഉള്ള ഘടാഭാവം െരം ക്ഷണത്തിന്റെ പൂർവ്വക്ഷണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുക എന്നുള്ള ഒരു വിശേഷത്തോടു കൂടി ഇപ്പോൾ ഇല്ല- പൂർവ്വക്ഷണത്തിങ്കൽ ഉണ്ടായിരുന്നു അതു മൊത്തമായിട്ടു ഇപ്പോൾ ഉള്ളതു പൂർവ്വക്ഷണവൃത്തിയായ ഘടാഭാവത്തിന്റെ അഭാവമാകുന്നു- ഘടാഭാവത്തിന്റെ അഭാവമെന്നതു ഘടസംരൂപമാകുന്നു- ഘടാഭാവത്തിന്നു ഘടം പ്രതിയോഗിയുമാകുന്നു മെൽപറഞ്ഞതു സകലാഭാവങ്ങൾക്കും സാധാരണമായിട്ടുള്ളതാകയാൽ പ്രതിയോഗി വ്യധികരണമായ അഭാവം ദൃഷ്ടമേതെന്നെ- ഇവിടെ വരണിമാൻ ഗുണൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ പൂർവ്വക്ഷണവൃത്തിയായ വഹിയുടെ അഭാവത്തിന്റെ അഭാവമാകുന്ന വഹ്യഭാവപ്രതിയോഗി പർവ്വതാദികളിൽ ഇരിക്കുന്നു എങ്കിലും സാധ്യതാവമൊദക സംബന്ധമായ സംയോഗത്തോടു കൂടിയതല്ലല്ലാ അതു മൊത്തമായിട്ടു പർവ്വതാദികൾ അതിന്റെ അധികരണമല്ലെന്നു പറവാൻ വഴിയുള്ളപ്പോൾ പ്രതിയോഗി വ്യധികരണമായ അഭാവത്തിന്റെ അപ്രസിദ്ധിയെ പറഞ്ഞത എങ്ങിനെ എന്നു ചൊരിക്കുന്നുവൊ എന്നാൽ അതിന്റെ സംഗ

തിയെ പർയാപ്തം - ഘടാഭാവത്തിങ്കൽ യാതൊരു വഹ്വഭാവമിരിക്കുന്നുവോ അതുഘടാഭാവ സ്വരൂപമാകയാൽ ഘടാഭാവത്തിന്നു വഹ്വികളുടെ പ്രതിയോഗിയായി ഭവിക്കും വഹ്വികളു പച്ച താദികളും അധികരണമാകുന്നു - ഇപ്രകാരം പ്രതിയോഗിയായി കരണമായ അഭാവത്തിന്റെ അപ്രസിദ്ധി ഭവിക്കാം - ഇതാകുന്നു സിദ്ധാന്തമായിട്ടുള്ളത എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക - ഒരു അഭാവത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായ മറ്റൊരഭാവം തന്റെ ഇരിപ്പിടമായ അഭാവത്തിങ്കൽ നിന്നു വെറെ അല്ല എന്നുള്ള മതത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടു മെൽ പ്രകാരം പറഞ്ഞു അതിനെ സ്വീകരിക്കുന്നില്ല എന്നിൽ ദ്വിതീയ പക്ഷത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ വരുന്ന ദോഷം ധൂമാഭാവവാൻ വഹ്വഭാവം എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ അപ്യാപ്തിതന്നെ - ഇവിടെ സാധ്യം ധൂമാഭാവമെല്ലാം ആകുന്നത. അത അഭാവങ്ങളിൽ അന്തർവിചിതാകയാൽ സാധ്യതാവെട്ടുകക സംബന്ധം സ്വരൂപ സംബന്ധമാകുന്നു - സർവ്വമായിരിക്കുന്ന അഭാവവും ചുട്ടുകുടുന്ന വൃത്തിയായിരുന്ന തന്റെ അഭാവമാകുന്ന പ്രതിയോഗി സ്വരൂപ സംബന്ധന യാതൊരടത്തിരിക്കുന്നുവോ അവിടെ തന്നെ ഇരിക്കുന്നതാകയാൽ പ്രതിയോഗി വ്യധികരണമായ അഭാവത്തെ പിടിച്ചു ലക്ഷണം കൊണ്ടു ചെല്ലുവാൻ നിവ്വാഹമില്ല അതുകൊണ്ടു മെൽ പറഞ്ഞ അപ്യാപ്തി ഉള്ളതു തന്നെ എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക - തൃതീയ പക്ഷത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ കപിസംയോഗാഭാവവാൻ ആത്മതാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ അപ്യാപ്തിഭവിക്കും - ഇവിടെ ആത്മാവിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന കപിസംയോഗാഭാവത്തിന്റെ അഭാവം കപിസംയോഗരൂപമാകുന്നു - എന്നതിങ്കൽ സർവ്വസമ്മതിയുണ്ടു കപിസംയോഗവും സംയോഗത്തിൽ ചെന്ന്താകയാൽ ഗുണങ്ങളിൽ അന്തർവിചിതാകുന്നു അതു ഹേതുവായിട്ടു ഗുണസാമാന്യാഭാവത്വവും പ്രതിയോഗിത്വവെട്ടുകമാകുന്നു - അതിനാൽ അവർണ്ണിതമായിട്ടുള്ള ഗുണസാമാന്യാഭാവത്തിന്നു ആത്മാവ അധികരണമല്ല - യാതൊരു ഗുണമില്ലാത്തതല്ലാതെ വെറെ ഒന്നു ഗുണസാമാന്യാ ഭാവത്തിന്നു അധികരണമാവുന്നതല്ല - ഗുണസാമാന്യാ ഭാവമെന്നത എല്ലാഗുണങ്ങളുടെയും അഭാവമാകുന്നു - ആത്മാവിങ്കൽ ജ്ഞാനാദിഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടാകയാൽ ഗുണസാമാന്യാഭാവമുണ്ടെന്നും പറഞ്ഞുകൂടാ - ഇപ്രകാരമാകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കൽ അപ്യാപ്തി ഭവിക്കുമെന്നു പറഞ്ഞതു ശരിതന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക ഇങ്ങിനെ മൂന്നു പ്ര

കാരമായാലും പ്രതിയോഗിതാ വെട്ടുകോവട്ടിന്നത്തിന്റെ അധികരണ മല്ലാത്തതായിരിക്കണം ഫലപ്രാപ്തികരണമെന്നതു ചെരുമ്പിട്ടല്ല - ഇനി ഏതൊക്കെ ഗതി എന്നു ചൊരിക്കുന്നുവോ എന്നാൽ പറയാം - കെട്ടുകൊൾക - യാതൊരു പ്രകാരമുള്ള പ്രതിയോഗിയുടെ അവസ്ഥകളിൽ അടങ്ങുന്നതായിട്ടുള്ളതിന്നു അധികരണ മല്ലാത്തതായിട്ടു ഫലപ്രാപ്തി കരണം ഭവിക്കുന്നുവോ അപ്രകാരമുള്ള പ്രതിയോഗിയുടെ അവസ്ഥകളിലൂടെ എന്നുള്ള അവസ്ഥാസാധ്യതാ വെട്ടുകോവട്ടിന്ന ഭവിക്കുവാനു - ഇത്രതന്നെ ഇവിടെ ആവശ്യമായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക - ഇനി ഘടം സാധ്യമായിട്ടും കാലത്തിങ്കൽ ഉള്ള പരിമാണമെന്ന ഗുണം ഫലപ്രാപ്തിയിലും ഉള്ളതായ ഘടവാൻകാലപരിമാണാൽ - എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ പ്രതിയോഗി വ്യധികരണമായ അഭാവത്തിന്റെ അപ്രസിദ്ധി ഫലപ്രാപ്തിയിലുള്ള അപ്രാപ്തിയാകുന്നു ശിഷ്ടമായിട്ടുള്ളതെങ്കിൽ പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഹേതുവിന്റെ അധികരണമായ മഹാകാലത്തിന്നു സർപ്പങ്ങളുടെയും ആധാരമായു - എന്നുള്ള അവസ്ഥ ഉള്ളതാകയാൽ സർപ്പങ്ങളായിരിക്കുന്ന അഭാവങ്ങളെക്കൊണ്ടും സാധ്യതാവെട്ടുക സാധ്യമായ കലിക വിശേഷണത്താ എന്നുള്ള സംബന്ധം കൊണ്ടു തന്നെ പ്രതിയോഗിയുടെ കൂടെ ഉള്ള ഇരിപ്പിന്ന ബാധ ഇല്ലായ്ക്കു നിമിത്തമായിട്ടു മേൽ പ്രകാരമുള്ള അഭാവം ദുർല്ലഭമാകുന്നു എല്ലാ ഇതിനെ കരിച്ചു ചിലർ സമാധാനത്തെ പറയുന്നു മഹാകാലാന്യത്വ വിശിഷ്ട ഘടാഭാവ പ്രതിയോഗിപ്രതി കരണമാകയാൽ അതിനെ ഗ്രഹിക്കാം - മഹാകാലത്തിങ്കൽ ഘടങ്ങളിലും മഹാകാലത്തിങ്കൽ നിന്ന അന്യമായു എന്നുള്ള അവസ്ഥ ഇല്ലായ്ക്കയാൽ മഹാകാലാന്യത്വത്തോടു കൂടെയുള്ള ഘടം ഭവിക്കുന്നില്ല ഉപ്രകാരമാകുന്നു അവർ സമാധാനത്തെ പറയുന്നതെങ്കിലും വഴിയെക്കൊണ്ടു ഇരിക്കുന്നു അതിനെ കാണിക്കാം - പ്രതിയോഗിതാവെട്ടുക സംബന്ധംകൊണ്ടു പ്രതിയോഗിയുടെ അധികരണ മല്ലാത്തതായ ഫലപ്രാപ്തികരണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന അഭാവങ്ങളുടെ പ്രതിയോഗിതാസാധ്യതയിൽ യാതൊരു സംബന്ധത്താൽ ഉള്ള അവസ്ഥയിലൂടെ എന്നുള്ള അവസ്ഥയോ യാതൊരു ധർമ്മത്താൽ അവസ്ഥയിലൂടെ എന്നുള്ള അവസ്ഥയും ഇതിനെ ഉള്ള ഉഭയത്തിന്റെ അഭാവം ഭവിക്കുന്നുവോ അതുതന്നെ ചാകുന്ന സംബന്ധത്താലും അതുതന്നെയാകുന്ന ധർമ്മത്താലും അവസ്ഥയിലൂടെ

യിരിക്കുന്നസാധ്യത്തിന്ന യാതൊരു ഫലമുണ്ടെന്നുകൊണ്ട ഫലം തപയി കരണത്തെ ഗ്രഹിച്ചുവെച്ചാൽ അങ്ങിനെ ഉള്ള ഫലമു ഇരിക്കുന്നെടുത്തുള്ള അഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിത്വം ഭവിക്കുക. ഈ പറഞ്ഞ പ്രകാരമുള്ള സാധ്യതയെക്കൂടെ ഉള്ള സാധ്യതായി കരണവും തന്നെ വ്യാപ്തിയാകുന്നു.

മെൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള യാതൊരു സംബന്ധത്താൽ എന്നൊരു യാതൊരു ധർമ്മത്താൽ എന്നും പറഞ്ഞതുകൊണ്ട ഗ്രഹിക്കേണ്ടത സാധ്യതാവെട്ടുക സംബന്ധവും സാധ്യതാവെട്ടുക ധർമ്മവുമാകുന്നു. ധർമ്മം സാധ്യമായിട്ടും വഹിതി ഫലമായിട്ടും ഉള്ള ധർമ്മവാൻ വഹിതി എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കുക. ധർമ്മവാൻ വഹിതി എന്നുള്ളതിന്ന ധർമ്മവാതാകുന്നു വഹിതി ഫലമായിട്ടു എന്നർത്ഥമാകുന്നു (ധർമ്മവാൻ=ധർമ്മമുള്ളത) എവിടെ വഹിതി ഭവിക്കുന്നുവോ അവിടെ ധർമ്മമുണ്ടെന്ന നിയമമില്ല തീക്കല്ലിന്റെ വഹിതിയുണ്ടായിട്ടും ധർമ്മമില്ലാത്തതായിട്ടും കാണുന്നു അത ഫലമായിട്ടു ധർമ്മം സാധ്യമാകുമ്പോൾ വഹിതിയെ ഫലമായിട്ടായി അതിന്ന പേർ ദൃഷ്ടഫലമെന്നാകുന്നു. വ്യാപ്തി ലക്ഷണംചെയ്യേണ്ടത സമയമുള്ളിൽ തന്നെ ആകുന്നു. അതു ദൃഷ്ടഫലമുള്ളിൽ ചെയ്താൽ അതിവ്യാപ്തി എന്നൊരു വരുമല്ലെങ്കിൽ പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഫലമായ വഹിതി ഇരിപ്പുകാരായ വസ്തുക്കളിൽ തീക്കല്ലും ചെയ്യുന്നതാകയാൽ അതു ഫലമായികരണമാകുന്നു എന്നപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചാലും പ്രതിയോഗിത്വം വെട്ടുക സംബന്ധമാകുന്ന സംയോഗം കൊണ്ട ജലരൂപ പ്രതിയോഗിക്ക അധികരണ മല്ലാത്തതായ തീക്കല്ലിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായ അഭാവം യാതൊന്നൊ അതുജലം ഭാവവുമാകുന്നു ജലാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായ ജലത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന പ്രതിയോഗിതകളെ സാധ്യതാവെട്ടുക സംബന്ധമായിരിക്കുന്ന സംയോഗ സംബന്ധം തന്നെ അവെട്ടുകമായിരുന്നു. സാധ്യതാവെട്ടുക ധർമ്മമായിരിക്കുന്ന ജലതത്വത്താൽ അവെട്ടുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ ഇല്ലാത്തതാൽ നന്നെണ്ട എന്നിലും രണ്ടും കൂടയില്ല എന്നുള്ള ബുദ്ധിയെ അനുസരിച്ചിട്ട സാധ്യതാവെട്ടുക സംബന്ധത്താൽ ഉള്ള അവെട്ടുന്നതാലും സാധ്യതാവെട്ടുക ധർമ്മത്താൽ ഉള്ള അവെട്ടുന്നതാലും ആകുന്ന ഉഭയത്തിന്റെ അഭാവമുണ്ടെന്ന പറയാം. അതു സിദ്ധമായാൽ സംയോഗ സംബന്ധത്താലും ധർമ്മമാകുന്ന ധർമ്മത്താലും അവെട്ടുന്നതായ ധർമ്മമാകുന്ന സാധ്യതയിന്ന വഹിതി

ഇരിക്കുന്നതുള്ള അഭാവം ഭവിക്കാജ്ഞാലും വഹിയാകുന്ന ഹെതുവിന്നു പൂമാത്താട്ടിളടെ ദൈവിച്ചിട്ടുള്ള ഇരുപ്പു പാകസ്ഥലത്തിങ്കൽ ഉള്ളതാകയാലും മെൽ പറഞ്ഞ ലക്ഷണം ചെല്ലുന്നതിന്നു വിമോചിപ്പാജ്ഞാൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കുമെന്നു തരരിതന്നെ എന്നു ഐക്യകൊൾക. സാമന്യപദം കൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ എല്ലാ അഭാവപ്രതിയോഗിതയെയും സിദ്ധിപ്പിച്ചു പരീക്ഷിക്കണമെന്നു വരും. എന്നാൽ തീക്ഷ്ണ എന്ന കാണിക്കപ്പെട്ട മോചാധികരണത്തിങ്കൽ ഉള്ള പൂമാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിതയെയും ഗ്രഹിക്കണമല്ലോ അവിടെ ഉള്ള പൂമാഭാവപ്രതിയോഗിതയുടെ അവപ്പെട്ടുക സംബന്ധം സംയോഗമാകുന്ന അവപ്പെട്ടുകയമ്മം പൂമാതമാകുന്നു. ഇതുകൾസാധ്യതാവപ്പെട്ടുക സംബന്ധമായിട്ടും സാധ്യതാവപ്പെട്ടുകയമ്മമായിട്ടുംവന്നിരിക്കുവാൻ സാമന്യപദത്തെ സിദ്ധിപ്പിച്ചാൽ മെൽ പ്രകാരം അതിവ്യാപ്തിയെ പറയാൻ വഴിയില്ലെന്നറിക. ഇവിടെ ഉദ്ധർമാവട്ടിന്നു തന്മതിന്റെ അഭാവത്തെത്തന്നെ നിവേശിപ്പിച്ചാൽ വഹിമാൻ പൂമാൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ അപ്യാപ്തി ഭവിക്കും. സമവായ സംബന്ധന ഉള്ള വഹി ഭാവം യാതൊന്നൊ അതിന്റെ പ്രതിയോഗിതാവപ്പെട്ടുക സംബന്ധം സമവായ മെല്ലൊ ആകുന്നത അങ്ങിനെ ഉള്ള സമവായ സംബന്ധം കൊണ്ടു പദ്യതാദികൾ പ്രതിയോഗിയായ വഹിക്കു അധികരണങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നില്ല. സമവായ സംബന്ധനവഹി ഭാവം പദ്യതാദികൾ വിവിരിക്കുന്നതുമാകുന്നു അതിന്റെ പ്രതിയോഗിതാവപ്പെട്ടുകയായ വഹിതപം തന്നെ പ്രതിയോഗിതാവപ്പെട്ടുകയായിട്ടു മിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ അപ്യാപ്തി അവസര ലാഭമുണ്ടെന്നറിക. യത്സംബന്ധാവട്ടിന്നു തന്മതിന്റെ അഭാവമാത്രത്തെ പറഞ്ഞാൽ സായോഗ സംബന്ധന ഉള്ള ഘടാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിതകൾ അവപ്പെട്ടുക സംയോഗ സംബന്ധമാകയാലും അതു പദ്യതാദികളിൽ ഉള്ളതാകയാലും മെൽപ്രകാരമുള്ള സംയോഗ സംബന്ധം തന്നെ സാധ്യതാവപ്പെട്ടുക സംബന്ധമായിരിക്കുവാലും വഹിമാൻ പൂമാൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ അപ്യാപ്തി ഭവിക്കും. അതു ഹെതുവായിട്ടു രണ്ടും പറയണമെന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾക. ഇ പ്രകാരമായപ്പോൾ ഘടവാൻകാല പരിണാമാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ സംയോഗസാബ്ദസന ഉള്ള ഘടാഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായ ഘട്ടത്തിന്നു അധികരണമല്ലാതെ ഉള്ള മഹാകാലത്തിങ്കൽ സായോഗ സംബ

സന്ധ്യയുള്ള ഘട്ടാവസ്ഥയിന്റെ പ്രതിയോഗിതകളാകാതെ സാ
 ബന്ധത്താൽ അവർത്തിതമാവുക എന്നുള്ള അവസ്ഥയും ഘട്ടത്താ
 ൽ അവർത്തിതമാവുക എന്നുള്ള അവസ്ഥയും രണ്ടു മില്ലാത്തതാക
 യാൽ അപ്രാപ്തി ഭവിക്കുന്നില്ല എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക- പ്ര
 മേയവഹിമാൻ ധൃതാൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഇനിയും അപ്രാ
 പ്തി ഭവിക്കാ. പ്രമേയവാനിതാവർത്തിതമായിട്ടുള്ളത അപ്ര
 സിദ്ധമാകുന്നു ഗുരുധർമ്മത്തിന്നു അവർത്തിതമാകാതെ സിദ്ധി
 ചിട്ടില്ല എന്ന ശങ്കിക്കുന്ന ഏകിൽ അപ്രകാരം ശങ്കിക്കരുതു
 കുംഭഗ്രീവാദിമത്താ മിട്ടു ഉപദേശം ഇവിടെ ഭവിക്കുന്നില്ല-എ
 ന്നുള്ള പ്രതീതി ഉണ്ടാകയാൽ അതിനകൽ കുംഭഗ്രീവാദിമതമാ
 കുന്ന ഗുരുധർമ്മത്താൽ അവർത്തിതമായിരിക്കുന്ന പ്രതിയോഗിത
 കവിഷ്വരതയെ സിദ്ധി കാര്യം കഴിയുകയില്ല അതു മെതുവായിട്ടു
 ഗുരുധർമ്മം അവർത്തിതമായി ഭവിക്കാം പ്രമേയവഹിമാൻ ധൃതാ
 ന് എന്നുള്ളതിന്നു പ്രമേയവഹിതുള്ളതാകുന്നു. ധൃതമെതുവാ
 യിട്ടു എന്നും പ്രമേയവഹിത എന്നതിന്നു പ്രമേയമായിരിക്കുന്ന
 വഹിത എന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. കുംഭഗ്രീവാദിമത്ത എന്നതിന്നു
 കുംഭപൊലെ ഇരിക്കുന്ന ഗ്രീവയുടെ കൂടിയതെന്നും അർത്ഥ
 ത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക കുംഭ എന്നതും ശംഖാകുന്നു. ഗ്രീവാ എന്ന
 ന്നത കഴുത്താകുന്നു കുംഭഗ്രീവാദിമത്ത എന്നുള്ള പദം കൊണ്ടു
 ഗ്രഹിക്കേണ്ടത ഘട്ടമാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ മെൽപറകപ്പെട്ട പദ
 ങ്ങളുടെ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക ഇനിമെൽപറകപ്പെട്ടതി
 നെക്കാൾ ലഘുവായുരുവ്യപ്തിലക്ഷണത്തെ പറയാം- മെതു
 സാമാനാധികരണാന്യോന്യാഭാവ പ്രതിയോഗിതാവർത്തിതകതാ
 നവർത്തിതക സാധ്യതാവർത്തിതകാവർത്തിത സാധ്യസാമാനാധി
 കരണമാകുന്നു. ധ്യാപ്തിയെന്നത മെതുസാമാനാധി കരണാ
 ന്യോന്യാഭാവ പ്രതിയോഗിതാവർത്തിതക താനവർത്തിതക സാധ്യ
 താവർത്തിതകാവർത്തിത സാധ്യ സാമാനാധികരണാ മെതുസ
 മാനാധികരണമായിരിക്കുന്ന അന്യോന്യാഭാവത്തിന്റെ പ്രതി
 യോഗിതയുടെ അവർത്തിതകയുടെ അവർത്തിതകമല്ലാതെ ഇ
 രിക്കുന്ന സാധ്യതാവർത്തിതകത്താൽ അവഹിത മായിരിക്കുന്ന
 സാധ്യത്തിന്റെ സാമാനാധികരണം മെതുസാമാനാധി കര
 ണം ഇത്യാദിയായ ശൈലപദാർത്ഥങ്ങളെ മെൽപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചു
 കൊൾക. അന്യോന്യാഭാവം ഒരു വസ്തുവിങ്കൽ എല്ലാപ്രദേശ
 ത്തിങ്കലും വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതായാൽ പ്രതിയോഗിതാധികര
 ണപദം അതിന്നു വിശേഷണമാക്കി ചെർത്തുകയാണു എന്നു

നൊരുലാഭവും രോപക്ഷണത്തിന്നുണ്ടു. മറ്റുള്ളതൊക്കെയും മെൽപറഞ്ഞപക്ഷണത്തൊടു സമാനമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെപ്പോകി വാദസമാപ്തി- ഇനിവാപ്യസ്യപക്ഷവൃത്തിപധീഃ പരാമർശമുക്തം എന്നതുകൊണ്ടു പക്ഷമെന്നത എന്നെന്നുള്ള ആകാംക്ഷജനിപ്പിരിക്കയാൽ സിസാധയിഷയാശ്രത്വാ ഇത്യാദിയായ കാരികകൊണ്ടു പക്ഷതയെപറയുന്നു-

ഉ- സിസാധയിഷയാശ്രത്വാസിദ്ധിർവൃത്തതിഷ്ഠതി സപക്ഷസൂത്രവൃത്തിതപജ്ഞാനാദനുമിതിപ്രഖ്യാതം

അനന്തരം— സിസാധയിഷയാ- ശ്രത്വാ- സിദ്ധിഃ യത്ര- ന- തിഷ്ഠതി- സഃ- പക്ഷഃ- തത്ര- വൃത്തിതപജ്ഞാനാൽ- അനുമിതിഃ- ഭവേൽ-

അനന്തരം— സിസാധയിഷയൊടു ശ്രത്യായിരിക്കുന്ന സിദ്ധിയാതൊന്നിങ്കൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നില്ലായാ അതപക്ഷമാകുന്നു- അതിജാതവൃത്തിതപജ്ഞാനം മെതുവായിട്ട അനുമിതിഭവിക്കും.

പരിഭാഷാ— സിസാധയിഷാ= സാധിച്ചാനായി കൊണ്ടുള്ള ഇഷ്ടം- സാധിക=അനുമാനംകൊണ്ടു സിദ്ധമാക്കുക-സിദ്ധി=ഉണ്ടു എന്നാപ്രകാരമുള്ള അറിവിന്നു വിഷയമാവു എന്നുള്ള അവസ്ഥയുടെപ്രാപ്തി- സ്ഥിതിചെയ്തു- ഇരിക്കുക- പക്ഷം=പക്ഷമെന്നു പെരെടുക്കുവാനു- അത=പക്ഷം- വൃത്തിതപജ്ഞാനം=വൃത്തിതപജ്ഞാനം- വൃത്തിതപ=ചുറ്റുമുയിട്ടുള്ളതിന്റെസ്ഥിതി- ജ്ഞാനം=അറിവ്- അനുമിതി=അനുമിതിഎന്ന അനുഭവം

പക്ഷതാ

സാരം— അനുമാനം കൊണ്ടു വന്നിരുന്നതായതിനെസിദ്ധമാക്കണമെന്നുള്ള ഇഷ്ടമുണ്ടു അഭാവത്തൊടു സഹിതയായിരിക്കുന്ന സിദ്ധിയുടെ അഭാവം യാതൊരേതെ ഭവിക്കുന്നുവോ അതപക്ഷതയാകുന്നു. അതുളളതിനെ പക്ഷമെന്നുഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. സിസാധയിഷതന്നെ പക്ഷതയായി ഭവിക്കുന്നില്ല സിസാധയിഷയൊടുക്താതെയും ഇടിനാദംകൊണ്ടു മൌലത്തെ അനുമാനമാറുണ്ടു ഇതുമെതുവായിട്ട തന്നെസാധ്യസന്ദേഹവും പക്ഷതയല്ല എന്നത സിദ്ധമായി ചിലർ സാധ്യസന്ദേഹമത്തന്നെന്ന പക്ഷതയാകുന്നു എന്നുപറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു അവരുടെ മതത്തിങ്കൽ സന്ദേഹത്തൊടുക്താതെ തന്നെ ഇടിനാദംകൊണ്ടു സംഭവിക്കുന്നതായ മൌലാനുമിതിക്കു ഗതിയില്ലെന്നു

വരും. സിദ്ധി ഉണ്ടെങ്കിലും സിന്ധായിഷ ഉണ്ടായാൽ അനുചിതമായിരിക്കാം. അതു മെത്രവായിട്ട സിന്ധായിഷയുടെ അഭാവത്തെപ്പറ്റി സമിതയാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥയെ സിദ്ധിയുടെവിശേഷണമാക്കി പറഞ്ഞു. സിദ്ധി ഉണ്ടാകിലും സിന്ധായിഷ ഉള്ളപ്പോൾ സിന്ധായിഷയുടെ അഭാവമിരിക്കാത്തതായാ വിശേഷണാഭാവം അതുവായിട്ടുള്ള വിശിഷ്ടാഭാവം ഭവിക്കുന്നതാകകൊണ്ടു പക്ഷതയെ നിവൃത്തിയാക്കും. യാതൊരുതരത്തിലും സിദ്ധി ഭവിക്കുന്നില്ലെന്നു അവിടെ സിന്ധായിഷ ഉണ്ടായാലും ഇല്ലാതെ ഇല്ലെന്നാലും പക്ഷതമുണ്ടു സിന്ധായിഷ ഉണ്ടെങ്കിൽ സിദ്ധി ഇല്ല എന്നതുമെത്രവായിട്ട വിശേഷ്യ ഭാവത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്ന വിശിഷ്ടാഭാവം ഭവിക്കും സിന്ധായിഷ ഇല്ലാത്തതിൽ വിശേഷണവും വിശേഷ്യവുമില്ല എന്നത മെത്രവായിട്ട ഉഭയാഭാവത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്ന വിശിഷ്ടാഭാവം ഭവിക്കും. യാതൊരുതരത്തിലും സിന്ധായിഷ ഭവിക്കുന്നുവോ അവിടെ സിദ്ധി ഉണ്ടായാലും ഇല്ലാത്തതിലും പക്ഷതഭവിക്കും. യാതൊരുതരത്തിലും സിദ്ധി ഭവിക്കുന്നു എന്നും സിന്ധായിഷ ഇല്ലാത്തതായാ നമുക്കു അവിടെ പക്ഷതഭവിക്കില്ല സിന്ധായിഷയുടെ അഭാവത്തെപ്പറ്റി സമിതയായ സിദ്ധി ഭവിക്കുകതന്നെ അതിന്നുമെത്ര എന്നറിക.

ഒരുപക്ഷത്തു പരാമർശമെന്നു ജ്ഞാനം ഭവിച്ചതിന്റെ ശേഷം സാധ്യവ്യക്തികളും തന്മിത്രശേഷം സിന്ധായിഷയുണ്ടായാൽ സിന്ധായിഷാകാലത്തിൽ പരാമർശം നശിക്കുകയാൽ അവന്നു അനുചിതമായിരിക്കില്ല. സിദ്ധി പരാമർശ സിന്ധായിഷകൾ ക്രമേണ ഭവിച്ചാൽ സിന്ധായിഷാകാലത്തിൽ സിദ്ധി നശിക്കും സിദ്ധി എന്നത സാധ്യവിഷയകപ്രത്യക്ഷമാകുന്നു എന്നാൽ അനുചിതമായിരിക്കാം. അനുചിതമെന്നതിനെ വിവരമായില്ലൊല്ല സിന്ധായിഷാ സിദ്ധി പരാമർശങ്ങൾ ക്രമേണ ഉണ്ടാകുന്നു എന്നിൽ പരാമർശാലത്തിൽ സിന്ധായിഷ നശിക്കും. ഇങ്ങിനെ മറ്റൊരു പ്രകാരമായാലും സിദ്ധികാലത്തിലും പരാമർശാലത്തിലും സിന്ധായിഷ ഭവിക്കില്ല യോഗ്യങ്ങളായി വിഭജിച്ചുള്ളതിൽ ഇരിക്കുന്നതായ വിശേഷഗുണങ്ങൾ രണ്ടും കൂടെ ഏകകാലത്തിൽ ഉണ്ടാകുമല്ല. അതുകൾക്കു തന്മിത്രമെന്നതായ ഉണ്ടാകുന്ന ഗുണത്താൽ നശിച്ചിരിക്കപ്പെട്ടതെന്നുള്ള അവസ്ഥ ഉണ്ടല്ലോ അതു മെത്രവായിട്ട സി

സാധയിഷയുടെ അഭാവമാകുന്നവിശേഷണം സിദ്ധിക്കു എ
 ന്തിനായികൊണ്ടുകൊടുത്തു എന്ന ശങ്കിക്കുന്നു എങ്കിൽപറ
 യാം കെട്ടുകൊൾക. വഹ്നിവ്യാപ്യധൂമവാൻ പദ്യതൊവഹ്നിമാ
 ന് ഇതഭെജ്ഞാനത്തിന്റെ സ്വരൂപമാകുന്നു. ഇതിന്റെ അന്വ
 യാർത്ഥത്തെപ്പരിഭാഷയെയും കാണിക്കാം. വഹ്നിവ്യാപ്യധൂമ
 വാനാചിരിക്കുന്ന പദ്യം വഹ്നിമാനാകുന്നു. (പരിഭാഷ) വ
 ഹ്നിവ്യാപ്യധൂമവാൻ = വഹ്നിവ്യാപ്യമായിരിക്കുന്ന ധൂമം ഉള്ള
 ത. വഹ്നിവ്യാപ്യം = വഹ്നിയുടെവ്യാപ്തിഉള്ളത - വഹ്നി = അഗ്നി -
 വ്യാപ്തി = സാമപര്യന്വയം - ധൂമം = പുക - പദ്യം = കന്ന -
 വഹ്നിമാൻ = വഹ്നിഉള്ളത - ഇങ്ങിനെ അന്വയാത്മപരിഭാഷക
 ൾ ഞ്ഞാനും പ്രത്യക്ഷമായിട്ടും സൂരണമായിട്ടും ഭവിക്കാം.
 ഇങ്ങിനെ ഉള്ളജ്ഞാനം ഒരത്തന്ന സിസാധയിഷഭവിച്ചുഎങ്കി
 ൽ അനുഭൂതി ഉണ്ടാകണം അനുഭൂതി ഉണ്ടാകണമെന്നതിൽ
 പദ്യത്തിന്ന പക്ഷതവെണം അതിന്നുചൊണ്ടി മെൽപറഞ്ഞ
 വിശേഷണം സിദ്ധിക്ക കൊടുക്കുന്നത ആവശ്യകതാന എന്നറി
 ണ്ണുകൊൾക. ഇവിടെ ചുരുക്കമായി ഗ്രഹിക്കേണ്ടതായ അം
 ശത്തെപറയാം യാതൊരുപ്രകാരം ഉള്ള സിസാധയിഷയും സി
 ധിയില്ലെപ്പോൾ യാതൊരുമൊതുചൊട്ട കൂടിയതായ അനുഭൂ
 തിഭവിക്കുന്നുവോ അപ്രകാരമുള്ള സിസാധയിഷയുടെ അഭാവ
 മെന്നൊട്ട സമീപമായ സിദ്ധിയുടെ അഭാവം അതാകുന്ന മൊ
 തുചൊട്ടകൂടിയ അനുഭൂതിയെകുറിച്ചു പക്ഷതയാകുന്നു. അതു
 മൊതുവായിട്ട സിദ്ധിപരമാർങ്ങൾ ഉള്ളപ്പോൾ യാതൊരുപ്ര
 കാരമോ അപ്രകാരം അതുളപ്പോൾ തന്നെ വല്ലാത്തജ്ഞാനം
 ഇനിക്കു ഭവിക്കട്ടെ എന്നുള്ള ഇച്ഛ ഉണ്ടായാലും അനുഭൂതിഭവി
 കുന്നില്ല വഹ്നിവ്യാപ്യധൂമവാൻ പദ്യതൊവഹ്നിമാൻ - എന്നു
 ളപ്രശ്നമുള്ളപ്പോൾ പ്രത്യക്ഷമല്ലാത്ത ഉള്ളജ്ഞാനമുണ്ടാക
 ട്ടെ എന്നുള്ള ഇച്ഛഭവിക്കാൻ അനുഭൂതിഭവിക്കുകയുംചെയ്യും.
 ഇപ്രകാരം ധൂമത്തെവിശിഷ്ടീകരിച്ചിട്ടുള്ളപരമാർശം ഉള്ളപ്പോൾ
 തുലോപകൊണ്ടുവഹ്നിയെ അനുഭൂതിക്കണമെന്നുള്ള ഇച്ഛ ഉ
 ണ്ടായാലും അനുഭൂതിഭവിക്കില്ല സിസാധയിഷയൊട്ട കൂടാതെ
 ഉള്ളകാലത്തിങ്കൽ യാതൊരുപ്രകാരമുള്ളസിദ്ധിഭവിച്ചാൽ അ
 നുഭൂതിഭവിക്കുന്നില്ലയോ അപ്രകാരമുള്ളസിദ്ധിഎന്നവിശേഷി
 ങ്കിച്ചയൊഴിപ്പിക്കണം. അതു മൊതുവായിട്ടപദ്യം തെജസി
 യാകുന്നു പക്ഷാണമയമായിട്ടുള്ളത വഹ്നിമാനാകുന്നു ഇങ്ങിനെ
 ഉള്ളജ്ഞാനമുണ്ടായാലും അനുഭൂതിഭവിക്കുകയുംചെയ്യും. ഇനിയും

വിശേഷമുണ്ടു പക്ഷതാവശ്യമേ സാമാനാധികരണേന സാ
 ല്യം സിദ്ധമായിരുന്നാലും പക്ഷതാവശ്യമേ മുളളുടത്തൊക്ക
 കൂടെ ഉള്ള അനുമാതിതസംഭവിക്കുന്നതാകയാൽ പക്ഷതാവശ്യ
 മേകുമുളളുടത്തൊക്കകൂടെ ഉള്ള അനുമാതിതയെക്കുറിച്ചു പക്ഷതാ
 വശ്യമേകുമുളളുടത്തൊക്കകൂടെ ഉള്ളസിദ്ധിതന്നെ വിശൊധിനി
 യായിട്ടുള്ളതു പക്ഷതാവശ്യമേസാമാനാധികരണേന ഉള്ള അ
 നുമാതിതയെക്കുറിച്ചു സിദ്ധിമാത്രം പ്രതിബന്ധകമാകുന്നു - ഇനി
 വെറെ ഒരു വിശേഷത്തെ പറയാം ആദിയിൽ ഇതു തന്നെ പക്ഷ
 ഷ്ചെന്നാ എന്നുള്ള സംശയവും അനന്തരം പുരുഷതപത്താദി
 ടത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നതുകൂടെ കരാദികൾ ഇവരുടെ എന്ന
 ഉള്ള ജ്ഞാനവും ഭവിച്ചാൽ അനുമാതിത ഉണ്ടാകണമെന്നുള്ള ഇ
 ക്കുളളാലിങ്കിൽ ഉണ്ടാകുന്നതു പുരുഷപ്രത്യക്ഷമാകുന്നു. അനു
 മാതിത അല്ല അതു മെതുവായിട്ട അനുമാതിതമെന്നുള്ള ഇ
 ക്കുടെ വിരോധത്തോടു സമാനമായ സമാനവിഷയക പ്രത്യക്ഷ
 ത്തിന്റെ കാരണത്തിന്നുള്ളതികവ അനുമാതിതയെ പ്രതിബ
 ധിക്കുമെന്നു കല്പിക്കണം. ഇപ്രകാരം പരാമർശമുണ്ടായിന്റെ
 ശേഷം ഇക്കൂടെ ഉള്ളതെ പക്ഷാദിപ്രത്യക്ഷം ഭവിക്കാ
 യാൽ പ്രത്യക്ഷമുപാധിരോമമുള്ളപ്പോൾ ഉള്ള അനുമാതിതാകുന്ന
 ത്തിന്റെ തികവ ഭിന്നവിഷയകപ്രത്യക്ഷതകുറിച്ചു പ്രതി
 ബന്ധകമാകുന്നു - (സമാനവിഷയകപ്രത്യക്ഷം = സമാനവിഷയ
 കമായിരിക്കുന്ന പ്രത്യക്ഷം - സമാനവിഷയകം = സമാനമായിരി
 കുന്ന വിഷയത്തോടു കൂടിയത - സമാനം = തുല്യം - ഭിന്നവിഷയ
 കപ്രത്യക്ഷം = ഭിന്നവിഷയകമായിരിക്കുന്ന പ്രത്യക്ഷം - ഭിന്ന
 വിഷയകം = ഭിന്നമായിരിക്കുന്ന വിഷയത്താകട്ടെയു - ഭിന്നം =
 വെറെന്ന - ഇങ്ങിനെ സംക്ഷേപമെന്നറിക - ഇനി മെതു പ്ര
 സാഗം മെതുവായിട്ട മെതാലോസങ്ങളെ കുറിച്ചു പറയുന്നു)

മെ അനൈകാന്തോവിരുദ്ധ ചാപ്യസിദ്ധഃ പ്രതിപക്ഷകാ
 ലാത്രാ വദിഷ്യമന്യോലോസഞ്ചപഞ്ചധാ||

അനന്യം — അനൈകാന്തം. വിരുദ്ധഃ അവി - ച - അ -
 സിദ്ധഃ — പ്രതിപക്ഷകഃ — കാലാത്രായാ വദിഷ്യഃ ച - ഇതി -
 പഞ്ചധാ — മെതാലോസാഃ - ച -

അനന്യം — അനൈകാന്തവും വിരുദ്ധവും അസിദ്ധവും
 പ്രതിപക്ഷകവും കാലാത്രയാ വദിഷ്യവും ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു പ്രകാ
 രണ മെതാലോസങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നു -

പരിഭാഷാ — അനൈകാന്തം = അനൈകാന്തമെന്ന പെരെ

കൂടിയത- (ഇങ്ങിനെമറ്റുള്ളതുകളുടെയും പരിഭാഷയെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- അനൈകാന്തത്തിന്നനൈകാന്തികമെന്ന ഒരുപക്ഷയുടെഉണ്ട- പ്രതിപക്ഷത്തിന്ന സൽപ്രതിപക്ഷമെന്നും പെരുണ്ട) ഫലപ്രാപ്തിയുടെ ഫലമെന്നപോലെ ആഭാസിക്കുന്നവ- ആഭാസിക-ശോഭിക്ക-

സാരം— അനൈകാന്തം, വിരുദ്ധം, അസംബന്ധം, സൽപ്രതിപക്ഷം കാലാതൃയാവദിഷ്ടം ഇങ്ങിനെ അഞ്ചുപ്രകാരമെന്നൊരുപ്രാപ്തിയുടെ ഭവിക്കുന്നു ഫലപ്രാപ്തിയും എന്നതിന്നുപോലെയുള്ളതും എന്നുള്ളഅർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഫലമുള്ളിലിരിക്കുന്ന ദോഷങ്ങളുടെ സാമാന്യപക്ഷണം കാരകയിൽ പറഞ്ഞിട്ടില്ല മൂലാവലിയിൽ ഉണ്ട.

മൂലാവലിവാക്യം— യദവിഷയകത്വേന ജ്ഞാനസ്യാനുചിതീവിരോധിത്വം തത്ത്വം എന്നാകുന്നു. യാതൊന്നാകുന്ന വിഷയത്തൊടു കൂടെയുള്ള ജ്ഞാനത്തിന്ന അനുചിതീയകരിച്ചപ്രതിബന്ധകമാവുന്നതുള്ള അവസ്ഥഭവിക്കുന്നുവോ അതാവുന്നതുള്ളതൊക്കെ സാമാന്യപക്ഷണമാകുന്നു. എന്നാൽ അതിന്റെ അഭിപ്രായമാകുന്നു സാധ്യത്തൊടു കൂടാതെയും ഫലമില്ലാത്തതും സ്ഥിതിയാകുന്ന സ്വരൂപത്തൊടു കൂടിയ വ്യഭിചാരമാകുന്ന വിഷയത്തൊടു കൂടിയതായിട്ട ജ്ഞാനമുണ്ടായാൽ ആ ജ്ഞാനം അനുചിതീയ വിരോധിക്കും. അതു ഫലമല്ലാത്തതായിട്ട വ്യഭിചാരവും അതുപോലെ മറ്റുള്ളതുകളും ഫലമുണ്ടാക്കുന്നതായിട്ട എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. യദവിഷയകത്വമെന്നതിന്നയാതൊരുപ്രകാരം ഉള്ളവിശിഷ്ടമാകുന്ന വിഷയത്തൊടു കൂടിയതാവുന്നതുള്ളതായിട്ട എന്നർത്ഥമാകുന്നു. അതു ഫലമല്ലാത്തതായിട്ട ബാധമേ അനുചിതീയ വിരോധിച്ചാലും തരക്കെടല്ല. അവിടെ വിശിഷ്ട പ്രസിദ്ധമല്ലായ്കയാൽ ഫലമുണ്ടാകും ഭവിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ വഹ്നിയിന്റെ അഭാവത്തൊടു കൂടെ വ്യക്തിയുള്ളതായ ശിലാമയമാവുന്നതുള്ളതായ അവസ്ഥ ഉള്ളതാകുന്നു. പക്ഷമെന്നുള്ള പരമശ്വകാലത്തിങ്കൽ വഹ്നിപ്രാപ്തമായ ധൂമത്തിന്ന ദുഷ്ടതാ ഭവിക്കയില്ലല്ലോ അവിടെയും വിശിഷ്ടത്തിന്ന അപ്രസിദ്ധി ഉണ്ടല്ലോ എന്നു പറയുന്നതിങ്കിൽ അതു ഇഷ്ടാനുഭവം അപ്രാപ്തിയിൽ ബാധമെന്നൊക്കെത്തിന്ന അനിവാര്യം പ്രസംഗിക്കാം. അതു ഫലമല്ലാത്തതായിട്ട അപ്രകാരമുള്ളതോടുകൂടി അനുചിതീയപ്രതിബന്ധം തന്നെ ഭവിക്കും- ഫലമുണ്ടാകത്തൊടു കൂടാത്തതെന്ന- ഇപ്രകാരമായപ്പോൾ സാധ്യത്തൊടു കൂടാത്തതായസ്ഥലത്തിങ്ക

ലിരിക്കുന്നമൊതു ആവൃ എന്നുള്ള അവസ്ഥമുതലായത ദോഷമാകുന്നു എന്ന ഫലിതാത്മമായി അങ്ങിനെ ഉള്ളദോഷത്തൊടു കൂടിയതാവുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥമൊതുവികൽ വല്ലൊരു സംബന്ധന ഉണ്ടായാൽ മതി എന്നു നവീനന്മാർ പറയുന്നു- അന്യന്മാർ യാതൊന്നാകുന്ന വിഷയത്തെൊടു കൂടിയതാവുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥയൊടു കൂടെ ഉള്ള ജ്ഞാനത്തിന്ന അനുചിതിയെക്കുറിച്ചു വിരോധിതപം ഭവിക്കുന്നുവോ അതുളളതാവുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ മൊതപാഭാസലക്ഷണമാകുന്നു- സൽപ്രതിപക്ഷത്തിങ്കൽ വിരോധിപ്പിച്ചു മുതലായ തന്നെ അപ്രകാരം ഭവിക്കുന്നു അങ്ങിനെ ഉള്ള മൊതപാഭാസങ്ങൾ മൊതുവിന്നുണ്ടാകുന്നതജ്ഞാനരൂപസംബന്ധത്താൽ ആകുന്നു എന്നാൽ വഹ്നീമാൻഡൂമാൻ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ പക്ഷത്തിങ്കൽ സാദ്ധ്യം ഭവിക്കുന്നില്ല എന്നുള്ള ജ്ഞാനത്തിന്ന അനുചിതിവിരോധിതമുണ്ടാകയാലും ജ്ഞാനരൂപസംബന്ധം കൊണ്ടു മുതലായിട്ടും അതു ഭവിക്കുന്നതാകയാലും സദ്ധ്യേതുവിന്നും ബാധിതത്വം വരുമല്ലൊ എന്നു ശങ്കിക്കരുത. അവിടെ ജ്ഞാനത്തിന്ന സംബന്ധത്വത്തെ കല്പിക്കുന്നില്ല- ഇവിടെ സൽപ്രതിപക്ഷമെന്നുള്ള പ്രാപമാരം ഉള്ളതാകയാൽ അതിനെ കല്പിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു-

അനുചിതി വിരോധിതപാമന്നത അനുചിതിയെയൊ അതിന്റെ കരണത്തെയൊ വിരോധിക്കുന്നതാവുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥമാകുന്നു അതു മൊതുവായിട്ടു വ്യഭിചാരിമൊതുവികൽ അപ്രാപ്തി ഭവിക്കുന്നില്ല ദോഷജ്ഞാനം യാതൊരു മൊതുവിനെ വിഷയാക്കി ഉരുവിച്ചു വോ അതാകുന്ന മൊതുവൊടു കൂടിയ അനുചിതിയെ കുറിച്ചു അതു വിരോധിയാകുന്നല്ലാതെ മറ്റൊരാളെ മൊതു കൊണ്ടുള്ള അനുചിതിയെ കുറിച്ചു വിരോധിയായി ഭവിക്കില്ല അതു മൊതുവായിട്ടു ഒഴൊരുതാവികൽ വ്യഭിചാരജ്ഞാനമുണ്ടായാലും മൊതപന്തരം കൊണ്ടു അനുചിതി ഭവിക്കാം-

യാതൊരു പ്രകാരമുള്ള സാദ്ധ്യപക്ഷമൊതു കൂടെ കൂടിയ അനുമാനത്തിങ്കൽ എത്ര ദോഷങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നുവോ അത്രയുള്ള അതുകൂടിയിരിക്കുന്ന അന്യങ്ങൾ യാതൊരു വസ്തുക്കളോ അതുകൂടിയിരിക്കുന്ന അന്യമാവുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ അപ്രകാരമുള്ള സാദ്ധ്യലിക്കളൊടു കൂടിയതായ അനുമാനത്തിങ്കൽ മൊതപാഭാസലക്ഷണമാകുന്നു ഇപ്രകാരം സാധാരണമുതലായതുകൂടിയിട്ടെപ്പൊന്നാവുന്നു എന്നുള്ള അവസ്ഥ നൈകാന്തികലക്ഷണമാകുന്നു നൈകാന്തികമെന്നത അനൈകാന്താത്മന- അതിന്റെ വിഭാഗം

തെളിയിക്കുന്നു-

ഒരു-ആദ്യസ്താധാരണസ്വസ്വാൽ സത്വസാധാരണാപരഃ | ത
മൈവാനുപസംഹാരിത്രീയാനൈകാന്തികോഭവേൽ |

അനന്തരം- നൈകാന്തികഃ-ത്രിയാ- ഭവേൽ- ആദ്യം- തു-
സാധാരണഃ- സ്വാൽ അപരഃ സഃ- തു- അസാധാരണഃ സ്വാ
ൽ- തഥാ- ഏവ- അനുപസംഹാരി ച-

അനന്തരം- നൈകാന്തികം എന്നപ്രകാരമെ ഭവിക്കും. ആദ്യമായിട്ടുള്ളതാകട്ടെ സാധാരണമായിഭവിക്കും അപരമായിട്ടുള്ളതാകട്ടെ അസാധാരണമായിഭവിക്കും അപ്രകാരം തന്നെ അനുപസംഹാരിയായിട്ടും ഭവിക്കും-

പരിഭാഷ- നൈകാന്തികം=അനൈകാന്തം ആദ്യം ഒന്നാ
മത്തത- സാധാരണം=സാധാരണമെന്നപെരെട്ട കൂടിയ അപ
രം= മറ്റുള്ളത- അസാധാരണം=അസാധാരണമെന്നപെരെട്ട
കൂടിയത- അനുപസംഹാരി=അനുപസംഹാരി എന്നപെരെട്ട
കൂടിയത-

സാരം- സാധാരണം, അസാധാരണം, അനുപസംഹാ
രി- ഇങ്ങിനെ അനൈകാന്തമെന്ന മറ്റൊരാളുടെയും മൂന്നു പ്രകാര
മെ ഭവിക്കുന്നു- സാധാരണമെന്നത സാധ്യതത്താഴ കൂടാത്തതാ
യ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു അതിന്റെ സാധ്യതത്താ
ഴകൂടാത്തതായ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഉള്ള ഇരിപ്പിനാൽ വ്യാപ്തിജ്ഞാ
നവിരോധം ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നു അസാധാരണമെന്നത സാധ്യ
തത്താഴകൂടെ ഇരിക്കാത്തതാകുന്നു- അതിന്റെ സാധ്യതത്താഴകൂ
ടെ ഇരിക്കാജ്ഞ എന്നുള്ളതിനാൽ സാധ്യസാമാന്യായി കരണ്യ
ത്തിന്റെ ഗ്രഹണം മുടക്കപ്പെടുന്നു എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക-
ചിലർ സാക്ഷാദ്യത്തിയായിരിക്കുന്നതു സാധാരണമെന്നും സ
വക്ഷ്യവെന്നതു നിശ്ചിതമായ സാധ്യതത്താഴ കൂടിയതായ സ്ഥല
മാകയാൽ പക്ഷത്തിങ്കൽ യാതൊരു സമയം സാധ്യനിശ്ചയം
ഭവിക്കുമൊ അല്ലാതെ അസാധാരണ്യം ഭവിക്കയില്ലെന്നും പ
റയുന്നു അത്യന്തം ഭാവത്തിന്ന പ്രതിയോഗിയായി ഭവിക്കാത്ത
തായ സാധ്യതത്താഴ കൂടിയത അനുപസംഹാരിയായി ഭവിക്ക
ുന്നു- അതിന്റെ സാധ്യം അത്യന്തംഭാവത്തിന്ന പ്രതിയോഗി
യായി ഭവിക്കാജ്ഞ എന്നുള്ള അധസ്ഥലാൽ വ്യാപ്തി കരണ്യ
യുടെ ഗ്രഹണം മുടക്കപ്പെടുന്നു- വിശദമാകുന്നതു സാധ്യവിരിക്ക
ണെത്തുള്ള അത്യന്തംഭാവത്തിന്ന പ്രതിയോഗിയായി ഭവിക്കാ
ത്തതായ അത്യന്തംഭാവത്തിന്ന പ്രതിയോഗിയായിട്ടുള്ളതാക

നം- ഇതു സാധ്യഭാവത്തെ ഗ്രമീഭിദ്വാൻ മതിയായ കാരണമായി ഭവിക്കുന്നതാകയാൽ തന്റെ ദോഷത്തിന്റെ അറിവുള്ളവന്ന സാധ്യവത്താഗ്രമണ രൂപയാം അനുചിതിയെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതാകുന്നു- സൽപ്രതി പക്ഷസ്ഥലത്തിങ്കൽ പ്രതിഫലതു സാധ്യത്തിന്റെ അഭാവത്തെ സാധിക്കുന്നു- വിശ്വസ്ഥലത്തിങ്കൽ ഫലതു നേരതന്നെ എന്നുള്ള വിശേഷം ഭവിക്കുന്നു- സാധ്യഭാവത്തെ സാധിക്കുന്നതായ ഫലത്തന്നെ സാധ്യത്തെ സാധിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു പറകപ്പെട്ടു എന്നു എന്നിപ്രകാരം കാണുന്നുള്ള അസാമത്വ വിശേഷത്തെ വ്യക്തമാക്കുന്നതു മൂന്നു- സൽപ്രതിപക്ഷമെന്നതു സാധ്യഭാവ വ്യാപ്തവത്തായിരിക്കുന്ന പക്ഷമാകുന്നു- (സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവത്തം=സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവ്യാപ്തം- സാധ്യഭാവവ്യാപ്തം=സാധ്യഭാവവ്യാപ്തിയുള്ളതം-സാധ്യഭാവവ്യാപ്തി=സാധ്യഭാവത്തിന്റെ വ്യാപ്തി-പക്ഷം=പക്ഷത്തുള്ളതം) ചിലർ അപ്രകാരമുള്ള ഗ്രമണത്തിന്നു വിഷയമായി ഭവിക്കാത്തതായ സാധ്യവത്താപസ്ഥിതിയുള്ളപ്പോൾ ഉണ്ടായതായ സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവത്താപസ്ഥിതിക്കു വിഷയമായിട്ടുള്ളതു സൽപ്രതിപക്ഷമാകുന്നു എന്നു പറയുന്നു- (സാധ്യവത്താപസ്ഥിതി=സാധ്യവത്താപത്തിന്റെ ഉപസ്ഥിതി സാധ്യവത്താപം=സാധ്യവത്താപമു എന്നുള്ളതം- സാധ്യവത്താപം=സാധ്യമുള്ളതം ഉപസ്ഥിതി=ജ്ഞാനം- സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവത്താപസ്ഥിതി=സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവത്താപത്തിന്റെ ഉപസ്ഥിതി-സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവത്താപം=സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവത്താപമു എന്നുള്ളതം- സാധ്യഭാവവ്യാപ്തവത്താപം=സാധ്യഭാവത്തിന്റെ വ്യാപ്തം- സാധ്യഭാവം=സാധ്യത്തിന്റെ അഭാവം- വ്യാപ്തം=വ്യാപ്തിയുള്ളതം- ഉപസ്ഥിതി=ജ്ഞാനം) ഇവിടെ പരസ്പരങ്ങളുടെ അഭാവത്തിന്റെ വ്യാപ്തമായ രണ്ടു വസ്തുക്കളും പക്ഷങ്ങൾ ഇരിക്കുന്നു എന്നുള്ള അറിവു കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഫലം പരസ്പരാനുമിതി പ്രതിബന്ധമാകുന്നു- ഇവിടെ രണ്ടു സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഘടഭാവത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയുള്ളതായ ഒരു പദാർത്ഥം ഭവിക്കുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനം ഉള്ളപ്പോൾ തന്നെ ഘടത്തൊട്ടു ചക്ഷുഃശ്രിയത്തിന്നു സംയോഗം ഭവിച്ചാൽ ഇവിടെ ഘടമൂന്നു എന്നുള്ള ബോധം ഭവിക്കുന്നതു യാതൊരു പ്രകാരമോ അപ്രകാരവും മഞ്ഞൾ നിറമാവുമു എന്നുള്ളതിന്റെ അഭാവത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയുള്ളതായ ശബ്ദതാപ ഇതികലുണ്ടു എന്നുള്ള ജ്ഞാനമുള്ളപ്പോൾ തന്നെ പിത്താദിദോഷം

ഷവശാൽ ഭജത്തന്നു ശംഖ മഞ്ഞൾ നിറത്തൊട്ടു കൂടിയതാകുന്നു എന്നു ഇളഞ്ചൊയമുണ്ടാകുന്നതു യാതൊരു പ്രകാരമൊ അപ്രകാരവും പരസ്സര വിരുദ്ധങ്ങളായ രണ്ടു വസ്തുക്കളുടെ വ്യാപ്തിയുള്ളതുകൂടായ രണ്ടു വസ്തുക്കളെക്കണ്ടാൽ അതൊ ഉതൊ എന്നു ഈ സംശയരൂപ പ്രത്യക്ഷം ഭവിക്കുന്നതു യാതൊരു പ്രകാരമൊ അപ്രകാരവും സർവ്വപ്രതിപക്ഷസ്ഥലത്തിങ്കൽ സംശയരൂപയായിരിക്കുന്ന അനുമിതിഭവിക്കുന്നു- സംശയ കൊടികളിൽ വെച്ചു ഒന്നിന്റെ വ്യാപ്തിയുള്ളതായ ഒരു പദാർത്ഥത്തിന്റെ ദർശനം യാതൊരുതരത്തു ഭവിക്കുന്നുവൊ അവിടെ അതിനാൽ ബലാധിക്യം മൊതുവായിട്ടു അന്യൊകാടിയുടെ ബോധം പ്രതിബന്ധിക്കപ്പെടുന്നു- അതു മൊതുവായിട്ടു സംശയം ഭവിക്കുന്നു- ഫലത്തെ അനുസരിച്ചിട്ടു ബലാധിക്യത്തെയും ബലഹാനിയെയും അങ്ങിനെ ഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ കല്പിക്കുന്നു എന്നുചിലർ പറയുന്നു- അതുകൊണ്ടു ഒന്നിന്റെ അഭാവത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയുള്ളതായ ഒരു വസ്തു ഇവിടെ ഉണ്ടു എന്നുള്ളു ജ്ഞാനം ഭവിക്കാപൊൾയാതൊന്നിന്റെ അഭാവവ്യാപ്തമുണ്ടെന്നുതൊന്നിയൊ അതുതന്നെ അവിടെ ഉള്ള പ്രകാരം തൊന്നിക്കൂടാ- ലൗകിക സന്നികഷ്ണത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതല്ലാതെയും ദോഷവിശേഷത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതല്ലാതെയും ആഹാര്യമല്ലാതെയുമിരിക്കുന്ന ഏല്പാസ്ഥലങ്ങളിലും അതൊട്ടകൂടിയതാകൂ എന്നുള്ളതു എന്ന അംശം തൊന്നുന്നതിനെക്കുറിച്ചു അതിന്റെ അഭാവവ്യാപ്തമായ വസ്തുവിനൊടു കൂടിയതാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനം പ്രതിബന്ധകമാകുന്നുപ്രതിബന്ധകമുള്ളപ്പൊൾ സംശയരൂപയായിട്ടും അനുമിതിഭവിക്കുന്നതല്ലെല്ലാ-ലൗകിക സന്നികഷ്ണസ്ഥലത്തിങ്കൽ സംശയ പ്രത്യക്ഷമാണപൊലെ സർവ്വപ്രതിപക്ഷസ്ഥലത്തിങ്കൽ സംശയാനുമിതിയും പ്രമാണസിദ്ധമായിരുന്നാൽ മെൽപ്രകാരമുള്ള അനാനത്തിന്നു മെൽ പറകപ്പെട്ടതു കളയും അപ്രകാരമുള്ള അനുമിതിയെക്കുറിച്ചു ശിഷ്ടമായിട്ടുള്ളതിനെക്കുറിച്ചു തന്നെ ഞാൻ പ്രതിബന്ധകത്തെ സവീകരിക്കുമായിരിക്കുന്നു- അങ്ങിനെ ഒരു അനുമിതിയെ സവീകരിച്ചു കഴിയു എന്നുതന്നെ കൊണ്ടു വന്നിട്ടില്ല- കൊടിമര വ്യാപ്തമുള്ളതായ രണ്ടു വസ്തുക്കളുമുണ്ടു എന്നുതൊന്നുന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ രണ്ടുജ്ഞാനങ്ങളും യഥാർത്ഥമല്ലെന്നു എന്നിപ്രകാരം അപ്രമാണബോധമുണ്ടാകയാൽ സംശയം ഭവിക്കുന്നു- അതുകൂടെ അപ്രമാണത്തെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ല എങ്കിൽ അതുകൾ അന്യൊന്യ

കാൽപ്രതി ബന്ധമാത്രത്തെ ജനിപ്പിക്കും. അതു മറ്റൊരവായിട്ടു സൽപ്രതിപക്ഷസ്ഥലത്തിങ്കൽ പരസ്സഭാനുമിതി പ്രതിബന്ധം തന്നെ ഫലമായിട്ടുള്ളത എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- അസിദ്ധ മെന്നത ആശ്രയാസിദ്ധം മുതലായതാകുന്നു ആശ്രയാസിദ്ധ മെന്നുള്ളതിന്ന ആശ്രയാസിദ്ധി ഉള്ളത എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കണം- ആശ്രയാസിദ്ധി എന്നത പക്ഷത്തിങ്കൽ പക്ഷ താവപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയാകുന്നു- അതു കാഞ്ചനമയഃ പവ്വതോ വഹ്നിമാൻ ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിലാകുന്നു- കാഞ്ചനമയഃ പവ്വ തോ വഹ്നിമാൻ എന്നതിന്ന സ്വർണ്ണമയമായ പവ്വതം വഹ്നി മയമാകുന്നു എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു- ഇവിടെ പക്ഷമായ പവ്വത ത്തിങ്കൽ സ്വർണ്ണമയത്വമാകുന്ന പക്ഷതാവപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നില്ല- അത ആശ്രയാസിദ്ധിയാകുന്നു. അന്യസ്ഥലങ്ങളിലും ഇങ്ങിനെ ആശ്രയാസിദ്ധിയെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- പവ്വതം സ്വർണ്ണമയമല്ല- എന്നുള്ള ജ്ഞാനമുള്ളപ്പോൾ സ്വർണ്ണമയമായ പവ്വതം വഹ്നിപ്രാപ്യമായ പൂമാന്തൊടു കൂടിയതാകുന്നു- എന്നുള്ള ജ്ഞാനം ഭവിക്കാത്താൽ ആശ്രയാസിദ്ധിയുടെ ഫലം ഇവിടെ പരമാർത്ഥജ്ഞാനപ്രതിബന്ധമാകുന്നു- മറ്റുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലു മി പ്രകാരം തന്നെ ഫലമെന്ന ധരിക്കുകയും ചെയ്താൽ- സ്വരൂപാസിദ്ധമെന്നതും അസിദ്ധം തന്നെ അറികിലെ സ്വരൂപംസിദ്ധി എന്നത പക്ഷത്തിങ്കൽ പ്രാപ്യമായി ഗ്രഹിച്ചു പറകപ്പെട്ട മെതുവിന്റെ അഭാവമാകുന്നു- അത ഹതോദ്യം പൂമാൻ ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിലാകുന്നു. ഹതോദ്യം പൂമാൻ എന്നതിന്ന ഹദം ഉദ്യമാകുന്നു പൂമം മെതുവായിട്ടു എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു. ഹദം=അഗാധമായ ജലത്തൊടു കൂടിയ പ്രദേശം- പൂമം=പുക-) ഇവിടെ ഉദ്യത്വമാകുന്ന സാധ്യത്തിന്റെ പ്രാപ്തിയൊടു കൂടിയതായി ഗ്രഹിച്ചു പറകപ്പെട്ട പൂമാകുന്ന മെതു ഭദമാകുന്ന പക്ഷത്തിങ്കൽ ജരിക്കുന്നില്ല എന്നതു ഹതോദ്യമെന്നാൽ സ്വരൂപാസിദ്ധിയാകുന്നു- മറ്റുള്ളസ്ഥലങ്ങളിൽ പ്രകാരം സ്വരൂപാസിദ്ധിയെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- സ്വരൂപാസിദ്ധിയുടെ ഫലം സർവ്വത്ര മെൽ പ്രകാരം പരമാർത്ഥപ്രതി ബന്ധമാത്രമാകുന്നു- ഇതുകൾക്കും പുറമെ പ്രാപ്യത്വാസിദ്ധമെന്നൊരു അസിദ്ധമുണ്ട്. പ്രാപ്യത്വാസിദ്ധി എന്നതു സാധ്യാപ്രസിദ്ധി മുതലായതാകുന്നു- സാധ്യത്തിങ്കൽ സാധ്യതാവപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കാത്ത എന്നതിനെ സാധ്യാപ്രസിദ്ധി എന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- അതു കാഞ്ചനമായ വഹ്നിമാൻ പൂമാൻ ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിലാകുന്നു.

ഉിലാകുന്നു- അവിടെ കാഞ്ചനമയമായിരിക്കുന്ന വഹ്നി എന്നി പ്രകാരം സാധ്യ നിർദ്ദേശത്തോടു കൂടിയതായ സ്ഥലത്തിങ്കൽ കാഞ്ചന മയത്വമെന്ന ധർമ്മം വഹ്നിയിങ്കൽ ഇരിക്കാജ്ഞ എന്നതുസാധ്യപ്രസിദ്ധിയാകുന്നു- മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- സപ്തരൂപം മെൽപ്രകാരം പരമർത്ഥം പ്രതിബന്ധം തന്നെ- പക്ഷത്തികലിരിക്കുന്നതായിട്ടു കണ്ടെട്ട മെതു പക്ഷത്തികലിരിക്കാത്തതാകുന്നു എങ്കിൽ അവിടെ സ്വരൂപാസിദ്ധി ഭവിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ മേലും മെൽപ്രകാരം പരമർത്ഥപ്രതിബന്ധം തന്നെ എന്ന ധരിച്ചുകൊൾക- യാതൊരൊട്ടെ കാഞ്ചനമധ്യം മുതലായതിനെ മെതുവാക്കി പറയുന്നുവോ അവിടെ മെതുവിങ്കൽ മെതുതാവപ്പെടുകമായ കാഞ്ചന മയത്വം മുതലായതുകൾ ഇല്ലാജ്ഞം വ്യാപ്യത്വാസിദ്ധിയാകുന്നു- ഇപ്രകാരം വഹ്നിമാൻ നീലരൂപാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ നീലധർമ്മം ഗുരുധർമ്മമാകയാൽ അതു മെതുതയുടെ അവപ്പെടുകമായി ഭവിക്ക ഇല്ല എന്നതും വ്യാപ്യത്വാസിദ്ധിയാകുന്നു- എന്നും ചിലർ പറയുന്നു- വ്യാപ്യത്വാസിദ്ധിയുടെ മേലും പരമർത്ഥപ്രതിബന്ധം തന്നെ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- കാലാത്യയാപദിഷ്ടമെന്നതിനെ ബാധമെന്നും പറഞ്ഞു വരുന്നുണ്ടു- ബാധമെന്നത പക്ഷത്തികലുള്ള സാധ്യഭാവം മുതലായതാകുന്നു- അതിന്റെ മേലും അനുചിതിപ്രതിബന്ധമാകുന്നു- ഇതും വഹ്നിയോടുകൂടിയതാകുന്നു എന്നുള്ള അനുചിതിയും വഹ്നഭാവവാനാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനമുള്ളപ്പോൾ ഉണ്ടാകയില്ല- അതികലവഹ്നഭാവം ഇതും വഹ്നഭാവവാനാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനത്തിന്ന അനുകൂലമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- അതു മെതുവായിട്ടു ബാധത്തിന്റെ മേലും അനുചിതിപ്രതിബന്ധം തന്നെ എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക-

ഇങ്ങിനെ പ്രസംഗവശാൽ മെതുപദാസവിഷയത്തിങ്കൽ പരകപ്പെട്ടവാൻ യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതു മിക്കതും പരകപ്പെട്ടു- അധികമായി വിസ്മരിച്ചാൽ അല്പബുദ്ധികൾക്കു അറിയാൻ ഭാരമുള്ളതെന്നു വിചാരിച്ചു തെങ്ങുന്നു- ഇവിടെ അവശിഷ്ടമായ അംശത്തിങ്കൽ ആഗ്രഹമുള്ളവർ മൂന്നുവലി മുതലായതുകളെ റ്റൊക്കി ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-

ഇനി മൂലശ്ലോകത്തെ ഗ്രഹിച്ചു മിക്കതും പുറപ്പെടുന്നതായ അർത്ഥത്തെ സാക്ഷേപിച്ചുപറവാൻ പൊകുന്നു-

൧൦- യസ്സുപക്ഷേപിപക്ഷേപഭവേത്സാധാരണസുഃ

യസ്യഭയസ്താദ്യോവൃത്തസ്തത്സാധാരണമാതഃ ||

൭൭. തഥൈവാനുപസംഹാരികൈവലാനധിപക്ഷകഃ | യസ്സാധ്യവതിനൈവാസിസവിരുദ്ധഃ ഛാതുതഃ ||

൭൯. ആശ്രയാസിദ്ധിരാദ്യാസ്യാൽസംരൂപാസിദ്ധിരപ്യഥ |
ഛാപ്യതാസിദ്ധിരപരാസ്യാദസിദ്ധിരതസ്ത്രിയാ ||

൮൦. പക്ഷാസിദ്ധിശ്ച ശൂപക്ഷാഭാവമണിമയോഗിരിഃ | ഇ
ദോദ്യോധൂമവത്താദത്രാസിദ്ധിരമാപരാ ||

൮൧. ഛാപ്യതാസിദ്ധിരപരാനീലധൂമാദികൈഭവേൽ | വിരു
ദ്ധയോഗഃ പരാമർശാമൈതൊസ്സൽപ്രതിപക്ഷതാ ||

൮൨ സാധ്യശ്രന്യോയശ്രൂപക്ഷസുപസൗബാധഃ ഛാതുതഃ |
ഉൽപത്തികാലീനഘടൈഗന്ധാദിശ്ചത്രസാധ്യതേ ||

അനന്യം — യഃ—സപക്ഷേ—വിപക്ഷേ—ച—ഭവതി—
സഃ—തു—സാധാരണഃ—ഭവേൽ—യഃ—തു—ഉഭയസ്താൽ—ഛാ
പ്യതഃ—സഃ—തു—അസാധാരണഃ—ഭവേൽ—തഥാ—എവ—അ
നുപസംഹാരി—കൈവലാനധിപക്ഷകഃ—ഭവേൽ—യഃ—സാ
ധ്യവതി—എവ—ന—അസി—സഃ—വിരുദ്ധഃ—ഛാതുതഃ—ആശ്രയാ
സിദ്ധിഃ—ആദ്യാ—സ്യാൽ—അഥ—സംരൂപാസിദ്ധിഃ—അപി—
അപരാ—ഛാപ്യതാസിദ്ധിഃ—അതഃ—അസിദ്ധിഃ—ത്രിയാ—ഭ
വതി—യശ്രൂമണിമയഃ—ഗിരിഃ—പക്ഷഃ—ഭവതി—തത്ര—പ
ക്ഷാസിദ്ധിഃ—ഭവതി—തഥാ—ഊദഃ—ഛോ—ധൂമവത്താൽ—ഇ
തി—അത്ര—അപരാ—അസിദ്ധിഃ—ഭവതി—അപരാ—ഛാപ്യ
താസിദ്ധിഃ—നീലധൂമാദികൈഭവേൽ—വിരുദ്ധയോഗഃ—മൈതൊഃ—
പരാമർശഃ—സൽപ്രതിപക്ഷതാ—ഭവേൽ—യശ്രൂ—പക്ഷഃ—സാ
ധ്യശ്രന്യഃ—ഭവതി—തത്ര—അസൗ—ബാധഃ—ഛാതുതഃ—യശ്രൂ
ഉൽപത്തികാലീനഘടൈ—ഗന്ധാദിഃ—സാധ്യതേ—തത്ര—ബാ
ധഃ—ഭവതി—

അനന്യത്വം—യാതൊന്നു സപക്ഷത്തിങ്കലും വിപക്ഷ
ത്തിങ്കലും ഭവിക്കുന്നുവോ അതാകട്ടെ സാധാരണമായി ഭവി
ക്കും യാതൊന്നു ഉഭയത്തിങ്കൽനിന്നും ഛാപ്യത്തായി ഭവിക്ക
ുന്നുവോ അതാകട്ടെ അസാധാരണമായി ഭവിക്കും—അപ്രകാരം
തന്നെ അനുപസംഹാരി കൈവലാനധിപക്ഷകമായി ഭവി
ക്കും—യാതൊന്നു സാധ്യവത്തിങ്കൽ തന്നെ ഭവിക്കുന്നില്ലയോ
അതു വിരുദ്ധമെന്നു ഛാതുതയായി ഭവിക്കുന്നു—ആശ്രയാസി
ദ്ധി ആദ്യയായി ഭവിക്കും—അനന്തരം സ്വരൂപാസിദ്ധിയും ഭ
വിക്കും—അപരയായിട്ടു ഛാപ്യതാസിദ്ധിയും ഭവിക്കും—ഇതു

മെതുവായിട്ട അസിദ്ധി മൂന്നു പ്രകാരമെന്നു ഭവിക്കുന്നു- യാതൊരു സ്ഥലത്തിങ്കൽ മണിമയമായിരിക്കുന്ന തിരിപക്ഷമായി ഭവിക്കുന്നുവോ അവിടെ പക്ഷാസിദ്ധിഭവിക്കുന്നു- അപ്രകാരം യദം ഭവ്യമായി ഭവിക്കുന്നു- ധൂമം മെതുവായിട്ട എന്നുള്ള ഇതികൾ അപരയായിരിക്കുന്ന അസിദ്ധിഭവിക്കുന്നു- അപരയായിരിക്കുന്ന ധ്യാപ്യതാസിദ്ധി നീലരൂപാദി കത്തികൾ ഭവിക്കും- വിരുദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്ന റോതുക്കളുടെ പരമർം സൽപ്രതി പക്ഷതയായി ഭവിക്കുന്നു- യാതൊരു സ്ഥലത്തിങ്കൽ പക്ഷം സാധ്യശൂന്യമായി ഭവിക്കുന്നുവോ അവിടെ ഇതു ബാധമെന്നു ഉദാഹരിക്കുന്നു- യാതൊരു അനുമാനത്തിങ്കൽ ഉൽപത്തി കലീനഘടത്തിങ്കൽ ഗന്ധാദിസാധിക്കപ്പെടുന്നുവോ അവിടെ ബാധം ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— സപക്ഷം=സാധ്യത്തോടുകൂടിയത- വിപക്ഷം=സാധ്യതാത്തോടുകൂടാത്തത- സാധാരണം=സാധാരണമെന്ന അനൈകാന്തം- ഉഭയം=രണ്ടു- (സപക്ഷവും വിപക്ഷവുമെന്നു സാരം) വ്യാപ്തം=നിവൃത്തം- (മടങ്ങിയത) അസാധാരണം=അസാധാരണമെന്ന അനൈകാന്തം- അനുപസംഹാരി=അനുപസംഹാരി എന്ന അനൈകാന്തം- കൈവലാനപയിപക്ഷകം=കൈവലാനപയി ധർമ്മാവസ്ഥയിന്നു മായിരിക്കുന്ന പക്ഷത്തോടുകൂടിയത- കൈവലാനപയിധർമ്മാവസ്ഥയിന്നും=കൈവലാനപയി ധർമ്മത്താൽ അവസ്ഥയിന്നും- കൈവലാനപയിധർമ്മം=കൈവലാനപയിയായിരിക്കുന്ന ധർമ്മം- കൈവലാനപയി=കൈവലാനപയുള്ളത- കൈവലാനപയം=കൈവലനായിരിക്കുന്ന അനപയം- (സമ്യക് ചെന്നിരിക്കുക എന്നു സാരം) പക്ഷം=പക്ഷതയുള്ളത സാധ്യവത്തം=സാധ്യമുള്ളത- (സാധ്യത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടം) വിരുദ്ധം=വിരുദ്ധമെന്നു പെരെടുക്കിയത- ഉദാഹരണം=ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടത ഉദാഹരിക്കുപറക- ആദ്യം=ഒന്നാമത്തത- അപരാ=അന്ത്യാ- മണിമയം=രത്നമയം- തിരി=പദ്യം- പക്ഷാസിദ്ധി=അശ്രുയാസിദ്ധി- റോദം=അഗാധജലപ്രദേശം- ധൂമവത്തം=ധൂമവത്താവു എന്നുള്ളത- ധൂമവത്തം=ധൂമംഉള്ളത- ധൂമം=പുക- അപരാ=അന്ത്യാ- നീലധൂമാദികം=നീലധൂമം തുടങ്ങിയുള്ളത- നീലധൂമം നീലമായിരിക്കുന്ന ധൂമം- നീലം=കറുത്തത- ധൂമം=പുക- വിരുദ്ധങ്ങൾ വിരോധമുള്ളവ- പരമർം=പക്ഷത്തിങ്കൽ ഭവിക്കുന്നു എന്നിപ്രകാരമുള്ള അനന്തം- സൽപ്രതിപക്ഷതാ=സൽപ്രതി പക്ഷാവധൂമം എന്നുള്ളത- സൽപ്രതിപക്ഷം=സൽപ്രതി

പക്ഷമെന്നു പെരെടുക്കിയ മൊതാഭാസം- സാധ്യശ്രുത്യം സാധ്യത്തൊടുക്കുടത്തത- ബാധം=ബാധമെന്നുപെരെടുക്കിയത- (കാലാത്യുപദിഷ്ടമെന്നതിനെ ബാധമെന്നും പറയുന്ന മുഖ്യപറഞ്ഞിട്ടുണ്ട-) ഉൽപത്തികാലീന ഘടം ഉൽപത്തികാലീന മായിരിക്കുന്നഘടം- ഉൽപത്തികാലീനം=ഉൽപത്തികാലത്തിൽ ഭവിച്ചത- ഉൽപത്തികാലം= ഉൽപത്തിയുടെകാലം- (ആദ്യക്ഷണമെന്നുസാരം) ഗന്ധാദി=ഗന്ധംതുടങ്ങിയുള്ളത- സാധിക=സാധ്യമാക്കിപ്പറക- ബാധം=ബാധമെന്ന മൊതാഭാസം-

സാരം— സാധാരണമെന്നതു സപക്ഷത്തിങ്കലും വിപക്ഷത്തിങ്കലു മിരിക്കുന്നതാകുന്നു. വിപക്ഷത്തിങ്കലിരിക്കുന്നതുസാധാരണമെന്നതെന്നപറഞ്ഞാൽ വിരുദ്ധമെത്രയും വിപക്ഷത്തിങ്കലിരിക്കുന്നതാകയാൽ അതിവ്യാപ്തിഭവിക്കും. അതുമെത്രയായിട്ട സപക്ഷത്തിങ്കലും വിപക്ഷത്തിങ്കലു മിരിക്കുന്നത എന്ന ഇവിടെ പറഞ്ഞുകിടലും അതുകൂടിയെകഴിയുന്നില്ല. വിരുദ്ധമെത്രവിന്നു സാധാരണങ്ങളിൽ അന്തഃപം ഭവിച്ചാലും ഭൂഷതകളുഞ്ചീജം വെറൊഴുകയാൽ വിരുദ്ധമെന്നൊരു മൊതാഭാസമില്ലെന്നവരികയില്ലല്ലോ- സപക്ഷത്തിങ്കലും വിപക്ഷത്തിങ്കലുമിരിക്കാത്തത അസാധാരണമാകുന്നു. അത എന്തെന്നാൽ ശബ്ദഃ അനിത്യഃ- ശബ്ദതാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഉള്ളശബ്ദതപമാകുന്ന മെത്രവാകുന്നു എന്നറിക. ശബ്ദതമെന്നത അനിത്യമാകുന്നു എന്നുനിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതായ ഘടംമുതലായതിൽനിന്നും അനിത്യമല്ലെന്നു നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട ഗഗനാദികളിൽനിന്നും മടങ്ങി നിത്യമൊ അനിത്യമൊ എന്നുള്ള സംശയത്തിന്നുവിഷയമായ ശബ്ദത്തിങ്കൽ ഒന്നെ ഇരിക്കുന്നതാകയാൽ സപക്ഷവിപക്ഷവ്യാവൃത്തമാകുന്നു. പ്രാചീനമതത്തിങ്കൽ സപക്ഷമെന്നതിന്നു സാധ്യത്തൊടുക്കിയതാകുന്നു എന്നുനിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥലമെന്നും വിപക്ഷമെന്നതിന്നു സാധ്യത്തൊടുക്കുടത്തതാകുന്നു എന്ന നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടസ്ഥലമെന്നും അതിനാലാകയാൽ ശബ്ദതപത്തിന്ന അനിത്യതപം സാധ്യമാകുമ്പോൾ അസാധാരണത ഉണ്ട. ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലുമാകയാൽ ഇപ്പറഞ്ഞത അചയുടെ മതത്തെ അനുസരിച്ചിട്ടാകുന്നു. എന്നും മുൻപറകപ്പെട്ടതുനവീനമതമാകുന്നു എന്നും ധരിച്ചുകൊൾക. സൂചമലിയെയാ പ്രേമയിതാൽ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ സൂചങ്ങളിലും ചെന്നിരിക്കുന്നതായ സൂചതപം പക്ഷതാ

വെട്ടുകുകയുമാകയാൽ ഫെതുശാസനപസംഹാരിയാകുന്നു. ഇ
തും പ്രാചീനമതത്തെ അനുസരിച്ചുപറഞ്ഞതാകുന്നു. സമൃദ്ധം
പറകപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. അറിവിന്നവിഷയ
മായിട്ടുള്ളതാകയാൽ ഏകമെന്തപറകപ്പെട്ട അനുമാന വാക്യ
ത്തിന്റെ അർത്ഥമാകുന്നു. ഇതിടെ ഏല്പാവസ്ഥയും പക്ഷമാക
യാൽ ഫെതുസാധ്യങ്ങളുടെ സമാനാധികരണത്തെ ഗ്രഹിച്ചാ
ൽ വെറെ സ്ഥലമില്ലാത്തതാൽ അനുമിതി ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്നപ
ണ്ടുള്ളവർപറഞ്ഞിരിക്കുന്നു അതുയുക്തമല്ല. പക്ഷെകദേശത്തി
ങ്കൽ ഫെതുസാധ്യങ്ങളുടെ സമാനാധികരണത്തെ ഗ്രഹിച്ചാ
ൽ അനുമിതി ഭവിക്കാമെല്ലോ. സമാനാധികരണം ഗ്രഹിക്ക
പ്പെട്ടിട്ടാത്തതായിട്ടു തന്നെ ഇങ്ങനാലും അജ്ഞാനരൂപയായി
രിക്കുന്ന അസിദ്ധിയല്ലാതെ ചെതാഭാസതം ചെരാത്തതാക
ുന്നു. അതുപോലെയായിട്ടു അത്യന്താഭാവത്തിന്ന പ്രതിയോഗി
യായിഭവിക്കാത്തതായ സാധ്യത്താടു കൂടിയതായഫെതു അനു
പസംഹാരിയാകുന്നു എന്നുമുൻപറകപ്പെട്ടതതന്നെയുക്തമായി
ട്ടുള്ളത എന്നുധരിച്ചുകൊൾകയുംചെയ്യണം- സാധ്യമുള്ളസ്ഥപങ്ങളി
ലൊരേത്തരംഇരിക്കാത്തതായഫെതുവിരുദ്ധമാകുന്നു- സാധ്യ
മില്ലെന്ന സ്ഥലങ്ങളിലുള്ള അത്യന്താഭാവത്തിന്ന യാതൊരഭാ
വം പ്രതിയോഗിയായിഭവിക്കുന്നില്ലയോ അങ്ങിനെള്ളഅഭാ
വത്തിന്നു പ്രതിയോഗിയായഫെതുവിരുദ്ധമാകുന്നു- എന്നമെ
ൽപാഞ്ഞതിന്റെസാരമാകുന്നു- ആശ്രയാസിദ്ധി സ്വരൂപാസി
ദ്ധി- ധ്യാപ്യതാസിദ്ധി- ഇങ്ങിനെ അസിദ്ധി മൂന്നുപ്രകാരമാ
കയാൽ അസിദ്ധവും മൂന്നുപ്രകാരമാകുന്നു- മണിമയപവ്വതം
വഹ്നിയുള്ളതാകുന്നു- എന്നിപ്രകാരമുള്ള സ്ഥലത്തിൽ മണിമയ
താമെന്ന ധർമ്മം പവ്വതത്തിങ്കൽ ഇരിക്കാത്തതാകയാൽ ആശ്ര
യാസിദ്ധിഭവിക്കുന്നു- അങ്ങിനെ ഭവിക്കുന്നു- ധൂമംഫെതുവായിട്ടു
എന്നിപ്രകാരമുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ധൂമമാകുന്ന ഫെതുപക്ഷത്തി
ങ്കൽ ഇരിക്കാത്തതാകയാൽ സ്വരൂപാസിദ്ധിഭവിക്കുന്നു- നീല
ധൂമാദികളായ ഫെതുകളിൽ ധ്യാപ്യതാസിദ്ധി ഭവിക്കുന്നു-
നീലധൂമതാമെന്നതു ഗുരുധർമ്മമാകയാൽ ഫെതുതാവെട്ടുകയാ
യിഭവിക്കയില്ല- ഫെതുവ്യാപ്തമാകയാൽ ധ്യാപ്യതാവെട്ടുക
കമായിട്ടുള്ളതെന്ന ഫെതുതാവെട്ടുകകമായി ഭവിക്കണം.
സ്വസമാനാധികരണവ്യാപ്തതാവെട്ടുകകയുമാത്തതാ ഘടിതാ
യിട്ടുള്ളതല്ലാതെ വെറെന്നു ധ്യാപ്യതയുടെ അവെട്ടുകകയായി
ഭവിക്കില്ല (സ്വസമാനാധികരണവ്യാപ്യതാവെട്ടുകകയുമാത്ത

രാജഭിരം- സ്വസമാനാധികരണമായിരിക്കുന്ന വ്യാപ്യതാവ
 ഛേദകധർമ്മാർത്ഥത്താഴ്ന്നു കൂടാത്തത. സ്വസമാനാധികരണം
 സ്വാധികരണവൃത്തി- (താനിരിക്കുന്നതതിരിക്കുന്നത) വ്യാപ്യ
 താവഛേദകധർമ്മം- വ്യാപ്യതാവഛേദകമായിരിക്കുന്ന ധർമ്മം-
 വ്യാപ്യതാവഛേദകം- വ്യാപ്യതാഴ്ന്ന അഖഛേദകം- വ്യാപ്യ
 താവ്യാപ്യമാവു എന്നുള്ളത- ധർമ്മാർത്ഥം- അന്യധർമ്മം- നീല
 ധൂമതപംമെൽപ്രകാരമല്ല ധൂമതപമാകുന്നവെറെ ഒരു വ്യാപ്യതാവ
 ഛേദകംഅതികൾഘടകമായിചെന്ന്രിക്കുന്നു- അതിന്റെഇരി
 പ്പ നീലധൂമതപം ഇരിക്കുന്നതത്ര തന്നെയാകയാൽ നീലധൂമ
 തപത്താഴ്ന്ന സമാനാധികരണമായിട്ടാ അതുഭവിക്കുന്നു- കവി
 സായോഗത്തിന്റെയും കപിസായോഗാഭാവത്തിന്റെയും വ്യാ
 പ്യങ്ങളുള്ളതാകുന്നു എന്നുള്ളപരാമർശം ഭവിച്ചാലും മെരുക്കം
 കൂ സൽപ്രതിപക്ഷതപംഭവിക്കുന്നില്ല. അതുമെരുവായിട്ട സാ
 മ്യവിരുദ്ധമായസാമ്യഭാവത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയുള്ള പദാർത്ഥപ
 ക്ഷത്തികളുണ്ട എന്നുള്ള ജ്ഞാനമുള്ളപ്പോൾ ഉണ്ടായതായിരും
 സാമ്യവ്യാപ്തിയൊടു കൂടിയതായപദാർത്ഥം പക്ഷത്തികളുണ്ടഎ
 ന്നിപ്രകാരമുള്ളതായിരും ഇരിക്കുന്ന പരാമർശം നിന്ന വിഷയമാ
 യിട്ടുള്ളതു സൽപ്രതി പക്ഷമാകുന്നു. സാമ്യതാഴ്ന്ന കൂടാത്ത
 തായപക്ഷം ബാധമാകുന്നു- പക്ഷമെന്നതുപോണ്ട പക്ഷതാ
 വഛേദക വിശിഷ്ടത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- എന്നാൽഘട
 ത്തികൾ ഗന്ധമുണ്ടായാലും ആദ്യക്ഷണാവസ്ഥിനഘടത്തികൾ
 ഗന്ധംസാമ്യമാകുമ്പോൾ ഉള്ളതായ ബാധത്തികൾ അപ്യാപ്തി
 ഭവിക്കില്ല- ഇപ്രകാരം മൂലാവസ്ഥിനവൃക്ഷ കപിസംയോഗീ
 എന്നുള്ളസ്ഥലത്തികളും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഇങ്ങിനെ അനേക
 നപ്രകാരം സമാപ്തമായി-

പ്രാ- ഗ്രാമീണസ്വപ്രഥമതഃപശ്യതോഗവയാദികഃ സാദൃശ്യ
 ധീശ്വാദീനാം യാസ്യാൽസാകരണംമതഃ॥

വൃ- വാക്യാർത്ഥസ്വാതിദേശസ്വസ്ഥിവിചാരപരമചൃതേ ഗ
 വയാദിപദാനന്തശക്തിധീശ്വാദീനാം॥

അനന്തം- ഗവയാദിക- പ്രഥമതഃ- പശ്യതഃ- ഗ്രാമീണ
 സ്വ-യാ- ഗവദീനാം- സാദൃശ്യധീഃ സ്വാൽ-സാ- ഉപമിതൈഃ
 കരണം- അതിദേശസ്വ- വാക്യാർത്ഥസ്വ-സ്ഥിഃ- വ്യാപാരഃ- ഉ
 ചൃതേ ഗവയാദിപദാനന്തം- ശക്തിധീഃ- തു ഉപമാ-ഫലം- ഭ
 വതി-

അന്യായാർത്ഥം- ഗവയാദികത്തെ മുമ്പെ പശ്യുന്നായിരി

കുന്ന ഗ്രാണിനു യാതൊരു ഗവയാദികളുടെ സാദൃശ്യവീഭവി ക്കുമൊ അതു ഉപമിതിയിൽ കരണമായിഭവിക്കുന്നു അ തിദേശമായിരിക്കുന്ന വാക്യാർത്ഥത്തിന്റെസ്തുതി വ്യാപാരമായി ഭവിക്കുന്നു. ഗവയാദിപദങ്ങളുടെ ശക്തിയ്ക്കായിത്തന്നെജരി കുന്ന ഉപമാഫലമായിഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ— ഗവയാദികം=ഗവയം തുടങ്ങിയുള്ളത ഗവ യം=ഗവയമെന്നമൃഗം-പശ്യൻ=ദർശിച്ചിട്ടുള്ളവൻ. ദർശിക്കു കാണം-ഗ്രാമീണൻ= ഗ്രാമത്തിൽ ഭവിച്ചവൻ- ഗവയാദികൾ = ഗൊവു തുടങ്ങിയുള്ളവ- ഗൊവപശു- സാദൃശ്യവീ= സാദൃശ്യ ത്തിന്റെവീ-സാദൃശ്യം=സാമ്യം- വീ=ജ്ഞാനം-- ഉപമിതി=ഉപ മിതിഎന്നഅനുഭവം- കരണം=കാരണവിശേഷം- അതിദേശം=സാദൃശ്യപ്രതിപാദനം- വാക്യാർത്ഥം= വാക്യത്തിന്റെഅർത്ഥം- സ്തുതി= സ്മരണം വചിക്കുപരക- ഗവയാദിപദങ്ങൾ= ഗവയാദികളായിരിക്കുന്നപദങ്ങൾ- ഗവയാദികൾ=ഗവയംതു ടങ്ങി ഉള്ളത- ഗവയം=ഗവയമെന്നപദം- ശക്തിവീ=ശക്തി ജ്ഞാനം ഉപമാ=ഉപമിതി

ഉപമിതിപ്രകരണം

സാരം— ഒരുത്തൻ ഗ്രാമമാത്രത്തിൽ പരിജയിച്ചവനാ കയാൽ ഗവയപദാൽ വാച്യമായ മൃഗവിശേഷത്തെ അറിഞ്ഞി ട്ടില്ല അങ്ങിനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ദൈവിവസം കാട്ടിൽ പരിജയി ച്ചവനായ ഒരുത്തന്റെ ഗവയമെന്നതു ഗൊസദൃശമാകുന്നു എ ന്നുള്ള വാക്കുകൊണ്ടു ഗവയപദം ഗൊസാദൃശ്യമുള്ളതായ ഒരു മൃ ഗത്തെ പറയുന്നതാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചു- ഇങ്ങിനെ ഉള്ളഅ വസ്ഥ സാഭവിക്കുകയും അന്തരം ഒരുകാലത്തിൽ അവന്റെ അരണ്യഗമനവും ഗവയദർശനമുണ്ടാകയും ചെയ്താൽ ഗൊവി നൊടു സദൃശമായൊരു മൃഗത്തെകാണുമ്പോൾ ഇതു ഗൊസ ദൃശമാകുന്നു എന്നിപ്രകാരം അവന്നുണ്ടാകുന്ന ഗൊസാദൃശ്യ ജ്ഞാനം ഉപമിതിയുടെ കരണമായി ഭവിക്കും- വ്യാപാരം എ ന്നാകുന്നു എന്നുണ്ടു എങ്കിൽ ഗൊസദൃശമാകുന്നു ഗവയമെന്നു ഈ അതിദേശവാക്യാർത്ഥസ്മരണത്തെ ജനിപ്പിക്കുതന്നെ എന്നഅ റിഞ്ഞുകൊൾക - മെൽപ്രകാരമുള്ള അതിദേശവാക്യാർത്ഥസ്മര ണമുണ്ടായതിന്റെ ശേഷം റം മൃഗവും ഇതുപൊലെഉള്ളതും ഗവയപദത്താൽ പറകപ്പെടുന്നതാകുന്നു എന്നിപ്രകാരം ഭവി കുന്ന ബോധം യാതൊന്നൊ അതു ഉപമിതിയാകുന്നു- അതു മെൽപറഞ്ഞ കരണത്തിന്റെ ഫലവുമാകുന്നു- ഇപ്രകാരം മറ്റു

ഇതുകൾക്കും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക—

ഇത്യപരിതിപ്രകരണസമാപ്തിഃ

വ്യാ— പദജ്ഞാനംതുകരണം ദ്വാരം തത്രപദാർത്ഥധീഃ ശാബ്ദബോധഃഫലംതത്രശക്തിധീസ്സഹകാരിണീ

അപായം— ശാബ്ദബോധം—പദജ്ഞാനം— തുകരണം— തത്ര— പദാർത്ഥധീഃ ദ്വാരം— ശാബ്ദബോധ ഫലം— തത്ര— ശക്തിധീഃ— സഹകാരിണീ.

അപായാർത്ഥം— ശാബ്ദബോധത്തിങ്കൽ പദജ്ഞാനംതന്നെ കരണമാകുന്നു. അതിങ്കൽ പദാർത്ഥധീദ്വാരമാകുന്നു. ശാബ്ദബോധഃഫലമാകുന്നു. അതിങ്കൽ ശക്തിധീസഹകാരിണീയാകുന്നു.

പരിഭാഷാ— ശാബ്ദബോധം= ശാബ്ദാധിയിരിക്കുന്ന ബോധം=ശാബ്ദശബ്ദത്തെ സംബന്ധിച്ചത— (ശാബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നുണ്ടാകുന്നതെന്നുസാരം—) പദജ്ഞാനം=പദങ്ങളുടെജ്ഞാനം— കരണം=കാരണവിശേഷം— പദാർത്ഥധീ=പദാർത്ഥജ്ഞാനം— ദ്വാരം=ഉപായം— അത്ര=ശാബ്ദബോധം— ശക്തിധീ=ശക്തിയുടെധീ— ശക്തിപദാർത്ഥങ്ങളുടെ സംബന്ധം— ധീ=ജ്ഞാനം— സഹകാരണീ=സഹായിക്കുന്നു—

ശാബ്ദബോധപ്രകരണം

സാരം— ശാബ്ദബോധത്തിങ്കൽ കരണം പദജ്ഞാനം തന്നെയാകുന്നു. പദജ്ഞാനമായ പദാർത്ഥസ്തുരണം വ്യാപാരമാകുന്നു. അതു മെത്രവായിട്ട പദജ്ഞാനവും പ്രവൃത്തിയും മുതലായവയ്ക്കുള്ള പദാർത്ഥ ജ്ഞാനവും മൂലമായാൽ ശാബ്ദബോധം വരുന്നില്ല. പദാർത്ഥസ്തുരണം വല്ലൊരു പ്രകാരം പദത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെട്ടതായിരുന്നാലും മതിയാകയില്ല. അതികൊണ്ടായിരിക്കണം. അതുവെണ്ട എങ്കിൽ ഏതാദി പദത്തിങ്കൽ നിന്ന അതിന്റെ സഹായ സംബന്ധം ആകാശത്തിങ്കൽ ഉള്ളതായാൽ ആകാശസ്തുരണം ഭവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ആകാശമെന്ന ശാബ്ദബോധത്തിന്നു വിഷയമായി ഭവിക്കണമെന്നുവരും അതുവെത്രവായിട്ട മെൽ പ്രകാരം തന്നെ പറയണം— വൃത്തി എന്നതു ശക്തിയൊലക്ഷണയൊ ആകുന്ന സംബന്ധമാകുന്നു. ശക്തിജ്ഞാനംകൊണ്ടുള്ള ഉപയോഗം ഇവിടെത്തന്നെയാകുന്നു. മുമ്പെ ശക്തിയെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ല എങ്കിൽ പദജ്ഞാനമുണ്ടായാലും തത്സംബന്ധന പദാർത്ഥസ്തുരണത്തിന്നു മെച്ചയില്ലാത്തവരുമെല്ലാം പദജ്ഞാനം കരുതുന്നവരുടെ ജ്ഞാനം അപ

രസംബന്ധിയുടെ ജ്ഞാനത്തിന്നു മെതുവാകയാൽ അത്മത്തെ സ്തുരിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു - ശക്തി എന്നതു പദത്തെപ്പോലെയെ പദാർത്ഥത്തിന്നുള്ള സംബന്ധമാകുന്നു - പദപദാർത്ഥങ്ങളുടെ സംബന്ധം രം ശബ്ദത്തിങ്കൽ നിന്ന രം അത്മത്തെ ജനങ്ങൾക്കുവേണ്ടിയുള്ളതല്ല എന്നുള്ള രംശപരേക്ഷാ സ്തുതപമാകുന്നു - ആധുനികമായ നാമത്തിന്നും ശക്തി ഉണ്ടുപതിനൊന്നാം ദിവസംപിതാവു നാമകരണത്തെ ചെയ്യുന്നതെന്ന രംശപരേക്ഷയുണ്ടാകയാൽ പിതാവിനാൽ നിശ്ചയിക്കപ്പെടുന്ന നാമശബ്ദങ്ങൾക്കുള്ളും ആരെക്കുറിച്ചു അതുകൾ വാചകങ്ങളായി നിശ്ചയിച്ചുവെക്കുവാൻ ശക്തിയോടെ കൂടിയതുകൾക്കുതന്നെ ആകുന്നതല്ല. ഇങ്ങിനെ ഉള്ള നാമങ്ങളെ ഒഴിച്ചു അവയുടെ ഇഷ്ടമെന്നൊരു വായിട്ടു ഇന്നുള്ളവർ ഇന്നതിന്നു പെർ ഇന്നതെന്ന നിശ്ചയിച്ചാൽ അതുകൾ ശക്തിയുള്ളതുകൾക്കായിരിക്കില്ല ഇങ്ങിനെ പണ്ടുള്ളവർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു - നമിനന്മാർ - ശക്തി എന്നതരംശപരേക്ഷയാകുന്നു എന്നുള്ളതിന്നു പ്രമാണമില്ല. അതുവെറുതായിട്ടു ഇഷ്ടമെന്ന എന്നു പറയുന്നതു ശക്തിയാകുന്നു. അതു മെതുവായിട്ടു ഇന്നൊരുതരം ഇന്നപദം ഇന്നതിനെ പറയുന്നതായി ഭവിക്കട്ടെ എന്നു നൂതനമായിട്ടു തന്നെ ഇഷ്ടിച്ചാലും അതു ശക്തിതന്നെ എന്നു പറയുന്നു - ശക്തി ഉണ്ടായിരുന്നാലും ശക്തിയെ ഗ്രഹിക്കാത്തവർ ശബ്ദബോധം ഭവിക്കില്ല - അതുകൊണ്ടു ശക്തിഗ്രഹണം ആവശ്യമാകുന്നു - ശക്തിഗ്രഹണമുണ്ടാകുന്നതു വ്യാകരണം മുതലായതുകൾക്കു നിന്നാകുന്നു - അപ്രകാരം അറിവെറിയവർ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു അവരുടെ വചനം - ശക്തിഗ്രഹണവ്യാകരണോപമാനകൊശാപുവാക്യ വ്യവഹാരശബ്ദ വാക്യസുശേഷാദിവ്യതെച്ചുദതിസാന്നിധ്യതസ്തിലപദസുരൂപം എന്നാകുന്നു - ഇതിനെ അപരം മുതലായതിനെ താഴെ കാണിക്കുന്നു.

അപരം - ശക്തിഗ്രഹണവ്യാകരണോപമാനകൊശാപുവാക്യവ്യവഹാരം - വാക്യസ്യ - ശേഷാൽ. വിവൃതം. സിലപദസ്യ. സാന്നിധ്യം. ച-ഭവതി. ഇതി-വ്യത്യാസ-വദന്തി - അപരയാത്മം - ശക്തിഗ്രഹണവ്യാകരണോപമാനകൊശാപുവാക്യവ്യവഹാരങ്ങളിൽനിന്നും വാക്യത്തിന്റെ ശേഷത്തിൽനിന്നും വിവൃതിയിങ്കൽനിന്നും സിലപദത്തിന്റെ സാന്നിധ്യത്തിങ്കൽ നിന്നും ഭവിക്കുന്നു എന്ന വ്യവഹാരപര്യായം - പരിഭാഷ - ശക്തിഗ്രഹണം = ശക്തിഗ്രഹണം - വ്യാകരണം

പമാനകൊശാപുവാക്യവ്യവഹാരങ്ങൾ വ്യാകരണവും ഉപമാനവും കൊശവും ആപുവാക്യവും വ്യവഹാരവും വ്യാകരണം വ്യാകരണമെന്നശാസ്ത്രം ഉപമാനം=ഉപമാനമെന്നപ്രമാണം- കൊശം=അമരകൊശം മുതലായ അഭിധാനം- ആപുവാക്യം ആപുൻപവാക്യം- ആപുൻ=യഥാർത്ഥവക്താവ്- (ഉള്ളവണ്ണം പറയുന്നവൻ) വാക്യം=വചനം വ്യവഹാരം=ഉത്തരവും പ്രശ്നത്തുമായ ലൌകികവചനം- വാക്യം-സമാനപരിമളായപദങ്ങളുടെ സമൂഹം- ശേഷം=ശിഷ്ടമായവാക്യം വിവൃതി=വിവരണം- വ്യാഖ്യാനമെന്നസാരം) സിദ്ധപദം സിദ്ധമായിരിക്കുന്നപദം- സിദ്ധം=ജ്ഞാതാത്മം- (അറികപ്പെട്ടതായ അർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചു ത) സാന്നിദ്ധ്യം=അടുപ്പം- മുഖന്മാർ=പണ്ടുള്ളവർ- വദിക്കുപറക-

സാരം — ശക്തിഗ്രഹണം വ്യാകരണശാസ്ത്രത്തിൽ നിന്നും ഉപമാനമാകുന്ന പ്രമാണത്തിൽ നിന്നും അമരകൊശം മുതലായ കൊശത്തിൽനിന്നും യഥാർത്ഥവക്താവായവിദഗ്ദ്ധൻ കൽനിന്നും ലൌകികവ്യവഹാരത്തിൽനിന്നും വാക്യശേഷത്തിൽനിന്നും വ്യാഖ്യാനത്തിൽ നിന്നും പ്രസിദ്ധമായ അർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചു തുടിയതായ പദത്തിന്റെ അടുക്കെയുള്ള പ്രയോഗത്തിൽനിന്നും ഭവിക്കുന്നു-

പ്രകൃതിപ്രത്യയാദികളുടെ ശക്തിഗ്രഹണം വ്യാകരണ ശാസ്ത്രത്തിൽ നിന്നു ഭവിക്കുന്നു- വ്യാകരണ ശാസ്ത്രത്തിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ശക്തി ബാധകമുണ്ടായാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യാം വൈയാകരണന്മാർ ആഖ്യാതത്തിന്നു കർത്താവികലാകുന്നു ശക്തി എന്നു ചൈത്ര്യ പചതി ഇത്യാദിസ്ഥലങ്ങളിൽ പറയുന്നു- ആഖ്യാതമെന്നതു പചതി ഇത്യാദിസ്ഥലങ്ങളിൽ കെൾക്കപ്പെടുന്നതിന്നു ഇത്യാദി പ്രത്യയങ്ങളാകുന്നു വൈയാകരണന്മാർ മേൽ പ്രകാരം പറയുന്നതിന്നു നൈയാധികന്മാർ സമ്മിക്കുന്നില്ല. ആഖ്യാതത്തിന്നു കർത്താവികൽശക്തിയെ സ്വീകരിച്ചാൽ ശക്താവപ്പെട്ടുകേൾക്കുവാൻ കർത്താവികൽശക്തികർത്താമെന്നതു കൃതിമത്ത്വാകുന്നു- അതുഗുരവായാകയാൽ നൈയാധികന്മാർ അതിന്നു കൃതിയിൽകൽ ശക്തിയെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു അപ്രകാരമായാൽ കൃതിപാമെന്ന ലഘുവായ ധർമ്മം ശക്താവപ്പെട്ടുകേൾക്കായി ഭവിക്കും. ലഘുധർമ്മത്തിന്നു അവശ്യകതാം സംഭവിക്കുംപോൾ ഗുരവർമ്മത്തിൽ അതിനെ സ്വീകരിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല- കൃതി എന്നതു യത്നം തന്നെ

അതു ചൈത്രാദികളിൽ വിശേഷണമായിട്ടു ശാബ്ദബോധത്തിൽ പ്രകാശിക്കുന്നുവെങ്കിലും പക്ഷാതിരിയെന്നതിനാൽ ചൈത്രാദികളിൽ അനുകൂലമായ കൃതിയുള്ളവനാകുന്നു എന്നുള്ള ബോധമാകുന്നതും വൈയാകാണന്മാർ പറയും പ്രകാരം ചൈത്രാദികളിൽ കർത്താവിനോടു കൂടിയതാകുന്നു പക്ഷമെന്നല്ല എന്നാൽ മെൽ പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കൽ കർത്താവെന്നതിനാലും പറകപ്പെടാത്തതാകയാൽ ചൈത്രാദികളിൽനിന്നു പരമായിട്ടു തൃതീയാവിഭക്തിതന്നെ വെണമെന്നു വരും- (കർത്തൃകരണയോഗ്യത്വം എന്നുള്ള സൂത്രംകൊണ്ടു അനഭിമിതങ്ങളായ കർത്തൃകരണങ്ങളിൽ തൃതീയാവിഭക്തി വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു- അനഭിമിതങ്ങൾ എന്നതിന്നു വേറെ ഒന്നിനാലും പറകപ്പെടാത്തവ എന്നല്ലൊ അർത്ഥമാകുന്നതു എന്നു പറയുന്നുവോ എന്നാൽ അവിടെ തൃതീയാവിഭക്തി വരികയല്ല എന്നതിനെ സാധിക്കാം- അനഭിമിതമെന്ന സൂത്രത്തിന്നു അനഭിമിത സംഖ്യാകെ എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു- (അനഭിമിതസംഖ്യാകം=അനഭിമിതയായിരിക്കുന്ന സംഖ്യയോടു കൂടിയത അനഭിമിതം=അഭിമിതയല്ലത്തത അഭിമിതം=അഭിധാനംവെക്കപ്പെട്ടത അഭിധാനംവെക്കുക=പറക സംഖ്യാ=എകത്വാദി) ചൈത്രാദികളിൽ ചൈത്രാദികളിൽനിന്നു പരമായിട്ടു തൃതീയാവിഭക്തി എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ തികർത്താവിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായ കൃതിയെ യാതൊരു പ്രകാരം പറയുന്നുവോ അപ്രകാരം കർത്താവിനോടു ഇരിക്കുന്നതായ സംഖ്യയെന്നു പറയുമെന്നു സാധിക്കുമിരിക്കുന്നു എന്നാൽ കർത്താവിന്റെ സംഖ്യ ഒന്നിനാലും പറകപ്പെട്ടതല്ലെന്നു വരിക ഇല്ല എന്നല്ല അതു ചൈത്രാദികളിൽ ചൈത്രാദികളിൽനിന്നു പരമായിട്ടു തൃതീയാവിഭക്തി എന്നതിനെ സാധിക്കുക- ആഖ്യാതത്താൽ പറകപ്പെട്ടതായ സംഖ്യാനാമം എവിടെ എന്നുണ്ടു എങ്കിൽ അതിന്റെ അന്വയത്തിന്നു യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതു കർത്താവും മുതലായവനിന്നു സ്വീകരിക്കപ്പെടാത്തതായിട്ടു പ്രസ്ഥാന പദത്താൽ ബോധിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതായിട്ടു മരിക്കുന്ന അർത്ഥമാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക- കർത്താദികളാൽ സ്വീകരിക്കപ്പെടാത്തതായിരുന്നെങ്കിലും പറഞ്ഞതിന്നു വിശേഷണത്വം താൽപര്യത്തെക്കുറിച്ചു വിഷയമാവരുതെന്നതു മാത്രം സാരമാകയാൽ ചൈത്രാദികളെ ഗദ്യകൃതി എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ആഖ്യാതത്താൽ ബോധിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ എകത്വാസംഖ്യാനാമം വെക്കുന്നില്ല യാതൊരു കർമ്മാദികളിൽ വിശേഷണത്വം താൽപര്യം വെക്കുന്നില്ലയോ അതുകൾ സംഖ്യാനാമം

യം ഭവിക്കത്ത എന്നതു ഫലമുദായമിട്ടു പ്രഥമാന്ത പദത്താൽ ബോധിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായിരുമെന്നുള്ള അർത്ഥവും സമലമാകുന്നു എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക - അല്ലാ എങ്കിൽ ധാതാർത്ഥമല്ലാതെ ഉള്ളതിനെക്കുറിച്ചു വിശേഷണമായി ഭവിക്കത്ത എന്നുതന്നെ അതിന്റെ സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക - എന്നാലും ചൈത്ര ഇവഗച്ഛതി എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ചൈത്രന്നു സംഖ്യാനാമയ യോഗ്യത്വം ഭവിക്കയില്ല - സ്തോകം പചതി എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ സ്തോകപദാർത്ഥത്തിങ്കൽ സംഖ്യാനാമം ഭവിക്കത്ത അതിനായിക്കൊണ്ടാകുന്നു ശിഷ്ടമെന്നു ധരിച്ചു കൊൾക - (ചൈത്രപചതി എന്നതിന്നു ചൈത്രൻ പചിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം - ചൈത്രൻ = ചൈത്രനെന്നു പെരെടുക്കിയ ഒരുത്തൻ - പചിക്കു = വെവിക്കു. ചൈത്രഇവഗച്ഛതി എന്നതിന്നു ചൈത്രനെന്നപൊലെ ഗമിക്കുന്നു എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു - സ്തോകം പചതി എന്നതിന്നു സ്തോകമാകുംവണ്ണം പചിക്കുന്നു - എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു സ്തോകം = അല്ല - സ്തോകമെന്നതുദീപ്തിയാത്തമാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക - ഇപ്രകാരം വ്യാപാരത്തിങ്കലും ആഖ്യാതത്തിന്നു ശക്തി ഭവിക്കുന്നില്ല - അപ്രകാരമായാലും ഗൗരവമുണ്ടു - രഥോഗച്ഛതി ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിൽ വ്യാപാരത്തിങ്കലോ ആശ്രയത്വത്തിങ്കലോ ലക്ഷണയാകുന്നു - ജാനാതി ഇത്യാദി സ്ഥലത്തിങ്കൽ ആശ്രയത്വത്തിങ്കൽ ലക്ഷണയാകുന്നു - നശ്യതി ഇത്യാദി സ്ഥലത്തിങ്കൽ പ്രതിയോഗിത്വത്തിങ്കൽ നിരൂപ ലക്ഷണയാകുന്നു - ഉപാനത്തിങ്കൽ നിന്നു ശക്തിഗ്രഹം ഭവിച്ചാണുള്ള വഴി മുഖപരകപ്പെട്ടു - ഇപ്രകാരം കൊശലത്തിങ്കൽനിന്നും ശക്തിഗ്രഹം ഭവിക്കുന്നു - കൊശത്തിങ്കൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ശക്തിയും ബാധക മുണ്ടായാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു. നീലാദി പദങ്ങൾക്കു നീല രൂപം മുതലായതുകളിലും നീലരൂപം മുതലായതുള്ളതുകളിലും ശക്തികൊശങ്ങളിൽ നിന്നുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടു എങ്കിലും ലാഘവം ഫലമുദായമിട്ടു നീലരൂപാദികളിൽ ശക്തിയും അതുള്ളതുകളിൽ ലക്ഷണയാകുന്നു എന്നു മതാകയാൽ നീലാദിവിശിഷ്ടങ്ങളിൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട ശക്തിയെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു ഇങ്ങിനെ സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. യഥാർത്ഥമായി പറയുന്നവന്റെ വാക്കിങ്കൽനിന്നും ശക്തിഗ്രഹണം ഭവിക്കും അതിന്നു ഉപകരിക്കുന്നതായവാക്കു കൊകിലു പിക്വദവാച്യഃ ഇത്യാദിയാകുന്നു. കൊകിലു പിക്വദവാച്യഃ എന്നതിന്നു

കൊകിലം വികപദവാച്യമാകുന്നു എന്നർത്ഥമാകുന്നു. കൊകിലം=കയില- വികപദവാച്യം=വികപദത്താൽവാച്യം=വികപദം=വികമെന്നുള്ളപദം- വാച്യം=വചികപ്പെടുവാൻയോഗ്യം- വചികപദം- ഇങ്ങിനെ മെൽപറഞ്ഞ ആപുചാക്രത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെപ്പറ്റി ചുരുക്കം- ഇതിങ്കൽനിന്ന വികപദത്തിന്ന കയിലിങ്കൽ ശക്തിഉണ്ടെന്നതു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു- ഇങ്ങിനെ പദങ്ങളുകൾക്കുമാമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക-വ്യവഹാരത്തിങ്കൽ നിന്നും ശക്തിഗ്രഹംഭവിക്കുന്നു. എങ്ങിനെ എന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറയാം കെട്ടുകൊൾക-

സ്വാമിഭൂതഭാവത്താഴ കൂടിയരണ്ടുവൃദ്ധന്മാരിൽ സ്വാമിയായ വൃദ്ധൻ ഭൃണായദ്വലനൊടു ഘടമാനയ എന്നുപറഞ്ഞതിനെക്കെൾക്കുകയും അപ്രകാരം പറഞ്ഞതിന്റെരശ്മി ഭൃത്യൻപൊയി ഒരുക്കടംകൊണ്ടുവന്നതുകാണുകയും കൂടെത്താഴക്കെനില്ക്കുന്ന ഒരുബാലന്നു ഭവിച്ചാൽ കുടംകൊണ്ടുവരിക എന്നുള്ളകാര്യം ഘടമാനയ എന്നുള്ളശബ്ദത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടമെന്നുള്ള ബോധം അവന്നുഭവിക്കുന്നു. അനന്തരം മറ്റൊരുസമയത്തിങ്കൽ ഘടനായ ഗാമാനയ എന്നുപറഞ്ഞതിനെ കെൾക്കുകയും കുടം കൊണ്ടുപൊയതിനെയും പശുവിനെകൊണ്ടുവന്നതിനെയും കാണുകയുംകൂടിഭവിച്ചാൽ അവന്നു ഘടാഭിപദങ്ങളുടെ ശക്തിഗ്രഹണം ഭവിക്കും. ഏകിലും അതുകർച്ചത്താഴ സംബന്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ഘടം മുതലായതികലാകുന്നു. കാര്യമെന്നതു കൊണ്ടുപൊക - കൊണ്ടുവന്നു ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങിയുള്ളക്രിയയാകുന്നു. അങ്ങിനെ ഉള്ളക്രിയയൊടു സംബന്ധിച്ചതുകൂടായ കുടം മുതലായതുകളിൽ തന്നെ ഘടാഭിപദശക്തിഗ്രഹണംവൃദ്ധവൃദ്ധമാരത്തിങ്കൽ നിന്നതാകി സംഭവിച്ചിരിക്കയാൽ ആബാലന്നു ഭൂതലഘടം എന്നുള്ളവാക്യത്തിങ്കൽനിന്നു ഒരുബാധമുണ്ടാകുന്നില്ല- കാര്യത്തൊടു അനേകിച്ചതുകൂടായ പദാർത്ഥങ്ങളിലല്ലാതെ അവൻ ഘടാഭിപദത്താൽ ശക്തിയെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ല- ഘടാഭിപദങ്ങൾക്കകാര്യംനയികൂടായ കുടം മുതലായതുകൂടെ ഗ്രഹിച്ചിപ്പാൻ സാമർത്ഥ്യമുണ്ട എന്നാകുന്നു അവൻഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ളതു എന്നുകാർച്ചത്തൊടു അപചയത്തൊടു കൂടിയതുകൂടിലാകുന്നു ഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ളതു എന്നുപ്രമാദിക്കുന്നുഎങ്കിൽ പറയാം- കാര്യങ്ങൾ അതാതുസ്ഥലങ്ങളിൽ അതാതുക്കൂടായിരിക്കും- അതുകൊണ്ടു സാധാരണപരയുപൊൾ കാര്യംനപിതങ്ങളിലെന്നല്ലാതെ പറഞ്ഞുകൂടാ- കാര്യംനപിതങ്ങളിൽ ഗ്രഹിച്ചിരി

കുന്ന ശക്തിയുടെസ്താനം ഭവിക്കുന്നമൊകിൽ അതാതുകാ
 യ്ക്കുള്ള ബൊധിപ്പിക്കുന്നതായ പദങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നും-
 ഭൂതലഘടനഃ എന്നുള്ളപദങ്ങൾക്കു കാൽബൊധനത്തിങ്കൽസാ
 മാന്യമില്ല- ലിങ്ങ് ലെങ്, തവ്യർഇത്യാദികളായ പ്രത്യയങ്ങ
 ൾ അവസാനത്തിങ്കലാക്കി ഉച്ചരിക്കപ്പെട്ട ശബ്ദങ്ങളാകുന്നുക്
 യ്ക്കബൊധത്തു ജനിപ്പിക്കുന്നത- നയഃ ആനയഃ- ഇത്യാദി
 കൾ ലിങ്ങ് എന്ന പ്രത്യയത്തെ അവസാനത്തിങ്കലാക്കി ഉച്ച
 രിക്കപ്പെട്ടതുകൾകുന്നു. നയ, ആനയ ഇത്യാദികൾ- ലോഡ
 നങ്ങളാകുന്നു. നെതവ്യം ആനതവ്യം ഇത്യാദികൾ തവ്യർ
 പ്രത്യയാനങ്ങളാകുന്നു ഇങ്ങിനെ ഉള്ളശബ്ദങ്ങൾ അതാതുകാ
 യ്ക്കുള്ള ബൊധിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള അറിവ അവനു
 സിദ്ധമായിട്ടുണ്ടു ഏകിലും അങ്ങിനെള്ള ശബ്ദങ്ങൾ ഭൂതലഘ
 ഘടനഃ എന്നുള്ളതുകൾനിന്നു അനുബന്ധമാകയാൽ അതുകൾ
 നിന്നു കാൽബൊധം ഭവിക്കുന്നില്ല അതുപോലെയാകട്ടെ ശക്തി
 സ്തരണത്തിന്നു കാണമില്ല എന്നുവന്നിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ
 ഭൂതലഘടനഃ ഇത്യാദിവാക്യങ്ങളിൽനിന്നു ശബ്ദബൊധംഭവി
 കുന്നതെങ്ങിനെ അതിന്നുവഴിയില്ലെന്നു എന്നുചിന്തപറയു
 ന്നു- അതുനിസ്സാരമാകുന്നു ആദിയിൽ കാൽബൊധിതപദാർത്ഥങ്ങ
 ളിൽ ശക്തിയെഗ്രഹിച്ചാലും ലഘുവായതൊന്നായിട്ടു കാൽബ
 ധനമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നുള്ളനിയമത്തെ ഉപേക്ഷിക്കരുത
 എന്ന രാജാജ്ഞപ്പെടുത്തുന്നു. കാൽബൊധിതങ്ങളെ പല്ലാതെ ശക്തി
 ഗ്രഹണമില്ലെന്നുള്ള നിയമം സർവ്വതലമുറകൾക്കും ചൈത്ര,
 പുത്രസുജാതഃ, കന്യാതൈഗർണ്ണീ എന്നിപ്രകാരം ചൈത്രനെ
 ന്നുപേരെട്ട കൂടിയ ഭയത്തന്നൊട്ടുപറഞ്ഞാൽ അവന്റെമുഖ
 ത്തിങ്കൽ പ്രസാദവും വാട്ടുമുണ്ടാകും. ആണ്ട അവസ്ഥകളെ
 യും സമീപസ്ഥനായഭയബാലൻകാണയും അതിന്നുമുഖമെ
 ങ്കൽപ്രകാരംപറകപ്പെട്ട രണ്ടുവാക്യങ്ങൾകൊണ്ടുകയ്യു മുണ്ടായാൽമു
 ഖപ്രസാദംകൊണ്ടും മുഖംവാട്ടുകകൊണ്ടും സുഖദുഃഖങ്ങളെ
 അനുഭവിച്ചിട്ടു സുഖത്തിന്നു മൊതുപുത്രസുജാതഃ എന്നുള്ളവാ
 ക്കിൽനിന്നുണ്ടായ അറിവും ദുഃഖത്തിന്നുമൊതു പുത്രതൈഗർ
 ണീ എന്നുള്ളവാക്കിൽനിന്നുണ്ടായ അറിവുമാകുന്നു എന്നുനിശ്ച
 യിക്കുന്നു- കാൽബൊധിതങ്ങളെ പല്ലാതെ വ്യവഹാരത്തിങ്കൽനിന്നു
 ശക്തിഗ്രഹണമില്ല എന്നുകിൽ ഇതുപേക്ഷയില്ലെല്ലാം. അതു
 മൊതുവായിട്ടു കാൽബൊധിതങ്ങളിലാകുന്നു ശക്തിഎന്നതുവെ
 മല്ല എന്ന അറിഞ്ഞുപോക- (പുത്രസുജാതഃ എന്നതിന്നു

നിനക്കുപുത്രനുണ്ടായി എന്നും കന്യാതെഗഭിന്നീ എന്നതിന്നു വിവാഹം കഴിയാത്തവളായതിന്റെ ഒരു മകൾ ഗഭിന്നിയായിട്ടു വീക്കുന്നു എന്നും അത്ഥമാകുന്നു) മെൽപറഞ്ഞ രണ്ടുവാക്യങ്ങളിലും കാര്യബോധകൾ ബുദ്ധിമുട്ടു. എങ്കിലും അവനെക്കണ്ടാലുമെന്നും അവളെ ഉപേക്ഷിച്ചാലുമെന്നും ക്രമേണ അത്ഥമായ രണ്ടു അംശങ്ങളെ അധ്യാഹരിച്ചിട്ടാകുന്നു അതുകൂടി നിന്നു ബോധം ഭവിക്കുന്നത എന്നും പറഞ്ഞുകൂടാ അതിന്നു പ്രമാണമില്ലല്ലോ. അതു മെതുവായിട്ടു ഭൂതലഘടഃ എന്നുള്ളവാക്യത്തിൽ നിന്നും വ്യവസ്ഥാപരമായിരിക്കുന്ന ശക്തിയെ ഗുഹിച്ചുവെക്കുവാൻ ഭവിക്കാമെന്നറിക. ഭൂതലഘടഃ എന്നതിൽ നിന്നു ഭൂതലത്തിൽ ഘടമുണ്ടെന്നുള്ള ബോധം അനുഭവസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. വാക്യശേഷത്തിൽ നിന്നും ശക്തിഗുഹണം ഭവിക്കുന്നു. യവശബ്ദത്തിൽ നിന്നു ദീർഘശ്രവണത്താൽ കൂടിയതായ ഒരു ധാന്യവിശേഷത്തിന്റെയും തിനയുടെയും ബോധം ലോകത്തിൽ ദൈവതക്കാർക്കു ഭവിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുപോൾ (യവമയശ്ചതുർവതി) എന്നൊരു വാക്യം കേട്ടാൽ ഇവിടെ യവശബ്ദം കൊണ്ടു എതിനെ ഗുഹിക്കണമെന്നു സംശയിക്കാം. അങ്ങിനെ ഉള്ള സംശയനിവൃത്തി വാക്യശേഷത്തിൽ നിന്നു ഭവിക്കുന്നു. യവമയശ്ചതുർവതി എന്ന വാക്യത്തിന്റെ ശേഷമായിട്ടുള്ളത (വസന്തൈസ്സസന്യാനാം ജായതേ പത്രശാതനം മൊദമാനാശ്ച തിഷ്ണി യവാഃ കണിശശാലിനഃ) എന്നാകുന്നു ഇതിന്റെ അന്വയം മൂലമായതുകൾ ഉൾക്കൊണ്ടു കാണിക്കാം—

അന്വയം — വസന്തൈസ്സസന്യാനാം— പത്രശാതനം— ജായതേ— യവാഃ— കണിശശാലിനഃ— മൊദമാനാഃ— ച— തിഷ്ണി—

അന്വയാത്ഥം — വസന്തത്തിൽ സസ്യങ്ങൾക്കു പത്രശാതനം ജനിക്കുന്നു. യവങ്ങൾ കണിശശാലികളായിട്ടും മൊദമാനങ്ങളായിട്ടും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു.

പരി— വസന്തം = വസന്തമെന്ന ജതു- സസ്യങ്ങൾ = സസ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന സസ്യങ്ങൾ - സപ്തങ്ങൾ = കൊഴിയാതെ ഉള്ളവ— സസ്യങ്ങൾ = ചാന്ദ്രാദികൾ - പത്രശാതനം = പത്രങ്ങളുടെ ശാതനം - പത്രങ്ങൾ = ഇലകൾ - ശാതനം = പതനം - (കൊഴിയുക) യവങ്ങൾ = യവനാദിയെ ഉള്ളായിരിക്കുന്ന സസ്യങ്ങൾ— കണിശശാലികൾ = കണിശങ്ങൾ മെതുവായിട്ടു ശാലിക്കുന്നവ. കണിശങ്ങൾ = കതിരുകൾ - മൊദമാനങ്ങൾ = മൊദിച്ചിട്ടുള്ളവ

വ- മോദിക=സന്തോഷിക- (പ്രശ്നിയോടുകൂടിയതുകൂടായി ഭവിക്ക എന്നസാരം) സ്ഥിതിചെയ്ത=നില്ക്കുക-

സാരം- വസന്തമെന്ന പ്രഭാതത്തിൽ സകലസസ്യങ്ങളുടെ ഇലകൾ കൊഴിയും- യവമാകുന്ന ഒന്നുതന്നെ കൃതിയുകൊണ്ടു രോദിക്കുന്നതായീയും ഇലകൾ കൊഴിയായതെയും നില്ക്കും- ഇപ്രകാരമായ സാരത്തോടുകൂടിയതായ മെൽപറഞ്ഞ വാക്യത്തിന്റെ സാരത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ യവമെന്നതു ഇന്നതാകുന്നു എന്ന അറിയാം- ഇതുതന്നെ വാക്യശേഷത്തിൽനിന്നുള്ള ശക്തിഗ്രഹണമാകുന്നത-

വ്യാഖ്യാനത്തിൽനിന്നും ശക്തിഗ്രഹണം ഭവിക്കും- ഘടാസ്മി എന്നതിന്നു കലശോസ്മി എന്നുള്ള വിവരണത്തെ അറിഞ്ഞാൽ കലശമെന്നുള്ളത കടത്തെ പറയുന്നതാകുന്നു എന്നുള്ള ബോധമുള്ളവന്ന ഘടശബ്ദവും കടത്തെ പറയുന്നതാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിക്കാമെല്ലാം. പ്രസിദ്ധാത്മപദത്തിന്റെ അടുപ്പവും ശക്തിയെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇഹസാരകാരതരൈശ്വരംപികൊരൈതി-എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിൽ വികപദത്തിന്റെ ശക്തിയിലിരിക്കലാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നു. അതിന്നുസഹകാരതയെന്നതു തെന്മാവാകുന്നു. ഉപരമണത്തിന്നു കണ്ണുസൂചത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു. രൈതി എന്നതിന്നു ശബ്ദിക്കുന്നു എന്ന അർത്ഥമാകുന്നു- ഇത്രമാത്രമുള്ള അറിവുതന്നെ കാരണമായി ഭവിക്കുന്നതാകുന്നു- ഒത്തന്നു സഹകാര എന്നുള്ള അംശം ഒഴിയെ ശിഷ്ടങ്ങളുടെ അർത്ഥബോധമാണു ഉള്ളതെന്നിരിക്കൽ അവന്നു സഹകാരപദത്തിന്നു തെന്മാവിരിക്കലാകുന്നു ശക്തി എന്നതു മറ്റുള്ളവങ്ങളുടെ അടുപ്പം മെത്രവായിട്ടു ഗ്രഹിക്കാമെന്നും ധരിച്ചുകൊൾക-

മെൽപ്രകാരം ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതായ ശക്തിജാതിയിൽ തന്നെക്കൂടാകുന്നു- വ്യക്തിയിൽ അല്ല വ്യക്തികൾക്കു അവസാനമില്ലായ്മയാൽ ശക്തികല്പനയും അവസാനമില്ലെന്നുവരും അതു മേതുവായിട്ടു ഗോദിപദങ്ങൾക്കു ഗോതപന്തുടങ്ങിയുള്ള ജാതിയിൽ തന്നെ ശക്തി എന്നറിയണം. വ്യക്തിയോടുകൂടാതെ ജാതി അറിവിന്നു വിഷയമല്ലായ്മയാൽ വ്യക്തിയുടെ ബോധവും ഭവിക്കുന്നു എന്നു ചിലർ പറയുന്നു. അതു യുക്തമല്ല ശക്തിയില്ലാതെ വ്യക്തിബോധം ഭവിക്കുന്നതല്ല. വ്യക്തിയിൽ ലക്ഷണയാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. ഒന്നിന്നൊരു ചെപ്പിച്ചില്ലായ്മ വെച്ചാൽ അതിനെ പരിച്ഛിന്നായിക്കൊണ്ടു ലക്ഷണയെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു

കാം. ഇവിടെ അതുഭവിച്ചിട്ടില്ലാ വ്യക്തിയിൽ ശക്തിയെ സ്വീകരിച്ചാൽ ശക്തിക്കു അവസാനമില്ലാത്തു എന്നുള്ളതൊക്കെ എല്ലാവ്യക്തികളിലുമുണ്ടെന്നു ശക്തിയെ സ്വീകരിച്ചാൽ തീർന്നു വരുന്നു

[illegible]

എന്നുള്ള അർത്ഥം അതിന്റെ അവയവമായ പാച എന്നതിന്റെയും അക എന്നതിന്റെയും കൂടിയായ പാച എന്നതു പാചധാതുതന്നെ ആകയാൽ അതിന്റെ അർത്ഥം പാചനമാകുന്നു. അക എന്നപ്രത്യയം കർത്താവ എന്ന അർത്ഥത്തിൽ വിധിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു. അതു മെതുവായിട്ട പാചകപദത്തിൽ നിന്ന അതിന്റെ അവയവങ്ങളുടെ അർത്ഥമല്ലാതെ വെറെ ഒന്നും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നില്ല എന്ന റിക് ഇപ്പറഞ്ഞതു യാജ്ഞാലിപദങ്ങൾക്കും തുല്യമാകുന്നു. അവയവശക്തവക്ഷയൊടു കൂടാതെ 'സമുദായശക്തി' മെതുവായിട്ടുതന്നെ യാതൊന്നിങ്കൽ നിന്ന അർത്ഥബോധം ഭവിക്കുന്നുവോ അതു രൂപമാകുന്നു. ഇതിന്നു ഉദാഹരണം- ഗേഷ-മണ്ഡപം, ഇപ്പാദികളായ പദങ്ങളാകുന്നു. ഗേഷ എന്ന പദത്തിങ്കൽ നിന്ന പശു എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിച്ചാൽ കാരണം അതിന്റെ അവയവശക്തി അല്ല സമുദായശക്തി മെതുവായിട്ട അതിന്റെ ബോധമുണ്ടാകുന്നു. മണ്ഡപപദത്തിങ്കൽ നിന്ന ദേവാലയത്തിന്റെ അംഗമായിരും ചതുരശ്രമായിരും ചെൽപ്പുരയൊടു കൂടിയും ശ്രീകൊവിലിന്റെ പുറംഭാഗത്തിങ്കൽ ഉള്ളതായിരും ഉരിക്കുന്ന സ്ഥലവിശേഷത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നതു മെൽപ്രകാരം തന്നെ. യാതൊന്നിന്നു അവയവധർമ്മം ശക്തിവിഷയത്തിങ്കൽ തന്നെ സമുദായശക്തികൂടെ ഭവിക്കുന്നുവോ അതു യോഗരൂപമാകുന്നു. ഇതിന്റെ ഉദാഹരണം പംകജാലിപദമാകുന്നു. പംകജമെന്ന പദം അവയവശക്തികൊണ്ടു പംകത്തിങ്കൽ നിന്ന ജനിച്ചതിനെ പറയുന്നു. (പംകം = ചളി-) സമുദായശക്തികൊണ്ടു പംകത്തിങ്കൽ നിന്നു ജനിച്ചതുകളിൽ ഒന്നായ പത്മത്തെ പത്മതൈന പറയുന്നു. എങ്കിലും അവയവശക്തിമാത്രത്തെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടു കുമുദത്തിങ്കലും പ്രയോഗിക്കാമെന്നു വരുന്നു. അതിനെ പരിച്ഛാൻ പ്രാചീനന്മാർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു രൂപദിജ്ഞാനം യോഗികാർത്ഥബോധത്തെ പ്രതിബന്ധിക്കുമെന്നാകുന്നു. പത്മമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തിന്നു ബോധം ഭവിക്കുന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽ ലക്ഷണമൊണ്ടും കുമുദതൈന കുമുദബോധം ഭവിക്കണമെന്നു താൽപര്യമില്ല എങ്കിൽ അവയവശക്തികൊണ്ടും കുമുദബോധത്തെ നിവൃത്തിയാക്കണമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾകയും വേണം.

സ്ഥലപത്മത്തിന്റെ ബോധം ഇതിങ്കൽ നിന്നു ഭവിക്കണമെന്നുള്ള ഇച്ഛയൊടു കൂടി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതായ പംകജപദത്തിങ്കൽ നിന്നു സമുദായശക്തി കൊണ്ടുതന്നെ പത്മതൈന

സ്ഥലപത്മത്തിന്റെ ബോധംഭവിക്കുന്നു- അവയവശക്തി അതിനെ ഉള്ളപങ്കുപറ്റത്തിന്ന ഭവിക്കുന്നില്ല. അതിന്നുബാധമുണ്ടല്ലോ- സ്ഥലപത്മം വിജാതീയമാകുന്നു എങ്കിൽലക്ഷണശ്രയണംതന്നെ ശരണമായിട്ടുള്ളത- യാതൊന്നികൾനിയോഗിക്കാത്തതിന്നും രൂപ്യർത്ഥത്തിന്നും സാതന്ത്ര്യബോധം ഭവിക്കുന്നുവോ അതുയോഗികരൂപമാകുന്നു- ഇതിന്റെഉദാഹരണം ഉൽഭിദാദിപദമാകുന്നു ഉൽഭിത്ത എന്നപദത്തികൾന്നിന്ന ഉപപദഭേദത്തെ ചെയ്യുന്നതായ വൃക്ഷലതാദികളുടെയും യാഗവിശേഷത്തിന്റെയും ബോധം ഭവിക്കുന്നു- ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ള യോഗികാദിപദങ്ങളെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഇങ്ങിനെ ഉള്ളപദങ്ങളുടെ ശക്തിജ്ഞാനം ശാബ്ദബോധത്തെക്കുറിച്ചു സഹായിക്കുന്നതാകുന്നു എന്ന മുഖ്യപരകപ്പെട്ട ഇനിമറ്റുള്ളകാരണത്തെ പറയുന്നു-

വൃ൧- ലക്ഷണശക്ത്യസംബന്ധസാൽ പശ്ചാന്നപപത്തിതഃ ആസത്തിയോഗ്യതാകാംക്ഷാതാൽപശ്ജ്ജ്ഞാനമിച്ഛതെ||

വൃ൨- കാരണം സന്നിധാനംതുപദസ്യാസത്തിനമൃതെ പദാർത്ഥതത്രപദത്തായോഗ്യതാപരികീർത്തിതാ||

വൃ൩- തൽപദനവിനാസ്യാനന്തരഭാവകതാഭവേൽ ആകാംക്ഷാവക്ത്രരികൃതാതാൽപശ്ജ്പരികീർത്തിതം||

അനന്ധം — താൽപശ്ചാന്നപപത്തിതഃ ശക്ത്യസംബന്ധഃ - ലക്ഷണം- ആസത്തിയോഗ്യതാകാംക്ഷാതാൽപശ്ജ്ജ്ഞാനം- ച- കാരണം- ഇച്ഛതെ-പദസ്യ- സന്നിധാനം- തു ആസത്തിഃ-ഉച്ഛതെ- തത്രപദാർത്ഥം- തദപത്താ- യോഗ്യതാ- പരികീർത്തിതാ-ഭവതി- തൽപദന- വിനാ അസ്യ- അനന്തരഭാവകതാ- ആകാംക്ഷാ ഭവതി- വക്ത്രഃ- ഇകൃതാ- തു- പരികീർത്തിതം- താൽപശ്ജം ഭവതി-

അനന്ധാർത്ഥം — താൽപശ്ചാന്നപപത്തിമെത്രവായിട്ടശക്ത്യസംബന്ധമാകുന്നലക്ഷണവുംആസത്തിയോഗ്യതാകാംക്ഷാതാൽപശ്ജ്ജ്ഞാനവും കാരണമാക്കി ഇട്ടിരിക്കപ്പെടുന്നു- പദത്തിന്റെ സന്നിധാനമാകട്ടെ ആസത്തിഎന്ന പറകപ്പെടുന്നു- ആ- പദാർത്ഥത്തികൾ ഉള്ളതദപത്തായോഗ്യത എന്ന പരികീർത്തിതയായിഭവിക്കുന്നു- തൽപദത്തൊടു കൂടാതെഉള്ള അന്യപദത്തിന്റെ അനന്തരഭാവകതാ ആകാംക്ഷയായി ഭവിക്കുന്നു- വന്നാവിന്റെ ഇകൃതയാകട്ടെ പരികീർത്തിതമായിരിക്കുന്ന താൽപശ്ചാന്നപപത്തിഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— താൽപശ്ചാൻവപത്തി=താൽപശ്ചത്തിന്റെ അനുപപത്തി- താൽപശ്ചം=വശാവിന്റെ ഇട്ടതാ- അനുപപത്തി ചെച്ചയില്ലായ്ക്ക- ശക്തസംബന്ധം= ശക്തത്തൊടുള്ള സംബന്ധം- ശക്തം=ശാക്തികൊണ്ടുബോധിച്ചിരിക്കപ്പെട്ടതായ അർത്ഥം- ആസത്തിയോഗ്യതാ കാംക്ഷാതാൽപശ്ചത്താനം=ആസത്തിയോഗ്യതാകാംക്ഷാതാൽപശ്ചത്തം=ആസത്തിയും യോഗ്യതയും ആകാംക്ഷയും താൽപശ്ചം- സന്നിധാനം=അടുപ്പം- ആസത്തി=ആസത്തിഎന്ന പെരെടുക്കിയത- വചിക്ക=പരക- തദപത്താ=തദപത്താവു എന്നുള്ളത തദപത്ത=അതുളളത- യോഗ്യതാ=യോഗ്യത എന്നപെരെടുക്കിയത- പരികീർത്തിതാ=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തിക=പരക- തൽപദം=ആ പദം- അന്യം=മറ്റൊരുപദം- അനുഭാവകതാ=അനുഭാവകതയുടെ അഭാവം- അനുഭാവകതാ=അനുഭാവകമാവു എന്നുള്ളതു. അനുഭാവകം=അനുപയബോധജനകം- (അനുപയബോധം=ശാസ്ത്രബോധം അതിനെ ഉണ്ടാക്കത്തക്കത എന്നുസാരം) ആക്ഷാക്ഷം=ആകാംക്ഷ എന്നപെരെടുക്കിയത- വശാവ=ചമിച്ചവൻ- വചിക്ക=പരക- പരികീർത്തിതം=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തിക=പരക-

സാരം— ഗംഗയാംഘ്രി എന്ന ഇത്യാദി സ്ഥലത്തിങ്കൽ ശക്തസംബന്ധ രൂപലക്ഷണത്താനം കാരണമാകുന്നു ലക്ഷണയുടെ സ്വീകാരത്തിന്നു മേതു ശക്യാർത്ഥ സംബന്ധിനിയായ അനുപയാനുപപത്തിയൊതാൽപശ്ചാൻവപത്തിയൊ ആകുന്നു- ഗംഗയാംഘ്രി എന്നതിന്നു ഗംഗയിങ്കൽ ഘ്രിയാംഭവിക്കുന്നു എന്ന അനുപയാർത്ഥമാകുന്നു- ഘ്രിയാംഭവാനുത ഗോവന്മാരുടെ ഗൃഹമാകുന്നു- ഗംഗാ എന്ന പദത്തിങ്കൽ നിന്നു ശക്തിലഭ്യമായ അർത്ഥം ഒരു നദിയാകയാൽ പ്രവാഹരൂപമാകുന്നു- അതിങ്കൽ ഘ്രിയാംഭവത്തിന്നു ചെച്ചയില്ലായ്ക്കയും താൽപശ്ചത്തിന്നു ചെച്ചയില്ലായ്ക്കയും അവിടെ ഉണ്ടു- അതു മേതുവായിട്ടു അവിടെ ലക്ഷണകൊണ്ടു തീരത്തിന്റെ വെലോ ആവശ്യകമാകുന്നു- ശക്യാർത്ഥ സംബന്ധത്തെ തീരത്തിങ്കൽ ഗ്രാമിച്ചിരിക്കുകൊണ്ടു തീരത്തിന്റെ സ്മരണമുണ്ടാകുന്നു- (തീരം=വശം) അനന്തരം ശാസ്ത്രബോധമുണ്ടാകുന്നു- ഇവിടെ ഒരു വിശേഷം- അനുപയാനുപപത്തിയാകുന്നു ലക്ഷണകൊണ്ടുള്ള അർത്ഥഗ്രഹണത്തിന്നുബിജാമങ്കിൽ (യഷ്ടിഃ പ്രവേശയ) എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കൽ ലക്ഷണകൊണ്ടുള്ള അനുപയബോധമില്ലെന്നു വരും- യഷ്ടി

കളിൽ പ്രവേശനപര്യായയോഗ്യതയില്ലാത്തതില്ലല്ലോ-(യഷ്ടികൾ= വടികൾ— പ്രവേശിപ്പിക്കുക=അകത്തുകയറുക) താൽപര്യം ൨ തതിയെ ബീജമാക്കി വെച്ചാൽ മെൽ പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിങ്കലും അതിന്നു വിരോധമില്ല- പറഞ്ഞവന്റെ താൽപര്യം യഷ്ടി രണ്ടും കൊണ്ടു യഷ്ടിധർമ്മാരം പ്രവേശിപ്പിക്കണമെന്നാകുന്നു - അതിന്നു ചെച്ചയുണ്ടാകണമെങ്കിൽ യഷ്ടിപദംകൊണ്ടു യഷ്ടിധർമ്മാരം ഗ്രഹിക്കണമല്ലോ. യഷ്ടിധർമ്മാരംഗ്രഹിക്കുന്നതു ലക്ഷണ കൊണ്ടാകുന്നു - താൽപര്യംപപത്തി എന്നത ഗംഗായാംബുവിന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലുള്ളതാകുന്നു - ഓം അവസ്ഥയെ താൽപര്യംപപത്തി തന്നെ ലക്ഷണ കൊണ്ടുള്ള അർത്ഥബോധത്തെ ആശ്രയിച്ചാൽ കാരണമെന്നു ധരിക്കേണം- ഇതാകുന്നു വിശേഷമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞത- താൽപര്യംപപത്തി തന്നെ അതിന്നു കാരണമായിരുന്നാൽ കാകെല്ലൊദധിരക്ഷ്യതാം എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ കാകപദം കൊണ്ടു ചക്രവാതിന്റെ താൽപര്യത്തിന്നു വിഷയമായ അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കാം. ചക്രവാതിന്റെ താൽപര്യത്തിന്നു വിഷയമായ അർത്ഥം ദധിപക്ഷാതുകന്മാരാകുന്നു- കാകെല്ലൊദധിരക്ഷ്യതാം എന്നതിന്നു അർത്ഥം യഥാശ്രുതമായിട്ടുള്ളതുകാകകളിൽനിന്നു തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടതെന്നു മെന്നാകുന്നു- തെരിന്റെ നശിപ്പിക്കുകയൊ കൊള്ളുവതാതെ ആക്കുകയൊ ആർ ചെയ്യുന്നുവോ അവരിൽ നിന്നു രക്ഷിക്കപ്പെടണമെന്നു പറഞ്ഞവന്നു താൽപര്യമുണ്ടെന്നു ചെറേണമെങ്കിൽ കാകപദത്തിന്നു ദധിയെ ഉപഹരിക്കുന്നവർ എന്നു തന്നെ അർത്ഥമാകുന്നു എന്നു കല്പിക്കേണം. ഇപ്പോൾ അതിന്നു വിരോധമില്ല- കാകപദത്തിന്നു കാക്ക എന്നു തന്നെ അർത്ഥമായാലും അന്വയത്തിന്നു വിരോധമില്ലായ്കയാൽ അന്വയംപപത്തിയെ മേതുവാക്കിയാൽ അതിന്നു വിരോധംവരുന്നതാകുന്നു ഇപ്രകാരം (മരത്രിണൊഗമുക്തി) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ മരത്രി പദംകൊണ്ടു എകസംഖ്യവാചികളെ ഗ്രഹിക്കാം- (ചക്രിണൊഗമുക്തി) എന്നതു വളരെ ജനങ്ങൾ എക സംഖ്യത്തിൽ ചെന്നുവരായി വൊകുന്നതു കണ്ടിട്ടു കരുതൽ പറഞ്ഞതാകുന്നു അവർ മഴാറൻ മരത്രികളല്ല- (മരത്രികൾ= മരത്രിമുള്ളവർ—മരത്രിം കട- മരത്രിമുള്ളവർക്ക് ഗമനമുള്ളവർ) എന്നില്ല. മരത്രിമുള്ളവരുടെ ഗമനത്തെ മാത്രം പറയണമെന്നല്ല പറഞ്ഞവന്റെ താൽപര്യം. അതു മേതുവായിട്ടു ചിലർ മരത്രികളല്ലാത്തതും ചിലർ മരത്രികളായിട്ടും ഒരു സംഖ്യത്തിൽ ചെ

ന്നുവായ ഇത്തരം വൈകാരിക പ്രകാരം വർത്തിക്കുന്ന
 താൽപര്യ വിഷയമായ അർത്ഥം കൊണ്ടുണ്ടാകാകിൽ ചെൽ പ്ര
 കാരം മറ്റു പദം ലക്ഷണികമായിരിക്കണം- (ലക്ഷണി
 കം=ലക്ഷണകൊണ്ടു അർത്ഥനൈർദ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതും- എങ്ക
 സാർവ്വാമാഹികൾ ഒരു സർവ്വത്തെ വാറിക്കുന്ന പർ- സാർത്ഥം=
 സാക്ഷം) ഇതികൂടിനിന്ന എങ്കസാർവ്വ വാറിയതം പ്രകാരമാ
 യിട്ടു കടയുള്ളവരുടെയും കടയല്ലാത്തവരുടെയും ബോധം ഒന്നു
 വായിട്ടുള്ള ലക്ഷണയെ അർത്ഥസാർത്ഥം എന്നുപറയുന്നു- അ
 ജമർസപാർത്ഥം എന്നതിന്നു യാതൊന്നിനാകൽ പദം സാർത്ഥ
 ത്തെ അജമർത്തായി ഭവിക്കുന്നുവോ അത എന്ന അർത്ഥമാകയാ
 (അജമർത്തം=ഉപേക്ഷിക്കാത്തതും) അന്നു യാതൊന്നുപപത്തിലക്ഷണാ
 ബീജമായാൽ ഇതിയും കൊണ്ടുണ്ടു (ഗംഗായാംഘ്രാഷം) എന്ന
 ഈ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഗംഗാപദത്തിന്നു തീരത്തിങ്കലുള്ള ലക്ഷ
 ണകൊണ്ടു തീരത്തെ ധർമ്മത്തെ ഘ്രാഷപദത്തിന്നു മത്സ്യാദി
 കളിലുള്ള ലക്ഷണകൊണ്ടു മത്സ്യം മുതലായതിന്റെ ബോധ
 ത്തെയും അന്നു യാതൊന്നുപപത്തിയെ പരിമർദ്ദിച്ചാനായിക്കൊ
 ണു ആശ്രയിക്കാമെന്നിപ്രകാരം ഒരു ആശ്രയസ്ഥമാകും- ആയ
 തു മരുതെല്ലാ അതു മെതുവായിട്ടു (മുഖ്യാന്മാനന്ധാൻവപ
 ത്തില്പക്ഷണാ ബീജമെന്നുള്ള മുഖ്യപ്രധാനം- സമ്യക്ലക്ഷണാ
 ബീജം മുഖ്യാൻവപത്തിയാകുന്നു എന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തൊടു
 കൂടിയതല്ല എന്ന കല്പി ചാലോ പണിപ്പെട്ടു വെത്തുകൊണ്ടുവെ
 രണ്ടുതാകുന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾകയും വേണം- (ഗംഗാ
 യാംഘ്രാഷം) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ശക്യാർത്ഥ സംബന്ധ
 ത്തിന്റെ സ്മരണമുണ്ടായതു തീരതാമ്രമാകുന്നു വിശേഷണ
 ത്തൊടു കൂടിയതായിട്ടാകുന്നു എങ്കിൽ തീരത്തിങ്കൽ ഘ്രാഷം ഭ
 വിക്കുന്നു എന്നു അതികൂർന്നിന്നു ബോധം ഭവിക്കും- ഗംഗാതീര
 ത്തത്തെ വിശേഷണമാക്കി ഉണ്ടായതാകുന്നു എങ്കിൽ ഗംഗാതീ
 രത്തിങ്കൽ എന്നുള്ള ബോധം ഭവിക്കും- ശക്യസംബന്ധസ്താ
 ണം രണ്ടു പ്രകാരമാവുന്നതിന്നു കാരണം ശക്യസംബന്ധ ഗ്ര
 ഗ്രഹണത്തിന്നു രണ്ടു പ്രകാരമുള്ള സംബന്ധതന്നെ- ശക്യ'
 ത്തത്തിന്റെ പരംപരാ സംബന്ധ രൂപയായിരിക്കുന്ന ലക്ഷ
 ണായ ലക്ഷിത ലക്ഷണാ എന്നു പറയുന്നു- ദിരെമ്മ പദ
 ത്തിങ്കൽനിന്നു വണ്ടിന്റെ ബോധം ഭവിക്കുന്നതു ലക്ഷിത ല
 ക്ഷണ കൊണ്ടാകുന്നു- 'ദിരെമ്മപദം രണ്ടു രേഖാജ്ഞാതാ കൂ
 ടിയത എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ അനുസരിച്ചിട്ടു പ്രകാരമെന്ന പദ

ത്തെ ബോധിപ്പിച്ചിട്ടു അതിന്റെ അർത്ഥമായ വണ്ടിനെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നു- ഇപ്രകാരമാകയാൽ രാമദായവത്തു എന്നുള്ള ശക്യാർത്ഥത്തിന്റെ സംബന്ധം ഭ്രമ പദത്തിങ്കലാകുന്നു അങ്ങിനെ ഉള്ള ഭ്രമപദത്തോടു സംബന്ധം വണ്ടിന്നുമുണ്ടു. ഇങ്ങിനെ യാകയാൽ ശക്യാർത്ഥത്തിന്റെ സംബന്ധംപരംപരാ രൂപമായിട്ടുള്ളൊരു ഇരിക്കുന്നത- അതു മെത്രവായിട്ടു ദിരെമപദത്തിന്നു വണ്ടിങ്കൽ ഉള്ള ലക്ഷണാലക്ഷിത ലക്ഷണയാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക- ഇങ്ങിനെ നാനാ പ്രകാരമെന്ന ലക്ഷണികളായ പദങ്ങൾ താനെ തന്നെ ലക്ഷ്യമായ അതാത അർത്ഥത്തെ ബോധിപ്പിക്കു ഇല്ല- വേറെ ചില പദങ്ങൾ സഹായങ്ങളായി ഉണ്ടായിരിക്കണൊ എന്നാൽ ബോധിപ്പിക്കും- ശക്തിയൊ ലക്ഷണയൊ ആകുന്ന സംബന്ധം കൊണ്ടു ഇതരപദാർത്ഥത്തോടു സംബന്ധിച്ചതായ ശക്യാർത്ഥത്തെ ബോധിപ്പിച്ചാനാകുന്നു പദങ്ങൾക്കുസാമത്ര്യാലുള്ളത- വാക്യത്തിന്നു ശക്തിയില്ലായ്മയാൽ ലക്ഷണമുചിപ്പ- (ഗംഭീരായാമഹാദ്വാരാഘോഷഃ) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ നദീപദത്തിന്നു ലക്ഷണ മെത്രവായിട്ടു നദീതീരമെന്ന അർത്ഥമാകുന്ന ഗംഭീരപദാർത്ഥത്തിന്നുനദീതീരമെന്ന പദാർത്ഥത്തിന്റെ എകദേശമായ നദിയോടു കൂടയാകുന്നു അനന്ധം- ഇങ്ങിനെഉള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും എകദേശാനന്ധത്തെ സിദ്ധിക്കുന്നതു സമസ്തമല്ല എങ്കിൽ നദീപദം ഗംഭീര നദീതീരത്തെ ലക്ഷണകൊണ്ടു ബോധിപ്പിക്കുന്നു എന്നും ഗംഭീരപദം താൽപര്യത്തെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ചിത്രകളായിരിക്കുന്ന ഗൊക്കളോടു കൂടിയവൻ എന്ന അർത്ഥമായ (ചിത്രശൂ) എന്ന സമസ്ത പദത്തിങ്കൽ ചിത്രപദത്തിന്നു നാനാ വർണ്ണകൾ എന്നർത്ഥമാകുന്നു- ഗൊപദത്തിന്നു പശുക്കൾ എന്നർത്ഥമാകുന്നു- ഒന്നു വിശേഷണവും മറ്റൊരു വിശേഷ്യവും അതുകൾ രണ്ടും സമാനവിഭക്തികളുമാകയാൽ ആയിരിക്കുന്ന എന്നുള്ള അംശംഅതുകൾക്കു രണ്ടിന്റെയും കൂടെയുള്ള പ്രയോഗ വശാലും സിദ്ധമാകുന്നു എങ്കിലും ചിത്രകളായിരിക്കുന്ന ഗൊക്കളുള്ളവൻ എന്നപ്രകാരം അന്യപദാർത്ഥത്തെ കൂടെബോധിപ്പിച്ചാൻപദമില്ല- അന്യപദാർത്ഥത്തിന്റെ ബോധം സമാസശക്തി മെത്രവായിട്ടാകുന്നു എന്ന വൈയാകരണന്മാർ പറയുന്നു. താക്കീകന്മാർ സമാസശക്തിയെ സിദ്ധിച്ചിട്ടില്ല- അതു മെത്രവായിട്ടു ഗൊപദം ലക്ഷണം കൊണ്ടു ഗൊക്കളുള്ളവനെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ഗൊക്കളുള്ളവൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തി

ന്റെ എകദേശമായ ഗോകളോട് കൂടെയാകുന്നു ചിത്രപദാർത്ഥത്തിന്റെ അനന്യമെന്നും അതുകൾപദാർത്ഥത്തെക്കു ദേശത്തിൽ ചെരുന്നതു കളാകയാൽ അതുകൂടി അനന്യത്തെസ്സികരിച്ചു കൂടാ എന്നിൽ ഗോപദം തന്നെ ചിത്രകളായിരിക്കുന്ന ഗോകളുള്ളവനെ ലക്ഷണകൊണ്ടു ബോധിപ്പിക്കുന്നു എന്നും ചിത്രപദം താൽപര്യത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു എന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക— ഇപ്പറഞ്ഞതു ബഹുവിധ സമാസ സ്ഥപണ ഉദാഹരണങ്ങളും തുല്യമാകുന്നു. ചിത്രമെന്നത അതുകൂടി ചെരുന്നതായ ഒരു ഉദാഹരണമാകുന്നു അവിടെഗോപദം ഇല്ലല്ലോ. പിന്നെ മെൽ പറഞ്ഞതു എങ്ങിനെ ചെരുന്നെന്നു ചൊരിക്കുന്നു എങ്കിൽ പറയാം— ഗോപദംതന്നെ വ്യാകരണശാസ്ത്രത്താൽ വിമിതമായൊരു കാർഷ്വരം ഗു എന്നുള്ള രൂപമെ. അത്രയും ചിരിക്കുന്നു അതു മെത്രയായിട്ടു ഗോപദമുണ്ടു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക— തദ്വചനസമാസസ്ഥപണമായ (രാജാശാ) ഇത്യാദികളിൽ രാജപദം ലക്ഷണകൊണ്ടു രാജസംബന്ധി എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നു. (രാജത്തു അശാ) ഇങ്ങിനെ ഉള്ള സദിതിയിൽ രാജസംബന്ധത്തെ ബോധിപ്പിപ്പാനു ഷഷ്ഠി വിഭക്തി തന്നെ മതിയായിരുന്നു. മെ. വിവരിക്കപ്പെട്ട പദങ്ങൾ രണ്ടും കൂടെ രാജാശാ എന്നൊരു പദം ഷഷ്ഠി വിഭക്തിക്കു ലൊപം വ്യാകരണ ശാസ്ത്രപ്രകാരം ഭവിച്ചിരിന്നാലും നമുക്കു അതിനെ സ്തംഭിക്കാമെല്ലോ പിന്നെ രാജപദത്തെ എന്തിനായിക്കൊണ്ടു ലക്ഷണീകരിക്കുന്നു എന്നു ചൊരിക്കുന്നു എന്നിൽ പറയാം ഷഷ്ഠി വിഭക്തി അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ള ബോധാലി അ. വക്തം രാജസംബന്ധിയായ അശാ എന്നുള്ള ബോധം അതികൾനിന്നുണ്ടാകുന്നു. അതു മെത്രയായിട്ടു മുമ്പെ ഉണ്ടായിരുന്ന വിഭക്തിയുടെ സ്തംഭനത്തെക്കാരണമായി കല്പിച്ചുകൂടാ. എന്നാലും എകപദാർത്ഥത്തിൽ അപരപദാർത്ഥത്തിന്റെ സംബന്ധം പെരുപ്പാപയ്യുന്ന ഉള്ള ഉച്ചാരണവശാൽ തന്നെ തന്നെ മെല്ലോ അതുകൊണ്ടു രാജപദം രജാവെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെയും അശാപദം കതിര എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെയും ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതു പൊലെ രാജാശാ എന്നിവകാരമുള്ള പെരുപ്പാപയ്യത്തോടു കൂടിയ ഉച്ചാരണം തന്നെ അവരുടെ സംബന്ധത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കട്ടെ. ലക്ഷണ കൊണ്ടുള്ള അർത്ഥബോധനം വെണ്ട എന്നു പറയുന്നവൊ— എന്നാൽ ഇവിടെ രാജപദത്തെ ലക്ഷണീകരിക്കിയതിനുള്ള കാരണത്തെ പറയാം. ഉച്ചാരണ വിശേഷവശം

ൽ ഇവിടെ അദ്ദേഹം സംബന്ധത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കഴിയു ആതുകൊണ്ടു സംബന്ധ ബോധത്തെക്കുറിച്ചു മെൽപ്രകാരമുള്ള ഉച്ചാരണം കാരണമല്ലെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. അദ്ദേഹം സംബന്ധത്തെ ഉച്ചാരണ വിശേഷണവശാൽ ഗ്രഹിച്ചിട്ടു രാജസംബന്ധ്യഭിന്നമാകുന്നു അശം എന്നുള്ള ബോധമെന്നതുപോലെ സംബന്ധാന്തരത്തെ ഗ്രഹിക്കാമെന്നു വന്നാലും ഒരു ബോധം സിദ്ധിക്കണമെല്ലോ അതു എത്ര പ്രകാരമാകുന്നു രാജസ്വത്വപാനാകുന്നു എന്നുള്ളബോധമാകുന്നു ഇഷ്ടമായിട്ടുള്ളത എങ്കിൽ അതുദ്യഭാസമാകുന്നു-നിപാതഭിന്നങ്ങളായിരിക്കുന്ന നാമാത്മങ്ങൾക്കു അദ്ദേഹം സംബന്ധാല്ലാതെ വെറെ ഉള്ളൊരു സംബന്ധത്തെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ള ബോധം അപ്രസിദ്ധമാകുന്നു. (നിപാതഭിന്നങ്ങൾ=നിപാതങ്ങളല്ലാത്തവ- നിപാതങ്ങൾ=ന- ഇത്യാദികളായ അദ്യയങ്ങൾ- നാമാത്മങ്ങൾ=നാമങ്ങളുടെ അത്മങ്ങൾ- നാമങ്ങൾ=പ്രാതിപദികങ്ങൾ- ധാതുപ്രത്യയം കൃൽപ്രത്യയം രാജ്യങ്ങളും തലിതപ്രത്യയാന്തങ്ങളു മല്ലാതെ ഉള്ള സുബന്ധങ്ങൾ തിങ്ങുന്നങ്ങൾ ഇത്യാദി പ്രത്യയാന്തങ്ങൾ- ഇതുകൊണ്ടു ഒഴിച്ചു മറ്റുള്ള അത്മത്തൊടു കൂടിയ ശബ്ദങ്ങളെന്നുസാരം) നിപാതഭിന്നങ്ങളായ നാമാത്മങ്ങൾക്കു അദ്ദേഹം സംബന്ധാല്ലാതെ വെറെ ഒരു സംബന്ധാന്തര ഗ്രഹിച്ചിട്ടു ബോധത്തെ സ്വീകരിക്കാമെങ്കിൽ (രാജാശം) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ എന്നു പോലെ (രാജാ-അശം- രാജാ- പുഷ്പം ഇത്യാദി സ്ഥലങ്ങളിലുമാണെന്നുവരും-അതുകൊണ്ടു മെൽ പ്രകാരം ബോധത്തെ അംഗീകരിച്ചുകൂടാ ബോധത്തെ സ്വീകരിക്കേണ്ടത അദ്ദേഹം സംബന്ധത്തെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടാകുന്നു അദ്ദേഹം സംബന്ധത്തെ ഗ്രഹിച്ചു ബോധത്തെ പറയുന്നതിനും ലക്ഷണാവേക്ഷ വെണ്ടു എങ്കിൽ ബോധസ്വരൂപം രാജാഭിന്നമാകുന്നു അശംമെന്നായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. ആയതനുഷ്ടമാകയാൽ രാജപദത്തെ ലക്ഷണീകമാക്കേണമെന്നരിക ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക-ധവലിരൊഇത്യാദിദന്ധസ്ഥലങ്ങളിൽ ലക്ഷണാന്തരണാകൊണ്ടുഫലമില്ല-ധവം=തമ എന്നവ്യക്ഷം-ഖദിരം കുരിങ്ങാലി എന്നവ്യക്ഷം) ഇതുകൾ രണ്ടും വിഭക്ത്യർത്ഥമായ ദ്വിതീയാകുന്ന വിശേഷണത്തൊടുകൂടിയതു കളായിട്ടു ധവലിരൊ എന്നുള്ള പദത്തിങ്കൽ നിന്ന ശക്തികൊണ്ടു തന്നെ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു എന്നാലും സാമിത്യമെന്നുള്ള വിശേഷത്തൊടു കൂടിയതുകളായിരിക്കുന്ന ധവലിരങ്ങളുടെ ബോധത്തിന്നായിക്കൊണ്ടു ലക്ഷ

ണാശ്രയണം വെണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നുവോ അങ്ങിനെവിചാരിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതും വെണ്ട- സാമിത്വം അനുഭവഗോചരമാകുന്നില്ല- എക്രിയാന യിത്വ രൂപമായ സാമിത്വത്തെ ഗ്രഹിച്ചാലും ഒരു ക്രിയയൊടു കൂടെയുള്ള അന്വയമാകുന്ന അതു സർവ്വത്രകാണാനില്ല- (ധവലദിശൈപശ്വ ദൃഷ്ടിസി) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ പശ്ചാദ്യുക്തങ്ങളു ക്രിയകൾ ധവലദാർത്ഥത്തോടും മരിന്ധി എന്നുള്ള ക്രിയകൾ വദിരത്തൊടു അന്വയമാകയാൽ എക്രിയാനവധിത്വ രൂപസാമിത്വവും ദ്വന്ദ്വസമാസത്തെ നിയമിക്കുന്നതല്ല- ദ്വന്ദ്വസമാസത്തിങ്കൽ ലക്ഷണയെ സ്വീകരിച്ചാൽ (രാജപുരോഹിതൈ എന്നുള്ള പദം ദ്വന്ദ്വമാകുന്നു എന്നതിനെ ആശ്രയിക്കുന്നതു നല്ലതാകുന്നു വേറെ ഒരു സാമാസമായാൽ ലക്ഷണാശ്രയണം വെണ്ടി വരുമെന്നുള്ള മിമാംസകസിദ്ധാന്തവും പ്രതികൂലമായി ഭവിക്കും- സാമാഹാരദ്വന്ദ്വസമാസമായ അഹിനകലമെന്നുള്ളതതു സാമാഹാരവും അനുഭവഗോചരമാകുന്നു എങ്കിൽ നകലപദത്തിന്ന അഹിനകലങ്ങളുടെ സമാഹാരമെന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ലക്ഷണകൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- അഹിപദം താൽപര്യത്തെ ഗ്രഹിച്ചിടുന്നതാകുന്നു- (ഭേരീമൃദാഗംവാദയ) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഭേരീമൃദാഗമെന്നതിന്നു ഭേരിയുടെയും മൃദാഗത്തിന്റെയും സമാഹാരമെന്ന അർത്ഥമായാൽ അതിങ്കൽ വാദനക്രിയ എങ്ങിനെ അന്വയിക്കും- ഭേരി എന്നതും മൃദാഗമെന്നതും ഒരേവക വാദ്യങ്ങളാകയാൽ അതുകളെ ശബ്ദിക്കാം എങ്കിലും അതുകളുടെ സമാഹാരമെന്നത അപേക്ഷാബുദ്ധി വിരോധരൂപമാകയാൽ അതിനെ ശബ്ദിച്ചിപ്പാൻ കഴിയുമൊ അതു ശബ്ദിക്കുമൊ എന്നു ചൊരിക്കുന്നു എങ്കിൽ അവിടെ വാദനക്രിയയുടെ സാക്ഷാൽ അന്വയം ഭേരീമൃദാഗങ്ങളിൽനിന്നു എങ്കിലും പരംപരാ സംബന്ധനഭേരീമൃദാഗസമാഹാരവും അതിന്റെ സംബന്ധങ്ങളു പദാർത്ഥമായി ഭവിക്കുമെല്ലാം- അതുകൊണ്ടു അതിങ്കൽ അന്വയിക്കാമെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- പിതരൈശ്വര്യൈ) ഇത്യാദികളായ ഏകശൈലസ്ഥലങ്ങളിൽ ലക്ഷണാശ്രയണം ആവശ്യകമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ- അതുകളിൽവെച്ചു പിതരൈ എന്ന സ്ഥലത്തിങ്കൽപിതൃപദം ലക്ഷണകൊണ്ടു തന്റെ ജനനത്തിന്നു ഫലമുണ്ടായി ഭവിച്ചുവരായ ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരെ ബോധിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു- ശ്വരൂപദം ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരെ ഭർത്താവിന്റെയൊ ജനനത്തിന്നു ഫലമുണ്ടായി ഭവിച്ചുവരായ ഭാര്യാ ഭർത്താക്കന്മാരെ ലക്ഷണകൊ

ണ്ടു ബോധിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു- ഇപ്രകാരം തന്നെ മറ്റുള്ളതെന്തെന്നറിക- ഘടാ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ഘടതപമാകുന്ന വിശേഷണത്താൽ കൂടിയതായിട്ടു നാനാഘടങ്ങളുടെ ബോധം സംഭവിക്കുന്നതാകയാൽ ലക്ഷണശ്രൂയണം വെണ്ട- കർമ്മധാരയസ്ഥലങ്ങളായ (നീലാൽപലം) ഇത്യാദികളിലും ലക്ഷണവെണ്ട- നീലാൽപലമെന്ന പദത്തിങ്കൽനിന്നു നീലാഭിന്നമായ ഉൽപലമെന്നാകുന്നു ബോധമുണ്ടാകുന്നത്- അവിടെ ഉള്ള നീലപദാർത്ഥത്തെ പറയാൻ നീലപദം തന്നെ മതി- ഉൽപലപദാർത്ഥത്തെ പറയാൻ ഉൽപലപദവും മതി അഭേദാംശം രണ്ടു കൂടെ ഉള്ള പ്രയോഗബലാൽ ലഭ്യമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- അതു ഫലതുവായിട്ടു ലക്ഷണയെ ആശ്രയിക്കുന്നില്ല- സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ഇപ്രകാരം തന്നെ - ഇതു ഫലതുവായിട്ടു തന്നെ നിഷാദസ്ഥപതി എന്നതു കർമ്മധാരയ സമാസമാകുന്നു എന്നു മീമാംസകന്മാരാൽ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടത എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക- നിഷാദൻ സംകര ജാതിയിൽ ചെന്ന്താകയാൽ അവന്നു നിഷാദസ്ഥപതി എന്ന പദത്തോടു കൂടിയ വിധിവാക്യത്താൽ വിധിക്കപ്പെട്ട യാജനം ചെയ്യുന്നതല്ല- അതു ഫലതുവായിട്ടു വേറെ തന്നെ വല്ലൊരു സമാസത്തെ ആശ്രയിക്കേണം- എന്നാൽ ലക്ഷണയെ ആശ്രയിക്കേണമെന്നല്ല ഒരു ദോഷമുള്ളത- അതേത്രയും ലഘുവായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- യാഗത്തിന്നു അധികാരിയല്ലാത്തവനെ യജിപ്പിച്ചാൽ ഉള്ള ദോഷം വലുതായ അനിഷ്ടത്തെ ഉണ്ടാക്കും യാഗത്തിങ്കൽ ഉള്ള അധികാരത്തിന്റെയും അനധികാരത്തിന്റെയും നിശ്ചയത്തിന്നു വൊമെല്ലൊ മൂലമാകുന്നത്- അങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്ന വെദം തന്നെ നിഷാദസ്ഥപതിയെ യജിപ്പിക്കേണമെന്നു വിധിച്ചു എല്ലൊ- അതു കൊണ്ടു നിഷാദനെ യജിപ്പിക്കാം- അവന്നു യാഗാധികാരമുണ്ടു എന്നതു യാജനത്തെ വിധിക്കുക ഫലതുവായിട്ടു തന്നെ സിദ്ധമായി എങ്കിലും അതുനിഷാദസ്ഥപതിയെ യജിപ്പിക്കേണമെന്നുള്ള വിധിക്കു വിഷയമായ യാജനത്തിങ്കൽ കരണമായ യാഗം യാതൊന്നൊ അതിങ്കൽ മാത്രമുള്ളു എന്നു നിശ്ചയിക്കുന്നു- അതു ഫലതുവായിട്ടു മറ്റുള്ള യാഗങ്ങളിൽ അതിപ്രസക്തി ഇല്ല എന്നു പറയുന്നതു യുക്തമല്ല- നിഷാദസ്ഥപതി പദത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സന്ദേഹമാകുന്നു ഇവിടെ ഉപസ്ഥിതമായിട്ടുള്ളത- അതു തീർന്നല്ലാതെ വിധാനത്തിന്റെ അന്യമാനുപപത്തിയെ ആശ്രയിച്ചിട്ടു അപ്രാപ്തമായ അധികാരത്തെ പ്രാപി

പിച്ച് കൂടാ അതു മെതുവായിട്ടു കർമ്മധാരയ സമാസമാകുന്നു എന്ന നിശ്ചയിപ്പാൻ എപ്പോൾ ഭാവിക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ അയാജ്യയാജനം മെതുവായിട്ടുള്ള ദുരിതത്തിങ്കൽ നിന്നുള്ള ശംകാ അതി പ്രബലമായൊടു കൂടിയതായി ഭവിക്കും അതിനെ ജയിച്ചിട്ടും നിഷാദസ്ഥപതി എന്നതു കർമ്മധാരയസമാസമാകുന്നു എന്നുള്ള ബോധത്തെ ഉറപ്പിപ്പാൻ തക്കവണ്ണം ഉള്ള ഒരു സാമന്ത്രിം ലക്ഷണാ സിദ്ധിരത്തിന്റെ ഇല്ലായ്മക്കു എങ്ങിനെ ഉണ്ടായതാകുന്നു എന്നു ഞാൻ അറിയുന്നില്ല- കർമ്മധാരയസമാസം ലക്ഷണാനിരപെക്ഷ മാകയാൽ ലഘുവാകനര- ശിഷ്ടസമാസങ്ങളിൽ ലക്ഷണാപെക്ഷയുണ്ടാകയാൽ അതുകൾ ഗുരുക്കളാകുന്നു ലഘുവായ തിരികുപൊൾ സർവ്വമാഗൗരവത്തെ സമ്മിക്കരുത- ഇങ്ങിനെ ഉള്ള യുക്തികൾ കൈയും വെട്ടത്താലൊ വെടകത്താവിനാലൊ ബോധിപ്പിക്കപ്പെട്ടതുകൾ ഉയിരുന്നാൽ അതുകളെ പ്രമാണിക്കാം- ഇതുകളിൽ ഹിനിയെയും വെട്ടമൊ വെടകത്തായായ ഹരശ്ചരണൊ ബോധിപ്പിച്ചിട്ടില്ലെല്ലൊ- ലക്ഷണാസിദ്ധിരത്തിന്റെ അനാവശ്യകതയെ ഒഴിച്ചു വാക്യശൈലികകളായ മെതുകൾ പുറമെ ഉണ്ടാകയാൽ നിഷാദസ്ഥപതിപദത്തിന്നനിഷാദജാതിയിൽ ചെമ്പനായിയും നിഷാദജാതിയിൽ ചെമ്പനുടെ സാമിയായിയുമുള്ള വൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തിന്റെ ഗ്രഹണം പ്രാപ്തമാകുന്നു എങ്കിൽ അപ്രകാരമിരിക്കട്ടെ അത്രമാത്രം കൊണ്ടു കർമ്മധാരയതപ സിദ്ധിരം ലക്ഷണാ നാശ്രയണമുപകമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നുള്ള സ്ഥിര രക്ഷക മാഗ്ഗം പ്രാപ്തമാക്കുക ഇല്ലെല്ലൊ- പിന്നെ എന്തിനായിക്കൊണ്ടു വാക്യവശൈലികകളെക്കുറിച്ചു പറയുന്നു- ഇങ്ങിനെ ശംകിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതിനെക്കുറിച്ചു ഞാൻ അഭിനന്ദിക്കുന്നു- എങ്കിലും മെതപന്തരസിദ്ധയായ സമാസവ്യവസ്ഥയെ ലക്ഷണയുടെ അനപെക്ഷ മെതുവായിട്ടുള്ള ലഘുവാ കൂടെ സഹകാരിയായിട്ടുള്ള നിപ്പിപ്പാൻ മതിയായി വരുന്നതാകയാൽ ഞെൽ പ്രകാരം പറഞ്ഞതാകുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾകയും വെണം-

ഉപകരണം അർത്ഥപിപ്പി ഇത്യാദികളിൽ ഉത്തരപദം ലക്ഷണകൊണ്ടു കണ്ടെടുത്തുവെക്കുക ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നു. പൂർവ്വപദം പ്രധാനമാകയാൽ കണ്ടെടുത്തുവെക്കുന്നതായ സർവ്വത്തിങ്കൽ എന്നും പിപ്പിപ്പിസംബന്ധിതമായ അർത്ഥം തുടങ്ങിയുള്ള അർത്ഥത്തെ അതുകളിൽ നിന്നുകൂടിയ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു.

മെൽപറഞ്ഞ പ്രകാരം സർവ്വരൂപദശകരിക്കാണ്ടു തന്നെ ബോധനിഷ്ഠാമത്തിന്നു സൗകര്യമുള്ളതായാൽ സമാസങ്ങളിലൊരെത്തരസ്ഥമായശക്തിസിംഹികാരംകൊണ്ടു സാധ്യമില്ലായ്കയാൽ അതിനെസംഗീകരിച്ചിട്ടില്ലെന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾകയും വേണം.

ആസത്തിജ്ഞാനവും യോഗ്യതാജ്ഞാനവും ആകാംക്ഷാജ്ഞാനവും താൽപര്യജ്ഞാനവും ശാബ്ദബോധത്തെ കരിച്ചു കാരണമാകുന്നു -

യാതൊരുപദം യാതൊരുപദത്തോടു കൂടെ അന്വയിക്കുന്നമെന്നു ഇച്ഛിക്കുന്നവൊ അതുകൾ ഉച്ഛത്തികൾ വെറൈരുശബ്ദത്തിന്റെ ഉച്ചാരണത്തോടു കൂടാതെ ഉച്ചരിക്കണം - അതുതന്നെ ആസത്തിയാകുന്നത അതുശാബ്ദബോധത്തിന്നു കാരണമാകുന്നു. ആസത്തി ഇല്ലാപ്പൊകിലും ബോധാധിന്ന മറ്റൊരുശബ്ദം ഇടയിൽ പെടാത്തതാണെന്നു അതുകൾക്കു വെറും ഉണ്ടായാൽ ശാബ്ദബോധം ഭവിക്കും. ഗിരിതൃക്കമഗ്നിമാൻദൈവദത്തഃ എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കൽ ആസത്തി ഇല്ലായ്കയാൽ ശാബ്ദബോധം ഭവിക്കുന്നില്ല അവിടെത്തന്നെ വക്ത്രതാല്പര്യജ്ഞാനം ഫലമായായിട്ടു ഗിരിഃഅഗ്നിമാൻ ദൈവദത്തന ഭൂതമെന്നിപ്രകാരം വിവക്ഷിത ക്രമവിശിഷ്ടയായപദോപസരിതി ഭവിച്ചാൽ ശാബ്ദബോധമുണ്ടാകയും ചെയ്യും. (നീലോലടഃ - ദധൗപടഃ-) എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കൽ ആസത്തിഭൂമംഫലമായായിട്ടു നീലാഭിന്നമാകുന്നുവെന്നും ദധ്വാഭിന്നമാകുന്നുവെന്നും പടമെന്നും ബോധം ഭവിക്കുന്നു. ഇതു വക്ത്രതാല്പര്യത്തെ അനുസരിക്കുന്നില്ല. നീലാഭിന്നമാകുന്നുവെന്നും ദധ്വാഭിന്നമാകുന്നുവെന്നും പടമെന്നും ഉള്ളബോധം ഭവിക്കണമെന്നാകുന്നു വക്ത്രാവിന്റെതാല്പര്യം. അതുഫലമായായിട്ടു മെൽപറഞ്ഞപ്രകാരം ഉണ്ടായബോധംഭൂമാകുന്നു. ആസത്തിഭൂമംഫലമായായിട്ടു ശാബ്ദഭൂമം ഭവിച്ചതുതന്നെ ഇല്ലാപ്പൊകിലുംബോധമില്ല.

ഇവിടെ ഒന്നുനിശ്ചയിക്കേണ്ടതുണ്ട്. മനോഭൂതസ്ഥിതിവാസസ്ഥിദൈവദത്തഃ ഇത്യാദിവാക്യങ്ങളിൽ പൂർവ്വപദത്തിന്റെ സ്തരണം ഉത്തരപദസ്തരണത്താൽ നശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതായാൽ അപ്രമാധാനത്തെ തത്തൽപദങ്ങളുടെ സ്തരണം എങ്ങിനെഭവിക്കും എന്നുചൊരിക്കുന്നു. ഏകിൽ ഏകൈകപദങ്ങളുടെ അനുലോമത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെട്ടതായ സംസ്കാരങ്ങളോടു കൂടിനവരമ്പമുണ്ടാകുന്നതാൽ ഒട്ടകം അനുഭൂതങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദങ്ങളുടെസ്തരണം

ണോ വ്യവധാനത്തൊട്ടു കൂടാതെ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നു- നാനാസ
 ന്നികഷ്ടങ്ങളാൽ ഏകപ്രത്യക്ഷാ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതുപോലെ
 നാനാസംസ്കാരങ്ങളാൽ അനുഭൂതവസ്തുക്കൾ എത്രയൊ അതുക
 ളെ അത്രയെയും വിഷ്ണികരിച്ചിട്ടു എകമായിരിക്കുന്നസ്തരണം
 ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതു യുക്തംതന്നെ. അനുഭവഗോചരങ്ങളായി
 ഭവിച്ചുപദങ്ങളിൽനിന്നുജനിച്ചതുകൂടായ സംസ്കാരങ്ങളൊട്ടുകൂടി
 യഥാമവസ്തജ്ഞാനം ഉൽബോധകമാകയാൽ അതു എപ്പോൾ
 അനുഭവവിഷയമായിഭവിക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ ആകുന്നുമെൽ
 പ്രകാരമുള്ളസ്തരണം ഭവിക്കുന്നതു. ഇങ്ങിനെമുള്ളസ്തരണം അ
 സാഭവമാകുന്നു ഏകിൽ നാനാവസ്തങ്ങളൊട്ടുകൂടിയതായാഘൃക
 പദത്തിന്റെ സ്തരണവും അസംഭവമായിഭവിക്കും. ഏകപദ
 സ്തരണത്തിന്നു മെൽപറഞ്ഞതു പ്രകാരം തന്നെ ഗതിഎങ്കിൽ
 അനൈകപദസ്തരണത്തിന്നു മെൽപറഞ്ഞതുതന്നെ ഗതി. എ
 ന്നറിയാവുകൊണ്ടു. ഏകപദസ്തരണത്തിൽ അനുഭവബലാൽ
 അതാവസ്തങ്ങളുടെ അനുഭവശാൽ ഉണ്ടായതുകൂടായ സം
 സ്കാരങ്ങളൊട്ടുസഹിതമായ ചാമവസ്തത്താൽ മുറുപ്പ അനുഭൂത
 ങ്ങളായ വസ്തങ്ങളെ അപ്രകാരംതന്നെ വിഷയങ്ങളാക്കി ഏക
 മായസ്തരണം ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു എന്നുള്ള കല്പനയെ സ്വീക
 രിക്കുന്നു എങ്കിൽ അനൈക പദസ്തരണത്തിങ്കലും അനുഭവബ
 ലാൽ മെൽപ്രകാരമുള്ള കല്പനയെ സ്വീകരിക്കാം. അതുവെ
 രുവായിട്ടു ആസത്തിജ്ഞാനത്തിന്നു കാരണമായ സംഭവി
 ക്കുന്നതും ആവശ്യകതപമുള്ളതുമാകുന്നു എന്നുധരിച്ചുകൊൾ
 ക ഇതിനെവിശേഷമുണ്ടു എത്രപദാത്മങ്ങൾ ഭവിക്കുന്നുവോ
 അത്രപദാത്മങ്ങളെ വിഷയമാക്കി ഏകമായസ്തരണം ഭവിച്ചു
 തിന്റെശേഷം ഏകകാലത്തിങ്കൽതന്നെ പലകൈപാതസ്ത
 യെന്നഅതുകൾ പരസ്പരം സംഭവസ്വീകുന്നു എന്നുചിലർപറയു
 ന്നു അവരുടെവചനം ഇതിന്നുതാഴെ കാണിക്കപ്പെടുന്നു

(ഒറ്റാകം) വൃദ്ധായുവാനശ്ശിശവഃ കപൊതാഃ പലയനാമീ
 യഗവൽ പതന്തി തഥൈവസാമ്യായുഗവൽ പദാത്മം പരസ്സ
 റെന്നാനപയിനൊഭവന്തി||

അനപയം— വൃദ്ധഃ— യുവാനഃ— ശിശവഃ— അമീ— കപൊ
 താഃ— പലയ— യഥാ— യുഗവൽ— പതന്തി— തഥാ— എവ—
 സമ്യക്— പദാത്മം— യുഗവൽ— പരസ്സരണം— അനപയിനഃ—
 ഭവന്തി—

അനപയാത്മം— വൃദ്ധന്മാരായിട്ടും ശിശുക്കളായിട്ടുവരികുന്ന

രം കപൊതങ്ങൾ ഉപത്തികൾ യാതൊരുപ്രകാരം ഏകകാലത്തിങ്കൽ പതിക്കുന്നുവോ അപ്രകാരംതന്നെ സർപ്പങ്ങളായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങൾ ഏകകാലത്തിങ്കൽ പരസ്പരത്തെങ്ങെന്നപ്രകാരമായിരിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ — വൃദ്ധന്മാർ = വളരെവയസ്സായവർ - യുവാക്കന്മാർ = യൗവനത്തെടുക്കുവർ - ശിശുക്കൾ = ബാലന്മാർ - കപൊതങ്ങൾ = കപോതപക്ഷികൾ (മാടപ്രാവുകൾ) ചലം = കളം - (നെല്ലണമുവാനായി കൊണ്ടുനിലം നന്നാക്കി തെച്ചുവെടിപ്പാക്കപ്പെട്ട മിഠമെന്നു സാരം) - ഏകകാലം = ഏകമായിരിക്കുന്ന കാലം - എകാന്ന - കാലം = സമയം - പതിക = പറന്നുചെന്നിരിക്കുക - സർപ്പങ്ങൾ = ഒട്ടാഴിയാതെ ഉള്ളവ - പരസ്പരം = അന്യോന്യം - അന്യായികൾ = അന്യമുള്ളവർ -

സാരം — വയസ്സുവളരെയായിട്ടും യൗവനത്തെടുക്കിട്ടും ശിശുക്കളായിട്ടുമുള്ള മാടപ്രാവുകൾ ഒരുമിച്ചുതന്നെ ഒരു കളത്തിങ്കൽ പറന്നുചെന്നിരിക്കുന്നതു യാതൊരുപ്രകാരമോ അപ്രകാരം തന്നെയില്ലാ പദാർത്ഥങ്ങളും ഒരുമിച്ചു പരസ്പരം അന്യരെയെല്ലാം അന്യന്മാർ പറയുന്നതു വെറുതെ പ്രകാരമാകുന്നു. അവരുടെ വചനം - (ഏകാകം) യദ്യദാകാംക്ഷിതം യോഗ്യം സന്നിധാനം പ്രപദ്യതേ തേനതേനാപിതസ്സാർത്ഥം പദൈരേവാവഗൃതേ) എന്നാകുന്നു.

അന്യം — യത് യത് - ആകാംക്ഷിതം - യോഗ്യം - സന്നിധാനം - പ്രപദ്യതേ - തേന - തേന - അന്യം - സാർത്ഥം - പദൈഃ - എവ - അവഗൃതേ -

അന്യായം — യാതൊന്ന യാതൊന്ന ആക്ഷാംക്ഷിതമായിട്ടും യോഗ്യമായിട്ടും സന്നിധാനത്തെ പ്രവദിക്കുന്നുവോ അതിനൊട്ടും അതിനൊട്ടും അന്യമായിരിക്കുന്ന സാർത്ഥം പദങ്ങളാൽ തന്നെ അവഗമിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു.

പരിഭാഷാ — ആകാംക്ഷിതം = ആക്ഷാംക്ഷയുള്ളത - യോഗ്യം = യോഗ്യതയുള്ളത - സന്നിധാനം = അടുപ്പം - പ്രവദിക്ക = പ്രാപിക്ക - സാർത്ഥം = സ്വമായിരിക്കുന്ന അർത്ഥം - സ്വ. = തന്നെ സംബന്ധിച്ചത - (സാർത്ഥമെന്നതിന്നു വാക്യാർത്ഥമെന്നു സാരമാകുന്നു) - അവഗമിപ്പിക്ക = ബോധിപ്പിക്ക -

സാരം — ആക്ഷാംക്ഷയൊട്ടും യോഗ്യതയൊട്ടും കൂടിയവർക്കു ക്രമേണ സ്മരണകൊണ്ടു അടുപ്പത്തെ പ്രാപിക്കുവാൻ അപ്രകാരംതന്നെ അതുകൾക്കു സംബന്ധിച്ചതായ വാക്യാ

തർക്കത്തെ പദങ്ങളാൽ തന്നെ ബോധിപ്പിക്കുന്നു. വാക്യശക്തിയുടെ അപേക്ഷയുണ്ട്.

അപ്രകാരമാകയാൽ ക്രമേണ അവാന്തരവാക്യാത്മവും അതിന്റെ ശേഷം അപ്രകാരം തന്നെ പദാർത്ഥസൂചിമൊതുവാ യിട്ടു മഹാവാക്യാത്മവും പദങ്ങളിൽനിന്നു തന്നെ ബോധവിഷയമാകുന്നു എന്നും അവരുടെ അഭിപ്രായമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

വാക്യൈകദേശപ്രയോഗത്തിനകലും പദജ്ഞാനംതന്നെമെ തുവാകുന്നു അതിന്നും അപ്യവധാനെന ഉള്ളുപസ്ഥിതി ഉണ്ടാ യിരിക്കുകയും വെന്നും. അതുമെതുവായിട്ടു ദൈവത്തൻ(ദാരംപി ഡെഹി) എന്നിപ്രകാരം വിവക്ഷിതമായ വാക്യത്തിന്റെ എക ദേശമായ ദാരമെന്നതിനെത്തന്നെ പ്രയോഗിച്ചാൽ അതു ഗ്ര ഹിച്ചതിന്റെറപിഡെഹിഎന്ന പദത്തിന്റെ ജ്ഞാനം ശ്രോതാ വിന്ന ഭവിച്ചുഎങ്കിൽ അതിനകൽനിന്നു ബോധമുണ്ടാകും- വെ ദൈവൈപ്രകാരം സംഭവിക്കില്ല വിധാനരൂപാജ്ഞാനം ബോ ധം പ്രതികാരണമായി ഭവിക്കാത്തതാകുന്നു- അതാതുപദങ്ങളാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട പദാർത്ഥസൂരണം അതാതുശാബ്ദബോധം പ്രതികാ രണമായി ഭവിക്കുമെന്നാകുന്നു സിദ്ധാന്തം- വിഡെഹി എന്ന പദത്തിന്റെ ജ്ഞാനവും വല്ലോരുകാലത്തിങ്കൽ ഉണ്ടായാൽ മതി യാകയില്ല- താമസംകൂടാതെ ഉണ്ടായതായിരിക്കണം- ഇപ്രകാ രം പുഷ്പേഭ്യഃ എന്നതുമായും ദൈവത്തനാൽ പറകപ്പെട്ടു എങ്കിൽ അതിനെ ശ്രവിച്ചവന്ന സ്ത്രീമയതി എന്നുള്ള പദജ്ഞാനമുണ്ടാ യാൽ ബോധം ഭവിക്കുമെന്നും വെദൈവ വിധാനിലും ഭവിക്കി ല്ലെന്നും സ്ത്രീമയതി എന്ന പദജ്ഞാനവും താമസംകൂടാതെ ഉ ണ്ടായതായിരിക്കണമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

യോഗ്യതാ എന്നത എകപദാർത്ഥത്തിനകൽ അപരപദാർത്ഥത്തി ന്റെ സംബന്ധമാകുന്നു- (വഹിനാസിഞ്ചൽ) എന്നുള്ള സ്ഥ ലത്തിങ്കൽ യോഗ്യതാജ്ഞാനമില്ലായ്കയാൽ ശാബ്ദബോധംഭവി കുന്നില്ല- അവിടെ വഹി എന്നപദത്തിന്റെ അർത്ഥത്തിങ്കൽ തൃതീയാവിഭക്ത്യർത്ഥമായ കരണത്വം സെചനക്രിയയെക്കുറിച്ച സംഭവിക്കാത്തതാകയാൽ യോഗ്യതയില്ല- യോഗ്യതയില്ലായ്ക കൊണ്ടു യോഗ്യതാജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നില്ല- ഇവിടെ ഇങ്ങിനെ യുള്ള യോഗ്യതയുടെ ജ്ഞാനം ശാബ്ദബോധംഭവിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പിൽ സമ്യക് ദൃഷ്ടമാകുന്നു- അപൂർവ്വമായിട്ടല്ലാതെ വാക്യർത്ഥ മില്ലല്ലൊ എന്നുശങ്കിക്കുന്നു എങ്കിൽ അപ്രകാരം ശങ്കി

കരുത. അതാതു പദാർത്ഥങ്ങളുടെ സ്വരണമുണ്ടായാൽ ചിലവർപ്പുകളിൽ സംശയരൂപമായിട്ടൊ ചിലതിൽ നിശ്ചയരൂപമായിട്ടൊ യോഗ്യതയുടെ അറിവുഭവിക്കാം- അഥവായോഗ്യതാജ്ഞാനം ശാബ്ദബോധത്തെക്കുറിച്ചു കാരണമല്ല എന്നുതന്നെ ഇരിക്കട്ടെ- എന്നാലും (വഹ്നിനാസിഞ്ജൽ) ഉത്പാദിസ്ഥലങ്ങളിൽ ശാബ്ദബോധംഭവിക്കില്ല- സൈകത്തിങ്കൽ തിയിന്നകരണത്താമി ല്ലഎന്നുള്ളനിശ്ചയമുണ്ടെല്ലോ. അതുവഹ്നീസൈകകരണമാകുന്നു എന്നുള്ളബുദ്ധിയെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതാകുന്നു- (സെകം=നന്ദപ-) തദഭാവനിശ്ചയം ലൌകിക സന്നിധിക്ഷത്താലും ദോഷവിശേഷത്താലും ജനിപ്പിക്കപ്പെടാത്തതായ എല്ലാജ്ഞാനത്തെയും പ്രതിബന്ധിക്കുമെന്നുള്ളനിയമം ശാബ്ദബോധസാധാരണമാകയാൽ അതുകൊണ്ടുതന്നെ നില്പുമാകാം. യോഗ്യതാജ്ഞാനത്തിന്നു കാരണത്വം സ്വീകരിക്കേണ്ട ഇങ്ങിനെനവീനന്മാർപറയുന്നു. ആകാംക്ഷ എന്നത ഒരുപദത്തിന്നു മറ്റൊരു പദമില്ലാ എങ്കിൽഉള്ള അന്വയ ബോധത്തെ ജനിപ്പിക്കാജ്ഞയാകുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതു മെൽപ്രകാരമുള്ള പദങ്ങൾ തമ്മിൽസംബന്ധിപ്പാൻ യോഗ്യങ്ങളാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനം ശാബ്ദബോധത്തെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു എന്നുതന്നെ എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക. ക്രിയാപദം കാരകപദത്തോടും കാരകപദംക്രിയാപദത്തോടും കൂടാതെ അന്വയബോധത്തെ ജനിപ്പിക്കാജ്ഞയാൽ അതുകൾ അന്യോന്യം ആകാംക്ഷയോടു കൂടിയതുകൂടാകുന്നു എന്നുള്ള ബോധമുള്ളവന്നു അതുകൾ പരസ്പരം ചെരണ്ടതുകൂടാകുന്നു എന്നുള്ള അറിവുണ്ടാകും. അതുമെതുവായിട്ടു അതുകൾക്കുഅന്യോന്യം അന്വയത്തെ ഗ്രഹിക്കും എന്നാൽശാബ്ദബോധവുമുണ്ടാകും. ആകാംക്ഷയുടെ സ്വരൂപമായാൽ ആസത്തികൊണ്ടുതന്നെ ആകാംക്ഷാഫലം അന്യമാസിദ്ധമായി ഭവിക്കുന്നതാകയാൽ ഘടത്തിങ്കൽ യാതൊരുകർമ്മത്വമൊ അതിന്റെ ബോധത്തെ കുറിച്ചു ഘടപദത്തിങ്കൽനിന്നു അനന്തരമുള്ള ദ്വിതീയാവിഭക്തിജ്ഞാനത്തിന്റെ അപേക്ഷയുണ്ടാകുകൊണ്ടു അതിന്റെജ്ഞാനമാകുന്നു ആകാംക്ഷജ്ഞാനമെന്നത എന്നുഗ്രഹിക്കണം. അതുമെതുവായിട്ടു (ഘടഃകർമ്മത്വമാനയതി) എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കൽ (ഘടമാനയതി) എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലെന്നപൊലെ ഉള്ള ബോധം ഭവിക്കുന്നില്ല. ഇങ്ങിനെസ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും ആകാംക്ഷാജ്ഞാനം ഇതുപൊലെ ഉള്ളതുതന്നെ എന്നുഗ്രഹിച്ചുകൊ

൧൦൧- താല്പര്യമെന്നുവെക്കുന്നതിന്റെ ഇച്ഛയാകുന്നു എന്നും അതിന്റെ ശാബ്ദബോധത്തെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു എന്നും ധരിക്കണം. താല്പര്യജ്ഞാനത്തിനു കാരണത്വത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നില്ല എങ്കിൽ (സൈന്ധവമാനയ) എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കലെ സൈന്ധവപദംകൊണ്ടു ഒരുസമയത്തിങ്കൽ അശ്വത്തെയും മറ്റൊരു സമയത്തിങ്കൽ ലവണത്തിന്റെയും ബോധം ഉപദിക്കുകയില്ല. താല്പര്യഗ്രഹണത്തെക്കുറിച്ചു കാരണങ്ങളായപ്രകരണാദികൾ ശാബ്ദബോധത്തെക്കുറിച്ചു കാരണങ്ങളാകുന്നു എന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ല. അതുകൾ ഇന്നവിധങ്ങളാകുന്നു എന്നു എങ്കിലൊരെന്ന പറയാൻ നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ. താല്പര്യഗ്രഹണവും കാരണമാകുന്നു എന്നുപറയരുതെ എന്നുചൊരിക്കുന്നു എങ്കിൽ എന്നാൽ താല്പര്യ ജ്ഞാനംതന്നെ കാരണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഇതിനെക്കാൾ ലാഘവമുണ്ടു. അതുകൊണ്ടുതാല്പര്യജ്ഞാന ജനകമായിട്ടുള്ളതിനു കാരണത്വത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ലെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. വൈദികസ്ഥലത്തിങ്കൽ ആരുടെതാല്പര്യമാകുന്നുഗ്രഹിക്കേണ്ടത എന്നുചൊരിക്കുന്നുഎങ്കിൽ അവിടെ ഹരശ്വരതാല്പര്യഗ്രഹണം കാരണമാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. അധ്യാപകതാല്പര്യഗ്രഹം ബോധാപ്രതികരണമെന്നു കല്പിച്ചാൽ മതി എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ- സൃഷ്ടിയുടെ ആദികാലത്തിങ്കൽ അധ്യാപകനായിട്ടു ഒരുത്തൻ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പിന്നെ ഏങ്ങിനെക്കാൽ അധ്യാപകതാല്പര്യ ഗ്രഹത്തെ കാരണമാക്കിയാൽ മതി എന്നതിനെ സമ്മതിക്കേണ്ടു. സൃഷ്ടിയുടെ ആദി എന്നതു സിദ്ധമല്ല പ്രമുഖംതന്നെല്ല. പിന്നെ എങ്ങിനെസൃഷ്ടിയുടെ ആദി ഉണ്ടായതെന്നു പറയുകയും വേണ്ടു. പ്രമുഖമുണ്ടെന്നതിനെ വെദങ്ങൾതന്നെ പറയുന്നു.

ഇതിശാബ്ദപ്രകരണംസമാപ്തം-

അനുഭൂതിയും സ്മൃതിയുമിങ്ങിനെ ബുദ്ധിരണ്ടുവിധമാകുന്നു എന്നും അനുഭൂതി ചതുർവിധമാകുന്നു എന്നും പറഞ്ഞിട്ടു അനുഭൂതിയുടെ ചതുർവിധ്യത്തെവെണ്ടുംവണ്ണം ഉപപാദിച്ചുസ്മൃതിയെക്കുറിച്ചു ഹൈന്ദവപരമ്പരയിൽ പറഞ്ഞിട്ടില്ല- അതുചെയ്തവായിട്ടുള്ളസ്മൃതയെ പരിഹരിച്ചാനായിക്കൊണ്ടു ഇതിന്നുതാഴെ സ്മൃതിയുടെ ലക്ഷണത്തെ വിവരിക്കുന്നു.

സ്മൃതി എന്നത അനുഭവത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതായജ്ഞാനമാകുന്നു- ഇവിടെ ചിലർ അനുഭവത്വാനുകാരണതയെ സ്വീകരിക്കുന്നില്ല- ജ്ഞാനത്തെ നുകാരണതയെ സ്വീകരിക്കുന്നു അ

അഭവത്വപ്രകാരണതയെസ്വീകരിച്ചാൽ ഔപ്രായശ്ചം ഒന്നിന്റെ സ്മരണം ഭവിക്കും പിന്നെ അതിന്റെ സ്മരണം ഭവിക്കയില്ല- എന്തു ഫലമായിട്ടു എന്നു ചൊല്ലിക്കുന്നു എങ്കിൽ പറയാം അനുഭവത്തിനാകാരണതയെ പറഞ്ഞാലും സംസ്കാരത്തെ ദാർശനികനിശ്ചയിക്കേണം സംസ്കാരങ്ങൾ അനുഭവത്തോടു സമാനപ്രകാരകമായ സ്മരണയെ ഉണ്ടാക്കിയതിന്റെ ശേഷം നശിക്കും ഞങ്ങളുടെ മതത്തിങ്കൽ സ്മരണത്തിങ്കൽ നിന്നുണ്ടായ സംസ്കാരദാർശനിക പിന്നെ ഉണ്ടാകുന്ന സ്മരണത്തിന്നുമുമ്പിൽ ഉണ്ടായ സ്മരണം കാരണമാകുന്നു എന്നു തുച്ഛവും ജ്ഞാനത്തെ കാരണമാക്കിയവകു സ്മൃതിയും ജ്ഞാനമാകയാൽ പിന്നെ ഉണ്ടാകുന്ന സ്മരണത്തിന്നു മുമ്പോളും പ്രസംഗിക്കില്ല- മതാന്തരത്തിങ്കൽ മുമ്പോളായതിന്റെ പ്രസംഗിയുണ്ടു എന്നു മുമ്പറഞ്ഞവരുടെ അഭിപ്രായമാകുന്നു- എങ്കിലും അനുഭവം തന്നെ കാരണമെന്നു ഗ്രഹിക്കേണം- സമാനപ്രകാരകമായ സ്മരണം സംസ്കാരനാശത്തെ ഉണ്ടാക്കുമെന്നതിന്നു പ്രയത്നമാണെന്നില്ല- കരുതുന്ന (ഘടായം പടയം) എന്നിപ്രകാരം ഘടപടങ്ങളുടെ സമൂഹത്തെ ആശ്രയിച്ചതായിട്ടു മുമ്പെ പ്രത്യക്ഷവും ഘടത്തിന്റെ സ്മരണമായും ഭവിക്കുമുണ്ടായാൽ സമൂഹാലംബനപ്രത്യക്ഷത്തിങ്കൽ പ്രകാരമായ ഘടത്തിങ്കൽ പ്രകാരമായ ഘടത്വം തന്നെ- (സംഘടം എന്നിപ്രകാരം ഉണ്ടായതായ സ്മരണത്തിങ്കലും പ്രകാരമായി ഭവിക്കുകൊണ്ടു സമാനപ്രകാരകസ്മരണായനാശകാരണം അതു ഫലമായിട്ടു തന്നെ സിദ്ധമായി എന്നു തു ഫലമായിട്ടു സമൂഹാലംബന പ്രത്യക്ഷരൂപമായ അനുഭവത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ സംസ്കാരം അപ്പോൾ തന്നെ നശിക്കേണം- നശിക്കുന്നതെന്നല്ല അതു നശിക്കുമൊക്കിൽ പട്ടത്തിന്റെ സ്മരണം പിന്നെ ഉണ്ടാകുമെന്നു- പട്ടത്തിന്റെ സ്മരണം പിന്നെ ഉണ്ടാകുമെന്നതിന്നു യാതൊരു സംശയവുമില്ല- അതു ഫലമായിട്ടു സംസ്കാരനാശത്തിന്നു കാരണം സമാനപ്രകാരകസ്മരണമല്ല- കാലമൊ രോഗമൊ ചരമഫലമൊ അതിന്നാകാരണമായി ഭവിക്കും (ചരമഫലം = ചരമമായിരിക്കുന്ന ഫലം- ചരമം = ഒടുക്കത്തു- സംസ്കാരത്തിന്റെ ഫലം സ്മരണരൂപമാകുന്നു)- ഇപ്രകാരമായാൽ ക്രമേണ ഉള്ള സ്മരണത്തിന്നും ചെച്ചയില്ലായ്മയില്ലാ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾകയും ചെയ്താൽ- എന്നാലും പിന്നെയും പിന്നെയുമുള്ള സ്മരണം ഫലമായിട്ടു സംസ്കാരത്തിന്നു ദൃഢത ഭവിക്കുന്നതു ചെയ്താൽ എന്നു

ശംകിക്കുന്നുവോ അങ്ങിനെ ശംകിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതിന്നും വഴിപറയാം. സംസ്കാരത്തിന്റെ ദൃശ്യരൂപമാണെന്നു പറയുന്നതിന്നു- വിഷയം താമസത്തോടു കൂടാതെ ഉള്ള ഉൽബോധകപദാർത്ഥമാക മാത്രമാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ഇങ്ങിനെ സൂതിയെക റിച്ചു പറയെണ്ടതും സംക്ഷേപപണ ഇവിടെ പറകപ്പെട്ടതു നിമനൊനിരൂപണത്തിനായിക്കൊണ്ടു ആരംഭിക്കുന്നു-

വൃന്ദ- സാക്ഷാൽകാരസുഖാദീനാം കരണാമാനഉച്യതെ അ യൌഗപദ്യാൽ ജ്ഞാനാനാന്തസ്യാണുതചിഹ്നമച്യതെ||

അനന്തരം - സുഖാദീനാം- സാക്ഷാൽകാര- കരണം- മ ന്ന- ഉച്യതെ- ജ്ഞാനാനാം അയൌഗപദ്യാൽ- ഇഹ- ത സ്വ- അണുതപം- ഇച്യതെ-

അനന്തരം- സുഖാദികളുടെ സാക്ഷാൽ കാരത്തിം കൽ കരണമായിട്ടുള്ളതു മനസ്സു എന്നു വചിക്കപ്പെടുന്നു- ജ്ഞാ നങ്ങളുടെ അയൌഗപദ്യം മൊതുവായിട്ട അതിന്നു അണുതപം ഇവിടെ ഇട്ടുകൊടുത്തു-

പരിഭാഷ- സുഖാദികൾ- സുഖാന്തരങ്ങളുള്ളവ- സാ ക്ഷാൽകാരം- സാക്ഷാൽകരണം- (അനുഭവ വിഷയമാക്കുക) വചിക്കു- പറക- ജ്ഞാനങ്ങൾ- അറിവുകൾ- അയൌഗപദ്യം- യൌഗപദ്യമില്ലാത്ത- യൌഗപദ്യം- എകകാലാനുഭവത്തി- (ഒ രുകാലത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാവായ്ക- അത- മനസ്സു- അണുതപം- അ ണുവാപു എന്നത- അണു- എറ്റവും ചെറുതായത- ഇവിടെ എ ന്നതിന്നു റം ശാസ്ത്രത്തിങ്കൽ എന്നു അർത്ഥമാകുന്നു-

മനൊനിരൂപണം

സാരം - സുഖാദി സാക്ഷാൽ കാരത്തിന്നു കരണമാ മായിട്ടുള്ളതു മനസ്സാകുന്നു- സുഖാദി സാക്ഷാൽ കാരത്തി ന്നു കരണമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നുണ്ടോ എന്നു ചൊദിക്കുന്നു എങ്കിൽ- ജന്യസാക്ഷാൽ കാരങ്ങളൊക്കെയും ചാക്ഷുഷസാക്ഷാ ള് കാരമെന്ന പൊലെ ഒരു കരണത്തോടു കൂടിയതുകൂടായി ഭ വികുന്നു സുഖാദിസാക്ഷാൽകാരവും ജന്യ സാക്ഷാൽകാരത്തി കൽ അന്തർവിച്ചതാകുന്നു- ഹതു മൊതുവായിട്ട അതും കരണ ത്തോടുകൂടിയതായിരിക്കണം- ന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- സുഖാ ദികളുടെ അസമവായി കാരണമായ സംയോഗത്തിന്നു ആശ്ര യമായിട്ടുള്ളതു മനസ്സാകുന്നു എന്നിപ്രകാരം മെൽ പറഞ്ഞതി ന്റെ ആശയത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- ചാക്ഷുഷാദി ജ്ഞാന ങ്ങൾ എകകാലത്തിങ്കൽ അനേകമുണ്ടായി ഉണ്ടാകയാൽ മന

സ്സ അനുവായിട്ടുള്ളതുതന്നെ എന്നു ഗ്രഹിക്കേണം- മഹത്താ
യിരുന്നാൽ ചാക്ഷുഷാദി ജ്ഞാനങ്ങൾ എകകാലത്തിങ്കൽ ത
ന്നെ അനൈകങ്ങളായിട്ടു സംഭവിക്കാം അങ്ങിനെ സംഭവിച്ചു
കാണായ്കയാൽ മെൽപ്രകാരം നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു- മന
സ്സിനും വിഭുതപത്തന്നെ ഭവിക്കുമ്പോൾ- അനൈക ജ്ഞാനങ്ങൾ
ഭവമിച്ചു ഭവിക്കാത്തതിന്നു കാരണം അദ്ദൃഷ്ട വിശേഷങ്ങൾ അ
പ്പോൾ വന്നു ചെറായ്കതന്നെ എന്നു പറയരുതെ എന്നു ചൊ
ദിക്കുന്നു എങ്കിൽ നിനക്കു കണ്ണില്ല- എന്നു ഞാൻ പറയുന്നു-
തീ സമ്മതിക്കുകയും വെണം കാണുന്നത എങ്ങിനെ എന്നാൽ
അദ്ദൃഷ്ട വിശേഷം മൊതുവായിട്ടു തന്നെ എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊ
ൾക- എന്നാൽ ദീപ്തശബ്ദലിംഭക്ഷണത്തിങ്കൽ നമുക്കും- അവ
ധാനികൾക്കു അവധാനത്തിങ്കലും നാനാ ജ്ഞാനങ്ങൾ ഭവമി
ച്ചു ഭവിക്കുന്നതു എങ്ങിനെ എന്നു ചൊദിക്കുന്നു എങ്കിൽ അ
വർക്കു നാനാ ജ്ഞാനങ്ങൾ ഭവമിച്ചു ഭവിക്കുന്നതു തന്നെ ഇല്ല-
ഭവമിച്ചു ഭവിക്കുന്നു എന്നു തൊന്നുന്നത. ശതപത്രപത്ര ശത
ഭേദനത്തിന്റെ യൌഗപദ്യ ബുദ്ധി എന്ന പൊലെ ഭേദമാക
ുന്നു എന്നു ധരിച്ചു കൊൾക- (ശതപത്രശതഭേദനം=ശതപ
ത്രപത്ര ശതത്തിന്റെ ഭേദനം- ശതപത്രപത്രശതം=ശതപ
ത്രത്തിന്റെ പത്രശതം-ശതപത്രം=താമരപ്പൂവ്- പത്രശതം=പ
ത്രങ്ങളുടെശതം- പത്രങ്ങൾ=ഇതളുകൾ ശതം=നൂറ്- ഭേദനം=
വെധനം- (ഉള്ളുക) (യൌഗപദ്യബുദ്ധി യൌഗപദ്യ ബോ
ധം-) നൂറു താമരപ്പൂവിന്റെ ഇതളുകൾ ഒന്നിന്റെ ഉപരി ഭാ
ഗത്തിങ്കൽ ഒന്നു വർദ്ധാന അടക്കിവെച്ചു ഒരു സൂചികൊണ്ടുക
ത്തിയാൽ എക കാലത്തിങ്കൽ നൂറിനെയും ഭേദിച്ചു എന്നുതൊ
ന്നും ഭേദിച്ചതൊക്കെയും അതാതു കാലത്തിങ്കലാകുന്നു അതു
വെഗം മൊതുവായിട്ടു ചിലർക്കു അനുഭവ ഗോചരമാകുന്നില്ല-
അതു പൊലെ ദീപ്തശബ്ദലിംഭക്ഷണത്തിങ്കലും അവധാനാദി
കളിലും ഉണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനങ്ങൾക്കു കാലഭേദമുണ്ടു എങ്കിലും
മനോവൈഗാതിശയം മൊതുവായിട്ടു ചിലർക്കു അതു അനുഭവ
ഗോചരമായി ഭവിക്കുന്നില്ല- ഇങ്ങിനെയൊക്കുന്നു പരമാർത്ഥം-
മനസ്സിനും ചില സമയത്തിങ്കൽ സംകോചവും ചില സമയ
ത്തിങ്കൽ വികാസവും മുണ്ടായാൽ മെൽ പറഞ്ഞുകൾ രണ്ടും ചെ
രും അതു മൊതുവായിട്ടു സംകോച വികാസങ്ങളൊടു കൂടിയ
തായിരും മധ്യപരിമാണമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നു കല്പിക്കു
തെ എന്നു ചൊദിക്കുന്നുവോ എന്നാൽ അപ്രകാരം കല്പിക്കാ

തെ ഇരുന്നതിന്റെയും സംഗതിയെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കാം- സാക്ഷാ
 ചവികാസങ്ങൾ ഭവിക്കണമെന്നുകിട്ടുന്ന അനേകങ്ങളായ
 അവയവങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നും അതുകൾക്കുനാശമുണ്ടെന്നും
 പറയണം- അതിനെക്കാൾ ഭാരം കറഞ്ഞതു നിരവധിമാരും
 എന്നും നിത്യമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നും പറയുന്നതു ത
 ന്നൊന്നിനും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക -

ഇതി വാശാസോപനാമകരാമാനന്ദനാമപണ്ഡിത പാരശ
 വെദഗുരുതേ കാരികാവലി വ്യാഖ്യാനവൈശേഷിക രക്ഷാ
 തെ വേദനിരൂപണ സമാപ്തിഃ

ഇനി ഗുണനിരൂപണത്തെ ആരംഭിക്കുന്നു-

൧. അഥവ്യാഗ്രിതാജ്ഞയാനിഗുണാനിഷ്ഠിയാഗുണാഃ ത്ര
 ഖംരസസ്വർഗസ്യൗപരത്വപരത്വകം ||

൨. വൈഗുരത്വം സ്തേഹം വൈഗാമുത്ഗുണാത്മീ | ധ
 മ്വാധമൗഭാവവാചശ്ചൈവ വ്യാഖ്യാതേ ച ||

൩. എതേമുത്ഗുണാസ്ത്വൈവിദ്യദ്വീപരികീർത്തിതാഃ സം
 വ്യാദിശ്ച വിഭാഗാത്തഭയേഷാംഗുണോമതഃ ||

അന്വയം— അഥ— ഗുണാഃ-നിരൂപ്യതെ- ഗുണാഃ വ്യാ
 ഗ്രിതാഃ- നിഗുണാഃ- നിഷ്ഠിയാഃ- ജ്ഞയാഃ-രൂപം- രസഃ-
 സ്വർഗസ്യൗ-പരത്വം- അപരത്വകം- വേദഃ- ഗുരത്വം- സ്തേ
 ഹഃ- അഥ-വൈഗഃ- അമീ-മുത്ഗുണാഃ-ധർമ്മാധമൗ- ഭാവ
 നാ- ച- ശബ്ദഃ- ബുദ്ധ്യാദയഃ- അപി ച- ഏതേ-സത്യ- അ
 മുത്ഗുണാഃ-വിദ്യദ്വീപരികീർത്തിതാഃ- സംവ്യാദി- വിഭാ
 ഗാത്തഃ- ച- ഉഭയേഷാം- ഗുണഃ- മതഃ-

അന്വയാർത്ഥം— അനന്തരം ഗുണങ്ങൾ നിരൂപിക്കപ്പെട
 ന്ന ഗുണങ്ങൾ വ്യാഗ്രിതങ്ങളായിട്ടും നിഗുണങ്ങളായിട്ടും നി
 ഷ്ഠിതങ്ങളായിട്ടുമുള്ളതാകുന്നു എന്നിപ്രകാരം ജ്ഞയങ്ങളായി
 ഭവിക്കുന്നു. രൂപവും രസവും സ്വർഗസങ്ങളും പരത്വവും അവ
 രത്വകവും വൈഗുരത്വവും സ്തേഹവും വൈവചമാകുന്ന ഇതു
 കൾ മുതൽ ഗുണങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു- ധർമ്മാധമങ്ങളും ഭവ

വനയും ശബ്ദവും ബുദ്ധ്യാദി കളമാകുന്ന ഇതുകൾ സമ്യങ്ങാ
 യിട്ട അമൃത ഗുണങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു എന്ന വിചാരമാൽ
 പരികീർത്തിതങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു. സംഖ്യാദിയായും വിഭാ
 ഗാത്മ്യമായും ഇരിക്കുന്നതു മൂർത്തമൂർത്തങ്ങളുടെ ഗുണമെന്നു മത
 മായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— ഗുണങ്ങൾ=രൂപാദികൾ- നിരൂപിക=വി
 ചാരിക- ഭവ്യാശ്രിതങ്ങൾ=ഭവ്യത്തെ ആശ്രയിച്ചവ- നിഗുണ
 ണ്ങ്ങൾ=ഗുണത്തെപ്പോലെയുള്ളവ- 1. നിഷ്ക്രിയങ്ങൾ=ക്രിയയൊഴികെ
 യവ- ക്രിയാ=കർമ്മം- ക്ഷേമങ്ങൾ=അറികപ്പെട്ടവർ യൊ
 ഗ്യങ്ങൾ- സ്വർഗ്ഗസന്ധങ്ങൾ=സ്വർഗ്ഗവും ഗന്ധവും പരത്വം=പരത്വ
 മെന്നു ഗുണം- അവരത്വം=അവരത്വമെന്നു ഗുണം- ഭവം=ഭ
 വത്വമെന്നു ഗുണം- വൈശിഷ്ട്യം=മറ്റൊന്നു സംസ്കാരം- മൂർത്തഗു
 ണങ്ങൾ=മൂർത്തങ്ങളുടെ ഗുണങ്ങൾ- കൃഷ്ണങ്ങൾ=അപക്വപരി
 മാണങ്ങളായ ഭാഗ്യങ്ങൾ- ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾ=ധർമ്മവും അധർമ്മവും.
 ഭാവനാ=ഭാവനാ എന്ന സംസ്കാരം ബുദ്ധ്യാദികൾ=ബുദ്ധിതുട
 ന്നിയുള്ളവ- സമ്യങ്ങൾ=ഒട്ടൊഴിയാതെ ഉള്ളവ- അമൃതഗുണ
 ണ്ങ്ങൾ=മൂർത്തഗുണങ്ങളല്ലാത്തവ- മൂർത്തഗുണങ്ങൾ=മൂർത്തങ്ങളുടെ
 ഗുണങ്ങൾ- മൂർത്തങ്ങൾ=അപക്വപരിമാണങ്ങൾ- പരികീ
 ര്ത്തിതങ്ങൾ=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടവ- പരികീർത്തിക=പരക-സം
 ഖ്യാദി=സംഖ്യയുടെ അടിസ്ഥാനം- വിഭാഗാത്മകം=വിഭാഗമാകുന്ന
 അന്തരങ്ങളായിട്ടുള്ളവ- വിഭാഗം=വിഭാഗമെന്നു ഗുണം- അന്തരം=
 ഒട്ടകത്തരം- മൂർത്തമൂർത്തങ്ങൾ=മൂർത്തങ്ങളും അമൃതങ്ങളും- മതം=
 അറികപ്പെടുന്നത

സാരം— ഗുണങ്ങൾ എന്നതിന്നു ഗുണപദമുള്ളതുകൾ എ
 ന്നർത്ഥമാകുന്നു- ഗുണപദമെന്നത ഒരു ജാതിയാകുന്നു അങ്ങി
 നെ ഒരു ജാതി ഉണ്ടു എന്നത ഭവ്യങ്ങളിൽനിന്നും കർമ്മങ്ങളിൽ
 നിന്നും ഭിന്നമായി ജാത്യാശ്രയമായിരിക്കുന്നതു യാതൊന്നൊ
 അതിങ്കൽ ഇരിക്കുന്ന കാരണത്തെയുടെ അവപ്പെട്ടുകൊണ്ടിട്ടൊരു
 ധർമ്മം വെന്നമെല്ലൊ അതു ധർമ്മമായിട്ടു സിദ്ധമാകുന്നു- ഭവ്യ
 ത്വത്തിങ്കൽ ഉള്ള കാരണത്തെ യാതൊരു പ്രകാരമൊ അപ്രകാരം
 സകല കാരണത്തെയും അവപ്പെട്ടുകൊണ്ടിട്ടുള്ളതായിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു
 അതു ധർമ്മമായിട്ടു രൂപാദികളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന കാരണത്തെയും
 അപ്രകാരമായിരിക്കണമെന്നത അനുമാന ബലാൽ പ്രാപ്തമാ
 യിരിക്കുന്നു- രൂപത്വം ജാതിയും സത്താജാതിയും അതി
 ന്റെ അവപ്പെട്ടുകൊണ്ടും സംഭവിക്കില്ല- രൂപത്വജാതി രൂപാദി

Q. ၈၃ * ၁၁

എന്നാൽ സാമാന്യവത്ത്വവും കർമ്മാത്മകത്വവും സത്തായിരിക്കും സമഞ്ജസമായി ഉള്ള നിഗൂഢതയെന്ന അർത്ഥമായി ഭവിക്കും അതുഗുണലക്ഷണമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- (സാമാന്യവത്ത്വം=സാമാന്യവത്ത്വവുമായിത്തുല്യം- സാമാന്യവത്ത്വം=സാമാന്യവുമായിത്തുല്യം- സാമാന്യം=സാമാന്യമെന്നപദാർത്ഥം- (ജാതി എന്നപദം) കർമ്മാത്മകത്വം=കർമ്മാത്മകവുമായിത്തുല്യം- കർമ്മാത്മകം=കർമ്മത്തിൽനിന്നു അത്യന്തം സാമാന്യവത്ത്വം സവി എന്ന അംശം കൊണ്ടു സാമാന്യവത്ത്വത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന അതിവ്യാപ്തിയും കർമ്മാത്മകത്വം സവി എന്ന അംശം കൊണ്ടു കർമ്മത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന അതിവ്യാപ്തിയും പരിമരിക്കപ്പെട്ടു- ഭവ്യത്തിൽ അതിവ്യാപ്തി ഭവിക്കാതെ ഇരിക്കുന്നതായിരിക്കാൻ നിഗൂഢതയെന്നതിനെ വിട്ടുതരിച്ചു എന്ന ധരിച്ചു കൊൾകയും വേണം- ഗുണങ്ങളിൽ ക്രിയയിരിക്കുന്നില്ല അതു ഫലമായിട്ടു ഗുണങ്ങൾ നിഷ്ക്രിയങ്ങളാകുന്നു ഇതു സ്വാഭാപരമായതെന്നല്ലാതെ നിഗൂഢതയെ ലക്ഷണമാകുന്നു എന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തോടു കൂടിയതല്ല- നിഷ്ക്രിയത്വമെന്നതു ഗഗനാദികളിലുമിരിക്കുന്നതാകയാൽ അതിനെ ലക്ഷണമാക്കുംപോൾ അത്യാപ്തി ഭവിക്കുമെന്നറിയാതെ, സാ, സ്വ, ഗ, പ, അ, വ, ഭ, യ, ഭ, യ, ഗ, ഗ, സ്വ, മ, വ, ഗ- ഇതുകൾ നന്നിനെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടുള്ള താഴ്ന്നതോടുകൂടിയ പരിമാണത്തോടു കൂടിയതുകൊണ്ടു ഗുണങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു- ധർമ്മം അധർമ്മം ഭാവനാ ശബ്ദാ ബുദ്ധി സുഖം ദുഃഖം ഇദ്ദേഹം ദൈവം പ്രായം ൧൦൦൦ ഗുണങ്ങൾ മൂത്തങ്ങളിൽ ഇരിക്കാത്തതുകൊണ്ടു- സംഖ്യാപരിമാണ പരമാർത്ഥസംഖ്യാഗതി വിഭാഗങ്ങൾ മൂത്തങ്ങളിലും മൂത്തങ്ങളല്ലാത്തതുകൊണ്ടു ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു-

മേൽ പറഞ്ഞഗുണങ്ങളിൽ വെഗഭാവനകൾ രണ്ടും സംസ്കാരാദി ഭൂതങ്ങളാകുന്നു- ഗുണവിഭാഗത്തിൽ സംസ്കാരമെന്നൊരു ഗുണത്തെ പരിഗണിച്ചിട്ടുള്ള വെഗം ഭാവനാ ഇങ്ങിനെ പരിഗണനാ ചെയ്തിട്ടില്ല- ഏകിലും വെഗഭാവനകളുടെ ഇരിപ്പു ഇന്നു ഭവ്യത്തിൽ എന്ന ഇവിടെ പറയുന്നതു യുക്തം തന്നെ ആ അപരമാ സ്ഥിതിസ്ഥാപകമെന്നതിന്നു മുമ്പായിരിക്കുംപോൾ സ്ഥിതിസ്ഥാപക സംസ്കാരത്തെ വിട്ടു എന്തുനിമിത്തമായിട്ടാകുന്നു എന്നു ചൊരിക്കുന്നു എങ്കിൽ സ്ഥിതിസ്ഥാപകമെന്നതിന്നു അല്പമായൊരു വിശേഷമുണ്ട്- അതസ്ഥിതിസ്ഥാപക നിരൂപണത്തിങ്കൽ സ്പഷ്ടമായി ഭവിക്കുമെന്നു ധരിച്ചുകൊ

പക—

൨. സംയോഗശബ്ദവിഭാഗശബ്ദസംഖ്യാദിതാദികാതമാദി
പുമാക്ഷപാദയസുപാദൈതൈകാശ്രിതാഗുണാഃ ||

൫ അതശ്ചേഷാഗുണാസ്സദ്യമതാഹ്വൈകൈകവൃത്തയഃ | ബു
ദ്ധ്യാദിഷഡ്കണ്ഡ്പ്രാണാസ്സേന്ദ്രിയസാംസിദ്ധികോഭവഃ ||

൩. അഭ്യുദ്ധ്യാദവനാശാശ്ച അഭിവൈശേഷികാഗുണാഃ | സം
ഖ്യാദിവരതപാന്തോദയോസാംസിദ്ധികസ്തഥാ ||

൭. ഗുരുത്വവൈശേഷസാമാന്യഗുണാഹ്വൈതപ്രകീർത്തിതാഃ | സം
ഖ്യാദിവരതപാന്തോഭവത്വപ്രസ്തോഹഏവച ||

൮. ഹ്വൈതദിവിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യാഅഥസ്വ്യാന്തശബ്ദാഃ | ബാ
ഹ്വൈകൈകൈന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യാഗുരുത്വാഭ്യുദ്ധ്യാദവനാഃ ||

൯. അതീന്ദ്രിയാവിഭൂതാന്തയൈസ്സദ്യൈശ്ചൈകൈകാഗുണാഃ |
അകാരണഗുണോൽപന്നാഹ്വൈതതുപരികീർത്തിതാഃ |

അന്വയം— സംയോഗം— ച- വിഭാഗം- ച- തഥാ- ദി
താദികാ--സംഖ്യാ- തദന്ത- ദിപുമാക്ഷപാദയഃ- ച ഹ്വൈത-
ഗുണാഃ- അതൈകാശ്രിതാഃ ഭവന്തി- അതഃ- ശേഷാഃ-സദ്യ-
ഗുണാഃ- ഹ്വൈകൈകവൃത്തയഃ- മതാഃ ബുദ്ധ്യാദിഷഡ്കണ്ഡ- സ്വ്യാന്ത-
നാഃ- സ്സേന്ദ്ര- സാംസിദ്ധികഃ-ഭവഃ-അഭ്യുദ്ധ്യാദവനാശാശ്ച-
അഭി- വൈശേഷികാഃ- ഗുണാഃ ഭവന്തി സംഖ്യാദിഃ- അവര-
തപാന്തഃ- അസാംസിദ്ധികഃ ഭവഃ- തഥാ- ഗുരുത്വവൈശേഷ-
ൈ- സാമാന്യഗുണാഃ- പ്രകീർത്തിതാഃ-സംഖ്യാദിഃ-അവരതപ-
ന്തഃ- ഭവത്വം- സ്സേന്ദ്ര- ച ഹ്വൈത- ഹ്വച- ദിഃ- ഇന്ദ്രിയ-
ഗ്രാഹ്യാഃ-ഭവന്തി- അഥ- സ്വ്യാന്തശബ്ദാഃ- ബാഹ്വൈ-
കൈകൈന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യാഃ- ഭവന്തി-ഗുരുത്വാഭ്യുദ്ധ്യാദവനാഃ- അ-
തീന്ദ്രിയാഃ- ഭവന്തി- വിഭൂതാന്ത- യ- വൈശേഷികാഃ- ഗു-
ണാഃ- സ്യുഃ അകാരണഗുണോല്പന്നാഃ- പരികീർത്തിതാഃ- ഭ-
വന്തി-

അന്വയാർത്ഥം -- സംയോഗവും വിഭാഗവും അപ്രകാരം ദി
താദികയായിരിക്കുന്ന സംഖ്യയും അപ്രകാരം ദി പുമാക്ഷപാ-
ദികളും ആകുന്ന ഞ്ങളും അതൈകാശ്രിതങ്ങളായിട്ടു ഭ-
വിക്കുന്നു ഇതുകൂടിയിരിക്കുന്ന ശേഷങ്ങളായി സദ്യങ്ങളായിരിക്കു-
ന്ന ഗുണങ്ങൾ ഹ്വൈകൈകവൃത്തികളാകുന്നു എന്ന മതങ്ങളായി
ഭവിക്കുന്നു ബുദ്ധ്യാദിഷഡ്കണ്ഡസ്വ്യാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഗുണ-
ങ്ങളും സ്സേന്ദ്രവും സാംസിദ്ധികയായിരിക്കുന്ന ഭവത്വവും അഭ്യ-
ുദ്ധ്യാദവനാശങ്ങളുമാകുന്ന ഇതുകൂടി വൈശേഷികങ്ങളായിരി-

കുന്ന ഗുണങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു. സാപ്താദിയായിട്ടും അവര
 ത്വാനമായിട്ടിരിക്കുന്നതും അസാംസിദ്ധികമായിരിക്കുന്ന ഭവ
 യും അപ്രകാരം ഗുരുത്വവൈകല്യമാകുന്ന ഇതുകൾ സാമന്യഗു
 ണങ്ങളാകുന്നു എന്ന പരികീർത്തിതങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു സം
 പ്താദിയായിട്ടും അവരത്വാനമായിട്ടുള്ളതും ഭവത്വവും സ്തേഹ
 യും ഇതുകൾ തന്നെ രണ്ടു പ്രാവശ്യം ഇന്ദ്രിയ ഗ്രാഹ്യങ്ങളായി
 ഭവിക്കുന്നുകാർത്ത്യനസ്സർഗ്ഗശബ്ദകുടുംബം ബാഹ്യൈകൈകൈ
 ഞ്ചിഗ്രാഹ്യങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു ഗുരുത്വാദൃഷ്ടഭാവനകൾ അ
 തീന്ദ്രിയകളായി ഭവിക്കുന്നു വിഭക്തകൾക്കു യാവചില വൈശെ
 ഷികങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഗുണങ്ങൾ ഭവിക്കുമോ ഇതുകൾക്കു
 അകാരണ ഗുണോല്പന്ന കളാകുന്നു എന്ന പരികീർത്തിതങ്ങളാ
 യി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— സംയോഗം=സംയോഗമെന്നഗുണം- വിഭാ
 ഗം=വിഭാഗമെന്നഗുണം- ദ്വിതാദികം=ദ്വിതാംതുടങ്ങിയുള്ളത-
 ദ്വിപുമാകുപാദികൾ=ദ്വിപു മാകുപം തുടങ്ങിയുള്ളവ* ദ്വിപുമാ
 കുപം=രണ്ടുവസ്തുക്കളുടെ പുമാകുപം- അനൈകാശ്രിതങ്ങൾ=ഏ
 കാശ്രിതങ്ങളല്ലാത്തവ- ഏകാശ്രിതങ്ങൾ=ഒന്നിനെത്തന്നെആ
 ശ്രയിച്ചവ- ഇതുകൾ- മെൽപറഞ്ഞഗുണങ്ങൾ- ശേഷങ്ങൾ=
 ശേഷിച്ചവ- ഏകൈകവൃത്തികൾ=ഏകൈകത്തിങ്കൽ വൃത്തി
 യൊട്ടുകിയവ- ഏകൈകം=ഓരൊന്ന- വൃത്തി=സ്ഥിതി-മത
 ണങ്ങൾ അരികപ്പെടുന്നവ- ബുദ്ധാദിഷൾക്കും ബുദ്ധാദികളുടെ
 ഷൾക്കും- ബുദ്ധാദികൾ=ബുദ്ധിതുടങ്ങിയുള്ളവ- ഷൾക്കും=ആ
 റ അവയവങ്ങളൊട്ടുകിയസമുദായം- സ്പർശാത്തങ്ങൾ=സ്പർശമാക
 ന്ന അന്തത്തെൊട്ട കൂടിയവ- സ്പർശം=സ്പർശമെന്നഗുണം- അ
 ന്തം ഒട്ടുകത്തത- സ്തേഹം=സ്തേഹമെന്നഗുണം- സാംസിദ്ധി
 കം=സാധാരണികം- ഭവം=ഭവത്വമെന്നഗുണം- അദൃഷ്ടഭാവനാ
 ശബ്ദങ്ങൾ=അദൃഷ്ടവും ഭാവനയും ശബ്ദവും- അദൃഷ്ടം=ധർമ്മവും
 അധർമ്മവും- ഭാവനാ=ഭാവനാ എന്ന സംസ്കാരം- വൈശേഷി
 കങ്ങളായിരിക്കുന്നഗുണങ്ങൾ=വിശേഷഗുണങ്ങൾ സംപ്താദി=
 സാപ്തതുടങ്ങിയുള്ളത- അവരത്വാനം=അവരത്വമാകുന്ന അന്ത
 ത്തൊട്ടുകിയത- അവരത്വം=അവരത്വമെന്ന ഗുണം- അന്തം=
 ഒട്ടുകത്തത- അസാംസിദ്ധികം=സാംസിദ്ധികമല്ലാത്തത- (നെ
 മിത്തികമെന്നസാരം) ഭവം=ഭവത്വം- ഗുരുത്വവൈകല്യം ഗുരു
 ത്വവും വൈകല്യം- പ്രകീർത്തിതങ്ങൾ പ്രകീർത്തിക്കപ്പെട്ടവ- പ്ര
 കീർത്തിക=പരക-സംപ്താദി=സംപ്തതുടങ്ങിയുള്ളത-അവരത്വാ

നം=അവരത്പമാകുന്നഅന്തത്താടുടിയത-അവരത്പം=അവര
 തപമെന്നുണ്ണം- അന്തം=ഒട്ടകത്തത ഭവതപം=ഭവതപമെന്നു
 ണം=സ്നേഹം=സ്നേഹമെന്നുണ്ണം-ഇന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യങ്ങൾ=ഇന്ദ്രി
 യംകൊണ്ടുഗ്രാഹ്യങ്ങൾ ഗ്രാഹ്യങ്ങൾ=ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവായോഗ്യ
 ണങ്ങൾ- കാർഷ്വം=കൃഷ്ണങ്ങളുംവൃത്തിനുള്ളത- കൃഷ്ണങ്ങൾ സദ്യ
 ണങ്ങൾ- സ്പർശാൻതശബ്ദങ്ങൾ=സ്പർശാൻതങ്ങളും ശബ്ദവും- സ്പ
 ഷാൻതങ്ങൾ=സ്പർശംവരെയുള്ളവ- ശബ്ദം=ശബ്ദം ബാഹ്യമെ
 കൈകെന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യങ്ങൾ=ബാഹ്യമെകൈകെന്ദ്രിയം കൊണ്ടു
 ഗ്രാഹ്യങ്ങൾ- ബാഹ്യമെകൈകെന്ദ്രിയം=ബാഹ്യമായിരിക്കുന്ന
 ഏകൈകെന്ദ്രിയം- ബാഹ്യം=ബാഹ്യഭാഗത്തിൽ ഭവിച്ചത-
 ബാഹ്യഭാഗം=പുറം- ഏകൈകെന്ദ്രിയം=ഏകൈകമായിരിക്കുന്ന
 ഇന്ദ്രിയം ഏകൈകം=ഓരൊന്ന- ഗ്രാഹ്യങ്ങൾ=ഗ്രഹിക്കപ്പെ
 ട്വാനായോഗ്യങ്ങൾ- ഗ്രഹിക്കം=അരിക- ഗുരുത്വാദൃഷ്ടഭാവന
 കൾ=ഗുരുത്വവും അദൃഷ്ടവും ഭാവനയും ഗുരുത്വം ഗുരുത്വമെന്ന
 ണം- അദൃഷ്ടം=ധർമ്മവും അധർമ്മവും- ഭാവനം=ഭാവനാ എന്ന
 സംസ്കാരം- അതീന്ദ്രിയകൾ=ഇന്ദ്രിയത്തെ അതിക്രമിച്ചവ-വി
 ഭൂകൾ-ആകാശകാലദിഗാത്മാക്കൾ- വൈശേഷികങ്ങളായിരി
 കുന്ന ഗുണങ്ങൾ=വിശേഷഗുണങ്ങൾ- അകാരണഗുണാല്പന
 ണങ്ങൾ=കാരണഗുണാല്പനങ്ങളല്ലാത്തവ- കാരണഗുണാല്പന
 ണങ്ങൾ=കാരണഗുണങ്ങളിൽനിന്നു ഉല്പന്നങ്ങൾ- കാരണഗുണ
 ണങ്ങൾ=കാരണങ്ങളുടെഗുണങ്ങൾ ഉല്പന്നങ്ങൾ=ഉണ്ടായവ- പ
 റികീർത്തിതങ്ങൾ=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടവ- പരികീർത്തിക=പ
 രക-

സാരം— സംയോഗം വിഭാഗം വിതാനം മുതലായസംഖ്യ
 രണ്ടുവസ്തുക്കളിൽ ഇരിക്കുന്ന പൃഥക്ത്വം മുതലായതുകൾ ഇ
 ങ്ങിനെ ഉള്ള ഗുണങ്ങൾ ഒന്നിങ്കൽതന്നെയായിട്ടു ഇരിക്കാത്തതു
 കളാകുന്നു. മറ്റുള്ളഗുണങ്ങൾ ഓരൊന്നിൽ ഇരിക്കുന്നതുകലാക
 ന്നു. മറ്റുള്ളഗുണങ്ങൾ എന്നതുകൊണ്ടു രൂപം, രസം, ഗന്ധം,
 സ്പർശം, സംഖ്യാ, പരിമാണം, ഏകപൃഥക്ത്വം, പരത്വം, അവ
 രത്വം, ബുദ്ധി, സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛാ, ദ്വേഷം, പ്രയത്നം, ഗു
 രുത്വം ഭവതപം സ്നേഹം, സംസ്കാരം, അദൃഷ്ടം, ശബ്ദം ഇതുക
 ലെഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

ബുദ്ധി, സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛാ, ദ്വേഷം, പ്രയത്നം രൂപം,
 രസം, ഗന്ധം, സ്പർശം, സ്നേഹം, സാംസിദ്ധികഭവതപം, അദ
 ഷ്ടം, ഭാവനം, ശബ്ദം ഇതുകൾവിശേഷഗുണങ്ങളാകുന്നു.

സംഖ്യാ, പരിമാണം, ചുമക്കുപ, സംയോഗം, വിഭാഗം, വരതം, അപരതം, ദേവതം, സ്തോമം ഇതുകൾനെത്രെന്റിയം കൊണ്ടും തപഗിന്ദ്രിയംകൊണ്ടും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും രൂപംസൗരസ്പർശബുദ്ധ്യം നെത്രെന്റിയംമുതലായ ഒരു ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടുതന്നെ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും ഗുരുതവയും അദ്വൈതം ഭാവനയും ഇന്ദ്രിയഗ്രാഹണത്തിന്നു യോഗ്യതയില്ലാത്തതുകൊണ്ടും വിഭജിക്കുകയായിരിക്കുന്ന ആകാശാദികളിൽ ഇരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണങ്ങൾക്കു കാരണഗുണങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള ഉൽപത്തിഇല്ല. വിഭജിക്കുകയായിരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണങ്ങൾ ബുദ്ധി, സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛ, ദ്വേഷം, പ്രയത്നം, ധർമ്മം, അധർമ്മം, ഭാവനാ. ശബ്ദം ഇതുകൊണ്ടും.

സംഖ്യാ, പരിമാണം, ചുമക്കുപ, സംയോഗം, വിഭാഗം, വരതം, അപരതം, ദേവതം, സ്തോമം ഇതുകൾനെത്രെന്റിയം കൊണ്ടും തപഗിന്ദ്രിയംകൊണ്ടും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും രൂപംസൗരസ്പർശബുദ്ധ്യം നെത്രെന്റിയംമുതലായ ഒരു ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടുതന്നെ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും ഗുരുതവയും അദ്വൈതം ഭാവനയും ഇന്ദ്രിയഗ്രാഹണത്തിന്നു യോഗ്യതയില്ലാത്തതുകൊണ്ടും വിഭജിക്കുകയായിരിക്കുന്ന ആകാശാദികളിൽ ഇരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണങ്ങൾക്കു കാരണഗുണങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള ഉൽപത്തിഇല്ല. വിഭജിക്കുകയായിരിക്കുന്ന വിശേഷഗുണങ്ങൾ ബുദ്ധി, സുഖം, ദുഃഖം, ഇച്ഛ, ദ്വേഷം, പ്രയത്നം, ധർമ്മം, അധർമ്മം, ഭാവനാ. ശബ്ദം ഇതുകൊണ്ടും.

൧൦- ഭാവാകജാസ്പർശാന്താ ദേവതാന്തരമാവിധാ സ്തോമവൈഗുര്യതൈകചുമക്കുപപരിമാണകം

൧൧- സ്ഥിതസ്ഥാപകമപ്യന്തര്യംകാരണഗുണോൽഭവാഃ സംയോഗശ്ചവിഭാഗശ്ചവൈഗുര്യതൈകമർജഃ |

അനന്യം- അപാകജഃ തു - സ്പർശാന്തഃ- തഥാവിധഃ- തു-ദേവതം- സ്തോമവൈഗുര്യതൈകചുമക്കുപപരിമാണകം- സ്ഥിതസ്ഥാപകം തപ- എത- കാരണഗുണോൽഭവാഃ- സ്പർ- സംയോഗഃ- ച-വിഭാഗഃ- ച-വൈഗു-ച-എത-തു- കമർജഃ ഭവന്തി-

അനന്യത്വം- അപാകജങ്ങളായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നസ്പർശങ്ങളും തഥാവിധമായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്ന ദേവതവും സ്തോമവൈഗുര്യതൈകചുമക്കുപപരിമാണകവും സ്ഥിതസ്ഥാപകവുമാകുന്ന ഇതുകൾ കാരണഗുണോൽഭവങ്ങളായിരിക്കും. സംയോഗവുംവിഭാഗവും വൈഗുര്യംആകുന്ന ഇതുകൾതന്നെകമർജങ്ങളായിരിക്കുന്നു.

പരിഭാഷ- അപാകജങ്ങൾ=പാകം മൂലമാണവ പാകജങ്ങൾ=പാകംമെതുവായിട്ടു ഉണ്ടായവ. പാകം=തൈജസ്സംയോഗം- സ്പർശാന്തങ്ങൾ=സ്പർശമാകുന്ന അന്തരഭാഗങ്ങളായവ. സ്പർശം=സ്പർശമെന്നഗുണം- അന്തരഭാഗങ്ങളായവ. തഥാവിധം=അപ്രകാരമിരിക്കുന്നത- ദേവതം=ദേവതമെന്ന ഗുണം സ്തോമവൈഗുര്യതൈകചുമക്കുപപരിമാണകം, സ്തോമവും വൈഗുര്യവും ഗു

അതും എകദാമത്വവും പരിമാണകവും. സ്റ്റോറം=സ്റ്റോറ
 മെന്നഗുണം- വെഗം=വെഗമെന്നസംസ്കാരം- ഗുരുത്വം=ഗുരു
 ത്വമെന്നഗുണം- ധൃകുവ്യാപ്തം=ധൃകുവ്യാപ്തം ഉള്ളവർകൾ.
 എകദാമത്വം=എകദാമത്വമെന്നഗുണം. പരിമാണകം =
 പരിമാണമെന്നഗുണം. സ്ഥിതസ്ഥാപകം സ്ഥിതസ്ഥാപകമെ
 ന്നസംസ്കാരം- കാരണഗുണോദ്ഭവങ്ങൾ=കാരണഗുണങ്ങളിൽ
 നിന്ന ഉൽഭവിക്കുന്നവ- കാരണഗുണങ്ങൾ=കാരണങ്ങളുടെഗു
 ണങ്ങൾ- ഉൽഭവിക്കു=ഉണ്ടാക സംയോഗം=സംയോഗമെന്ന
 ഗുണം- വിഭാഗം=വിഭാഗമെന്നഗുണം. വെഗം=വെഗമെന്നഗു
 ണം- കർമ്മങ്ങൾ- കർമ്മത്തിൽനിന്ന ജനിക്കുന്നവ-

സാരം— പാകംമെതുവായിട്ടുണ്ടായതുകൊണ്ടുതെ ഇരിക്ക
 ന്ന രൂപരസഗന്ധസ്पर्ശങ്ങളും പാകംമെതുവായിട്ടുണ്ടായതല്ലാ
 തെഇരിക്കുന്ന ഭവതവയും സ്റ്റോറവും വെഗവും ഗുരുത്വവും ഏക
 വ്യാപ്തവും പരിമാണവും സ്ഥിതസ്ഥാപകവും കാരണഗുണ
 ത്തിൽ നിന്നുൽഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടും സംയോഗവും വി
 ഭാഗവും വെഗവും കർമ്മത്തിൽനിന്നു ഉണ്ടാകുന്നതുകൊ
 യാൽ കർമ്മങ്ങൾഎന്നു പറയപ്പെടുന്നു- കർമ്മത്വംമെൽപറ
 ഞ്ഞതുകൾക്കുസാധ്യമാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകൂട ഘടാദികളി
 ൽ അതിവ്യാപ്തിയും സംയോഗംമെതുവായിട്ടുണ്ടായസംയോ
 ഗത്തിൽ അതിവ്യാപ്തിയും ഭവിക്കും- സാധ്യമാകണമെങ്കി
 ൽ കർമ്മത്വമെന്നതിന്റെ അർത്ഥം കർമ്മവ്യവസ്ഥിതഗുണത്വ
 വ്യാപ്തജാതിമത്വമെന്നാകുന്നു എന്നുപറയണം- (കർമ്മ
 വ്യവസ്ഥിതഗുണത്വവ്യാപ്തജാതിമത്വംകർമ്മവ്യവസ്ഥിതഗുണത്വ
 വ്യാപ്തജാതിമത്വമായിരിക്കുന്നജാതി ഉള്ളതാവുന്നതല്ലഅവസ്ഥാ
 കർമ്മവ്യവസ്ഥിത കർമ്മവ്യവസ്ഥിത വ്യവസ്ഥിതയോടു കൂടിയവ- ക
 ൽ കർമ്മവ്യവസ്ഥിത കർമ്മത്വം ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവ- ഗുണത്വവ്യാ
 പ്തം ഗുണത്വമില്ലാത്തതായിരിക്കാത്തത)- മെൽപ്രകാരം പറ
 ഞ്ഞാൽ കർമ്മത്വം ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതുകൾ ഉണ്ടാകുന്നതായി
 യും ഗുണത്വം ഇരിക്കാത്തതായിരിക്കാത്തതായ ജാതിഎന്നതു
 സംയോഗത്വമോ വിഭാഗത്വമോ വെഗത്വമോ ദൃഷ്ടവെമോ
 ന്നായി ഭവിക്കാത്തതാകയാലും സംയോഗത്വമോ വിഭാഗത്വ
 മോ സംയോഗാദികളിൽ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടും ദോഷമില്ലാ
 എന്നറിക- ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ള വിവസ്ഥാപങ്ങളിലും യഥാശു
 തമല്ലാതെയുള്ള അർത്ഥകല്പനയെങ്ങിയതും അതിനെസംബന്ധി
 കൊണ്ടുതന്നെ ആപോചിച്ചു വെണ്ടുമവിധത്തിലാക്കിയെഴുതു

കൊൾക.

൧൧— സ്വർ്ണാത്തപരിമാണൈകചൂമകൺപണ്ണമശബ്ദകെ ഭവേദസമവായിതപമമവൈശേഷികെകുണ്ണൈ||

൧൨— ആത്മനസ്ത്യാനിമിത്തതമസ്തസ്സർഗ്ഗരൂപായൊഃ വൈഗൈപിചഭവതൈച സംയോഗാദിഭയതമാ||

൧൩— പരാവരതാദിതാദിദിചൂമകൺതാദികെപുനഃ ദിവൈവകാരണതപസ്ത്യാദഥപ്രാദേശികൊഭവേൽ||

൧൪— വൈശേഷികൊവിഭൂതണസ്തംയോഗാദിഭയതമാ ചക്ഷുത്രാഹ്വരേവേദൂപം ഭവ്യാദൈരൂപലംഭകം||

അന്വയം— സ്വർ്ണാത്തപരിമാണൈകചൂമകൺപണ്ണമശബ്ദകെ അസമവായിതപം—ഭവേൽ— അഥ— ആത്മനഃ— വൈശേഷികെ— കൂണ്ണൈ— നിമിത്തതപം— സ്ത്യാത്— ഉണ്ണസ്സർഗ്ഗരൂപായൊഃ— വൈഗൈ— അപി— ച— ഭവതൈ— ച— തഥ— സംയോഗാദിഭയത— ച— പുനഃ— പരാവരതാദിതാദി. ദിവിചൂമകൺതാദികെ— ച കാരണതപം— ദിവിയാ— എവ— സ്ത്യാത്— അഥ— വൈശേഷികഃ— വിഭൂതണഃ— തഥ— സംയോഗാദിഭയതം— ച— പ്രാദേശികഃ— ഭവേൽ— രൂപം— ചക്ഷുത്രാഹ്വരം— ഭവ്യാദൈഃ— ഉപലംഭകം— ച— ഭവേൽ—

അന്വയാർത്ഥം— സ്വർ്ണാത്തപരിമാണൈകചൂമകൺപണ്ണമശബ്ദകത്തിൽ അസമവായിതം ഭവിക്കും ആത്മാവിന്റെ വൈശേഷികമായിരിക്കുന്നകൂണ്ണത്തിൽ നിമിത്തതപംഭവിക്കും. ഉണ്ണസ്സർഗ്ഗരൂപങ്ങളിലും വൈഗത്തികളും ഭവതത്തികളും അപ്രകാരം സംയോഗാദിഭയത്തികളും പിന്നെ പരാവരതാദിതാദിദിവി ചൂമകൺതാദികത്തികളും കാരണതപം രണ്ടുപ്രകാരത്തെ ഭവിക്കും. വൈശേഷികമായിരിക്കുന്ന വിഭൂതണവും അപ്രകാരം സംയോഗാദിഭയവും പ്രാദേശികമായിഭവിക്കും. രൂപം ചക്ഷുത്രാഹ്വരമായിട്ടും ഭവ്യാദിയുടെ ഉപലംഭകമായിട്ടും ഭവിക്കും.

പരിഭാഷാ - സ്വർ്ണാത്തപരിമാണൈക ചൂമകൺപണ്ണമശബ്ദകം=സ്വർ്ണാത്തങ്ങളുംപരിമാണവും എകചൂമകൺപണ്ണമവും ശാപ്തകവും. സ്വർ്ണാത്തങ്ങൾ= സ്വർ്ണവരേളളവ— (രൂപവും രസവും ഗന്ധവും സ്വർ്ണമെന്നസാരം)— പരിമാണം= പരിമാണമെന്നാണു— എകചൂമകൺപണ്ണം എകത്തിൽഉള്ള ചൂമകൺപണ്ണം. എകം=ഒന്നു— ചൂമകൺപണ്ണം=ചൂമകൺപണ്ണമെന്നാണു— പണ്ണമം=പണ്ണമെന്നാണു— ശബ്ദകം ശബ്ദം— അസമവായിതപം=അ

സമവായി ആവുന്നതു- അസമവായി= അസമവായികാ
രണം- നിമിത്തത്വം=നിമിത്തകാരണം- ഉണ്ണപ്പൂർഗുരുത-
പൂർ=ഉണ്ണപ്പൂർഗുരുത്വവും- ഉണ്ണപ്പൂർഗ്=ഉണ്ണപ്പൂർഗ്ഗിതവുമെന്നു
ഗുരുത്വം=ഗുരുത്വമെന്നു ഗുണം- സംയോഗാദിഭയം=സംയോഗാ
ദികളുടെഭയം-(സംയോഗവും വിഭാഗവുമെന്നസാരം) പ
രാവരത്വദിത്വാദിദിപുമാക്ഷപാദികം= പരാവരത്വദിത്വാദിക
ളും ദിപുമാക്ഷപാദികളും- പരാവരത്വദിത്വാദികൾ=പരാവര
ത്വങ്ങളും ദിത്വാദികളും- പരാവരത്വങ്ങൾ=പരത്വവും അവ
രത്വവും- പരത്വം=പരത്വമെന്നു ഗുണം- അവരത്വം= അവര
ത്വമെന്നു ഗുണം- ദിത്വാദികൾ=ദിത്വാദിമുതലായവ- ദിത്വം=
ദിത്വമെന്നസംഖ്യ- ദിപുമാക്ഷപാദികൾ=ദിപുമാക്ഷപാ തുട
ങ്ങിയുള്ളവ-ദിപുമാക്ഷപം=ങ്ങളിൽ ഉള്ളുമാക്ഷപം- കാരണ
ത്വം=കാരണമാവു എന്നുള്ളത- വൈശേഷികം=വിശേഷം- വി
ഭൂതം=വിഭൂതിന്റെഗുണം- വിഭു=ആകാരം മുതലായ- സം
യോഗാദിഭയം=സംയോഗാദികളുടെ ഭയം- സംയോഗാദിക
ൾ സംയോഗംതുടങ്ങിയുള്ളവ- പ്രദേശികം=പ്രദേശത്തിൽ
ഭവിച്ചത- പ്രദേശം=എകദേശം- രൂപം=രൂപമെന്നു ഗുണം-
ചക്ഷുഗ്രാഹ്യം=ചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടാൻയോഗ്യം-
ചക്ഷുസ്സു കണ്ണ- ഗ്രഹിക=അരിക- പ്രോദി= പ്രോതുടങ്ങിയ
ുള്ളത- ഉപലംഭം=ഉപലബ്ധിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നത- ഉപലബ്ധി=
പ്രത്യക്ഷം-

സാരം- ഘടാദികളിൽ ഉള്ളരൂപരസഗന്ധസ്പർശങ്ങൾക്കക
പാലാദികളിൽ ഉള്ളരൂപരസഗന്ധസ്പർശങ്ങൾ അസമവായികാ
രണങ്ങളാകയാൽ മെൽപറഞ്ഞഗുണങ്ങൾക്കു അസമവായികാ
രണത്വം സംഭവിക്കാമെന്നുവന്ന ഗ്രഹിക്കണം ഇപ്രകാരം
കവാലപരിമാണാദികൾക്കും ഘടപരിമാണാദികളെ കുറിച്ചു
അസമവായികാരണത്വം ഭവിക്കുന്നു. പൂർവ്വശബ്ദം ദിതീയശ
ബ്ദത്തെ കുറിച്ചു അസമവായി കാരണമാകയാൽ ശബ്ദത്തിങ്ക
ലും അസമവായി കാരണത്വം ഭവിക്കുന്നു. ആത്മാവിന്റെവി
ശേഷ ഗുണമെന്നത ബുദ്ധിമുതലായാകുന്നു ബുദ്ധ്യാദികൾ ഇ
ദ്വാദികളെ കുറിച്ചു നിമിത്തങ്ങളാകയാൽ അതുകളിൽ നിമിത്ത
കാരണത്വം ഭവിക്കുന്നു ഉണ്ണപ്പൂർഗ് അവയവത്തിൽ ഉണ്ടായി
രുന്നാൽ അത അവയവിയിങ്കലുള്ള ഉണ്ണപ്പൂർഗ്ഗത്തെ കുറിച്ചുഅ
സമവായി കാരണമായിട്ടും പാകജമായിട്ടുള്ളതിനെ കുറിച്ചു നി
മിത്തമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- ഗുരുത്വമെന്ന ഗുണം ഗുരുത്വത്തെ

കുറിച്ചും പതനത്തെ കുറിച്ചും അസമമായി കാരണമായി ഭവിക്കുന്നു അഭിലാഷത്തിങ്കൽ നിമിത്തമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- വെഗം വെഗത്തെകുറിച്ചും സ്വന്തത്തെകുറിച്ചും അസമമായി കാരണമായി ഭവിക്കുന്നു (സ്വന്തം=ഏകക അഭിലാഷത്തിങ്കൽ നിമിത്തമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു. (അഭിലാഷം=മെൽചീണാൽ പറയുന്ന ചത്തവ) ദൃവത്വമെന്നു ദൃവത്വത്തെ കുറിച്ചും സ്വന്തത്തെകുറിച്ചും അസമമായി കാരണമായി ഭവിക്കുന്നു സംഗ്രഹത്തിങ്കൽ നിമിത്തമായി ഭവിക്കുന്നു- (സംഗ്രഹം=പൊടിയായിട്ടുള്ളതിനെ ഉരുട്ടുവാൻ തക്ക വിധത്തിലാക്കുക) ഭേദീയുന്ന വാദ്യത്തിന്റെ മുഖത്തൊടുള്ള ദണ്ഡസംയോഗം ശബ്ദത്തെ കുറിച്ചു നിമിത്തമാകുന്നു. ഭേദപ്രകാരം സംയോഗം അസമമായി കാരണമാകുന്നു മുളയുടെ നെരെനട്ട പൊളിക്കും പൊൾ ഉണ്ടാകുന്ന രണ്ടു ദളങ്ങളുടെ വിഭാഗം ശബ്ദത്തെ കുറിച്ചു നിമിത്തമാകുന്നു- മുളയുടെ ദളത്തിന്നും ആകാശത്തിന്നും തമ്മിലുള്ള വിഭാഗം അസമമായി കാരണമാകുന്നു- ഇപ്രകാരം ശിഷ്ടങ്ങളിലും നിമിത്തത്വവും അസമമായിത്തന്നെ മുണ്ടാകയാൽ ഉഷ്ണസ്തമനകൃത്യങ്ങളിൽ കാരണത്വം രണ്ടു പ്രകാരത്തെ ഭവിക്കുമെന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- ആകാശാദി കളിലിരിക്കുന്ന വൈശേഷികഗുണം അഗ്യാപ്യവൃത്തിയാകുന്നു യാതൊന്നും തന്റെ അത്യാഭാവത്തൊടു കൂടെ ഏകാധികരണത്തിങ്കലിരിക്കുന്നുവോ അത അഗ്യാപ്യവൃത്തിയാകുന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- സംയോഗ വിഭാഗങ്ങളും മെൽ പ്രകാരമാകുന്നു ഇനി രൂപാദി സ്വരൂപത്തെ ഗ്രഹിച്ചിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു ആരംഭിക്കുന്നു രൂപമെന്നുള്ള വ്യവഹാരത്തിന്നു രൂപത്വമെന്നജാതിയും അതിന്റെ അധികരണമായ വ്യാപ്തിയുമാകുന്നു അതുകൂടെവെച്ചു രൂപത്വമെന്ന ജാതി പ്രത്യക്ഷംകൊണ്ടു തന്നെ സിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു ഇവിടെ പ്രായേണ ജനങ്ങൾക്കു ഇത രൂപമാകുന്നു ഇത രൂപമാകുന്നു എന്നിപ്രകാരം വ്യവഹാരം ഇല്ലായ്മയാൽ രൂപത്വ ജാതി എങ്ങിനെ ഓൾ പ്രകാരം സിദ്ധിച്ചത എന്ന ഒരു ശങ്ക ഭവിക്കാം- അതിനെ പരിഹരിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു പറയുന്നു- രൂപമെന്നുള്ള വ്യവഹാരമില്ലാ എങ്കിലും നീലാവണ്ണു പീഠാവണ്ണു ഇത്യാദികളായ വ്യവഹാരമുണ്ടല്ലോ അതു മൊത്തമായിട്ടു നീലപീഠാദികളിൽ സമുച്ചയെ പണിയിക്കുന്നതായ ഒരു ജാതി ഉണ്ടു എന്നത അർത്ഥ സിദ്ധമായിട്ടുള്ളത തന്നെ ഇപ്രകാരം നീലത്വാദിജാതികളും പ്രത്യക്ഷ

സിദ്ധകളാകുന്നു നീലാദിവൃത്തികൾക്കു ഐക്യമുണ്ടായിരുന്നാൽ ഏകരൂപനിയുത്തികളാകയാൽ അതുകൾ ജാതികളല്ലാ എന്ന ശങ്കിക്കാം. അതുകൾക്കു ഐക്യം സംഭവിക്കാജ്ഞയാൽ അപ്രകാരം ശങ്കിച്ചാൽ കഴിയുകയില്ല നീലാദിവൃത്തികൾ ഒരൊന്നുതന്നെ അതുകൾക്കു അനൈകത്വമില്ല എന്ന പറയുന്നുവോ എന്നാൽ കറുപ്പു നശിച്ചെന്നും ചവപ്പു ഉണ്ടായി എന്നും പ്രതീതി ഉണ്ടാകയാൽ നീലാദികൾക്കു സിദ്ധങ്ങളായ നാശവും ഉല്പത്തിയും ചെടുകയില്ല - അതിന്നു ചെപ്പുകയുടെ ഇല്ലല്ലോ നീലം വൃത്തി ഒന്നുണ്ടായിരിന്നു അതു നശിച്ചു രക്തവൃത്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല അതു ഇപ്പോൾ ഉണ്ടായി ഇപ്രകാരമാകുന്നു നീലോനഷ്ടം എന്നും രക്തഉല്പന്നം എന്നുമുള്ള പ്രതീതിയുടെ സ്വരൂപമെന്ന പറയുന്നു എങ്കിൽ അതിനെ സ്വീകരിക്കണമെന്നാൽ ഇതിന്നു മുമ്പിൽ ലോകം അരക്കുമായിട്ടും ഇതിന്മേൽ അനീലമായിട്ടും ഭൂമിക്കുണ്ടെന്നാണിനെ ഒരുത്തർക്കും അനുഭവ മില്ലാജ്ഞയാൽ അതു ചെടുന്നതല്ലെന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. നാശാൽപത്തികൾ നീലരക്തങ്ങളുടെ സമവായനകൾക്കുണ്ടെന്നുള്ളതും യുക്തമല്ല സമവായത്തിനെ മെൽ പറഞ്ഞപ്രതീതി വിഷയമാകുന്നില്ല എന്നും നീലവും അതുമൊന്നു തന്നെ എന്നുള്ള അനുഭവം മെത്രവായിട്ടും ലാഘവം മെത്രവായിട്ടും നീലാദി വൃത്തികൾക്കു ഐക്യമുണ്ടെന്നും പറഞ്ഞു കൂട എന്നും നീലവും അതു മൊന്നു തന്നെ എന്നുള്ള ഐക്യബുദ്ധി സാജാത്യത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടും സംഭവിക്കുന്നതാകുന്നു ഒരു ഗായകൻ ഗുജ്ജരിരാഗത്തെ ആലാപിക്കുമ്പോൾ ഇതു മുമ്പെ കെട്ടിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്ന രാഗജ്ഞനാകും ബുദ്ധിയും വ്യവഹാരവുമുണ്ടെന്നുത പോലെ ആകുന്നു മെൽ പറഞ്ഞ ഐക്യബുദ്ധി എന്ന റിഞ്ഞ കൊൾക ലാഘവമുണ്ടല്ലോ എന്ന യുക്തിക്കു ബാധകം പ്രത്യക്ഷം തന്നെ ലാഘവത്തെ ബാധിച്ചാൽ അതിനും ശങ്കി ഇല്ലാ എന്നിൽ ഘടാദികൾക്കു ഐക്യം പ്രസംഗിക്കുന്നതു മെത്രവായിട്ടു ഉല്പത്തി വിനാശ ബുദ്ധി സമവായാൽപത്തിയെയും സമവായ വിനാശത്തെയും ആശ്രയിച്ചുണ്ടാകുന്നതല്ല എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾകയും വെണം - ഇതുകൊണ്ടു രസാദികൾക്കും നാനാത്വമുണ്ടെന്നുത ബാധിച്ചിരിക്കപ്പെട്ടു രൂപത്തിന്നു ലക്ഷണം രൂപത്വജാതിമത്വം തന്നെ ഇതു കൂടാതെയും ലക്ഷണത്തെ പറയാം രൂപമെന്നതു ലക്ഷണാശ്യാമാകുന്നു ഇവിടെ ലക്ഷണാശ്യാമെന്നതിന്നു ലക്ഷണാശ്യാ വിശേഷം

ഗുണമെന്നർത്ഥമാകുന്നു - ഗുണഗ്രഹണം കൊണ്ടു രൂപരൂപത്തിങ്കലുള്ള അതിവ്യാപ്തിയും വിശേഷ ഗ്രഹണം കൊണ്ടു സംഖ്യാദികളിലുള്ള അതിവ്യാപ്തിയും പരിഹരിക്കപ്പെട്ടു എന്നു അറിഞ്ഞു കൊൾക- ഭേദം മുതലായതിന്റെ ഉപലബ്ധിയെ കുറിച്ചു രൂപം കാരണമാകുന്നു ഇപ്പറഞ്ഞതിനെ അനന്തര ജ്ഞാതം കൊണ്ടു തന്നെ ഉപപാദിക്കുകയും ചെയ്യും-

൧൩. ചക്ഷുഷസ്സഹകാരിസ്രാശ്ചക്രാദികമനൈകധാ | ജലാദി പരമാണൈതന്നിത്വമന്യത്സമേതുകാഃ |

അനന്തരം— രൂപം ചക്ഷുഷഃ- സഹകാരി— ശുക്രാദികം- അനൈകധാ- ച- സ്രാശ്ച- ജലാദിപരമാണൈ തത്- നിത്യം അന്യത്—സമേതുകാഃ— ഭവതി-

അനന്തരം— രൂപം ചക്ഷുസ്സിന്നു സഹകാരിയായിട്ടും ശുക്രാദികമായിട്ടു അനൈക പ്രകാരം ഉള്ളതായിട്ടും ഭവിക്കും— ജലാദിപരമാണവികൽ ഉള്ളതായ അതുനിത്യമായി ഭവിക്കുന്നു. അന്യമായിരിക്കുന്ന അതു സമേതുകമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— രൂപം=രൂപമെന്നഗുണം- ചക്ഷുസ്സു=നെത്രേന്ദ്രിയം— സഹകാരി=വിഷയഗ്രഹണത്തിങ്കൽ സഹായിക്കുന്നത- ശുക്രാദികം=ശുക്രം തുടങ്ങിയുള്ളത- ശുക്രം=വെളുപ്പു- അനൈകപ്രകാരം=ബഹുപ്രകാരം- ജലാദിപരമാണം=ജലാദികളുടെ പരമാണം- ജലാദികൾ=ജലംമുതലായവ- അന്ത=രൂപം- അന്യം=മറുത്ത- സമേതുകം=ഐതുവിനൊടു കൂടിയത-

സാരം — ഭവ്യഗുണകർമ്മസാമാന്യങ്ങളുടെ ചക്ഷുഷപ്രത്യക്ഷത്തെകുറിച്ചു രൂപംകാരണമാകുന്നു. ഇവിടെ രൂപമെന്നതു കൊണ്ടു ഉദ്ദേശ്യരൂപത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾകയുംവെണം. വെളുപ്പുകുറുപ്പു മഞ്ഞനിറം ചുവപ്പു ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങി രൂപംബഹുപ്രകാരമായി ഭവിക്കുന്നു. ചിത്രമെന്നതും ദൈരൂപവിശേഷമാകുന്നു. നാനാവസ്ഥകളായിരിക്കുന്ന അവയവങ്ങളുടെ അതാതരൂപങ്ങൾ കാണുന്നതെന്ന ചിത്രമെന്നുള്ളവുമിടക്കം വ്യവഹാരത്തിന്നും ഉപപത്തി ഉണ്ടെന്നു കല്പിച്ചുകൂടാ ഇങ്ങിനെ കല്പിച്ചാൽ അവയവിടെ രൂപമില്ലായ്മയാൽ അപ്രത്യക്ഷം പ്രസംഗിക്കും അവയവിടെ അരൂപതയെ കല്പിക്കേണ്ട സ്വരൂപനായിതന്നെ ഇരിക്കട്ടെ അതിങ്കൽ അവ്യാപ്യവൃത്തികളായിട്ടു അവയവരൂപങ്ങൾ ജനിച്ചാൽ മതിയെല്ലൊ എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ വ്യാപ്യവൃത്തികളായിരിക്കുന്ന ഗുണങ്ങൾക്കു അവ്യാപ്യവൃത്തിത്വം വിരുദ്ധമാകുന്നു. അതു മേതുമായിട്ടു നാനാപ്രകാരങ്ങളായിരിക്കുന്ന രൂപ

ങ്ങളാൽ അവയവിധായ വസ്തുവിങ്കൽ ചിത്രമെന്ന പെരെടുത്തു
 ടിയതായിട്ടു വെരെതന്നെ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നു എന്ന കല്പിക്കെ
 ണം എങ്കും ചിത്രം എന്തുള്ള അനുഭവവും അതിനെകുറിച്ചു അ
 നുഗുലമാകുന്നു. അവയവിധായ വസ്തുവിങ്കൽ ചിത്രരൂപത്തി
 ന്റെ ഉല്പത്തിക്കു കാരണങ്ങളായി പറകപ്പെട്ട നാനാരൂപങ്ങ
 ൾ അവയവനിഷ്പന്നങ്ങളായിട്ടുള്ളതു കലാകനും എന്നു ധരിക്കുകയും
 വെണം അവയവി ആയോസ്തുവിങ്കൽ ചിത്രരൂപത്തിങ്കൽനി
 ന്ന അവരൂപത്തെ അവയവനിഷ്പന്നമായ നാനാരൂപങ്ങൾക്കു
 നിഷ്പിക്കില്ല എന്തുമെതുവായിട്ടെന്നാൽ നീലാദിരൂപങ്ങൾക്കു
 പീതാഭ്യാരംഭത്തെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥ
 ഉണ്ടു അതു മെതുവായിട്ടു ചിത്രരൂപത്തിന്റെ ഉല്പത്തിയെത
 ന്നെ അതിങ്കൽ സ്വീകരിച്ചു കൊൾകയും വെണം. ജലപരമാ
 ണുവികളും തെജഃപരമാണുവികളും ഉള്ള രൂപം നിത്യമാകുന്നു
 പൃഥുവിപരമാണുവികൾ ഉള്ള രൂപം അനിത്യമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ
 അവിടെ പാകവശാൽ രൂപനാശവും രൂപാന്തരൊല്പത്തിയുമു
 ണ്ടു ഘടത്തിങ്കൽ പാകം ഭവിച്ചാൽ അതിന്റെ അവയവങ്ങൾ
 അപകുപങ്ങളായി ഭവിക്കില്ല കപാലങ്ങൾക്കു പാകം ഭവിച്ചാൽ
 അതിന്റെ അവയവങ്ങളും അപകുപങ്ങളായി ഭവിക്കില്ല ഇങ്ങി
 നെ പരമാണുവികളും ക്രമേണപാകം സിദ്ധമാകുന്നു. അതു
 മെതുവായിട്ടു പരമാണുരൂപത്തിനും നാശമുണ്ടെന്നറിക. ജ
 ലതെജഃപരമാണുരൂപങ്ങളിൽനിന്നു ഭിന്നമായിട്ടുള്ള രൂപം യാ
 തൊന്നൊ അതൊക്കെയു പാകം ഭവിക്കുന്നതാകുന്നു.

൧൭. രസസ്തുരസനഗ്രാഹ്യേ മധുരാദിരനെകധാ സംകാരി
 രസജ്ഞായാനിത്യതാദി ച പൂർവ്വവത്.

അനന്തം — രസഃ. തു. രസനഗ്രാഹ്യഃ— മധുരാദിഃ- അഭവേ
 കധാ- രസജ്ഞായാഃ- സമകാരി. പൂർവ്വവത് തസ്യ- നിത്യതാ
 ദി-ച-

അനന്തായാത്മാം— രസമാകട്ടെ അനന്തഗ്രാഹ്യമായിട്ടും മധുരാദി
 യായിട്ടും അനെകപ്രകാരമെന്ന ഉള്ളതായിട്ടും രസജ്ഞക്കു സ
 മകാരിയായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു. അതിന്നു പൂർവ്വത്തിന്നെന്നപോലെ
 നിത്യതാദിയും ഭവിക്കുന്നു

പരിഭാഷാ — രസം=രസമെന്ന ഗുണം- രസനഗ്രാഹ്യം=രസ
 നംകൊണ്ടു ഗ്രാഹ്യം- രസനം=രസനെ നിയമം- ഗ്രാഹ്യം=ഗ്രഹി
 ക്കപ്പെട്ട വാൻയോഗ്യം— ഗ്രഹിക=അറിക- മധുരാദി=മധുരംതു
 ടങ്ങിയുള്ളത- രസജ്ഞാ=രസനെ നിയമം- സമകാരി=സമാനം

അതഃരസം— ചുറ്റും=മുൻപറകപ്പെട്ടത- (രൂപമെന്നസാരം) നിത്യതാദി=നിത്യതയുടെ അർത്ഥം— നിത്യതാ നിത്യതം—

സാരം— രസമെന്നത രസനൈശ്ഛിയാൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതായ ഗുണമാകുന്നു. രസതപമെന്നജാതിയും രസനൈശ്ഛിയാൽ ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതാകയാൽ അതിങ്കൽ അതിവ്യാപ്തി വിക്കാതെ ഇരിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു ഗുണപദത്തെ ചെത്തിരിക്കുന്നു. രാസനൈശ്ഛിയാൽ രസംകാരണമാകുന്നു. ജലപരമാണവികല രസംനിത്യമാകുന്നു അന്യമായിരിക്കുന്നരസം ഒക്കെയും അനിത്യമാകുന്നു.

ചുവ— പ്രാണഗ്രാഹ്യമോഭവേൽഗന്ധപ്രാണസ്പ്രൈവോപകാരകഃ സൗരഭഃസൗരഭഃസദിയാപരികീർത്തിതഃ||

അന്വയം— ഗന്ധഃ- പ്രാണഗ്രാഹ്യഃ- ഭവേൽ- പ്രാണസ്പ്ര- ഏവ ഉപകാരകഃ- ച. സൗരഭം— അസൗരഭം- ച- ഇതി- സഃ- ദിയാ- പരികീർത്തിതഃ-

അന്വയം— ഗന്ധംപ്രാണഗ്രാഹ്യമായിരിക്കുന്നു. പ്രാണത്തിന്നതന്നെ ഉപകാരകമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു സൗരഭവും അസൗരഭവും ഇങ്ങിനെ അതുരണ്ടുപ്രകാരമെ പരികീർത്തിതമായിരിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ— ഗന്ധം=ഗന്ധമെന്നഗുണം. പ്രാണഗ്രാഹ്യം=പ്രാണംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നത- പ്രാണം=പ്രാണനൈശ്ഛിയാം- ഉപകാരകം=ഉപകാരത്തെചെയ്യുന്നത- സൗരഭം=സുഗന്ധം- അസൗരഭം=ദുഗ്ന്ധം— പരികീർത്തിതം=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തിക്കു പദം.

സാരം— ഗന്ധമെന്നത പ്രാണഗ്രാഹ്യമായിരിക്കുന്ന ഗുണമാകുന്നു. ഗന്ധതപമെന്നജാതി പ്രാണംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതായിരുന്നാലും അതുഗുണമല്ലാത്തതാകയാൽ അതിങ്കൽ അതിവ്യാപ്തി ഇല്ല പ്രാണനൈശ്ഛിയാൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്ന ജ്ഞാനത്തിങ്കൽഗന്ധംകാരണമാകുന്നു. സൗരഭമെന്നും അസൗരഭമെന്നും അതുരണ്ടുവകയായിട്ടുള്ള സൂചനയായിരിക്കുന്ന ഗന്ധവും അനിത്യമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ.

ചുവ— സ്വർഗ്ഗഗതിയഗ്രാഹ്യതാചഏവോപകാരകഃ അനുഷ്ഠാനശീതശിതോഷ്ണഭോജനശ്രീവിധിയാമതഃ||

൨൦— കാരിന്യാദിക്ഷിതാവേവനിത്യതാദിചുറ്റുംവൽ എതേഷാംപാകജന്മപര്യന്തേനാനുഗ്രഹകത്വമിതി||

൨൧— തത്രാപിപരമാണൈരസ്മാൽപാകോവൈശേഷികേന

യെ നൈയാധികാനാന്തനയേദ്യനുക്താവപീഷ്യതേ ||

അനന്തം — സ്വർഗ്ഗം- തപതിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യം- തപഃ- എവ-
 ഉപകാരകം- ച- സ- അനുഷ്ഠാശീതശീതൊഷ്ണഭേദം- ത്രി-
 വിധം- മതഃ- കാരിന്ത്യാദി- ക്ഷിതൌ- എവ- രസ്യപൂർവ്വ-
 വർ- നിത്യതാദി- ച- ഏതേഷാം- പാകജതം- തു- ക്ഷി-
 തൌ- അന്യത്രകത്രചിൽ-ന- തത്ര-അപി- വൈശേഷിക-
 നയെ പാകഃ- പരമാണ്യം- സ്വാൽ- നൈയാധികാനാം- ന-
 യെ-തു- ദ്വണ്യകാദൌ അപി- ഇഷ്യതേ.

അനന്തം — സ്വർഗ്ഗംതപതിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യമായിട്ടും തപഃ
 ന്നതന്നെ ഉപകാരകമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു. അതഅനുഷ്ഠാശീത-
 ശീതൊഷ്ണഭേദം ഹേതുവായിട്ടു ത്രിവിധമായിഭവിക്കുന്നു. കാരി-
 ന്ത്യാദിക്ഷിതിയികൾതന്നെ ഭവിക്കുന്നു. അതിന്നു പൂർവ്വത്തിന്നു
 എന്നപോലെ നിത്യതാദിയുടേതു ഇതുകൾപോലൊന്നതാകട്ടെ
 ക്ഷിതിയികൾഭവിക്കുന്നു. അസ്യമായിരിക്കുന്നന്നിനുകൾഭവിക്ക-
 ന്നില്ല അതികളും വൈശേഷികമായിരിക്കുന്ന നയത്തികൾപാ-
 കം പരമാണ്യവികൾ ഭവിക്കും നൈയാധികാന്തയുടെ നയത്തി-
 കളാകട്ടെ ദ്വണ്യകാദിയികളും ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു.

പരിഭാഷാ — സ്വർഗ്ഗം=സ്വർഗ്ഗമെന്നർത്ഥം- തപതിന്ദ്രിയഗ്രാ-
 ഹ്യം=തപതിന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതു- ഗ്രഹിക=അ-
 റിക- തപഃ=തപതിന്ദ്രിയം- ഉപകാരകം=ഉപകാരത്തെ ചെ-
 യുന്നത അത=സ്വർഗ്ഗം- അനുഷ്ഠാശീതശീതൊഷ്ണഭേദം=അനുഷ്ഠാ-
 ശീതശീതഭേദൊഷ്ണങ്ങളുടെ ഭേദം- അനുഷ്ഠാശീതശീതൊഷ്ണ-
 ധം=അനുഷ്ഠാശീതവും ശീതവും ഉഷ്ണവും- ത്രിവിധം=മൂന്നവിധ-
 കളൊടു കൂടിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- മതം=അറികപ്പെട്ട-
 ന്നത- കാരിന്ത്യാദി=കാരിന തുടങ്ങിയുള്ളത- ക്ഷിതി-ഭൂമി-
 അത=സ്വർഗ്ഗം-പൂർവ്വം=രസം- നിത്യതാദി=നിത്യതതുടങ്ങിയുള്ള-
 ത- നിത്യതം=നിത്യതം- ഇതുകൾ=രൂപരസഗന്ധസ്पर्ശങ്ങൾ.
 പാകജതം=പാകജന്മരൂപ്യ എന്നുള്ളത- പാകജന്മം=പാക-
 ത്തികൾനിന്നുജനിക്കുന്നവ- പാകം=തെളുപ്പംയോഗം ക്ഷിതി=
 ഭൂമി- അന്യം=വൈദൈവമുള്ളത- അത=ഭൂമി- വൈശേഷികമാ-
 യിരിക്കുന്നനയം= വൈശേഷികമതം- നൈയാധികാന്തം-
 ന്യായശാസ്ത്രത്തെ അറിഞ്ഞവർ- നയം=മതം- ദ്വണ്യകാദി=
 ദ്വണ്യകൾതുടങ്ങിയുള്ളത-

സാരം — തപതിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യമായിരിക്കുന്ന ഗുണസ്വർഗ്ഗമാ-
 കുന്നു. സ്വർഗ്ഗം തപതിന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യമായിരുന്നാലും ഗുണമല്ല

ഏകദേശം അതികൂടുതൽ അതിവ്യാപ്തിഭാവമുള്ളതല്ല താലപ്രത്യക്ഷതയിൽ സ്പർശം കാരണമാകുന്നു പരമവീചാര്യരുടെ സ്പർശം അനുഷ്ഠാശീതമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. ജലത്തിന്റെ സ്പർശം ശീതമാകുന്നു തെജസ്സിന്റെ സ്പർശം ഉഷ്ണമാകുന്നു. കഠിനസൂക്ഷ്മമാണെന്നായിരിക്കുന്ന സ്പർശങ്ങൾ ഭൂമിക്കുതന്നെ ഭവിക്കുന്നു കഠിനതാമൃതലായ സന്ധ്യോഗത്തിലുണ്ടാകുന്ന ജാതിവിശേഷമല്ല അപ്രകാരമായാൽ അതുകൾക്കു ചക്ഷുഃശ്രാവ്യതഭവിക്കണമെന്നവരുമാലതെജോവായുപരമാണുസ്പർശങ്ങൾ നിത്യങ്ങളാകുന്നു. മറ്റുള്ള സ്പർശങ്ങൾ അനിത്യങ്ങളാകുന്നു. പാകംമെത്തുമായിട്ടുള്ള രൂപരസഗന്ധസ്പർശങ്ങളുടെ നാശവും ഉല്പത്തിയും ഭൂമിയിലല്ലാതെ വേറെ നെരികുൽഭവിക്കുന്നില്ല ഭൂമിയിലും പരമാണുവിന്നതന്നെ പാകമെന്ന വൈശേഷികന്മാർ പറയുന്നു. അവരുടെ ആശയം താഴെ പറയുന്ന പ്രകാരമാകുന്നു.

അവയവി ഉള്ളപ്പോൾ അവയവങ്ങൾ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നതുകൊണ്ടാൽ അതുകൾക്കുപാകം ഉണ്ടാകില്ല (വഹ്നിസന്ധ്യോഗംമെത്തുമായിട്ടു അവയവികൾക്കുണ്ടാകുന്ന) ന്റെ ശേഷം പരമാണുക്കളിൽപാകവും അതുഭവിച്ചു ന്റെ ശേഷം പാകങ്ങളായിരിക്കുന്ന പരമാണുക്കളുടെ സന്ധ്യോഗം മെത്തുമായിട്ടു ദൃഢമാകുമ്പോൾ മറ്റാവശ്യമായിത്തീർന്നുള്ള അവയവികളുടെ ഉല്പത്തിയും ഭവിക്കുന്നു. തെജസ്സിന്റെ അധിക്യമായിട്ടു വെഗവശാൽ മുഖേനങ്ങളായിരിന്നു ദൃഢമാകാതിട്ടു മറ്റും പാകവും പിന്നെ ഉണ്ടാകയും അല്പമായ കാലം കൊണ്ടു സംഭവിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമാകുന്നു വൈശേഷികന്മാരുടെ ആശയമെന്ന ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക പാകവശാൽ ദൃഢമാകാതിട്ടുള്ള നാശത്തെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടു ഏതെങ്കിലും അംശം കൊണ്ടു പിന്നെ ഉണ്ടാകുമെന്നതു താഴെ പറയുന്ന പ്രകാരം ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക -

വിഭാഗത്തിൽ നിന്നു ജനിക്കുന്നതായ വിഭാഗത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നില്ല എങ്കിൽ പൈതൃ ക്ഷണവും വിഭാഗജവിഭാഗത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതിന്റെ ജനനം ഭവ്യാരംഭകമായ സന്ധ്യോഗത്തിന്റെ നാശത്തോടു കൂടിയ കാലത്തെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടാകുന്നു എങ്കിൽ പൈതൃക്ഷണവും ഭവ്യനാശത്തോടു കൂടിയതായ കാലത്തെയോ അവയവത്തെയോ അപേക്ഷിച്ചിട്ടാകുന്നു എങ്കിൽ പതിനൊന്നു ക്ഷണവും വെണ്ടിയതും. എങ്ങിനെ എന്നാൽ അഗ്നിസന്ധ്യോഗം മെത്തുമായിട്ടു പരമാണുക്കളിൽ കർമ്മം ഭവിക്കുന്നു - അനന്തരം പരമാണുക്കൾ അ

മതിൽ അകലുന്നു- അനന്തരം ഭവ്യാരംഭകമായിരിക്കുന്ന സം-
 യോഗം നശിക്കുന്നു- ഭവ്യാരംഭകം=ഭവ്യോൽപത്തിക്കുമാരണ
 മായി ഭവിച്ചത) അനന്തരം ദൃഢാണുക്കളിലേയും നശിക്കും- അന-
 ന്തരം പരമാണുക്കളിലെ കറുപ്പു മുതലായ രൂപം നശിക്കുന്നു-
 അനന്തരം ചുവപ്പു മുതലായ രൂപമുണ്ടാകുന്നു- അനന്തരം അതു-
 കളിൽ ഭവ്യാരംഭത്തിന്നു അനുതുല്യമായ കുമ്പുമുണ്ടാകുന്നു- അന-
 ന്തരം വിഭാഗമുണ്ടാകുന്നു- അനന്തരം പൂർണ്ണസംയോഗം ന-
 ശിക്കുന്നു- പിന്നെ ഭവ്യാരംഭക സംയോഗപരമാണുക്കളിൽ ഉ-
 ണ്ടാകുന്നു- അനന്തരം ദൃഢാണുക്കൾ ഉണ്ടാകുന്നു- അനന്ത-
 രം അതുകൾ രൂപാദികൾ ഉണ്ടാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ ഉള്ള ക്ര-
 മത്തിന്നു നവക്ഷണ പ്രക്രിയാ എന്നു പെർ ഇവിടെ കറുപ്പു
 മുതലായതു നശിക്കുന്ന ക്ഷണത്തിങ്കലോ രക്ഷാൽപത്തിക്കു
 ണത്തിങ്കലോ പരമാണുക്കളിൽ ഭവ്യാരംഭത്തിന്നു അനുതുല്യമാ-
 യ കുമ്പും ഭവിക്കാമെല്ലൊ ഭവിച്ചു കൂടാ എങ്കിൽ അതിന്നു കാ-
 രണം എന്നു എന്നു ചൊരിക്കുന്നു എങ്കിൽ പറയാം- അഗ്നി-
 സംയോഗം ഭവിച്ചിരിക്കുന്ന പരമാണുക്കളിൽ യാതൊരു കുമ്പും
 ഭവിച്ചുവെങ്കിലും അതു നശിക്കും മുന്പെയും പരമാണുക്കളിൽ ഉണ്ടാ-
 ണ്ടു ഭവിക്കുന്നതിന്നുമുമ്പെയും വെറെ ഒരു കുമ്പും ഭവിക്കയില്ല-
 ഒരു കുമ്പും ഉള്ളപ്പോൾ വെറെ ഒരു കുമ്പും ഭവിച്ചുകൂടാ നിശ്ചിതമാ-
 യിരിക്കുന്ന ഭവ്യത്തിങ്കൽ ഭവ്യാരംഭത്തിന്നു അനുതുല്യമായ കുമ്പും
 ഭവിച്ചുകൂടാ എന്നാലും പരമാണുക്കളിൽ കറുപ്പു മുതലായതി-
 ന്റെ നാശത്തോടുകൂടെ തന്നെ ചുവപ്പു മുതലായതു ഭവിക്കാം എ-
 ന്നാശംകിടക്കരുത്. മുന്പെ ഉണ്ടായിരുന്ന രൂപത്തിന്റെ ധർമ്മം
 പൂർണ്ണമായും രൂപാന്തരമല്ലാത്തതായിത്തീർന്നു കഴിയുന്നതുമാകുന്നു

ഇതിദർശനപ്രക്രിയയെപറയാം- ഭവ്യാരംഭകമായിരി-
 കുന്ന സംയോഗത്തിന്റെ നാശത്തോടുകൂടിയ കാലത്തെ അ-
 പ്തക്ഷിപ്തിട്ടു വിഭാഗത്തിൽനിന്നു ജനിക്കുന്നതായ വിഭാഗം
 ഭവിക്കുന്നു എങ്കിലാകുന്നു ദർശനമെന്നു ചൊല്ലേണ്ടതുമാകുന്നു
 ഇതിദർശനമായത എങ്ങിനെ എന്നു പറയാം.

അഗ്നി സംയോഗം ഹൃദയമായിട്ടു ദൃഢാണുക്കളെ ഉണ്ടാക്കിയ
 പരമാണുക്കളിൽ കുമ്പും ഭവിക്കുന്നു. അനന്തരം വിഭാഗം ഭവിക്കു-
 ന്നു. അനന്തരം ആരംഭക സംയോഗത്തിന്നു നാശം ഭവിക്കുന്നു.
 അനന്തരം ദൃഢാണുക്കൾ നാശം ഭവിക്കുന്നു. അതോടുകൂടെത്തന്നെ വി-
 ഭാഗമുണ്ടാകുന്നു. അനന്തരം കറുപ്പു മുതലായ പൂർണ്ണ
 രൂപം നശിക്കുന്നു. അതോടുകൂടെത്തന്നെ പൂർണ്ണ സംയോഗം നാശം

വുമാകുന്നു. അനന്തരം രക്ഷാൽപത്തിയും ഉത്താസംയോഗവും ഭവിക്കുന്നു - അനന്തരം പരമാണുക്കളിൽ വാണിസംയോഗം നിമിത്തമായി ഉണ്ടായ കർമ്മാനുഭവം അനന്തരം അദ്വൈതാത്മ്യമായി ആത്മാവിന്റെ സംയോഗം ഫലമായിട്ടുപരമാണുക്കളിൽ ഭവ്യാരംഭത്തിന്നു അനുക്രമമായ കർമ്മം ഉണ്ടാകുന്നു അനന്തരം വിഭാഗമുണ്ടാകുന്നു - ഭവനന്തരം പൂർണ്ണ സംയോഗനാശം ഭവിക്കുന്നു അനന്തരം ആരംഭക സംയോഗം ഭവിക്കുന്നു - അനന്തരം പ്രവൃത്തികളുണ്ടാകുന്നു അനന്തരം അതിജ്ഞാ രക്ഷാദിരൂപമുണ്ടാകുന്നു ഇത്രമതിന്നു ദശക്ഷണപ്രക്രിയ എന്നു പെരാകുന്നു ഇതിൽ ദശക്ഷണപ്രക്രിയയെ പറയാം -

വാണിസംയോഗം ഫലമായിട്ടു പരമാണുക്കളിൽ കർമ്മം ഭവിക്കുന്നു - അനന്തരം വിഭാഗവും അനന്തരം ഭവ്യാരംഭകമായ സംയോഗത്തിന്റെ നാശവും അനന്തരം പ്രവൃത്തികളുണ്ടാകുന്നു അനന്തരം വിഭാഗമുണ്ടാകുന്നു - അനന്തരം പൂർണ്ണ സംയോഗനാശവും രക്ഷാൽപത്തിയും അനന്തരം ഉത്തര സംയോഗവും അനന്തരം പരമാണുക്കൾ നാശവും അനന്തരം അദ്വൈതാത്മ്യമായി ആത്മാവിന്റെ സംയോഗം ഫലമായിട്ടു പരമാണുക്കളിൽ ഭവ്യാരംഭത്തിന്നു അനുക്രമമായ കർമ്മവും അനന്തരം വിഭാഗവും അനന്തരം പൂർണ്ണ സംയോഗനാശവും അനന്തരം ഭവ്യാരംഭകമായിരിക്കുന്ന സംയോഗവും അനന്തരം പ്രവൃത്തികളുണ്ടാകുന്നു - അനന്തരം രക്ഷാദിരൂപമുണ്ടാകുന്നു - ഈ ക്രാന്തിയെന്നു വിളിക്കുന്ന പ്രക്രിയ എന്നു പെരാകുന്നു രൂപനാശവും രൂപാന്തരത്തിന്റെ ഉല്പത്തിയും ഇതുകൾ രണ്ടും കൂടെ ഏകമായിരിക്കുന്ന അഗ്നി സംയോഗം ഫലമായിട്ടു ഭവിക്കുന്നില്ല. അതവരെ ഏകമായിരിക്കുന്ന അഗ്നി സംയോഗം നിഷ്പന്നമല്ല അത്രയെന്ന അല്ല ഉല്പത്തിയെ കറിച്ച കാരണമായിട്ടുള്ളതിന്നു നാശത്തെ കറിച്ച കാരണത്തെയും നാശത്തെ കറിച്ച കാരണമായിട്ടുള്ളതിന്നു ഉല്പത്തിയെ കറിച്ച കാരണത്തെയും പെരുന്നതല്ല ഇതിനെ പെരുന്നതും ചില പ്രക്രിയകൾ ഉണ്ടു അതുകൾ മുക്താവലിയിൽ നൊക്കിയിരിക്കുക - വിസ്മയം ഫലമായിട്ടു ഇവിടെ പറയുന്നില്ല - നെയായികർമ്മത്തിൽ അവയവങ്ങൾക്കു തന്നെ അല്ല അവയവങ്ങൾക്കു ഭവിക്കുന്നു അവയവിയായ വസ്തുവിന്നു സൂക്ഷ്മമായ സൂക്ഷ്മരൂപം ഉണ്ടാകയാൽ അതുകൾ ഉള്ളിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്ന അഗ്നിയുടെ അവയവങ്ങൾക്കുണ്ടു വ്യവയവങ്ങൾ അവയവങ്ങളായിരിക്കുന്ന സമയത്തിൽ

നെ പാകത്തിന്ന വിരോധം ഭവിക്കുന്നില്ല അനുകാവയവ
ങ്ങൾ നശിച്ചു എന്നും ഉണ്ടായി എന്നും ഉള്ള കല്പനകൾ ശൗര്യ
മുണ്ടു മുഖയാതൊരു ഘടം തീയിൽ വെക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവൊ
അതുതന്നെ ഇതെന്നുള്ള ബോധം യഥാർത്ഥമല്ല എന്നും വരുംമെ
ൽ പറഞ്ഞ ബോധയാതൊരൊട്ടെ ഭവിക്കുന്നില്ലയൊ അവിടെ
അവയവി നാശത്തെ സ്വീകരിക്കുകയുംമാം ഇപ്രകാരമാകുന്നു
നൈകായ്ക്കന്മാരുടെ അഭിപ്രായം ത്രുപരസഗന്ധ സ്പർശങ്ങൾ
മിമ്രപ്പെട്ടു മരാനിനികൾ പാകമുണ്ടായി ഭവിക്കില്ല.

൨൨- ഗണനാ വ്യവഹാരമെന്തു ഹേതുസ്സംഖ്യാഭിധീയതേ നി
ത്യേഷു നിത്യമകതപമനിത്യേ നിത്യമിത്യേതേ||

൨൩- ദ്വിതാദയഃ പരാൽത്താ അപെക്ഷ ബുദ്ധിജാമതാഃ
അനൈകാശ്രയപശ്ചാപ്താ യിതേതു പരികീർത്തിതാഃ||

൨൪- അപെക്ഷാ ബുദ്ധിനാശാച്ചതേഷാന്നാശോ നിരൂപി
താഃ അനൈകൈകതപബുദ്ധിജ്ഞാസാപെക്ഷാ ബുദ്ധിമുദ്രേ||

അനന്യം- ഗണനാ വ്യവഹാരം- തു- ഹേതു- സംഖ്യാ-
അഭിധീയതേ- നിത്യേഷു- എകതപം- നിത്യം- അനിത്യ-
അനിത്യാ- ഇത്യേതേ- ദ്വിതാദയഃ- പരാൽത്താഃ- അപെ
ക്ഷാ ബുദ്ധിജാ- മതാഃ- യിതേ- തു- അനൈകാശ്രയപശ്ചാ
പ്താഃ- പരികീർത്തിതാഃ- തേഷാം- നാശം- അപെക്ഷാ ബു
ദ്ധിനാശാൽ- നിരൂപിതഃ- ച- അനൈകൈകതപബുദ്ധിഃ- ചാ-
സാ- അപെക്ഷബുദ്ധിഃ- ഉച്യതേ-

അനന്യം- ഗണനാ വ്യവഹാരത്തിങ്കൽ തന്നെ ഹേതുവായി
ഉള്ളത സംഖ്യാ എന്ന അഭിധാനം ചെയ്തപ്പോൾ- നിത്യങ്ങളി
ലുള്ള എകതപം നിത്യമാകുന്നു അനിത്യത്തിങ്കൽ അനിത്യമെന്ന
ഇല്ലാത്തപ്പോൾ ദ്വിതാദികളായി പരാൽപന്യങ്ങളാ
യുമാകുന്നതുകൾ അപെക്ഷാ ബുദ്ധിമുദ്രകൾ എന്നമത
ങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു ഇതുകൾക്കു അനൈകാശ്രയ പശ്ചാപ്ത
ങ്ങളാകുന്നു. എന്നപരികീർത്തിതങ്ങളായിട്ടു ഭവിക്കുന്നു. അതുക
ളുടെ നാശം അപെക്ഷാ ബുദ്ധിനാശം ഹേതുവായിട്ടാകുന്നു എ
ന്ന നിരൂപിതമായി ഭവിക്കുന്നു. അനൈകൈകതപ ബുദ്ധിയാതൊ
ന്നൊത്ത അപെക്ഷാ ബുദ്ധി എന്നവ ചിലപ്പെടുന്നു.

പരിഭാഷാ - ഗണനാ വ്യവഹാരം = ഗണനകൊണ്ടുള്ള വ്യവ
ഹാരം ഗണനാ സംഖ്യാ- വ്യവഹാരം = വാക്കു- (ഇവനൊരു
ത്തനാകുന്നു ഇവർ ഇങ്ങപെർ ആകുന്നു ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങിയുള്ള വാ
ക്കു എന്ന സാരം) ഹേതു = കാരണം- സംഖ്യാ = സംഖ്യാ എന്നുള്ള

ണം— അഭിധാനംചെയ്തപരക- നിത്യങ്ങൾ=നാശമില്ലാത്തവ-
 എകത്വം=എകത്വമെന്നസംഖ്യാ- നിത്യം=നാശത്തെടുത്താത്തത-
 അനിത്യം=നാശത്തെടുത്തിയത- ദ്വിത്വാദികൾ=ദ്വിത്വംതുടങ്ങിയുള്ളവ-
 ദ്വിത്വം=ദ്വിത്വമെന്നസംഖ്യാ- പരാൽപനങ്ങൾ=പരാൽപനമാകുന്ന
 അന്തത്തെടുത്തിയവ- പരാൽപനമാകുന്നസംഖ്യാ- അന്തം=ഒട്ടകത്ത-
 അപെക്ഷാബുദ്ധിജ്ഞാ=അപെക്ഷാബുദ്ധി ഫലമുണ്ടായിട്ടു ജനിക്കുന്നവ-
 മതങ്ങൾ=അരികപ്പെടുന്നവ- അനൈകാഗ്രൗയപശ്ചാപ്തങ്ങൾ=എകാഗ്രൗ
 യപശ്ചാപ്തങ്ങളല്ലാത്തവ- എകാഗ്രൗയപശ്ചാപ്തങ്ങൾ=എകാഗ്രൗ
 യത്തിങ്കൽപശ്ചാപ്തങ്ങൾ- എകാഗ്രൗയം=എകമായിരിക്കുന്ന ആ
 ഗ്രൗയം- എകം=ഒന്ന- ആഗ്രൗയം=ഇരിപ്പിടം- പശ്ചാപ്തം=പ
 ശ്ചാപിക്കുന്നത- പശ്ചാപിക=തികയക- പരികീർത്തിതങ്ങൾ =
 പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടവ- പരികീർത്തിക=പരക- അതുകൾ=ദ്വി
 ത്വാദികൾ- അപെക്ഷാബുദ്ധിനാശം=അപെക്ഷാബുദ്ധിയുടെ
 നാശം- വിശുദ്ധിതം=നിശുദ്ധിക്കപ്പെട്ടത- നിശുദ്ധിക്കത്തുലാ
 ചിച്ചനിശ്ചയിക്കുക- അനൈകൈകത്വബുദ്ധി= അനൈകൈക
 ത്വത്തിന്റെ ബുദ്ധി- അനൈകൈകത്വം= അനൈകങ്ങളിലുള്ള
 എകത്വം- അനൈകങ്ങൾ=എകത്വമില്ലാത്തവ- (രണ്ടാമത്തെ ഇത്യാ
 ദികളായ സംഖ്യകളൊടുക്കിയവസ്തുക്കളെന്നസാരം-) എക
 ത്വം=എകത്വമെന്നസംഖ്യാ- വചിക=പരക-

സാരം— ഗണനാപ്യവഹാരത്തിന്നു ഫലമുണ്ടായിട്ടുള്ള
 സംഖ്യയാകുന്നു- അതെകത്വംമുതൽ പരാൽപനങ്ങളും ഉള്ള
 ഭേദത്തെടുത്തിയതുകൊണ്ടു- നിത്യങ്ങളായ വസ്തുക്കളിലിരിക്കുന്ന
 എകത്വം നിത്യമായിട്ടുള്ളതും അനിത്യങ്ങളിലെഎകത്വം
 അനിത്യമായിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു- ദ്വിത്വംമുതൽപരാൽപനയെ ഉള്ള
 സംഖ്യകൾ അപെക്ഷാബുദ്ധിഫലമുണ്ടായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടു
 കുന്നു- ഏതെങ്കിലുംതന്നെ പശ്ചാപ്തിയൊടുക്കുണ്ടു അതുകൾ
 ഇരിക്കില്ല- അപെക്ഷാബുദ്ധിനശിച്ചാൽ നശിക്കുകയും
 ചെയ്യും മുഖ്യഅപെക്ഷ ബുദ്ധിയുണ്ടാകും പിന്നെദ്വിത്വത്തെ
 പത്തിലേക്കും അനന്തരം ദ്വിത്വം വിശേഷണമാകുന്നു എന്നു
 ഉള്ളതാനം ഭവിക്കും. അനന്തരം ദ്വിത്വവിശിഷ്ട പ്രത്യക്ഷവും
 അപെക്ഷാബുദ്ധിയുടെനാശവുംഭവിക്കും- അപെക്ഷാബുദ്ധിന
 ശിച്ചാൽ ദ്വിത്വവും നശിക്കും ജ്ഞാനാന്തരങ്ങൾ കൈയൊരണ്ട
 ക്ഷണങ്ങളിൽതന്നെ ഉള്ളസ്ഥിതിയൊടു കൂടിയതാകുന്നു- വി
 ഭക്തയായിരിക്കുന്ന ഭവ്യങ്ങളിലുള്ള യോഗ്യവിശേഷ ഗുണങ്ങൾ

അതുകൂടെയതിന്റെ ശേഷം ഉണ്ടാകുന്ന ഗുണങ്ങളാൽ നശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടു- അതുമെതുവായിട്ടു മറ്റുള്ള ജ്ഞാനങ്ങൾമെൽപ്രകാരമാകുന്നു എന്നറിക- അപെക്ഷാബുദ്ധിനിന്നുതന്നെ മൂന്നക്ഷണങ്ങൾ മുഴുവൻനില്ക്കുകയും ചെയ്യും മറ്റുള്ളതുകൾ ഉപപാപം നശിക്കുമെങ്കിൽ ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷംഭവിക്കുകയില്ല നില്ക്കുകയും ജ്ഞാനംഭവിക്കുന്നതൊട്ടുകൂടെ അപെക്ഷാബുദ്ധിനശിച്ചാൽ അനന്തരക്ഷണത്തിൽതന്നെദ്വിതീയാനശിച്ചുപോകും. നശിച്ചാലത ചക്ഷുരാദികൾക്കു വിഷയമായി ഭവിക്കുകയുമില്ല. ഉള്ളവിഷയത്തെ അല്ലാതെ മറ്റുള്ളതിനെ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾകൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചു കൂടായെല്ലാം- അതു മെതുവായിട്ടു അപെക്ഷാബുദ്ധിക്കു നാശം ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷം മുതലായതുതന്നെ എന്ന കല്പിക്കുന്നു- അപെക്ഷാബുദ്ധി നശിച്ചാൽ ദ്വിതീയാ നശിക്കുമെന്നതിന്നുപ്രമാണമെന്നാകുന്നു എന്നു ചൊരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അപെക്ഷാബുദ്ധി ഇല്ലാത്തപ്പോൾ ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷം ഭവിക്കാത്തതെന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- ദ്വിതീയാദികളെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്നത- അപെക്ഷാ ബുദ്ധിയാകുന്നു വെല്ലൊ അതു മെതുവായിട്ടു അപെക്ഷാ ബുദ്ധിനാശം ദ്വിതീയാദികളുടെ നാശത്തിന്നു കാരണമായി വരുന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ അപെക്ഷാ ബുദ്ധിക്കു ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചതെന്നു കാരണത്താലെന്നുമെതുവായിട്ടു കല്പിക്കപ്പെടുന്നില്ല. എന്നു ചൊരിക്കുന്നു എങ്കിൽ ലാഘവം മെതുവായിട്ടു തന്നെ എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- ദ്വിതീയാതെ കുറിച്ചു കാരണത്താൽ കല്പിക്കുമ്പോൾ ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷന്റെ പ്രവേശനം അവിടെ വെണ്ടിവരുന്നത- ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷത്തെ കുറിച്ചു കാരണത്താൽ കല്പിക്കുമ്പോൾ ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷത്തിന്റെ പ്രവേശനം വെണ്ടി വരും. ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷത്തെ ലഘുധർമ്മമാകുന്നു. ദ്വിതീയാപ്രത്യക്ഷതാമെന്നത- ഗുരുധർമ്മമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെ നൊക്കുമ്പോൾ ദ്വിതീയാതെ കുറിച്ചുള്ളകാരണത്താൽ കല്പനക്കു ലാഘവമുണ്ടു എന്നും മറ്റൊന്നു തെളാവുമുണ്ടെന്നും അറിഞ്ഞു കൊൾക- ഇപ്രകാരമായാൽ അതീന്ദ്രിയങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദൃഢം മുതലായ വസ്തുക്കളിലും പരമാണുക്കളിലും നമ്മുടെ അപെക്ഷാ ബുദ്ധി ഇല്ലായ്കയാൽ ദ്വിതീയാദികളിലും എന്നു വരും എന്നു ശങ്കിക്കരുത- ദൃഢംകാദികളിൽ യോഗികളായിരിക്കുന്നവരുടെ അപെക്ഷാ ബുദ്ധി മെതുവായിട്ടും സൃഷ്ടിയുടെ ആദികാലത്തിനകൽ ഉള്ളതുകൂടെ പരമാണുക്കളിൽ ഞാൻ അപെക്ഷാ ബുദ്ധിയൊ അന്യ ബ്രഹ്മാണത്തിൽ

ന്റെ ഉള്ളിലിരിക്കുന്ന യോഗികളുടെ അപേക്ഷാ ബുദ്ധിയൊ രണ്ടിൽവെച്ചു ഒന്നു മെതുവായിട്ടും ദീപ്തമുണ്ടാകുന്നു എന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- അപേക്ഷാ ബുദ്ധി എന്നത ഇതൊരു വസ്തു അതും ഒരു വസ്തു- ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങി അനേക സ്ഥലങ്ങളിലുള്ള ഏകത്വ സാമ്യയുടെ ബോധമാകുന്നു-

൨൫. പരിമാണാഭവേനാനുപപാദാരസ്യകാരണം | അണു ദീപ്തമേമദ്രൂപമിതിതൽഭേദംരംഭിതഃ ||

അനന്യം—മാനന്യപമാരസ്യ—കാരണം—പരിമാണം- ഭവേൽ- അണു—ദീപ്തം—മമൽ- രൂപം-ഇതി-തൽഭേദം—രംഭിതഃ- ഭവതി

അന്യപര്യായം—മാനന്യപമാരത്തിന്റെ കാരണമായിട്ടുള്ളതു പരിമാണമായി ഭവിക്കുന്നു അണു ദീപ്തം മമത്ത രൂപം ഇങ്ങിനെ തൽഭേദം രംഭിതമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷ—മാനന്യപമാരം=മാനം കൊണ്ടുള്ള വ്യവഹാരം- മാനം=പരിച്ഛേദം വ്യവഹാരം=വാക്—കാരണം=മെതു—(അസാധാരണ കാരണമെന്നു ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക) പരിമാണം=പരിമാണമെന്നു—തൽഭേദം=അതിന്റെഭേദം—അത=പരിമാണം- ഭേദം=വിശേഷം- രംഭിതം=രംഭിക്കപ്പെട്ടത-രംഭിക്ക=പറക-

സാരം—ചെറുതെന്നു വലുതെന്നു നീണ്ടതാകുന്നു എന്നു നീളമില്ലാത്തതാകുന്നു എന്നു ഉള്ള വാക്കിന്ന അസാധാരണ കാരണമായിട്ടുള്ളതു പരിമാണമെന്ന ഗുണമാകുന്നു—അത അണു മമത്ത ദീപ്തം, രൂപം ഇങ്ങിനെ നാലു പ്രകാരമായി ഭവിക്കുന്നു-

൨൬. അനിത്യേതദനിത്യാസ്യാനിത്യേനിത്യമുദാഹൃതം | സംഖ്യാതഃപരിമാണാച്ചപ്രചയാദപിജായതേ |

൨൭. അനിത്യേതദനിത്യാസ്യാനിത്യേനിത്യമുദാഹൃതംപരിമാണഃപ്രചയാദപിജായതേ ||

൨൮. പ്രചയശ്ചിഥിലാഖ്യായ സംയോഗസ്തനജായതേ | പരിമാണഃപ്രചയാദപിജായതേ ||

അനന്യം—അനിത്യേ- തൽ- അനിത്യാ- സ്യാൽ നിത്യേ- നിത്യാം—ഉദാഹൃതം- അനിത്യാ- പരിമാണം- സംഖ്യാതഃ-പരിമാണാൽ—പ്രചയാൽ- അപി ജായതേ- സംഖ്യാജന്യം—പരിമാണം-തു-ദ്വേണകാദേ ഉദാഹൃതം- ഘടാദേ- പരിമാണം-തു പരിമാണം- ഉച്ചതേ ശിഥിലാഖ്യായം- സംയോഗ

ഗം-സം-പ്രചയം- തെ- രൂപകാദൌ- പരിമാണം- ജായതേ-
നാശം-തു- ആശ്രയനാശം- ഭവതി-

അനന്യാത്വം— അനിത്യമായിട്ടുള്ളതിങ്കൽ അത അനിത്യമെന്നും നിത്യത്തിങ്കൽനിത്യമെന്നും ഉദാഹരണമായിഭവിക്കുന്നു- അനിത്യമായിരിക്കുന്ന പരിമാണം സംഖ്യയിങ്കൽനിന്നും പരിമാണത്തിങ്കൽനിന്നും പ്രചയത്തിങ്കൽനിന്നും ജനിക്കുന്നു- സംഖ്യാജന്യമായിരിക്കുന്ന പരിമാണമാകട്ടെ ദൃഷ്ടകാദിയിങ്കൽ ഉദാഹരണമായി ഭവിക്കുന്നു- ഘടാദിയിങ്കൽ ഉള്ള പരിമാണമാകട്ടെ പരിമാണമെന്ന വചിക്കപ്പെടുന്ന ശിമിലാഖ്യമായിരിക്കുന്ന യാതൊരു സംയോഗം ഭവിക്കുന്നുവോ അതു പ്രചയമാകുന്നു- അതു ഫലതുവായിട്ട രൂപകാദിയിങ്കൽ പരിമാണം ജനിക്കുന്നു നാശം ആശ്രയ നാശം ഫലതുവായിട്ട ഭവിക്കുന്നു—

പരിഭാഷാ — അനിത്യം=നിത്യാല്ലാത്തത- നിത്യം=നാശത്തോടുകൂടാത്തത- ഉദാഹരണം=ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടത-ഉദാഹരിക്കുപറക— സംഖ്യാ=സംഖ്യാ എന്ന ഗുണം— പരിമാണം=പരിമാണമെന്നഗുണം— പ്രചയം=സംയോഗവിശേഷം- ജനിക്കു=ഉണ്ടാക— ദൃഷ്ടകാദി=ദൃഷ്ടകം തുടങ്ങിയുള്ളത സംഖ്യാജന്യം=സംഖ്യയാൽ ജനിച്ചിരിക്കപ്പെടുന്നത— ഘടാദി ഘടംതുടങ്ങിയുള്ളത ഘടംകൂടം. പരിമാണജം=പരിമാണത്തിങ്കൽനിന്ന ജനിച്ചത—പരിമാണം=പരിമാണമെന്നഗുണം-ശിമിലാഖ്യം=ശിമിലമെന്നആഖ്യയോടുകൂടിയത— ആഖ്യാ=പേര— അത=പ്രചയം—രൂപകാദി=രൂപകംതുടങ്ങിയുള്ളത- രൂപകം=പഞ്ചി. ആശ്രയനാശം=ആശ്രയത്തിന്റെ നാശം— ആശ്രയം=ജരിപ്പടം.

സാരം— അനിത്യമായിരിക്കുന്ന വസ്തുക്കളിലുള്ള പരിമാണം അനിത്യമായിട്ടും നിത്യങ്ങളിലുള്ള പരിമാണം നിത്യമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു- അനിത്യപരിമാണം സംഖ്യയിങ്കൽ നിന്നും പരിമാണത്തിങ്കൽനിന്നും പ്രചയത്തിങ്കൽനിന്നും ഭവിക്കുന്നു സാഖ്യയാലുണ്ടാകപ്പെടുന്ന പരിമാണം ജ്ജ്വലം മുതലായ തീക്കുരുക്കുന്നു- ദൃഷ്ടകത്തിന്റെ പരിമാണത്തെ കരിച്ച പരിമാണം പരിമാണം കാരണമല്ല- രൂപരേഖയിന്റെ പരിമാണത്തെ കരിച്ച ദൃഷ്ടകപരിമാണവും കാരണമല്ല പരിമാണത്തിന്ന തന്നോടു സമാനജാമിയായിരിക്കുന്ന ഉക്തപരിമാണത്തെ ജനിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു താനെന്നുള്ള നിയമമുണ്ടു- അ

ത മൊതുവായിട്ട പരമാണ പരിമാണവും ദ്വൗണകപരിമാണവും കാരണമായാൽ ദ്വൗണകത്തിന്ന പരമാണക്കുള്ളകാൾ അധികമായ വലിപ്പം ഭവിക്കില്ല - രൂസരേണവിന്റെ പരിമാണം സമാനജാതിയായിട്ടുള്ളതല്ല അപ്രകാരമായാൽ പരമാണക്കുള്ളിലെ ദീപസംഖ്യതന്നെ ദ്വൗണകപരിമാണത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു എന്നും ദ്വൗണകങ്ങളിലെ ത്രിതപസംഖ്യാതന്നെ രൂസരേണപരിമാണത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു എന്നും അറിഞ്ഞു കൊൾക-
 ഘടമുതലായതുകളിലുള്ള പരിമാണം കപാലാദികളുടെ പരിമാണത്തിനകൽനിന്ന ജനിക്കുന്നതാകയാൽ പരിമാണജമാകുന്നു-
 പ്രചയമെന്നത അവയവങ്ങളുടെ ശിഥില സംയോഗമാകുന്നു-
 അത മൊതുവായിട്ട പഞ്ചി മുതലായതിൽ പരിമാണം ഉണ്ടാകുന്നു- പരിമാണ നാശത്തെ കുറിച്ച അതിന്റെ ആശ്രയനാശം കാരണമാകുന്നു-

൨൯ സംഖ്യാവത്തുപുമാക്ഷപംസ്യാൽപുമാക്ഷപ്രത്യയകാരണം അന്യോന്യാഭാവതൊന്നാസ്യചരിതാത്മതപ്രമിഷ്യതേ ||

൩൦. അസ്താൽപുമാഗിദന്നേതിപ്രതീതിർവിവിലക്ഷണാ | അപ്രാപ്യയൊസ്യയാപ്രാപ്യിസ്സൈവസംയോഗരംഭിതഃ ||

അനന്യം— പുമാക്ഷപം-തു- സംഖ്യാവൽ- സ്യാൽ- പുമാക്ഷപ്രത്യയകാരണം- ച- അന്യോന്യാഭാവതഃ- അസ്യ ചരിതാത്മതപം-ന-ഇഷ്ടതേ അസ്താൽ- പുമാക്ഷ-ഇദം-ന-ഇതിഃ- പ്രതീതി- മവി വിലക്ഷണാ- ഭവതി- അപ്രാപ്യയൊഃ-തു-പ്രാപ്യിഃ യാ- സാ- എവ- സംയോഗഃ രംഭിതഃ

അനന്യായാത്മം— പുമാക്ഷപമാകട്ടെ സംഖ്യയൊട തുല്യമായി ഭവിക്കുന്നു പുമാക്ഷ പ്രത്യയകാരണമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു അന്യോന്യാഭാവം മൊതുവായിട്ട ഇതിന്ന ചരിതാത്മതം ഇളക്കപ്പെടുന്നില്ല. ഇതിനകൽ നിന്ന വെറൊരൊന്നു ഇതല്ല- എന്നുള്ള പ്രതീതിയാതൊന്ന മൊതുവായിട്ട വിലക്ഷണയായി ഭവിക്കുന്നു അപ്രാപ്യങ്ങളുടെ പ്രാപ്യി യാതൊന്നൊ അത തന്നെ സംയോഗമെന്ന രംഭിതമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു-

പരിഭാഷാ— പുമാക്ഷപം=പുമാക്ഷപമെന്നതാണ് സംഖ്യാ=സംഖ്യ എന്നതാണ്- പുമാക്ഷപ്രത്യയകാരണം=പുമാക്ഷ പ്രത്യയത്തിന്റെ കാരണം- പ്രാപ്യപ്രത്യയം=വെറൊന്നുള്ള ബുദ്ധി- ഇത=പുമാക്ഷപം- ചരിതാത്മതം=ചരിതാത്മമാവുന്നത- ചരിതാത്മം=ചരിതമായിരിക്കുന്ന അതത്തൊട്ടുകൂടിയത- ചരിതം=ഗതം- പ്രതീതി=ബുദ്ധി- വിലക്ഷണാ=വിഭജനമായിരിക്ക

ന്ന ലക്ഷണത്തൊടുകൂടിയത. (പരസ്परസാദൃശ്യത്തൊടുകൂടാത്തത) അപ്രാപ്യങ്ങൾ=പ്രാപ്യങ്ങളല്ലാത്തവ - (തമ്മിൽചെരാതെ നിൽക്കുന്നവ) പ്രാപ്യതമ്മിലുള്ളചെർത്ത സംയോഗം=സംയോഗമെന്നുണ്ണം. ഓരരിതം=പറകപ്പെട്ടത-

സാരം - ഇത ഇതികൾ നിന്ന വെറെ ആകുന്നു എന്നുള്ള ബുദ്ധിക്ക് അസാധാരണ കാരണമായിരിക്കുന്നത ചുമക്കുവാകുന്നു. നിത്യതപംകൊണ്ടും അനിത്യതപംകൊണ്ടും ചുമക്കുവാം സപ്രെയൊട തുല്യമാകുന്നു- നിത്യങ്ങളിലുള്ള ഏകചുമക്കുവാം നിത്യമാകുന്നു എന്നുംഅനിത്യങ്ങളിലുള്ള ഏകചുമക്കുവാം അനിത്യമാകുന്നു എന്നും ദ്വിചുമതപാദികൾ സമ്യക് അപെക്ഷാ ബുദ്ധിയുൾ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതാകുന്നു എന്നും അപെക്ഷാബുദ്ധി നശിച്ചാൽ നശിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- ചുമക്കുവാമെന്നത അന്യോന്യോഭാവമല്ല. ഇത ഇതികൾനിന്ന വെറെയാകുന്നുഎന്നുള്ളബുദ്ധിയും ഇത ഇതല്ല എന്നുള്ള ബുദ്ധിയുംഅന്യോന്യസാദൃശ്യത്തൊടുകൂടാത്തതുകൾമാകുന്നു- ശബ്ദസാദൃശ്യമില്ലാഎങ്കിലും അത്സാദൃശ്യംഭവിക്കുന്നു എന്ന ഭവിക്കുത്ത.ഘടാൽചുമക്കുന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കൽ എന്നപൊലൊഘടംന എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കലുംപഞ്ചമിയുടെപ്രസംഗംഭവിക്കാം-അതുഭവിക്കായ്യാൽഅത്മഭേദംതന്നെ ഉണ്ടെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- സംയോഗമെന്നതതമ്മിൽ ചെച്ചുകൂടാതെ ഉണ്ടായിരുന്ന വസ്തുക്കളുടെതമ്മിലുള്ള ചെച്ചുയാകുന്നു -

൩൧. കീർത്തിതസ്രീ വിധസ്പേഷണത്യാന്യതരകർമ്മജഃ | തഥോഭയസ്സന്ദന്യാഭവേത്സംയോഗജ്ഞാപരഃ ||

൩൨. ആദിമശ്ലോകസൈലാദിസംയോഗപരികീർത്തിതഃ | മേഷയോസ്സന്നിപാതായസദചിതീയമദാഹൃതഃ ||

൩൩. കപാലതരുസംയോഗാൽസംയോഗസുരകുണ്ടയോഃ | തുതീയസ്യാൽകർമ്മജ്ഞാപിദധിയൈവപരികീർത്തിതഃ |

൩൪. അഭിഷാതാനൊദനഞ്ചശബ്ദമെതുമുമാതിമഃ | ശബ്ദാമെതുമദചിതീയസ്യാദിഭാഗാപിത്രീയാഭവേൽ ||

൩൫. ഏകകർമ്മാൽഭവസുചാത്യാദായോഃകർമ്മാൽഭവോപരഃ | വിഭാഗജസ്തീയസ്യാത്തുതീയൊപിദധിയാഭവേൽ |

൩൬. മെതുമാത്രവിഭാഗൊത്ഥൊമെതപമെതുമിഭാഗജഃ | പരതപഞ്ചാവരതഞ്ചദധിവിധംപരികീർത്തിതഃ |

൩൭. ദൈരികംകാലികഞ്ചാപിമുത്തവിചതുദൈരികം | പരതപദൈരസംയോഗഭ്യസ്തജ്ഞാനതൊഭവേൽ ||

൩-൮. അപരതപാതദല്ലതപബുദ്ധിദസ്സാദിതീരിതംതയോരസ
മവായിതുദിസുംയോഗസുദാഗ്രയെ ।

൩൯. ദിവാകരപരിസ്തന്ദ്രയസ്സജ്ഞാനതൊഭവേൽ । പര
തപവരതപഞ്ചതദല്ലതപ്രതീരിതഃ ॥

൪൦. അത്രതപസമവായിസ്സാസ്സയോഗകാലപിണ്ഡയൊഃ ।
അപെക്ഷാബുദ്ധിനാശൈനനാശസ്പേഷാന്നിരൂപിതഃ ॥

അനന്തം — എഷഃ — തു — ത്രിവിധഃ — കീർത്തിതഃ — ഭവതി —
ആദ്യഃ — അന്യതരകർമ്മജഃ — തഥാ — ഏകഃ — ഉഭയസ്തന്ദ്രജന്മഃ — ഭവേ
ൽ അപരഃ — സംയോഗജഃ — ഭവേൽ — ആദിമഃ — ശ്യാനശൈലാ
ദിസംയോഗഃ പരികീർത്തിതഃ — മേഷയൊഃ — സന്നിപാതഃ — യഃ —
സഃ — ദിഗീയഃ — ഉദാഹരണഃ — കപാലതന്ദ്രസംയോഗാൽ തന്ദ്രകം
ഭയൊഃ — സംയോഗഃ — തൃതീയഃ — സ്വാൽ — കർമ്മജഃ — അപി — അ
ഭിഷാതാൽ — നൊദനം — ച — ഇതി — ദിധാ — എവ — പരികീ
ർത്തിതഃ — ഇഥ — ആദിമഃ ശബ്ദമേതുഃ ദിഗീയാ — ശബ്ദാമേ
തുഃ സ്വാൽ — വിഭാഗഃ — അപി — ത്രിധാ — ഭവേൽ — ആദ്യഃ — തു —
എകകർമ്മാൽഭവഃ — ഭവതി — അപരഃ — തു ദ്വയൊഃ — കർമ്മാത്മ
വാൻ — ഭവതി — തൃതീയഃ — വിഭാഗജഃ — സ്വാൽ — തൃതീയഃ — അപി —
ഛെതുമത്രവിഭാഗൈരത്ഥഃ — ചൈതന്യമേതുവിഭാഗജഃ — ഇതി — ദി
ധാ — ഭവേൽ — പരതപം — അവരതപം — ച — ദൈശികം — കാ
ലികം — അപി — ച — ഇതി — ദിവിധം — പരികീർത്തിതം — ദൈ
ശികം — പരതപം — തു — മൂർത്തഃ — എവ — ദൈശസംയോഗദൃ
യസ്സജ്ഞാനതഃ — ഭവേൽ — അവരതപം — തദല്ലതപബുദ്ധിതഃ —
സ്വാൽ — ഇതി — ഞ്ജിതം — ഭവതി — തയൊഃ — അസമവായി —
തു — ദിസംയോഗഃ — ഭവതി — തദാഗ്രയെ — ദിവാകരപരിസ്ത
ന്ദ്രയസ്സജ്ഞാനതഃ — പരതപം — ഭവേൽ — തദല്ലതപ്രതീരി
തഃ — അവരതപം — ച — അത്ര — തു — കാലപിണ്ഡയൊഃ — സംയോഗഃ —
അസമവായി — സ്വാൽ — അപെക്ഷാബുദ്ധിനാശൈന - തേഷാം
നാശഃ — നിരൂപിതഃ — ഭവതി —

അനന്തം — ഇത ത്രിവിധമായിട്ടു കീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു — ആദ്യം അന്യതര കർമ്മമായിട്ടു ഭവിക്കും — അപ്രകാരം
ഒന്നു ഉഭയ സ്തന്ദ്രജന്മമായിട്ടു ഭവിക്കും അപരം സംയോഗജമാ
യിട്ടു ഭവിക്കും ആദിമം ശ്യാനശൈലാദി സംയോഗമെന്നപ
രികീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു — മേഷങ്ങളുടെ സന്നിപാതം യാ
തൊന്നൊ അതദിഗീയമാക്കി ഉദാഹരണമായി ഭവിക്കുന്നു — ക
പാലതന്ദ്രസംയോഗം മെതുവായിട്ടുള്ള തന്ദ്രകങ്ങളുടെ സം

യോഗം തൃതീയമായി ഭവിക്കും- കർമ്മവും അഭിഷാതവും നൊ
ദനവും ഇങ്ങിനെ രണ്ടു പ്രകാരമെന്ന തന്നെ പരികീർത്തിതമാ
യി ഭവിക്കുന്നു ഇതുകൂടെ വെച്ചു ആദിമംശബു മൊതുരായി
ഭവിക്കും ദ്വിതീയം ശബ്ദാഹ്വേതവായി ഭവിക്കും വിഭാഗവും മൂ
ന്നു പ്രകാരമെന്ന ഭവിക്കും ആദ്യം ഏകകർമ്മാൽ ഭവമായി ഭ
വിക്കുന്നു- അപരം ഇരിവരുടെ കർമ്മാൽ ഭവമായി ഭവിക്ക
ുന്നു- വിഭാഗജം തൃതീയമായി ഭവിക്കും- തൃതീയവും മൊതുമാത്ര
വിഭാഗാത്മവും ചൈതന്യമൊതു വിഭാഗജവും ഇങ്ങിനെ പരത്വ
വും അവരത്വവും ദൈരികവും കാലികവും ഇപ്രകാരം ദ്വി
വിധമാക്കി പരികീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു- ദൈരികമായിരി
ക്കുന്ന പരത്വമാകട്ടെ മൂർത്തത്തിങ്കൽ തന്നെ ദൈരസംയോഗഭൂ
യസ്സാജ്ഞാനം മൊതുവായിട്ട ഭവിക്കും അവരത്വം തദല്പബുദ്ധി
മൊതുവായിട്ട ഭവിക്കും ഇപ്രകാരം രംഭിതമായി ഭവിക്കുന്നു-
അതുകൾക്കു അസമവായിയാകട്ടെ ദ്വിസംയോഗമാകുന്നു തദാ
ശ്രയത്തിങ്കൽ ദിവാകര പരിസ്സന്ദഭൂയസ്സാ ജ്ഞാനം മൊതുവാ
യിട്ട പരത്വം ഭവിക്കും- തദല്പതപ്രതീതി മൊതുവായിട്ട അവ
രത്വവും ഭവിക്കും- ഇവിടെയാകട്ടെ കാലവിസ്ഥങ്ങളുടെ സം
യോഗം അസമവായിട്ട ഭവിക്കും- അപേക്ഷാ ബുദ്ധിനാശം
മൊതുവായിട്ട അതുകൾക്കു നാശം നിരൂപിതമായി ഭവി
ക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ-— ഇത=സംയോഗം- ത്രിവിധം=മൂന്നുവിധ
കളൊട്ടുകൂടിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- കീർത്തിതം=കീർത്തി
ക്കപ്പെട്ടത- കീർത്തിക്ക=പറക- ആദ്യം=ഒന്നാമത്തെത- അ
ന്യതരകർമ്മം=അന്യതരകർമ്മത്തിങ്കൽനിന്നു ജനിച്ചത- അന്യ
തരകർമ്മം=അന്യതരത്തിന്റെകർമ്മം- അന്യതരം=രണ്ടിൽവെ
ച്ചുവന്ന- ഉഭയ സ്പന്ദജന്യം=ഉഭയസ്പന്ദത്താൽ ജനിച്ചിരിക്കപ്പെട്ട
ത്- ഉഭയ സ്പന്ദം=രണ്ടു വസ്തുക്കളുടെസ്പന്ദം- സ്പന്ദം=ചലനം-
സംയോഗജം=സംയോഗത്തിങ്കൽനിന്നു ജനിച്ചത- ആദിമം=
ഒന്നാമത്തെത- ശ്രോതശൈലാദിസംയോഗം=ശ്രോതശൈലാ
ദികളുടെ സംയോഗം- ശ്രോതശൈലാദികൾ=ശ്രോതശൈല
ങ്ങൾ തുടങ്ങിയുള്ളവ- ശ്രോതശൈലങ്ങൾ=ശ്രോതവും ശൈല
വും- ശ്രോതം=പദനത- ശൈലം=പർവ്വതം- പരികീർത്തിതം=
പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തിക്ക=പറക- മെഷങ്ങൾ=
ആടുകൾ സന്നിപാതം=സംയോഗം- ദ്വിതീയം=രണ്ടാമത്തേ
ത- ഉദാഹൃതം=ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടത- ഉദാഹരിക്ക പറക- കപാ

സ്വപം=ദിവാകരപരിസ്സന്ദർശനങ്ങളുടെപ്രയത്നം. ദിവാകരപരിസ്സന്ദർശനങ്ങൾ= ദിവാകരന്റെപരിസ്സന്ദർശനങ്ങൾ- ദിവാകരൻ=ആദിത്യൻ. പരിസ്സന്ദർശനം=ചലനങ്ങൾ- ഭൂയസ്സ്=ആധിക്യം- തദല്ലതപ്രതീതി=തദല്ലതപ്രതീതിന്റെപ്രതീതി- തദല്ലതപ്രം= അതുകൂടെ അല്ലതപ്രം- അതുകൾ=ദിവാകരപരിസ്സന്ദർശനങ്ങൾ അല്ലതപ്രം=അല്ലതപ്രം- പ്രതീതി=ബോധം- കാലപിണ്ഡങ്ങൾ=കാലവും പിണ്ഡവും- പിണ്ഡം=വ്യക്തി- അസമവായി=അസമവായികാരണം. അപെക്ഷാബദ്ധിനാശം=അപെക്ഷാബദ്ധിയുടെനാശം- അതുകൾ=ദൈശികങ്ങളായിട്ടും കാലികങ്ങളായിട്ടും ഉള്ളവരതാപരതാങ്ങൾ-

സാരം.—— ഷൽപരഞ്ഞസംയോഗരണ്ടവസ്തുക്കളിൽ വെച്ചു ഒന്നിന്റെ കർമ്മമെതുവായിട്ടും രണ്ടിന്റെകർമ്മം മെതുവായിട്ടും സംയോഗമെതുവായിട്ടും ഉണ്ടാവുന്നതാകയാൽ മൂന്നുവിധമാകുന്നു. പരന്തിന്റെയും പര്യന്തിന്റെയും തമ്മിലുള്ളസംയോഗം പരന്തിന്റെകർമ്മമെതുവായിട്ടു ഉണ്ടാവുന്നതാകയാൽ ആദിയിൽപറകപ്പെട്ടതാകുന്നു. ആദ്യകൾ അകലെ നിന്നൊടി അടുത്ത അങ്ങാടുമിങ്ങാട്ടും മുട്ടുമൊൾ ഉണ്ടാവുന്ന സംയോഗരണ്ടവസ്തുക്കളുടെ കർമ്മമെതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. കപാലവും വൃക്ഷവുംതമ്മിൽ സംയോഗമുള്ളതുകൂടെയാൽ അതുമെതുവായിട്ടു കടത്തിനും വൃക്ഷത്തിനും തങ്ങലുണ്ടാവുന്നസംയോഗം മൂന്നാമതപറകപ്പെട്ടതാകുന്നു. കർമ്മമെതുവായിട്ടുണ്ടാകുന്നസംയോഗം ശബ്ദത്തെ ജനിപ്പിക്കത്തക്കതായാൽ അതിന്നുപേർ അഭിപ്രായമെന്നും ശബ്ദത്തെ ജനിപ്പിക്കാത്തതിന്നു നോദനമെന്നും പെരാകുന്നു. വിഭാഗമെന്നെന്നുവുസംയോഗമെന്നപൊലെമൂന്നുവിധമാകുന്നു. ശബ്ദശബ്ദവിഭാഗത്തിങ്കൽ ശബ്ദനകർമ്മമായ ഉല്പത്തം കാരണമാകയാലും പര്യന്തിന്നു കർമ്മമില്ലായ്കയാലും ഏകകർമ്മത്തിങ്കൽനിന്നു ഉദ്വിച്ചതാകുന്നു. ആദ്യകൾതമ്മിൽമുട്ടി രണ്ടുശിശുവിന്നാകും പൊകമ്പൊൾ തങ്ങലുണ്ടാകുന്നവിഭാഗം രണ്ടിന്റെയും കർമ്മമെതുവായിട്ടു ഉദ്വിച്ചതാകുന്നു. വിഭാഗത്തിങ്കൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന വിഭാഗംകാണമാത്രത്തിന്റെ വിഭാഗം മെതുവായിട്ടുംകാരണകാരണങ്ങളുടെ വിഭാഗംമെതുവായിട്ടുംഉണ്ടാകുന്നതാകയാൽ രണ്ടുവിധമാകുന്നു. കപാലത്തിങ്കൽ കർമ്മവും അനന്തരം കപാലവിഭാഗവും അനന്തരം ഘടാരംകേസംയോഗനാരവും അനന്തരം ഘടനാശവും അനന്തരംമെൽപ്രകാരമുള്ള കപാലവി

ഭാഗത്താൽ കർമ്മത്താടു കൂടിയ കവാലത്തിന്ന ആകാശാദിവി
ഭാഗവും ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നു അതുകൂടെവെച്ച ആകാശാദിവി
ഭാഗം വിഭാഗത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായാൽ മെൽപറക
പ്പെട്ടതുകൂടെവെച്ച മൂന്നാമത്തതാകുന്നു. വിഭാഗജവിഭാഗമു
ണ്ടായാൽ അനന്തരം ചുറ്റുസായോഗനാശവും അനന്തരം ഉ
ത്തരദേശ സംയോഗവും പിന്നെകർമ്മനാശവും ഭവിക്കും. അ
ങ്ങിനെയുള്ള കർമ്മത്താൽ തന്നെദേശാന്തര സംയോഗത്തിന്ന
വിരോധിയായ വിഭാഗം എന്തുകൊണ്ടു ജനിപ്പിക്കപ്പെട്ടെന്നില്ലാ
എന്നുചൊരിക്കുന്നു എന്നുകിൽ പറയാം.

ഒരു കർമ്മത്തിന്ന തന്നെ ആരംഭകസംയോഗത്തിന്ന വിരോധി
യായ വിഭാഗത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥയും
ആരംഭകമല്ലാതെ ഉള്ള സംയോഗത്തിന്ന വിരോധിയായ വിഭാ
ഗത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതാവൂ എന്നുള്ള അവസ്ഥയും കൂടി വരിക
യില്ല പരമമേകിൽ വീടുന്നിടത്തു നാമരജ്യവിന്ന ഭംഗംഭവി
ക്കുകയുമാം - അതമേതുവായിട്ടു യാതൊന്ന ആരംഭകസംയോ
ഗമല്ലാതെ ഇരിക്കുന്ന സംയോഗത്തിന്ന വിരോധിയായ വിഭാ
ഗത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നുവോ അത ആരംഭകസംയോഗത്തിന്ന വി
രോധിയായ വിഭാഗത്തെ ജനിപ്പിക്കില്ല എന്നും അതിനെ ജനി
പ്പിക്കുന്നത മറ്റൊരിനെ ജനിപ്പിക്കില്ല എന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾ
ക - കാരണവിഭാഗംമേതുവായിട്ടു തന്നെ പടനാശംഭവിക്കുന്ന
തിന്നു മുമ്പെ എന്തമേതുവായിട്ടു ദേശാന്തരവിഭാഗം ജനിപ്പു
ന്നില്ല എന്നു ചൊരിക്കുന്നു എന്നുകിൽ ആരംഭകസംയോഗത്തി
ന്ന വിരോധിയായ വിഭാഗത്താടു കൂടിയതായ അവയവം അ
വയവിയായ ഭൂമുളളപ്പോൾ ദേശാന്തരവിഭാഗത്തിന്ന ആ
ശ്രയമായി ഭവിക്കുകയില്ല ഇതമേതുവായിട്ടു തന്നെ എന്നറിഞ്ഞു
കൊൾക - മനുക്രിയമേതുവായിട്ടു മനുവൃക്ഷവിഭാഗംഭവി
ച്ചാൽ അതമേതുവായിട്ടു ശരീരവൃക്ഷവിഭാഗംഭവിക്കുന്നതയാ
തൊന്നൊ അതുപരമമേതുവിഭാഗജമായിരിക്കുന്ന വിഭാഗ
മാകുന്ന വിഭാഗമെന്നത സംയോഗനാശസ്വരൂപമല്ല - സം
യോഗനാശസ്വരൂപമാകുന്നു എന്നുകിൽ ഇതവിഭാഗമായി എന്നു
ഇബ്ബദ്ധിഭവിക്കുകയില്ല. അതമേതുവായിട്ടു വെറൊരുതന്നെ
ന്നെ എന്നു ധരിച്ചുകൊൾക - പരമെന്നും അപരമെന്നും എ
ന്നുള്ളവ്യവഹാരത്തിന്ന നിമിത്തം പരത്വവും അപരത്വവുമാകു
ന്നു ദൈരികമായിരിക്കുന്ന പരത്വം ഒന്നിനെ അപെക്ഷിച്ചി
ട്ടു മറ്റൊരിന്ന ബഹുതരദേശങ്ങളുടെ സംയോഗം മദ്ധ്യസ്ഥിക

പുണ്ട എങ്കിൽ അതിൽ തൊന്നുന്നു ദേശസംയോഗത്തിന്നു അപ്പുതയാകുന്നു ഉള്ളതാണുകിൽ അതിൽ ദൈവികമായിരിക്കുന്ന അവരതാവും തൊന്നുന്നു- പാടലീപുത്രകനഗരത്തിൽനിന്ന കാശിയിലും പ്രയാഗത്തിനും കൂടിനൊക്കും ബോധപ്രയാഗം ബഹുതരദേശങ്ങൾ മദ്ധ്യത്തിൽ സംയോഗിച്ചിരിക്കയാൽ പരമാകുന്നു പാടലീപുത്രകത്തിൽനിന്നുതന്നെ കഷ്ടപ്പെട്ടുതന്നെ അപെക്ഷിക്കുമ്പോൾ പ്രയാഗം അവരമാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ ദൈവികപരതാവരതാപങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ദൈവികപരതാവരതാപങ്ങൾക്കു അസമവായികാരണാദി സ്റ്റംഭയോഗമാകുന്നു- കാലികപരതാവരതാപങ്ങൾ സൂര്യപരിസ്തന്ദങ്ങളുടെ ആധിക്യത്തെയും സ്തനതയെയും അപെക്ഷിച്ചിട്ടു ജ്യേഷ്ഠകനിഷ്ഠാദികളിൽ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു. കാലികപരതാവരതാപങ്ങൾ ഇന്ദ്രദ്രോണിയിൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടാകുന്നു. അതുകൾക്കു അസമവായികാരണം കാലവ്യത്യാസങ്ങളുടെ സംയോഗമാകുന്നു. ദൈവികങ്ങൾ രണ്ടു കാലികങ്ങൾ രണ്ടു ഇങ്ങിനെ നാലു പ്രകാരമായ പരതാവരതാപങ്ങൾക്കു നിത്യതയില്ല അപെക്ഷാബുദ്ധിയാൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടാകയാൽ അതന്തരിക്കുന്നതവരെ അതുകൾ നില്ക്കും. പിന്നെ നാശിക്കും ഇനി ക്രാപ്രാപ്യയായിരിക്കുന്ന ബുദ്ധിയുടെ ചില അംശങ്ങളെ കരിച്ചു മുൻപെ വെണ്ടതപരകപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ പരിശിഷ്ടഭാഗത്തെ കരിച്ചു പരകപ്പെട്ടവൻ യോഗ്യതയായിട്ടുള്ളതയാതൊന്നൊ അതിനെ വെണ്ടും പ്രകാരം പറയാൻ ആരംഭിക്കുന്നു.

൨൮- ബുദ്ധഃ പ്രപഞ്ചഃ പ്രാഗേവ പ്രായശ്ചൈവി നിരൂപിതഃ । അഥാവശിഷ്ടോപ്യവശഃ പ്രകാരഃ ദർശ്യതേ ॥

അനന്തരം - ബുദ്ധഃ പ്രപഞ്ചഃ പ്രാഗേവ പ്രായശഃ വിനിരൂപിതഃ- അഥാവശിഷ്ടഃ അവശഃ പ്രകാരഃ- അവി- പരിദർശ്യതേ-

അനന്തരം - ബുദ്ധിയുടെ പ്രപഞ്ചം മുമ്പെ തന്നെ പ്രായേണ വിനിരൂപിതമായി ഭവിക്കുന്നു- അനന്തരം അവശിഷ്ടമായി അവശമായിരിക്കുന്ന പ്രകാരവും പരിദർശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു

പരിഭാഷാ- ബുദ്ധി=ജ്ഞാനം. പ്രപഞ്ചം=വിസ്താരം- വിനിരൂപിതം=വിനിരൂപിക്കപ്പെട്ടതും- വിനിരൂപിതം= അറിയിക്കുക- അവശിഷ്ടം=അവശമായിച്ചു- അവശം=അന്യം- പരിദർശിപ്പിക്കുക=കാണിപ്പിക്കുക-

സാരം- ബുദ്ധിയുടെ ദൈവങ്ങളെ മിക്കതും ആത്മനിരൂപണ

ത്തിങ്കൽ പ്രസംഗവശാൽ അറിയിച്ചു ഇനി അവശേഷമായിട്ടുള്ള പ്രകാരം യാതൊന്നൊ അതിനെ ദർശിപ്പിക്കുന്നു.

൪൨- അപ്രമാചപ്രമാചെതിജ്ഞാനംദിവിധമിഷ്ടതെതൽക്കൃത്യതന്തിയ്യാസാദപ്രമാസാനിരൂപിതഃ ||

൪൩- തൽപ്രപഞ്ചോവിപത്യാസഃ സംശയോവിപ്രകീർത്തിതഃ ആദ്യോദൈമണ്ഡാത്മബുദ്ധിശംഖാദൈപീതതാമതിഃ ||

൪൪- ഭവേന്നിശ്ചയരൂപായസംശയോഽഥപ്രദർശ്യതേ കിഞ്ചിന്നരൊധാസ്ഥാണച്ചൈത്യാദിബുദ്ധിസംശയഃ ||

അനന്തരം അപ്രമാ-ച-പ്രമാ-ച ഇതി- ജ്ഞാനം- ദിവിധി- യം-ഇഷ്ടത- തൽക്കൃത്യ- യാ-തന്തി-സാ- അപ്രമാ- നിരൂപിതഃ-വിപത്യാസഃ-സംശയഃ-അവി-തൽപ്രപഞ്ചഃ- പ്രകീർത്തിതഃ-ദൈമണ്ഡ-നിശ്ചയരൂപാ- യാ- ആത്മബുദ്ധിഃ- സാ- ച-ശംഖാദൈ നിശ്ചയരൂപാ- യാ-പീതതാമതിഃ-സാ- ച-ആദ്യഃ- അഥ- സംശയഃ- പ്രദർശ്യതേ- നര-വാ- കി-സ്ഥി-സ്ഥാണഃ- വാ- ഇത്യാദി-ബുദ്ധിഃ- തു- സംശയഃ-ഭവേതി-

അനന്തരം അപ്രമായും പ്രമായും ഇപ്രകാരം ജ്ഞാനം ദിവിധിയായിട്ടു ഇട്ടുകൊടുത്തു. തൽക്കൃത്യത്തിങ്കൽ യാതൊരു തന്തി ഭവിക്കുന്നുവോ അതു അപ്രമാ എന്നനിരൂപിതയായി ഭവിക്കുന്നു. വിപത്യാസവും സംശയവും തൽപ്രപഞ്ചമെന്നപ്രകീർത്തിതമായിഭവിക്കുന്നു. ദൈമണ്ഡിൻനിശ്ചയ രൂപയായിട്ടു യാതൊരുആത്മബുദ്ധി ഭവിക്കുന്നുവോഅതും ശംഖാദിയിങ്കൽ നിശ്ചയരൂപയായിട്ടുയാതൊരു പീതതാമതിഭവിക്കുമോ അതും ആദ്യമായിഭവിക്കുന്നു. അനന്തരം സംശയം പ്രദർശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു നരനൊ സ്ഥാണമൊ ഇത്യാദിബുദ്ധിയാകട്ടെ സംശയമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ- അപ്രമാ=ഘൃണാത്തത- പ്രമാ=യഥാർത്ഥം ജ്ഞാനം ദിവിധം=രണ്ടുവിധകളോടുകൂടിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ-തൽക്കൃത്യം=അതിനൊട്ടുകൂടാത്തത- തന്തി=അതിന്റെ മതി- മതി=ബോധം അപ്രമാ=അപ്രമാ എന്ന പെരെടുക്കിയത- നിരൂപിത=നിരൂപിക്കപ്പെട്ട- നിരൂപിപ്പിക്ക=ഗ്രഹിപ്പിക്ക- വിപത്യാസം=വിപരീതജ്ഞാനം-തൽപ്രപഞ്ചം=അതിന്റെ പ്രപഞ്ചം- അത=അപ്രമാ- പ്രപഞ്ചം=വിസ്താരം- പ്രകീർത്തിതം=പ്രകീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പ്രകീർത്തിക്കുവാൻ- ദൈമണ്ഡം=ശരീരങ്ങൾ- നിശ്ചയരൂപാ നിശ്ചയസ്വരൂപം- ആത്മബുദ്ധി=ആത്മാവ് എന്നുള്ള ബുദ്ധി- ആത്മാവ=താൻ- ശംഖാദി=ശം

ഖം തുടങ്ങിയുള്ളത- ശംഖം ശംഖം- പീതതാമതി-പീതതയുടെ മതി- പീതതാ=പീതമാവുന്നില്ല- പീതം=പീതവണ്ണം=മതി=ബുദ്ധി- പ്രദർശിപ്പിക്കുക=കാണിക്കുക- നരൻ=പുരുഷൻ- സ്ഥാനം=തൂണ- ഇത്യാദിബുദ്ധി=ഇത്യാദിജ്ഞാനം- സംശയം= സംശയമെന്നപെരെടുക്കിയത-

സാരം— അപ്രമയം പ്രമയം ഇപ്രകാരം ജ്ഞാനം രണ്ടുവിധമാകുന്നു. അപ്രമാണിത അതിനൊടു കൂടാത്തതിനെ അതിനൊടു കൂടിയത എന്ന ഗ്രഹിക്കുന്നതായതൊന്നോ അതാകുന്നു അപ്രകാരമുള്ള അപ്രമാവിപശ്യവും സംശയവും ഇപ്രകാരം രണ്ടുവകയായിട്ടുണ്ടു വിപശ്യമെന്നത ദൈമാദികളിലുള്ള ആത്മബുദ്ധിയും ശംഖമുതലായവസ്തുക്കളെ പീതവണ്ണമുതലായതൊടു കൂടിയതുകൊണ്ടു എന്നിപ്രകാരം ഗ്രഹിക്കുകയും വിപശ്യയാകുന്നു ഇതപുരുഷനെ തൂണൊന്നിനുള്ള ബുദ്ധി സംശയാകുന്നു ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ള സംശയങ്ങളെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക.

൪൫- തദഭാവപ്രകാരാധിസ്തൽപ്രകാരാചനിശ്ചയഃ! സംശയോ മതിയാസ്യഭേദക്രാഭാവഭാവയഃ ||

അന്വയം— ധീഃ- തദഭാവപ്രകാരം- തൽപ്രകാരം-ച-നിശ്ചയഃ- ഭവതി-തൽപ്രകാരം- ഭവതി- ഏകത്ര- അഭാവഭാവയഃ- യാ-മതിഃ- സ്യാൽ- സാ- സംശയഃ-

അന്വയാത്ഥം— ധീതദഭാവപ്രകാരമായിട്ടും തൽപ്രകാരമായിട്ടുമുള്ള ധീനിശ്ചയമായിരിക്കുന്നു. ഒന്നിങ്കൽ അഭാവഭാവങ്ങളുടെ യാതൊരുമതിഭവിക്കുമൊ അതസംശയമായിരിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ — ധീ=ബുദ്ധി- തദഭാവപ്രകാരം=തദഭാവമാകുന്ന പ്രകാരത്തൊടു കൂടാത്തത- തദഭാവം=അതിന്റെ അഭാവം- അഭാവം=ഇല്ലായ്മ- പ്രകാരം=വിശേഷണം- തൽപ്രകാരം=അതാകുന്ന പ്രകാരത്തൊടു കൂടിയത- പ്രകാരം=വിശേഷണം- ഏകം=ഒരുവസ്തു- അഭാവഭാവങ്ങൾ അഭാവവും ഭാവവും - അഭാവം= ഇല്ലായ്മ- ഭാവം= സത്താ- മതി=ബുദ്ധി സംശയം= സംശയമെന്ന പെരെടുക്കിയത-

സാരം— തദഭാവം പ്രകാരമല്ലാതെയും അതപ്രകാരമായിട്ടും യാതൊരുജ്ഞാനം ഭവിക്കുന്നുവൊ അതനിശ്ചയമാകുന്നു- സംശയമെന്നത ഒന്നിങ്കൽ ഒന്നിന്റെഭാവത്തിന്റെയും അഭാവത്തിന്റെയും കൂടിയുള്ള ഗ്രഹണമാകുന്നു.

൪൬- സാധാരണാദിധർമ്മസ്വജ്ഞാനം സംശയകാരണാദി

ചൊപ്രമായാജനകഃ പ്രമായാസു ഗുണോഭവേൽ||

൨൭- പിത്തഭൂതപാദിത്രാപാദോഷോനാനാവിധമതഃ| പ്രത്യക്ഷേഷുവിശേഷ്യണവിശേഷണവതാസമം||

൨൮- സന്നികഷ്ടഗുണസ്ത്യാദഥതപന്മിതൈപുനഃ| സ്വക്ഷസാദ്ധ്യവിശിഷ്ടതുപരാമരോഗുണോഭവേൽ||

അന്വയം— സാധാരണാദിയർത്ഥസൃജ്ഞാനം- സംശയകാരണം- ഭവതി- ദോഷഃ— അപ്രമായാഃ- ജനകഃ- പ്രമായാഃ— തു- ഗുണഃ- ജനകഃ- ഭവേൽ- പിത്തഭൂതപാദിത്രപഃ— ദോഷഃ- നാനാവിധഃ മതഃ- പ്രത്യക്ഷേഷു- വിശേഷണവതാ- വിശേഷ്യാസമം- സന്നികഷ്ടം തു- ഗുണഃ സ്വാത് അഥ തു- അനുമിതൈ- പുനഃ- സാദ്ധ്യവിശിഷ്ട- പക്ഷേ- തു പരാമർശം ഗുണഃ- ഭവേൽ-

അന്വയമർത്ഥം— സാധാരണാദിയർത്ഥത്തിന്റെ ജ്ഞാനം സംശയകാരണമായി ഭവിക്കുന്നു ദോഷം അപ്രമായുടെജനകമായിഭവിക്കും. പ്രമയകാകട്ടെ ഗുണംജനകമായിഭവിക്കും. പിത്തഭൂതപാദി ഭൂർമാകയാൽ ദോഷം നാനാവിധമെന്നമതമാകുന്നു. പ്രത്യക്ഷങ്ങളിൽ വിശേഷണവത്തായിരിക്കുന്ന വിശേഷ്യത്തെപ്പോലെ സന്നികഷ്ടമാകാട്ടു ഗുണമായിഭവിക്കും ഇനിഅനുമിതിയിങ്കലാകട്ടെ സാദ്ധ്യവിശിഷ്ടമായിതന്നെ ഇരിക്കുന്നപക്ഷത്തിങ്കലുള്ള പരാമർശം ഗുണമായിഭവിക്കും.

പരിഭാഷ— സാധാരണാദിയർത്ഥം=സാധാരണാദിയായിരിക്കുന്നവർത്ഥം സാധാരണാദി=സാധാരണംതുടങ്ങിയുള്ളത- സാധാരണം=സമാനം- (രണ്ടിങ്കലുമിരിക്കുന്നത) സംശയകാരണം= സംശയത്തിന്നുകാരണം അപ്രമാ=അയഥാർത്ഥജ്ഞാനം- ജനകം= ഉൽപാദകം- (മൊതുവെന്നസാരം) പിത്തഭൂതപാദിത്രപം- പിത്തഭൂതപാദികളാകുന്നത്രപങ്ങളോടുകൂടിയത- പിത്തഭൂതപാദികൾ=പിത്തഭൂതപാദങ്ങൾതുടങ്ങിയുള്ളവ- പിത്തഭൂതപാദങ്ങൾ= പിത്തവും- ഭൂതപവും. ഭൂതപം=ഭൂമാവു എന്നുള്ളത- ഭൂതം=അകലെയുള്ളത- നാനാവിധം=ബഹുവിധം- വിശേഷണവത്തം=വിശേഷണമുള്ളത- സന്നികഷ്ടം=ഇന്ദ്രിയസംബന്ധം. അനുമിതി= അനുമിതിയെന്നജ്ഞാനം- സാദ്ധ്യവിശിഷ്ടം=സാദ്ധ്യത്തെപ്പോലെയത- സാദ്ധ്യം=തിയ്യമുതലായത- പക്ഷം=പദ്യതാദി പരാമർശം=പരാമർശമെന്നജ്ഞാനം

സാരം— സംശയത്തിന്നുരണ്ടുവസ്തുക്കളിലും ഇരിക്കുന്നതായ ഒരുവർത്ഥത്തിന്റെ ജ്ഞാനംകാരണമാകുന്നു. ഉച്ചൈസ്യാമെന്ന

ഒരുപക്ഷം പുരുഷന്മാരും സ്ത്രീകളും ഇരിക്കുന്നതായാൽ സ്ത്രീകൾ പുരുഷ സാധാരണമാകുന്നു അതിനെ ഗ്രഹിച്ചാൽ സ്ത്രീകൾ പുരുഷന്മാരായിത്തീർന്നു എന്നുള്ള സംശയം ജനിക്കും. (ഉദാഹരണം = ഉദാഹരണം) മെൽപ്രകാരം അസാധാരണമായവർക്കു തന്നെ ജ്ഞാനവും സംശയത്തെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു. അസാധാരണം രണ്ടു കളിലായില്ലാത്തതും ശബ്ദപരമായൊന്നു നിത്യങ്ങളിലും അനിത്യങ്ങളിലും ഇരിക്കാത്തതാകുന്നു. അതിനെ ശബ്ദത്തിങ്കൽ ഗ്രഹിച്ചിട്ടു ശബ്ദാനിത്യമോ അല്ലയോ എന്നിപ്രകാരം സംശയിക്കുന്നു ഇപ്രകാരം ജ്ഞാനത്തിങ്കൽ പ്രാമാണ്യം ഭവിക്കുന്നു വൊല്ലയോ എന്നുള്ള സംശയം മൊത്തമായിട്ടു ഇതിന്നുണ്ടാകുകയും വിഷയമോ അല്ലയോ എന്നുള്ള സംശയം ജനിക്കുന്നു വ്യാപ്തസംശയം മൊത്തമായിട്ടു വ്യാപകസംശയവും ഭവിക്കുന്നു— ഇങ്ങിനെമറ്റുള്ള സംശയങ്ങളെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- അപ്രമയുടെ കാരണം ദോഷമാകുന്നു- പ്രമയുടെ കാരണം ഗുണമാകുന്നു- പിത്താദൃത ഇങ്ങിനെ തുടങ്ങി അനേകരൂപങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കുകയാൽ ദോഷം ബഹുവിധമാകുന്നു. അതിന്നു കാരണമായും അതഭവിച്ചാൽ അപ്രമഭവിക്കുമെന്നും അതഭവിച്ചില്ലാത്തതിൽ അപ്രമഭവിക്കില്ല എന്നുള്ള അനന്യവ്യതിരേകങ്ങൾ മൊത്തമായിട്ടു നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു പ്രമകാരണം ഗുണമാകുന്നു- എന്നുമൊത്തമായിട്ടു രംഭകാരണഭാവം ഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടു എന്നുചൊരിക്കുന്നു എന്നിൽ അനുമാന രൂപപ്രമാണം മൊത്തമായിട്ടാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക- പ്രമാണങ്ങളുടെ സാമാന്യകാരണങ്ങളിൽ ചെറുത്തതായ ഒരു കാരണവശാൽ ഉണ്ടാകുന്നതാകുന്നു അപ്രമയെന്നപോലെ എന്ന അനുമാനം ജ്ഞാനത്താലും മൊത്തമാകുന്നു. ദോഷഭാവം തന്നെ കാരണമായി ഭവിക്കട്ടെ എന്നു പറയുന്നുവെങ്കിൽ അതയുക്തമല്ല. ദോഷങ്ങൾ ബഹുവിധങ്ങളാകയാൽ അതുകളുടെ അഭാവങ്ങൾക്കു പ്രത്യേകം കാരണമായെ കല്പിക്കുന്നത ഗൗരവത്തോടുകൂടിയാകുന്നു. അതമൊത്തമായിട്ടു ഗുണകാരണമാകുന്നു എന്നു പറയുന്നതുതന്നെ യുക്തമായിട്ടുള്ളതെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക- ഗുണമുണ്ടായാലും പിത്തം പ്രതിബന്ധമായിട്ടുള്ളപ്പോൾ ശംഖികളുള്ളവെള്ളത്തിനെ ഗ്രഹിക്കുന്നില്ല- അതമൊത്തമായിട്ടു പിത്താദിദോഷങ്ങളുടെ അഭാവങ്ങൾക്കു കാരണമായെ കല്പിക്കാതെ കഴിയില്ല എന്നു ചിലർ അനന്യവ്യതിരേകങ്ങൾ മൊത്തമായിട്ടു ഗുണത്തിനും കാരണമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ ആകുന്നു— ൫

മത്തേകുറിച്ചു ഗുണാഭാവംകാരണമെന്നും പറയുന്നതിന്നുസൗകര്യമുണ്ടെങ്കിലും- ശംഖപീതമാകുന്നു എന്നതൊന്നുവാൻ പിത്തംകാരണമാകുന്നു- ചന്ദ്രാദിപരിമാണത്തെ ഉള്ളവണ്ണമല്ലാതെ ഗ്രഹിക്കുവാൻ ഫലതുല്യരത്നമെന്ന ദോഷമാകുന്നു- മുളയുടെവണ്ണത്തെ കണ്ടിട്ടുസ്പഷ്ടമാകുന്നു എന്നുമേിച്ചാൻ മണ്ഡൂകവസാജ്ഞാനംകാരണമാകുന്നു- ഇങ്ങിനെഅതാതസ്ഥലങ്ങളിൽ അതാതവിധമായിട്ടു ദോഷംഭവിക്കുകയാൽ ദോഷങ്ങൾ ബഹുവിധങ്ങളാകുന്നു- ഇനിഗുണങ്ങളുടെ സ്വരൂപത്തെ പ്രത്യക്ഷാദികൃതമെന്ന പറയുന്നു പ്രത്യക്ഷത്തിൽ വിശേഷ്യത്തോടുകൂടിയവിശേഷണത്തിൽ ഇരുകീഴസന്നിക്ഷാ ഗുണമാകുന്നു- അനുമിതിയിൽ സാധ്യത്തോടുകൂടിയപക്ഷത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നപരമാർത്ഥഗുണമാകുന്നു-

ര-ൽ- ശക്യസാദൃശ്യബുദ്ധിസുഭവദൃപമിതൗഗുണഃ ശാബ്ദബോധയോഗ്യതായസാപ്തജ്ഞാപ്രമാ||

ര- ഗുണസ്വാർത്ഥമേദിനന്തജ്ഞാനമത്രാപ്യതെപ്രമാ അഥവാതൽപ്രകാരമജ്ഞാനം തദ്വദിശേഷ്യകഃ||

ര- തൽപ്രമാനപ്രമാനാപിമേസ്യാനിച്ഛികളകഃ പ്രകാരാദിശ്രുത്യംഹിസംബന്ധാനവഗാഹിതൽ||

അനന്തം- ശക്യ- സാദൃശ്യബുദ്ധി- തു ഉപമിതൗ- ഗുണഃ- ഭവൽ- ശാബ്ദബോധ- യോഗ്യതായഃ- അഥവാ- താപ്തജ്ഞ- പ്രമാ- ഗുണ സ്വാർത്ഥ- അത്ര- മേദിനം- ജ്ഞാനം- തു- പ്രമാ- ഉപതെ- അഥവാ- തൽപ്രകാരകം- തദ്വദിശേഷ്യകം- ജ്ഞാനം- യൽ- തൽ- പ്രാ- നിച്ഛികളകം- ജ്ഞാനം- ന- പ്രമാ- സ്വാർത്ഥ- മേ- അപി- ന- സ്വാർത്ഥ- സംബന്ധാനവഗാഹി- തൽ- പ്രകാരാദിശ്രുത്യ- ഭവതി-

അനന്തായത്ഥം- ശക്യത്തികളുള്ള സാദൃശ്യബുദ്ധിതന്നെ ഉപമിതിയിൽ ഗുണമായിഭവിക്കുന്നു- ശാബ്ദബോധത്തിൽ യോഗ്യതയുടെയൊ താപ്തജ്ഞാനത്തിൽനെയൊ പ്രമഗുണമായിഭവിക്കും ഇവിടെമേദിനമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനംതന്നെപ്രമയായിഭവിക്കുന്നുഅല്ലാത്തതിൽ തൽപ്രകാരകമായിതദ്വദിശേഷ്യകമായിരിക്കുന്നജ്ഞാനംയാതൊന്നൊ അതപ്രമയായിഭവിക്കുന്നു- നിച്ഛികളകമായിരിക്കുന്നജ്ഞാനം പ്രമയായിട്ടും ഭവിക്കുന്നില്ലമേദിനമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നില്ല സംബന്ധാനവഗാഹിയായിരിക്കുന്ന അതയാതൊന്ന ഫലതുവായിട്ടു പ്രകാരാദിശ്രുത്യമായിഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— ശക്ത്വം=ശക്തികൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചാൻ യോഗ്യമായ അർത്ഥം- സാദൃശ്യബുദ്ധി=സാദൃശ്യത്തിന്റെ ബുദ്ധി- ബുദ്ധി=അറിവ്- ഉപമിതി ഉപമിതി എന്ന അർത്ഥം- പ്രമാ=യഥാർത്ഥജ്ഞാനം- ഭൂമിന്നും=ഭൂമതിനുംകൽ നിന്ന ഭിന്നം- ഭിന്നം=അന്യം- വചിക്ക=പറക- തൽപ്രകാരം=അതാകുന്ന പ്രകാരത്തെപ്പോലെയായ- പ്രകാരം=വിശേഷണം- തദ്വദവിശേഷ്യകം=തദ്വത്തായിരിക്കുന്ന വിശേഷ്യകത്തെപ്പോലെയായ- തദ്വത്തം=അതുപോലെ- സംബന്ധാവഗാമി=സംബന്ധത്തെ അവഗാമിക്കാത്തത- അവഗാമിക്ക=വിഷയമാക്കുക- അത=നിശ്ചിതലക്ഷണജ്ഞാനം- പ്രകാരതാദിശൂന്യം പ്രകാരതാദിയോടുകൂടാത്തത- പ്രകാരതാദി=പ്രകാരത തുടങ്ങിയുള്ളത- പ്രകാരതാ=വിശേഷ്യതാ-

സാരം— ഉപമിതി എന്ന ജ്ഞാനത്തിനകൽ യാതൊരു പദാർത്ഥത്തിനകൽ സാദൃശ്യബുദ്ധ്യം ഭവിക്കുന്നുവോ അത ഗവയാദി പദത്താൽ വാച്യമായിട്ടു തന്നെ ഇരിക്കുന്ന വസ്തുവിങ്കൽ ആകുന്നത ഗുണമാകുന്നു- ശാബ്ദാബ്ധാദിയിൽ യോഗ്യതയുടെ യോഗ്യതാലക്ഷ്യത്തിന്റെയൊ യഥാർത്ഥമായ അറിവ് ഗുണമാകുന്നു ഭൂമല്ലാതെയുള്ള ജ്ഞാനത്തെ പ്രമാ എന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- അല്ലാ മുകളിൽ അതാകുന്ന പ്രകാരത്തോടും അതുപോലെതാകുന്ന വിശേഷ്യത്തോടും കൂടിയ ജ്ഞാനത്തെ പ്രമാ എന്ന ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- എന്നാൽ വന്നുകൂടുന്ന ഫലം ഘടത്തിനകൽ ഘടത്വമാകുന്ന വിശേഷണത്തോടു കൂടെ ഉണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനം പ്രമായാകുന്നു എന്നിപ്രകാരമാകുന്നു ഇങ്ങിനെ അന്യസ്ഥപഞ്ചമിയിലും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- പ്രമയുടെ ലക്ഷണം മെൽ പറഞ്ഞ പ്രകാരമായാൽ നിശ്ചിതലക്ഷണജ്ഞാനം പ്രമായായിട്ടും അപ്രമായായിട്ടും ഭവിക്കയില്ല- അതു സംബന്ധത്തെ വിഷയീകരിക്കാത്തതാകയാൽ വിശേഷണത്തെയോടും വിശേഷ്യത്തെയോടും കൂടാത്തതാകുന്നു ഇത തന്നെ മെൽ പ്രകാരം ഭവിക്കാത്ത കാരണമാകുന്നു- അതു മെത്രയായിട്ടു നിശ്ചിതലക്ഷണജ്ഞാനമായിരിക്കുന്ന ജ്ഞാനം പ്രമയും അപ്രമയും എന്നിങ്ങിനെ രണ്ടു പ്രകാരമാകുന്നു എന്നു മുൻപറഞ്ഞ വിഭാഗത്തിന്റെ താല്പര്യത്തെ ഗ്രഹിക്കുന്നത രണ്ടാമത പറകപ്പെട്ട ലക്ഷണത്തെ സമീകരിക്കുമ്പോൾ ആവശ്യമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്ന ധരിച്ചു കൊൾകയും വേണം.

൫൨ പ്രമാത്വം സ്വതൊഗ്രാഹ്യം സംശയാനുപപത്തിത്വം വിചാരശ്യാഗ്രഹാപിസമചാരഗ്രഹണമാ !!

൫൩.- മെതുച്ചു വ്യാപ്തിഗ്രഹമെതർക്കചിത്തംകാനിവത്തർക്കം സാധ്യസ്യവ്യാപകമായസ്മമെതൊരവ്യാപകസ്മമാ ॥

൫൪.- സുഖപാധിഭവേത്തസ്യനിഷ്ഠഞ്ചായംപ്രദർശ്യതെസദ്യെ സാധ്യസമാനാധികരണാസുഖപാധയഃ ॥

൫൫.- മെതൊരൊകാശ്രയയെഷാംസ്വസാധ്യവ്യഭിചാരിതഃ പൃഥ്വിചാരസ്യാനുമാനമുപായസ്പ്രയൊജനം ॥

അന്വയം—പ്രമാതാപം- സംശയാനുപപത്തിതഃ- സ്വതഃ. ഗ്രാഹ്യം- ന- ഭവതി- വ്യഭിചാരസ്യ- അഗ്രഹഃ- സമ- സമചാരഗ്രഹഃ- അപി- വ്യാപ്തിഗ്രഹം- മെതുഃ കഥരിൽ- തർക്കഃ- ശങ്കാനിവത്തർക്കഃ- ഭവതി- യഃ- സാധ്യസ്യ- വ്യാപകകഃ- തഥാ മെതൊഃ- അവ്യാപകഃ- ച- സഃ-തു- ഉപാധിഃ ഭവേൽ- തസ്യ- അയം നിഷ്ഠഞ്ചഃ- പ്രദർശ്യതെ- ഏഷാം- മെതൊഃ- ഏകാശ്രയെ- സ്വസാധ്യവ്യഭിചാരിതഃ- സാധ്യസമാനാധികരണഃ- സദ്യെ- തെ- ഉപാധയഃ- ഭവന്തി- ഉപായഃ- പ്രയൊജനം- തു- വ്യഭിചാരസ്യ- അനുമാനം- ഭവതി.

അന്വയാത്ഥം— പ്രമാതാ സംശയാനുപപത്തി മെതുവായിട്ട തർക്കത്തിന്ന ഗ്രാഹ്യമായി ഭവിക്കുന്നില്ല വ്യഭിചാരത്തിന്റെ അഗ്രഹവും അപ്രകാരം സമചാരഗ്രഹവും വ്യാപ്തിഗ്രഹത്തിങ്കൽ മെതുവാകുന്നു ചില സ്ഥലങ്ങളിൽ തർക്കം ശങ്കാനിവത്തർക്കമായി ഭവിക്കുന്നു- യാതൊന്ന സാധ്യത്തിന്റെ വ്യാപകമായിട്ടും അപ്രകാരം മെതുവിന്റെ അവ്യാപകമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നുവോ അതാകാട്ടു ഉപാധിയായി ഭവിക്കും- അതിന്റെ രം നിഷ്ഠഞ്ചം പ്രദർശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു- യാചചിലതുകൾക്കുമെതുവിന്റെ ഏകാശ്രയത്തിങ്കൽ സ്വസാധ്യവ്യഭിചാരിതാ ഭവിക്കുന്നു- സാധ്യസമാനാധി കരണങ്ങളായി സദ്യെങ്ങളായിരിക്കുന്ന അതുകൾ ഉപാധികളായി ഭവിക്കുന്നു- ഉപാധിയുടെ പ്രയൊജനമാകട്ടെ വ്യഭിചാരത്തിന്റെ അനുമാനമായി ഭവിക്കുന്നു—

പരിഭാഷാ— പ്രമാതാപം=പ്രമാതാവുഎന്നുള്ളത- പ്രമാ=യഥാർത്ഥമായിട്ടുള്ളജ്ഞാനം- താൻ=പ്രമാ- സംശയാനുപപത്തി=സംശയത്തിന്റെ അനുപപത്തി- അനുപപത്തി=ഉപപത്തിയുടെ അഭാവം- ഉപപത്തി=ചെച്ചു- അഭാവം=ഇല്ലായ്മ- വ്യഭിചാരം=ചെറുതുള്ളസ്ഥിതി- അഗ്രഹം=അജ്ഞാനം- സമചാരഗ്രഹം=സമചാരത്തിന്റെ ഗ്രഹം- സമചാരം=സമാനാധികരണം- (രേഖത്തുള്ളതുപോലെ) ഗ്രഹം=ഗ്രഹണം- വ്യാപ്തിഗ്ര

മം=വ്യാപ്തിഗുണം- മെതു=കാരണം- തർ= യുക്തിവിശേഷം- ശങ്കാൻവർത്തകം=ശങ്കയെ നിവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നത- നിവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നതി- വ്യാപകം=അതുള്ളതുള്ളഅത്യന്തഭാവത്തിന്റെ അംഗമായി- അപ്രാപകം=വ്യാപകമല്ലാത്തത- ഉപാധി=ഉപാധി എന്ന പെരെടുത്തിയത. അത്=ഉപാധി നിഷ്ഠ=തത്ത്വം- എന്നാൽ=എന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആശ്രയം- എന്നും=അ- ആശ്രയം=അധികരണം- സ്വസാധ്യവ്യഭിചാരിതം=സ്വസാധ്യങ്ങളുടെ വ്യഭിചാരിതം- സ്വസാധ്യങ്ങൾ സ്വപും സാധ്യവും- സ്വം=താൻ- വ്യഭിചാരിതം=വ്യഭിചാരിയാവൂ എന്നുള്ളത- (അഭാവമെന്നസാരം)സാധ്യസാരാധികരണം=സാധ്യാധികരണത്തിലുപരിയിരിക്കുന്നവ- സാധ്യാധികരണം സാധ്യത്തിന്റെ അധികരണം- സമ്യങ്ങൾ- ഒട്ടാകയാതെയുള്ളവ- ഉപാധികൾ=ഉപാധി എന്ന പെരെടുത്തിയവ-

സാരം— പ്രായം അപ്രായം ഇപ്രകാരം ജ്ഞാനം രണ്ടുവകയാകുന്നു എന്നു മുഖ്യം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ അതുകൂടി വെച്ചു പ്രയോജിപ്പിച്ച് ജ്ഞാനത്തിൽ ഉള്ള പ്രമാതാപം അതികൾനിന്നു തന്നെ അറികപ്പെടുമെന്നു ചിലർ പറയുന്നു— ജ്ഞാനവിശേഷമായിരിക്കുന്നു ജ്ഞാനംകൊണ്ടു ജ്ഞാനത്തിൽ ഉള്ള പ്രമാതാപം ഗ്രഹിക്കാമെന്നു അവരുടെ ആശയമാകുന്നു അതുകൊണ്ട് ജ്ഞാനത്തിലുൾപ്പെട്ട പ്രമാതാപം സ്വതഃ ഗ്രാഹ്യമാകുന്നു എന്നിൽ ഇനിക്കുണ്ടായ ഹംജ്ഞാനം പ്രായം അപ്രായം എന്നുള്ള സംഭാവം ചെറുത്തതായി ഭവിക്കും അതു റെറുവായിട്ടു ജ്ഞാനത്തിലുൾപ്പെട്ട പ്രമാതാപത്തെ അംഗാനം കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കേണം— പ്രയോജനം എന്നിൽ സാമല പ്രവൃത്തിയെ അതു ജനിപ്പിക്കും— ഭൂമതികൾ ഒരുത്തൻ ജലദർശനത്തിൽ ഇട്ടു വെട്ടു കൂടിയവനായിട്ടു നൊക്കിയ സമയത്തിൽ ഇദ്ദം ജലം— എന്നുപ്രകാരം ഉള്ള ജലപ്രത്യക്ഷം അപന്നം ഭവിച്ചു എന്നിൽ അടുത്തു ചെന്നാൽ ജലം കൊണ്ടുള്ള ഉപയോഗം അപന്നം ഭവിക്കേണം എന്നാൽ അവന്റെ സമീപപ്രാപ്തി മലത്തൊട്ടു കൂടിയതായി ഭവിക്കും— ഇങ്ങിനെയുള്ള മലജനകത്വത്തെ മെരുവാക്കി അതു കൊണ്ടു മുഖ്യ ഉണ്ടായ ഇദ്ദം ജലമെന്നുള്ള പ്രത്യക്ഷത്തിൽ ഉള്ള പ്രമാതാപത്തെ അവൻ ഗ്രഹിക്കും ഇപ്രകാരമാകയാൽ പ്രമാതാപം സ്വതഃഗ്രാഹ്യമല്ല— എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക— അധികമായിട്ടുള്ളത മൂക്കാവലിയികൾ സ്പഷ്ടമാകുന്നു— പൊതു വിരിക്ക

ന്നേടത്ത സാധ്യം ഭവിക്കുന്നില്ല- എന്നിപ്രകാരമുള്ള വ്യഭിചാ
 രത്തിന്റെ ഗ്രഹണമില്ലായ്മയും മൊതപധികരണത്തിങ്കൽ സാ
 ധ്യം ഭവിക്കുന്നു എന്നി പ്രകാരമുള്ള സമചാരത്തിന്റെ ഗ്രഹ
 ണവും വ്യാപ്തിയെ ഗ്രഹിച്ചാൻ കാരണമാകുന്നു- വ്യഭിചാരത്തി
 ന്റെ അറിവ വ്യാപ്തി ഗ്രഹണത്തെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതാക
 യാൽ അതിന്റെ അസത്ത്വവും സമചാര ജ്ഞാനം മെതുവാ
 കയാൽ അതിന്റെ സത്ത്വവും ഉണ്ടായാൽ വ്യാപ്തിയെ ഗ്രഹി
 ക്കാം- വ്യാപ്തിഗ്രഹണത്തെ കുറിച്ച ഭൂയോദർശനത്തിന്ന കാരണ
 തയെ കല്പിക്കുന്നില്ല- വ്യഭിചാരമുണ്ട എന്നുള്ള ബുദ്ധി ഒരു
 തന്നെ ഭവിച്ചില്ലാ എങ്കിൽ ഒരു പ്രാവശ്യം സാമചയ്യത്തെ ദ
 ശിച്ചാൽ മെതുസാധ്യങ്ങളുടെ വ്യാപ്തിയെ ഗ്രഹിക്കാം വ്യഭി
 ചാര സംശയമുണ്ടായാൽ അത ഭൂയോദർശനം മെതുവായിട്ടു ന
 ശിക്കുന്നതാകയാൽ ചിലതിനെ കുറിച്ച ഭൂയോദർശനം കാരണ
 മല്ലാ എന്നതുമില്ല- ഭൂയോദർശനം മെതുവായിട്ടും ഒരുത്തന്ന
 സംശയം നശിച്ചില്ലാ എങ്കിൽ അവിടെ സംശയ നിവർത്തക
 മായിട്ടുള്ളത തർക്കമാകുന്നു- അതിന്റെ സ്വരൂപം വഹി ഇല്ലാ
 തെ ഉള്ള ധൂമം ഭവിക്കുമെന്ന ശങ്കിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതിനെ
 വഹി ധൂമങ്ങൾക്കുള്ള കായ്ക്ക കാരണ ഭാവമാകുന്ന യുക്തികൊ
 ണ്ട നിരസിക്കാം ഇങ്ങിനെയുള്ള യുക്തിയെ തർക്കമെന്ന പറയു
 ന്നു- ഇതുകൊണ്ട സംശയനിവൃത്തി ഭവിക്കുന്നത എങ്ങിനെ എ
 ന്നു ചൊദിക്കുന്നുവെങ്കിൽ പറയാം- ഒരുടത്ത വഹി ഇല്ലാ
 എങ്കിൽ അവിടെ ധൂമം ഭവിക്കില്ലാ കാരണത്തൊട കൂടാതെ ഭ
 വിച്ച കൂടാ എല്ലൊ എന്നിപ്രകാരമാകുന്നു സംശയ നിവൃത്തിഭ
 വിക്കുന്നത എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക- ഒരുത്തന്ന കാരണംകൂ
 ടാതെയും ഒരുടത്ത കായ്ക്കം ഭവിക്കും എന്നുള്ള ദൃഷ്ട്വധി ഭവി
 ച്ചാൽ അതിനെ ഇപ്രകാരമായാൽ ധൂമത്തിനായ്ക്കൊണ്ട വഹി
 യുടെയും തൃപ്തിക്കായിയ്ക്കൊണ്ട ഭോജനത്തിന്റെയും നിയമനെ
 ഉള്ള സ്വകാരം നിന്നെക്കു തന്നെ ഭവിച്ചുകൂടാ എന്നിപ്രകാര
 മുള്ള വ്യാഖ്യാതം കൊണ്ട നിരസിക്കേണം- ഒരുത്തന്ന ശങ്കത
 ന്നെ ഭവിച്ചില്ലാ എങ്കിൽ അവന്ന തർക്കം കൊണ്ട സാധ്യമില്ല
 അത മെതുവായിട്ട തർക്കം ശങ്കയെ നിവൃത്തിപ്പിക്കുന്നു എന്നു
 ത സച്ചത്ര ഉള്ളതല്ലാ എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾകയും വെണം-
 സാധ്യമായി പറകപ്പെട്ട വസ്തു ഇരിക്കുന്നെടത്തുള്ള അഭാവ
 ത്തിന്ന പ്രതിചൊഗിയല്ലാതെയും മെതുവായി പറകപ്പെട്ട വ
 സ്തു ഇരിക്കുന്നെടത്തുള്ള അഭാവത്തിന്ന പ്രതിയോഗിയായിട്ടും

ഇരിക്കുന്നവസ്തു ഉപാധിയാകുന്നു. യാവചിലവസ്തുക്കൾക്കു ഫലതുവിന്റെ അധികരണമായ ദൈർഘ്യത്തന്റെയും സാധ്യത്തിന്റെയും അഭാവം ഭവിക്കുന്നുവോ അതുകൾസാധ്യാധികരണത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതുകൾയാൽ ഒക്കെയും ഉപാധികൾതന്നെ എന്നുഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ഉപാധിയുടെ പ്രയോജനം വ്യഭിചാരത്തിന്റെ അനുഭവമിതിയാകുന്നു.

൫൩— ശബ്ദോപമാനയൊന്നെന്നുപുനർപ്രമാണമിഷ്യതേ| അനുമാനഗതാത്മത്താദിതിവൈശേഷികംമതം||

൫൪— തന്നസമ്യഗ്വിനാപ്യാപ്തിബോധംശാബ്ദാദിബോധതഃ| ത്രൈവിധ്യന്തുഭവേദ്യാപ്തേരന്യവ്യതിരേകതഃ||

൫൫. അന്വയപ്രാപ്തിഭക്തേവ്യതിരേകേണഭക്ത്യതേസാധ്യാഭാവപ്രാപകതാംഹേതവ്യാപ്തയൽഭവേതി||

അന്വയം — ശബ്ദോപമാനയൊഃ- പുനർ- പ്രമാണം- അനുമാനഗതാത്മത്താത്- ന- ഇഷ്യതേ- ഏവ- ഇതി- വൈശേഷികം- മതം- തത്. പ്രാപ്തിബോധം- വിനാ- ശാബ്ദാദിബോധതഃ- സമ്യക്- ന- ഭവതി- പ്രാപ്തേ-തു അന്വയവ്യതിരേകതഃ-ത്രൈവിധ്യം-ഭവേൽ. അന്വയപ്രാപ്തിഃ-ഉക്താ-ഏവ-വ്യതിരേകേണ- പ്രാപ്തിഭക്ത്യതേ- സാധ്യാഭാവപ്രാപകതാം. ഹേതവ്യാപ്തഃ-യൽ-സാ-വ്യതിരേകേണ- പ്രാപ്തിഃ-

അന്വയാത്മം— ശബ്ദോപമാനങ്ങൾക്കു ഫലപ്രമാണവും അനുമാനഗതാത്മതവും ഫലതുവായിട്ടു ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നില്ല തന്നെ ഇപ്രകാരമാകുന്നു. വൈശേഷികമായിരിക്കുന്നമതം അതപ്രാപ്തിബോധത്തോടു കൂടാതെഉള്ള ശാബ്ദാദിബോധംഫലതുവായിട്ടു സമ്യക്കായി ഭവിക്കുന്നില്ല പ്രാപ്തിക്കൊക്കട്ടെ അന്വയവ്യതിരേകങ്ങൾ ഫലതുവായിട്ടുത്രൈവിധ്യം ഭവിക്കും. അന്വയപ്രാപ്തി ഉക്തയായിട്ടുതന്നെ ഭവിക്കുന്നു. വ്യതിരേകംഫലതുവായിട്ടു ഉപ്രാപ്തി ഭവിക്കപ്പെടുന്നു സാധ്യാഭാവപ്രാപകതാം ഹേതവ്യാപ്തിയെന്ന ഭവിക്കുമെന്നതയാതൊന്നൊ അതവ്യതിരേകം ഫലതുവായിട്ടുള്ള പ്രാപ്തിയാകുന്നു.

പരിഭാഷാ— ശബ്ദോപമാനങ്ങൾ=ശബ്ദവും ഉപമാനവും= പ്രമാണം=പ്രമാണതാം- അനുമാനഗതാത്മതാം=അനുമാനഗതാത്മങ്ങളാകുന്നവയെന്നുള്ളതും അനുമാനഗതാത്മങ്ങൾ= അനുമാനം ഫലതുവായിട്ടുഗതാത്മങ്ങൾ- ഗതാത്മങ്ങൾ= ഗതമായിരിക്കുന്ന അർത്ഥത്തോടു കൂടിയവ- ഗതം=ഗമിച്ചത- ഗമിക്കു=പോക- അർത്ഥം=പ്രയോജനം- വൈശേഷികം= വൈശേഷികന്മാരെ

സംബന്ധിച്ചത- വ്യാപ്തിബോധം=വ്യാപ്തിജ്ഞാനം- ശാബ്ദാദിബോധം=ശാബ്ദാദിയായിരിക്കുന്ന ബോധം- ശാബ്ദാദി ശാബ്ദം തുടങ്ങിയുള്ളത- ശാബ്ദം ശബ്ദത്തിങ്കൽനിന്നു ഉണ്ടാകുന്നത- ബോധം=അറിവ്- സമ്യക്=സാധു- അനന്യവ്യതിരേകങ്ങൾ=അനന്യവും വ്യതിരേകവും- അനന്യം=അതുളളതത്തു ഇതുണ്ട എന്നുള്ളനിയമം- വ്യതിരേകം=അതില്ലാത്തതത്തു ഇതില്ല എന്നുള്ള നിയമം- ത്രൈവിദ്യം ത്രിവിധയാവുന്നുള്ളത- ത്രിവിധം=മൂന്നുവിധകളൊട്ടുടിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- അനന്യവ്യാപ്തി=അനന്യം ഫെതുവായിട്ടുള്ള വ്യാപ്തി- ഭർത്രിച്ചിടം=കാണിച്ചിടം. സാദ്ധ്യാഭാവവ്യാപകത്വം= സാദ്ധ്യാഭാവവ്യാപകമാവൂ എന്നുള്ളത- സാദ്ധ്യാഭാവവ്യാപകം= സാദ്ധ്യാഭാവമുള്ളതതിരിക്കുന്ന അഭാവത്തിന്റെ അപ്രതിയോഗി- സാദ്ധ്യാഭാവം=സാദ്ധ്യത്തിന്റെ അഭാവം- അപ്രതിയോഗി=പ്രതിയോഗിയല്ലാത്തത- ഫെതപ്രാവം=ഫെതുവിന്റെ അഭാവം-

സാരം. — പ്രത്യക്ഷവും അനുമാനവും ഇങ്ങിനെ രണ്ടുപ്രമാണങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചാൽമതി- അനുമാനമെന്നുംശബ്ദമെന്നുംഉള്ളപ്രമാണങ്ങളെ സ്വീകരിക്കണമെന്നില്ല- അനുമാനംകൊണ്ട അതുകൂടെ പ്രയോജനത്തെ നിർവ്വഹിക്കാം എന്നിപ്രകാരം വൈശേഷികന്മാർപറയുന്നു. അതസാധുപല്ല വ്യാപ്തിജ്ഞാനത്തൊട്ടുടാതെ ഇതരകാരണങ്ങൾകൊണ്ടു തന്നെശാബ്ദബോധാദികൾ ഭവിക്കുന്നു എന്നത അനുഭവബലാൽ നിർവ്വീവാദമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. അതഫെതുവായിട്ടു ശബ്ദാപമാനങ്ങളുംപ്രമാണങ്ങൾതന്നെയെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. അനന്യഫെതുവായിട്ടും വ്യതിരേകം ഫെതുവായിട്ടും അനന്യവ്യതിരേകങ്ങൾഫെതുവായിട്ടും സംഭവിക്കുന്നതാകയാൽ വ്യാപ്തിമൂന്നുപ്രകാരമാകുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു കൈവലാനപയികൈവലവ്യതിരേകി അനന്യവ്യതിരേകിഇങ്ങിനെ അനുമാനം മൂന്നുപ്രകാരമാകുന്നു എന്നുള്ളതിന് ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക അതുകൾവെച്ചു കൈവലാനപയിയായിട്ടുള്ളത അസാധിപക്ഷകമാകുന്നു. (അസാധിപക്ഷകം=അസത്തായിരിക്കുന്ന വിപക്ഷത്തൊട്ടുടിയത- അസത്ത=സത്തല്ലാത്തത- സത്ത=ഭവിച്ചിയിരുന്നതം വിപക്ഷം=സാദ്ധ്യാഭാവത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടം — കൈവലാനപയിയായിരിക്കുന്ന അനുമാനം അഭിധേയത്വം സാദ്ധ്യമാകുമ്പോൾ പ്രമേയത്വമാകുന്നു. അഭിധേയത്വമെന്ന സാദ്ധ്യം സർവ്വസാധാരണമായിട്ടുള്ളതാകയാൽ അതവിപക്ഷത്തൊട്ടു കൂടാത്തതാകുന്നു. കൈവലവ്യതിരേകിഎ

ന്നത അസംസ്പക്ഷകമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. (അസംസ്പക്ഷകം = അസത്തായിരിക്കുന്ന സപക്ഷത്തെക്കൂട്ടിയത- അസത്ത = സത്തല്ലാത്തത- സത്ത = ഭവിച്ചിയിട്ടുണ്ടെന്നത- സപക്ഷം = സാധ്യമായിരിക്കണം) - കൈവശ്യതിരെകിയായിരിക്കുന്ന അനമാനം പൃഥ്വിതരങ്ങളിൽ നിന്നുള്ളഭേദം സാധ്യമായിട്ടുള്ളപ്പോൾ പൃഥ്വിതപമാകുന്നു (പൃഥ്വിതരങ്ങൾ = പൃഥ്വിയിങ്കൽനിന്നുള്ളതരങ്ങൾ - പൃഥ്വി = ഭൂമി - ഇതരങ്ങൾ = അന്യങ്ങൾ - പൃഥ്വിതരഭേദമെന്നസാധ്യമുപേയത്തെ സിദ്ധമായിട്ടുള്ളതല്ലായ്കയാൽ അതിന്നസപക്ഷമില്ലാ എന്നറിക - അനായശ്ചതിരെകി എന്നത സത്സപക്ഷവിപക്ഷകമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. (സത്സപക്ഷവിപക്ഷകം = സത്തുകൾായിരിക്കുന്ന സപക്ഷവിപക്ഷങ്ങളെക്കൂട്ടിയത- സത്തുകൾ = ഭവിച്ചിയിട്ടുണ്ടെന്നവ- സപക്ഷവിപക്ഷങ്ങൾ = സപക്ഷവും വിപക്ഷവും - സപക്ഷം = സാധ്യമായിരിക്കണം - വിപക്ഷം = സാധ്യമാവാതിരിക്കണം) - അനായശ്ചതിരെകിയായിട്ടുള്ള അനമാനം വഹിസാധ്യമായിട്ടുള്ളപ്പോൾ ധൂമാകുന്നു. അതിന്നസപക്ഷം പാകസ്ഥലം മുതലായതും വിപക്ഷം ജലശാലിയുമാകുന്നു. ഇപ്രകാരം മറ്റുള്ള കൈവശ്യനായി ഫെതുക്കളെയും മറ്റുള്ളതുകളെയും ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക. ച്യതിരെകിയായ ഫെതുകൊണ്ടുള്ള അനമിതിയെകുറിച്ച ച്യതിരെകവ്യാപ്തിജ്ഞാനം കാരണമാകയാൽ ച്യതിരെകവ്യാപ്തി എന്നതെന്നപ്രകാരമാകുന്നു എന്നുള്ള അറിവുവെണം അനായശ്ചാപ്തിമാത്രാ മുഖേപരകപ്പെട്ട ച്യതിരെകവ്യാപ്തിയുടെ സാരൂപം അത ഫെതുവായിട്ട ഇപ്പോൾപരകപ്പെടുന്നു ച്യതിരെകവ്യാപ്തി എന്നത സാധ്യഭാവവ്യാപകഭാവപ്രതിയോഗിതപമാകുന്നു (സാധ്യഭാവവ്യാപകഭാവപ്രതിയോഗിതപം = സാധ്യഭാവവ്യാപകഭാവപ്രതിയോഗിയാവൂ എന്നുള്ളത. സാധ്യഭാവവ്യാപകഭാവപ്രതിയോഗി = സാധ്യഭാവവ്യാപകഭാവത്തിന്റെ പ്രതിയോഗി - സാധ്യഭാവവ്യാപകഭാവം = സാധ്യഭാവവ്യാപകമായിരിക്കുന്നഅഭാവം - സാധ്യഭാവവ്യാപകം = സാധ്യഭാവത്തിന്റെ വ്യാപകം - സാധ്യഭാവം = സാധ്യത്തിന്റെ അഭാവം - വ്യാപകം = തന്റെ അധികരണത്തിങ്കലിരിക്കുന്ന അഭാവത്തിന്റെ അപ്രതിയോഗി - പ്രതിയോഗിതപം = പ്രതിയോഗിയാവൂ എന്നുള്ളത) - അവശിഷ്ടപരിഷ്കാരത്തെമുന്നോടിലായി നോക്കി അറിഞ്ഞുകൊൾക.

൭൯ - അത്ഥാപാത്തസ്മനൈവൈമോചാമകപ്രമാണമിഷ്യ

തെ! വൃതിരെകവ്യാപ്തിബുദ്ധ്യാചരിതാത്മാമിസായതഃ॥

അനന്തം— ഇഹ- അത്മാപത്തഃ-പ്രമാണ- പ്രമാണ- ഇഷ്ടത- എവ- യതഃ- സഃ- വൃതിരെകവ്യാപ്തിബുദ്ധ്യാ- ചരിതാത്മാ- ഹി-

അനന്തായാത്മാ- ഇവിടെ അത്മാപത്തിക്കു വെറെപ്രമാണവും ഇഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നില്ല യാതൊന്നുമൊതുവായിട്ടു അതവൃതിരെ കവ്യാപ്തിബുദ്ധിമൊതുവായിട്ടു ചരിതാത്മായായിട്ടു തന്നെഭവിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ— പ്രമാണം=പ്രമാണമാവു എന്നുള്ളത- വൃതിരെകവ്യാപ്തിബുദ്ധി=വൃതിരെകവ്യാപ്തിജ്ഞാനം- ചരിതാത്മാം=ചരിതമായിരിക്കുന്ന അത്മത്തെക്കുറിച്ചു കൂടിയത- ചരിതം=ഗതം- അത്മം പ്രയാജനം.

സാരം— അത്മാപത്തി എന്ന ഒരുപ്രമാണം വെറെഉണ്ടെന്നു ചിലർ വിചാരിക്കുന്നു. ശതവഷ്ടംമുഴുവൻ ദൈവദത്തൻ എന്ന ഒരുത്തൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുമെന്നു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രം കൊണ്ടു നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു ദൈവദത്തൻ ഗ്രാഹത്തിങ്കലില്ല എന്ന പ്രത്യക്ഷസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു- അങ്ങിനെഉള്ള സമയത്തിങ്കൽ ശതവഷ്ടം ജീവിത്താലും വെറെഒരുപ്രകാരം ചെറുത്തതാകയാൽ ദൈവദത്തൻപുറത്തൊരേടത്തുണ്ടെന്നു അത്മാപത്തിഉണ്ടെന്നു നിശ്ചയിക്കുന്നു എന്നാകുന്നു അവർ പറയുന്നത- മെൽപറഞ്ഞ ഫലം അനുമാനംകൊണ്ടു സാധിക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു- ശതവഷ്ടം ജീവിയാവുമെന്നുള്ള അവസ്ഥയുള്ളപ്പോൾ ഒരുത്തന്നു ഗൃഹത്തിങ്കൽ അസത്താലും ഭവിച്ചാൽ അത ബഹിർഭാഗത്തിങ്കൽ അവനുണ്ടെന്നുള്ളതിനെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു- ഇപ്രകാരം ദൈവദത്തൻ പകൽ ഭക്ഷിക്കുന്നില്ല എങ്കിലും അവന്റെ രുചിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളസ്ഥലത്തിങ്കൽ രാത്രിഭോജനവും അനുമാനസിദ്ധമാകുന്നു- അത മൊതുവായിട്ടു അത്മാപത്തിഎന്ന ഒരു പ്രമാണത്തെപ്പോലെ ശാസ്ത്രത്തിങ്കൽ സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ലെന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക. കയ്യാഗ്രയവും പ്രമാണമല്ല ഇന്നപ്രകാരം ഇന്നതത്ഥമാകുന്നു എന്നുള്ള സങ്കേതത്തെ അറിഞ്ഞവന്നു സങ്കേതവിഷയമായിരിക്കുന്ന അത്മത്തെ പറയുന്നതായ ശബ്ദത്തിന്റെ സ്മരണത്തിന്നു അതമൊതുവാകയാൽ ശബ്ദപ്രമാണത്തിങ്കൽ തന്നെ അന്തർവിച്ചതാകുന്നു എന്നു അറിഞ്ഞുകൊൾക.

നാം. സുഖതുജഗതാമൈകാമ്യംധർമ്മങ്ങളെന്തെ! അധർമ്മങ്ങളുംദുഃഖംസ്വാൽപ്രതികൂലംസചൈതസാം ॥

സമ. നിർദ്വന്ദ്വത്വസുഖമെങ്കിലും തത്ത്വജ്ഞാനം വേണ്ടതെ ;
ഇത്യാദി തത്ത്വപര്യായസ്സ പ്രാദിഷ്ടോപായത്വായീതി ||

സമ. ചികീഷാക്രതിസാധ്യത്വപ്രകാരമൊതുയാഭവേൽ |
തലേതുക്രതിസാധ്യേഷ്ടസാധനത്വമതിഭവേൽ |

അന-യം— സുഖം—തു— ജഗതാം- കാമ്യം— എവ-തത്-
ധർമ്മണ-ജന്യതെ- ദുഃഖം- തു- അധർമ്മജന്യാ- സചൈതസാം-
പ്രതികൂലം— ച- നിർദ്വന്ദ്വത്വ- സുഖ- ച- ഇത്യാദി ജ്ഞാനം
നാൽ- എവ- ജായതെ- തത്ത്വപര്യായ- ഇത്യാ- തു- ഇഷ്ടോപാ-
യത്വായീ- സ്വാൽ- യദി- ഇത്യാ- സാ- യാ-തു- ക്രതിസാ-
ധ്യത്വപ്രകാരം- ചികീഷാ- ഭവതി- ക്രതിസാധ്യേഷ്ടസാധന-
ത്വമതിഃ- തലേതുഃ- ഭവേൽ—

അന-യാത്മം— സുഖമാകട്ടെ ജഗത്തുകൾക്കു കാമ്യമായിട്ടു
തന്നെ ഭവിക്കുന്നു. അതധർമ്മത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന- ദുഃ-
ഖമാകട്ടെ അധർമ്മജന്യമായിട്ടും സചൈതസ്സുകൾക്കു പ്രതികൂല-
മായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു. നിർദ്വന്ദ്വത്വത്തിങ്കലും സുഖത്തിങ്കലും ഇ-
ത്യാദി ജ്ഞാനം ഫലമായ്വിട്ടു തന്നെ ഭവിക്കുന്നു- തത്ത്വപര്യായ-
യുടെ ഇത്യാദികളെ ഇഷ്ടോപായത്വായീ ഭവിക്കുമെങ്കിൽ ഭവിക്കും
ക്രതിസാധ്യത്വപ്രകാരം ജ്ഞാനം ഇത്യാദി യാതൊന്നൊന്നു
താകട്ടെ ചികീഷയായി ഭവിക്കുന്നു. ക്രതിസാധ്യേഷ്ടസാധന-
ത്വമതി തലേതുവായി ഭവിക്കും—

പരിഭാഷാ— സുഖം=സുഖമെന്നുണ്ണം— ജഗത്തുകൾ=
ലോകങ്ങൾ— (ഒട്ടാകയാതെയുള്ള ജഗദ്ഭവെന്നസാരം) കാമ്യം=
കാമിക്കപ്പെട്ടവാൻയോഗ്യം—കാമ്യം—ആഗ്രഹിക്ക— ധർമ്മം=ധ-
ർമ്മമെന്നുണ്ണം- ദുഃഖം=ദുഃഖമെന്നുണ്ണം— അധർമ്മജന്യം=അ-
ധർമ്മത്താൽ ഉണ്ടാകപ്പെടുന്നത- സചൈതസ്സുകൾ=ചൈതസ്സാ-
ഭൂതിയർ— ചൈതസ്സു=മനസ്സു— പ്രതികൂലം=ആഗ്രഹവിരോ-
ധി- (പ്രേഷവിഷയമെന്നസാരം) നിർദ്വന്ദ്വത്വം=ദുഃഖാഭാവം—
ഇത്യാ=ആഗ്രഹം— തത്ത്വജ്ഞാനം അതുകൾക്കുണ്ടെന്നും—അതുകൾ =
ദുഃഖാഭാവവും സുഖവും— ജ്ഞാനം=അറിവ്— തത്ത്വപര്യായം=അതു-
കളുടെപര്യായം— അതുകൾ=ദുഃഖാഭാവവും സുഖവും— ഉപാ-
ധി=സാധനം— ഇഷ്ടോപായത്വായീ ഇഷ്ടോപായത്വത്തി-
ന്റെ യീ- ഇഷ്ടോപായത്വം=ഇഷ്ടോപായമാവു എന്നുള്ളത-
ഇഷ്ടോപായം=ഇഷ്ടത്തിന്റെ ഉപായം— (ഇഷ്ടസാധനമെന്ന
സാരം) യീ=ബുദ്ധി— ക്രതിസാധ്യത്വപ്രകാരം=ക്രതിസാധ്യത്വ-
മാകുന്ന പ്രകാരത്തൊട്ടുകിയതി— ക്രതിസാധ്യത്വം=ക്രതിസാ-

തദമേതുത്പന്നബലേന്യ മേതുത്ത്വം കസ്യചിന്തേ ||

നര- ദ്വിഷ്ടസാധനതാബലിഭവേദ്രേഷ്ടത്വകാരണം പ്രവൃത്തിശ്ചനിവൃത്തിശ്ചതഥാജീവനകാരണം ||

നര- എവം പ്രയത്നശ്ചിവധിസാന്ത്രികൈപരികീർത്തിതഃ ചികീഷാകൃതിസാദ്ധ്യേഷ്ടസാധനത്വമതിസുഥാ ||

നര- ഉപാദാനസ്യ ചാഭ്യുഷം പ്രവൃത്തൗ ജനകം ഭവേൽ നിവൃത്തിസുഭവത്വേഷാദിഷ്ടസാധനതാധിയഃ ||

അന്വയം - ബലവദിഷ്ടമേതുത്ത്വം പ്രതിബന്ധികാ-
സ്യാത്- തദമേതുത്പന്നബലഃ- ത- കസ്യചിത് മതേ- മേതു-
ത്ത്വം- ഭവതി- ദ്വിഷ്ടസാധനതാ- ബലിഃ- ദ്വേഷസ്യ- കാ-
രണം- ഭവതി- പ്രവൃത്തിഃ- ച- നിവൃത്തിഃ- ച- തഥാ- ജീ-
വനധാരണം- ച- എവം- പ്രയത്നഃ- ത്രിവിധഃ- താന്ത്രി-
കൈ- പരികീർത്തിതഃ- ഭവതി- ചികീഷാ- കൃതിസാദ്ധ്യേഷ്ട-
സാധനത്വമതിഃ തഥാ ഉപാദാനസ്യ- അഭ്യുഷം- ച-
പ്രവൃത്തൗ- ജനകം ഭവേൽ- ഏഷാ നിവൃത്തിഃ- ത- ദ്വിഷ്ട-
സാധനതാ- ധിയഃ- ഭവതി

അന്വയാർത്ഥം - ബലവദിഷ്ടമേതുത്ത്വം മതിപ്രതിബന്ധി-
കയായി ഭവിക്കുന്നു തദമേതുത്ത്വം ബലിക്കുതന്നെ മേതുത്ത്വം
ഭവത്തന്റെ മത്തതികൾ ഭവിക്കുന്നു- ദ്വിഷ്ടസാധനതാ ബ-
ലി ദ്വേഷത്തിന്ന കാരണമായി ഭവിക്കും- പ്രവൃത്തിയും നിവൃ-
ത്തിയും അപ്രകാരം ജീവന കാരണവും ഇങ്ങിനെ പ്രയത്നം ത്രി-
വിധമാക്കി താന്ത്രികന്മാരാൽ പരികീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു-
ചികീഷയും കൃതിസാദ്ധ്യേഷ്ടസാധനത്വമതിയും അപ്രകാരം ഉ-
പാദാനത്തിന്റെ അഭ്യുഷവും പ്രവൃത്തിയിങ്കൽ ജനകമായി
ഭവിക്കുന്നു. ഞ്ഞിനിവൃത്തിയാകട്ടെ ദ്വിഷ്ടസാധനതാധി മേതു-
വായിട്ട ഭവിക്കുന്നു -

പരിഭാഷാ - ബലവദിഷ്ടമേതുത്ത്വമതി=ബലവദിഷ്ട-
മേതുത്ത്വത്തിന്റെ മതി- ബലവദിഷ്ടമേതുത്ത്വം=ബലവ-
ദിഷ്ടമേതുവാവു എന്നുള്ളത- ബലവദിഷ്ടമേതു=ബലവ-
ദിഷ്ടത്തിന്ന മേതു- ബലവദിഷ്ടം=ബലവത്തായിരിക്കുന്ന
ദ്വിഷ്ട- ബലവത്തം=പ്രബലം ദ്വിഷ്ടം=അപ്രിയം- മതി=ബ-
ലി പ്രതിബന്ധികാ പ്രതിബന്ധത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത- തദമേ-
തുത്ത്വം ബലി=തദമേതുത്ത്വത്തിന്റെ ബലി- തദമേതുത്ത്വം=
തദമേതുവാവു എന്നുള്ളത- തദമേതു=അതിന്ന അമേതു- അ-
തു=ബലവദിഷ്ടം- അമേതു=മേതുവല്ലാത്തത- ബലി=ബലം

ധം- ഫലതുല്യത്വം=ഫലതുവാവു എന്നുള്ളത- ദ്വിഷ്ടസാധനതാബുദ്ധി=ദ്വിഷ്ടസാധനതയുടെ ബുദ്ധി- ദ്വിഷ്ടസാധനതാ-ദ്വിഷ്ടസാധനമാവു എന്നുള്ളത- ദ്വിഷ്ടസാധനം=ദ്വിഷ്ടത്തിന്റെ സാധനം- ദ്വിഷ്ടാ=അപ്രിയം- ബുദ്ധി=ബുദ്ധി- ദ്വേഷം=ദ്വേഷമെന്നു ഗുണം- ജീവനകാരണം=ജീവനത്തിന്നു കാരണം- പ്രയത്നം=പ്രയത്നമെന്നു ഗുണം- ത്രിവിധം=മൂന്നു വിധകളോടുകൂടിയത- വിധകൾ=പ്രകാരങ്ങൾ- താന്ത്രികന്മാർ=ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ- പരികീർത്തിതം=പരികീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പരികീർത്തിക്കുവാൻ- കൃതിസാദ്ധ്യേഷ്ടസാധനത്വമതി=കൃതിസാദ്ധ്യേഷ്ട സാധനത്വത്തിന്റെ മതി- (കൃതിസാദ്ധ്യമായിട്ടും ഇഷ്ടസാധനമായിട്ടും ഉള്ളതാകുന്നു എന്നുള്ള ബുദ്ധി എന്ന സാരം) ഉപാദാനം=സംഭവിക്കാൻ കാരണം- അപ്രത്യക്ഷം=പ്രത്യക്ഷം- പ്രവൃത്തി=പ്രവൃത്തി എന്ന പ്രയത്നം- ജനകം=കാരണം- നിവൃത്തി=നിവൃത്തി എന്ന പ്രയത്നം- ദ്വിഷ്ടസാധനതാധി ദ്വിഷ്ടസാധനതയുടെ ധി- ദ്വിഷ്ടസാധനതാ=ദ്വിഷ്ട സാധനമാവു എന്നുള്ളത- ധി=ബുദ്ധി-

സാരം- പ്രബലമായ അനിഷ്ടത്തെ കരിച്ചു ഇത ഫലതുവാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനം ചികീഷയെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതാകുന്നു- പ്രബലമായിരിക്കുന്ന അനിഷ്ടത്തെ ജനിപ്പിക്കാത്തതാകുന്നു- ജ്ഞാനം കണ്ടെത്തുക എന്നും ഭയത്തന്റെ മതമുണ്ട്- പ്രബലമായ അനിഷ്ടത്തെ എന്ന പറക കൊണ്ട് പാകാദികളിലുള്ള ദുഃഖം പ്രബലമല്ലായ്കയാൽ അതിനകൽ ചികീഷ ഭവിക്കുന്നു എന്നു പ്രകാരമുള്ള അർത്ഥത്തെ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊണ്ട് പ്രബലമായിരിക്കുന്ന അനിഷ്ടത്തെ കരിച്ചു ഇത കാരണമാകുന്നു എന്നുള്ള ജ്ഞാനത്താൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ഗുണത്തെ ദ്വേഷമെന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക- പ്രവൃത്തി നിവൃത്തി ജീവനെയൊന്നി ഇങ്ങിനെ പ്രയത്നം മൂന്നു പ്രകാരമാകുന്നു ചികീഷയും കൃതിസാദ്ധ്യതാ ജ്ഞാനവും ഇഷ്ട സാധനതാ ജ്ഞാനവും ഉപാദാനത്തിന്റെ പ്രത്യക്ഷവും പ്രവൃത്തിക്കു കാരണമാകുന്നു നിവൃത്തിക്കു കാരണം അനിഷ്ട സാധനമാകുന്നു എന്നുള്ള ബുദ്ധിയാകുന്നു-

നമു. യദൊജീവനയൊനിസുസ്തദ്യദാതീന്ദ്രിയൊഭവേൽ ശരീരപ്രാണസഞ്ചാരകാരണം സപ്രകീർത്തിതം ||

അപരം- ജീവനയൊനി- യത്നം- തു- സ്തദ്യദാ- അതീന്ദ്രിയം- ഭവേൽ- സം- ശരീര- പ്രാണസഞ്ചാര- കാരണം

ണം പ്രകീർത്തിതം- ഭവതി-

അന്യായം — ജീവനയൊന്നിയായിരിക്കുന്ന യത്നം എല്ലാ സായുഷ്യങ്ങളിലും അതീന്ദ്രിയമായി ഭവിക്കും. അത ശരീരത്തിങ്കൽ പ്രാണസഞ്ചാരത്തിനകൽ കാരണമാകുന്നു. എന്ന പ്രകീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു-

പരിഭാഷാ— ജീവനയൊന്നി=ജീവനയൊന്നി എന്നപെരെട്ട കൂടിയത- യത്നം=പ്രയത്നം- അതീന്ദ്രിയം ഇന്ദ്രിയത്തെ അതിക്രമിച്ചത- (ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടാത്തത എന്നസാരം)- പ്രകീർത്തിതം=പ്രകീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- പ്രകീർത്തികുപാക-

സാരം— ജീവനയൊന്നി എന്ന യത്നം സർവ്വജീവാത്മാക്കളിലുമിരിക്കുന്നു അത ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽ ഒന്നുകൊണ്ടും ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നതല്ല. ശരീരത്തിങ്കൽ പ്രാണസഞ്ചാരത്തെ കുറിച്ച കാരണത്തെപ്പറ്റ കല്പിക്കപ്പെട്ടതാകുന്നു-

നവ്യ - അതീന്ദ്രിയം=ഗുരുത്വം=സ്വാർത്ഥപ്രാപ്തിദൈവതത്ത്വം അനിത്യതനൈത്യം=സ്വാന്നിത്യനിത്യമുദാഹരണം॥

നന്ദ- തദേവാസമവായി സ്വാർത്ഥതനാഖ്യേതകർമ്മിനിസാംസിദ്ധികംഭവത്താംസ്വാന്നൈമിത്തികമമാപരം॥

ഓ- സാംസിദ്ധികംസുഖലഭ്യതീയംക്ഷിതി തൈജസോപരമാണൈജലനിത്യമന്യത്രാനിത്യമിഷ്ടതം॥

മെ - നൈമിത്തികംവഹിയാഗൃഹപനീയപുഷ്പംദിഷ്ട ഭവത്താംസ്വന്ദനൈമൈതന്നിമിത്തംസംഗ്രഹമേതത്॥

മെ - സ്തൈജമൈജലേസനിത്യോണാ വനിത്യോവയവിന്യസൈവ തൈലാന്തരേതൽപ്രമഷ്ടദമനസ്യാനുഭവതാ॥

അന്യായം — ഗുരുത്വം- അതീന്ദ്രിയം- സ്വാർത്ഥപ്രാപ്തി- ദൈവത- തത്ത്വം- ഭവതി- അനിത്യ തത്ത്വം- അനിത്യം- സ്വാർത്ഥ- നിത്യ- നിത്യം- ഉദാഹരണം- പരനാഖ്യേ- കർമ്മി- തത്ത്വം- എവ-അസമവായി- സ്വാർത്ഥ- ഭവതാം- സാംസിദ്ധികം- സ്വാർത്ഥ- അഥ നൈമിത്തികം- അപരം- ച- സാംസിദ്ധികം- തു- സുഖലഭ- ഭവതി- ദിതീയം- ക്ഷിതി തൈജസോ- ഭവതി- പരമാണോ- ജല- ഭവത്താം- നിത്യം- അന്യത്ര- അനിത്യം- ഇഷ്ടത നൈമിത്തികം- ഭവതാം- തപനീയപുഷ്പംദിഷ്ട- വഹിയാഗൃഹാൽ- ഭവതി- തത്ത്വം- സ്വന്ദനൈ- മൈതത്ത്വം- സംഗ്രഹ- തു- നിമിത്തം- ച- ഭവതി- സ്തൈജ- മൈജല- ഭവതി- സാ- അണൈ- നിത്യം- അപയവിനി-

അസൌ- അനിത്യം- തൈലാന്തരം- തൽപ്രകാശം- ദധന
സ്വ- അനുകൂലത- ഭവതി-

അന്യായം- ഗുരുത്വം അതീന്ദ്രിയമായിരിക്കും. പൂമി
പുലിദായത്തിൽതന്നെ അതഭവിക്കുന്നു അനിത്യമായിരിക്ക
ുന്നതിൽ ഉള്ള അത അനിത്യമായിരിക്കും നിത്യമായിരിക്ക
ുന്നതിൽ ഉള്ള അത നിത്യമെന്നുമാത്രമായിരിക്കുന്നു പ
തനാപ്തമായിരിക്കുന്ന കർമ്മത്തിലാകട്ടെ അതതന്നെ അസമ
വായിയായിരിക്കും. ഭവത്തം സാംസിദ്ധികമായി ഭവിക്കും-
നൈമിത്തികമായിട്ടു അപരമായിട്ടും ഭവിക്കും. സാംസിദ്ധിക
മായിരിക്കുന്ന ഭവതമാകട്ടെ സലിലത്തിൽ ഭവിക്കുന്നു ദി
തീയം ക്ഷിതിതെജസ്സുകളിൽ ഭവിക്കുന്നു. പരമാണുവായിരി
ക്കുന്ന ജലത്തിൽ ഭവതം നിത്യമായിട്ടും അന്യങ്ങളിൽ അനി
ത്യമായിട്ടും ഇച്ഛിക്കപ്പെടുന്നു. നൈമിത്തികമായിരിക്കുന്ന ഭവ
ത്വം വഹിയൊഗംമൊതുവായിട്ടു തപനീയഘൃതാദികളിൽ ഭവ
ിക്കുന്നു. അത സ്വന്തത്തിൽമൊതുവായിട്ടും സംഗ്രഹത്തിലാ
കട്ടെ നിമിത്തമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു. സ്തോമജലത്തിൽതന്നെ
ഭവിക്കുന്നു. അത അണുവിൽ നിത്യമായിരിക്കുന്നു. അഥവ
വിവിധതയിൽ അനിത്യമായിരിക്കുന്നു. തൈലാന്തരത്തിൽ
തൽപ്രകാശമൊതുവായിട്ടു ദധനത്തിന്നു അനുകൂലതഭവ
ിക്കുന്നു.

പരിഭാഷ- ഗുരുത്വം=ഗുരുത്വമെന്നു ഗുണം. അതീന്ദ്രി
യം ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ അതിക്രമിച്ചുത- പൂമിപുലിദായം= പൂമി
പുലിദികളുടെ ദായം. (പൂമിവിഷം ജലമെന്നു സാരം) അനി
ത്യം=നിത്യമല്ലാത്തത- നിത്യം=നാശത്തോടുകൂടാത്തത- ഉദാഹ
രണം=ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടത- പതനാപ്തം=പതനമെന്ന ആപ്തയൊ
ടുകൂടാത്തത- ആപ്തം=പരം- കർമ്മം=ക്രിയാ- അസമവായി=
അസമവായികാരണം- ഭവതം=ഭവതമെന്നു ഗുണം സാംസി
ദ്ധികം=സ്വാഭാവികം- നൈമിത്തികം=നിമിത്തകൃതം. (മൊ
തുവശാൽ ഉണ്ടായതെന്നു സാരം) അപരം=അന്യം- സലിലം=
ജലം- ദിതീയം നൈമിത്തികഭവത്തം- ക്ഷിതിതെജസ്സുകൾ=
ക്ഷിതിയും തെജസ്സും- ക്ഷിതി=ഭൂമി- നിത്യം=നാശത്തോടുകൂടാ
ത്തത- അന്യങ്ങൾ- മറുത്തുകൾ- അനിത്യം= നിത്യമല്ലാത്തത
വഹിയൊഗം=അഗ്നിസംയോഗം- തപനീയഘൃതാദികൾ=ത
പനീയഘൃതങ്ങൾ തുടങ്ങിയുള്ളവ- തപനീയഘൃതങ്ങൾ=തപനി
യവും ഘൃതവും- തപനീയം=സ്വപ്നം- ഘൃതം=നെയ്യ- അത=ഭ

വത്താം- സ്വന്തം=പ്രവാചനം- ഹേതു=അസമവായികാരണം- സംഗ്രഹം- ചൂണ്ണസംയോഗവിശേഷം- നിമിത്തം- നിമിത്തകാരണം- സ്നേഹം=സ്നേഹമെന്നഗുണം- അൺ= പരമാൺ- നിത്യം=നാശത്തോടുകൂടാത്തത അവ്യയം=അവ്യയത്തോടുകൂടിയത- അനിത്യം=നിത്യമല്ലാത്തത- തൈലാന്തരം=തൈലത്തിന്റെ അന്തരം- തൈലം=എണ്ണ- അന്തരം=മദ്ധ്യം- തത്പ്രകാരം= അതിന്റെപ്രകാരം- അതസ്നേഹം- പ്രകാശം ആധിക്യം- ദഹനം=ദാഹം- അനുകൂലതാ= അനുകൂലത്വം.

സാരം — ഗുരുത്വമെന്നഗുണം ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയുന്നതല്ല അതആദ്യപതനത്തിന്നു അസമവായികാരണമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. (ആദ്യപതനം=ഒന്നാമത്തായവിഴു) ചൂണ്ണവിജലം ഓരോ രണ്ടുഭവ്യങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു. ഭവ്യങ്ങളാകികളായ അനിത്യഭവ്യങ്ങളിലുള്ള ദേവതാം അനിത്യമാകുന്നു. പരമാൺവികൽ ഉള്ള ഗുരുത്വം നിത്യമാകുന്നു- പതനം ചൈതന്യം എന്നുള്ള സ്ഥലത്തിങ്കലെ പതനശബ്ദം ആദ്യപതനമെന്ന അർത്ഥത്തോടുകൂടിയതാകുന്നു. ദ്വിതീയപതനാദികൾക്കു അസമവായികാരണം വേഗമത്രെ ആകുന്നതു ദേവതാമെന്നഗുണം സംസിദ്ധികമായിട്ടും നൈമിത്തികമായിട്ടും ഉണ്ടു. അതുകൂടിയവെച്ച സംസിദ്ധികദേവതാം ജലമാത്രത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നു. നൈമിത്തികദേവതാം ചൂണ്ണവിജലങ്ങളിൽ ഇരിക്കുന്നു. ജലപരമാൺവികൽ ഉള്ള ദേവതാം നിത്യമാകുന്നു. മറ്റുള്ളതൊക്കെയും അനിത്യമാകുന്നു. വഹ്നിസംയോഗം ഹേതുവായിട്ടു നെയ്യു മെഴു അക്കു ഇത്യാദികളിലും സൂണ്ണമുതലായതുകളിലും ഉണ്ടാകുന്നദേവതാം നൈമിത്തികദേവതാമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. ദേവതാമെന്നത ആദ്യസ്വന്തത്തെക്കുറിച്ചു അസമവായി കാരണമായിട്ടും ചൂണ്ണാദിപിണ്ഡഭാവത്തെ കുറിച്ചു നിമിത്തകാരണമായിട്ടും ഉള്ളതാകുന്നു. ദേവതത്തോടു കൂടിയജലത്തിന്റെ സംയോഗംഹേതുവായിട്ടു പൊടി ഉരുട്ടിയാൽ ഉരുളയായിതീരും ഇങ്ങിനെ ഉരുളയായിതീരുന്നതിനെ പിണ്ഡഭാവമെന്നപദംകൊണ്ടുപറയുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ചു കാരണംജലത്തിങ്കലെ ദേവതാമാകുന്നു- സൂണ്ണാദികളിലുള്ള ദേവതാം പൊടിയെ ഉരുട്ടുന്നില്ല അതഹേതുവായിട്ടു ദേവതാം പിണ്ഡഭാവത്തെക്കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു എന്നുള്ളതറിയിച്ചു കൂടാ എന്നു ശങ്കിക്കുന്നു എന്നിൽ അതയുക്തമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നിലും സ്നേഹമാകുന്ന സമാകാരിയൊടു കൂടിയു

വത്യാപിണ്ഡീഭാവത്തെ കുറിച്ചനിമിത്തമാകുന്നു എന്നും ഏകദേശം അതിന്റെ ഭവത്യാപിണ്ഡീഭാവത്തെ കുറിച്ച നിമിത്തമായി ഭവിക്കുന്നില്ല എന്നുമാകുന്നു. ഗുണമകത്തായിന്റെ അഭിപ്രായമെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക. ഇപ്രകാരം ഭവത്യാപിണ്ഡീഭാവത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതിനെക്കാൾ പിണ്ഡീഭാവത്തെ കുറിച്ചനിമിത്തം സ്നേഹമാകുന്നു എന്നുള്ള അഭ്യപതം ശാസ്ത്രമായിരിക്കുകയും ചെയ്തു. സ്നേഹമെന്ന ഗുണം ജലമാത്രത്തിങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു അതപരമാണവിങ്കൽ നിത്യമായിട്ടും അന്യത്ര അനിത്യമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു പാർത്ഥിവമായതൈലത്തിങ്കൽ സ്നേഹമെന്ന ഗുണം സർപ്പാണുഭവമാകുന്നു സാക്ഷിബലാൽ സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു എങ്കിലും അതതൈലത്തോട ചെന്നിരിക്കുന്ന ജലത്തിങ്കൽ ഉള്ളതുതന്നെ എന്നു പറവാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ ദോഷമില്ല. അപ്രകാരം പറവാൻ കഴിവില്ല. എന്നുമെതുവായിട്ടെന്നാൽ ജലത്തിങ്കൽ ഉള്ള ഭവത്യാപിണ്ഡീഭാവമാകുന്നു- ജലത്തിങ്കൽ തീച്ചുപിടിക്കുന്നില്ല എല്ലാ തൈലത്തിങ്കലേ ഭവത്യാപിണ്ഡീഭാവത്തിന്ന അനുകൂലമാകുന്നു അല്ലാത്തതിൽ അതിലും തീച്ചുപിടിക്കാതെ ഇരിക്കണം. കാണുന്നതപ്രകാരമല്ലെല്ലാ അതമെതുവായിട്ട പൃഥ്വിയിലും സ്നേഹാധികരണമാകുന്നു എന്നു കേൾക്കുന്നു എങ്കിൽ അതിനെ ശംകിക്കരുത. തൈലത്തിങ്കൽ ഉള്ള ഭവത്യാപിണ്ഡീഭാവം ജലസംബന്ധിയായിട്ടുള്ളതുതന്നെ അതിന്നനുധികൃതമാകയാൽ അതഅഗ്നിയെ നശിപ്പിക്കുന്നില്ല. അതിമെതുവായിട്ടുള്ള ആശ്രയനാശത്തിന്ന അനുകൂലമായി ഭവിക്കുന്നു- ജലത്തിങ്കൽ ഉള്ള സ്നേഹം വിപരീതമായത അതിന്റെ അപ്രകാരമെതുവായിട്ടാകുന്നു എന്നു ഗ്രഹിച്ചുകൊൾക-

൭൨-- സംസ്കാരഭേദാവേശാദാദിസ്ഥിതിസ്ഥാപകഭാവനെ മൂർത്തമാത്രമെവേഗസ്സു പ്രാപ്തമാകുമ്പോഴെവേഗമുപപാദിതം||

൭൩-- സ്ഥിതിസ്ഥാപകസംസ്കാരഃ ക്ഷിതൈരേകവിപര്യയം വിധിതം|| അതീന്ദ്രിയസ്സവിജ്ഞേയഃ ക്വചിത്സ്യന്ദ്രേണ പികാരണം||

൭൪-- ഭാവനാപ്രസ്തസംസ്കാരാജീവവൃത്തിരതീന്ദ്രിയഃ ഉപേക്ഷാതാത്മകസുസ്ഥിതിശ്ചയാകാരണഭാവതഃ||

൭൫-- സ്മരണപ്രത്യഭിജ്ഞായാമപ്യസൗമെതുര്യചുതേ ധർമ്മാധർമ്മാഭ്യം സ്പ്രാദ്ധ്യം സാധ്യാദിസാധനം||

൭൬-- ഗംഗാസ്നാനാദിയാഗാദിപ്രാപാരസ്സതുകീർത്തിതഃ കർമ്മനാശാജലസ്പർശാദിനാശാശ്ചൈവ സൗമതഃ||

ഈ- അധർമ്മാനുഭവകാരിനാമെത്ര നിന്ദിതകർമ്മജ്ഞാ പ്രായശ്ചിത്താദിനാശ്വാസസൗജീവവൃത്തിത്തിമൗ ഗുണൗ ॥

൯- ഇമൗതുവാസനാജന്യോജ്ഞാനാദപിവിനശ്യതഃ ശബ്ദാലംബിത്വവണ്ണശ്ചമൃദംഗാദിവൈശ്വര്യം ॥

അന്വയം-— അഥ- വെഗം- സ്ഥിതസ്ഥാപകഭാവനെ- ച- സംസ്കാരഭേദഃ- വെഗം- തു- മൂർത്തമാത്ര-സ്വാൽ- ക്വചിത് കർമ്മജ്ഞ- ക്വചിത്- വെഗജ്ഞ- ച- സ്ഥിതസ്ഥാപകസംസ്കാരഃ- സ്ഥിതൗ- കെചിത്- ചതുഷ്ഠ- ഇതി- ആഹ്വഃ- സഃ- അതീന്ദ്രിയഃ- വിജ്ഞയഃ- ക്വചിത്- സ്യന്ദ- കാരണം- അപി- ഭാവനാപ്രാ- സംസ്കാരഃ തു- ജീവവൃത്തിഃ- അതീന്ദ്രിയഃ ഭവതി- തസ്യ- ഉപേക്ഷാ നാത്മകഃ- നിശ്ചയഃ കാരണം- ഭവേൽ- സ്കാരണ- പ്രത്യഭിജ്ഞായാം- അപി- അസൗ- മെതു- ഉച്യതേ- ധർമ്മധർമ്മ- അദ്വയം- ധർമ്മഃ സ്വാർത്ഥാദിസാധനം- സ്വാൽ- സഃ തു ഗംഗാസ്താനാദിയാഗാദിപ്രാപാരഃ കീർത്തിതഃ- അസൗ- തു- കർമ്മനാശാജപസ്സർവാദിനാ- നാശ്യ- മതഃ- അധർമ്മഃ നരകാദിനാ- മെതു- നിന്ദിതകർമ്മജ്ഞ- ച- അസൗ- പ്രായശ്ചിത്താദി- നാശ്യ- ഇമൗ- ഗുണൗ- ജീവവൃത്തി- ഇമൗ- തു- വാസനാജന്യ- ജ്ഞാനാൽ അപി- വിനശ്യതഃ- ശബ്ദഃ- ലംബി- ച- വണ്ണ- ച- മൃദംഗാദിവൈ- ശ്വര്യം-

അന്വയം-— വെഗവ്യാസ്ഥിതസ്ഥാപന ഭാവനകളും സംസ്കാരഭേദമാകുന്നു വെഗം മൂർത്തമാത്രത്തിങ്കൽ ഭവിക്കും ചിലെടത്ത കർമ്മജ്ഞമായിട്ടും ചിലെടത്ത വെഗജ്ഞമായിട്ടും ഭവിക്കും- സ്ഥിതസ്ഥാപക സംസ്കാരം ക്ഷിതിയിങ്കൽ ഭവിക്കുന്നു ചിലർ നാലുഭവ്യങ്ങളിൽ എന്ന പറയുന്നു അത അതീന്ദ്രിയമെന്ന വിജ്ഞയമായി ഭവിക്കുന്നു- ദൈവത്ത സ്യന്ദത്തിങ്കൽ കാരണമെന്നും വിജ്ഞയമായി ഭവിക്കുന്നു- ഭാവനാപ്രായായിരിക്കുന്ന സംസ്കാരം ജീവവൃത്തിയായിട്ടും അതീന്ദ്രിയമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു അതിന്ന ഉപേക്ഷാനാത്മകമായിരിക്കുന്ന നിശ്ചയം കാരണമായി ഭവിക്കും സ്മരണത്തിങ്കലും പ്രത്യഭിജ്ഞയിങ്കലും ഇത മെത്രവെന്ന വചിക്കപ്പെടുന്നു- ധർമ്മധർമ്മങ്ങൾ അദ്വയമാകുന്നു- ധർമ്മം സ്വാർത്ഥാദി സാധനമായി ഭവിക്കും അതാകട്ടെ ഗംഗാസ്താനാദിയാഗാദി പ്രാപാരമാകുന്നു എന്ന കീർത്തിതമായി ഭവിക്കുന്നു- ഇതാകട്ടെ കർമ്മനാശാജപസ്സർവാദിയാൽ നാശ്യമായി ഭവിക്കുന്നു എന്ന മതമാകുന്നു- അധർമ്മം നരകാദികൾക്കു മെത്രവായിട്ടും നിന്ദിതകർമ്മജ്ഞമായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു ഇതാകട്ടെ പ്രായശ്ചി

ത്താദി നാശ്യമായി ഭവിക്കുന്നു ഞം ഗുണങ്ങൾ ജീവവൃത്തികളായി ഭവിക്കുന്നു. ഇതുകൾ വാസനജന്യമായി ഭവിക്കുന്നു— ജ്ഞാനം ഹെതുവായിട്ടും നശിക്കുന്നു. ശബ്ദം രൂപനിയായിട്ടും വസ്തുവായിട്ടും ഭവിക്കുന്നു മൃദംഗാദി ഭവമായിരിക്കുന്ന രസാപനിയാകുന്നു—

പരിഭാഷാ— സ്ഥിതസ്ഥാപനഭാവനകൾ=സ്ഥിതസ്ഥാപനവുംഭാവനയും— വെഗം വെഗമെന്നസംസ്കാരം— മൂർത്തമാത്രം=കൈവലമായമൂർത്തം— (അപക്വഷ്വപരിമാണമായ ഭവ്യംതന്നെ എന്ന സാരം) കർമ്മജം=കർമ്മത്തിങ്കൽ നിന്ന ജനിക്കുന്നത— വെഗജം=വെഗത്തിങ്കൽ നിന്ന ജനിക്കുന്നത— സ്ഥിതസ്ഥാപക സംസ്കാരം=സ്ഥിതസ്ഥാപകമെന്ന സംസ്കാരം— ക്ഷിതി=ക്രമി-അത=സംസ്കാരം— അതീന്ദ്രിയം= ഇന്ദ്രിയാഗ്രാദ്യം- സൃദം=ഉൽപ്പവനം- വിജ്ഞേയം=അറികപ്പെടുവാൻയോഗ്യം- ഭാവനാഖ്യം=ഭാവനാ എന്ന ആഖ്യയോടുകൂടിയത- ആഖ്യം=വെരം- ജീവവൃത്തി=ജീവകൾ ഇരിക്കുന്നത— ജീവൻ=ജീവാത്മാവ— ഉപേക്ഷാനാത്മകം=ഉപേക്ഷാസ്വരൂപപ്രാപ്തത- സ്മരണം=സ്മൃതി- പ്രത്യഭിജ്ഞാ=പ്രത്യഭിജ്ഞാ എന്ന ജ്ഞാനം- ഹെതു=കാരണം— ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾ=ധർമ്മവും അധർമ്മവും- അഭ്യഷ്ടം=അഭ്യഷ്ടമെന്നഗുണം- സ്വഗ്താദിസാധനം=സ്വഗ്താദികളെ സാധിച്ചിരിക്കുന്നത- സ്വഗ്താദികൾ=സ്വഗ്തംതുടങ്ങിയുള്ളവ- സാധിച്ചിരിക്കും=പ്രാപിച്ചിരിക്കും- അത=ധർമ്മം— ഗംഗാസ്നാനാദിയാഗാദിവ്യാപാരം=ഗംഗാസ്നാനാദിയുടെയും യാഗാദിയുടെയും വ്യാപാരം— ഗംഗാസ്നാനാദി=ഗംഗാസ്നാനംതുടങ്ങിയുള്ളത- യാഗാദി=യാഗം തുടങ്ങിയുള്ളത- കീർത്തിതം=കീർത്തിക്കപ്പെട്ടത- കീർത്തിക്കും=പരക- ഇത=അധർമ്മം— കർമ്മനാശാജലസ്സർഗ്ഗാദി=കർമ്മനാശാജലസ്സർഗ്ഗം തുടങ്ങിയുള്ളത- കർമ്മനാശാജലസ്സർഗ്ഗം=കർമ്മനാശാജലത്തിന്റെസ്സർഗ്ഗം— കർമ്മനാശാജലം=കർമ്മനാശയുടെ ജലം— കർമ്മനാശാകർമ്മനാശാ എന്നനാദി- നാശ്യം=നശിച്ചിരിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയുന്നത— മതം=അറികപ്പെടുന്നത= നരകാദികൾ=നരകം തുടങ്ങിയുള്ളവ— നിന്ദിതകർമ്മം=നിന്ദിതകർമ്മത്തിങ്കൽ നിന്ന ജനിക്കുന്നത- നിന്ദിതകർമ്മം=നിന്ദിതമായിരിക്കുന്നകർമ്മം- നിന്ദിതം=നിന്ദിക്കപ്പെട്ടത— പ്രായശ്ചിത്താദി പ്രായശ്ചിത്തം തുടങ്ങിയുള്ളത— നാശ്യം=നശിച്ചിരിക്കപ്പെടുവാൻയോഗ്യം- ജീവവൃത്തികൾ=ജീവകൾ ഇരിക്കുന്നവ- ഇതുകൾ=ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾ- വാസനാജന്യങ്ങൾ=വാസനയാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നവ- വാസനാ

ഭാവനാ എന്ന സംസ്കാരം— വണ്ണം=അക്ഷരം- മൃദംഗാദിഭവം=
മൃദംഗാദികളിൽനിന്നു ഭവിക്കുന്നതും മൃദംഗാദികൾ=മൃദംഗം
തുടങ്ങിയുള്ളവ— മൃദംഗം=മൃദംഗമെന്നുമാദ്യം—

സാരം— വെഗം, സ്ഥിതസ്ഥാപനകം, ഭാവനം- ഇങ്ങി
നെ സംസ്കാരമെന്നു ഗുണം മൂന്നു പ്രകാരമാകുന്നു- അതുകൂ
ട്ട് വെച്ചു വെഗമെന്നതും കർമ്മം ചെയ്തുവായിട്ടും വെഗം ചെയ്തു
വായിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നു- ശരത്തിങ്കൽ നൊടനമാകുന്ന ശരപ്രയോഗ
ശാഖിന്റെ കർമ്മത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായ കർമ്മം ചെയ്തുവാ
യിട്ടു വെഗം ജനിക്കുന്നു— അത ചെയ്തുവായിട്ടു പൂർവ്വകർമ്മം ന
ശിക്കുന്നു അനന്തരം ഉത്തരകർമ്മം ജനിക്കുന്നു- ഇങ്ങിനെ മറ്റു
ഇതുകൂടിയും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക- വെഗത്തെപ്പറ്റി കൂടിയ അവയ
വത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട അവയവിയിങ്കൽ യാതൊരു വെഗം ജ
നിക്കുന്നുവോ അത വെഗജമായിരിക്കുന്ന വെഗമാകുന്നു വെ
ഗം വെഗമെന്ന സംസ്കാരം അപമൃഷ്ടപരിമാണമായ ദ്രവ്യത്തി
ങ്കൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു- സ്ഥിതസ്ഥാപക സംസ്കാരം ഭൂ
മിയിൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നതാകുന്നു- അതിനെ മുത്തഗുണമെ
ന്ന പറഞ്ഞുകൂടാ മുത്തങ്ങളായ ദ്രവ്യങ്ങളിൽ സർവ്വത്ര ഭവിക്ക
ുന്നില്ലെല്ലോ മുത്തത്തിങ്കൽ ഇരിക്കാത്തല്ലൊയ്ക്കയാൽ അമുത്തഗു
ണമെന്നും പറഞ്ഞുകൂടാ അത ചെയ്തുവായിട്ടു മുത്താമുത്താദിഗു
ണപ്രദശനത്തിങ്കൽ സ്ഥിതസ്ഥാപകത്തെ കരിച്ചു നന്നും പറ
ഞ്ഞിട്ടില്ല എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- ചിലർ പൃഥ്വിയാദി ചതുഷ്ട
യത്തിങ്കൽ സ്ഥിതസ്ഥാപക സംസ്കാരത്തെ അംഗീകരിക്കുന്നുഅ
ത അപ്രമാണമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നറിക- ഭൂമിയിലും സർവ്വ
ത്ര സ്ഥിതസ്ഥാപകമെന്ന സംസ്കാരം ഭവിക്കുന്നില്ല- ആകൃഷ്ട
ശാഖാദികളിൽതന്നെ അത ഭവിക്കുന്നു- ഒരുമരത്തിന്റെകൊ
മ്പ പിടിച്ചുതാഴ്ന്നിയാൽ പിന്നെയും വിടമ്പാൾ മെൽപ്പട്ടവൊ
കം ചുർട്ടി വെച്ചു പായ നീന്തിയാൽ പിന്നെയും ചുരട്ടും ഇ
ങ്ങിനെ തുടങ്ങിയുള്ളതിന്നു കാരണം സ്ഥിതസ്ഥാപകമാകുന്നു—
സ്ഥിതസ്ഥാപകമെന്നത ഇന്ദ്രിയ ഗ്രാഹ്യമായിട്ടുള്ളതല്ല ഭാവനാ
എന്ന സംസ്കാരവും ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടാത്തതാക
ുന്നു അതജീവാത്മാവിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു- ഉപേച്ഛാസ
രൂപമല്ലാത്തുള്ള നിശ്ചയം ഭാവനക്കു കാരണമാകുന്നു സ്മരണ
ത്തിന്നും പ്രത്യഭിജ്ഞക്കും കാരണം ഭാവനയാകുന്നു- പ്രത്യഭി
ജ്ഞാ എന്നത സ്മരണ ചന്ദനം എന്നിപ്രകാരമുള്ള ബോധമാക
ുന്നു- മെൽ പറഞ്ഞ ബോധം ചന്ദനത്തിങ്കൽ ചന്ദ്രൻ സ്സംയോഗ

ഗംഭീരിച്ചപ്പോൾ ഒരത്തന്നു ഉണ്ടായതാകുന്നു—ചക്ഷുസ്സായൊ
 ഗം ഫെതുവായിട്ട ചന്ദന സൌരഭ്യം സ്മരിക്കപ്പെട്ടവാൻ കഴി
 യാത്തതാകയാൽ സൂരഭി ചന്ദനം എന്നുള്ള ബോധമുണ്ടാകെ
 ണമെങ്കിൽ മുഖെ അനുഭൂതമായ സൌരഭ്യത്തിന്റെ ഉപസ്ഥി
 തിയെ അവിടെ കല്പിക്കേണം- സൌരഭ്യം മുഖെ അനുഭവിക്ക
 പ്പെട്ടതായിരുന്നാലും അതിങ്കൽ നിന്ന ഭാവന ജനിച്ചിട്ടില്ലാ
 എങ്കിൽ സൂരഭി എന്ന ചന്ദനത്തെ കണ്ടാൽ ഗ്രഹിക്കുകയു
 ണ്ടു- അത ഫെതുവായിട്ട ഭാവനാ എന്നുള്ള സംസ്കാരം പ്രത്യ
 ഭിജ്ഞക കാരണമാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- ധർമ്മം അധ
 മം ഇങ്ങിനെ അഭ്യർത്ഥിക്കുന്ന ഗുണം രണ്ടുപ്രകാരമാകുന്നു— അ
 തുകയിൽ വെച്ച ധർമ്മ സാഗ്ഗാദികളെ സാധിച്ചിരുന്നതാക
 ന്നു- ഗംഗാസ്നാനം മുതലായതിന്റെയും യാഗാദിയുടെയും വ്യാ
 പാരമാകുന്നു- കർമ്മനാശം എന്ന നദിയിലെ വെള്ളം തൊട്ടുക
 മുതലായതുകൊണ്ടു നശിക്കുകയും ചെയ്തു- അധർമ്മമെന്നത ന
 രകം മുതലായതുകൾക്കു കാരണമാകുന്നു അതിന്റെ ജനനം
 നിഷിദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങളിൽ നിന്നാകുന്നു പ്രായ
 ശ്ചിത്തം മുതലായതുകൊണ്ടു നശിക്കുകയും ചെയ്തു— ധർമ്മാ
 മ്മങ്ങളാകുന്ന ഗുണങ്ങൾക്കു ആശ്രയം ജീവാത്മാവാകുന്നു- അ
 തുകൾ വാസനയാൽ ഉദാഹരിക്കപ്പെടുന്നതുകൂടി യിട്ടും ഭവിക്കുന്നു.
 ജ്ഞാനം ഫെതുവായിട്ടും തത്തൽ ഫലാനുഭവം ഫെതുവായിട്ടും
 അതുകൾ നശിക്കും ഇവിടെ ധർമ്മാധർമ്മങ്ങളെ നശിപ്പിച്ചാൻ
 ഉള്ള സാമന്ത്ര്യാ ജ്ഞാനത്തിന്നു എങ്ങിനെ ഭവിക്കും- ഒരുപ്രകാ
 രത്തിലും ഭവിക്കുകയും എന്ന ഫെതുവായിട്ടു എന്നാൽ പ്രമാണ
 വിരോധം ഫെതുവായിട്ടാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക- പ്രമാ
 ണം- നാഭിക്കും ക്ഷീയതെ കർമ്മകല്പകൊരൈതരേപി എന്നാ
 കുന്നു— ഇതിന്റെ അർത്ഥം കല്പകൊടി ശതങ്ങൾകൊണ്ടും അഭ
 ക്ഷമായിട്ടു കർമ്മം ക്ഷയിക്കുന്നില്ല— എന്നാകുന്നു (കല്പകൊ
 ടിശതങ്ങൾ=കല്പങ്ങളുടെ കൊടിശതങ്ങൾ— എഴുപത്തരണ്ടു ദി
 വ്യാപതുർവ്വഗമത്രൈ ഒരു കല്പമാകുന്നത അങ്ങിനെ ഉള്ള കല്പങ്ങൾ
 നൂറു കൊടി കൂടിയത എന്ന സാരം) അഭക്തം=ഭുജിക്കപ്പെടാ
 ത്തത— ഭുജിക്കാത്തഭവിക്ക- ഇങ്ങിനെ അർത്ഥമാകയാൽ മെൽ
 പറഞ്ഞ വ്യാപനവും ജ്ഞാനം ഫെതുവായിട്ടു നശിക്കുമെന്നുള്ള
 തും പരസ്പരവിരുദ്ധമാകുന്നു- തത്തജ്ഞാനം ഫെതുവായിട്ടു ധർ
 മ്മാ ഭവിക്കുമെന്നത ഉഭയ സമ്മതമാകുന്നുവെല്ലോ- അങ്ങി
 നെ ഉള്ള മൊഴി അതിന്നു കാരണമായ തത്തജ്ഞാനമുണ്ടാ

യാലും കർമ്മശേഷങ്ങളുള്ളപ്പോൾ എങ്ങിനെ സിദ്ധിക്കുമെന്നു ചൊരിക്കുന്നു. ഏകിൽ പറയാം കാര്യവും കൊണ്ടു സകലകർമ്മങ്ങളെയും ഉടനെ അനുഭവിച്ചിട്ടു തന്നെ ക്ഷയിപ്പിക്കുന്നു- അനന്തരമാകുന്നു മൊക്ഷം ഭവിക്കുന്നത എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക. ഇങ്ങിനെ ചിലർ പറയും അവരെ കഠിച്ചു ഞാൻ പറയേണ്ടതിനെ പറഞ്ഞു വെക്കുന്നു- മെൽ പറഞ്ഞു വചനത്തിങ്കൽ കർമ്മനാശത്തെ കുറിച്ചു കാരണമായി വിവക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഭോഗം വ്യക്തതാൽ ബോധിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായ നാശത്തെ കൂടെ ഉപലക്ഷിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു- അല്ലാ ഏകിൽ പ്രായശ്ചിത്തം മുതലായതു കൊണ്ടു കർമ്മനാശം ഭവിക്കില്ല എന്നുവരും- ആയത ഇപ്പോൾ പ്രാപ്തിയാകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ- അങ്ങിനെ പറയുന്നവർ പ്രായശ്ചിത്താദികളെ ബോധിപ്പിക്കുന്നതായ വെദം മുതലായതുകൾ വിരുദ്ധങ്ങളായിത്തീരും അതഥൈവയായിട്ടു ജ്ഞാനംകൊണ്ടും ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾ നശിക്കുമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക- ഇനിയൊരതലത്തുനിന്നുകൊണ്ടു കർമ്മങ്ങളൊക്കെയും ജ്ഞാനം ഹേതുവായിട്ടു നശിക്കുമെങ്കിൽ അവരുടെ ശരീരംനില്ക്കുകയും സുഖദുഃഖാദികൾ ഉണ്ടാകുമില്ലല്ലോ എന്നു ശങ്കിക്കുന്നു എന്നു കിതൽ അപ്രകാരം ശങ്കിക്കരുത്- ജ്ഞാനംകൊണ്ടു സർവ്വകർമ്മങ്ങളും നശിക്കുമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടില്ല ജ്ഞാനംകൊണ്ടു ധർമ്മാധർമ്മങ്ങൾ നശിക്കുമെന്നതിന്നു പ്രാരബ്ധകർമ്മത്തെ കഴിച്ചു മറ്റുള്ളകർമ്മങ്ങൾ നശിക്കുമെന്നു ശാസ്ത്രജ്ഞാകൾ ശരീരത്തിങ്കൽ ഇപ്പോൾ സുഖദുഃഖങ്ങളെ അനുഭവിപ്പിക്കുന്നതായ കർമ്മത്തെ പ്രാരബ്ധമെന്നു പറയുന്നു. നാഭ്യന്തരംകഴിഞ്ഞതുകൊണ്ടു എന്നുള്ള വചനവും പ്രാരബ്ധത്തെ കുറിച്ചു ഉണ്ടായതാകുന്നു.

ശബ്ദം ഭൂപ്രിയായിട്ടും വസ്തുരൂപമായിട്ടും ഉണ്ടാകയാൽ രണ്ടുവിധമാകുന്നു. മൃഗംഗമുതലായ വാദ്യങ്ങളിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്നത ഭൂപ്രിയായിരുന്നു.

൮൦- കണ്ണസംയോഗാദിജന്ത്വാ ചണ്ണാസ്പെകാദയോമതാഃ | സർവ്വശബ്ദോനഭോവുന്തി ശ്രോത്രാൽപന്നസ്മഗ്രഹ്യതഃ ||

൮൧- വിചീരംഗത്വായേന തദുൽപത്തിഃ പ്രകീർത്തിതഃ | കദംബഗോളകന്യായാദല്ലന്തിഃ കസ്യ ചിന്തതഃ |

൮൨- ഉൽപന്നഃ ചൊവിനഷ്ടഃ ച ഇതി ബലേരനിത്യതാസോ യംഖണ്ഡതി ബലാസ്മസാജാതമലംബതഃ ||

൮൩- തദേവൈരണ്ഡമിത്യാദൌ സജാതീയോപദർശനാൽ ||

അനന്തരം — കണ്ണ സംയോഗാദിജന്ത്വാ- ചണ്ണാഃ- ഭൂപ്രതി-
 നന്ത

തെ - അകാദയഃ- മതഃ- സമ്യശബ്ദഃ- നളോവൃത്തിഃ- ശ്രോ-
 ത്രാൽപനഃ- തു- ഗ്രഹ്യതെ- തദല്ലത്തിഃ- വീചീതരംഗന്യാ-
 യന- പ്രകീർത്തിതഃ- കദംബഗൊളകന്യായാൽ- കന്യചിന്ദ-
 തെ ഉൽപത്തിഃ ഉൽപന്നഃ- വഃ- വിനഷ്ടഃ-വഃ- ഇതി- ബ-
 ലഃ- അനിത്യതാ- സഃ- അയം-വഃ-ഇതി-ബ-ലഃ-തു- ത-
 ഞ- ഔഷധം- എവ- ഇത്യാദൗ-സജാതിയൊപദർശനാൽ- സാ-
 ജാത്യം- അവലംബതെ-

അന്വയാർത്ഥം - കണ്ണസംയോഗാദിജന്യങ്ങളായിരിക്കുന്നവ-
 ബ്ദങ്ങൾ വർണ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് അകാദികളാകുന്നു
 എന്നമതങ്ങളായിട്ടാകവിക്കുന്നു. എല്ലാശബ്ദവും നളോവൃത്തിയാ-
 കുന്നു. ശ്രോത്രം ഉൽപന്നമായിട്ടുള്ളതെന്ന ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു.
 തദല്ലത്തിവീചീതരംഗന്യായെന്ന ആകുന്നു എന്ന പ്രകീർത്തിതമാ-
 യിരിക്കുന്നു. കദംബഗൊളന്യായെന്ന ആശ്രയിച്ചിട്ടു ഒരുത്ത-
 ന്റെമതത്തിങ്കൽ ഉൽപത്തിയിരിക്കുന്നു. ഉൽപന്നമായിപകാരം,
 വിനഷ്ടമായി പകാരം എന്നുള്ളബലിയാളുവായിട്ടു ശബ്ദത്തി-
 ന്തിന്ന അനിത്യതാഭവിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടും പലാമെന്ന
 ഈ ബലിയാകട്ടെ ആ ഔഷധംതന്നെ ഇല്ലാദികളിൽസജാതി-
 യൊപദർശനം ഫലമായിട്ടു സജാത്യത്തെ അവലംബിക്കുന്നു.

പരിഭാഷാ - കണ്ണസംയോഗാദിജന്യങ്ങൾ = കണ്ണസംയോഗാ-
 ദികളാൽ ജനിപ്പിക്കപ്പെടുന്നവ. കണ്ണസംയോഗാദികൾ = ക-
 ണ്ണസംയോഗം തുടങ്ങിയുള്ളവ. കണ്ണസംയോഗം = കണ്ണത്തിങ്കലു-
 ള്ളസംയോഗം. സംയോഗം = ചെച്ചു കൂട്ടലും = ജനിപ്പിക്കപ്പെ-
 ടുന്നവ. ജനിപ്പിക്കു = ഉണ്ടാക്കുക - വർണ്ണങ്ങൾ = അക്ഷരങ്ങൾ - അ-
 തുകൾ വർണ്ണാത്മകങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ - അകാദികൾ =
 അകാരാദികളും കകാരാദികളും മായിട്ടുള്ളവ. അകാരാദികൾ = അ-
 കാരം തുടങ്ങിയുള്ളവ. സമ്യം ശ്രോശിയാതെയുള്ളത - നളോ-
 വൃത്തി = നല്ലസ്തിങ്കൽവൃത്തിയൊടു കൂടിയത - നല്ല ആകാരം -
 വൃത്തി = സ്ഥിതി - ശ്രോത്രാൽപനം = ശ്രോത്രത്തിങ്കൽ ഉൽപ-
 ന്നം - ശ്രോത്രം = ചെവി - ഉൽപന്നം = ഉണ്ടായത - ഗ്രഹിക്കുക = കെ-
 ളുക - തദല്ലത്തി = അതിന്റെ ഉൽപത്തി - അത = ശബ്ദം - വീചീ-
 തരംഗന്യായം വീചീതരംഗങ്ങളുടെന്യായം. വീചീതരംഗങ്ങൾ =
 വീചീയും തരംഗവും - വീചീ = ചലിയതിര - തരംഗം = ചലിയതി-
 രം - ന്യായം = രീതി - പ്രകീർത്തിതം = പ്രകീർത്തിക്കപ്പെട്ടത - പ്രകീ-
 ര്ത്തിക = പറക - കദംബഗൊളകന്യായം = കദംബഗൊളകങ്ങളു-
 ടെ ന്യായം - കദംബഗൊളകങ്ങൾ - കദംബത്തിന്റെ ഗൊളക

ങ്ങൾ— കദംബം=കദംബവൃക്ഷം- (കടമ്പ) ഗൊളകങ്ങൾ=മുകുളങ്ങൾ— (മൊട്ടുകൾ) ഉൽപന്നം=ഉണ്ടായത— വിനഷ്ടം നശിച്ചത— ബദ്ധി=ബദ്ധം— അവിത്യതം=അനിത്യത്വം— സജാതിയോപദർശനം=സജാതീയത്തിന്റെ ഉപദർശനം— സജാതീയം=സമാനയായിരിക്കുന്ന ജാതിയൊട്ടുടിയത— ഉപദർശനം=കാഴ്ച-സാജാത്യം=സജാതിയാവു എന്നുള്ളത— സജാതി=സമാനയായിരിക്കുന്ന ജാതിയൊട്ടുടിയത— അവലംബിക്ക=ആശ്രയിക്ക—

സാരം— അക്ഷരസമാനങ്ങൾ കണ്ണാമുതലായതുകൾകൊണ്ടും അവിടെഉള്ളവായ സമാനശബ്ദമെന്നുവായിട്ടു ഉണ്ടാകുന്നശബ്ദങ്ങൾ അക്ഷരങ്ങളാകുന്നു. അതുകൾ അകാരാദികളും കകാരാദികളും ഇങ്ങിനെ രണ്ടുവകയായിട്ടുണ്ടു എല്ലാശബ്ദങ്ങളും ആകാശത്തിൽ സമമായസംബന്ധം വർത്തിക്കുന്നു. അതുകൾകണ്ണാസൃഷ്ടിരേണികൾ ഉള്ളആകാശത്തിൽ ഉണ്ടായാൽ ശ്രവണവിഷയങ്ങളായിത്തീരുകയും കണ്ണാമുതലായവയ്ക്കു അതിന്റെഉൽപത്തി എങ്ങിനെ ഭവിക്കുംഎന്നു ചൊല്ലിക്കുന്നു എങ്കിൽആദ്യമായ ശബ്ദത്തിന്റെ ബന്ധിഭാഗത്തിൽ ഒരുശബ്ദം ആദ്യശബ്ദത്താൽതന്നെ ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നു. ഇങ്ങിനെഭവിച്ചാലിശബ്ദങ്ങളാലും ഉണ്ടാക്കപ്പെടുന്നു. സമർത്തിൽഒരുതിര അതിന്റെബന്ധിഭാഗത്തിൽ ചെറുതായൊരുതിരയെഉണ്ടാക്കും അതതന്റെ ബന്ധിഭാഗത്തിങ്കലും അതുപോലെ ഒരുതിരയെ ഉണ്ടാക്കും- ഇപ്രകാരമുള്ള വിചിത്രംഗാത്രായെന്നപ്രകാരം പ്രദേശപര്യന്തം ക്രമേണ ശബ്ദത്തിന്റെ ഉൽപത്തിഭവിക്കുമെന്നറിക. ഇനിവെറെ ഒരുപ്രകാരം അതിന്റെഉൽപത്തിയെപറയാം. ആദ്യമായൊരു ശബ്ദത്തിങ്കൽ നിന്നാശ്വതിന്റെ ചുറ്റും പത്തുദിക്കുകളിൽകൂടി പരസ്പരശബ്ദങ്ങൾഉണ്ടാകുന്നു. അതുകളിൽനിന്നും മെൽപ്രകാരം പത്തുശബ്ദങ്ങൾഉണ്ടാകുന്നു. ഇങ്ങിനെയുംഒരുപക്ഷമുണ്ടു ഇങ്ങിനെയും കല്പനക്കു ഗൌരവമുണ്ടാകയാൽ മുൻപറഞ്ഞതുതന്നെ സിദ്ധാശ്വമെന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക. രണ്ടുപ്രകാരമായാലും ശബ്ദാൽപത്തിഎന്നത പെരാത്തതാകുന്നു. ശബ്ദത്തിന്നു ഉൽപത്തിതന്നെ ഇല്ല ശബ്ദംനിത്യമാകുന്നു. എന്നുശങ്കിക്കുന്നു എങ്കിൽ അപ്രകാരം ശങ്കിക്കരുത. ചകാരമുണ്ടായിഎന്നുംചകാരംനശിച്ചുഎന്നും ഉള്ളബദ്ധിമെന്നുവായിട്ടും ശബ്ദങ്ങൾക്കു ഉൽപത്തിവിനാശങ്ങൾ സിദ്ധങ്ങളാകുന്നു. അതുന്നെന്നയാകുന്നു ഓരോചകാരമെന്നുള്ള പ്രത്യഭിജ്ഞാനം ശബ്ദത്തിന്റെ നിത്യതയെ സ്പർശിക്കുന്നില്ല- മുൻപെ കെൾക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ച

കാരം യാതൊന്നൊ അതിനൊട സദശമാകുന്നു - എന്നിപ്രകാരം ഉള്ള സാക്ഷാത്ത്ത്തിന്റെ അവലംബനാമെന്നു വായിട്ട അതുതന്നെയൊക്കുന്നു രം വകാരമെന്നുള്ള പ്രത്യക്ഷത്താനം ഭവിക്കുന്നതാകുന്നു എന്ന ഗ്രാരിച്ചുകൊൾക - യാതൊരു ഭവിയും എന്നാൽ ഉണ്ടാമപ്പെട്ടതോ യാതൊന്ന അന്യനാലുമുണ്ടാകപ്പെട്ടു എന്നുള്ള വാചിന ഭവിയു ക്കിടക്കുട അദ്ദേഹം നിഷ്ഠയല്ലാത്തത യാതൊരു പ്രകാരമോ അപ്രകാരം അതുതന്നെയൊക്കുന്നു രം വകാരമെന്നുള്ള പ്രത്യക്ഷത്തമോ വകാരമു ക്കിടക്കുട അദ്ദേഹം നിഷ്ഠയല്ല അതമെന്നു വായിട്ട ശബ്ദങ്ങൾ അനിത്യങ്ങൾതന്നെയെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക - ഇങ്ങിനെ ഗുണങ്ങൾ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടു കർമ്മാദികളായ ശിഷ്ടങ്ങളെ ക്ഷേപ്യ പറകപ്പെട്ട വാൻ യോഗ്യായിട്ടുള്ളത മുൻപെതന്നെ പറകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എല്ലാം അതു മെന്നു വായിട്ട പദാർത്ഥങ്ങൾ ഒക്കെയും ഭാഗ്യം മുതലായ ഏഴിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾകയും വേണം. ഇങ്ങിനെ ഉള്ള പദാർത്ഥങ്ങളുടെ അറിവുകൊണ്ടുള്ള മലം എന്ന എന്ന പൊടിക്കുന്നു എങ്കിൽ മോക്ഷത്തെന്നെ എന്ന അറിഞ്ഞുകൊൾക - അതിന്നു പ്രമാണം -

(സു) പ്രമാണപ്രമേയസംശയപ്രയോജനദൃഷ്ടാന്തസിദ്ധാന്താവയവതക്നിസ്തയവാദജല്ലവിതണ്ഡാമൈതപാഭാസസ്തൂല ജാതിനിഗ്രഹസ്ഥാനാന്തരത്വജ്ഞാനാനിശ്ശ്രയസാധിഗമഃ എന്നുള്ള സൂത്രമാകുന്നു - ഇതിന്റെ പദം പ്രമാണപ്രമേയ സംശയപ്രയോജനദൃഷ്ടാന്തസിദ്ധാന്താവയവ തക്നിസ്തയവാദ ജല്ലവിതണ്ഡാമൈതപാഭാസസ്തൂലജാതിനിഗ്രഹസ്ഥാനാന്തരത്വജ്ഞാനാന്തരം - നിശ്ശ്രയസാധിഗമഃ - ഇപ്രകാരമാകുന്നു - അനന്യവും മെൽപ്രകാരംതന്നെ -

അനന്യാത്വം - പ്രമാണ പ്രമേയ സംശയ പ്രയോജനദൃഷ്ടാന്തസിദ്ധാന്താവയവതക് നിസ്തയവാദജല്ലവിതണ്ഡാമൈതപാഭാസസ്തൂല ജാതിനിഗ്രഹസ്ഥാനങ്ങളുടെ തത്ത്വജ്ഞാനംമെന്നു വായിട്ട നിശ്ശ്രയ സാധിഗമം ഭവിക്കുന്നു -

പരിഭാഷാ - പ്രമാണപ്രമേയ സംശയപ്രയോജനദൃഷ്ടാന്തസിദ്ധാന്താവയവതക്നിസ്തയ വാദജല്ലവിതണ്ഡാമൈതപാഭാസസ്തൂലജാതിനിഗ്രഹസ്ഥാനങ്ങൾ=പ്രമാണവും പ്രമേയവും സംശയവും പ്രയോജനവും ദൃഷ്ടാന്തവും സിദ്ധാന്തവും അവയവവും തക്നും നിസ്തയവും വാദവും ജല്ലവും വിതണ്ഡയും മൈതപാഭാസവും മലവും ജാതിയും നിഗ്രഹസ്ഥാനവും - പ്രമാണം=പ്രമ

യുക്ത കരണമായിട്ടുള്ളതും പ്രമാ=യഥാർത്ഥമാനഭാവം— (അനുഭവമെന്നത സ്പർശന സ്വരൂപമല്ലാതെ ഉള്ള ജ്ഞാനമാകുന്നു)— കരണം=കാരണവിശേഷം— (പ്രമാണമെന്നതു കൊണ്ടു പ്രത്യക്ഷത്തെയും അനുമാനത്തെയും ഉപമാനത്തെയും ശബ്ദത്തെയും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു— പ്രത്യക്ഷാനുമാനോപമാനശബ്ദാഃ പ്രമാണാനി— എന്നു സൂത്രവുണ്ടു) പ്രമേയം=ആത്മാവ ശരീരം. ഇന്ദ്രിയം. അർത്ഥം. ബുദ്ധി മനസ്സ്-പ്രവൃത്തി ദോഷം-പ്രേതൃഭാവം-ഫലം-ദുഃഖം- അപവർഗ്ഗം— ഇതുക്രമം— (അർത്ഥമെന്നതു ഭാഗ്യവും ഇണവും കർമ്മവും സാമാന്യവും വിശേഷവും സമചായവും അഭാവവുമാകുന്നു. പ്രവൃത്തി=ധർമ്മവും അധർമ്മവും. ദോഷം=രാഗവും ദൈവ്യവും മൊഹവും— പ്രേതൃഭാവം=മരിച്ചിട്ടു പിന്നെയുള്ള ജനനം- ഫലം-സുഖദുഃഖാനുഭവം-അപവർഗ്ഗം— മൊക്ഷം— പ്രമേയമെന്നതു കൊണ്ടു ആത്മാദികളായ മെൽ പറകപ്പെട്ട പദാർത്ഥങ്ങളെ തന്നെ ശ്രീമിക്കണമെന്നുള്ളതിന്നു പ്രമാണം— (സു) ആത്മ ശരീരൈന്ദ്രിയാർത്ഥബുദ്ധിമനഃ പ്രവൃത്തിദോഷപ്രേതൃഭാവഫലദുഃഖാപവർഗ്ഗാസു പ്രമേയം— എന്നുള്ള സൂത്രമാകുന്നു. പ്രയോജനം=സുഖപ്രാപ്തിയും ദുഃഖപരിഹാരവും— ദൃഷ്ടാന്തം=വാദിപ്രതിവാദികൾക്കു സമ്മതമായ ഉദാഹരണ പദാർത്ഥം-സിദ്ധാന്തം=പ്രമാണീകമാകുന്നു എന്നിപ്രകാരം സ്വീകരിക്കപ്പെട്ട പദാർത്ഥം- അവയവം=അനുമാനവാക്യൈകദേശം (പ്രതിജ്ഞാ. മൊതു ഉദാഹരണം— ഉപനയം— നിഗമനം- ഇങ്ങിനെ അവയവം അഞ്ചുപ്രകാരമാകുന്നു— പച്ചതൊണിമാൻ ഇതു പ്രതിജ്ഞയാകുന്നു— ഇതിന്നു പച്ചതം തീയൊടു കൂടിയതാകുന്നു എന്നർത്ഥം ധൂമവത്തപാൽ എന്നതു മൊതുവാകുന്നു- ധൂമവത്തപം മൊതുവായിട്ടു എന്ന അതിന്റെ അർത്ഥം— യൊ യൊ ധൂമവാൻ സന്ദേശ്സിമാൻ യഥാമഹാനസഃ— എന്നുള്ളത ഉദാഹരണമാകുന്നു- യാതൊന്നു യാതൊന്നു ധൂമത്തൊടു കൂടിയതായി ഭവിക്കുന്നുവോ അതൊക്കെയും തീയൊടു കൂടിയതാകുന്നു- പാകസ്ഥലമെന്നപോലെ എന്ന അതിന്റെ അർത്ഥം- ധൂമവാംശ്വായം എന്നതു ഉപനയമാകുന്നു. ധൂമത്തൊടു കൂടിയതാകുന്നു ഇതു മെന്ന അതിന്റെ അർത്ഥം. തസ്താദസിമാൻ എന്നതു നിഗമനമാകുന്നു- അതു മൊതുവായിട്ടു തീയൊടു കൂടിയതാകുന്നു എന്ന അതിന്റെ അർത്ഥം. ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ള അനുമാനവാക്യങ്ങളുടെയും അവയവങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക.

മെൽ പറഞ്ഞ എല്ലാ അവയവങ്ങളൊടും കൂടെ പ്രയോഗിച്ചാ

ൽ അനുമാനവാക്യം പൂർണ്ണമായി ഭവിക്കും. ഇങ്ങിനെ എന്നാൽ പർവ്വതൊഗ്നിമാൻ - ധൂമ്രവത്തമാൻ - യായോധുമാൻ സന്ധ്യാഗ്നിമാൻ യഥാമഹാനസഃ - ധൂമ്രവാംശായം - തസ്മാദഗ്നിമാൻ - ഇപ്രകാരം പ്രയോഗിക്കണം - ഇതിനെ അനുസരിച്ചു മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും എന്ന അറിഞ്ഞു കൊൾക - തർക്കം = അനുമാനത്തെ അനുഗ്രഹിക്കുന്നതായ യുക്തി വിശദമാം - (പർവ്വതത്തിങ്കൽ തീയുണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്നുള്ള സംശയത്തിങ്കൽ ഒരത്തൻ തീയില്ല എന്നു പറയുന്നു ഏകിൽ പുക കണ്ടിട്ടു തീയുണ്ടെന്നു പറയുന്നവന്നു മറുവനൊടു പറയാം - അതെതു പ്രകാരമെന്നാൽ പർവ്വതത്തിങ്കൽ തീയുണ്ടാകയില്ല എങ്കിൽ അവിടെ പുകയുമുണ്ടാകയില്ല ഇങ്ങിനെ പറയാം - ഇങ്ങിനെ ഉള്ള യുക്തിക്കു പേർ തർക്കമെന്നാകുന്നു - ഇപ്രകാരം സ്ഥലാന്തരങ്ങളിലും തർക്കത്തെ ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക - നിസ്തയം = നിശ്ചയം - (ഇതുപ്രമാണങ്ങളുടെ ഫലമാകുന്നു) വാദം തത്ത്വത്തെ അറിവാനായിക്കൊണ്ടു ഇദ്ദേഹയൊടു കൂടിയവന്റെ വാക്കു - ജല്പം = ജയിച്ചാനായിക്കൊണ്ടു ജല്പയൊടു കൂടിയവന്റെ സ്വപക്ഷസ്ഥാപനത്തൊടും പരപക്ഷ ദുഷണയൊടും കൂടിയവാക്കു - വിതണ്ഡം = സ്വപക്ഷസ്ഥാപനത്തൊടുകൂടാതെയും പരപക്ഷദുഷണയൊടുകൂടിയും ഉള്ള വാക്കാകുന്നു ഫലതാലാസം = ഫലതാലം എന്ന പൊലെ ആഭാസിക്കുന്നത (മുൻ പറകപ്പെട്ട അനേകാന്തം മുതലായതു കൾതന്നെ) മലം = വെറെ ഒരു അഭിപ്രായത്തൊടുകൂടി പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ട ശബ്ദത്തിന്നു വെറെ ഒരു അർത്ഥത്തെ കല്പിച്ചിട്ടുള്ള ദുഷണം (ഇതിന്നു ഒരു ഉദാഹരണത്തെ പറയാം പത്രിയകംബളത്തൊടു കൂടിയവനാകുന്നു ദൈവദത്തനെന്നവൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചാനായിക്കൊണ്ടു ഒരുത്തനാൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടതായ നവകംബളമൊരവദത്തു എന്നുള്ള വാക്യത്തിന്നു പമ്പത കംബളങ്ങളൊടു കൂടിയവനാകുന്നു ദൈവദത്തൻ എന്നുള്ള അർത്ഥത്തെ കല്പിച്ചിട്ടു ഇവന്നു പമ്പത കംബളങ്ങൾ ഉപകുന്നില്ല ദാരിദ്ര്യം ഫലതയായിട്ടു എന്നിപ്രകാരം ദോഷത്തെ ആരോപിക്കുന്നതാ മലമാകുന്നു ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ള മലങ്ങളെയും ഗ്രഹിച്ചു കൊൾക) ജാതി = അസമുത്തരം - (വെണ്ടും വിധത്തിലല്ലാതെ കണ്ടുള്ള ഉത്തരമെന്ന സാരം) നിഗ്രഹസ്ഥാനം = പരാജയ ഫലതയായിരിക്കുന്ന വചനം - പരാജയമൊതു പരാജയത്തിന്നാഫെതു - പരാജയം = മടക്കം - ഫലതു = കാരണം തത്ത്വം - ജ്ഞാനം = സ്വപ്രവർത്തനം - നിശ്ശ്രേയസാധിതം = നിശ്ശ്ര

യസത്തിന്റെ അധിഗമം-- നിശ്ശ്രേയസം=മൊക്ഷം-- അധിഗമം=പ്രാപ്തി--

സാരം-- പ്രമാണം, പ്രമേയം, സംശയം, പ്രയോജനം, ഭുജ്ഞാനം, സിദ്ധാന്തം, അവയവം, തർക്കം, നിണ്ണയം, വാദം, ജല്പം, വിതണ്ഡാമൊതയാദിസംവാദം, മലം, ജാതി, നിഗ്രഹസ്ഥാനം, ജ്ഞാനത്തെ പരിഹാര പദാർത്ഥങ്ങളുടെ സ്വരൂപജ്ഞാനം മൊക്ഷത്തെ കരിച്ചു കാണുകയും- (മെൽ പറഞ്ഞ ന്യായസൂത്രത്തിന്റെ സാരം) മെൽ വിവരിച്ച പ്രകാരമാകയാൽ പദാർത്ഥജ്ഞാനത്തിന്റെ പ്രയോജനം മൊക്ഷമാകുന്നു എന്നുള്ളതിന്നു പ്രമാണം മെൽ പറകപ്പെട്ട സൂത്രം തന്നെ എന്നറിഞ്ഞുകൊൾക. പ്രമാണാദി ഷോഡശപദാർത്ഥങ്ങൾ സൂത്രകാരനാൽ പറകപ്പെട്ടതുകൂടിയെന്നാലും അതുകൾ ഭാഗ്യമായി ഇവിടെ പറകപ്പെട്ട ഏഴുപദാർത്ഥങ്ങളിൽതന്നെയൊഗൃതകരുതകുവണ്ണം അതുകൾ അന്തർവിക്കുന്നതുകൂടാകയാൽ മെൽ പറഞ്ഞ സൂത്രത്തെ പിടിച്ചു പദാർത്ഥാധികൃതത്തെ ശംകിക്കരുതു ഏഴു പദാർത്ഥങ്ങളിൽ മറ്റുള്ളതൊക്കെയും ചെരുമെന്നുള്ളതു വെണ്ടുവണ്ണം ആലോചിച്ചാൽ അനുഭവ ഗോചരമായി വരികയും ചെയ്യും. മൊക്ഷമെന്നതു സ്വസ്ഥമാനാധി കരണ ദുഃഖ പ്രാഗഭാവം സമാനകാലികദുഃഖമുപശ്ചാദനം- സ്വസ്ഥമാനാധികരണ ദുഃഖപ്രാഗഭാവം സമാനകാലികദുഃഖമുപശ്ചാദനം- തന്റെ അധികരണത്തിങ്കൽ ഉരിക്കുന്നതായ ദുഃഖ പ്രാഗഭാവത്തോടു സമാനകാലത്തിങ്കൽ അല്ലാതെ ഉണ്ടായതായ ദുഃഖമുപശ്ചാദനം- (യാതൊരു ദുഃഖമുപശ്ചാദനത്തിന്റെ അനന്തരം ഒരുത്തന്നു ദുഃഖാനുഭവം ഭവിക്കാതെ കഴിയുമൊ അങ്ങിനെ ഉള്ള ദുഃഖമുപശ്ചാദനം സാരം)

മെൽ പറകപ്പെട്ട പദാർത്ഥങ്ങളിൽ അന്തർവിക്കാതെ ശക്തി സാമ്യശ്ലാഭികൾ ഉണ്ടല്ലോ എന്നുള്ള ശങ്കയും സമാധാനവും ചില ന്യായങ്ങളിൽ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അതു ഏതു പ്രകാരമെന്നു ഇതിന്നു താഴെ പറയുന്നു:-

ദാഹരക്ഷാസാമയ്യുള്ള മണിയെ ധരിച്ചുവന്ന ദാഹാത്ത അഗ്നി ജനിപ്പിക്കുന്നില്ല മറ്റുള്ളവർക്കു ജനിപ്പിക്കുന്നു. അതു മൊതു വായിട്ടു അഗ്നിയിലുണ്ടായിരുന്ന ദാഹാനുകൂലയായിരിക്കുന്ന ശക്തി മണിയെ നശിപ്പിക്കപ്പെടുമെന്നാകുന്നു വിചാരിക്കേണ്ടത- കാലാന്തരത്തിങ്കൽ മണി അവന്റെ ശരീരത്തിൽനിന്നു വെർപെട്ടാൽ അപ്പോൾ ദാഹാത്ത ജനിപ്പിച്ചു വരുമാറുണ്ടു മണി ഉള്ളപ്പോൾതന്നെ അഗ്നിയിൽ ദാഹാനുകൂല ശക്തി ജനിപ്പാ

ൻ തക്കവണ്ണം ഒരു മന്ത്രത്തെ ഒരുത്തൻ ജപിച്ചാൽ ആ അഗ്നി തന്നെ ദാഹത്തെ ജനിപ്പിച്ചു വരുമാറുണ്ട്. അതു മൊതുവായിട്ടു മണിയുടെ വെർപാടിനാലും ഉത്തൈകമായ മന്ത്രജപത്താലും ദാഹാനു കൂല ശക്തി ജനിപ്പിക്കപ്പെട്ടെന്നാണു വിചാരിക്കേണ്ടത- ഞ്ഞാ രണ്ടു സംഗതികൾകൊണ്ടു ശക്തി എന്ന ഒരു പദം ന്നവും യാതൊരു പ്രകാരം ഗൊതം വിശ്വമൊ അപ്രകാരം അ ശ്വപദവും നിത്യമാകുന്നു എന്നിങ്ങിനെ സാമാന്യത്തകലു മിരിക്കുകയാൽ ആറു ഭാവങ്ങളിലും സത്താകുന്നു എന്നുള്ള ബുദ്ധി കവിഷയമാകയാൽ അഭാവത്തിങ്കലും ചെരാത്തതായ സാദൃശ്യമെന്ന പദാർത്ഥത്തരവും സിദ്ധമായിരിക്കുന്നു അതു മൊതുവായിട്ടു ഭവ്യം ഗുണ ഇത്യാദി പരിഗണനത്തിന്നു വിഷയങ്ങളായിട്ടുള്ള ഭവ്യാദികൾ തന്നെ പദാർത്ഥങ്ങൾ എന്നുള്ളത എങ്ങിനെ ചെരും എന്നത്രെ ശങ്കയാകുന്നത- സമാധാനം മണിയുടെ അഭാവത്തൊടു കൂടിയ അഗ്നിക്കു ദാഹത്തെ കുറിച്ചു മണ്യഭാവം സ്വതന്ത്രമായിരിക്കുന്ന മൊതുവാകുന്നു എന്നുള്ള കല്പന കൊണ്ടുതന്നെ ഉപപത്തി സിദ്ധിച്ചിരിക്കും സമയത്തിങ്കൽ അനന്തശക്തികളെയും അതു കളുടെ പ്രാഗഭാവമുപംസങ്ങളെയും കല്പിക്കുന്നത ഉചിതമല്ലെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക- മണി ഉള്ളപ്പൊൾ തന്നെ ഉത്തൈകമന്ത്രജപം മൊതുവായിട്ടു എങ്ങിനെ ദാഹം ഭവിക്കും എന്നു ചൊദിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതിന്നും ഉപപത്തിയെ പറയാം. ഉത്തൈകാഭാവത്തൊടു കൂടിയ മണിയുടെ അഭാവം ദാഹത്തെ കുറിച്ചു കാരണമാകുന്നു എന്നു കല്പിച്ചാൽ ഒരു ദൊഷവും ഇല്ല. പ്രതിബന്ധകമായ മണിയും ഉത്തൈകമായ മന്ത്രജപവും കൂടി ഉള്ളപ്പൊൾ മണി ഉണ്ടെങ്കിലും ആ മണി ഉത്തൈകാഭാവ വിശിഷ്ടമല്ലായ്കയാൽ ഉത്തൈകാഭാവ വിശിഷ്ടമണ്യഭാവം അപ്പൊൾ ഉണ്ടു എന്നതിന്നു യാതൊരുബാധയും ഇല്ലല്ലോ - ഇപ്രകാരം സാദൃശ്യവും അതിരിക്കുപദാർത്ഥമല്ല- പിന്നെ എന്താകുന്നു എന്നചൊദിക്കുന്നുഎങ്കിൽ പറയാം. സാദൃശ്യമെന്നതൽഭേദത്തൊടു സമീപമായ തൽഗതഭൂയൊധമ്ബവത്വമാകുന്നു - തൽഭേദം=അതിന്റെഭേദം- അത്=ആവസ്തു - (ഉപമാന പദാർത്ഥമെന്നസാരം) ഭേദം=അന്യൊന്യഭാവം തൽഗതഭൂയൊധമ്ബവത്വം= തൽഗതഭൂയൊധമ്ബവത്താവു എന്നുള്ളത തൽഗതഭൂയൊധമ്ബവത്വം=തൽഗതങ്ങളായി ഭൂയസ്സുകൂളായിരിക്കുന്ന ധർമ്മങ്ങളുള്ളത- തൽഗതങ്ങൾ=ഉപമാനഗതങ്ങൾ (ഉപമാനത്തിങ്കലിരിക്കുന്നവ എന്നസാരം) ഭൂയസ്സുകൾ=ബഹുതങ്ങൾ-സാ

ഭൂശ്വംഃഅതിരീകുപദാത്ഥമല്ലാ എന്നുള്ളതിന്നും മെൽപറകപ്പെട്ടതാകുന്നു എന്നുള്ളതിന്നും ദാർശ്വസിദ്ധിക്കായിക്കൊണ്ട ഒരു ഭൂശ്വംഃനെ പരയാം . ചന്ദ്രസഭശമാകുന്നു മുഖമെന്ന കവികൾ വർണ്ണിച്ചുവരുമാറുണ്ടു. അതുചെതുവായിട്ടാകുന്നുവെല്ലോ മുഖത്തിങ്കൽ ചന്ദ്രസാഭശ്വപ്രതിതി ഉണ്ടാകുന്നത- അവിടെ ചന്ദ്രസാഭശ്വമെന്നത ചെൽപ്രകാരമാകുന്നു- പക്ഷത്തിങ്കൽ ചന്ദ്രഭൂദവും ചന്ദ്രങ്കൽ ഇരിക്കുന്നതായ ആഹാരകരപാദി ധർമ്മങ്ങളും ഉണ്ടു- ഇതിങ്കൽനിന്നു വെറെ സാഭശ്വമെന്നൊരുവസ്തു അവിടെ സിദ്ധിക്കുന്നില്ല- ഇങ്ങിനെ മറ്റുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലുമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക-

ഇതി— വൈശ്വേഷികരക്ഷാരണം സമാപ്തം*

